

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**CUMHURİYET DÖNEMİ MİMARLIK ÜRETİMİNDE
BİR AKTÖR OLARAK TBMM (1923-1950)**

AYSUN AYDIN ÖKSÜZ

**DOKTORA TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARLIK TARİHİ VE KURAMI PROGRAMI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. UĞUR TANYELİ**

İSTANBUL, 2011

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

CUMHURİYET DÖNEMİ MİMARLIK ÜRETİMİNDE
BİR AKTÖR OLARAK TBMM (1923-1950)

Aysun AYDIN ÖKSÜZ tarafından hazırlanan tez çalışması 27.10.2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Uğur TANYELİ
Mardin Artuklu Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Uğur TANYELİ
Mardin Artuklu Üniversitesi

_____

Prof. Dr. İlknur KOLAY
İstanbul Teknik Üniversitesi

_____

Prof. Dr. Bülent TANJU
Mardin Artuklu Üniversitesi

_____

Doç. Dr. Aygül AĞIR
İstanbul Teknik Üniversitesi

_____

Yrd. Doç. Dr. Zafer SAĞDIÇ
Yıldız Teknik Üniversitesi

_____

ÖNSÖZ

Öncelikle bu tezin meydana gelmesini sağlayan danışmanım Prof. Dr. Uğur TANYELİ'ye çok büyük bir teşekkür borçluyum. Kendisi, çalışmam süresince çaresizliğe düştüğüm her anda beni desteklemiş, sabırla dinlemiş, yönlendirmiş ve yüreklendirmiştir. Tezin temel kaynağı olan Meclis Zabıt Cerideleri'nin bitimsiz derinliğinde yolumu hep aydınlatmıştır. Kendisine geleneksel inançlarıma dışarıdan bakabilmeyi fark ettirdiği için de ayrıca müteşekkirim. Yine bu tezin yazılma sürecinde önemli payları olan, fikir ve önerileriyle beni destekleyen Tez İzleme Komitesi üyelerim Prof. Dr. İlknur KOLAY'a ve ayrıca entelektüel birikimini ve dostluğunu benden esirgemeyen Prof. Dr. Bülent TANJU'ya çok teşekkür ederim. Ayrıca doktora jürimde yer alan Doç. Dr. Aygül AĞIR'a ve dostluğunu, kardeşliğini, akademik bilgisini ve hayatını bana açan, iyi günde kötü günde hep yanımda olan Yrd. Doç. Dr. Zafer SAĞDIÇ'a çok teşekkür ederim.

Bu tez hiç kuşkusuz ailemin desteği olmadan gerçekleştirilemezdi. 2009 yılında Öksüz ailesiyle beraber genişleyen ailemin tüm üyeleri farklı biçimlerde bu zorlu süreçte yanımda oldular, hepsine minnettarım. Özellikle akademik hayata başlamamda en büyük destekçim olan babam Prof. Dr. Fazıl AYDIN'a, hayattaki zorlukların nasıl aşılacağı konusunda bana hep örnek olan sevgili annem Gülay AYDIN'a ve tüm neşesiyle bana gülen bir yüz olan kız kardeşim Ece AYDIN'a büyük bir teşekkür borçluyum. Ayrıca bu zorlu sürecin en sıkıntılı kısmında yanımdan hiç ayrılmayan, tüm yükümü büyük bir sabır ve metanetle kaldıran kayınvalidem Ayten ÖKSÜZ'e ve en önemli destekçim olan eşim Erkan ÖKSÜZ'e minnettarım ve son olarak tüm bu zorlu süreçte gelişile bana umut olan, biricik annesinin sevgi ve ilgisini bu çalışmayla paylaşmak zorunda kalan canım oğlum Fazıl Çağrı ÖKSÜZ'e gösterdiği sabırdan dolayı teşekkür ederim.

Ekim, 2011

Aysun AYDIN ÖKSÜZ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KISALTMA LİSTESİ	xi
ÇİZELGE LİSTESİ	xii
ÖZET	xvii
ABSTRACT	xix
BÖLÜM 1	
GİRİŞ	1
1.1 Literatür Özeti	1
1.2 Tezin Amacı	3
1.3 Bulgular	3
BÖLÜM 2	
TBMM’NİN KURULMASI: YENİ BİR AKTÖRÜN DOĞUŞU, ERKİN YENİDEN İNŞAASI, İDEOLOJİK ALT YAPI VE KURAMSAL ARKA PLAN	5
BÖLÜM 3	
TBMM’NİN 1920-1950 YILLARI ARASINDAKİ DÖNEMLERİ	21
3.1 TBMM I. Dönemi (23 Nisan 1920-16 Nisan 1923)	21
3.1.1 TBMM I.Dönemi Hükümetlerinin Hükümet Programlarında NafiaNafia-Bayındırlık İşleri	22
3.1.1.1 Muvakkat İcra Encümeni’nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	22
3.1.1.2 I. İcra Encümeni’nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	22
3.1.1.3 II. İcra Encümeni’nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	22

3.1.1.4	III. İcra Encümeni'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	22
3.1.1.5	IV. İcra Encümeni'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	22
3.1.1.6	V. İcra Encümeni'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	23
3.1.2	TBMM I.Dönem -I.Yasama Yılı (23 Nisan 1920-28 Şubat 1921)	25
3.1.2.1	150. Birleşim (14 Şubat 1921)	25
3.1.3	TBMM I.Dönem -II. Yasama Yılı (1 Mart 1921-28 Şubat 1922)	34
3.1.3.1	18. Birleşim (9 Nisan 1921)	34
3.1.4	TBMM I.Dönem -III. Yasama Yılı (1 Mart 1922-28 Şubat 1923)	37
3.1.4.1	61. Birleşim (24 Haziran 1922)	37
3.1.5	TBMM I.Dönem-IV. Yasama Yılı (1 Mart 1923-16 Nisan 1923)	44
3.1.5.1	20. Birleşim (8 Nisan 1923)	44
3.2	TBMM II. Dönemi (11 Ağustos 1923-26 Haziran 1927)	48
3.2.1	TBMM II. Dönemi Hükümetlerinin Hükümet Programlarında Nafia-Bayındırlık İşleri	48
3.2.1.1	I.İnönü Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	48
3.2.1.2	II. İnönü Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	49
3.2.1.3	Okyar Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	49
3.2.1.4	III. İnönü Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	49
3.2.2	TBMM II. Dönem -I.Yasama Yılı (11 Ağustos 1923-28 Şubat 1924)... ..	50
3.2.2.1	21. Birleşim (19 Eylül 1923).....	50
3.2.2.2	35. Birleşim (13 Ekim 1923)	54
3.2.2.3	46. Birleşim (1 Kasım 1923).....	60
3.2.3	TBMM II. Dönem-II. Yasama Yılı-I.Kısım (1 Mart 1924-3 Ekim 1924) ..	65
3.2.3.1	18. Birleşim (22 Mart 1924)	65
3.2.3.2	37. Birleşim (14 Nisan 1924)	77
3.2.3.3	44. Birleşim (22 Nisan 1924)	82
3.2.4	TBMM II.Dönem-II.Yasama Yılı-II.Kısım(1Kasım 1924-28 Mayıs 1925) ..	86
3.2.4.1	10. Birleşim (20 Kasım 1924).....	86
3.2.4.2	19. Birleşim (10 Aralık 1924)	90
3.2.4.3	43. Birleşim (31 Ocak 1925)	94
3.2.4.4	74. Birleşim (10 Mart 1925)	100
3.2.4.5	75. Birleşim (11 Mart 1925)	102
3.2.4.6	92. Birleşim (2 Nisan 1925)	105
3.2.4.7	103. Birleşim (15 Nisan 1925)	108
3.2.4.8	109. Birleşim (22 Nisan 1925)	109
3.2.5	TBMM II. Dönem-III. Yasama Yılı (1 Kasım 1925-10 Haziran 1926). ..	112
3.2.5.1	107. Birleşim (24 Mayıs 1926).....	112
3.2.5.2	117. Birleşim (9 Haziran 1926).....	114

3.2.6	TBMM II. Dönem-IV. Yasama Yılı (1 Kasım 1926-26 Haziran 1927).	116
3.2.6.1	17. Birleşim (20 Aralık 1926)	117
3.2.6.2	66. Birleşim (12 Mayıs 1927)	120
3.2.6.3	70. Birleşim (21 Mayıs 1927)	124
3.2.6.4	72. Birleşim (26 Mayıs 1927)	125
3.2.6.5	79. Birleşim (21 Haziran 1927)	128
3.3	TBMM III. Dönemi (1 Kasım 1927-26 Mart 1931)	130
3.3.1	TBMM III. Dönemi Hükümetlerinin Hükümet Programlarında Nafia-Bayındırlık İşleri	131
3.3.1.1	IV. İnönü Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	131
3.3.1.2	V. İnönü Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	131
3.3.2	TBMM III. Dönem -I.Yasama Yılı (1 Kasım 1927-24 Mayıs 1928)	132
3.3.2.1	62. Birleşim (19 Nisan 1928)	132
3.3.2.2	76. Birleşim (17 Mayıs 1928)	137
3.3.2.3	79. Birleşim (21 Mayıs 1928)	140
3.3.3	TBMM III. Dönem-II. Yasama Yılı (1 Kasım 1928-3 Haziran 1929)	141
3.3.3.1	72. Birleşim (29 Mayıs 1929)	141
3.3.3.2	73. Birleşim (30 Mayıs 1929)	145
3.3.3.3	75. Birleşim (2 Haziran 1929)	147
3.3.4	TBMM III. Dönem-III. Yasama Yılı (1 Kasım 1929-2 Ekim 1930)	150
3.3.4.1	37. Birleşim (20 Mart 1930)	150
3.3.4.2	59. Birleşim (17 Mayıs 1930)	157
3.3.4.3	64. Birleşim (26 Mayıs 1930)	162
3.3.5	TBMM III. Dönem-IV. Yasama Yılı (1 Kasım 1930-26 Mart 1931)	164
3.4	TBMM IV. Dönemi (4 Mayıs 1931-23 Aralık 1934)	164
3.4.1	TBMM IV. Dönemi Hükümetlerinin Hükümet Programlarında Nafia-Bayındırlık İşleri	165
3.4.1.1	VI. İnönü Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	165
3.4.2	TBMM IV. Dönem - Olağanüstü Yasama Yılı (4 Mayıs 1931- 25 Temmuz 1931)	165
3.4.2.1	27. Birleşim (14 Temmuz 1931)	165
3.4.2.2	34. Birleşim (22 Temmuz 1931)	170
3.4.3	TBMM IV. Dönem -I. Yasama Yılı (1 Kasım 1931-9 Temmuz 1932)	172
3.4.4	TBMM IV. Dönem -II. Yasama Yılı (1 Kasım 1932-26 Ekim 1933)	172
3.4.4.1	40. Birleşim (22 Nisan 1933)	172
3.4.4.2	43. Birleşim (29 Nisan 1933)	174
3.4.4.3	50. Birleşim (5 Mayıs 1933)	178
3.4.4.4	68. Birleşim (10 Haziran 1933)	184
3.4.5	TBMM IV. Dönem -III. Yasama Yılı (1 Kasım 1933-27 Ekim 1934)	203
3.4.5.1	48. Birleşim (7 Mayıs 1934)	203
3.4.5.2	51. Birleşim (14 Mayıs 1934)	206
3.4.5.3	57. Birleşim (26 Mayıs 1934)	207
3.4.5.4	58. Birleşim (27 Mayıs 1934)	209

3.4.6	TBMM IV. Dönem –IV. Yasama Yılı (1 Kasım 1934-23 Aralık 1934).	218
3.5	TBMM V. Dönemi (1 Mart 1935-27 Ocak 1939).....	218
3.5.1	TBMM V. Dönemi Hükümetlerinin Hükümet Programlarında Nafia-Bayındırlık İşleri	219
3.5.1.1	VII. İnönü Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	219
3.5.1.2	I. Bayar Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	219
3.5.1.3	II. Bayar Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	223
3.5.1.4	I.Saydam Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	223
3.5.2	TBMM V. Dönem - Olağanüstü Yasama Yılı (1 Mart 1935-25 Ekim 1935).....	224
3.5.2.1	23. Birleşim (4 Mayıs 1935).....	224
3.5.2.2	27. Birleşim (22 Mayıs 1935).....	225
3.5.2.3	38. Birleşim (14 Haziran 1935).....	233
3.5.3	TBMM V. Dönem –I. Yasama Yılı (1 Kasım 1935-31 Temmuz 1936)	235
3.5.4	TBMM V. Dönem –II. Yasama Yılı (1 Kasım 1936-18 Eylül 1937)	235
3.5.4.1	69. Birleşim (31 Mayıs 1937).....	235
3.5.5	TBMM V. Dönem –III.Yasama Yılı (1 Kasım 1937-29 Haziran 1938)	238
3.5.5.1	64. Birleşim (23 Mayıs 1938).....	239
3.5.5.2	74. Birleşim (10 Haziran 1938).....	248
3.5.5.3	75. Birleşim (13 Haziran 1938).....	254
3.5.5.4	79. Birleşim (22 Haziran 1938).....	255
3.5.5.5	80. Birleşim (24 Haziran 1938).....	257
3.5.6	TBMM V. Dönem –IV. Yasama Yılı (1 Kasım 1938-27 Ocak 1939)...	258
3.6	TBMM VI. Dönemi (3 Nisan 1939-15 Ocak 1943).....	258
3.6.1	TBMM VI. Dönemi Hükümetlerinin Hükümet Programlarında Nafia-Bayındırlık İşleri	259
3.6.1.1	II. Saydam Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	259
3.6.1.2	I. Saraçoğlu Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	260
3.6.2	TBMM VI. Dönem - Olağanüstü Yasama Yılı (3 Nisan 1939-23 Ekim1939)	260
3.6.2.1	14. Birleşim (22 Mayıs 1939).....	260
3.6.2.2	18. Birleşim (26 Mayıs 1939).....	268
3.6.2.3	25. Birleşim (12 Haziran 1939).....	274
3.6.2.4	37. Birleşim (7 Temmuz 1939)	275
3.6.3	TBMM VI. Dönem –I.Yasama Yılı (1 Kasım 1939-11 Eylül 1940)	276
3.6.3.1	18. Birleşim (27 Aralık 1939).....	276
3.6.3.2	48. Birleşim (8 Mayıs 1940).....	280
3.6.3.3	56. Birleşim (27 Mayıs 1940).....	280
3.6.3.4	65. Birleşim (10 Haziran 1940).....	287
3.6.4	TBMM VI. Dönem –II. Yasama Yılı (1 Kasım 1940-22 Eylül 1941) ...	288

3.6.4.1	23. Birleşim (30 Aralık 1940)	288
3.6.4.2	56. Birleşim (26 Mayıs 1941).....	289
3.6.4.3	60. Birleşim (30 Mayıs 1941).....	295
3.6.4.4	76. Birleşim (8 Ağustos 1941)	295
3.6.4.5	81. Birleşim (22 Eylül 1941).....	298
3.6.5	TBMM VI.Dönem –III.Yasama Yılı (1 Kasım 1941-14 Ağustos 1942).....	300
3.6.5.1	62. Birleşim (25 Mayıs 1942).....	301
3.6.5.2	66. Birleşim (29 Mayıs 1942).....	307
3.6.5.3	81. Birleşim (14 Ağustos 1942)	307
3.6.6	TBMM VI. Dönem –IV. Yasama Yılı (1 Kasım 1942-15 Ocak 1943)..	309
3.6.6.1	12. Birleşim (2 Aralık 1942)	310
3.6.6.2	18. Birleşim (16 Aralık 1942)	311
3.7	TBMM VII. Dönemi (8 Mart 1943-14 Haziran 1946).....	313
3.7.1	TBMM VII. Dönemi Hükümetlerinin Hükümet Programlarında Nafia-Bayındırlık İşleri	313
3.7.1.1	II. Saraçoğlu Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	313
3.7.2	TBMM VII. Dönem - Olağanüstü Yasama Yılı (1 Kasım 1943-4 Ekim 1944)	314
3.7.2.1	25. Birleşim (21 Mayıs 1943).....	314
3.7.2.2	26. Birleşim (24 Mayıs 1943).....	315
3.7.2.3	49. Birleşim (16 Temmuz 1943)	319
3.7.2.4	56. Birleşim (17 Eylül 1943).....	320
3.7.3	TBMM VII. Dönem –I.Yasama Yılı (1 Kasım 1943-4 Ekim 1944)	322
3.7.3.1	58. Birleşim (22 Mayıs 1944).....	322
3.7.3.2	68. Birleşim (5 Haziran 1944)	328
3.7.3.3	81. Birleşim (7 Temmuz 1944)	330
3.7.3.4	86. Birleşim (18 Temmuz 1944)	334
3.7.3.5	87. Birleşim (2 Ağustos 1944)	335
3.7.4	TBMM VII.Dönem –II.Yasama Yılı (1 Kasım 1944-15 Ağustos 1945).....	336
3.7.4.1	58. Birleşim (21 Mayıs 1945).....	336
3.7.4.2	66. Birleşim (30 Mayıs 1945).....	341
3.7.4.3	78. Birleşim (25 Haziran 1945).....	342
3.7.5	TBMM VII.Dönem –III.Yasama Yılı (1Kasım 1945-14 Haziran 1946).....	343
3.7.5.1	12. Birleşim (17 Aralık 1945)	344
3.7.5.2	21. Birleşim (28 Aralık 1945)	348
3.8	TBMM VIII. Dönemi (5 Ağustos 1946-24 Nisan 1950)	349
3.8.1	TBMM VIII. Dönemi Hükümetlerinin Hükümet Programlarında Nafia-Bayındırlık İşleri	349
3.8.1.1	I. Peker Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	349
3.8.1.2	I. Saka Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	351
3.8.1.3	II. Saka Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri	352
3.8.1.4	Günaltay Hükümeti'nin Hükümet Programında	

Nafia-Bayındırlık İşleri	352
3.8.2 TBMM VIII. Dönem - Olağanüstü Yasama Yılı (5 Ağustos 1946-20 Eylül 1946)	352
3.8.3 TBMM VIII. Dönem –I.Yasama Yılı (1 Kasım 1946-13 Ekim 1947) ...	352
3.8.3.1 18. Birleşim (18 Aralık 1946)	353
3.8.3.2 25. Birleşim (27 Aralık 1946)	357
3.8.3.3 34. Birleşim (22 Ocak 1947)	358
3.8.3.4 45. Birleşim (17 Şubat 1947)	362
3.8.3.5 80. Birleşim (3 Eylül 1947).....	369
3.8.4 TBMM VIII.Dönem –II.Yasama Yılı (1 Kasım 1947-9 Temmuz 1948)	376
3.8.4.1 20. Birleşim (22 Aralık 1947)	376
3.8.4.2 23. Birleşim (26 Aralık 1947)	377
3.8.4.3 27. Birleşim (30 Aralık 1947)	382
3.8.4.4 60. Birleşim (17 Mayıs 1948).....	383
3.8.4.5 71. Birleşim (14 Haziran 1948)	386
3.8.4.6 83. Birleşim (6 Temmuz 1948)	391
3.8.4.7 86. Birleşim (9 Temmuz 1948)	393
3.8.5 TBMM VIII.Dönem–III.Yasama Yılı (1Kasım 1948-10 Haziran 1949)	394
3.8.5.1 48. Birleşim (21 Şubat 1949)	394
3.8.5.2 52. Birleşim (25 Şubat 1949)	400
3.8.5.3 54. Birleşim (27 Şubat 1949)	400
3.8.5.4 97. Birleşim (31 Mayıs 1949).....	401
3.8.6 TBMM VIII.Dönem –IV.Yasama Yılı (1 Kasım 1949-24 Nisan 1950).	402
3.8.6.1 37. Birleşim (1 Ocak 1950)	402
3.8.6.2 45. Birleşim (13 Şubat 1950)	407
3.8.6.3 54. Birleşim (23 Şubat 1950)	412
3.8.6.4 55. Birleşim (24 Şubat 1950)	413
3.8.6.5 57. Birleşim (1 Mart 1950)	414

BÖLÜM 4

DEĞERLENDİRME	416
4.1 TBMM I. Dönemi.....	418
4.2 TBMM II. Dönemi.....	424
4.3 TBMM III. Dönemi.....	449
4.4 TBMM IV. Dönemi.....	462
4.5 TBMM V. Dönemi.....	475
4.6 TBMM VI. Dönemi.....	488
4.7 TBMM VII. Dönemi.....	511
4.8 TBMM VIII. Dönemi.....	529
4.9 Meclis Birleşimlerinde Konuların Ele Alınış Biçimleri.....	553
4.9.1 Ulusalçı İdeolojinin Yeniden Üretilişi.....	554
4.9.2 Bireysellik Vurgusu	559
4.9.3 Ankara'nın Ele Alınış Biçimi	561
4.9.4 İstanbul'un Ele Alınış Biçimi.....	564
4.9.5 Osmanlı Dönemi'nin Ele Alınış Biçimi.....	565
4.9.6 Batı Dünyası İle Karşılaştırma	569

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER 576

KAYNAKLAR 583

EK-A

1920-1950 YILLARI ARASINDAKİ TBMM BİRLEŞİMLERİNDE ANAHTAR KELİMELERİN
KULLANIM SIKLIĞI TABLOSU 590

EK-B

1920-1950 YILLARI ARASINDAKİ TBMM BİRLEŞİMLERDE ANAHTAR KELİMELERİN
KULLANIM SIKLIĞI GRAFİĞİ 663

ÖZGEÇMİŞ 664

KISALTMA LİSTESİ

TBMM ZC Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 3. 1	TBMM I. Dönemi Hükümetleri, Başbakanları ve Bayındırlık Bakanları .. 21
Çizelge 3. 2	Anahtar kelimelerin 150. Birleşimde kullanım değerleri 25
Çizelge 3. 3	Nafia Bütçesinin Fasılları 27
Çizelge 3. 4	Anahtar kelimelerin 18. Birleşimde kullanım değerleri 34
Çizelge 3. 5	Anahtar kelimelerin 61. Birleşimde kullanım değerleri 37
Çizelge 3. 6	Anahtar kelimelerin 20. Birleşimde kullanım değerleri 44
Çizelge 3. 7	TBMM II. Dönemi Hükümetleri, Başbakanları ve Bayındırlık Bakanları.. 48
Çizelge 3. 8	Anahtar kelimelerin 21. Birleşimde kullanım değerleri 50
Çizelge 3. 9	Anahtar kelimelerin 35. Birleşimde kullanım değerleri 55
Çizelge 3. 10	Anahtar kelimelerin 46. Birleşimde kullanım değerleri 60
Çizelge 3. 11	Mubadele İmar İskan Vekaleti Bütçe Fasılları 61
Çizelge 3. 12	Anahtar kelimelerin 18. Birleşimde kullanım değerleri 65
Çizelge 3. 13	1909-1924 yılları arası Nafia Vekaleti Bütçeleri 72
Çizelge 3. 14	18. Birleşimde görüşülen 1340 (1924) senesi Nafia Bütçesi fasılları 73
Çizelge 3. 15	Anahtar kelimelerin 37. Birleşimde kullanım değerleri 77
Çizelge 3. 16	Anahtar kelimelerin 44. Birleşimde kullanım değerleri 82
Çizelge 3. 17	Vakıflar Genel Müdürlüğü 1924 yılı bütçesi 83
Çizelge 3. 18	Anahtar kelimelerin 10. Birleşimde kullanım değerleri 86
Çizelge 3. 19	1924 senesi ek bütçe talep eden kurumlar 88
Çizelge 3. 20	1924 yılı bütçesine ek bütçe isteyen vekaletlerin ve kurumların bütçelerinde bayındırlık işleri için ayrılan miktar 89
Çizelge 3. 21	Anahtar kelimelerin 19. Birleşimde kullanım değerleri 90
Çizelge 3. 22	Anahtar kelimelerin 43. Birleşimde kullanım değerleri 94
Çizelge 3. 23	1925 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri..... 95
Çizelge 3. 24	1925 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bayındırlık işleri..... 97
Çizelge 3. 25	Anahtar kelimelerin 74. Birleşimde kullanım değerleri 100
Çizelge 3. 26	Anahtar kelimelerin 75. Birleşimde kullanım değerleri 102
Çizelge 3. 27	Anahtar kelimelerin 92. Birleşimde kullanım değerleri 105
Çizelge 3. 28	Anahtar kelimelerin 103. Birleşimde kullanım değerleri 108
Çizelge 3. 29	Anahtar kelimelerin 109. Birleşimde kullanım değerleri 109
Çizelge 3. 30	Anahtar kelimelerin 107. Birleşimde kullanım değerleri 112
Çizelge 3. 31	Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi 1926 yılı bütçesinde mimar kelimesinin kullanım şekli..... 113
Çizelge 3. 32	Anahtar kelimelerin 117. Birleşimde kullanım değerleri 114

Çizelge 3. 33	Anahtar kelimelerin 17. Birleşimde kullanım değerleri	117
Çizelge 3. 34	Anahtar kelimelerin 66. Birleşimde kullanım değerleri	120
Çizelge 3. 35	Anahtar kelimelerin 70. Birleşimde kullanım değerleri	124
Çizelge 3. 36	Anahtar kelimelerin 72. Birleşimde kullanım değerleri	126
Çizelge 3. 37	Devlet Demiryolları Müdüriyet-i Umumiyesi 1927 yılı bütçe fasılları...	126
Çizelge 3. 38	Evkaf Müdürlüğü'nde çalışan mimar ve mühendislerin sayıları ve maaşları	127
Çizelge 3. 39	Anahtar kelimelerin 79. Birleşimde kullanım değerleri	128
Çizelge 3. 40	TBMM III. Dönemi hükümetleri, başbakanları ve bayındırlık bakanları	131
Çizelge 3. 41	Anahtar kelimelerin 62. Birleşimde kullanım değerleri	132
Çizelge 3. 42	1928 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri.....	134
Çizelge 3. 43	1928 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	135
Çizelge 3. 44	Anahtar kelimelerin 76. Birleşimde kullanım değerleri	137
Çizelge 3. 45	Anahtar kelimelerin 79. Birleşimde kullanım değerleri	140
Çizelge 3. 46	Anahtar kelimelerin 72. Birleşimde kullanım değerleri	141
Çizelge 3. 47	Anahtar kelimelerin 73. Birleşimde kullanım değerleri	145
Çizelge 3. 48	Anahtar kelimelerin 75. Birleşimde kullanım değerleri	148
Çizelge 3. 49	Anahtar kelimelerin 37. Birleşimde kullanım değerleri	151
Çizelge 3. 50	Anahtar kelimelerin 59. Birleşimde kullanım değerleri	157
Çizelge 3. 51	1930 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri.....	158
Çizelge 3. 52	1930 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	159
Çizelge 3. 53	Anahtar kelimelerin 64. Birleşimde kullanım değerleri	162
Çizelge 3. 54	TBMM IV. Dönemi hükümeti, başbakanı ve bayındırlık bakanı	164
Çizelge 3. 55	Anahtar kelimelerin 27. Birleşimde kullanım değerleri	165
Çizelge 3. 56	1931 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri.....	166
Çizelge 3. 57	1931 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	167
Çizelge 3. 58	Anahtar kelimelerin 34. Birleşimde kullanım değerleri	170
Çizelge 3. 59	Anahtar kelimelerin 40. Birleşimde kullanım değerleri	172
Çizelge 3. 60	Anahtar kelimelerin 43. Birleşimde kullanım değerleri	174
Çizelge 3. 61	Anahtar kelimelerin 50. Birleşimde kullanım değerleri	178
Çizelge 3. 62	1933 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri.....	179
Çizelge 3. 63	1933 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	180
Çizelge 3. 64	Anahtar kelimelerin 68. Birleşimde kullanım değerleri	184
Çizelge 3. 65	Anahtar kelimelerin 48. Birleşimde kullanım değerleri	203
Çizelge 3. 66	Anahtar kelimelerin 51. Birleşimde kullanım değerleri	206
Çizelge 3. 67	Anahtar kelimelerin 57. Birleşimde kullanım değerleri	207
Çizelge 3. 68	Anahtar kelimelerin 58. Birleşimde kullanım değerleri	209
Çizelge 3. 69	1934 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri.....	213
Çizelge 3. 70	1934 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	214
Çizelge 3. 71	TBMM V. Dönemi hükümetleri, başbakanları ve bayındırlık bakanları	219
Çizelge 3. 72	Anahtar kelimelerin 23. Birleşimde kullanım değerleri	224

Çizelge 3. 73	Anahtar kelimelerin 27. Birleşimde kullanım değerleri	225
Çizelge 3. 74	1935 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri.....	228
Çizelge 3. 75	1935 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	229
Çizelge 3. 76	Anahtar kelimelerin 38. Birleşimde kullanım değerleri	234
Çizelge 3. 77	Anahtar kelimelerin 69. Birleşimde kullanım değerleri	235
Çizelge 3. 78	Anahtar kelimelerin 64. Birleşimde kullanım değerleri	239
Çizelge 3. 79	1938 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri.....	241
Çizelge 3. 80	1938 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	242
Çizelge 3. 81	Anahtar kelimelerin 74. Birleşimde kullanım değerleri	248
Çizelge 3. 82	Anahtar kelimelerin 75. Birleşimde kullanım değerleri	254
Çizelge 3. 83	Anahtar kelimelerin 79. Birleşimde kullanım değerleri	255
Çizelge 3. 84	Anahtar kelimelerin 80. Birleşimde kullanım değerleri	257
Çizelge 3. 85	TBMM VI. Dönemi hükümetleri, başbakanları ve bayındırlık bakanları	259
Çizelge 3. 86	Anahtar kelimelerin 14. Birleşimde kullanım değerleri	260
Çizelge 3. 87	1939 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri.....	262
Çizelge 3. 88	1939 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	263
Çizelge 3. 89	Anahtar kelimelerin 18. Birleşimde kullanım değerleri	268
Çizelge 3. 90	Anahtar kelimelerin 25. Birleşimde kullanım değerleri	274
Çizelge 3. 91	Anahtar kelimelerin 37. Birleşimde kullanım değerleri	275
Çizelge 3. 92	Anahtar kelimelerin 18. Birleşimde kullanım değerleri	277
Çizelge 3. 93	Anahtar kelimelerin 48. Birleşimde kullanım değerleri	280
Çizelge 3. 94	Anahtar kelimelerin 56. Birleşimde kullanım değerleri	281
Çizelge 3. 95	1940 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri.....	283
Çizelge 3. 96	1940 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	284
Çizelge 3. 97	Anahtar kelimelerin 65. Birleşimde kullanım değerleri	287
Çizelge 3. 98	Anahtar kelimelerin 23. Birleşimde kullanım değerleri	288
Çizelge 3. 99	Anahtar kelimelerin 56. Birleşimde kullanım değerleri	289
Çizelge 3. 100	1941 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri.....	291
Çizelge 3. 101	1941 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	292
Çizelge 3. 102	Anahtar kelimelerin 60. Birleşimde kullanım değerleri	295
Çizelge 3. 103	Anahtar kelimelerin 76. Birleşimde kullanım değerleri	296
Çizelge 3. 104	Anahtar kelimelerin 81. Birleşimde kullanım değerleri	298
Çizelge 3. 105	Anahtar kelimelerin 62. Birleşimde kullanım değerleri	301
Çizelge 3. 106	1942 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri.....	302
Çizelge 3. 107	1942 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	303
Çizelge 3. 108	Anahtar kelimelerin 66. Birleşimde kullanım değerleri	307
Çizelge 3. 109	Anahtar kelimelerin 81. Birleşimde kullanım değerleri	307
Çizelge 3. 110	Anahtar kelimelerin 12. Birleşimde kullanım değerleri	310
Çizelge 3. 111	Anahtar kelimelerin 18. Birleşimde kullanım değerleri	312
Çizelge 3. 112	TBMM VII. Dönemi hükümeti, başbakanı ve bayındırlık bakanı	313

Çizelge 3. 113 Anahtar kelimelerin 25. Birleşimde kullanım değerleri	314
Çizelge 3. 114 Anahtar kelimelerin 26. Birleşimde kullanım değerleri	315
Çizelge 3. 115 1943 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri.....	316
Çizelge 3. 116 1942 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	317
Çizelge 3. 117 Anahtar kelimelerin 49. Birleşimde kullanım değerleri	320
Çizelge 3. 118 Anahtar kelimelerin 56. Birleşimde kullanım değerleri	320
Çizelge 3. 119 Anahtar kelimelerin 58. Birleşimde kullanım değerleri	322
Çizelge 3. 120 1944 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri.....	324
Çizelge 3. 121 1944 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	324
Çizelge 3. 122 Anahtar kelimelerin 68. Birleşimde kullanım değerleri	328
Çizelge 3. 123 Anahtar kelimelerin 81. Birleşimde kullanım değerleri	330
Çizelge 3. 124 Anahtar kelimelerin 86. Birleşimde kullanım değerleri	334
Çizelge 3. 125 Anahtar kelimelerin 87. Birleşimde kullanım değerleri	335
Çizelge 3. 126 Anahtar kelimelerin 58. Birleşimde kullanım değerleri	336
Çizelge 3. 127 1945 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri.....	337
Çizelge 3. 128 1945 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	338
Çizelge 3. 129 Anahtar kelimelerin 66. Birleşimde kullanım değerleri	342
Çizelge 3. 130 Anahtar kelimelerin 78. Birleşimde kullanım değerleri	342
Çizelge 3. 131 Anahtar kelimelerin 12. Birleşimde kullanım değerleri	344
Çizelge 3. 132 1946 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçeleri.....	344
Çizelge 3. 133 1946 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	345
Çizelge 3. 134 Anahtar kelimelerin 21. Birleşimde kullanım değerleri	348
Çizelge 3. 135 TBMM VIII. Dönemi Hükümetleri, Başbakanları ve Bayındırlık Bakanları	349
Çizelge 3. 136 Anahtar kelimelerin 18. Birleşimde kullanım değerleri	353
Çizelge 3. 137 1947 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçeleri.....	353
Çizelge 3. 138 1947 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	354
Çizelge 3. 139 Anahtar kelimelerin 25. Birleşimde kullanım değerleri	357
Çizelge 3. 140 Anahtar kelimelerin 34. Birleşimde kullanım değerleri	358
Çizelge 3. 141 Anahtar kelimelerin 45. Birleşimde kullanım değerleri	363
Çizelge 3. 142 Anahtar kelimelerin 80. Birleşimde kullanım değerleri	369
Çizelge 3. 143 Anahtar kelimelerin 20. Birleşimde kullanım değerleri	376
Çizelge 3. 144 Anahtar kelimelerin 23. Birleşimde kullanım değerleri	377
Çizelge 3. 145 1948 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçeleri.....	378
Çizelge 3. 146 1948 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	379
Çizelge 3. 147 Anahtar kelimelerin 27. Birleşimde kullanım değerleri	382
Çizelge 3. 148 Anahtar kelimelerin 60. Birleşimde kullanım değerleri	383
Çizelge 3. 149 Anahtar kelimelerin 71. Birleşimde kullanım değerleri	386
Çizelge 3. 150 Anahtar kelimelerin 83. Birleşimde kullanım değerleri	392
Çizelge 3. 151 Anahtar kelimelerin 86. Birleşimde kullanım değerleri	393

Çizelge 3. 152	Anahtar kelimelerin 48. Birleşimde kullanım değerleri	394
Çizelge 3. 153	1949 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçeleri	395
Çizelge 3. 154	A1-Cetveli'nde 1949 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçeleri.....	396
Çizelge 3. 155	1949 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	396
Çizelge 3. 156	Anahtar kelimelerin 52. Birleşimde kullanım değerleri	400
Çizelge 3. 157	Anahtar kelimelerin 54. Birleşimde kullanım değerleri	401
Çizelge 3. 158	Anahtar kelimelerin 97. Birleşimde kullanım değerleri	401
Çizelge 3. 159	Anahtar kelimelerin 37. Birleşimde kullanım değerleri	402
Çizelge 3. 160	Anahtar kelimelerin 45. Birleşimde kullanım değerleri	407
Çizelge 3. 161	1950 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçeleri	407
Çizelge 3. 162	1950 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar	408
Çizelge 3. 163	Anahtar kelimelerin 54. Birleşimde kullanım değerleri	413
Çizelge 3. 164	Anahtar kelimelerin 55. Birleşimde kullanım değerleri	413
Çizelge 3. 165	Anahtar kelimelerin 57. Birleşimde kullanım değerleri	414
Çizelge 4. 1	TBMM Dönemleri Birleşim Sayıları	417
Çizelge 4. 2	TBMM I. Dönemi içerisinde çalışma kapsamına alınan birleşimler	418
Çizelge 4. 3	TBMM II. Dönemi içerisinde çalışma kapsamına alınan birleşimler ...	424
Çizelge 4. 4	TBMM III. Dönemi içerisinde çalışma kapsamına alınan birleşimler ..	450
Çizelge 4. 5	TBMM IV. Dönemi içerisinde çalışma kapsamına alınan birleşimler ..	462
Çizelge 4. 6	TBMM V. Dönemi içerisinde çalışma kapsamına alınan birleşimler ...	476
Çizelge 4. 7	TBMM VI. Dönemi içerisinde çalışma kapsamına alınan birleşimler ..	488
Çizelge 4. 8	TBMM VII. Dönemi içerisinde çalışma kapsamına alınan birleşimler .	511
Çizelge 4. 9	TBMM VIII. Dönemi içerisinde çalışma kapsamına alınan birleşimler	529

**CUMHURİYET DÖNEMİ MİMARLIK ÜRETİMİNDE
BİR AKTÖR OLARAK TBMM (1923-1950)**

Aysun AYDIN ÖKSÜZ

Mimarlık Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Uğur TANYELİ

Bu çalışmada 1920 ile 1950 yılları arasında, TBMM'nin açıldığı ilk günden itibaren meclis oturumlarının kayıt altına alınması ile oluşan Meclis Zabıt Cerideleri temel alınarak, *-inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, nafıa, bayındırlık, müteahhit, müteahhitlik, mühendis, ve mühendislik-* pratik, meslek ve kavramlarının iktidar aktörleri tarafından nasıl değerlendirildiği/algılandığı/ifade edildiği sorularına cevap aranmaya çalışılmıştır. Söz konusu problemin varlığı, Erken Cumhuriyet Dönemi ile ilgili mimarlık-iktidar ilişkisi anlatılarının genel olarak nesne üzerinden yapılması kabulüne dayanmaktadır.

Beş bölümden oluşan çalışmanın, birinci bölüm olan giriş bölümünde, çalışmanın amacı ve çalışmada kullanılan yöntemler açıklanmıştır. Birinci bölümde ayrıca, çalışmanın tarih aralığının, çalışmada kullanılan anahtar kelimelerin, çalışmanın temel kaynağı olan Zabıt Cerideleri'nin nasıl seçildiği, bir başka deyişle problemin fiziksel konstrüksiyonunun nasıl meydana geldiği anlatılmıştır.

"TBMM'nin Kurulması: Yeni Bir Aktörün Doğuşu, Erkin Yeniden İnşası, İdeolojik Altyapı ve Kuramsal Arka Plan" başlıklı ikinci bölümde, teoride Türkiye'de mutlak/tekil erk olarak kabul edilen TBMM'nin kurulma aşaması ve bu sürecin ideolojik arka planı, kuruluş aşamasında Osmanlı'nın tarihsel varlığını duyurması, TBMM'nin kurumsal yapılması ve mimarlıkla ideoloji arasındaki ilişki konuları tartışılmıştır.

“TBMM’nin 1920-1950 Yılları Atasındaki Dönemleri” başlıklı üçüncü bölümünde, çalışma kapsamında incelenilen 30 yıllık süreç içerisinde gerçekleşen TBMM’nin sekiz dönemi sırası ile incelenmiştir. Bu inceleme kantitatif analiz yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Çalışma kapsamında belirlenen –inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, bayındırlık, nafia, müteahhit, müteahhitlik, mühendis, mühendislik- anahtar kelimeleri sekiz dönem içerisinde gerçekleşen 2909 birleşim içerisinde sırası ile kullanım sıklığı bağlamında taranmıştır. Anahtar kelimelerin her bir birleşim içerisindeki kullanım değerleri toplanmış ve veri toplamı 100 birimi geçen birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır. Bu bağlamda, tezin üçüncü bölümünde yukarıda belirtilen yöntemle seçilen birleşimlerin detaylı incelenmesi yapılmıştır. Ayrıca, üçüncü bölümde, TBMM’nin sekiz döneminde kurulan hükümetler ve hükümetlerin hükümet programlarında nafia/bayındırlık işleri ile ilgili anlatımlar da alt başlıklar altında incelenmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümü olan “Değerlendirme” kısmında, çalışma kapsamında incelenilen birleşimlerin kuramsal değerlendirmeleri ve çalışma kapsamında incelenen anahtar kelimelerin, çalışma kapsamına alınan her bir birleşim içerisindeki kullanım şekilleri incelenmiştir. Ayrıca, “Değerlendirme” bölümünde, incelenilen birleşimler içerisinde iktidar aktörlerinin ulusalcılık, bireysellik, Ankara, İstanbul, Osmanlı ve batı konularını nasıl ele aldıkları da değerlendirilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümü olan “Sonuç” bölümünde ise, çalışmanın temel problemi olan *iktidarın mimarlık pratiklerini nasıl değerlendirdiği/algıladığı* sorusuna, çalışma boyunca elde edilen veriler doğrultusunda cevap aranmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erken Cumhuriyet Dönemi, İktidar, TBMM, İnşa-İnşaat, Mimar, Mimarlık, Mimari, İmar, Nafia, Bayındırlık, Müteahhit, Müteahhitlik, Mühendis, Mühendislik

**GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TURKEY AS AN ACTOR IN
ARCHITECTURAL PRODUCTIONS IN REPUBLIC PERIOD (1923-1950)**

Aysun AYDIN ÖKSÜZ

Department of Architecture

PhD Thesis

Advisor: Prof. Dr. Uğur TANYELİ

In this study, Parliamentary Minute Journals, which were compromised by recording the congresses from the very first day of the Grand National Assembly of Turkey, between the years 1920 and 1950, were used to build up a base to answer the questions about how the practices, occupations and concepts such as *building, construction, architect, architecture, architectural, urban planning & zoning, public works (nafia in between 1920-1945, bayındırlık in between 1945-till today), contractor, constructorship, engineer and engineering* were reviewed/perceived/expressed by actors in power. Presence of the above-mentioned problem is based on the grounds of the acceptance that statements regarding the relationship between architecture and power have been produced generally through objects.

Aims of and the methods used in the study have been explained in the introductory chapter of the study, which is also the first of the five chapters. And it was also illuminated that how the dates and key words included in the study and the Minute Journals, main sources of the study, were selected; in other words how the physical construction of the problem arose.

In the second chapter titled “Establishment of the Grand National Assembly of Turkey: Rising of a New Actor, Reconstruction of the Power, Ideological Infrastructure and

Theoretical Background” establishment phase of the Grand National Assembly of Turkey, which is acknowledged as the absolute/single power in Turkey and ideological background of this process, Ottoman's announcing its historical entity, institutional structuring of Grand National Assembly of Turkey, and the relationship between architecture and ideology have been discussed.

In the third chapter titled “Periods of Grand National Assembly of Turkey Between the Years 1920 and 1950” Grand National assembly of Turkey’s eight periods, passed through 30 years included in the study, have been examined respectively. This examination was made by using quantitative method. Key words such as *building, construction, architect, architecture, architectural, urban planning & zoning, public works (nafia in between 1920-1945, bayındırlık in between 1945-till today), contractor, constructorship, engineer and engineering* were scanned respectively in the scope of frequency of usage within the 2909 composition took place in 8 periods. Key words’ usage values in each of the composition were calculated and the ones, data calculations of which surpass 100 units, were included in the scope of the study.

In this context, detailed examination of the compositions, which are determined by the above-mentioned method, were conducted. And governments formed within the eight periods of the Grand National Assembly of Turkey as well as the statements regarding the public works of the governments were analyzed under sub-titles.

In the “Evaluation” part of the study, which is also the fourth chapter of the study, theoretical evaluations of the compositions examined within the context of the study were analyzed, as well as usages of the key words, again, examined within the context of the study, in each composition included in the study . And in “Evaluation” chapter, it was also analyzed that how the actors in power approached the subjects regarding nationalism, individualism, Ankara, Istanbul, Ottoman and West.

In the last chapter of the study, which is titled “Conclusion”, an answer to the main question about *how the government reviewed/perceived the architectural practices* was tried to be found in line with the data acquired.

Key Words: Early Republican Period, Government, Grand National Assembly of Turkey, building, construction, architect, architecture, architectural, urban planning & zoning, public works (nafia in between 1920-1945, bayındırlık in between 1945-till today), contractor, constructorship, engineer and engineering.

1.1 Literatür Özeti

Türkiye'de 1920'de TBMM Hükümetinin kurulması ile başlayan siyasi ve iktidari değişim süreci, değiştirilmek istenen geçmişin görünür öğelerinden biri olan fiziksel çevrenin yenilenme ve yeniden inşa edilme süreci açısından da bir başlangıç oluşturmaktadır. Bu bağlamda erken cumhuriyet dönemi iktidarı ve mimarlığı üzerine yapılmış çalışmalar genel olarak iktidarın mimarlığı ya da mimarlık aktörlerini nasıl etkilediği sorusu üzerinedir. Bu çalışma mimarlık ve mimarlık pratiklerini meydana getiren mesleki ve kurumsal aktörlerin, iktidarı temsil eden aktörler tarafından nasıl değerlendirildiği sorusu üzerine kurulmuştur. Bu amaçla öncelikle bir iktidar temsili ardından da mimarlık pratiklerini meydana getiren aktörler seçilmiştir. İktidar temsilinin Türkiye'deki başat aktörü TBMM'dir. TBMM'nin okunur hale geldiği en önemli birincil meca da Meclis Zabıt Cerideleri'dir. Zabıt Cerideleri meclis oturumlarındaki tüm konuşmaların ve evrakın kayıt altına alınması ile oluşmaktadır. Bu bağlamda çalışma kapsamında iktidar TBMM üzerinden, TBMM'de Meclis Zabıt Cerideleri üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışma içeriğinde iktidar temsilinin seçiminden sonra, mimarlık pratiklerini meydana getiren aktörlerin belirlenmesine geçilmiş ve mimarlık pratiğine katılan meslek, kurum ve kavramlar arasından 11 tane anahtar kelime seçilmiştir. Bunlar, inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, nafıa, bayındırlık, müteahhit, müteahhitlik, mühendis ve mühendisliktir. Araştırmanın temel probleminin belirlenmesinin ardından, çalışmanın tarih aralığının saptanmasına geçilmiş ve TBMM'nin ilk açılış tarihi olan 1920 ile iktidarın yüz değiştirdiği 1950 tarih aralığı seçilmiştir. Bu bağlamda bu çalışma 1920 ile 1950 tarihleri arasındaki Meclis Zabıt

Cerideleri üzerinden seçili anahtar kelimelerin değerlendirilmesi kapsamına oturmuştur. Bu noktada akla bu değerlendirmenin nasıl yapılacağı sorusu gelmektedir. Değerlendirme kantitatif analiz yöntemiyle yapılmıştır. Araştırmanın temel kaynağı TBMM Zabıt Cerideleri'dir. Zabıt Cerideleri TBMM'nin ilk açılış tarihi olan 23.4.1920 tarihinden itibaren, meclisin her birleşmesinin kayıt altına alınmasıyla oluşmuştur.

1920'de kurulan TBMM Türkiye'de tek ve mutlak iktidar olma çabası içindedir. Bu iktidar olma çabasının en rahat izlendiği kaynak Meclis Zabıt Cerideleri'dir. Zabıt Cerideleri, Türkiye'nin iktidar makinesinin tekil aktörleri olan milletvekillerinin, ülkenin meclis gündemine taşınan sorunları hakkındaki bireysel görüşlerinden meydana gelmektedir. Ülkenin meclis gündemine taşınan sorunlarına, milletin temsilcileri tarafından getirilen yorumlar bu çalışma kapsamında belirlenen anahtar kelimeler kapsamında incelenmiştir. Bu bağlamda, çalışmanın dert edindiği anahtar kelimelerin iktidar temsilcileri tarafından nasıl dert edinildiği sorusu bu çalışma kapsamında açıklanmaya çalışılmıştır.

1920 ile 1950 yılları arasında toplam 2909 tane birleşim gerçekleşmiştir. 2909 birleşim içerisinde çalışmanın anahtar kelimeleri olan inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, bayındırlık, nafia, müteahhit, müteahhitlik, mühendis ve mühendislik kelimeleri taranmıştır. Söz konusu anahtar kelimelerin her bir birleşim içerisinde kullanım sıklığı kayıt altına alınmış ve Anahtar Kelimelerin Kullanım Sıklığı Tablosu ve bu veriler doğrultusunda oluşturulan Anahtar Kelimelerin Kullanım Grafiği oluşturulmuştur. Meydana gelen tablo ve grafik içerisinde 100 birim alt olarak belirlenmiş ve veri toplamı 100 birimin üzerinde olan 106 tane birleşim çalışma kapsamına alınmıştır. Çalışma kapsamına alınan bu birleşimlerin detaylı okunması sonucu toplamda 100 birimi geçen anahtar kelimelerin nasıl ve ne amaçla kullanıldığı çalışmanın temel sorusu olmuştur. Bu bağlamda anahtar kelimelerin kullanım sıklıkları ve çalışma kapsamına alınan birleşimlerin detaylı okumaları yapılmış ve anahtar kelimeler her bir birleşim içerisinde değerlendirilmiştir.

1.2 Tezin Amacı

1920 ile 1950 tarihleri arasında Meclis Zabıt Cerideleri üzerinden inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, nafia, bayındırlık, müteahhit, müteahhitlik, mühendis ve mühendislik kelimelerinin değerlendirildiği bu çalışmanın amacı, iktidar aktörlerinin¹ seçili anahtar kelimeleri nasıl değerlendirdikleri nasıl algıladıkları ya da nasıl etkiledikleri sorusunun cevabını bulmaktır. İktidarın mimarlık pratikleri üzerindeki etkisi nedir sorusunun yerine, iktidarın mimarlık pratikleri üzerine etkisi nasıl meydana gelmektedir sorusu önem kazanmaktadır.

1.3 Bulgular

Bu çalışmada iktidar ve mimarlık kavramları sadece kendi anlamları ile ele alınıp iktidarın mimarlık üzerine etkisi nedir sorusuna cevap aranmamış bunun yerine, mimarlık pratikleri üzerinde etkili olan mesleki, kurumsal ve kavramsal yapılar içerisinden seçim yapıp, seçilen yapılar iktidar aktörleri üzerinden değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, çalışmanın genel çerçevesi üç kısımdan oluşmaktadır öncelikle iktidar konumuna yerleşen TBMM'nin ortaya çıkış aşaması, TBMM ile beraber kaybedilmiş olan erkin yeniden inşası ve bu iki duruma sebep olan ideolojik alt yapı ve kuramsal arka plan incelenmiştir.

Yeni Türk Devletinin birincil iktidar mecrası olan TBMM ile mimarlık arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu tanımlamak için, devletin kuramsal ve eylemsel temellerinin atıldığı TBMM'nin düşünce /ideolojik örgüsünün saptanması zorunlu olarak görünmektedir. Bu saptama çalışmanın ikinci kısmında, seçilmiş Zabıt Cerideleri incelenmesi ile yapılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın üçüncü kısmında ise araştırma kapsamında belirlenen anahtar kelimelerin tek tek araştırmanın birincil kaynağı olan Zabıt Cerideleri içerisinde hangi amaçla kullanıldığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra incelenilen Zabıt Cerideleri içerisinde öne çıkan ulusalcı ideoloji, bireysellik vurgusu, Ankara-İstanbul ayrımı, Osmanlı döneminin ele alınış biçimi ve Batı dünyası ile karşılaştırma gibi konuların birleşimlerde nasıl ele alındığı da araştırma kapsamında değerlendirilmiştir.

---

¹ İktidar aktörleri bu çalışma bağlamında milletvekilleri, bakanlar ve komisyonlardır.

Genel bir ifadeyle bu çalışmada, TBMM'nin kurulması sonrası üretilme çabası içinde olunan yeni devlet erkinin, çalışma kapsamında belirlenmiş olan inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, nafia, bayındırlık, müteahhit, müteahhitlik, mühendis ve mühendislik kelimelerini nasıl algıladığı/yorumladığı sorusundan yola çıkıp, erken cumhuriyet dönemi iktidar aktörleri üzerinden dönemin mimarlık ortamına dair yeni sorular sormanın yolları aranmıştır.

TBMM’NİN KURULMASI: YENİ BİR AKTÖRÜN DOĞUŞU, ERKİN YENİDEN İNŞAASI, İDEOLOJİK ALT YAPI VE KURAMSAL ARKA PLAN

Türkiye mimarlık ortamını oluşturan ideolojik yapıların iktidarla bağ kurduğu alan Türkiye Büyük Millet Meclisidir. TBMM Türkiye’de mimarlık pratiğine katılan sayısız aktörden biridir. Onu farklı kılan sahip olduğu hegemonik yapıyla bizatihi kendisinin aldığı kanun ve kararlarla mimarlık ortamına şekil verici olmasıdır.

Hegemonik yapı egemenlik ve iktidar kavramlarıyla beslenir. 23 Nisan 1920 de Ankara’da açılan TBMM, ulusal iradenin temsilcisi ve tüm yasama ve yürütme yetkilerinin toplandığı tek yer olarak tahayyül edilmiştir. Bu konuda Mustafa Kemal 24 Nisan 1920’de meclis konuşmasında şöyle der: “...*Meclisi Alinizin fevkinde bir kuvvet mevcut değildir.*” Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir ve TBMM milli iradenin tek temsilcisidir. Bu sözler 18 Eylül 1920 tarihinde “Teşkilat-ı Esasiye Kanunu¹”[1] nun meclisteki ilk görüşmesinde şöyle geçmiştir.

“6-Hakimiyet bilekaydü şart milletindir. Usulü idare, halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müsteridir.

7-İcra kudreti ve teşrii salahiyeti milletin yegane ve hakiki mümessili olan Büyük Millet Meclisinde tecelli ve temerküz eder.

---

¹ Teşkilat-ı Esasiye Kanunu: TBMM’nin kuruluşundan cumhuriyete gidişin ana duraklarından biri, taşıdığı anayasal niteliklerden dolayı Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’dur. Bu kanun Osmanlı anayasacılığından Türkiye anayasacılığına geçişin en önemli belgesidir. Bu belge, devlet iktidarını üç temel organ üzerinden açıklama eğilimi göstermiştir. Bu organlar 1-TBMM, 2-TBMM Riyaseti, 3-İcra Vekilleri Heyeti’dir [1].

8-Türkiye Halk Hükümeti Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti unvanı taşır.”

Çelik'e göre [2], bir toplumsal oluşum ya da “kurumsal aktör¹” var olabilmek için dışarıda bıraktığı öğelere muhtaçtır. Yani TBMM'nin var olabilmesi Osmanlı'nın varlığının sebebidir ki bu durumda, dışlanan/dışarıda bırakılan ancak var olabilmek için bir noktada bağımlı olunan bir durum söz konusudur [2]. Bu dışlama-bağımlılık arasındaki diyalektik “antagonizma-protagonizma” kavramlarıyla ifade edilebilmektedir.

Antagonizma, TDK tarafından “tezat” olarak tanımlanmaktadır. İnternet üzerinden yapılan bir araştırmada da kavram, “kişiler, kurumlar, toplumsal grup ya da sınıflar, öğreti ya da ideolojiler arasında söz konusu olan uzlaşmaz, üstesinden gelinmez çelişki ya da karşıtlık durumu” olarak tanımlanmaktadır [3]. Bu tanımların yanı sıra kavram edebiyatta, ana karakteri engellemekle yükümlü kişi, karşı kişi ya da muhalif düşman olarak da bilinir. Asıl karakterin zıttıdır. Protagonizma ise tüm bütün kurgusallığın üzerine inşa edildiği ana karakterdir.

Antagonist-protagonist arasındaki bağımlı ilişkiye TBMM ve Osmanlı bağlamında bakıldığında bu iki tarafın da kendi varlıklarını tam olarak deneyimleyemedikleri görülmektedir. Çünkü bu birbirini negatif yönde etkileme hali TBMM'nin var olma aşamasında göze çarpmaktadır. Akın [1], TBMM'nin kuruluşunun Osmanlı siyasal düzeninde bir ihtilal olmakla birlikte, Ankara meclisinin geçici olduğu ve bir Kanun-i Esasi var olduğuna göre yeni bir anayasaya gerek olmadığı kanaatinde olan mebus sayısının azımsanamayacak ölçüde olduğunu belirtmektedir. Örneğin Bursa Mebusu Muhiddin Baha Bey'in 25 Nisan 1920'de TBMM'de yaptığı bir konuşmada, kendisinin de üyesi olduğu yeni açılan meclis hakkındaki sözleri mevcut durumun nasıl kabullenilmediğini açıkça göstermektedir. “*Beyefendiler! Pekala biliyorsunuz ki bizim Hükümetimiz Osmanlı Hükümetidir. Bizim Hükümetimizi idare eden Makamı Celile Hilafet ve Saltanattır. Binaenaleyh bir Hükümet teşkil ediyor değiliz.*”

---

¹ Kurumsal aktör kavramı yazara aittir.

Bizim Heyetimiz Heyeti Milliyedir, buraya gelmemiz bir Hükümet teşkili için değil, hukuku payimal¹ edilen bir Hükümetin, re'sikarında² bulunan Hükümdarı ve Halifesi esir

edilen bir Hükümetin hukuku mağsubesini³ müdafaa ve istirdadetmek⁴ içindir. Binaenaleyh, 'burada bir Hükümet teşkili mevzuubahs olamaz, hukuku gasbedilen millet efradı hukukunu müdafaa ve istirdat için yine millet sıfatıyla icrayı faaliyet edecektir. Bu itibarla bir Hükümet teşkili teklifini bir Hükümeti muvakkateye⁵ isim vermek teklifini muvafık bulmuyorum.' [4].

Mahçupyan'a göre [5] Türkiye'nin bu yeni hegemonik kurumsal aktörünün bir başka deyişle TBMM'nin Osmanlı'nın son yüzyılından ayrışması mümkün değildir. Mahçupyan [5] bu ayrışamama halini şöyle açıklar, "Osmanlı devletinin kendisi için bıkmadan kullandığı "devlet-i ebed müddet" ibaresi bu iddianın göstergesidir. Bu inanç o kadar güçlü olmuştur ki, modern dünyanın değişimci atmosferi içinde doğan cumhuriyet bile "ilelebet payidar" olacağı düsturundan kopamamıştır." Bu bağlamda denilebilir ki, hem Osmanlı hem de TBMM "yıkılma-kurulma" oyunu içerisinde kendi rollerini protagonist olarak görmüşler ve tezat olanla yani antagonist ile karşılaştıklarında ise kendilerince iç tutarlılığı olan bir söylem üretme çabası içine girmişlerdir. Çelik'e göre [2] Osmanlı'nın yıkılmasına TBMM'nin kurulmasına ait her durumda ortaya çıkan herhangi bir çözülme o yapının parçası olan özneleri yani Osmanlı ve TBMM'yi eylemde bulunmaya itecektir. Bu durumda özneler eklemlendiği söylemlerle özdeşleşerek yeni bir yapının kurulması için hareket edeceklerdir.

İstanbul'un işgali ile Osmanlı Devleti olağanüstü bir döneme girmişti. Güneş'e göre [6] olağanüstü dönemleri olağan dönemlerin kurumlarıyla gidermek olası değildir. Bu nedenle koşulların gerektirdiği kurumlar/özneler/aktörler yaratmak/meydana getirmek zorunluluktur. İhtiyaç, aktör ve pratik karşılıklı iç içe geçmiş ilişkilerinden oluşurlar. Hiçbir aktör ya da ihtiyaç ya da pratik tek başına var olamaz. Tüm bu durumlar birbirlerini doğurur. Aktörün varlığı bir ihtiyaç üretiminden oluşabildiği gibi ihtiyacın

---

¹ Pay-mal: Ayak altına altında kalmış, çiğnenmiş.

² Re'sikar: İktidar mevkii, iş başı, devleti idare mevkii.

³ Mağsub: Gasp olunmuş, zorla alınmış.

⁴ İstirdad: Geri alma, alınma.

⁵ Hükümet-i Muvakkate: Geçici hükümet.

varlığı da aktörün var oluş sebebi olabilmektedir. TBMM, bu karşılıklı iki durumun yan yana gelmesiyle üretilmiş, en etkin kurumsal aktördür. Kurumsal aktörler bireysel aktörlerin varlıklarıyla eylemsel hale gelirler. Bu bağlamda Akın [2] TBMM'nin 66 seçim bölgesinden 337 milletvekiliyle açıldığını belirtmekte ve meclisin ilk vekillerini şöyle tanımlamaktadır: *'meclis üyeleri içinde ilk defa ulusal düzeyde iktidar sahibi olan birçok yerel elit, şeyh ve hoca bulunmakta idi. Yeni egemen iradenin bu yepyeni üyeleri siyasi parti disiplini içinde olmayıp adeta sadece kendilerinden sorumlu idiler. Bu da ister istemez koyu bir bölgecilik, hizipçilik gibi gelişmelere yol açacak ve çeşitli siyasal kamplar ortaya çıkacaktı. Meclisi iki sosyal gücün oluşturduğu söylenebilir. Birincisi, asker sivil bürokrasi ve şehirli sınıflar ile yönetici sınıfın elitleri, ikincisi ekonomik gücü elinde bulunduran çevrenin elitleri, ki bu grup, taşra aristokrasisi ve yükselen ticari sınıflardan meydana geliyordu.'* Akın'ın [2] belirttiği bu gruplaşma TBMM'nin ideolojik ayrışması hakkında ipuçları vermektedir. Akın [2] TBMM'nin kuruluşunda milletvekillerinin ideolojik eğilimlerini kabaca *'inkılapçılar ve muhafazakarlar'* olarak ikiye ayırmaktadır. İdeolojiler, bireyleri verili bir düzene tabi kılmazlar. Aynı zamanda bireyleri bilinçli toplumsal eylemler için hazırlarlar. Bir başka deyişle, TBMM'yi meydana getiren bireysel aktörlerin sahip oldukları ideolojik eğilimler, bu birey-aktörlerin toplu olarak meydana getirdikleri kurumsal aktörün temas ettiği her noktanın **ideolojik bir nesne** haline dönüşmesine sebep olmaktadır. Bu bağlamda fiziksel mekan ya da mimarlık ürünü, bu ideolojik temasın nesnel olarak hissedildiği/görüldüğü/sergilendiği noktadır. Tanyeli [7] ideolojinin mimarlık ürünü üzerindeki etkisini şöyle açıklar, *"ideolojiler bir ürünün nasıl ortaya konacağını ilişkin bazı ilkeler ortaya koyma eğilimdedir. Çoğunlukla bu tasarım ilkesi aynı zamanda bir yanıt kalıbı ve ideolojik slogandır ve amacı mimara ürünü nasıl tasarlayacağı ve sonra da yorumlayacağı konusunda yön göstermektir."* Bu noktada belirtmek gerekir ki, yine Tanyeli'ye göre [8] erken cumhuriyet yıllarında siyasal ideolojiden ayrı bir mimari ideolojinin var olabileceği akla gelmemiştir. Bu nedenledir ki, mimarlığı problematize etmeye değil, ülke siyasetini problematize etmeye yönelik bir düşünme rotası doğmuştur. Bu bağlamda iktidar etkisi ile kurgulandığı düşünülen ya da fark edilen mekanların taşıdığı ideolojik iz ve işaretler TBMM'yi meydana getiren birey aktörlerin sahip olduğu siyasal ideoloji üzerinden değerlendirilmelidir.

23 Nisan 1920’de Ankara merkezli açılan ve adı Türkiye Büyük Millet Meclisi¹ olarak kabul edilen kurumsal aktör, kurulur kurulmaz ulusal iradenin temsilcisi ve tüm yasama ve yürütme yetkilerinin toplandığı tek yapı olmuştur. Karpata’a göre [9] TBMM’nin açılmasıyla Türk politik sisteminin ulusalcı ve halkçı çizgileri kesinleşmiştir. Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir ve TBMM milli iradenin tek temsilcisidir. Yine Karpata’a göre [9] bu kurumsal gelişme Türkiye’de doğmakta olan politik sisteme derinlik kazandıran ideolojik gelişmeler tarafından yönlendirilmiş ve milliyetçilik bu ideolojiler arasında başat öge olmuştur. Milliyetçiliğin yanı sıra 1920’nin başında halkçılık da kurtuluş hareketiyle beraber en güçlü ideolojik öge olarak ortaya çıkmıştır. Karpata [9], Türkiye’de kurulmakta olan siyasal sistemin diğer bir ideolojik özelliğinin de ülkenin doğal ve insani kaynaklarının harekete geçirilmesiyle maddi kalkınmanın başarılacağına inancı olarak belirtmektedir. Bu bağlamda yeni TBMM milliyetçilik, halkçılık ve maddi kalkınma ideolojileri üzerine kurulan bir yapıya sahip olmuştur. Karpata’nın [9] bahsettiği bu ideolojiler 18 Eylül 1920 tarihinde TBMM’de okunan *“Teşkilat-ı Esasiye Kanunu Layihası”*²ndan açık bir şekilde görülebilmektedir [10]. Layihanın ikinci maddesi şöyledir: *“Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti hayat ve istiklalini kurtarmayı yegane maksadı ve gaye bildiği halkı emperyalizm ve kapitalizm tahakküm ve zulmünden tahlis ederek idare ve hakimiyetinin hakiki sahibi kılmakla gayesine vasıl olacağı itikadındadır.”* Yani meclisin tek ve kutsal hedefinin Türk halkını emperyalizm ve kapitalizmin baskısından kurtararak kendi irade ve hakimiyetinin gerçek sahibi kılmak olduğu belirtilir. Sözü geçen kanun tasarısının dördüncü maddesinde ise, *“Büyük Millet Meclisi’nin başta gelen yükümlüğünün halkın içinde yaşadığı sefaletten son vermek ve tarım, eğitim, yargı, maliye, ekonomi ve tüm sosyal alanlarda halkın gerçek ihtiyaçlarını karşılamak üzere gereken yenilikleri uygulamak, kalkınmayı başarmak ve böylece mutluluk ve refaha giden yolu açmak olduğu”* belirtilmektedir. Aynı maddede ulusal birlik ve dayanışmanın gerekliliği ve büyük millet meclisinin politik ve sosyal ilkelerini saptarken ulusun ruhundan esinlenmeye ve bu

¹ 23 Nisan 1920’de açılan meclisin adının ne olacağı tartışma konusu olmuştur. İslamistler meclisin adının “meclisi kebir” veya “meclisi kebir milli”, türk ocağı sempatizanları “kurultay”, Osmanlıcılara “meclisi mebusan” olmasını istiyordu. Geçicide olsa, meclis açılmadan önce ulusalcı ve inkılapçı millet vekilleri meclisin adının “büyük millet meclisi” olmasına karar vermiş ve meclisin açılış konuşmasında Şerif bey “büyük millet meclisini açıyorum” cümlesini kullanmıştır. Büyük Millet Meclisi adının başına Türkiye sözcüğünün eklenmesi Kasım 1920 den sonra Mustafa Kemal’in Türkiye sözcüğünü kullanması ile yerleşmiştir [6].

² Programın tam metni için; Bkz: TBMM ZC Dönem:1, Cilt:4, Birleşim:67.

ilkeleri *ulusun eğilimleri ve gerçek ihtiyaçları* doğrultusunda uygulamaya büyük önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Karpat [9] 1920 TBMM'si içerisinde ülke kalkınması için izlenmesi gereken politikalar konusunda çarpıcı farklar olduğunu belirtir. Asker ve bürokratların oluşturduğu grup değişimin yukarıdan dayatılarak gerçekleştirilmesi gerektiğini savunurken, taşra kökenli diğer grup ise toplum geleneklerinin korunması gerektiğini savunmuşlardır. Ancak, farklı tanımlamalarla ifade edilse de söylem aynıdır: *“Türk milleti esaret altından kurtarılmalı, milli birlik ilkesi etrafında bilinçlenip kenetlenmeli, milli irade ve milli hakimiyet kavramlarını aksiyona dönüştürmeli ve muasır medeniyetler seviyesine çıkarılmalıdır.”* Bu noktada görülüyor ki, kurumsal aktör egemen olduğu toplumsal gurupları birleştiren ve eyleme yönelten ve işlevsel bakımdan da faydalı bir araç olarak gördüğü kolektif bir ideolojiye sahiptir.

Yeşilkaya ideoloji kavramının zamana ve mekana göre değişen farklı anlamları olduğunu belirtir [11]. Bu noktada ideoloji kavramının tüm anlamlarını ortaya koymak yerine, kavramın yayılışına, bireysel aktörün meydana getirdiği kurumsal aktörün anlaşılabilirliği açısından kısaca değinmek gereklidir.

Eagleton [12] ideoloji kavramını, farklı kavramsal liflerle bir doku halinde örülmüş bir metin olarak tanımlayıp, kavramın kendi deyişiyle *“biraz gelişmiş güzel”* anlamsal tanımlamalarını sıralamıştır:

“Toplumsal yaşamda anlam, gösterge ve değerlerin üretim süreci,

Belirli bir toplumsal grup veya sınıfa ait fikirler kümesi,

Bir egemen siyasi iktidarı meşrulaştırmaya hizmet eden yanlış fikirler,

Sistematiğe şekilde çarpıtılan iletişim,

Özneye belirli bir konum sunan şey,

Toplumsal çıkarlar tarafından güdülenen düşünce biçimleri;

Özdeşlik düşüncesi,

Toplumsal olarak zorunlu yanılısama,

Söylem ve iktidar konjonktürü,

*Bilinçli toplumsal aktörlerin kendi dünyalarına anlam verdikleri ortam,
Eylem amaçlı inançlar kümesi,
Dinsel ve olgusal gerçekliğin birbirine karıştırılması,
Anlamsal kapanım,
İçinde, bireylerin, toplumsal yapıyla olan ilişkilerini yaşadıkları vazgeçilmez ortam,
Toplumsal yaşamın doğal gerçekliğe dönüştürüldüğü süreç.”*

Eagleton'un [12] bu tanımlama silsilesi içerisindeki 10. sıradaki tanım aktörle ideoloji arasındaki bağ hakkında ışık tutucudur. İdeoloji toplumsal aktörlerin¹ kendi dünyalarını anlamlandırabilmek için kullandıkları ortamdır. Kurumsal aktörün yani TBMM'nin kendi dünyasını anlamlandırma çabası aslında, bu aktörün toplumu yeniden inşa etme yoluyla kendini meşru kılma çabasıdır. Yani Eagleton'un tanımlamaları içerisinde negatif bir anlam içerse de üçüncü maddedeki “meşrulaştırma hizmeti” tanımlaması ideoloji-aktör ilişkisi bağlamında karşılık bulmaktadır. Bir başka deyişle aktör ürettiği sürece var olur ki bu üretim her türlü eylemi içerir. Çünkü ideoloji varlık kazanma mücadelesinde kullanılan araçtır. Bu bağlamda da her tür eylem ideolojiktir. Bu yargı doğrultusunda yapılan bir tümünden gelim sonucunda erken cumhuriyet yıllarında mimarlık pratiğinin de bir ideolojik eylem olduğu savına ulaşılabilmektedir.

Yeşilkaya'ya göre [11] ideolojinin meşrulaştırıcı, doğallaştırıcı, birleştirici, rasyonalize edici, genelleştirici bir işlevi vardır. Bu işlevler arasından **meşrulaştırma** Eagleton [12] tarafından şöyle tanımlanır: “*egemen gücün kendi tebaasının kendi otoritesini en azından zımnen onaylamasını sağlama sürecidir. Tebaa kendini, iktidarın yargıları ile değerlendirmeye başladığı zaman tahakküm meşrulaştırılmış olur. İktidarını meşrulaştıran güç aynı zamanda onu kendine tabi olanların gözünde kendiliğinden ve kaçınılmaz kılarak doğallaştırır.*”

Eagleton'un [12] bu “meşrulaştırma” terimi, cumhuriyet Türkiye'sindeki erkin, mimarlık pratikleri üzerindeki etkisi bağlamındaki problemi açıkça ortaya koymaktadır. Yeşilkaya [11] mimarlığın, iktidarın varlığını tebaya ileten, iktidarı meşrulaştıran, doğallaştıran bir araç olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, siyasi erkin ya da genel olarak gücün,

---

¹ Toplumsal aktör çalışma bağlamında kuramsal aktör olan TBMM'yi temsil eder.

mimarlıktan ideolojik bir araç olarak faydalandığını, mekanın iktidarın ya da iktidara ait ideolojilerin işaretlerini örtük olarak taşıyabileceği gibi direk bir propaganda aracı olarak da kullanabildiğini belirtir. Zira özellikle de erken cumhuriyet dönemi yapılaşma programı, doğrudan kurumsal aktörler tarafında üretilmekte ve doğası gereği resmi ideolojiyi temsil etmektedir.

Bu noktada Cumhuriyet mimarlığı aktörlerinin biçimlenmeleri salt ihtiyaç sonucu değil ihtiyacı doğuran sebeplere cevap verebilir nitelikler kazanmalarıyla oluşmaktadır ki bu oluşum onların birer tekil durumu işaret etmelerine olanak sağlar. Dolayısıyla aktörlerin kendi tekil tarihleri içinde spesifik olarak incelenmeleri gerekmektedir. Foucault [13], bu tarihsel analizi sadece ekonomik ve toplumsal bağlama gönderme yaparak ve bu bağlamı da alt yapı-üst yapı modelinin sağladığı terimlerle belirleyerek gerçekleştirmemek gerektiğini söyleyip; her öznenin/aktörün kendi öznel deneyim biçimlerinin sorunsallaştırmalar yoluyla oluşturduklarını, geliştirildiklerini ve dönüştürdüklerini öne sürer. Bu bağlamda erken cumhuriyet döneminde mimarlık pratikleri üzerinde taşıdığı iktidari güç ile etkili olduğu düşünülen TBMM'nin, kendi öznel yapısının yani işleyişinin bilinmesi konunun anlaşılabilirliği açısından önemlidir. Ancak bu noktada belirtmek gerekir ki TBMM statik-durağan bir yapıya sahip değildir. Yasama ve yürütme yapısından dolayı oldukça devingen bir işleyiş sistemi vardır. Bu bağlamda burada anlatılacak olan işleyiş/içtüzük düzeni¹ [14], TBMM'nin ilk açıldığı zamanki işleyişinin/içtüzüğünün nasıl kurgulandığının göstergesi olacaktır.

TBMM'nin kuruluşu gerçekleşikten sonra çalışma usul ve esaslarını belirlemek durumu ile karşı karşıya kalınmıştır. Mecliste ilk olarak ele alınan konulardan biri de içtüzük düzenlenmesidir. Akın [1], içtüzüklerin temsili siyasal yapıların canlı yüzünü gösterdiklerini, parlamenter gelenekleri teamül ve adetleri de yansıtabildiğini belirtmektedir. İçtüzükler parlamentonun çalışmasını tanzim eden hukuk metinleri şeklinde tanımlanabilir. Parlamentonun toplanmasını, gündemini, gündemdeki başlıkların müzakere edilip karara bağlanma yollarını ve şekillerini gösteren metinlerdir.

---

¹ TBMM'nin ilk içtüzüğü 23 Nisan 1920 ile 2 Mayıs 1927 tarihleri arasında Osmanlı Meclis-i Mebusan Nizamname-i Dahilisinin kimi değişikliklerle uygulanmış halidir. Cumhuriyetin ilanından sonra 19 Kasım 1924 tarihinde cumhuriyet meclisinin gereksinimlerine karşılık verecek bir iç tüzük hazırlanması kararlaştırılmıştır. Komisyonca hazırlanan tasarı, 2 Mayıs 1927 tarihinde kabul edilip yürürlüğe girmiş ve 5 Mart 1973 tarihinde kabul edilen yeni içtüzüğe kadar uygulanmıştır.[14]

26 Nisan 1920'de Çorum Mebusu Sıddık Bey, o döneme kadar Meclis-i Mebusan'da uygulanmakta olan Nizamname-i Dahili'nin yeni mecliste de aynen kabul edilerek uygulanmasını önerir. *"Çorum Mebusu Sıddık Beyin, Meclisi Mebusan Nizamname-i Dahilisinin Büyük Millet Meclisinde de tatbikine dair takriri Riyaseti Celileye: Birçok tetkik ve tettebbuat¹ mahsulü olarak tanzim ve şimdiye kadar Meclisi Mebusan'da tatbik edilmekte olan Nizamname-i Dahilinin işbu Meclis-i Millide dahi aynen kabul ve tatbikiyle müzakeratin tahtı intizama alınmasını rica ederim, efendim."*[15]. Meclis başkanı, Nizamname-i Dahili'nin değiştirilerek uygulanmasını oya koyar ve bu önerge kabul edilir. 27 Nisan 1920'de Sivas Mebusu Rasim Bey, Nizamname-i Dahili'nin aynen ya da değiştirildikten sonra uygulamasının komisyonda tartışılması gerektiğini belirtir *"Nizamname-i Dahilinin bazı mevaddı² vardır ki, tatbik edilemiyor... Nizamname altmış dört maddeden ibarettir. Bize lazım olanlar hangileri ise onları aynen kabul ederiz, diğerlerini ise muvakkaten tadil ederiz."* [15] ve bu önerge de oya konularak kabul edilir. Sonuçta varılan karara göre, iç tüzüğün uygulanması olanaklı olan maddelerin uygulanmasına devam edilecek, diğer maddeler ise değiştirilmek üzere komisyona gönderilecektir. Bu noktada belirtilmesi gereken meclis çatısı altında alınan her türlü karar ve çıkartılan kanunlarda komisyonların önemli bir karar mecrası olduklarıdır. Çünkü meclis içindeki her türlü tasarı, önerge ve meclise ait evrak incelenmek üzere komisyonlara gönderilmektedir. Yani konuya mimarlık bağlamında bakıldığında, iktidarın mimarlığı temas noktasının önemli bir aşaması meclis komisyonlarıdır. Mimarlık hakkındaki her türlü teklif ya da tasarı öncelikli komisyon *"süzgecinden"* geçecektir.

Meclis pratiği olan siyasal sistemlerde kanun tasarı ve tekliflerinin mecburi süzgeci komisyonlardır [1]. Genel anlamda komisyon, herhangi bir özel ya da kamusal iş nedeniyle kurulmuş topluluklar için kullanılmaktadır. Ancak söz konusu toplulukların başka bir kişi ya da birim tarafından görevlendirilmiş olmaları ve belli bir konu üzerinde çalışıyor olmaları gerekir. Bunun doğal sonucu olarak da, komisyon adı verilen topluluk, kendine verilen görevi yerine getirerek sorumlu ya da bağlı olduğu kişi ya da organa sonucu rapor etmek zorunda olur [14].

---

¹ Tettebbuat: Tetkikler, incelemeler.

² Mevadd: Kanunlar, hususlar, nizamlar

TBMM kurulup çalışmalarına başladıktan hemen sonra 26 Nisan 1920’de meclisin nasıl teşekkül edeceği konusunda tartışmaya başlamıştır. *“Çorum Mebusu Sıddık Beyin, encümenlerin bir an evvel teşkiline dair takriri: Riyaseti Celileye Meclisimize bir ahenk ve intizam vermek ve faaliyetini müsmir bir hale ifrağ eylemek ancak encümenlerin teşkil ve mütehassıslarının ihtisasından istifade edilmesinde mütevakkıf bulunduğundan bir an evvel encümenlerin teşkilini talep ve kabulünü Heyeti Muhteremeden rica ederim efendim”* [15]. Çorum Mebusu’nun takririyle başlayan encümen tartışması 8 Temmuz 1920’de 21 nolu kararla “şube ve encümenlerin (komisyonların) Nizamname-i Dahiliye tevfi kanun¹ kurulması” kararlaştırılmıştır. Encümenler o zamanki İcra Vekilleri Heyeti’nin görevleri ile denklik gözetilerek 10 alanda adliye, dahiliye, hariciye, iktisat, maarif, maliye, müdafaa-i milliye, nafia, sıhhiye ve şeriye olarak kurulmuştur. Vekaletlerin alanlarının dışında TBMM’nin üzerine aldığı belli kamu hizmetlerini yürütmek üzere bir dizi geçici özel komisyonda zaman zaman görev yapacaktır [1].

Meclis içerisinde iktidarın işletim sistemlerinde bir diğeri de Bakanlar Kurulu’dur yani 1920’ler diliyle “İcra Vekilleri Heyeti”. 25 Nisan 1920 tarihinde mecliste “icra vekilleri heyeti” adı altında bir hükümet kurulmasına dair karar alınmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti, büyük millet meclisi reisinin başkanlığında on bir bakandan ibarettir. Meclis tutanaklarında bakanların seçimine dair kanunu ilk maddesi şöyledir: *“Büyük Millet Meclisi İcra Vekillerinin sureti intihabına dair kanun: MADDE 1. — Şer’iye ve Evkaf, Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye, İktisat (Ticaret, Sanayi, Ziraat, Orman ve Maadin) Maarif, Adliye ve Mezahip, Maliye ve Rüşumat ve Defteri Hakani, Nafia, Dahiliye (Emniyeti Umumiye, Posta ve Telgraf), Müdafaa-i Milliye, Hariciye, Erkanı Harbiye-i Umumiye işlerini görmek üzere Büyük Millet Meclisinin on bir zattan mürekkep bir İcra Vekilleri Heyeti vardır.”* [4]. Kurulan bu 11 bakanlık arasından Nafia Vekaleti yani Bayındırlık Bakanlığı sahip olduğu görev tanımıyla mimarlık pratikleri üzerinde en etkili olabilecek yapıya sahip devlet organlarından biridir. Çünkü Bayındırlık Bakanlığı, Türkiye’de kamu hizmetlerinde memleketin imarı ile ilgili işlerin yürütmekte görevli kuruluşların bağlı olduğu bir kurumdur [16]. Ancak memleketin imarı şeklinde çok ağır ve geniş kapsamlı bir yüke sahip olan bakanlık, 6 Ocak 1921 tarihinde İktisat Vekaleti’ne bağlı bir müdüriyete çevrilmesine dair Hakkari mebusu Mazhar Müfit Bey

---

¹ Tefikan: Uygun olarak, -e göre.

tarafından bir teklif getirilmiştir. *“Hakkari Mebusu Mazhar Müfit Beyle rüfekasının, Nafia Vekaletinin İktisat Vekaletine raptı hakkında teklif-i kanunisi ve Layiha Encümeni mazbatası. Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine: Bütçenin fevkalade açık olduğu bir zamanda memur teşkilatından başka bir mahiyette olmayan Nafia Vekaleti'nin lağvıyla İktisat Vekaleti'ne merbut müdüriyete tahvilini teklif ederiz.”* [17]. Nafia Vekaleti'nin zihinlerde kurgulanan/tasarlanan/hayal edilen başarısının yakalanamamasından dolayı mecliste aynı gün, vekaletin neden müdüriyete çevrilmek istenmesine dair konuşmalar yapılmıştır. Örneğin bu konuda Konya Mebusu Vehbi Efendi şöyle demiştir: *“VEHBI Efendi (Konya) — Efendim, memlekette Nafia Vekaleti var mı; ben onu bilmiyorum. Nafiadan birinci maksat yollar yapılmak ise Meşrutiyetin birinci gününden bu ana kadar bir kürek toprak atılmamıştır.”* [17]. Vekaletin eylemsel başarısızlığının yanı sıra, bütçe görüşmelerinde vekaletle ayrılan para vekaletin hizmet başarısızlığı bağlamında problem olmuştur.

Meclis kurulup, meclisin bürokratik yapılanması tamamlandıktan sonra kamusal her türlü hizmet işi için en temel gereksinim olan bütçenin yapılması çalışmalarına hemen başlanamamış, 1920 yılına ait bütçe hazırlanamamıştır. Bütçe hazırlanamamasını Güneş [6] bütçe verilerinin tümünün İstanbul'da bulunmasından kaynaklandığını buna bağlı olarak da Eylül 1920'ye kadar avans biçiminde harcama yapılmış olduğunu belirtir. 2 Mayıs 1920 ile 27 Temmuz 1920 tarihleri arasındaki avans biçiminde yapılan harcamaların dağılımı şöyledir [18]:

1-Milli Müdafaa Vekaleti: 33.145 lira

2-Dahiliye Vekaleti: 19.067 lira

3-Adliye Vekaleti: 10.079 lira

4-Maliye Vekaleti: 3.163 lira

5-İktisat Vekaleti: 2.304 lira

6-Sıhhat ve Muavenet-i İctimaiye Vekaleti: 1.102 lira

7-Nafia Vekaleti: 878 lira

8-Maarif Vekaleti: 660 lira

9-Hariciye Vekaleti: 60 lira

30 Eylül 1920 tarihinde yıllık bütçe yasası meclise sunulmuş ancak meclis gündemine 3 Ocak 1921 tarihinde gelmiştir. Araştırma bağlamında bakanlıklar arasında mimarlık pratiğiyle ilgili bakanlık olan Nafia Vekaleti'nin bütçesinin mecliste görüşülmesine ancak 14 Şubat 1921 günü başlanmıştır [19].

Meclisin mutlak tekilliği dile getirilip, bürokratik yapılanmasının temelleri atıldıktan sonra hayal edilen iktidarın söylemsel temsili olan hükümet programı hazırlanmıştır. Bu noktada, kurumsal aktörün en önemli ideolojik temsil aracı olan hükümet programlarında ülkenin bayındırlık faaliyetleri nasıl tahayyül edilmiştir sorusu akla gelmektedir. 25 Nisan 1920'de TBMM'de geçici bir hükümet kurulmuştur. İcra Vekilleri Heyeti'nin belirlenmesinden sonra ilk hükümet kurulmuştur. Yeni Türkiye'nin bu ilk hükümeti izleyeceği politikayı belirlemek üzere bir hükümet programı hazırlanmış 9 Mayıs 1920'de TBMM'de Maarif Vekili Rıza Nur Bey tarafından okunmuştur. Bu ilk hükümet programında bayındırlıkla ilgili bölüm şöyledir [20]: *“Umuru nafia hakkındaki teşebbüsatımıza gelince: Memleketin iktisadi noktai nazarından elzem olup da şimdiye kadar inşasına ibtidar¹ olunmamış ana hatların malûm olan buhrandan dolayı bu sene inşaatına devam olunamaması zaruridir. Ancak, mevcut olan yollarda ahalimizin mürur² ve ubura³ mani olan harap aksanı turuk ile köprülerin tamiratına ve işbu tariklerde inşa olunmamış aksanı mühimmenin ikmalî inşaatına müsaraat⁴ olunacağı gibi Ankara - Sivas demiryolunun inşaatı (Yahşihan) mevkiine kadar bil ikmal işletilmesine ait tedabir ittihaz⁵ olunmuştur.”* Hükümet programının bayındırlıkla ilgili kısmından anlaşılacağı üzere, yukarıda da belirtildiği gibi, TBMM'nin ilk bayındırlık politikası, içinde bulunan savaş şartları dolayısıyla yol üzerindedir⁶.

TBMM'nin açılması ve yeni bir cumhuriyetin kurulma aşamasının baş aktörü olan Atatürk, bu dönemdeki çeşitli konuşmalarında ülkenin bayındırlık meselelerine değinmiştir. Örneğin, 1 Mart 1922 tarihli meclis açış konuşmasında Atatürk, bayındırlık işleri hakkında şöyle demiştir [21], [22]: *“... Sizlere, ekonomik alandaki faaliyetlerimizin ana hatları ile tespit etmiş olduğum temel noktalarını genel olarak açıklamış*

¹ İbtidar: Bir işe süratlice başlamak.

² Mürur: Geçme.

³ Ubur: Bir suyun öte yakasına geçme.

⁴ Müsaraat: Teşebbüs, girişme.

⁵ İttihaz: Kurma, düşünme, tasarlama.

⁶ Araştırmanın tarihsel aralığı olan 1920-1950 yılları arasındaki hükümet programları, çalışmanın ilgili bölümlerinde incelenecektir.

bulunuyorum. Bundan sonra ekonomik politikamızda, tespit etmiş olduğumuz bu temel esaslara uygun olarak hazırlanacak bir plana göre, bakanlar kurulumuzun uygulamaya geçmesini bekliyoruz. Böyle bir projenin hazırlanmasında en büyük yeri bayındırlık işleri alacaktır. Çünkü ekonomik hayatın işlemesindeki canlılık, ancak taşıt araçlarının, karayollarının, demiryollarının ve limanların içinde buldukları duruma bağlıdır. Efendiler, sırası gelmişken bayındırlık işleri konusundaki düşüncelerimi de bilgilerinize sunmak isterim. İnşaatı, kuruluşu ve işletilmesi özel idare veya genel gelir kaynaklarımızdan sağlanabilecek bayındırlık işleri, önem sırasına göre, memleketin bütün ihtiyacı göz önünde tutularak karşılanacaktır. Ancak inşaat kuruluş ve işletme yönünden bugünkü mali gücümüz dışında büyük sermaye isteyen bayındırlık işlerinde yabancı sermayeden, gereğine göre yabancı uzmanlardan büyük ölçüde yararlanmak, memleketimizin menfaati, imarı ve milletimizin saadet ve refahını kısa zamanda sağlama açısından gerekli görülmektedir... Efendiler, bayındırlık işlerinde yapılmış çalışmaların sonucunun, milleti memnun edecek derecede olmadığını kabul etmek doğru olur. Ancak devletin her şubesinin iş ve işlemlerinde olduğu gibi, bayındırlık işlerindeki faaliyetin de arzu edilen seviyeye çıkartılması, mali gücümüzle ilgilidir..."

Atatürk'ün bu konuşmasından dönemin bayındırlık panoraması rahatlıkla izlenebilmektedir. Yeni iktidar, varlığının ve birliğinin sergilenmesi aracının bayındırlık faaliyetlerinde yatmakta olduğunu fark etmiştir. Bu fark ediş, yeni devleti üzerine kurguladıkları "sözde" ideolojileri de görmezden gelmelerinde hiçbir engel tanımamış, aksine durumu "milletin refahı" için şeklinde her türlü müdahaleye ne yazık ki zemin hazırlayabilecek bir söyleme oturtmuşlardır. Bu noktada akla, "milletin refahı" gerçekten nesnel bir durumu mu işaret etmektedir yoksa bir toplum tasarımı düşüncesinin bakış açısını/inanışı/kabulü yansıtan bir meşrulaştırma aracımıdır, sorusu gelmektedir. Bu sorunun cevabını bulabilmek için Anderson'ın [23] millet-milliyetçilik üzerine olan tartışması zihin açıdır. Anderson [23], milleti dil, etnik köken gibi faktörler çerçevesinde ve zaman içerisinde tedricen oluşan bir bütün olarak değil, önce hayal edilen, sonra gerçekleştirilen bir kavram olarak ele almaktadır: *"millet hayal edilmiş bir siyasal topluluktur-kendisine aynı zamanda hem egemenlik hem de sınırlılık içkin olacak şekilde hayal edilmiş bir cemaattir"* [23]. Anderson'un bu kışkırtıcı zihinsel manipülasyonu akla birbirine eklenen birkaç soruyu getirmektedir. Millet icat edilebilen bir nesne midir ve bu icadın araçları var mıdır?

Cumhuriyet ilan edilmeden önceki TBMM yıllarında Türkiye'deki mimari pratiklerin iktidar/kurum tarafından şekillendirilme çabası içine girildiği görülmektedir. Bu çaba söylemler, biçimler, düzenleyici kararlar, yasalar ve idari tasarruflar ile desteklenmeye çalışılmıştır. Bu durum ilk bakışta, Foucault'nun "dispositif" (düzenleniş, kuruluş; aygıt, tertibat, mekanizma) olarak adlandırdığı somut düzlemler biçiminin, erken cumhuriyet mimarlığındaki iktidar odakları üzerinden okunması olarak görülebilmektedir. Keskin [24] Foucault'nun "dispositif kavramını şöyle açıklar: *"...dispositifler güç ilişkilerim güdümlmek, belli bir yönde geliştirmek ya da önlerine geçmek dengelemek, kullanmak işlevine sahiptirler. Dolayısıyla dispositifler her zaman bir iktidar oyunu içinde yer alırlar; ama aynı zamanda bu iktidardan doğmakla beraber iktidarın kendisini koşullandıran bir bilginin sınırlarını da bağıdırlar. Çünkü iktidar ve bilgi karşılıklı olarak birbirlerini içerimler; karşılığında bir bilgi alanı oluşturmayan iktidar ilişkisi olmadığı gibi iktidar ilişkileri varsaymayan ve oluşturmayan bilgide yoktur. Bu bilgi alanının ve hakikatlerinin oluşturduğu söylemin üretimi, birikimi, dolaşımı ve işleyişi olmadan iktidar ilişkileri ne yerleştirilebilir ne güçlendirilebilir ne de yürütülebilir."* Bu noktada Foucault'nun dispositifini ile TBMM'nin kurulmasıyla Türkiye'deki mimarlık ortamını aynı düzleme oturttuğumuzda karşımızda içinde bakanlıkların, bakanların, milletvekillerinin, mimarların, mühendislerin, yabancı uzmanların, mimarlık pratiklerinin ve siyasetin içinde bulunduğu bir düzlem ortaya çıkmaktadır. Dispositif karşılığını bu çoğulluğun oluşturduğu düzlemde bulmaktadır. Çünkü bu çoğulluk sayesinde bir iktidar ağı oluşturulup karşılığında da mimarlık bilgisi oluşturulur. Ancak, cumhuriyet dönemi mimarlık alanı çoğul bir iktidar yapısına sahipken, oluşturulmaya çalışılan fiziksel ortamda kategorize edilen, belirli/sabit/değişmez bir kimlikle tanımlanması dayatılan bir pratikler silsilesi ortaya çıkar. Bir başka deyişle tüm bu çoğulluk tekil bir ses çıkarmaktadır ki; bu tek sesli koro sayesinde, kurgulanmış ve hatta mümkün sonuçları (görece önceden) hesaplanmış, disipline edilmiş ya da edilmeye çalışılmış bir mimarlık alanı ortaya çıkmıştır.

Batur [25], cumhuriyetle kurulan yeni yönetimin bayındırlık konusunda birincil amacının, çağdaş bir toplumun ayırt edici niteliği olan düzenli ve insancıl bir yaşam çerçevesinin oluşturulması olduğunu söyler. Bu amacın altında yatan temel metin, kurgulanan yeni mekanda yeni siyasi düzen ve ideolojinin izlerinin görünebilirliği

olduğu düşünülebilir.. Bu noktada; erk ve mimarlığın ideoloji ile sürekli akışkanlık/geçirgenlik hatta karşılıklı bir yapı içeren ilişkilerinin sorgulanması anlamlı olacaktır. Bu argüman ontolojik olarak ele alındığında aşkın bir iktidar kavramı aracılığıyla erkin meşruluğunu tesis etme durumuyla karşılaşırız. Yani özne olan TBMM/erk aşkın bir düzen ideası inşa etmeye çalışmaktadır. Bu aşkın idea kurgusunun artık ayakta duramayacağı, parçalanıp dünyevileşeceği açık bir gerçektir.

İktidarın/erkin/TBMM'nin mekan üzerindeki aşkın düzen kurgusu temelde, yeniden üretilmekte olan mekanla birlikte erkin varlık kazanma çabasıdır. Aslında hayali kurulan yeni mekan değil mutlak iktidardır. Mekan bu hayalin sadece bir aracıdır. Kim için düzenlendiği değil kimin düzenlediğinin sorulduğu bir durum inşa edilir. Bu durum tekil bir dünya kurgusuna işaret eder. Çünkü kim için sorusu çoğullukları işaret ederken, kimin sorusu tek bir duruma aittir ki cevabı iktidardır. Bu noktada Bentham'ın[26] "görünmeden gözetleme" mekanizması üzerine kurduğu "panoptikon" akla gelmektedir. Panoptikon'da bir merkez ve merkezin çevresinde, merkez tarafından her noktası rahatlıkla denetlenebilen bir halkasal yapı bulunmaktadır. Ankara'nın merkez oluşu TBMM'nin Ankara merkezli kurgulanması, iktidarın kendi nesnesi olan ülkenin her noktasını denetleyebileceği bir durum yaratma çabasıdır. Çünkü gözetleme, denetim ve ıslah her noktada eşittir. Gözetim iktidarın temel denetim biçimlerinden birisi haline gelir. Özellikle nesnenin üretim sürecinde, mimarlığın denetim altına alınması ve sonrasında tüm mimarlık ürünlerinin görünür kılınıp sergilenmesi bu denetimin Yeni Devletin/Erkin kurulmasıyla 'birliğini kaybetmiş' mimarlığı denetiminin sağlanma çabası başlamıştır.

İktidarın fiziksel mekanı yeniden üretme ve disipline etme çabası sürecinde erkin idealarıyla mimarlığın sahip olduğu temsil gücü sarmalanıp yeni artifaktlar oluşturmuştur. Bu artifaktlar sadece fiziksel mekanın yeni temsil söylemini biçimlendirmemiş, aynı zamanda mekanı ideolojik bir nesne haline getirmiştir.

Bu noktada sorulması gereken soru; TBMM ile meydana gelen yeni ideolojik yapı ile mekan arasındaki bu yeni ilişkiye biçim veren nedir ya da kimdir? Tanyeli [8], "*her toplumsal ilişki ağında olduğu gibi mimari içerikli olan da sonuç, ilgili aktörlerin örtük ve açık mücadeleleri içinde billurlaşır. O halde, mimarlığın ve çevresinin kalitesinden konuşmak onu var eden aktörlerden konuşmak demek.*" olduğunu belirtir. Mekan

üzerinde konuşmanın aslında mekanı yaratan öznenen konuşmak olduğu düşüncesinden yola çıkıldığında, erken cumhuriyet dönemi mekanlarında “saklı” olan ideolojik gizleri aramak yerine, ideolojiyi üreten “özne” yi görünür kılmak, dönemin mimarlık pratiklerinin anlamlandırılma/isimlendirilme uğraşısına farklı bir ifade biçimi kazandırabilir. Tanyeli [27] Türkiye’de sürekli olarak dönem üzerinden ve belirsiz anonim bir aktör üzerinden yazılmış olan tarihin yıkılması gerektiğini; ayrıca Türkiye tarihinin aktörü Türkiye’dir diyen ve aidiyetsiz, sınıfsız, öznelliksiz, adsız, monolitik özneler yaratan bakış açılarından sıyrılmak zorunda olduğunu belirtir. Bu bakış açısı ile yola çıkıldığında, cumhuriyet dönemi mimarlığı olarak adlandırılan mekansal kurgunun yinelenen anlamlandırma girişiminde bulunmak yerine, dönemin mekansal kurgusunu meydana getirmeyi kendilerine “bir görev bilen” siyasi iktidar aktörlerinin, bu görevi yerine getirirken kullandıkları “çok sesli iz ve işaretler” üzerinden bir değerlendirme yapılabilir.

İdeoloji-İktidar-Mimarlık kısır döngüsünü kırmak için öncelikle olağan anlamlandırma biçimlerinden farklı şekilde en “tek” yerine, en “çok” olarak ifade etmek “tek”in muğlaklığını ortadan kaldırmaktadır. Bir başka deyişle bu üç kavramı tek bir şekilde düşünüp anlamsal ifadeyi tekilleştirmek yerine, kavramların farklılıklarını kabul edip her durumu kendi içinde değerlendirmek bu üç kavramın bireysel aktörlerinin görünür kılınması bağlamında önemlidir. Bireysel aktörün görünür hale gelmesi mimarlık pratiklerinde bütünsel tanımlamaları ortadan kaldırıp “durum” a ya da “an” a ait tanımlamaları getirmektedir. Zira TBMM’nin mimarlık pratikleri üzerinde kesin/katı/kalıplaşmış kuralları yoktur. Her pratik kendi içinde değerlendiril. Her bireysel özne bu pratiklere kendi kişisel söylemiyle katılır. Bu bağlamda erken cumhuriyet yıllarına ait mimarlık pratiklerinin iktidar üzerinden bir değerlendirilmesi yapılırken, bu değerlendirmenin iktidarın tekil aktörleri üzerinden yapılması dönemin mimari anlamlandırmasına farklı bir yol haritası çizebilecektir.

BÖLÜM 3

TBMM'NİN 1920-1950 YILLARI ARASINDA DÖNEMLERİ

3.1 TBMM I. Dönemi (23 Nisan 1920-16 Nisan 1923)

TBMM I.Dönemi Zabıt Cerideleri'ne göre 23 Nisan 1920 tarihinde başlayıp 16 Nisan 1923 tarihinde sona ermiştir. I. Dönem 4 yasama yılı ve 553 birleşimden oluşmaktadır. I.Dönem içerisinde meclisin ilk açılmasıyla kurulan ve on günlük bir hükümet olan Muvakkat İcra Encümeni'yle birlikte toplam altı hükümet kurulmuştur. Bu Hükümetler (İcra Vekilleri Heyeti), Başbakan (İcra Vekilleri Reisi) ve çalışmanın ilgili bakanı olan Bayındırlık Bakanları (Nafia Vekili) Çizelge 3.1'de belirtildiği gibidir [28].

Çizelge 3.1 TBMM I. Dönemi Hükümetleri, Başbakanları ve Bayındırlık Bakanları [28].

Hükümet Adı - Çalışma Aralığı (İcra Vekilleri Heyeti)	Başbakan (İcra Vekilleri Heyeti Reisi)	Bayındırlık Bakanı (Nafia Vekili)
Muvakkat İcra Encümeni 25 Nisan 1920-3 Mayıs 1920	Mustafa Kemal Paşa	
I. İcra Vekilleri Heyeti 3 Mayıs 1920-24 Ocak 1921	Mustafa Kemal Paşa	İsmail Fazıl Paşa (Cebesoy) Ömer Lütfi Bey (Yasan)
II. İcra Vekilleri Heyeti 24 Ocak 1921-19 Mayıs 1921	Fevzi Paşa (Çakmak)	Ömer Lütfi Bey (Yasan)
III. İcra Vekilleri Heyeti 19 Mayıs 1921- 9 Temmuz 1922	Fevzi Paşa (Çakmak)	Ömer Lütfi Bey (Yasan) Hüseyin Rauf Bey (Orbay) Fevzi Bey (Pirinççizade)
IV. İcra Vekilleri Heyeti 12 Temmuz 1922- 4 Ağustos 1923)	Hüseyin Rauf Bey (Orbay)	Fevzi Bey (Pirinççizade) Reşat Bey (Kayalı)
V. İcra Vekilleri Heyeti 14 Ağustos 1923-27 Ekim 1923	Ali Fethi Bey (Okyar)	Fevzi Bey (Pirinççizade)

3.1.1 TBMM I. Dönemi Hükümetlerinin Hükümet Programlarında Nafia-Bayındırlık İşleri

3.1.1.1 Muvakkat İcra Encümeni'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

Meclisin kuruluşuyla oluşturulan geçici hükümetin, hükümet programı yoktur [28].

3.1.1.2 I. İcra Vekilleri Heyeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

Birinci İcra Vekilleri Heyeti'nin Hükümet Programı Maarif Vekili Dr. Rıza Nur Beyefendi tarafından 9 Mayıs 1920 tarihinde okunmuştur. Programın nafia-bayındırlıkla ilgili bölümü şöyledir:“...Umuru nafia hakkındaki teşebbüsatımıza gelince: Memleketin iktisadi noktai nazarından elzem olup da şimdiye kadar inşasına iptidar olunmamış ana hatların malüm olan buhrandan dolayı bu sene inşaatına devam olunamaması zaruridir. Ancak mevcut olan yollarda ahalimizin mürur ve ubura mani olan harap aksamı turuk ile köprülerin tamiratına ve işbu tariklerde inşa olunmamış aksamı mühimmenin ikmalî inşaatına müsareat olunacağı gibi Ankara-Sivas demiryolunun inşaatı (Yahşiyân) mevkiine kadar bilikmal işletilmesine ait tedabir ittihaz olunmuştur...” [28].

3.1.1.3 II. İcra Vekilleri Heyeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

II. İcra Vekilleri Heyeti'nin hükümet programı yoktur [28].

3.1.1.4 III. İcra Vekilleri Heyeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

III. İcra Vekilleri Heyeti'nin hükümet programı yoktur [28].

3.1.1.5 IV. İcra Vekilleri Heyeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

IV. İcra Vekilleri Heyeti'nin hükümet programı yoktur [28].

3.1.1.6 V. İcra Vekilleri Heyeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

Beşinci İcra Vekilleri Heyeti'nin Hükümet programı İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi Bey tarafından 5 Eylül 1923 tarihinde okunmuştur. Programın nafıa-bayındırlıkla ilgili bölümü şöyledir: “...*Hapishaneleri tanzim ve ıslah en mübrem olan ihtiyaçlarımızdandır. Memleketimizde hapishaneler heyet-i içtimaiye arasında müstelzim-i ceza¹ olan ef'alın² mütecasirlerini³ ıslah-ı hale sevk edecek müessesat haline bir an evvel getirmek gayesindeyiz. Bilumum hapishanelerin bu maksada göre tanzim ve ıslahı zaman ve büyük masrafa mütevakıf olduğundan birinci kademe olarak Ankara'da müceddeden⁴ bir hapishane inşası, Niğde, Kayseri, Konya, Kırşehir hapishanelerinde tadilat icrası ve Bursa'da Yunanlılar tarafından yakılan hapishanenin tamir ve inşası İstanbul tevkifhanesiyle Eskişehir, Kayseri, Gebze, Tekirdağ hapishaneleri inşaatının ikmalî mutasavverdi⁵.*

Maarif:

Maarif Vekaleti'nce bu senden itibaren memleketin muayyen noktalarında darülmuallimin ve darülmuallimat ve tam devreli liseler açmak ve bunları her türlü vesaitle teşhiz etmek suretiyle kuvvetli irfan merkezleri tesis edilecektir.

Nafia:

Harb senelerinde umur-u nafıa'ya, bilmeceburiye pek az masraf edebildik. Yollarımız, köprülerimiz muhtac-ı tamir olduğu gibi birçok limanlarımız henüz inşa olunmamış ve birçok nehirlerimiz mecralarına müsadif arazi için servet membaı olacak yerde bakımsızlık yüzünden o arazi için mucibi felaket bulunmuştur. Birçok yerlerde öyle bataklıklar vardır ki, masraf edilip kurutulsa civar ahali için aynı feyiz ve bereket olacaktır. Halbuki bu halleriyle ırkımızın sıhhatine ve nüfusumuzun tezayüdüne düşman olan mikropların yatağıdır. Yaşamak için iktisadi inkişafımızı temin için umur'u nafıaya dörd elle sarılmak mecburiyetindeyiz. Ancak bütün bu ihtiyacın bütçeden teminine bugün için imkan yoktur. Bugün yapabileceğimiz azami fedakarlık umur-u nafıa için 1338 senesinde mevzu tahsisatı 6.7 misline iblağ etmek olacaktır. Bununla şoseler ve

¹ Müstelzim-i ceza: Ceza gerektiren.

² Ef'al: işler, ameller.

³ Mütecasir:-e kalkışan, yeltenen.

⁴ Müceddeden: Yeni baştan.

⁵ Mutasavver: Düşünölmüş, akla gelmiş, tasarlanmış.

umumi köprüler tamir olunacak liman ve nehirler hakkında tetkikat-ı fenniyede bulunacak ve projeler ihzar olunacaktır.

Şarki Anadolu'da dört bin küsur kilometre tülünde demiryolu inşaaşı için geçen sene bir Amerikalı kumpanyaya imtiyaz verilmişti. Bu demiryolunun inşaatına kariben¹ mübaşeret² olunacağına dair son günlerde malümat alınmıştır. Şurasını sarahaten söylemek isterim ki; bütçe açığına kapatmak için hariçten istikraza³ sureti katiyede taraftar olmayan Heyeti Vekileniz muayyen bir nafia için ve mesela nehirlerimizden birini tathir⁴ veya herhangi bir bataklığı nafi şeraitle kurutmak için istikraz akdetmeye mütemayildir⁵ ve memlekete umuru nafia için girecek olan sermayelere azami teshilatı⁶ irae⁷ hazırır.

Demiryollarının tarifelerini ihtiyacat-ı iktisadiyemiz nazarı dikkate alınarak tadil etmeye çalışacağız ve şimendifer müstahdemini yetiştirmek için açılan mektep gibi adedleri ihtiyaca gayrikafi olan küçük fen memurları dahi yetiştirmek için İzmir'de ve Elaziz'de açılacaktır.

Mübadele ve İmar:

Yanan yerlerimizin bir an evvel inşası için idari noktai nazardan Hükümet her türlü teshilatı yapacaktır. Bu yerlerin bir an evvel inşası için düşündüğümüz çare hususi sermayeleri bu inşaatı deruhde⁸ için tergip⁹ ve teşvik eylemektir." [28].

V. İcra Heyeti'nin Hükümet Programı'ndaki nafia ile ilgili işlere bakıldığında, hapisane, demiryolu, okul ve savaş sonrası yanan yerlerin inşası ile bataklıkların kurutulma işleri konu edilmiştir.

---

¹ Kariben: Yakında.

² Mübaşeret: İşe başlamak.

³ İstikraz: Ödünç para alma.

⁴ Tathir: Temizleme.

⁵ Mütemayil: istekli görünen

⁶ Teshilat: kolaylıklar

⁷ İrae: yol göstermek

⁸ Deruhde: üstüne alma, yüklenme

⁹ Tergip: arzu ettirmek, isteklendirmek

3.1.2 TBMM I.Dönem – I.Yasama Yılı (23 Nisan 1920-28 Şubat 1921)

TBMM I. Dönem I. Yasam Yılı Zabıt Cerideleri'ne göre 23 Nisan 1920 de başlayıp 28 Şubat 1921 tarihinde sonlanmıştır. Birinci yasama yılı içerisinde 159 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimler içerisinde 150. Birleşim, çalışmanın anahtar kelimeleri toplamının alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı incelenmeye değer kabul edilmiştir.

3.1.2.1 150. Birleşim (14 Şubat 1921)

14 Şubat 1921 tarihinde gerçekleşen 150. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.2'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.2 Anahtar kelimelerin 150. Birleşimde kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	38
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	3
Bayındırlık	-
Nafia	201
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	22
Mühendislik	-
Toplam	264

Yüz ellinci birleşimin gündem konuları arasından [29],

- 1336 senesi Muvazene-i Umumiye Kanunu¹ layihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası, A- Nafia Vekaleti bütçesi,
- Hakkari Mebusu Mazhar Müfid Beyle rüfekasının, Nafia Vekaleti'nin İktisat Vekaleti'ne raptı hakkında teklifi kanunisi ve Layiha Encümeni mazbatası,
- Afyon Karahisar-Sandıklı-Dinar-Baladiz tarikının turuku umumiye meyanına ithaline, turuku umumiye meyanına ithal edilen Afyon Karahisar-Sandıklı-Dinar-Baladiz tarikının tamir ve inşası için kırk bin liranın Nafia bütçesine ilavesine dair kanun

¹ Muvazene-i Umumiye Kanunu: Vekaletler bütçesinin bütünü

layihaları ve Nafia ve Muvazenei Maliye Encümenleri mazbataları, Taşucu-karaman tarikinın turuku umumiye meyanına ithaline dair kanun layihası ve Nafia ve Muvazenei Maliye Encümenleri mazbataları,

- Antalya Mebusu Halil İbrahim Bey'in, Antalya'da liman inşasına dair takriri ve Büyük Millet Meclisi Riyaseti'nin cevabi tezkeresi,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Nafia Vekaleti'nin bütçe görüşmeleri Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Tokat Mebusu Mustafa Bey olmuştur. Mustafa Bey, bahsedilecek bir konu olmadığını çünkü iş yapılmadığını belirtmiştir. Tokat Mebusu'nin ardından söz alan Yozgat Mebusu Süleyman Sırrı Bey'de nafia bütçesinin de sadece sarf olunmuş bir para olduğunu dile getirmiştir [29]. Bunların üzerine söz alan Nafia Vekili Ömer Lütfi Bey nafia bütçesi hakkındaki durumu şöyle açıklamıştır: *"Efendim, bütçe olmuş, bitmiş, sarf olunmuş bir bütçedir. Onun için ne zatı alınız ve ne de bendenizin söz söylemeğe imatei evkat¹ etmeğe lüzum olmasa gerek. Yalnız şunu arz edeyim ki; masarıftan hepsi; sarf olunmamıştır... Aşağı yukarı Nafia bütçesi olarak geçen sene koyduğunuz, paranın takriben yarısı sarf edilmiştir. Amma bittabi iş o kadar yapılmamıştır; Yani Nafia bütçesinde para sarf olunmamasına ne Meclisi Alileri, ne de bendenizin memnun olmamaklığım lazım gelir. Çünkü iş yapılmamış demektir."* [29].

Görüşmelerden vekaletin 200 bin lira kadar parayı harcamadığı anlaşılmaktadır. Aydın Mebusu Tahsin Bey vekaletin harcamadığı bu miktarın harcanması gereken *"en doğru"* yatırımı dile getirmiştir. Mebusun bu önerisi bireysel aktörlerin zihinlerindeki erksel ideolojilerin referans noktalarının görülmesi bağlamında oldukça zihin açıcudur. *"Bir de efendim, harp seneleri içinde Karahisar - Sandıklı arasında yapılan yol üzerinde gayet güzel sanatlı, süslü ve ihtimam edilerek yapılan bekçi kulübeleri vardı. Pek mükemmel surette yapılmıştır ve demir kapaklarla, yontulmuş taşlarla, Frenk kiremiyle yapılmıştır bunlar ki, harp seneleri içinde adeta Keyhüsrev'in mezarı gibi gayet güzel yapılmış olduğu halde - bırakınız ki, kiremit falan bırakılmamış - kapı kanadı bile kalmamış, taşlar bile kazma ile sökülme suretiyle harap edilmiş. Mademki, bu sene bütçesinde tahsisatın nisfi sarf edilmemiş olduğunu kabul buyurursunuz, demek ki,*

---

¹ İmatei evkat: Vakit öldürme

Nafia Vekaleti'nin bu yolların sureti muntazamada muhafazası için lazım gelen tahsisatı da olduğu halde bu kulübelere ve şose yollarına tamiratı mütemadiye yapılmadıktan maada bu güzel, bu musanna ebniyeler neden tahrip edilmiş?[29] Vekilin zihnindeki yapıya ait bu referanslar, iktidarın mimarlığı nasıl tahayyül ettiğine dair ipuçları vermektedir. *“Pek mükemmel suretle”* yapılmış olan bu bekçi *“kulübeleri”* biçimsel olarak Osmanlı'ya referans vermez. Osmanlı'dan öncesine köklendirilir. Zihinlerdeki mimarlık dili Selçuklu dönemine aittir.

Türkiye mimarlık ortamı açısından önemli bir kurumsal aktör olan Nafia Vekaleti bütçesinin bu noktada belirtilmesi, devletin hangi inşaat pratiği için ne kadar yatırım yaptığının görülmesi açısından önemlidir.

Çizelge 3.3 Nafia Bütçesinin Fasılları [29].

Fasıl	Madde	Nev'i Muhassasat ¹	Hükümetçe teklif olunan	Encümence kabul edilen
253		Maaşat		
	1	Vekil ve müsteşar	2 250	1 330
	2	Memurin-i vekalet	7 180	5 158
	3	Demiryolları ve Limanlar Müdüriyet-i Umumiyesi	0	0
	4	Turuk ve meabir müdüriyet-i umumiyesi	0	0
	5	Nafia müdüriyet-i umumiyesi	0	0
	6	Müstahdem-i müteferrika	120	120
İki yüz elli üçüncü faslın yekünü			9 550	6 608
254		Levazım ¹		
	1	Levazımı hendiyesi ve kırtasiye	1000	1000
	2	Mefruşat ²	200	200
	3	Mahrukat ³	350	350
	4	Tenvirat ⁴	30	30
	5	Melbuşat	100	100
İki yüz elli dördüncü faslın yekünü			1 680	1 680
255		Masarif-i mütenevvia ⁵		
	1	Harcirah	8 000	8 000
	2	Meremmet ⁶	0	0

¹ Nev'i Muhassasat: Ödenek çeşidi

¹ Levazım: Lazım olan şeyler

² Mefruşat: Ev döşemeye yarayan eşya

³ Mahruhat: Yakacak

⁴ Tenvirat: Aydınlatma

⁵ Masarif-i mütenevvia: Çeşitli masraflar

⁶ Meremmet: Tamir, onarma

	3	Masarifi tabiye ve matbuatı fenniye	1 000	1 000
	4	Avrupa'ya gönderilen talebe masrafı	0	0
	5	Telefon masrafı	0	0
	6	Terkos suyu	0	0
	7	Dairei vekaletin elektrikle tenviri	0	0
İki yüz elli beşinci faslın yekünü			9 000	9 000
256		Masarifi müteferrika	1 000	1 000
257		Maaşat		
	1	Vilayat ve elviyei müstakille ¹ mühendisleriyle turuku umumiye memurini fenniye ve müstahdemin maaşatı	25 626	26 626
	2	Turuku umumiye istikşaf memurini fenniyesi maaşatı		
	3	Ankara-Sivas hattı memurin ve müstahdemin maaşat ve ücreti	13 817	13 817
İki yüz elli yedinci faslın yekunu			39 443	40 443
258		Masarifi mütenevvia		
	1	Vilayat ve elviyei müstakille sermühendisleriyle turuku umumiye memurini fenniyesinin yevmiye, keştügüzar ² ve azimet harcırahı	16 020	16 020
	2	Turuku umumiye istikşaf ³ memurini fenniyesinin yevmiye keştügüzar ve azimet harcırahı	0	0
	3	İcarat ⁴	1 000	1 000
	4	Müteferrika	865	865
İki yüz elli sekizinci faslın yekunu			17 885	17 885
259				0
260				0
261				0
262				0
263		Demiryollar ve limanlar		
	1	İstikşaf ve inşaat	327	327
	2	Şark demiryolları tevsiatı	0	0
	3	Askeri rampaları	0	0
	4	Şark demiryollarında ika olunmuş tahribattan dolayı sarf olunmuş ve olunacak tamirat masrafı	0	0
	5	Haydarpaşa-Pendik çifte hattı istimlak masrafı	0	0

¹ Elviye-i müstakille: Bir vilayet bağlı olmayıp, doğrudan doğruya Dahiliye Nezareti'ne bağlı bulunan yerler.

² Keştügüzar: gemi geçişi (kelimeler keşti ve güzar olarak ayrı ayrı bulunmuştur)

³ İstikşaf memurini: keşif memuru

⁴ İcarat: Kira

	6	Bazı demiryolların seyr-ü sefer ücuratı farkı	0	0
	7	Kırkkilise hattı tamirâtı mütemadiye masrafı	0	0
	8	Memurin ve amele ücuratı	0	0
	9	Ankara-Sivas hattı masarifi	54 964	54 964
İki yüz altmış üçüncü faslın yekunu			55 291	55 291
264		Turuku umumiye		
	1	İstikşafat	1 500	1 500
	2	Tamirâtı mütemadiye	38 574	30 000
	3	İnşaat ve tamirâtı müstacele ve cesim köprüler	214 663	200 000
Faslın yekunu			254 737	231 500
265		Demiryolu ve limanlar ile turuk ve meabirin gayri imalatı nafia		
	1	İstikşafat ve inşaat ve tamirat	0	0
	2	Konya ovası irva ve iska ¹ ameliyatı masarifi	38 125	38 125
	3	Konya ovası irva ve iska ameliyatı 1332 senesi masraf noksanı	0	0
İki yüz altmış beşinci faslın yekünü			38 125	38 125
A 265		İska ve teybis ² ameliyatı		
	1	Bursa ve Bilecik iska ve tebis ameliyatı	1 346	1 346
	2	Bursa ve Bilecik işletme ve tamirâtı mütemadiye masrafı	3 017	3 017
İki yüz altmış beşinci faslın yekünü			4 363	4 363
266		Bursa ve Bilecik'te mevcut müessesat memurini fenniye ve müstehdemini saire maaşatı	1 698	1 698
İki yüz altmış altıncı faslın yekünü			1 698	1 698
267		Üçüncü kısım idarei hususiye İdarei hususiyesi mevcut olmayan mahaller turuk ve meabir muhassasatı	6 132	6 132
İki yüz altmış yedinci faslın yekünü			6 132	6 132
270				0
271		Memurin ve müstahdeminin muhassasatı fevkaladei şehriyesi	133 697	133 697
İki yüz yetmiş birinci faslın yekünü			133 697	133 697
Toplam				547 422

¹ İrva ve iska: sulama ve suya kandırma

² Teybis: Kurutma

Nafia Vekaleti 1920 yılı bütçesine bakıldığında ana bütçenin yaklaşık %50'lik kısmı büyük köprülerin inşaat ve tamiratına ayrıldığı görülmektedir. Savaş yılları içinde bütçenin bu tarz bayındırlık işlerine ayrılması olağan bir durumdur.

Yüz ellinci birleşimin Nafia Vekaleti ile ilgili diğer bir gündem konusu olan Nafia vekaletinin küçültülerek müdüriyet haline getirilip, İktisat Vekaleti'ne bağlanması hakkındaki görüşmeler, söz konusu teklifi yapan Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Bey'in söz alması ile başlamıştır. Hüseyin Avni Bey düşüncelerini şöyle dile getirmiştir: *"Nafia Vekaleti'ni kaldıralım demek, memleketin umuru Nafiasını bırakalım demek değildir. Malümya Nafia Vekaleti vazifesini para ile yapar. Bütçeniz beş yüz bin liradır. Bunun 250 bin liradan fazlası maaşat kısmıdır. Demek ki her yerde olduğu gibi Nafianın da bir teşkilat kısmı vardır ve bu, hidematı Nafiayı yapabilecek hiç bir vesaitte malik değildir. Bütçeyi tetkik ederseniz (250) bin lirası zannederim bu masrafa sarf edilmiştir. Müdüriyet olursa, malümu alileridir ki, teşkilat azalır. Bir şey daha arz edeyim efendim: Nafia memleketi imar eder, başka bir şey yapmaz. Beş yüz bin liralı Nafia bütçesi olan bir Hükümetin Nafia Vekaleti olmaz ve onun da bir ser mühendisi, bir başkatibi olmaz. Ancak onun seyyar bir heyeti fenniyesi olur. O seyyar heyeti fenniye kalkar, asası elinde, ölçüsü elinde memleketin en nafi yollarını yapar. Beş yüz bin liranın yarısı vekaletin maaşat kadro bütçesidir. Vekalet eğer kabul ederse, benim arzettiğim gibi; seyyar bir heyeti fenniye, elinde asası, ölçüsü, parası cebinde olarak memlekete en mühim hayatı temin edecek yol hangisidir, fabrika hangisidir, bunları imar eder ve yapar. Yoksa böyle 500 bin liralık bütçe ile ortaya atılıp da 250 bin lirasını da maaşata verip teşkilat yapan bir nafıadan hiç bir şey beklenmez efendim."* [29]. Hüseyin Avni Bey'in Nafia Vekaleti'nin müdüriyete çevrilmesi konusundaki teklifi reddedilmiştir. Ancak Mebusun vekaletin müdüriyete çevrilmesi konusundaki açıklamalarına karşılık Nafia Vekili Ömer Lütfi Bey vekaletin durumu hakkında kendi inançsızlığını dile getirmiştir: *"Efendiler; bendeniz Nafia Vekili olmak hasebiyle, Nafianın vekalet mi, müdüriyet mi olduğuna dair söz söylemeyeceğim. Hatta Hüseyin Avni Beyefendi'nin dedikleri tarzda olursa bendeniz daha İleri gideceğim; lağvedin diyeceğim. Müdüriyet de fazladır."* [29]" Görülüyor ki, Türkiye mimarlık ortamı için kurumsal tanımı bağlamında en önemli bakanlık olan bayındırlık bakanlığı, meclisin ilk yıllarında kaygan bir zeminde var olma çabası içindedir.

Yollar hakkındaki gündem konusu, ülke içindeki kimi mevcut yolların-hatların “Turuku Umumiye Meyanına İthali” yani günümüz dili ile devlet yol ağına katılması hakkındadır. Örneğin Afyon Karahisar-Sandıklı-Dinar-Baladız, Taşucu-Silifke, Mut-Karaman, Salihli-Borlu-Demirci-Simav, Merzifon-Çorum-Çalatlı yollarının devlet ağına katılması konusunda teklifler vardır [29].

Dönemin bayındırlık işlerinin içinde bulunulan milli mücadele doğrultusunda şekillendiği 150. Birleşim'deki yol tartışmalarından açıkça anlaşılmaktadır. Örneğin devlet yol ağına katılması önerilen yollar arasındaki Karaman-Silifke ve Karahisar-Dinar-Sandıklı hatlarının biran önce yapılması ve gerekçesini Konya Mebusu Musa Kazım Efendi şöyle dile getirir: “...memleketin menafi için, bu yolların turuku umumiye meyanına ithali zarureti hasıl oldu. Gerek Karaman-Silifke hattı ve gerek Karahisar-Dinar-Sandıklı hattı, bugünkü müdafai milliyenin esasını teşkil edecek ve sahillere en ziyade yakın yollar olmak itibariyle bir gün evvel imarı lazımgelen yollardır...” [29] Yukarıda adı geçen ve genel kurulda tartışma yaratan yollar içerisinde Taşucu-Silifke-Mut-Karaman ve Afyon Karahisar-Sandıklı-Dinar-Baladız yolları bir kanunla devlet yol ağına alınmıştır.

Ülkedeki demiryolu ağının yanı sıra kara yollarlı birleşimin konusu olmuştur. Örneğin Karahisar'la Giresun arasındaki yolun durumu Karahisari Şarki¹ Mebusu şöyle açıklamaktadır: “...yollara başlandığı günden beri Halil Rifat Paşa zamanında bir kat çızıktırılmış ve Halil Rifat Paşa zamanından beri öyle yüzüstü bırakılmıştır. Araba değil, Vallahi bu Karahisar'la Giresun arasında katır bile işlemiyor. Bayırdan yuvarlanıp gidiyor. Buna Allah razı olmaz yahu, bir sancak bu, zinhar bu sancağın her tarafı kesiktir. Lehikmetin böyle Hükümetin lütfuna uğramayan bu sancak milletin de kahrına uğradı. Ermenilerle İslamlar beyninde bir mukatala çıkarak bu sancak bütün bütün yandı, harap oldu. Ben bunun için, bu sancak hakkında yollar için 'Nafia Vekilinin nazarı dikkatini celbediyorum.” [29]. Giresun-Şebinkarahisar yolu gibi ülkede kötü durumda olan diğer yollar üzerine konuşmalar-önergeler-temenniler ve tartışmalar yaşanmıştır. Hatta nafianın ülkedeki durumdan bihaber olduğu iddiası gündeme gelmiştir. Bu konuda Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Bey şöyle bir açıklama yapmıştır: “Maçka ile Trabzon arasında Ruslar demiryolu yapmış ve onlar gittikten sonra muattal kalmış;

---

¹ Günümüzde Şebinkarahisar ilçesidir.

demir çürümüş ve köylüler demirleri alıp götürüyorlar ve damlarının üstüne örtü yaparak kullanıyorlar. Bu gibi hallerden Nafia bihaberdir. Şimdiye kadar Nafia memurlarımızın muamelatı; biri bir yere gider, keşif yapar, proje yapar, sonra öteki gelir bu olmamış, yapamamış der, bozar tarzında idi. Yani bizim paralar ile yalnız proje yapılır, yol vesaire yapılmaz.”[29].

Nafia Bütçesi görüşmeleri sırasında meydana gelen yol hakkındaki bu tartışmalar içerisinde Karası Mebusu Hasan Basri Beyin konuşması dönemin bayındırlık politikaları hakkında zihin açıcı ipuçları vermektedir. Mebus konuşmasında hem yol konusuna değinmiş hem de kişisel fikri olsa dahi ülkenin bayındırlık politikalarını eleştirmiştir. “Efendiler, hepimizin şikayet ettiği şey yolsuzluktur. Yolsuzluk; maddi ve manevi olmak üzere iki safhada tecelli ediyor. Maddi yolsuzluğun en canlı misali: Nafia Vekaletinin dairei iştigali dahilinde olan işlerdir. Malümu alileri, Türkiye'nin her tarafı harap ve perişan bir haldedir. Vakıa Mustafa Beyin buyurduğu gibi; yakın memleketlerimiz; şose itibariyle, yol itibariyle, imalatı sınaie itibariyle uzak vilayetlerimize nispeten daha zengindir... Fakat Ben diyorum ki: kaşki mevcut şoselerimiz; mevcut köprülerimizde olmasaydı. Çünkü yollar dağ yolundan, keçi yollarından daha fena, daha intizamsız ve daha kötü yollardır. Bunlara yol ve köprü vesaire demek için insanın yol, köprü ne olduğunu bilmemesi icab eder. Efendiler görürsünüz ki birçok şoselerde köprüler yıkılmış, taşlar çıkmış, birçok bozukluklar, birçok fenalıklar vardır. Bunlardan: kısmı mühimi, İdarei Hususiyeyi Vilayat Kanunu mucibince vilayetlerin uhdesine tevdi edilmiştir. Halbuki efendiler; vilayetler; memleketlerini daha ziyade imar ve tanzim edebilmek için ne kadar mevcut yollar varsa bunların hepsini birden bütçelerine alıyor ve hepsi ile birden iştigal etmek istiyor ki; bu suretle bir çok yollar harap ve gayri muntazam bir halde kalıp gidiyor. «Noksanını bil bir işe ya başlama evvel-ya başladığın karı pezirayı hitam et» biz evvelemirde; bozuk, yıkık yollarımızın tamirine çalışmalı, bunları ikmal ettikten sonra; inşaatı cedideye başlamalıyız. Çünkü mütemadiyen inşaatı cedideye bakarken bir taraftan o inşaatı cedideyi de natamam bir halde bırakmakla beraber diğer taraftan esasen harap olan yollarımız da, ala halihı kalmaktadır. Binaenaleyh nafia meselesinde, nafia programından daha vasi hayali işler düşünmekten ziyade, pratik ve basit işleri nazarı itibara almak lazımdır. Efendiler ben, nafiyanın öteden beri takip ettiği prensiplere bakarak; nafiyanın istikbalinden ümidimi

kesiyorum. Vakıa vilayetler, livvalar arasında şoselerin bulunması lazımdır. Fakat nahiyelerle kazalarla köyler arasında dahi birer yol bulunmak, en basit, en iptidai icabatı medeniyedendir. Halbuki nafianın takip ettiği usule bakılırsa biz yüz senede dahi hiç bir muntazam yola malik olamayacağız. Bazı rüfekayı muhteremenin burada söyledikleri veçhile, yol parasının iptidayı vazındanberi, halk kucaklar dolusu tarik bedeli nakdisi verdiği halde bunun mukabilinde; hakkı olan yola malik olamamıştır. Demek ki toplanılan yol parasıyla ve nafianın kabul ettiği şekilde şose inşası ve memleketin her yerinin yollara sahip kılınması imkanı yoktur. Binaenaleyh efendiler; biz vasi, geniş, muntazam, mütekamil şoseler yaptırmaktan ziyade, bilhassa istihsalat menbaları olan köylerimizi yola malik ve nail kılmak için yollarımızı dar, basit bir tarzda; bunlara - köylülere mükellefiyeti bedeniye usulünün tatbikiyle- yol yaptırmaya çalışalım. Bilmiyorum Nafia Vekaleti bu hususta ne düşünüyor. Eğer öteden beri takip ettiğimiz tarzı yine takip edecek olursak emin olunuz ki bizde nafia yoktur ve hiç bir vakitte var olamayacaktır. Binaenaleyh efendiler; bu tarz yol inşası hakkında ve halk idaresiyle, köylülerin zaruretine muvafık bir tarzda inşaat hakkında ne düşünüyorlar? Buna dair lütfen biraz izahat versinler ve Meclisi tenvir etsinler. Nafia bütçesi de diğer bütçeler gibi bir sal muhasebesi demektir. Bunun için uzun uzadıya söz söylemeğe zannederim ki lüzum yoktur. Yalnız yollar hakkında ne düşündüklerini vekil beyefendi lütfen izah ve beyan buyursunlar”[29]. Hasan Basri Bey ülkenin içinde bulunduğu yol sorununu maddi ve manevi olarak iki safhada ele almaktadır. Maddi kısım olarak da Nafia Vekaleti'nin bünyesi içerisindeki uygulamaları göstermektedir. Bu noktada belirtmek gerekir ki, 150. Birleşim bağlamında görülüyor ki, aslında ne vekiller ne de nafia vekili vekaletin işleyişinden memnun değildir. Bu memnuniyetsizlik özellikle Hasan Basri Bey'in konuşmasından açıkça anlaşılmaktadır. Mebus bayındırlık konusunda hayali işler düşünmektense pratik, basit ve ihtiyacı karşılayacak işlerin yapılmasını önermektedir. Hatta nafianın öteden beri takip ettiği programa -ki burada öteden beri takip edilen programla Osmanlı'nın bayındırlık politikaları kastedilmiştir- bağlı kaldığı takdir de nafianın geleceğinden ümit kesilmesi gerektiğini belirtmiştir. Vekilin kullandığı “hayali işler” tanımı çalışma bağlamında önemli bir anlama sahiptir. Vekilin açıkça gördüğü aslında iktidarın bir hayal üretme çabası içinde olduğudur. İçinde bulunulan gerçeğin reddedilip zihinlerdeki doğruyu yaratma çabası vekil tarafından açıkça görülmüştür.

Böylece yapılmaya çalışılan iş ne gerçeğe uygundur ne de gerçek olan ihtiyaca cevap verebilecek niteliktedir.

Yol konusunun yanı sıra yüz ellinci birleşimde Antalya’da liman yapılması da konu edilmiştir. Antalya Mebusu Halil İbrahim Bey Antalya’da liman inşasına dair takrir¹ vermiştir. Nafia Vekaleti tarafından önerge hakkında şu cevap verilmiştir: “...Antalya’da bir liman yapılması hakikaten menafii azime temin edeceğine binaen bu hususta temini zımında Nafia Vekaletinin 1337 senesi bütçesine bir liman mühendisi tahsisatı vazedilmiş olduğundan bütçenin tasdikini mütaakıp keşfiyatı mukteziyye² mübaşeret³ edileceği vekaleti müşarünileyhanın⁴ iş arına atfen arzolundu efendim.”[29].

İncelenen yüz ellinci birleşimde, devletin içinde bulunulan siyasi ve ekonomik şartlar gereği bayındırlık hizmetlerini yol özelinde ele aldığı görülmektedir. Bayındırlık kavramının zihinlerdeki tanımı ve yapılması gereken yatırımlar ülkenin alt yapısı üzerinedir.

3.1.3 TBMM I.Dönem - II. Yasama Yılı (1 Mart 1921-28 Şubat 1922)

TBMM I. Dönemi 2. Yasama Yılı Zabıt Cerideleri’ne göre 1 Mart 1921 de başlayıp 28 Şubat 1922 tarihinde sonlanmıştır. İkinci yasama yılı içerisinde 167 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimler içerisinde 18. Birleşim, çalışmanın anahtar kelimeleri toplamının alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı incelenmeye değer kabul edilmiştir.

3.1.3.1 18. Birleşim (9 Nisan 1921)

9 Nisan 1921 tarihinde gerçekleşen 18. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.4’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.4 Anahtar kelimelerin 18. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içerisinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	20
Mimar	-
Mimarlık	-

¹ Takrir: Önerge, resmi olarak yazı ile bildirme.

² Mukteziyye: Lazımgelen.

³ Mübaşeret: Bir işe başlama.

⁴ Müşarünileyha: Adı geçen.

Mimari	-
Mimar	3
Bayındırlık	-
Nafia	76
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	4
Mühendislik	-
Toplam	103

On sekizinci birleşimin gündem konuları arasından [30],

- Bolu Mebusu Doktor Fuat Bey'le rüfekasının¹, Ereğli-Ankara tarikinın turuku umumiye meyanına ithaline dair teklifi kanunisi ve Layiha Encümeni mazbatası,
- Van Mebusu Hasan Sıddık Beyin, Van Şehri'nin suyollarının imarı için Nafia Bütçesinden altı bin lira tahsisine dair teklifi kanunisi ve Layiha Encümeni mazbatası, çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Bolu Mebusu Doktor Fuat Bey ve arkadaşlarının Ereğli-Ankara yolunun devlet yol ağına katılması konusunda yaptıkları kanun teklifi hakkındaki tartışmalar Reis'in teklifi meclise sunması ile başlamıştır. Bu teklif genel kurulda ülkenin sahip olduğu yol ağı, ülkenin içinde bulunduğu parasızlık, mühendis eksikliği, hangi hat inşasına öncelik tanınması gerektiği gibi konularda tartışmaya sebep olmuştur. Örneğin Konya Mebusu Vehbi Efendi yol tartışmasının gereksiz olduğunu şöyle anlatır: *"...beş yüz altı yüz senedir bu hükümetin yapmış olduğu yol belli. Şimdi bir takrir, haydi bakalım, filan yerden filan yere kadar olan mahaller turuku umumiye meyanına ithal olunsun. Yapılmadıktan sonra hepsini turuku umumiye diyelim çıkaralım. Efendiler bunlarla meşkul olmayalım. Nerede para? Kim yapacak? Adam nerede rica ederim? Bizim işimiz bir tanedir. Bütün nazarımızı bir yere irca edelim, bir işe hasredelim. Yol ile mol ile olmayacak şeylerle beyhude yere iştigal etmeyelim."* [30]. Mebusun yol konusundaki sözlerini destekleyen başka bir düşüncede Lazistan Mebusu Osman Bey'den gelmiştir. *"Hoca Vehbi Efendinin buyurdukları gayet doğrudur. Para olmadıktan sonra ister turuku umumiye olsun, ister turuku hususiye olsun, yapılamaz. Fakat Heyeti Aliyenize şunu arz etmek isterim ki; bu bir prensip meselesidir. Onun için birkaç söz söylemek isterim. Bu memlekette turuku umumiye ve turuku hususiyeden mütevellit bir turuk*

---

¹ Rüfeka: Arkadaşlar

belası vardır. Bu memleket; biliyorsunuz, değil birçok hususatta, bilhassa fen sahasında ispatı rüşd edememiştir. Turuku hususiye meyanına ithal edilen bu gibi yollar, alelümum millet için bir bela şeklini iktisabediyor, bir engel şekline giriyor. Para veriliyor, almıyor. İdraksizlik, teşkilatsızlık; noksan kısmından; birtakım mehazirden bu yollar yapılamıyor, millet senelerdenberi yol parası verdiği halde sade yürüyebilmek için bir yola malik olamıyor. Onun için bu şüphesiz mühendis ve para meselesidir ve memleketimizde para olursa mühendislerimiz bu yolları yapabilir. Mühendis kafi gelmezse bile biraz daha celbedebiliriz. Yalnız turuku umumiye meyanına ithal edeceğimiz bu yolların mutlaka bugün yapılması lazım değildir. Elverir ki, bu yolların inşası bir usulü salime raptedilmiş olsun ve bu yollar yapılacağı zaman hangi mebadan hangi düşünce ile bunların yapılacağı meydana çıkmış bulunsun. Yoksa şüphesiz ki, lazım ve elzemdır. Birtakım yolların turuku umumiye meyanına ithal edilmesi hakkında verilen takrirle doğru değildir. Bütün yollar turuku umumiyedendir. Yalnız köyden köye gidenler turuku hususiye olabilir. Bu teklif Nafia Encümenine gitsin, orası tetkikatını yapsın. Ondan sonra buraya gelsin. Şimdi müzakeresi muvafık değildir.”[30]. İki mebusun konuşmasından ülkenin yol ağı henüz belli bir düzene oturtulamadığı anlaşılmaktadır. Yeni yolların yapımı ikna edici değildir. Ancak ilginç olan mühendislik konusunda yetkin olamama hali fark edilmiş fakat bu durum yeni yol inşasının yapılmaması için bir gerekçe olarak tahayyül edilmiştir. Ülkenin yol durumu konusundaki bu olumsuz/umutsuz tepkilere karşı, yol yapımını ülkenin ekonomisini kalkındıracak ve iaşe konusunda ülkeyi ithalata bağımlı olmaktan kurtaracak temellere dayandıran fikirlerde öne sürülmüştür. Ereğli-Ankara yolunun devlet yol ağına katılması konusunda teklif veren Bolu Mebusu Dr Fuat Bey teklifinin sebebini şöyle açıklamıştır: “Efendiler, bu teklif ettiğimiz yolların bir kısmı İnebolu'ya, bir kısmı da Ankara Vilayetine aittir. Bir defa İnebolu ile Ankara arasındaki yol mesafesinin uzaklığı hasebiyle tüccarın eşyası üzerine mühim miktarda ücreti nakliye konulmasına sebep oluyor. Kışın ilgazdağı kapanıyor... Mamafih bendeniz Ereğli'nin yalnız liman olmasından dolayı değil, diğer iki mühim araziye yekdiğerine raptetmek için bu teklifte bulunuyorum... Biz iktisat cihetini düşünüyoruz. Oralarını besleyen Avrupa unlarıdır. Ankara'da o kadar mükemmel buğday yetişirken biz maatteessüf yolsuzluk münasebetiyle bugün oraya ne zahire gönderebiliyoruz ve ne de oradaki kömür ve kıymettar ormanlardan istifade ediyoruz. Bu teklif kabul edilecek olursa Bolu ormanlarından Anadolu içerisi, Ankara istifade

edecektir. Sonra, Anadolu'nun içerisindeki zahirelerinden Bolu ahalisi istifade edecektir...” [30]. Söz konusu teklif kabul edilerek Nafia Encümenine gönderilmiştir.

Birleşimin bayındırlık hakkındaki diğer bir konusu da Van şehri suyollarının imarı için nafia bütçesinden 6 bin lira tahsis edilmesidir. Teklif Van Mebusu Hasan Sıddık Bey tarafından verilmiş ve konu memleket için hayati bulunmuş ve genel kurula götürülmesi kabul edilmiştir. Ancak teklifteki bayındırlık işi için uygun görülmüş olan 6 Bin lira genel kurulda tartışmaya sebep olmuştur. Konya Mebusu Vehbi Efendi imarı düşünülen suyolları için 6 Bin lirayı oldukça yetersiz bulmuş ve paranın “heder” olacağını belirtmiştir. Bunun üzerine aslında suyolunun masraflarının belediyece karşılanacağını, söz konusu 6 Bin liranın sadece belediyeye yardım olacağı anlaşılmıştır. Bunun üzerine Çorum Mebusu Haşim Bey 6 Bin liranın tahmini bir rakam olduğunu bu yüzden hemen verilmemesi gerektiğini, iş önemli ve ciddiye bir keşif name ve kroki çıkartılması gerektiğini belirtmiştir. Bu tartışmalar sonucu teklifin Muvazene-i Maliye Encümenine havalesi kabul edilmiştir [30].

TBMM'nin ilk yıllarında iktidarın, içinde bulunulan savaş şartları dolayısıyla, bayındırlık işlerini savaş şartlarına uygun pratikler özelinde ele aldığı görülmektedir.

3.1.4 TBMM I.Dönem - III. Yasam Yılı (1 Mart 1922-28 Şubat 1923)

TBMM I. Dönem 3. Yasama Yılı Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Mart 1922'de başlayıp 28 Şubat 1923 tarihinde sonlanmış. Üçüncü yasama yılı içerisinde 201 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimler içerisinde 61. birleşim, çalışmanın anahtar kelimeleri toplamının alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı incelenmeye değer kabul edilmiştir.

3.1.4.1 61. Birleşim (24 Haziran 1922)

24 Haziran 1922 tarihinde gerçekleşen 61. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.5'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.5 Anahtar kelimelerin 61. Birleşim'de kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içerisinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	36
Mimar	-

Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	-
Bayındırlık	-
Nafia	100
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	4
Mühendislik	-
Toplam	140

Altmış birinci birleşimin gündem konuları arasından [31],

- Tarik Bedeli Nakdisi Kanunu'nun beşinci maddesinin tadiline dair kanun layihası ve Dahiliye ve Kavanini Maliye Encümenleri mazbataları, Tarik Bedelatı Nakdiyesi'nin turuk ve maabir¹ inşaatına hasrı hakkında kanun layihası ve Nafia ve Muvazene-i Maliye encümenleri mazbataları,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Tarik Bedelatı Nakdiyesi hakkındaki gündem konusuna, Reis'in gündemi meclise sunması ile geçilmiştir. Nafia Vekaleti, 21 Şubat 1921 tarihinde kabul edilen Tarik Bedeli Nakdisi Kanunu'na ek bir kanun tasarısını meclise getirmiştir. Ek kanun tasarısının içeriği çalışma içeriği ile bağlantılı değildir, bu bağlamda kanun çalışma kapsamına alınmamıştır.²

Nafia Vekaleti kanuna ek yapılmasına dair gerekçesinde, memleketin iktisadi ve imari seviyesinin yükseltilmesi için umumi ve hususi yollara çok ihtiyaç olduğunu, yoldan mahrum bir memleketin servet ve refaha kavuşamayacağını, bunlara bağlı olarak da mevcut yolların ne sivil ne askeri ihtiyaca cevap vermediğini belirtmiştir. Ayrıca vekalet kanuna ek yapılmasına dair diğer gerekçelerini de şöyle dile getirmiştir: "*Nafia Vekaleti Esbabı Mucibe Layihası:... Memleketin hayatı umumiyesine mütaallik bu ihtiyacı acili tatbik eylemek için mevcut yolları tamir ve kabili istifade bir hale ifrağ etmekle beraber şehir ve kasabaların gerek yekdiğeriyle; gerekse liman, iskeleye hututu hadidiye gibi iktisaden mühim merkezlerle rabitasını temin için daha birtakım ana hatların ve tali yolların inşa ve küşadı elzem ve zaruridir... İhtiyacata asgari bir nispette kifayet edecek tahsisat alınmadığından nafi hiçbir eser vücuda, getirilemeyeceği tabiidir. Halbuki*

¹ Maabir: Geçilecek yerler, köprüler, kemerler.

² Tarik Bedeli Nakdisi Kanunu'na ek kanun ile ilgili Bkz: TBMM ZC D:1 C:21 S:6.

efradı milletten Tarik bedelatı namiyle alınan mebaliğ istatistiklerin irae ettiği veçhile Heyeti Fenniye'nin tanzim edeceği projeler dahilinde sarf olunduğu takdirde bu maksadı temime kafidir. Tarik bedelatı başka bir cihete sarf edilmeyerek mavuzialehine tahsis olunduğu takdirde memleketin muhtacolduğu yollarla diğer asarı nafianın az müddet zarfından tesis ve inşaaşı mümkün olabileceğine Heyeti Fenniye'nin kanaati kafiyesi vardır. Yukarda da arz olunduğu veçhile hususi yollar şebekesinden mahrum olan bir memlekette aşırı umran vücuda getirilmek muhal olduğu gibi böyle bir memlekette yaşayan halk da daimi bir fakr ü sefalete mahkumdur. Yolsuz bir memleketin ne hudutlarında emniyet, ne de sekenesinde huzur ve servet bulunabilir.” [31]. Vekaletin tasarısında Kastamonu, Erzurum, Konya, Ankara ve Diyarbakır illerinden ve Eskişehir, Kangırı, Canik, Karahisarı Şarki, Isparta, Sinop, Tokad, Mardin, Kütahya, Maraş, Gümüşane, Burdur, Denizli, Giresun, Zonguldak, Ordu, Siird, Malatya, Urfa, Aksaray, Yozgad, İzmit, Kayseri, Teke, Bolu mutasarrıflıklarından 1921 yılı içinde toplanan yol bedellerinin yarısı kadarının yollarla hiç ilgisi olmayan işlerde harcandığına dair istatistiksel verilerde belirtilmiştir¹. Bu veriler sonucunda tasarıda, yolların gerektiği gibi tamiratlarının ve yeni yollar yapılamamasının sebebi olarak, tahsis edilen yol bedellerinin nafia dışında sarf edilmesine kanunun izin vermesi gösterilmiş, bundan dolayı mevcut kanunun tadilinin gerekliliği dile getirilmiştir [31].

Nafia Vekaleti tarafından hazırlanan kanun tasarısına ek olarak Nafia Encümeni de söz konusu kanunun tadili hakkında bir öneri vermiştir. Nafia Encümeninin önerisi kabaca Nafia Vekaleti tarafından sunulan tasarının gerekçelerini içermektedir. Encümenin önerisinde farklı olan, dönemin yol inşa pratiklerinin ve yol ağı uzunluklarının Avrupa'dan örneklerle kıyaslanır olmasıdır. *“Nafia Encümeni Mazbatası: Yolların memleketin kan damarları olduğu binlerce ve binlerce defa söylenmiş olmasına rağmen Türkiye'nin muhtaç bulunduğu yollar elli altmış senelik devri teceddüdümüzde hatta kısmen bile yapılamamıştır. Bizde elyevm turku umumiye ve hususiye olarak çoğu bozuk ve harap (27) bin kilometre kadar yol mevcudolduğu halde mesahai sathiyesi memleketimizde dun ve demiryollarınca zengin olan Fransa'da (1910) tarihinde (38) bin kilometre turku umumiye ve (648) bin kilometre turku hususiye mevcudolduğu ibret göziyle görülecek bir şeydir. Bunun muhtelif esbabı vardır. Umumi surette denebilir ki,*

---

¹ İstatistiksel veriler için Bkz: TBMM ZC D:1, C:21, S:7.

nüfusumuzun azlığı ile beraber bizde yol inşasında memleketin ihtiyacına muvafık bir usul sabit tutulup azimkarane yürütülmemesi, tarik bedelatının mavuzialehine sarf kılınmaması, nafia tahsisatının bütçemizde sulh senelerinde bile yüzde (2 - 3) raddesinde (Başka memleketlerde yüzde 12 - 18 kadar) kalması başlıca sebeplerdir... Yol inşası hakkında bir zaman diğer memleketlerde olduğu gibi bizde dahi yanlış bir fikir vardır. Bir yolun güzergahını tayin etmek, meylini vermek, ameleyi toplayıp yolu yaptırmak alelade bir iş zannediliyor. Halbuki bu, en mühim fenni umurdan ve ihtisasa tabi bir iştir. 1913 senesinde Londra'da toplanan Beynelmilel Yol Kongresinde Amerika Hükümeti Müttehidesi Mazbata Muharririnin raporu diğer raporlar içinde bilhassa nazarı dikkati calip görülmüştür. Bu raporda deniliyor ki : «...Nihayetülemler hükümetlerin müessir müdahalesi yol işlerinden anlıyan adamların anlamadıkları işi sevku idare etmek usulü garibei mütadeseni tadil etti. Artık halk yollar inşasının fenne müstenit bir sanat olduğuna ve yollara sarf olunan mebaliğden en ziyade müsmir neticeyi istihsal için bunları tedvir edenlerin fen ve sanat müntesiplerinden bulunmaları lüzumuna kaani oldu.» Resmi İngiliz raporunda da şu sözler vardır : «18 ve 19 ncü asırlarda İngiltere'de yollara dair yapılan teşkilatta köy halkından her birinin tarik kondoktorluğu vazifesini ifaya kabiliyeti bulunduğu esası kabul edilmişti. Bu akidei muzırna, elan her İngiliz kendisini yol inşasına lazımı evsaf ve iktidarı gereği gibi haiz ve cami olarak dünyaya geldiği zehabında bulunduruyor. Ve her İngiliz her hangi bir mecliste nasıl oturabiliyorsa yolları da o kadar kolaylıkla yapacağı itikadındadır. Fakat; işin ciheti tatbikiyesi bu nazariyeye tevafuk etmedi. Artık yol yapmak sanatının müktesebatı beşeriyede uzun mümareseye ve tam bir ihtisasa mütevakıf mühim bir şube olduğu anlaşıldı. Mühendislerin sanatında mahir ve sahibi rüsh bulunmaları ve yol tamircibaşları ile tamircilerinin meslekten yetiştirilmiş ameleden genç ve dinç olmaları nazariyatı mahsusa ile takyidedildi...İngiltere, Avusturalya, Amerika Hükümeti Müttehidesi gibi ahalisi müteşebbis, her türlü vesaite malik ve ademimerkeziyetin kemaliyle cari olduğu memleketlerde bile evvelleri hidematı mahhalliyeden addedilen yollar umuruna ait salahiyet ve iktidar son zamanlarda merkezde tecemmu ettirmeye başlanmış ve bunun için merkezi idareler ve nezaretler tesis olunmuştur.» [31]. Encümen tüm bu “tecrübelerin” dikkate alınıp, mükelleflerin verdikleri yol paralarından her tarafın adilane istifade etmesi, yolların uzmanlar tarafından usulüne uygun inşa edilmesi için özel idare bütçelerinin Nafia Vekaleti tarafından kontrol

edilmesini ve yolların beşer senelik program dahilinde yapılmasını kabul edip, bu doğrultudaki kanun önerilerini meclise sunmuştur.

Nafia Vekaleti'nin ve Nafia Encümeni'nin kanun tasarılarının okunmasından sonra mecliste tasarıların görüşmelerine geçilmiştir. Konu hakkındaki ilk görüş Burdur Mebusu İsmail Subhi Bey tarafından bildirilmiştir. Mebus "Tarik Bedelati Nakdisi Kanunu" nun memleketin yol ağı açısından çok önemli olduğunu belirtmiştir. Ülke yollarının toplam kilometresinin 27 bin olduğunu, bu yollarında çoğunun bozuk ve çürük olduğunu ancak yüz ölçümü olarak Türkiye'den çok küçük olan Fransa'nın kabaca 650 bin kilometre yola sahip olduğunu, bu rakamlarla ülkedeki yol fakirliğinin açıkça anlaşılabilir olduğunu dile getirmiştir. Mebus ülkede yol yapılamamasının sebebi olarak, Nafia bütçesine genel bütçeden yüzde 1-2 miktarında para ayrılması olarak göstermiştir, buna karşılık olarak da başka memleketlerde bu oranın yüzde 15-18 olduğunu belirtmiştir. Vekil teklif edilen kanunla beraber yol paralarının hepsinin yolla ilgili işlere harcanmasını, ancak yol inşaatı paralarının her livaya ya da kazaya bırakılıp bırakılmaması konusunda tereddütlü olduğunu dile getirmiştir. Çünkü İsmail Subhi Bey'e göre, her ne kadar Büyük Millet Meclisi'nin kuruluş düşüncesinde her şeyi halka bırakmak fikri olsa da, yol işinde büyük bir uzmanlık ve merkezîyet fikri gerektirdiği için, yolla ilgili her türlü kararın Nafia Vekaletinin kontrolünden geçirilecek bir düzen içerisinde gerçekleştirilmesi gerektiğini çünkü yol meselesinin herkesin yapabileceği bir iş olmadığını ve yol konusunda çok gelişmiş olan devletlerin yol tecrübelerinden faydalanılması gerektiğini belirtmiştir. Mebusun kanun tasarısı lehindeki bu açıklamasına karşılık Tokad Mebusu Rifat Bey şöyle demiştir: "*Muvazenei Umumiyyeden Nafia bütçesine yollar için konulan paradan Nafia Vekaleti şimdiye kadar ne sarf etmiştir ki, bu parayı da oraya sarf etsin?*" [31]. Burdur Mebusu İsmail Subhi Bey Rifat Bey'e cevaben, söz konusu paraları vekaletin sarf etmeyeceğini, vekaletin sadece yolların projelerini hazırlayacağını belirtmiştir. Ancak mecliste Nafia Vekaleti'nce hazırlanacak olan projelere karşı da bir güvensizlik vardır. Örneğin Biga Mebusu Hamid Bey, projelerin senelerce uzadığını bin kuruşa yapılacak yolun 100 bin kuruşa yapıldığını dile getirmiştir. Bir başka güvensizlikte gerçekten konu edilen paraları toplanıp toplanmasına dairdir.

Yol için toplanan paranın yol için harcanmasına dair tartışmalar yapılırken Maarif Vekili Vehbi Bey, kendi vekaleti ile ilgili benzer bir konuyu da gündem konusu olan yol bedeli kanunu ile birleştirilmesini istemiştir. Vekil, alınan verginin ne amaçla alınıyorsa o amaca uygun harcanmasını yani milletin “hisse-i maarif” olarak verdiği verginin doğrudan doğruya köylere okul yapılması için kullanılması gerektiğini dile getirmiştir. Vekilin teklifi kimi mebuslar tarafından uygun görünse de gündem yine yol konusuna dönmüştür. Kanun tasarısı konusunda Erzincan Mebusu Emin Beyin düşünceleri dönemin devlet anlayışını, iktidar kurgusunu tüm bunlara bağlı olarak da her türlü pratiğin nasıl işleyebilirliğini-işleyemezliğini anlamak açısından hayati önem taşımaktadır: **“EMİN B. (Erzincan) — Sonra; Nafia Vekaletine en büyük salahiyeti veriyorsunuz. O da mecalisi umumiyenin salahiyetini nezetmektir¹. Halbuki mecalisi umumiyenin salahiyetini Heyeti Celileniz tevsie çalışırken ve Heyeti Umumiye kemali şevk ile çalışmakta iken, memleketin hakimiyeti ile mütenasibolmayan kanunlar vazı ve müzakere etmek şayanı kabul değildir. Binaenaleyh bu kanunun reddi Hakimiyeti Milliye için daha esastır.”** [31]. Sadece yollar için toplanan paranın yollar için harcanması ve bu konudaki yetkilerin de ilgili bakanlık olan Nafia Vekaleti’ne verilmesi ile ilgili olan kanun tasarısı zihinlerde milli hakimiyetin yok oluşu, parçalanışı, bozuluşu olarak tahayyül edilmiştir. Bu fikre ek olarak Antalya Mebusu Mustafa Bey’de söz konusu kanun tasarısının halkçılık anlayışına ve memleketin menfaat ve ihtiyaçlarına aykırı olduğunu belirtmiş ve tasarının reddini talep etmiştir. Ayrıca Erzincan Mebusu Osman Fevzi Efendi de yol yapımının sadece mahalli idarelere bırakılması gerektiğini çünkü Nafia’nın kendi başına kalınca yol yapamadığını şu sözlerle açıklamıştır: *“...yol inşaatı ancak mahalli Hükümetin ve mahalli meclisi umumisinin nezaretiyle, gayretiyle, himmetiyle mümkün olabilir. Başka suretle yol yapılamaz. Binaenaleyh bu işi munhasıran Nafiaya bırakmak hatayı fahiştir. Hatta temsil makamında arz edeyim ki, suiistimalat, suimuamelat hiç eksik olmaz. Ahaliyi istediği gibi çalıştırır, yorar, sonra da hakkı olan yevmiyesi verilmez. Burada şimdi tafsile hacet yoktur. Bendenizin Meclisi Aliden ricam şudur ki; yol meselesini Hükümeti mahaliyeye, ve mecalisi umumiyeye tevdi buyurunuz, onlar nafianın ve erbabi fennin nezaret ve tensipleriyle yollarını yaptırırsın.”* [31].

---

¹ Nez etmek: Bozmak, halkı birbirine düşürmek, bir şeyi yerinden kopartmak, sökmek, kaldırmak, yok etmek.

Konu hakkında Ankara Mebusu Hacı Mustafa Efendi ise içinde bulunulan savaş şartlarını dile getirerek konuya farklı bir bakış açısı getirmiştir. Mebus kanununun kabul edilmeye değer olduğunu, çünkü yol için alınan paranın zaten yola harcanması gerektiğini aksinin günah olduğunu belirterek konuşmasına başlamıştır. Ancak Hacı Mustafa Efendi, kanun tasarısını hazırlayan ve müdafaa edenlerin ülkenin içinde bulunduğu şartları bilmediğini, ülkenin şehirlerinden köylerinden bihaber olduğunu belirtmiştir. Bu meclise toplanılma amacının düşmanı defetmek olduğunu dile getirmiş, gittiği bir köyde nüfusa dair karşılaştığı bir örneği anlatmıştır. Vekil köylerde erkek nüfusunun çok az olduğunu para bulursa dahi yolların kime yaptırılacağını sormuştur. Tartışılan durumun hayal olduğunu ve diğer memleketlerle kıyaslanmanın yanlış olduğunu, çünkü kıyaslanılan memleketlerin nüfuslarının yeterli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca yol inşaatı yapacak müteahhit olmadığını söylemiştir. Tüm bu açıklamaları doğrultusunda mebus, her türlü toplanan paranın cephedeki askere verilmesini, ülkenin bir an önce sınırlarının çizilmesini tüm bunlardan sonra yol meselesine geçilmesi gerektiğini önermiştir [31].

Nafia Vekili Dr. Adnan Bey konunun nafianın yol yaptırması ya da yaptırmaması olmadığını, konunun kimi yolların muhafazası ve tamiri için milletten alınan ve adı *Tarik Bedeli Nakdisi* olan paranın sadece yola harcanması başka bir yere harcanmaması ile ilgili olduğunu belirtmiştir. Vekilin durumu sadeleştirip anlatmasına karşın Karahisarı Sahib Mebusu İsmail Şükrü Efendi konuyu yine yol yapına getirmiş, yol yapılamama sebebini para değil amele meselesi olduğunu zira yola ayrılan paranın yeterli olduğunu belirtip kanun tasarısının reddini istemiştir. Kütahya Mebusu Ragıb Bey'de yolların yapılmama sebebini şöyle açıklamıştır: *"Efendiler, yolların yapılmamasına sebep, yalnız para meselesi değildir. Bunların yapılamamasının daha çok sebebi vardır. Bunlardan birisi de; bilhassa Nafia Vekaleti'nin gölge olmasıdır. Zira her hangi bir yolun beş senede keşfi yapılmak üzere bir mühendis gönderilmiştir. Beş sene zarfında keşif yapılmış, tekrar keşif yapılmış, hala başlanmak emri verilmemiştir. Bunları size ispat ederim. Tekrar ediyorum, bu yolların başlanılmaması, yapılamaması Nafia Vekaleti'nin gölge olmasıdır."* [31].

Altmış birinci birleşimin gündem konularından olan Tarik Bedeli Nakdisi Kanununun tadili ve eki hakkındaki tartışmaları Reis tarafından yeterli bulunmuş ve Nafia Vekili'nin

önerisiyle tasarı ileriki bir tarihte İdarei Hususiyei Vilayat Kanunu ile beraber tartışılmak üzere ertelenmiş ve gündemin diğer konularına geçilmiştir.

3.1.5 TBMM I.Dönem-IV. Yasama Yılı (1 Mart 1923-16 Nisan 1923)

TBMM I. Dönem IV. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Mart 1923'te başlayıp 16 Nisan 1923 tarihinde sonlanmıştır. Dördüncü yasama yılı içerisinde 26 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimler içerisinde 20. Birleşim, çalışmanın anahtar kelimeleri toplamının alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı incelenmeye değer kabul edilmiştir.

3.1.5.1 20. Birleşim (8 Nisan 1923)

8 Nisan 1923 tarihinde gerçekleşen 20. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.6'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.6 Anahtar kelimelerin 20. Birleşimde kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içerisinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	186
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	4
Bayındırlık	-
Nafia	169
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	8
Mühendislik	-
Toplam	367

Yirminci birleşimin gündem konuları arasından [32],

- Anadolu'da demiryolları ve limanlar inşa edilmesi için Mr. Cenedy ve Chester'le akdedilen mukavelelerin tasdikine dair kanun layihası ve Adliye, Muvazenei Maliye ve Nafia ve İktisat Encümenleri mazbataları, çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Anadolu'da demiryolları¹ ve limanlar inşa edilmesi hakkındaki görüşmeler Reis'in gündemi meclise sunması başlanmıştır.

Nafia Vekili Feyzi Bey ve Otoman-Amerikan Development Company Şirketi adına Mr Kennedy ve Mr Artur arasında yapılan ve mecliste görüşülmeye getirilen ilk sözleşme 13 maddeden oluşmaktadır. 13 maddelik bu ilk-ham sözleşme encümen değişiklikleri ve ekleriyle 46 maddeye uzamıştır. İşin kabaca tanımını ve karşılıklı yükümlükleri tanımlayan ilk madde şöyledir:

"MADDE 1.— İşbu mukavelenin bir kanunla tasdikine talikan - Otoman - Amerikan Developman Kumpani - Şirketi masarif ve zarar ve hasarı kendisine aidolmak üzere mevaddı atiyeyi kabul ve taahhüdeder. İstikameti umumiyeleri Nafia Vekaleti tarafından tayin edilmek ve;

(1) — Sivas'tan bed'ile Harput, Ergani, Diyarbekir ve Bitlis ten bilmürur Van gölünün şimal veya cenup cihetini takiben Van'a,

(2) — Harput civarından ayrılarak Ceyhan vadisini takiben Yumurtalık'a,

(3) — (1) numaralı hattın tayin edilecek bir noktasından bed'ile Musul ve Kerküt'den bilmürur Süleymaniye'ye müntehi olmak üzere 1435 metre arzında demiryollar tesisine ait keşfiyat haritalarının tanzimi ve Nafia Vekaletine tevdi." [32].

---

¹ Chester Demiryolu projesi 1911 yılında Meclis-i Mebusan'da ve daha sonra da TBMM'de görüşülmüştür. İlkinde reddedilen proje ikincisinde kabul edilmiştir. Abdülhamit Döneminin sonlarına doğru, Doğu Anadolu ve Musul-Kerkük bölgesinde demiryolu yapımı gündeme gelmiştir. 1909 yılında New York ve Londra'da şubeleri olan Ç-Ci Vait Num Demiryol İnşaat Şirketi adına hareket eden Amerikalı Dr Glaskov hükümete imtiyaz için başvurmuştur. Yapılan anlaşma gereğince, Osmanlı kilometre garantisi vermeyecek fakat 40 km çapındaki alan içerisinde petrol dahil madenlerin hepsinin çıkarılmasını ve işletilmesini 99 yıllığına Amerikan şirketine bırakacaktı. Yapılan bu ön anlaşma Meclis-i Mebusan'da görüşülürken yedi tane daha sermaye grubunun baş vurduğu ortaya çıktı. Bunlar içerisinde Amiral Colby M Chester da bulunmaktaydı. Chester kurduğu ilişkilerden yararlanarak, Doğu Demiryolları işindeki diğer rakiplerini geride bırakmıştır. Pazarlıklar başlayınca Amerikan Hükümeti de ağırlığını Chester'den yana koymaya başlamıştır. Chester 1909'da Amerika'da 600.000 dolar sermayeli The Ottoman-American Development Company adlı şirketi kurmuştur. Bu şirkete bir çok ünlü bankacıyı ve iş adamını toplamıştır. Yaklaşık olarak 2000 kilometreyi bulan bu hat için, 1911 yılında Nafia Encümenince hazırlanan kanun mazbatası görüşülmek üzere Meclis-i Mebusan'a gönderilmiştir. Fakat kanun tasarısı bir türlü görüşülüp kanunlaştırılamamıştır. TBMM'nin kurulması ve kurtuluş savaşı sonrasında The Ottoman-American Development Company şirketi yeniden ortaya çıkmıştır. Chester, 1922 yılında iş adamlarından, bankerlerden ve gazetecilerden oluşan bir grubu projeye dahil etmiştir. Bu kişiler arasında Kanadalı Kennedy'de bulunmaktadır. Kasım 1922'de Chester'in oğlu ve Kennedy Ankara'ya gelmiş ve şirketin savaştan önceki projesini TBMM'ye bildirmişlerdir. Nafia Vekaleti ile başlayan görüşmeler sonucunda yeni sözleşme ve ekler hazırlanmış ve meclise sunulmuştur. Sözleşme ve eklerde meclis komisyonları bazı değişiklikler yaptıktan sonra, sözleşme metni 8 Nisan 1923 tarihindeki dördüncü yasama yılı yirminci birleşimde görüşülmeye başlanmıştır [33].

Demiryolları ve limanlar inşası hakkında ilk söz alan Nafia Vekili Feyzi Bey olmuştur. Vekil ülkenin büyük bir kısmını içeren Anadolu Doğu Demiryolu hattının 42 il ve livalardan geçtiğini, bunu kabul etmekle halkın en büyük sıkıntısı olan yol sorununu halletmiş olacaklarını belirtmiştir. Vekil ayrıca, içinde bulunulan asırda demiryolsuz olunamayacağını, Anadolu'da görev yapanların ulaşım dair sorunları daha iyi bildiğini, ülkenin yol konusunda mahrumiyet içinde olduğunu ve bu anlaşmanın tüm bu sorunları gidereceğini, meclisin şimdiye kadar ülkede büyük işler yaptığını ve Anadolu doğu demiryolunun da bu büyük işlerden olduğunu ve kabul edileceğine inandığını belirtmiştir. Vekil başka devletlerin demiryolları inşaatlarını devlet adına borçlanarak yaptığını hatta padişahlık zamanında da aynı yolun denendiğini, fakat yol yerine saraylar, köşkler ve Paris seyahatleri yapıldığını, bunların sonucu olarak da Düyunu Umumiye'nin ağır yükü altında ezildiğini ve bütçeden bu hatlar için para ayrılmasının mümkün olamayacağını dile getirmiştir. Vekil Amerika sermayeli Chester Grubunun 4 bin kilometrelik ve takribi 400 milyon liralık bu işe kimi menfaatler dahilinde talip olduklarını, ancak bu menfaatlerin doğu illerindeki bütün yolsuzluk, mahrumiyet ve sıkıntılarını dikkate alındığında önemsiz konular olduğunu belirtmiştir. Vekilin konuşmasında Chester Grubunun yola karşılık istediği imtiyaz açıkça görülmektedir. *"Biz buna mukabil Chester'e ne veriyoruz? Bu hattın iki tarafında yirmi kilometrelik saha dahilinde, yerde metfun bulduğun şey senin olsun diyoruz. Bugün bu hatların geçtiği yerlerde mevcut, işleyen bir maden var mıdır? Yoktur tabii yoktur. Yalnız bir maden vardır. Ergani Bakır Madeni. Bu maden vakıa memleketin en zengin madenidir. Bu maden asırlardan beri işliyor. Fakat Devlete azami 30-40 bin lira kadar bir para veriyor ve bugün on beş seneden beri, bendeniz giderken de gördüm, bu kasaba evvelce üç bin haneli olduğu halde bugün üç yüz haneye tenezzül etmiştir. Ahalisi fakrû sefalet içerisindedir."* [32]. Nafia Vekili'nin proje hakkındaki bu açıklamasına ilk tepki Karahisarı Şarki Mebusu Ali Süruri Bey'den gelmiştir. Mebus projede belirtilen Sivas-Erzurum hattının projede belirtilen Çaltı yerine Zara-Suşehri-Refahiye'den geçirilmesinin daha doğru olacağını belirtmiştir.

Kayseri Mebusu Ahmed Hilmi Bey söz konusu projenin Ulukışla-Kayseri hattı için başka bir öneri getirmiştir. Projede söz konusu hat için 4 sene müddet tanındığını oysa Kayseri halkının devletin izin vermesiyle hattı kendilerinin yaptıracaklarını ve böyle bir

uygulamanın daha doğru olacağını belirtmiştir. Bu öneriye cevaben Nafia Vekili proje şartları altında böyle bir karara şirketin varabileceğini belirtmiştir.

Proje sözleşmesi hakkında başka bir öneri de Amasya Mebusu Ömer Lütfi Bey'den gelmiştir. Mebus sözleşmeye, seferberlik halinde askerlerin iskan ve iaşesi için bazı istasyon ve baraka inşası hakkında madde eklenmesini önermiştir. Ancak mebusun önerisine Demiryolları Genel Müdürü Mühendis Ziya Bey lüzumsuz bulmuş, bir şirket sözleşmesine böyle bir zorunluluğun koyulamayacağını belirtmiştir. Proje hakkında başka bir problem de Kayseri Mebusu Alim Efendi'den gelmiştir. Mebus hatların yirmi kilometre civarında şirketin maden aramasına ayrılan kısımda mevcut olan halkın bağ ve bahçelerinin ne olacağını, eğer bu bağ ve bahçelerde maden bulunursa halkın arazisine mi tecavüz edileceğini sormuştur. Bu soruya cevap Mühendis Muhtar Bey'den gelmiştir. Mühendis devletin bir maden nizamnamesi olduğunu Chester Grubu'nun da bu nizamnameye uyacağını belirtmiştir.

Madenlerin imtiyazı konusu İzmit Mebusu Sırrı Bey tarafından da eleştirilmiştir. Sırrı Bey bu konuda şöyle demiştir: *“Erbabı ihtisas diyor ki: «Burada iki mesele vardır. Birisi, şimendifer, birisi maden. Madenin ihtiva ettiği kıymet, şimendiferin ihtiva ettiği kıymetten daha ehemmiyetlidir. Binaenaleyh, şimendiferi esas ve madeni şimendifere fer olarak göstermektense, madenleri esas tutup şimendiferleri fer göstermek lazımdı ve bu suretle yapılacak olmuş olsaydı Hükümet bundan daha çok istifade ederdi.» Bu baptaki mütalaanız nedir?”* [32]. Mebusun bu sorusuna İktisat Vekili Mahmud Esad Bey, söz konusu madenlerin farazi olduğu, nerde ne maden olduğunun bilinmediği, devlete vergi verilmesi mecburi maden çıktığı taktir de hasılatın yüzde otuzunun zaten devlete verileceği cevabını vermiştir.

Chester Projesine genel olarak mecliste sert bir muhalefet yoktur. Gündem, projeyi destekleyen farklı farklı vekillerin ülkenin bu projeye ne kadar ihtiyacı olduğuna dair ikna konuşmaları üzerinedir. Projeye muhalefet edilen noktalardan bazıları üzerinde tartışılmayan hatta vekillerin oturuma katıldıklarını kanıtlamak için seslerini duyurmalarından öteye geçilmemiş durumlardır. Bu duruma en iyi örnek Bolu Mebusu Tunalı Hilmi'nin sözleşmenin maddelerindeki harf hatalarını bulmasıdır. *“...ben, her şeyden evvel dilime ehemmiyet veren bir Türküm. Arkadaşlar birinci maddenin ikinci satırından sonra (Demiryolları ve limanları ve inşa edilmesi..) deniyor. İnşa edilmesi ve*

(işletilmesi) demek lazım ise de bundan sarfınazar ediyorum. İşletilmesi ve demiryollar güzergahının her iki tarafında...) Bir defa burada (h) de fazladır. (Yirmişer kilometre sahadaki meadinin işlettilmesine dair...) Biri mefulünbih¹, diğeri mefulünileyh², bunun her ikisinin de tashihi lazımdır...”[32].

Chester Projesi hakkındaki müzakereler, Reisin müzakereleri kafi bulması ve oylamaya geçilmesi ile sonlanmıştır. Birleşim sonunda Şark Demiryollarına dair kanun tasarısına 158 oydan 141 kabul oyu gelmiş ancak yeter sayıya ulaşamadığından oylama ertesi güne ertelenmiştir.

3.2 TBMM II. Dönemi (11 Ağustos 1923-26 Haziran 1927)

TBMM II. Dönemi Zabıt Cerideleri’ne göre 11 Ağustos 1923 tarihinde başlayıp, 26 Haziran 1927 tarihinde sona ermiştir. İkinci dönem 4 yasama yılı ve 473 birleşimden oluşmaktadır. İkinci dönem içerisinde toplam dört hükümet kurulmuştur. Söz konusu Hükümetler, Hükümetlerin Başbakanları (Başvekil) ve çalışmanın ilgili bakanı olan Bayındırlık Bakanı (Nafia Vekili) Çizelge 3.7’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.7 TBMM II. Dönemi Hükümetleri, Başbakanları ve Bayındırlık Bakanları [28].

Hükümet Adı - Çalışma Aralığı	Başbakan (Başvekil)	Bayındırlık Bakanı (Nafia Vekili)
I. İnönü Hükümeti 29 Ekim 1923-6 Mart 1924	İsmet Paşa (İnönü)	Muhtar Bey (Cilli) Süleyman Sırrı Bey
II. İnönü Hükümeti 6 Mart 1924-22 Kasım 1924	İsmet Paşa (İnönü)	Süleyman Sırrı Bey
Okyar Hükümeti 22 Kasım 1924-3 Mart 1925	Ali Fethi Bey (Okyar)	Feyzi Bey (Pirinççizade)
III. İnönü Hükümeti 3 Mart 1925-1 Kasım 1927	İsmet Paşa (İnönü)	Süleyman Sırrı Bey Behiç Bey (Erkin)

3.2.1 TBMM II. Dönemi Hükümetlerinin Hükümet Programlarında Nafia-Bayındırlık İşleri

3.2.1.1 I. İnönü Hükümeti’nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

Hükümet kurulduktan sonra Başvekil İsmet İnönü bir konuşma yapmış ancak konuşma içeriğinde bayındırlık-nafia ile ilgili bir konuya değinmemiştir [28].

¹ Mefülünbih: -i hali.

² Mefülünleyh: -ehali.

3.2.1.2 II. İnönü Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

II. İnönü Hükümeti'nin hükümet programı yoktur [28].

3.2.1.3 Okyar Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

Okyar Hükümeti'nin Hükümet Programını Başvekil Fethi Bey 22 Kasım 1924 tarihinde okumuştur. Hükümet Programı'nda nafia-bayındırlıkla ilgili bölümler şöyledir:

“Nafia: Cumhuriyet İdaresinin memlekete bir abidesi olan Ankara-Sivas ve Sivas-Samsun hattının kemali faaliyetle ikmalî inşası en aziz bir hedefimizdir. Azim bir serveti tabiyemiz olan Ergani madeninin milletin kişi istifadesine bir an evvel vazını temin için Arada-Ergani hattı inşaatını ehemmiyetle takip edeceğiz. Karadeniz'den şark vilayetlerimize doğru yapılacak Demiryollarının inşasını temin edecek tedabire tevessül etmek vazifemizdir. Yol ve köprülerin inşasını, sıhhati umumiyeyi ve dolayısıyla iktisadi milliye pek ziyade alakadar eden bataklıkların kurutulması ve ticaretgah limanlarımızın yapılmasını görmenin ne kadar derin bir ihtiyaca ve ne kadar hararetli bir arzuya makes olduğunu zikre hacet görmem. Bu ihtiyacattan bütçenin istidaatı haricinde kalmak suretiyle gayrikabil tatmin olanların ecnebi sermayelerinden istifade edilerek teminini daima göz önünde bulunduracağız. Menfi umumiyeye hadim olacak ecnebi sermayesine azami teşkilat ve teminat irayesi Meclisi Alice muvafık bir hattı hareket telakki edilir kanaatindeyiz.” [28].

3.2.1.4 III. İnönü Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

III. İnönü Hükümeti'nin Hükümet Programını Başvekil İsmet Paşa 4 Mart 1925 tarihinde okumuştur. Hükümet Programında nafia-bayındırlıkla ilgili bölümler şöyledir:

“Hükümetin siyaseti umumiyesi malumdur. Hariciyede ecnebi devletlerle hüsnü münasebetin muhafazası, ahden muallak bulunan mesailin hüsnü intacı, nafia, ziraat ve sıhhati memleket tedabirinin ehemmiyeti mahsusayla inkişaf ettirilmesi ve Cumhuriyetin feyyaz ve islahkar mesaisinin maliyede, ticarete, maarifte ve adliyede devamıdır.” [28].

3.2.2 TBMM II. Dönem -I. Yasama Yılı (11 Ağustos 1923-28 Şubat 1924)

TBMM II. Dönem I. Yasama Yılı Zabıt Cerideleri'ne göre 11 Ağustos 1923'te başlayıp 28 Şubat 1924 tarihinde sona ermiştir. Birinci yasama yılı içerisinde 114 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 21., 35. ve 46. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.2.2.1 21. Birleşim (19 Eylül 1923)

19 Eylül 1923 tarihinde gerçekleşen 21. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.8'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.8 Anahtar kelimelerin 21. Birleşimde kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	31
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	-
Bayındırlık	-
Nafia	116
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	18
Mühendislik	2
Toplam	167

Yirmi birinci birleşimin gündem konuları arasından [34],

- Tarik Bedeli Nakdisi Kanunu'nun birinci ve beşinci maddelerinin tadili hakkında kanun layihası ve 14 Cemaziyelahir¹ 1339² ve 21 Şubat 1337³ tarihli Tarik Bedeli Nakdisi Kanunu'nun beşinci maddesinin tadiline dair kanun layihası, Tarik bedelatı nakdiyesinin turku meabir inşaat ve imalatına sarfına dair kanun layihası ve Nafia Encümeni mazbatası,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

¹ Cemaziyelahir: Arabi ayların altıncısı.

² 1339: 1923

³ 1337: 1921

Tarik Bedeli Nakdisi Kanunu'nun birinci ve beşinci maddelerinin tadili hakkındaki görüşmeler, Reis'in gündemi meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında Kastamonu Mebusu Halid Bey ve arkadaşları, Tarik Bedeli Nakdisi Kanunu'nun bir an evvel neticelenmesinin, şiddetle yola ihtiyacı olan memleketin menfaatine olacağını belirten bir teklifte bulunmuşlardır. Reis teklifin, tartışılacak gündem konuları içerisinde birinci sıraya alınmasını oya sunmuş, kabul edilmiş ve yol hakkındaki söz konusu kanunun müzakerelerine başlanmıştır [34].

Müzakereler 21 Şubat 1921 tarihli kanunun ve kanunun tadili hakkında Nafia Encümeni Reisi Cevat Bey'in gerekçesinin okunması ile başlar. Encümen gerekçesinde ülkenin ekonomik seviyesinin yükseltilmesi için yollara çok ihtiyaç olduğu, yoldan mahrum bir ülkede ne refah ne de sadet olamayacağı belirtilmiştir. Ülkedeki mevcut yolların ülkenin ekonomik ve askeri ihtiyacına cevap verebilecek yeterlilikte olmadığı vurgulanmıştır. Bu yüzden ülkenin en büyük ihtiyacı olan yolların acilen temin edilmesi için mevcut yolların tamirinin, bunun yanı sıra da şehir ve kasabaların hem birbirleri ile hem de liman, iskele ve sınırlarla olan bağlantılarının sağlanması için bir takım yeni hat ve tali yol inşasının da yapılması gerektiği belirtilmiştir. Mevcut yolların tamir edilememesi sebebinin araştırıldığında, halktan yol bedeli olarak toplanan paranın yola harcanmadığının görülmüş bunun sonucu olarak da hem halkın fakirleştiği hem de yolların yapılamadığı tüm bunlara bağlı olarak da Nafia İdaresinden memleket için beklenen faydanın sağlanamadığı dile getirilmiştir. Gerekçede, yol bedellerinin başka kalemlere harcanmayıp sadece yola harcandığı taktir de yol ve yolla ilgili diğer bayındırlık hizmetlerinin kısa bir süre zarfında tesis ve inşa olabileceği konusunda fen heyetinin kesin görüşünün olduğu belirtilmiştir. Gerekçede illerden ve mutasarrıflıklardan¹ toplanan yol bedelleri ve bu bedellerin nerelere harcandıklarına dair bütçe çizelgeleri verilmiştir [34]. Çizelgelerden yol için toplanan ücretlerin yarıdan fazlasının yol dışında harcandığı görülmektedir. Buna bağlı olarak encümen gerekçesinde ülke yollarının hızlı bir şekilde tamiri ve yeniden inşası için toplanan bütün paranın yola harcanması gerektiği vurgulanmış ve kanun tasarısı teklifinin temel iki konuyu içerdiği belirtilmiştir. Gerekçede Nafia Encümeni tarafından belirtilen konular şöyledir: *“Birincisi; Ahaliden yol inşa ve tamiri için toplanılan mebaliğin*

---

¹ Mutasarrıflık: Vilayetten küçük olan idare birimi.

yarısından fazlası yolların mavuzialehinde gayri yerlere sarf edilmekte olması hasebiyle bunu men'i esbabının temini, ikincisi de her sene yapılacak turku hususiyenin yalnız vilayet meclisi umumilerinin kararıyla tayini takdirinde memlekette yollar insicam ile yapılamayacağından bunun salim bir usule raptı hususlarından ibarettir. Bu cihetler encümenimizde tetkik edilerek esasen ülkemizin muhtaç olduğu yolların miktarına göre bunlara tahsis olunan para kafi derecede değilken bir kısmı küllisinin ahar yere sarfi halinde ülkemiz ebediyen yolsuz kalmaya mahkum edileceği gibi bundan mütevellit iktisadi ve idari mahazir de varestei izah olduğundan ve bu hususun mükellefin nazarında Hükümeti suitemsile mahal vereceği cihetle yol için tahsil edilen paranın yine yollara sarfını temin etmekteki lüzum bir emri zaruridir.

İkincisine gelince : Malum bulunduğu üzere iki şehir ve kasaba arasında bulunan bir yol vücudu memlekette münferiden, bir cüz'ü teşkil etmeyip berakis diğer yollarla tamamen ve mütekebilen alakadar olduğundan bunların her birerlerinin münasebatı ancak Merkezi Hükümetteki teşkilatı mahsusaca malum olacağından vilayat meclisi umumiyesinde takibolunacak yol programlarının tetkik ve murakabeden geçirilmesi memleketin menafii noktai nazarından elzem olduğu ve cihatı fenniyesi de birçoklarının zannettiği gibi pek basit ve kolay bir keyfiyet olmayıp İngiltere gibi birçok hususat da vasi ademimerkeziyet usulü takip ve tatbik eden bir memlekette yol inşa ve tamiri hususunda gördükleri acı tecrübeler neticesi olmak üzere bunun mühim bir merkez teşkilatıyla idaresi cihetinin iltizam olunmasıyla de müeyyettir.” [34].

Nafia Encümeni'nin gerekçesi ve tadili yapılmış kanun tasarısının okunmasının ardından Reis, kanun tasarısı hakkında görüş bildirmek isteyen olup olmadığını sorar. Bunun üzerine Karesi Mebusu Vehbi Bey söz konusu teklifin “çok iyi bir şey” olduğunu ve kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Konu hakkında söz alan Kastamonu Mebusu Halid Bey yol yapımı hakkındaki tartışmayı meclisin birinci döneminde de üzerinde çok tartışılan, yolların “en medeni” devletlerde olduğu gibi tek merkezden yani Nafia Vekaleti tarafından yapılıp, bütçesinin yine vekaletten çıkması gerektiğine getirmiştir. Nafia Vekili Feyzi Bey tüm yolların Nafia Vekaleti'ne bağlanmasının doğru olacağına çünkü Avrupa'daki medeni ve kentleşmiş olan ülkelerde yapılan istatistiklerde yolların merkeziyet usulüyle yapılması sonucu “bir çok” kar elde edildiğini belirtmiştir. Ancak Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Bey yol bedellerinin Nafia Vekaleti'nde toplanmasına

dair olan kafa karışıklığını bir soru ile dile getirmiştir. Vekil her ilin yol bedellerinin Nafia Vekaleti denetiminde o il için mi, yoksa vekaletin istediği bir yere mi harcanacağını sormuştur. Bu soruya cevap Nafia Vekili tarafından gelmiştir. Vekil paranın her ilin kendi içinde sarf edileceğini ancak yollun yapılıp yapılmayacağına ve yol hakkındaki tercihinin Nafia Vekaleti'ne ait olduğunu belirtmiştir [34].

Antalya Mebusu Rasih Efendi yerel yönetimlerin yolları yapamama sebebini 1913 yılında düzenlenen bir kanunla, illere verilen ağır sorumluluk yüzünden olduğunu belirtmiştir. Rasih Efendi bu kanunla illerin sağlık, eğitim, bayındırlık, ziraat gibi işleri kendilerinin yapması gerektiğini ancak tüm bu işlere rağmen illere ayrılan gelirlerin çok az olduğunu tüm bunların sonucu olarak da yol için toplanan paranın yol dışında örneğin eğitim sağlık gibi kalemlere harcandığını belirtmiştir. Ancak Rasih Efendi bütçe azlığına rağmen nafia işlerinin yine yerel yönetimlere bırakılması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca mebus işlerin vekaletle bırakılmama sebebini de şöyle açıklamıştır: *“Arkadaşlar! Gözünüzün önündedir. Asırlarca icrayı Hükümet eden bu Hükümetin Nafia Nezareti bu memleketin yıkılmasında belki birinci amillerdendir, acıdır. Fakat itiraf etmek mecburiyetindeyiz. Mütemadiyen kırtasiyecilik ile, mütemadiyen memurin tahsisatı, keşif tahsisatı ile vakit geçmiştir. Memlekette ne bir arşın yolumuz ve ne de bir demiryolumuz ve ne de bir limanımız vardır. Bütün verdiğimiz tahsisatlar, maaşata gidiyor. Hep kırtasiyeye gidiyor. İdare-i hususiyeden -karınca kaderince - olsun bir arşın yol yapmak imkanını ela selbetmek istemiyorsak, Nafiaya ait işler Nafia Vekaletince tetkik edilecek kaydını koymamalıyız. Arkadaşlar! Orada Nafia Vekaleti'nin mümessili sermühendisi, liva mühendisleri vardır. Onlar hususatı fenniyeyi, yolların güzergahı ve saireyi tayin edebilirler; onlar keşif yaparlar ve o keşifleri vilayet mecalis idareleri veyahut - yoksa - encümenleri tetkik ederler. Fakat her yapılan işi Nafia Vekaleti yapacaktır, dersek arkadaşlar bihakkın iş yapamayız, Bakın size arz edeyim: Bir keşif tanzim edilir, Nisan ayı zarfında vilayete verilir. Vilayet Nafia Vekaleti'ne gönderir, Nafia Vekaletinde tetkik edilip gönderilinceye kadar on ay zarfında eser tebeddül eder. Amele ücreti, mevadî inşaiye rayici tebeddül edince o keşifnameye merbut o rayiç bedelinin rayiç defterinin değişmesi icabeder! Nafiadan tekrar iade edilir. Bunun senede bir defa, iki defa, beş defa gidip gelmedi yüzünden o inşaatın muattal kalmasını kendi*

kanunlarımızla kendimiz sebep oluyoruz. Binaenaleyh işi biraz mahallerine bırakmak lazımdır. Orada fen memurlarımıza itimadetmeliyiz...

Bir kere düşünün! Kendileriyle muhasım olduğumuz milletler, bugün gökte uçarken biz, daha araba yolu açabilmeyi düşünüyoruz, İşin mebdeindeyiz. Yani arkadaşlar! Merkeple, katırla, atla deve ile ancak yürüyebiliyoruz. Yollarımız da belki keçi yoludur. Evet, birçok yerlerimizde develer, merkepler, atlar da gidemez. Yalnız bugün araba yolu açabilmek için çareler ve vesait arıyoruz, müzakere açıyoruz. Binaenaleyh mesele pek acıdır. Evvelce Nafia Nezareti zamanında tecrübe ettik; Vekaletin de bütün vilayetlerin yollarının, gerek turku hususiyelerini, gerek turku umumiyesini, yani şoselerini düşünecek kadar siai mali noktasından kudreti yoktur. Bunu hiçbir vakit tasavvur etmiyelim. Arkadaşlar! Hatta bendenize kalırsa şoseler demek, ne demektir? Nafia Vekaleti nedir? Şoselerle bugün bir Nafia Vekaleti iştigal edemez. Şoseler vilayetlere bırakılmalıdır. Gerek idarei hususiyeye ve gerekse idarei umumiyeye aidolan yollar da vilayetlere verilmelidir ve bu suretle o vilayetlerden Hükümetin iş istemeye hakkı olmalıdır.” [34]. Rasih Efendi konuşmasına devam ederek Nafia Vekaleti'nin nelerle meşgul olması gerektiğini tanımlamıştır. Mebus illerde fen memuru bulunmadığını bu noktada Nafia Vekaleti'ne iş düştüğünü, vekaletin illere fen memuru bulmakla ya da il ve ilçelerin ihtiyacı olan mühendisleri yetiştirmekle meşgul olması gerektiğini belirtmiştir [34].

İstanbul Mebusu Süleyman Sırrı Bey yol yapılamama konusunu bütçe dışında farklı bir nedenle açıklamaya çalışmıştır. Süleyman Sırrı Bey öncelikle ülkenin sahip olduğu yol ağı ve yol problemlerini başka devletlerle kıyaslamının haksızlık olacağını belirtmiştir. Yolun insan emeğiyle yapıldığını ancak ülkede yol yapacak nüfusun çok az olduğunu içinde bulunulan yol sorununun da nüfusla ilgili bir problem olduğunu dile getirmiştir.

Tarik Bedeli Nakdisi Kanunu'na ek yapılmasına dair kanun tasarısının görüşülmesi, tasarının Vilayat Kanunu ile ilgili olmasından dolayı etraflı bir suretle tetkik edilmek üzere Dahiliye Encümenine sevk edilerek görüşmeleri ileri bir tarihe ertelenmiştir.

3.2.2.2 35. Birleşim (13 Ekim 1923)

13 Ekim 1923 tarihinde gerçekleşen 35. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.9'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.9 Anahtar kelimelerin 35. Birleşim’de kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	23
Mimar	1
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	122
Bayındırlık	-
Nafia	33
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	18
Mühendislik	-
Toplam	197

Otuz beşinci birleşimin gündem konuları arasından [35],

- Mübadele-i Ahali ve Emlali Masarifat-ı Umumiyesi’ne ait tahsisat hakkında kanun layihası, Mübadele ve İmar Müdüriyeti Umumiyesi teşkilatı hakkında Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Bey’in, İmar ve İskan Vekaleti teşkili hakkında kanun teklifi ve Layiha Encümeni mazbatasası, Aydın Mebusu Dr. Mazhar Bey’in, İmar ve İskan Vekaleti teşkili hakkında kanun teklifi ve layiha Encümeni mazbatasası ve Kanunu Esasi ve Muvazene-i Maliye encümenleri mazbataları,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Mübadele ve İmar Müdüriyet-i Umumiyesi teşkilatı hakkındaki görüşmeler, Reis’in gündem konusunu meclise sunması ile başlamıştır. İcra Vekilleri Heyeti’nin yapmış olduğu teklifte, teşkilatın kurulma gerekçesi, mübadele emrine tabi tutulan Müslüman halkın mahrumiyetten ve ıstıraptan korunması olarak gösterilmiştir. Söz konusu duruma o döneme kadar Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekaleti’nin baktığı, ancak muhacirlikle ilgili işlere mülkiye memurlarının ve askerlerin görevlendirilmesi gerektiği ve buna bağlı olarak bu görevlendirmenin Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekaleti tarafından yapılamayacağından, İcra Vekilleri Heyeti’ne bağlı ve imar işleriyle sorumlu tutulmak üzere bir genel müdürlük kurulması uygun görülmüştür [35].

Gerekçede mübadele ve imara bağlı işlerde vekaletler arasında anlaşmazlığa mahal verilmemesi için, söz konusu teşkilatta mevcut her bakanlıktan birer görevli tayin edilmesi ve öteden beri iskan işleriyle uğraşan ve Sıhhiye Vekaleti’ne bağlı olan İskan

Müdüriyeti'nin bütün görevleriyle bu genel müdürlüğe bağlanması ve ayrıca imar işleriyle ilgilenmek üzere teşkil edilecek bir imar müdürlüğünün de bu genel müdürlüğün emrine verilmesi uygun görülmüştür [35].

Gerekçe yazısında, mevcut duruma göre imar ve mübadele işlerinin birçok noktadan birbirlerinden ayrılmayacak mahiyette olduğu belirtilmiştir. Ülkenin düşman işgaline uğradığı birçok yerin mübadele bölgesi olduğu, gerek bu bölgelerde kalan halkın iskan edilmesi gerekse bölgeye dışarıdan geleceklerin iskan edilmesi ve harap bölgelerin tamir edilmesi için alınacak tedbirlerin aynı teşkilat tarafından idare edileceği belirtilmiştir [35].

Mübadele ve İmar Genel Müdürlüğü'nün asıl görevinin muhacirlerin iskanı olduğu belirtilir. Ancak savaştan dolayı harap olan memleketin imarıyla da ilgili olmasından dolayı genel müdürlükte iskan ve imar müdürlüğü adı ile iki müdüriyet ve bir evrak müdüriyeti tesis edilmesi ve bir taşra teşkilatı oluşturulması uygun görülmüştür [35].

Genel müdürlüğün kurulma gerekçesi açıklamasında, müdürlüğün teşkilat yapısının da nasıl olacağına dair açıklama yapılmıştır. İskan Müdüriyeti'nin görev alanına giren idari, dahili, harici, askeri, fenni, iktisadi, mali, sıhhi, gibi işlerin yürütülebilmesi için teşkilat yedi şubeye ayrılmış [35].

“Birinci şube: Mübadeleden gelen kişilerin iskan bölgelerine nakil ve dağıtımı, iskan ve iaşeleri konusunun düzenlenmesi ve bu konudaki memurların görevlendirilmesi.

İkinci Şube: Mübadele ile ilgili tüm konuları siyasi organlara ve komisyonlara bildirilmesi.

Üçüncü şube: Askeri araçların nakli ve bu konu ile ilgili haberleşmenin sağlanması.

Dördüncü şube: Mübadeleden gelecek halkın nakliyatını temin edilmesi ve konu ile ilgili olarak tren ve vapur şirketleri ile gerekli görüşmelerin sağlanması.

Beşinci Şube: Muhacirlerin geçimlerinin sağlanması için zirai ve iktisadi ticaret sahalarının hazırlanması.

Altıncı şube: Mübadele ile ilgili her tür hesabın kayıt altına alınması.

Yedinci şube: Muhacir halkın sağlığının takip edilmesi, hayatlarının koruma altına alınması ve tedavi emirlerinin verilmesi.” [35].

Mübadele ve İmar Genel Müdürlüğü'ne bağlanması planlanan bir diğer müdürlük olan İmar Müdüriyeti'nin, görevi olan harap haldeki kasaba ve köylerin imar ve inşaatını düzgün yürütebilmesi için müdürlük üç şubeye ayrılmıştır.

“Birinci şube: Harap olan şehir, kasaba ve köylerin imar ve ihyası için gerekli bütün işlemlerin yapılması ve buna bağlı olarak da şirketlerle varılacak anlaşmaların sözleşmelerinin tertibi ve tanziminin yapılması.

İkinci şube: İmar olan bölgelerin ziraat, ticaret ve sanayi gelişiminin sağlanması için gerekli işlemlerin yapılması.

Üçüncü Şube: Her iki şubeye ait hesapların düzgün bir şekilde kayıt altına alınması.” [35].

Genel Müdürlüğe son olarak bağlanması düşünülen Müdüriyet-i Umumiye'ye Merbut Evrak Şubesi'nin görevi de her türlü evrakın kayıt altına alınması ve merkez ve taşra kayıtlarının gerekli olanlarının gönderimini sağlamak olarak açıklanmıştır.¹

Mübadele ve İmar Genel Müdürlüğü'nün kuruluşuna dair gerekçenin okunmasından sonra, gündemin diğer konusu olan İmar Vekaleti Kanunu tasarısına geçilmiştir. Tasarırı Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Bey yapmıştır. Mebusun kanun teklifi şöyledir:

“İmar Vekaleti Kanunu Layihası

Madde 1. — (Nafia Vekaleti) vazifeleri (Sıhhiye Vekaleti) nin muaveneti içtimaiye işleri ile birleştirilerek bir «İmar Vekaleti» teşkil olunmuştur” [35].

Tunalı Hilmi Bey'in bu kısa kanun teklifine karşın kanun gerekçesi oldukça “edebi ve renkli”dir. Mebus gerekçede çocukluk yıllarında başından geçen muhacirlik hikayesini anlatmıştır. Mebusun kurulmasını teklif ettiği İmar Vekaleti'ni çocukluğuna dayandırması oldukça ilginçtir. Tunalı Hilmi Bey'in konu ile ilgili açıklaması şöyledir: “*On bir yaşlarımda (Adana) ovalarını boş görmüş olmakla titreye gelen ruhum sanki o yaşlardan beri böyle bir layihayı tanzim ile icra ettirmeyi nüfus sağlamaştırma – üretme siyaseti ile memleketi, boşluk ve insansızlık ölümünden kurtarmayı bir dilek edinmişçesine kaygılıdır...*” [35].

---

¹ Mübadele ve İmar Müdüriyet-i Umumiyesi'nin teşkilat kanunu hakkındaki tasarı için Bkz: TBMM ZC, D:2, C:2, S:621-623.

İmar Vekaleti'nin kurulmasına dair Tunalı Hilmi Bey'in duygusal gerekçelerinin yanı sıra, aynı konuda Aydın Mebusu Dr. Mazhar Bey ve arkadaşlarının da bir kanun teklifi vardır. Mazhar Bey'in sunduğu teklifin gerekçesine göre, İmar ve İskan Vekaleti'nin kurulmasına verilecek önem Türkiye'nin çağdaşlaşma konusundaki kabiliyetinin bir göstergesi ve dışarıda Türkiye hakkında yeni ve olumlu fikirlerin oluşmasına yardım edecektir. Özellikle bu vekalet dünya medeniyetlerinden yeni Türkiye'ye imar ve ihya için yardım temin edebilecek bir davet aracı olarak görülmektedir.

Tunalı Hilmi Bey'in ve Mazhar Beyin İmar ve İskan Vekaleti için verdikleri kanun teklifleri Layiha Encümeni tarafından genel kurula getirilmeye uygun görülmüştür. Layiha Encümeni yeni vekaletin kurulması ile ilgili olarak 13 maddelik bir kanun tasarısı hazırlamıştır. Encümence hazırlanan bu tasarı dönemin iktidarının imar ve iskan politikalarını görebilmek açısından önemlidir. Tasarı gerekçelerinde görev tanımı, sadece ülkenin imarı olarak kabul edilen bu yeni bakanlık hakkında encümenin tasarladığı yasal düzenleme ile ilgili maddeler şöyledir:

“İmar ve İskan Hakkında Layiha-i Kanuniye

Madde 1. — Eski ve yeni manatık-ı müstahlasa¹ ve iskaniyenin ihya, imarı, mübadeleye tabi muhacirinin celp ve iskan ve terfihi ve alelümum nakil ve iskan mesaili ile meşgul olmak üzere bir İmar ve İskan Vekaleti teşkil olunmuştur.

Madde 5. — Manatıkı müstahlasa ve iskaniyedeki mebani ve müessesatın imarı için muvazenei umumiyeden gösterilecek teminata müsteniden yirmi milyon liraya kadar bir istikraz akdine İmar ve İskan Vekaleti mezundur.

Madde 6. — İmar ve İskan Vekaleti manatıkı müstahlasa ve iskaniyenin imarı ve manatıkı mezkürenin muhtacini ahaliyle muhacirinin ihtiyacatı meslekiyelerinin temini için mevcut emvali metruke ve yeniden inşa edilecek mebani teminat gösterilerek ashabi namına Devlet kefaletiyle ayrıca uzun vadeli istikrazat akdine de tavassut edebilir.

Madde 8. — Manatıkı müstahlasa ve iskaniyede inşa veya tamir edilecek binaların usulü inşası hakkında bir nizamname kaleme alınacaktır. İşbu şeraite muvafık olmak

---

¹ Manatık-ı mustahlasa: Kurtarılmış bölge.

üzere vukubulacak tamirat ve inşaat on sene müddetle vergiden ve her güne rüsumu belediyeden affolunmuştur...” [35].

İmar ve İskan teşkilatı hakkında Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatasında, ülkenin mübadeleden kaynaklanan içinde bulunduğu imar ve iskan sorununa çözüm bulmak için getirilen teşkilat önerilerinden Mübadele İmar ve İskan Genel Müdürlüğü'nün kurulmasına dair bir teklif yapıldığı görülmektedir. Teklif gerekçesinde genel müdürlüğün birbirinden farklı iskan, inşaat, nakliyat ve maliye gibi konularda görevli olabileceğinden ve bu konuların da uzmanlık işi olmasından dolayı, bu işlerin ait oldukları vekaletlerde daha çabuk halledilebileceğinden, vekalet yerine genel müdürlük teklif edildiği belirtilmiştir [35].

Yeni teşkilatın kurulması gündemi mecliste tartışılmaya başlandığı zaman konu hakkında söz alan İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Bey, yeni teşkilatın müdürlük olmasının daha uygun olacağını belirtmiştir. Reis mevcut vekillikler arasında Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekaleti'nin zaten mübadele, iskan ve imar işleri ile görevli olduğunu bundan dolayı yeni bir vekalet gerekliliğini ayrıca, imar ve iskan işinin çok önemli bir konu olduğunu, böyle önemli bir konunun tek bir vekalet tarafından değil tüm vekaletlerce ilgilendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvekilin bu açıklamasının üzerine Gelibolu Mebusu Celal Nuri Bey, imar ve iskan işinin yeni bir iş olduğunu, bu işlerin eski kadrolarla yapılamayacağını dile getirmiş ve devletin bir alelade işlerinin birde fevkalade işlerinin olduğunu, imar- iskan işinin de fevkalade bir işlerden biri olduğunu belirtmiştir. Celal Nuri Bey, “umuru devlet” söz konusu olduğunda fevkalade teşkilatın kurulması gerektiğini savunmuş ve buna örnek olarak da İngiltere ve Almaya gibi Avrupa ülkelerinde imar ve iskan vekaletlerinin kurulmuş olduğuna dair örnekler vermiştir. Vekil imar iskan sorununu vekaletlere bağlanmış bir müdüriyetle çözülmesi sonucunda mevcut sorunların çözülemeyeceğini dile getirmiştir [35].

Konu ile ilgili ilginç bir teklif de Ertuğrul Mebusu İbrahim Bey'den gelmiştir. Teklif şöyledir: *“Riyaseti Celileye: İskan başka, imar başkadır. İskan ile umum vekalet alakadardır. İskan İcra Vekilleri Heyetine tevdiini ve imar için ayrıca bir vekalet teşkilini teklif eylerim.”* [35]. Her ne kadar vekilin bu teklifi dikkate alınmamış olsa da imar ve iskan işlerinin birbirinden ayrı işler ve her ikisi içinde ayrı uzmanlıkların gerekli olduğunun fark edilmesi açısından önemlidir.

Kurulması planlanan teşkilatın biçimi hakkındaki kanun tasarılarının oylanmasına Reis'in durumu açıklamasıyla geçilmiştir. Öncelikle konu hakkında 132 Mebusu tarafından yapılan önerinin ilk maddesinin tartışılmasına başlanmıştır. Mebusların verdiği tasarının ilk maddesi şöyledir:

“Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti İhdasına Dair Kanun

Madde 1. — Mübadele, imar, iskan umuriyle mükellef olmak üzere (Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti) namıyla bir vekalet tesis olunmuştur.” [35]. Madde mecliste çok farklı görüş ayrılıklarına sebep olmamış ancak Kütahya Mebusu Receb Bey, mübadele, imar ve iskan kelimelerinin çok farklı olduğunu özellikle imarın diğer kelimelerle yan yana kullanılmaması gerektiğini bu yüzden maddeden imar kelimesinin çıkartılması gerektiğini savunmuştur.

Otuz beşinci birleşim, çalışma kapsamında incelenen en önemli gündem konusu olan yeni vekalet teşkilatı müzakereleri vekaletin açılmasının kabulü ve yeni vekalet için bir encümen oluşturulmasına dair Reis'in şubeleri görevlendirmesi ile sonlanmıştır.

3.2.2.3 46. Birleşim (1 Kasım 1923)

1 Kasım 1923 tarihinde gerçekleşen 46. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.10'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.10 Anahtar kelimelerin 46. Birleşim'de kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	10
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	93
Bayındırlık	-
Nafia	2
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	1
Mühendislik	-
Toplam	106

Kırk altıncı birleşimin gündem konuları arasından [36],

- Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti tahsisat kanun layihası ve İmar ve İskan Encümeni ve Muvazene-i Maliye Encümeni müşterek mazbatası,
- Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti teşkilatına dair kanun layihası ve Encümen mazbatası,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti'nin bütçesi hakkındaki görüşmeler Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Yeni kurulan bakanlığın bütçesi için, Mübadele İmar İskan Encümeni'nin teklifi 6 milyon 95 bin 80 lira olmuştur. Teklif edilen bütçenin ayrıldığı fasıllar Çizelge 3.11'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.11 Mübadele İmar İskan Vekaleti Bütçe Fasılları [36].

F	M	Nevi Muhassat	Encümençe Teklif Olunan
		Birinci kısım-idarei Merkeziye	
348		Maaşat	
	1	Vekil	450
	2	Müsteşar	450
	3	Memurini Merkeziye	7763
	4	Müstahdemini Müteferrika	1125
		348. faslın yekünü	9788
349		Masarif	
	1	Kırtasiye ve evrakı matbua (merkez ve mülhakat)	7000
	2	Mefruşat	1000
	3	Tenvir ve teshin	500
	4	Hademe melbutası	300
	5	Masarifi Müteferrika	6000
	6	Harcırah ve Yevmiye (Merkez ve Mülhakat)	15000
	7	İcare	800
		349. faslın yekünü	30600
		Birinci kısmın yekünü	40388
		İkinci kısım- Mülhakat	
350		Maaşat	
	1	Memurin	13725
	2	Müstahdemini müteferrika	2250
		350. faslın yekünü	15975
351		Masarif	
	1	Mefruşat	1000
	2	Tenvir ve Teshin	500
	3	Müteferrika	2250
		350. faslın yekünü	2000

		İkinci kısmın yekünü	17975
		Üçüncü kısım	
352		Mübadele, imar ve iskan masarifi umumiyesi	6000000
353		Tahsisatı fevkaladei şehriye	36720
		Üçüncü kısmın yekünü	6036720
		Yekün-ü umumi	6095083

İmar İskan Vekaleti'nin bütçe fasıllarının okunmasından sonra konu ile ilgili olarak Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Bey, konunun tartışılmasına kanun maddelerinden değil tüm bütçe fasıllarının ayrıntılı tartışılmasının gerektiğini çünkü önce bütçenin kabul edilip sonra fasıllara geçildiğinde, fasıllar içerisinde her hangi bir maddeye itiraz edildiğinde ilk başta kabul edilen bütçe dışında hareket edilmiş olacağını belirtmiştir. Sırrı Bey'in bu önerisine karşılık Reis işin çok acele olduğunu bu yüzden bir an önce yeni vekaletin bütçesinin ve teşkilatının neticelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bunun üzerine Çizelge 3.11'de belirtilen bütçe oya sunulmuş ve kabul edilmiştir [36].

Vekaletin bütçe görüşmesinin ardından İmar ve İskan Encümeni, tarafından hazırlanan Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti'nin sorumluluk ve görevlerini açıklayan kanun tasarısının görüşmelerine geçmiştir. Reis kanun tasarısının maddelerinin tek tek müzakere edilmesini belirtmiş ve müzakere ilk maddeden başlamıştır. Mübadele İmar ve İskan Kanunu tasarısının ilk maddesi şöyledir:

"Madde 1. — Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti, mübadeleye tabi ahalinin nakillerine ve bunlardan ihtiyacı tahakkuk edenlerin ve iskanlarından itibaren azami iki ay iaşelerini temine ve iskan mıntıkları tayinine ve memleketin harabolan mahallerinin imarı vesailini ihzara memurdur." [36].

Madde hakkında ilk söz alan Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Bey olmuştur. Mebus maddeyi yanlış ve eksik bulmuş, öncelikle vekaletin isminin sadece İmar Vekaleti olması gerektiğini, çünkü imarın iskan, iskanın da imar demek olduğu belirtmiştir. Ayrıca Türkiye'ye sadece mübadeleye tabi olanların değil kendi istekleriyle yani muhacirlerin de geleceğini, bu yüzden teklif ettiği İmar Vekaleti ismine Muhacirin tabirinin de eklenip yeni vekaletin isminin İmar ve Muhacirin Vekaleti olmasını önermiştir. Tunalı Hilmi Bey ayrıca kurulan yeni vekaletin, zihinlerde sadece doğu ve batıda düşman tarafından harap edilmiş yerleri imar edeceğine dair bir düşüncenin oluştuğunu ancak vekaletin ülkenin her noktasının imarı için sorumlu olması gerektiğini, bu sorumluluğu

yerine getirebilmesi için de, vekalet bünyesinde “fenni ve ilmi” bir Tetkik Encümeni’nin kurulması ve memleketin imar planının hazırlanması gerektiğini belirtmiştir [36].

Konu ile ilgili bir başka görüş de Karesi Mebusu Vehbi Bey tarafından bildirilmiştir. Mebus Manisa’yı örnek göstererek, vekaletin sorumluluğunun ne olabileceğini sormuştur. Vehbi Bey’in sorusu vekaletin ülkede hangi inşa pratiklerinden sorumlu olduğunun anlaşılabilmesi açısından önemlidir. *“Efendim!...Mesela, Manisa on iki bin hanelidir. Burası kamilen yanmıştır. Bura ahalisi Manisa'ya civar, İzmir'de, şuralarda buralarda hanelere yerleşmiştir... Vekalet bunların yanın evlerini imar edecek mi? Yoksa bunlara bu evlerden çıkınız, nereye giderseniz gidiniz mi denilecektir? Yoksa Vekalet bunları da iskana memur mudur? Eğer bu Vekalet bunları da iskana memur değilse İmar ve İskan Velehi unvanını kaldıralım. Yalnız Mübadele Vekaleti olsun. Yok, bunları iskana ve terfihe memur ise -birinci madde hikmeti teşekkül ve gayesini gösteriyor - oraya bir fıkra ilave etmek lazımdır. Binaenaleyh bendeniz, (Tahrip edilmiş olan ahalinin meskenleri imar edilinceye kadar o ahalinin terfi vesairesini ihzara memur...) fıkrasının ilavesini teklif ve rica ederim.”* [36]. Vehbi Bey’in önerisi kabul edilmiştir.

Vekaletin görevleri konusunda Aydın Mebusu Mazhar Bey, vekaletin ülkedeki tüm imar işlerinden sorumlu olması gerektiğini, ancak hangi işe öncelik tanınacağını vekaletin tercihinde olmasının doğru olacağını belirtmiştir.

Tartışmalara Kütahya Mebusu Ragıb Bey’de katılmıştır. Ragıb Bey iskan meselesinin “pek mühim” bir mesele olduğunu ancak o ana kadar kimsenin iskan meselesinin köyle olan bağlantısına değinmediğini dile getirmiştir. Mebus hükümetin o ana kadar hiç bir köy siyaseti takip etmediğini, oysa köyün Türkiye Devleti için esas olduğunu belirtmiştir. Vekil köylerin mevcut durumlarıyla ileriye doğru adım atamayacaklarını çünkü köylerin bir birlerinden kopuk şekilde olduğunu dile getirmiştir. Ragıb Bey bu küçük küçük yerleşkelerin bir araya getirilmesini ve memlekete gelecek muhacirlerin de eklenmesini önermiş ve köylerin iskanı konusunda şunları da eklemiştir: *“...Mesela: Yüz haneden aşağı köy olmamalıdır. Binaenaleyh yüz haneyi barındıracak surette arazisi, korusu, ormanı ve sair şeyleri mevcudolan yerler tesbit edildikten sonra gelecek olan muhacirler bu suretle yerleştirilmelidir ki; teşekkül edecek köyler veyahut evvelce ufak olup da sonradan büyüyecek köyler birer zümre-i içtimaiye olsunlar, hayatı hususiyeye*

sahip birer zümre olabilsinler. Bu takdirde o köyler; hem mektebini yapabilir, hem de sair hidematı hususiyesini görebilecek bir kabiliyeti iktisabeder. Fakat hiçbir vakit üç haneli, beş haneli, yirmi haneli, otuz haneli ufak köyler, ne bir mektep açabilirler, ne de bir korucu tutabilirler ve ne de kendi mıntıklarının asayiş ve inzibatiyle alakadar olabilirler...” [36].

Yeni kurulan vekaletin görev ve sorumlulukları hakkındaki görüşmelere yeni vekaletin (Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti) vekili Necati Bey’de katılmıştır. Vekil vekaletin görev ve sorumluluğuna dair yaptığı uzun konuşmada durumu kısaca şu sözlerle ifade etmiştir: *“Efendim! Malüualiniz olduğu veçhile, bilhassa mübadele meselesinin ehemmiyeti ve şiddeti lüzumu hasabiyle yeniden bir vekalet ihdas edilmişti... En ziyade nazarı dikkati celbeden cihet, mübadeleye tabi olan ahalinin biran evvel vaziyetlerinin ve refahı hallerinin teminidir... Şu halde vaziyetin müstaceliyeti hasebiyle evvela nazarı dikkate alınması icabeden cihet, bu mübadeleye tabi olan halkın tam manasiyle memleketimizde refahlarının teminidir... Şimdiye kadar iskan ve aşair umuriyle mükellef olan dairenin de tekml vazaifinin İmar ve İskan Vekaletine devrolduğunu kaydetmekle beraber doğrudan doğruya memleketimizde mevcut olan muhacirin meselesiyle de alakadar olduğunu göstermektedir... İskan ettiğimiz halkı memleketimizde müstahsil bir hale koymak en birinci gayemizdir... Binaenaleyh; ilk vazifemiz, bu mübadeleye tabi halkın hayatlarını ve refahlarını temin etmektedir. Ondan sonra şeraiti fenniye dairesinde iskanlarına çalışacağız... Bir de köy tesisatından bahis buyurdular. Her halde bu da vekaletin en birinci vazifesidir. Memleketimizi imar etmeye muvaffak olursak arzu edilen şekilde ve şeraiti fenniye dairesinde köy tesisatına riayet edilecektir... Efendiler! Her halde memleketimizin bilumum harap olmuş yerlerini imar etmek en mühim vazifemizdir. Ve ilk defa bendenize tevdi vazife buyurduğunuz zaman Meclisi Allinizin buna muvaffak olmasını temenni etmiştim. Her halde bilumum memleketin harap olan yerlerinin imarı için azami mesai sarf edilecek ve lazım gelen teşebbüsatta bulunulacaktır.” [36]. İmar İskan Vekili’nin bu açıklamasından sonra bir kaç mebus vekaletin sadece harap olmuş yerleri değil ülkenin tamamında ihtiyacı olan her yerin imarı ile ilgili sorumluluğu konusunda ikna olamamış ve bu görevin teyidi için farklı farklı mebusandan bu duruma yönelik sorular gelmiştir.*

Kırk altıncı birleşim, Reis'in Mubadele-i İmar İskan Vekaleti'nin görev ve sorumlulukları üzerine hazırlanan kanun tasarısının birinci maddesinin tartışılmasını yeterli bulması ile kapanmıştır.

3.2.3 TBMM II. Dönem -II. Yasama Yılı-I. Kısım¹(1Mart 1924-3 Ekim 1924)

TBMM II. Dönemi II. Yasama Yılı – I. Kısım, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Mart 1924'te başlayıp 3 Ekim 1923 tarihinde sonlanmıştır. İkinci yasama yılı-birinci kısım içerisinde 49 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimler içerisinde 18., 37. ve 44. Birleşimler, anahtar kelime değerleri alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı incelenmeye değer kabul edilmiştir.

3.2.3.1 18. Birleşim (22 Mart 1924)

22 Mart 1924 tarihinde gerçekleşen 18. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.12'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.12 Anahtar kelimelerin 18. Birleşim'de kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	222
Mimar	1
Mimarlık	-
Mimari	4
İmar	7
Bayındırlık	-
Nafia	242
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	72
Mühendislik	2
Toplam	550

On sekizinci birleşimin gündem konuları arasından [37],

- 1340 senesi Muvazene-i Umumiye kanun layihası, Nafia Vekaleti Bütçesi,

¹ TBMM ikinci dönem-ikinci yasama yılı Zabıt Cerideleri'ne göre iki kere gerçekleşmiştir. İlki 1Mart 1924 ile 3 Ekim 1924 tarihleri arasında ikincisi ise 1 Kasım 1924 ile 22 Mayıs 1925 tarihleri arasındadır. Zabıt Cerideleri'nde ikinci yasama yılına ait olan 1 Mart 1924 ve 1 Kasım 1924 tarihli kayıtların başlıklarında "birinci içtima" tanımı kullanılmıştır. Bu sebepten dolayı çalışma içerisinde TBMM İkinci Dönemi-İkinci Yasama yılı Zabıt Cerideleri'ne uygun olarak iki kısım olarak incelenmiştir.

- Diyarbakır Mebusu Feyzi Bey ve 50 refikinin Arada-Diyarbakır-Ergani veyahut Mardin-Diyarbakır-Ergani arasında şimendifer hattı inşası için Nafia Vekaleti'nin 1340 Bütçesine dört milyon lira vaazına dair 2/257 numaralı teklifi kanunisi ve Nafia, İktisat, Muvazene-i Maliye Encümenleri mazbataları,
- Edirne Mebusu Faik Bey ve rüfekasının Keşan dekovil hattının ikmali inşası hakkında 2/296 numaralı teklifi kanunisi ve Nafia ve Muvazene-i Maliye Encümenleri mazbataları,
- Samsun-Sivas ve Ankara-Musaköy demiryollarının Hükümet tarafından inşasına ve bunun için 1339, 1340 senelerinde sarfı muktazi mebaliğe ait tahsisatın itasına dair Başvekalet'ten mevрут 1/403 numaralı kanun layihasıyla Nafia ve Muvazene-i Maliye encümenleri mazbataları ve bu hususa dair mülhak bütçe,
- Zonguldak Mebusu Yusuf Ziya Bey'in; Bartın ağzında teraküm eden kumların taranması için Nafia Bütçesine kırk bin lira tahsisat vaazına dair kanun teklifi ve Nafia ve Muvazene-i Maliye encümenleri mazbataları,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Nafia Vekaleti Bütçesi hakkındaki görüşmeler, Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu ile ilgili ilk söz alan Ergani Mebusu Kazım Vehbi Bey olmuştur. Kazım Vehbi Bey Ergani-Diyarbakır hattının inşası ve Ergani madeninın işletilmesi için hazırlanmış olan kanunun Nafia bütçesi ile ilgili olduğu, bu sebepten kanunun bütçe görüşmeleri ile müzakere edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Reis Kazım Bey'in teklifine ek olarak Keşan dekovil hattı için bütçe ayrılmasını ve Arada-Diyarbakır-Ergani ya da Mardin-Diyarbakır-Ergani şimendiferi inşası için ayrı fasıl tahsisini de bütçe görüşmeleri arasına eklemiştir [37].

Bütçe görüşmelerine eklenen yukarıda belirtilen konulardan öncelikle Arada-Diyarbakır-Ergani dar hattı hakkında kanun tasarısının görüşülmesine başlanmıştır. Konu hakkında Diyarbakır Mebusu Feyzi Bey ve arkadaşlarının kanun teklifleri olmuştur. Kanun teklifinin gerekçesinde, elli milyon altın lira kıymetinde olan Ergani bakır madeninden yararlanılabilmesi için her şeyden önce nakliye araçlarının vücuda getirilmesi gerektiği, birçok azim ve masrafla çıkartılan madenin dışarıya ihraç edilebilmesi için mevcut şartların yeterli olmadığı ve herhangi bir madenden

faydalanılabilmesi için o madenin dışarıya ihracının sağlanabilmesi için demiryollarının vücuda getirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Söz konusu hat yapıldığı takdirde çevrenin refahının artmasının yanı sıra devlet bütçesine senede milyonlarca lira vergi gireceği ve aynı zamanda da Hoş bakır madeni gibi değerli başka madenlerin de işletilebileceği dile getirilmiştir. Bu gerekçelere bağlı olarak Arada-Diyarbakır-Ergani ya da Mardin-Diyarbakır-Ergani arasındaki hattın inşası için Nafia Vekaleti'nin 1924 bütçesine dört milyon lira ilave edilmesine dair kanun teklifinde bulunulmuştur. Konu hakkında ilk söz alan Konya Mebusu Musa Kazım Efendi olmuştur. Musa Kazım Efendi konu hakkındaki görüşmelerin kısa olmasını çünkü bahsedilen hattın ve madenin ülke için çok önemli olduğunu ancak bu hat teklifinin yanı sıra Konya şimendifer hattının da Tuzla'ya kadar uzatılmasının da teklif edilmesi gerektiğini, çünkü bu hattın hem muhacir iskanı hem de tuzun rahat taşınması için çok önemli olduğunu belirtmiştir. Aksaray Mebusu Besim Atalay Bey hem Ergani hattının çok önemli olduğunu, çünkü Ergani Madeninin düzgün işletilmesi neticesinde bakır konusunda dünyada Amerika'dan sonra ikinci olunacağını, ancak ziraat konusunda da Romanya'dan sonra gelinebilmesi için Aksaray hattının da yapılması gerektiğini belirtmiştir. Besim Atalay Bey Aksaray hattının gerekliliğini de şöyle dile getirmiştir: *"Aksaray'ın mazideki kuvvei inbatıyesini, Aksaray'ın mazideki ihtışamını bir defa bilmek lazımdır. İzaha ne hacet, Aksaray Selçukiler zamanında ikinci payitaht idi. Aksaray'ı mevkii medeniye ve mamureye rapteden yollar, hanlar, kervansaraylar bugün bile nazarı takdir ve hayretle müşahede edilecek kadar azimdir. Arkadaşlar. Aksaray'a harcanacak, Tuz gölüne harcanacak on parayı on misliyle kazanacaksınız. Bu da sizin defteri hasenatinıza yazılacaktır. Ve on misliyle de Allah size mükafat edecektir. Aksi halde mücazat¹ edecektir."*[37]. Bu noktada Besim Atalay Bey'in teklif ettiği Aksaray hattının yapımını, dinsel sonuçlara bağlaması oldukça ilginçtir.

Kayseri Mebusu Ahmed Hilmi Bey, kanun tasarıları tartışılan hatların inşaatları hakkında genel geçer beyanların ve soruların dışında bir problemi dile getirmiştir. Mebus söz konusu hatların inşaatları için malzemelere çok para verileceğini oysa memlekette işletilmekte olan demir madenleri olduğunu bu sebepten inşaatlar için

---

¹ Mücazat: Suça karşı verilen ceza

gerekli malzemenin mevcut madenlerden mi yararlanılarak sağlanacağını yoksa Avrupa'dan mı alınacağını sormuştur.

Arada-Diyarbakır-Ergani hattının inşaatı için iki milyon yedi yüz otuz sekiz bin liranın nafia bütçesine konulmasına dair yapılan müzakereler Reisin müzakereleri yeterli bulması ve maddeyi oya sunması ve maddenin kabul edilmesi ile sonlanmıştır. Birleşimin ikinci konusu olan, Edirne Mebusu Faik Bey ve arkadaşları tarafından önerilen Keşan dekovil hattının ikmali inşası hakkındaki müzakerelere geçilmiş ve Nafia bütçesinin 260. Faslına söz konusu inşaatın eklenmesi kabul edilmiştir. Bu teklifin kabulünden sonra Reis Nafia Bütçesinin görüşülmesine geçilmesini istemiş ancak Nafia Vekili Süleyman Sırrı Bey, Samsun-Sivas ve Ankara-Musaköy hatlarının görüşülmesini önermiştir. Söz konusu hatların müzakeresine, hatlar hakkında Başvekil İsmet Bey tarafından meclis başkanlığına yazılmış tasarı metninin okunması ile başlanmıştır. Başvekil Samsun-Sivas ve Ankara-Musaköy demiryollarının Hükümet tarafından inşasına bunun için gerekli bütçenin çıkartılmasını belirtmiştir. Konu ile ilgili olarak icra vekilleri tarafından hazırlanan 8 maddelik kanun teklifinin ilk maddesinde söz konusu iş için istenen bedel belirtilmiştir. Kanun tasarısının ilk maddesi şöyledir:

“Samsun - Sivas ve Ankara - Musaköy demiryollarının inşası hakkında layiha-i kanuniye:

Madde 1. — Samsun - Sivas ve Ankara – Musaköy demiryollarının -geniş hat olarak- inşası için muktazi mebaliğe mahsuben iki yüz bin lirası 1339 ve dokuz milyon sekiz yüz bin lirası da 1340 senelerinde sarf olunmak üzere Nafia Vekaleti bütçesinin (Demiryollar inşaatı maaş ve mesarifi) namıyla açılacak 1/263 faslına on milyon lira tahsisat vaaz olunmuştur. Bir sene için muhassas mebaliğ bakiyesinin ertesi sene zarfında dahi sarfı caizdir.”[37]. Tasarı maddesinden de anlaşıldığı üzere söz konusu iş için yaklaşık 10 milyon lira istenmektedir. Tasarının dördüncü maddesinde söz konusu inşaatın doğrudan doğruya emaneten ya da pazarlıkla yaptırılabilme yetkisinin Nafia Vekaleti'nde olduğu belirtilmiştir. Tasarının görüşmelerinin başlaması ile söz alan Trabzon Mebusu Muhtar Bey, inşaata kullanılacak demirin temini konusuna değinmiştir. Muhtar Bey'in konu hakkındaki düşünceleri şöyledir: *“...hatlarının inşaatını mevzu bahsederken memleketimizde demir fabrikalarını derhal işletsek bile onlara, ancak bir iki sene sonra lüzum gösterileceğini söylediler. Yani memleketimizde imal olunacak demiryolları alat ve edevatınım iki sene sonra demiryollarında bilfiil*

kullanılabileceğini söylediler ki çok doğrudur. Evvela demiri nereden istihsal edeceğiz, onu hangi fabrikalarda imal edeceğiz? Bunların esasları bile henüz tasavvur olunmamıştır zannederim... Burada Heyeti Celilenin nazarı dikkatini celbediyorum. Samsun - Sivas ve Ankara - Sivas hattının bütçesi ihzar edilirken, bendeniz vekalette bulunuyordum ve orada Heyeti Vekilede düşünüyorduk ki bu sene mümkün mertebe sarf edeceğimiz parayı memleketimizde bırakalım; harice para göndermeyelim ve bu iş için de bu sene harice para göndermeye ihtiyaç yoktur. İspatı; Samsun'dan 26ncı kilometrede (Şahimkaya) mevkiinde açılması müşkül bir tüneldir ki 9-10 aydan evvel delinemez. Binaenaleyh Samsun'dan sonra ferşiyat yapılamaz, sonra (Kavak) ın ilerisinde (Karadağ) tüneli vardır. 500 küsur metre tulüdedir. O da bir senelik bir say ve amel ister. Onların ikmalinden sonra demir ferşiyatına başlanır. Demir ferşiyatı bitmeyince edevatı müteharrikeye ihtiyaç olmaz. Binaenaleyh bu sene yapabileceğimiz inşaat masrafı bilfiil tesviye turabiye ve ona lazım olan çimento ve kireç masrafıdır. Avrupa'dan getireceğimiz lağım takımı, demir takımı ve saire için sarfiyat yapacağız. Lakin bu sarfiyat zannederim ki birkaç bin liradan, ibaret olur. Bu suretle Avrupa'ya milyonla ölçülecek parayı vermeyeceğiz ve vermemeliyiz... Nafia Vekili Beyden istirham ediyorum. Evvelce mukarrer olduğu veçhile Ankara - Sivas, Samsun - Sivas hattında sarf olunacak paranın heyeti umumiyesi memlekette sarf olunsun. Memlekette kalsın ve mesaimizi burada şey edelim.”[37]. Demiryolu inşaatlarında kullanılacak demir ve saire malzemenin ülke içinden sağlanması konusunda söz alan Ticaret Vekili Hasan Bey yapılması zorunlu olan ray ve travers için inşaat malzemelerinin temini konusunda demir madenlerinin işletilerek doğrudan milli kaynaklardan yararlanılmasının amaç edinilmesi gerektiğini belirtip, gerek yol inşaatında gerekse bütün inşaatlarda ithal edilecek demir miktarının önemi açısından dışarıya verilmekte olan yüklü miktarda ücretin mümkün mertebe içerde kalmasını süratle temini için demir kaynaklarının araştırılması ve mümkün mertebe süratle işletilmesi esasının göz önünde bulundurulması gerektiğini dile getirmiştir. Ayrıca Ticaret Vekili, madenlerde adi köruklerle eritilerek kürek ve emsali şeyler yapıldığını ancak bunların hiç birisinin madenin cevheri hakkında fikir vermediğini de belirtmiştir. Ankara-Sivas hattı hakkındaki görüşmeler Reisin müzakereleri yeterli görmesiyle sonlanmış ve söz konusu hattın kanun tasarısı kabul edilmiştir [37].

On sekizinci birleşimin ana gündem konusu olan Nafia Bütçesinin görüşmelerine Reis'in gündemi belirtmesi ile başlanmıştır. Nafia bütçesi hakkında ilk söz alan Trabzon Mebusu Muhtar Bey olmuştur. Muhtar Bey Türkiye Cumhuriyeti Nafia Bütçesi'nin ilk defa ülkedeki nafıyı gösterecek derecede 16 Milyon Lira kadar büyük bir bütçe olduğunu belirtmiştir. Ancak vekil, bütçenin büyük kısmının demiryolu inşaatlarına tahsis edildiğini, yollara ise bir milyon sekiz yüz bin lira kadar kıymetsiz miktar ayrıldığını, buna bağlı olarak da yol yapma ihtimalinin olmadığını belirtmiştir. Ayrıca Muhtar Bey nafia bütçesinde bir de nafia programı görmek istediğini, mevcut durumdan Nafia Vekaleti'nin sadece demiryolu inşaatını dikkate aldığını bunun yanı sıra vekaletin diğer nafia işleri için ne tasarladığını bilmek istediğini dile getirmiştir. Mebus konuşmasında dönemin mühendislik ve mimarlık eğitimine de değinmiştir. *"Sonra efendiler, Mühendis Mektebinin teşkilatına bilirsiniz - ki Darülfünun teşkilatıdır - Mühendis Mektebinde tahsil olunan ulüm; memleketin en yüksek tedrisatı nisbetindedir... Efendim, Yüksek ihtisas mekteplerini kendi dairesine vereli daha haftayı geçmedi, istirahat ederim. O kararımızı değiştirmeyelim ve doğru değildir. Yani mühendis mektebinde öyle dürus vardır ki, mesela Maarif Vekaletince Muvazene-i Tersimiye neden ibarettir bilmez bile. Binaenaleyh şimdi bir şey daha arz edeceğim. Mühendis Mektebinde muallimler gayet mahdut bir sınıftan alınabilir ve bu sınıftan olan mahdut muallimlerden birkaç tanesi istiğna gösterirlerse dersler açık kalıyor. İşte size misal olarak söyleyeyim ki, Vedat Bey görüyorsunuz bir seneden beri burada çalışıyor değil mi? Mühendis Mektebinin Mimar Hocasıdır. Fakat bu zata oraya - mektebe - göndermeye bir çare bulamadık. Yani Vedat Beyin, burada yapacağı işleri bitirip de mektebe göndermeye sıra bulamıyoruz. Memlekette dört, beş tane fenni mimari tedris edecek zat mevcut değildir. Onun için mühendis mektebi ve onun heyeti talimiyesi - ki mühendis mektebinin umuru tedrisiyesinin doğrudan doğruya hakimdir - yani onların kararı ile yapılır. Bütçede sekiz tane de muallim muavinliği için vekalet istirahamda bulundu. Encümenin ekseriyeti - zannederim mazbata muharriri de dahil - muarız olarak muallim muavinlerini kaldırdı. Demin muallimlerin mahdudiyetinden bahsetmiştim, işte bu derslerin muattal kalmasını mucibolan böyle bir mektepte eğer muallim çekilecek olur da muavin olmazsa mektep idame olunamaz. Onun için çok istirahat edeceğim, mektebin istediği sekiz muallimlik yerine mademki bütçede tasarrufat arıyoruz, dört tane muavinliği kabul edelim de hiç olmazsa bu sene*

matlubolan ve lüzumu olan miktarın nisfını olsun mektebe vermiş olalım. Sonra, orada bazı muallimlerin de maaşına miktarı kafi koymamışlardır. Onu da faslında istirham edeceğim.”[37]. Muhtar Bey, mühendislik-mimarlık okullarına değindikten sonra ülkenin içinde bulunduğu yol sıkıntısına yeniden değinmiştir. Özellikle ülkenin doğusunda ne imparatorluk zamanında, ne Meşrutiyet Hükümeti zamanında ne de Türkiye Devleti zamanında yol yapılmadığını, yol için bütçeden ayrılan paranın doğu illerindeki yollara ayrılması gerektiğini dile getirmiştir. Mebusun yol konusundaki düşüncelerine İzmit Mebusu Mustafa Bey bir soru ile karşılık vermiştir: *“Amele nereden gelecek, amelesinin menbaı nerededir?”*[37]. İzmit Mebusu’nun yol inşaatlarında çalışacak işçi bulunamaması endişesine Trabzon Mebusu Muhtar Bey, işçilerin doğudaki illerden tedarik edilebileceğini, zaten o illerde işsizlik olduğunu işçilerin hem kendi yollarını yapıp hem de ekmeklerini kazanabilecekleri karşılığını vermiştir.

Nafia bütçesinin yollara ayrılan faslı hakkındaki tartışmaların arasına Gümüşhane Mebusu Zeki Bey İstanbul’daki elektrik, tramvay ve terkos şirketlerine dair sorusunu dahil etmiştir. Zeki Bey söz konusu işletmelerin *“halkın sırtına yapışmış bir sülük gibi zavallı halkı emmekten başka”*[37] faydaları olmadığını belirtip, söz konusu şirketlerin ücretlendirmelerinin halkın kazancıyla orantılı bir seviyeye çekilmesini önermiştir. Gümüşhane Mebusu’nun genel müzakere konusu dışı olan bu isteği gündemde herhangi bir karşılık bulmamıştır. Müzakere dışı başka bir soru da Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Bey tarafından sorulmuştur. Tunalı Hilmi Bey’in herhangi bir cevap ya da karşılık bulmayan sorusu, dönemin nafia politikasının anlaşılabilirliği açısından önemlidir. Tunalı Hilmi Bey’in sorusu şöyledir:

“Nafia umuru demek canlı umur demektir. Nafia Vekaleti’nin İmar Vekaleti’ne raptı ve kalbi hususunda ne düşünüyor?”[37]. Tunalı Hilmi Bey’in sorusundan dönemin bayındırlık zihniyetinin genel olarak demiryolu, karayolu ve bunlara bağlı her türlü alt yapı pratiği olduğu anlaşılmaktadır. Oysa Tunalı Hilmi Bey bayındırlık işlerinin canlı (insan-halk) işler olduğunu belirtmiştir. Tunalı Hilmi Bey’in bayındırlık işleri hakkındaki bu tasviri aslında demiryolu karayolu ya da her türlü altyapı hizmetinin imar işinden ayıramayacağını fark edilebilirliği olarak da anlaşılabilir. Tunalı Hilmi Bey’in sorusunun ardından Reis bütçe müzakerelerinin yeterli olduğuna dair öneriler olduğunu dile getirmiş ancak çoğunluk görüşmelerin devam etmesini talep etmiştir.

Hatta görüşmelerin yeterli olmadığı konusunda Ardahan Mebusu Talat Bey şunları söylemiştir: *“Efendim, müzakerenin kifayetini teklif edenler bu memleketin yollarını bilenler ise teessüf edeceğim. Kış mevsiminde Anadolu dahilinde hatta şosesi, yolları var denilen vilayetlerde Ankara’dan Samsun’a giden varsa müzakerenin kafi olmadığına şüphesiz benimle beraber inanırlar. Alemi medeniyet vesaiti nakliyenin envalinden zevkini aldığı halde biz maalesef hala çamurlarda yuvarlanmaktan arzumuzu alamadık... Ankara'dan Samsun'a kaç kilometre ise bunun içinde çamurdan yuvarlanmadan geçilecek kısım zannedirim beş kilometreden fazla değildir... Bugün memleketimizin yol ihtiyacını nazarı dikkate alarak ve halk Hükümeti olduğumuzu düşünerek halka karşı, işte size ancak ve ancak (1 800 000) liralık yol yaptıracağız demekte kendi hesabıma hicap duyuyorum. Bunu arkadaşlardan da istirham ederim. Ne yaparsak yapalım, bu (1 800 000) yanma bir, iki milyon daha koymaya çalışalım.”*[37].

Nafia Bütçesinin yollara ayrılan kısmına dair bir başka eleştiri de Eskişehir Mebusu Arif Bey tarafından yapılmıştır. Arif Bey öncelikle nafia bütçesinin 18 milyon lira gibi bir rakama ulaşmasının iftihar edilecek bir durum olduğunu ancak bütçenin detaylı incelendiğinde paranın büyük bir kısmının şimendifere ayrıldığını yollara çok cüzi bir miktar ayrıldığını özellikle de halkın ıstırap çektiği, mahvolduğu bataklıkların hiç dikkate alınmadığını belirtmiştir.

Nafia Bütçesinin genel görüşmeleri bütçenin fasıllarının görüşülmesi ile devam etmiştir. Zabıt Cerideleri kayıtlarında birleşimin sonuna konulan 1924 senesi Nafia Vekaleti bütçesi adlı ekte vekaletin 1909 tarihinden 1924 tarihine kadar olan bütçeleri bulunmaktadır[37]. Bu verilere göre 13 yıl içerisinde Nafia Vekaleti’nin bütçeleri Çizelge 3.13’teki gibidir.

Çizelge 3.13 1909-1924 yılları arası Nafia Vekaleti Bütçeleri [37].

Yıl	Nafia Vekaleti’nin Bütçesi
1325 (1909)	1 064 123
1325 (1909)	883 569
1327 (1911)	1 553 866
1328 (1912)	1 229 860
1329 (1913)	1 464 725
1330 (1914)	556 507
1331 (1915)	500 980

1332 (1916)	482 556
1333 (1917)	623 861
1334 (1918)	818 165
1337 (1921)	1 095 928
1338 (1922)	898 498
1339 (1923)	2 011 514
1340 (1924)	16 156 332

Nafia Bütçesinin fasılları ile ilgili görüşmelere Reis'in fasılları okutmasıyla başlanmıştır. On sekizinci birleşim içerisinde görüşülen fasıllar ve fasıl için bütçeden ayrılan miktar aşağıdaki gibidir.

Çizelge 3.14 18. Birleşimde görüşülen 1340 (1924) senesi Nafia Bütçesi fasılları [37].

Fasıl No	Fasıl tanımı	Hükümetçe 1340 senesi için teklif olunan	Muvazene-i Maliye Encümenince 1340 senesi için teklif olunan
247	Maaşat	32 484	32 280
248	Heyeti teftişiyeye maaşatı	6 240	3 480
249	Levazım	3 000	2 275
250	Mesarifi mütenevvia	32 200	8 000
251	Mesarifi müteferrika	5 000	5 000
252	Turku umumiye: Memurin ve müstahdemin maaşatı	52 416	52 416
253	Masarifi mütenevvia	51 000	51 000
254	Mühendis mektebi maaşatı	22 500	17 310
255	Mühendis mektebi masrafı	53 000	53 000
256	Kondüktör mektepleri maaşatı	8 328	6 950
257	Kondüktör mektepleri masrafı	19 000	18 000
258	Demiryollar ve limanlar	105 000	105 000
259	Mubayaası kabul edilen Anadolu Demiryolları ve Haydarpaşa Limanı tesisatı edevatının sabitesinin vilayat ve tamiratı lazimesiyle icabeden alat ve edavatı muharrike ve müteharrike ve malzeme bedeli iştirası		3 000 000
260	Samsun - Sivas ve Ankara - Musaköy Demiryolları'nın inşaat ve işletme maaş ve masrafı	13 200 000	9 800 000
261	Havali Şarkiyeye demiryollarının inşaat ve tamirat ve işletmesine muavenet		400 000

262	Turku umumiye ve cesim köprüler	1 955 490	1 955 490
263	Demiryollar ile turku muabirin gayri imalatı nafia	434 792	435 032
264	Müessesat ve umuru mubatiye memuriyeti maaşatı	15 697 202	15 696 962
265	Tahsisatı fevkaladei şehriye	206 120	187 449
266	Mülga Nafia Nezaretinden mevkuten istihdam olunan memurin maaşatı	11 000	11 000

Bütçe fasılları içerisinde 254., 255. ve 256. fasıllar hakkında bazı mebusan tarafından bildirilen bir kaç kısa görüş, dönemin mühendis yetiştirme pratiklerinin ve bu meslek alanının zihinlerde nasıl tahayyül edildiğinin görülmesi açısından oldukça ilginçtir. Konu hakkında Edirne Mebusu Hüseyin Rıfki Bey'in görüşü şöyledir: *“Efendim, vilayetlerimizin her birinde mühendislerin adedi pek azdır. Halbuki mühim miktarda hat inşasına teşebbüs ediyoruz. Bunlar için birçok mühendis lazımdır. Mühendis bulmak ve bu hatları idare etmek meselesi gayet mühimdir. Malümualiniz bir mühendis mektebimiz vardır. Yeni açılmış iki tane de kondoktör mektebi vardır. Bunlardan çıkacak mühendis ve fen memurlarının adedlerini artırmak lazımdır. Mühendis mektebinin dersleri – malümualiniz ki - gayet ağırdır. Onun için mektebe giren gençlerin aşağı – yukarı iki sülüsü ilk sınıflarda devam edemeyecek bir hale gelir. Ayıklanır, bir sülüsü kalır. Halbuki bugün bilhassa mühendisten ziyade mutavassıt işleri yapacak iş adamlarına ihtiyacımız çoktur. Onun için bu mektebe gidip de ali tahsile devam edemeyecek gençlerden istifade etmek üzere faraza mektebin ilk üç sınıflarında tahsil edip de tahsili aliye yüksek mühendisliğe devam edecekler ayrıldıktan sonra diğerlerine bir iki senelik basit bir tahsil göstererek basit mühendis yetiştirmek memlekette fen ihtiyacı noktai nazarından gayet mühimdir. Nafia Vekaleti'nin bunu nazarı itibara almasını rica ediyorum ve bu hususta da bir takrir veriyorum.”*[37]. Hüseyin Rıfki Bey, gerekçeli açıklamasını yaptıktan sonra *“birçok devletlerde olduğu gibi”* ikinci sınıf mühendis yetiştirilmesi konusunda bir öneri getirmiştir. Hüseyin Rıfki Bey'in önerisi Nafia Vekili tarafından lüzumlu görülmüş ve konu hakkında ayrı bir kanun yapılabileceğini belirtmiştir. Ayrıca mühendis-mimar yetiştirilmesi konusu ile ilgili olarak on sekizinci birleşimin tutanak kayıtlarının ek bölümünde, nafia bütçesinin 254. ve 255. fasıllarının açıklaması şöyledir:

“Üçüncü Bap: Mekatip Fasıl : 254 ve 255

Mühendis Mektebi maaşatı ve masarifi

1326 senesinden itibaren Mühendis Mektebinin muhtelif seneler muhassaisatı berveçhi atidir.

<i>Senesi</i>	<i>Maaşat</i>	<i>Masarif</i>	<i>Masarifi tesisiye</i>
<i>1326</i>	<i>9 165</i>	<i>5 155</i>	<i>16 655</i>
<i>1327</i>	<i>10 549</i>	<i>5 971</i>	<i>18 510</i>
<i>1328</i>	<i>10 549</i>	<i>5 362</i>	<i>18 510</i>
<i>1330</i>	<i>12 707</i>	<i>5 246</i>	<i>26 000</i>
<i>1331</i>	<i>12 587</i>	<i>5 366</i>	
<i>1332</i>	<i>12 635</i>	<i>5 366</i>	
<i>1333</i>	<i>13 464</i>	<i>16 986</i>	
<i>1334</i>	<i>14 664</i>	<i>11 500</i>	
<i>1339</i>	<i>15 004</i>	<i>26 500</i>	

Mühendis Mektebi 1298 tarihinde Hendese-i Mülkiye namıyla Tophane-i amireye merbut ve dört sınıftan müteşekkil bulunmak üzere tesis edilmiş olup bu dört sınıf bilahara beşe ve 1317 de yedi sınıfa iblağ olunmuş, nihayet 1324 tarihinde altı sınıf olması takarrür ederek 1325 senesi sonlarında ciheti askeriyeden fekki irtibatla Ticaret ve Nafia Nezaretine rapt ve ilhak edilmiştir.

1339 senesine kadar bu mektebin yetiştirdiği mühendislerin adedi 432 dir. Yalnız Bulgaristan'ın 1 800 mühendisi bulunduğu düşünülürse mümasil memleketlerdeki mevcuda nazaran mühendislerimizin adedinin pek dün olduğu tezahür eder. Mektebin tedrisatının ağırlığı, binamın ademimüsaadesi fazla adedde leyli talebe kabulü için tahsisatın kifayetsizliği, mektepten neşet eden mühendislerin - memleketteki teşebbüsatı nafianın ecnebi şirketler elinde bulunmasından ve bu şirketlerin Türk mühendisi istihdam etmemesinden dolayı - refah ve istikballerini temin edememeleri ve nihayet Harbi Umumi esnasında mektebin iki yüzü mütecaviz leyli ve nihari talebesinden mühim bir kısmının askere alınması hasebiyle memleketin şiddetle muhtaç olduğu büyük bir kısım fen adamlarını yetiştirecek olan bu müessesemiz- maatteessüf pek mahdut semere vermiştir. Bundan sonra bu mektebin her sene laakal elli mühendis

yetiştirmesi ve bunun için mevcudu umumisinin 250 – 300'den dn olmaması encümenimizce mltezemdir.

Mektep, şimdiye kadar adeta seyyar bir hayat geirmiğtir. Tarihi tesisinde Halicioğlu'nda bulunurken bilahara Tophaneye nakledilmiğ, Tophanedeki kışlanın da mektebe elverişli olmadığı anlaşıl原因arak Gedikpaşa'da bir mektep inşası takarrür etmiğ ve inşaata başlanmiğ idi. Natamam olan bu binanın da ihtiyaca kifayet etmeyeceği anlaşıl原因arak şişli'de bir arsa satın alınmak suretiyle mekteb inşası ciheti muvafık grlmiğ ve fakat ahvali harbiye dolayısıyla bu inşaata da başlanamamiğ ve Fransızlara ait «Notrdam Dosyon»de yerleşmek ciheti ihtiyar edilmiğti. Ancak mütarekeden sonra binanın sahipleri gelerek mektebin eşyasını dışarıya atmışlardı. Bu suretle talebe de açıkta kalmiğti. Bunun zerine mektep, sırasıyla sığındığı Mektebi Harbiyeden, Gümüşsuyu kışlasından Halicioğlu'ndaki eski mektebinden Kuvayı İşgaliye tarafından ıkarılmiğ, en nihayet seyyar bir halde yaşayan bu müessese Gümüşsuyu Kışlasında yerleşmiiğtir. Gmşsy Kışlası hem mühendis hem kondoktr mekteplerini istiaba kafi ise de esaslı tamirata muhtaçtır. Encümenimiz Hükümetçe, mektep masarifi ve tamiratı olmak üzere teklif edilen 53 000 liradan 10 000 lirasının mektebin zaruri ve müstacel tamiratına tahsisini münasip grmiğtir. Mühendis Mektebinin arz ettiğimiz veçhile seyyar bir hayat yaşaması ve binanın ademimsaadeai ve biraz da ihmal edilmesi neticesi olarak kütüphanesinin, alat ve edavatnın ve bilhassa en lazım olan muhtelif tecrübe hanelerinin, malzemei inşaiye ve imalatı sınaiei makina ve modelleri havi müzelerinin, resim atelyelerinin noksan bulunduğu teessüfle grlmiğtir.

Memlekete az olmakla beraber yine kıymetli mühendisler yetiştiren bu müessesenin bugünkü ve yarınki ihtiyacatımızı nazarı itibara alarak bir mühendis mektebi için elzam ve zaruri olan alat ve vesaitle tehizini encümenimiz pek muvafık bulmuş, aynı zamanda talebinin muallimlerinin tahtı riyasetinde seyahati fenniye yaparak tatbikat görmeleri lüzumu da nazarı itibara alınarak atiyen Hükümetin esaslı projeler ihzar ile bu mektebin takviyesi cihetinin teminini bilhassa temenni eyliyerek bu defa talebedilen en zaruii tahsisatını kabul etmiiğtir. Mühendis Mektebi muallimlerinin epeyce bir müddetten beri maaşlarına zamaim icra edilmediği düşünülerek ders saatlerinin adedine nazaran biraz zam yapılması ve sekiz muavinlik ihdas edilmesi hususlarını nazarı itibara alan vekalet bu sene muallimin ve müstahdemin maaşatı olmak üzere 22 500 lira teklif etmiiğ ise de

muavinlik ihdası encümen ekseriyetine iktiran edemeyerek zamaimle tadilen Kabul edilerek 17 310 lira olarak tesbit olunmuştur[37].

3.2.3.2 37. Birleşim (14 Nisan 1924)

14 Nisan 1924 tarihinde gerçekleşen 37. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.15'te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.15 Anahtar kelimelerin 37. Birleşim'de kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	108
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	1
Bayındırlık	-
Nafia	100
Müteahhit	1
Müteahhitlik	-
Mühendis	7
Mühendislik	-
Toplam	217

Otuz yedinci birleşimin gündem konuları arasından [38],

- Nafia Vekaleti ile Fransız tebaasından K.Gronblad ve şürekası beyinde münakid¹ Mersin limanı ve rıhtımlar ve teferruatı imtiyaz ve mukavele ve şartnameleri hakkında 1/237 numaralı kanun layihası ve Nafia ve Muvazene-i Maliye Encümenleri mazbataları,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Mersin limanı hakkındaki görüşmeler Reis'in konuyu meclise sunması başlanmıştır. Söz konusu liman ve inşa imtiyazı için hazırlanan üç maddelik kanun tasarısının ilk maddesine göre imtiyaz mukavele ve şartnamesi Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik edilmiştir.

Mersin limanının inşa ve işletilmesi hakkında K. Gronblat ve ortakları adına yapılan sözleşme teklifine göre sermayenin bir kısmı ki yarı ya da yarıdan fazlası şirket tarafından ve geri kalan kısmı da Hükümet tarafından teminatlı hisse senedi ihracı ile

¹ Münakid: İki taraf arasında resmi olarak kabul olunmuş.

karşılacaktır. Teklifte işle ilgili genel fikir verebilecek iki projenin görüşüldüğü, projeler içerisinde vapurların yanaşmasını, yük doldurup boşaltmasını sağlayacak, üç sene zarfında bitmesi taahhüt edilebilecek ve 35 milyon Frank'a mal olacak olan projenin seçildiği belirtilmiştir. Teklifte inşa edilmesi düşünülen limanın fiziksel özellikleri de anlatılmıştır. Buna göre limanın uzunluğunun 1200 metre, üst tarafının 404 ila 500 metre, on adet 15 bin tonluk vapurların barınmasına müsait bir tarzda olması ve limanda deniz seviyesinde bir dalga kıran yapılması düşünülmüştür. Ayrıca teklife göre limanda asıl rıhtımla, yanaşma rıhtımları üzerine şimendifer ve dekovil hatları ile elevatörler tesis edilecektir. Asıl rıhtım üzerine gümrük binası ve şimendifer için istasyon ve antrepolar, hangarlar ticari ihtiyaca göre inşa edilecektir. Bunlardan başka teklifte, limanın ve hatta şehrin elektrikle aydınlatılması, yolların tanzimi, lağımın inşası, elektrikli tramvay yapılması ve yeni binalar inşasıyla çağdaş şehir meydana getirilmesi teklif olunmuştur. Teklif edilen projenin genişletilmesi ile oluşan ikinci bir proje de önerilmiştir. İkinci projenin teklif açıklamasına vapurların kömür alabilmesi için dalga kırana kömür rıhtımı ilavesi, gazın borularla tahliyesi için esas rıhtıma diğer bir yanaşma rıhtımı ilavesi, esas rıhtımın denize doğru genişletilmesi, liman işletilmesi ile ilgili memurlar için esas rıhtım üzerinde bir mahalle tesis edilmesi, depo ve antrepo sayılarının artırılması maddeleri eklenmiştir [38].

Mersin Limanı inşa ve işletme imtiyazına ait anlaşma hakkında Ticaret Genel Müdürü Vehbi Bey yazılı beyanında anlaşmanın kimi noktalarındaki eksiklikleri dile getirmiştir. Vehbi Bey sözleşmede imtiyaz sahibinin Gronblad olarak gösterildiğini ancak, imtiyaz sahibinin imtiyazını bir sene zarfında bir Türk Anonim şirketine devredeceği ve bu şirkette hükümetin yarı hisse sahibi olacağı buna göre de masraf, hasar ve kara devletin de yarı şekilde ortak olacağı bu durumda da imtiyazın yarısının aslında devletin olacağını belirtmiş ve bu şartlar altında aslında sözleşmenin birinci maddesinin hükümsüz olacağını dile getirmiştir. Genel müdür esasen her hangi bir imtiyazı diğer bir şirkete devretme zorunluluğunun çok eski bir tarz olduğunu bunun sonucunun aslında ilk imtiyaz sahibi şahsın kar etmesinden başka bir anlama gelmediğini, bunun yerine devletin imtiyazı doğrudan doğruya inşa ve işletmeyi yapacak olan şirkete vermesinin daha doğru olacağını belirtmiştir. Genel Müdür Mersin limanını yapacak olan inşa ve işletme şirketinin esas nizamnamesinin hazırlanmasını, nizamnamenin İktisat Vekaleti

ve Heyeti Vekile tarafından onaylanmasını ve en sonunda imtiyazın verilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Genel Müdür, Mersin Limanı'nın inşasını ve imtiyazını doğrudan doğruya Gronblad'a sonra da onun yerini tutan şirkete vermenin ve bu konuda başka müteşebbislerin tekliflerini dikkate almamanın doğru bir ticaret işleyişi olmadığını, eğer bir liman inşası kararı alınmışsa Hükümet'in bütün müracaatları dikkate alması gerektiğini vurgulamıştır. Genel Müdür imtiyaz işleyişinden başka Mersin Limanı yerine Yumurtalık Limanı inşasının daha doğru olacağını çünkü şehirlerin hayatında demiryollarının ve limanların çok önemli rol oynadığını, Yumurtalık'ta inşa edilecek bir limanın bölgeyi önemli bir ticaret merkezi haline getireceğini dile getirmiştir [38].

Mersin Limanı inşası, işletmesi ve imtiyazı hakkında Nafia Encümeni Kararı'nda hükümetin uygun bir müddet zarfında satın alma yetkisinin olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Yumurtalık Limanı'nın Chester imtiyazına dahil olduğu, Mersin Limanı'nın ise Anadolu'nun önemli bir kapısı olduğu, bu sebepten dolayı da Mersin Limanı inşaatının ve imtiyazının encümenince uygun görüldüğü belirtilmiştir[38].

Konu hakkında Muvazene-i Maliye Encümeni kararında ise proje fenni noktalardan iktisadi ihtiyaçları tatminden uzak bulunmuştur. Sebep olarak da son yıllarda yolcu ve eşya nakleden vapurların çok büyük ebatta inşa edildikleri için ve ayrıca uluslararası ticarete katılabilmek için hacmi büyük ve fırtınalı havalarda gemilerin sığınabileceği şartlara uygun limanların olması gerektiği gösterilmiştir [38].

Muvazene-i Maliye Encümeni her türlü ihtilafı bertaraf etmek için söz konusu limanın devlet tarafından inşa ettirilmesinin ve keşfinin de Nafia bütçesinden karşılanması gerektiği kararını almıştır. Encümen kararına gerekçe olarak başka ülkelerdeki liman inşa ve işletme işlerini örnek göstermiştir. Encümenin konu hakkındaki örnek açıklamaları şöyledir: *"Almanya'da limanlar Almanya'yı teşkil eden muhtelif devletler tarafından idare edilmektedir. Felemenk ve Belçika'da limanları belediyeler idare ederler, İtalya'da ve diğer Avrupa memalikinde de (İngiltere hariç) limanları devlet idare etmektedir. Amerika Cemahiri Müttehisinde seyrüseferi bahri menfaatine olan bazı hususat ezcümle limanların mahfuziyeti için icabeden dalgakıranların inşası vazaifi devletten maduttur. Cemahiri Müttehideyi teşkil eden hükümetlerin birçoklarında (Sanfransisko, Newyork Yeniorlean da) limanlar devlet veya belediye idaresindedir.*

Yalnız İngiltere'de devlet ikinci derecedeki limanları üzerine almış ve diğerleri ekseriyetle idarei mahalliyeler tarafından bazen de hususi teşebbüsatla, anonim şirketler, şimendifer kumpanyaları tarafından inşa olunmuş ve işletilmekte bulunmuştur.”[38].

Mersin Limanı inşaatı ve imtiyazı hakkındaki sözleşme metinleri, encümen kararları ve Ticaret Genel Müdürlüğü'nün konu hakkındaki incelemelerini belirten metinlerin okunmasından sonra konu mecliste tartışılmaya başlanmıştır. Konu hakkında ilk söz alan Mersin Mebusu Besim Bey olmuştur. Besim Bey Mersin'in taşıdığı coğrafi, iktisadi ve siyasi önemi hakkında konuşmak istediğini belirtmiş ve Mersin'in sahip olduğu tüm önemli özelliklerinin yanında tek kusurunun limansızlık olduğunu vurgulamış, bu sebepten dolayı limanın ister yabancı ister Türk şirket ya da devlet tarafından yaptırılmasının önemli olmadığını, önemli olanın limanın bir an önce inşa edilmesi olduğunu dile getirmiştir [38].

Konu hakkında söz alan Nafia Vekili Süleyman Sırrı Bey Mersin Limanı meselesini Nafia Encümeninin incelediği sırada Anadolu hattının henüz devlete ait olmadığını oysa şimdi hattın devlet tarafından satın alındığı, buna bağlı olarak da limanın hükümet tarafından yapılması gerektiğini belirtmiştir ki Nafia Vekili'nin bu talebi mecliste alkışlar ve onayla karşılık bulmuştur. Ancak Nafia Vekili'nin ve genel olarak meclisin çoğunluğunun onay verdiği “devletçe yapılsın” düşüncesine karşılık Edirne Mebusu Hüseyin Rıfkı Bey limanın bir şirkete verilmesinin daha uygun olacağını belirtmiştir. Hüseyin Rıfkı Bey gerekçeli konuşmasında Mersin Limanı inşaatının karar sürecini de anlatmıştır[38].

Müzakereler sırasında söz alan Mersin Mebusu Niyazi Bey, hükümetin prensip olarak nafia işlerinde dışarıdan talep oldukça kabul edilen şartlar dahilinde nafia işlerini şirketlere verdiğini, bu gibi işlerin hiç bir memlekette devlet hazinesinden para harcanarak yapılmadığını, diğer memleketlerde çoğunlukla borçlanarak yapıldığını bu suretle hükümet bütçesine yük olunmadığını belirtmiştir. Niyazi Bey inşaat konusunun önemli bir konu olduğunu, liman inşası konusunda ülkede ihtisas sahibi kimsenin olmadığını, işin sadece inşaat işi değil ayrıca işletme işi de olduğunu, işletme işi ile de ilgili olarak ülkede ihtisas sahibinin olmadığını konu ile ilgili yerli eleman kullanıldığında müessesenin tahrip edileceğini, işi isteyen kişinin (Fransız şirketten bahsedilmektedir)

iş için iki seneden beri gelip gittiğini, tüm bu sebeplerden dolayı işin Fransız şirkete verilmesi gerektiğini belirtmiştir [38].

Saruhan Mebusu Sabri Bey, meclisin açıldığı günden beri en büyük endişenin ekonomik durum olduğunu, Sakarya Zaferi'nin mutluluğunun memleket için önemi ne ise ekonominin güçlenip gelişmesinin de memleket için aynı öneme sahip olduğunu belirtmiştir. Sabri Bey ülkenin ekonomisinin gelişmesi için yapılması gerekenleri şu sözlerle anlatmıştır: *"...Meclisimizin açıldığı günden beri en büyük endişemiz iktisadiyattır... Şimdi memleketimizde iktisadiyatın inkişafı ve takarrürü neye vabestedir? Hatta diyebilirim ki, yalnız iktisadiyatın değil, memleketimizin ahvali sıhhiyesi memleketimizin maarifi, memleketimizin adliyesi bile neye tevakkuf ediyor? Bütün bu mesail, tetkik edilirse görülür ki, bir nokta üzerinde içtima ediyor. Eğer o nokta tamamıyla vücuda getirilemezse sarfedeceğimiz bütün mesai ya hiç müsmir değildir veyahut ki memleketin ihtiyacatına nazaran binde bir nispetinde müsmir bulunmuş olur. Bu da nedir? Efendiler! Müessesatı nafiamız yani limanlarımız, şimendiferlerimiz, eğer memleketimizde limanlarımızı yapamayacak ve şimendiferlerimizi tesis edemeyecek olursak memlekette iktisadiyatın vücuda gelmesine imkan yoktur, işte mesela Sivas Vilayetinde maarifi vücuda getirelim, ahaliye ziraat için lazım gelen muaveneti gösterelim ve hatta her ferde kendi kudreti tahammüliyesinin on misli arazi verelim, diğer ihtiyacatını hazf edelim. Elde noksan görülen kudreti tazif edelim. İstihsalatı çoğaltalım. Fakat malumu ihsanınız netice hiçtir. Yüz bin kilo buğdaya malik olan köylü yine fakirdir. Çünkü o mahsulatını lazım gelen pazara sevk etmek için şimendifer ve liman mevcut değildir. Sonra ahvali sıhhiyesini nazarı itibara alalım. Memlekette bütün faaliyetimizi sıhhata hasredelim. Malumu ihsanınız sıhhatin en ziyade taalük ettiği bir nokta ev meselesidir. Ev kireçle, kiremitle, demirle yapılır. Bunları icabeden köylere sevk edebilmek için ne lazımdır? Şimendifer. Şimendifer olmadıkça hiçbir demiri, hiçbir çimento veya kireci köylünün kudreti maliyesi nispetinde nakliyatını temin edip hiçbir vakit de köylüye ev yaptırmaya imkan yoktur. Binaenaleyh evi olmayan bir adamın sıhhatini bırakınız, emrazı saniyenin husule getirdiği tahribata karşı mücadelesi hiçbir vakit de matluba muvafık olamaz... Efendiler! Zannediyorum ki bugün memleketimizin ati ve istikbali için en büyük istinadı olarak düşüneceğimiz nokta, umuru nafia siyasetimizin şekli tatbikini tesbit etmek, ondan sonra ne bir takrirlle, ne bir taleple, ne*

bir kararla o siyasetimizden zerre kadar inhiraf etmiyerek, sabit ve kafi ve mümkün olduğu kadar süratle ileriye gitmektir. Bunun için; heyeti muhteremenizden bu arz ettiğim nokta halinde kabil olursa bugün, fakat zannediyorum mesele o kadar mühimdir ki, bir müzakere ile böyle bir mesele tespit edilemez, bir müteahhıs heyetle hükümetin müştereken bu meseleyi arız ve amik tetkik ederek şekli kat'isini heyeti muhtereminize bildirmesi lazımdır. Eğer zaman müsait değilse heyeti muhtereminizden istirham ederim, bugün hükümete, umuru nafia siyasetimizi vazih ve kat'i bir suretle tespit etmesi için bir kararla bu vazifeyi teklif etsin. Hiç olmazsa gelecek Teşrinievvelde heyeti celileniz içtima ettiği zaman bu program ile Nafia siyasetinin kati bir şekilde artık vücuda gelme hususunu temin buyurmalıdır.”[38].

Saruhan Mebusu'nun konuşmasının ardından Reis Mersin Limanı inşa ve işletmesi hakkındaki müzakerelerin yeterli olduğuna dair vekillerden gelen öneriyi oya sunmuş ve müzakere yeterli kabul edilmiştir. Ardından konu hakkındaki encümen kararları oya sunulmuş ve nihaiyi olarak Mersin Limanının hükümet tarafından inşası yönünde karar alınmış ve alınan bu karar encümenlere havale edilmiştir.

3.2.3.3 44. Birleşim (22 Nisan 1924)

22 Nisan 1924 tarihinde gerçekleşen 44. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.16'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.16 Anahtar kelimelerin 44. Birleşimde kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	41
Mimar	4
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	23
Bayındırlık	-
Nafia	102
Müteahhit	15
Müteahhitlik	-
Mühendis	6
Mühendislik	-
Toplam	191

Kırk dördüncü birleşimin gündem konuları arasından [38],

- Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1340 senesine ait bütçe ve müfredat kadrolarının gönderildiğine dair Başvekaletten mevut 3/266 numaralı tezkere ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası,
  - Hükümetçe mübayaası takarrür eden Anadolu Demiryolları Müdüriyet-i Umumiyesi teşkilat ve vazaiine dair 1/489 numaralı layihai kanuniye ve Nafia ve Muvazene-i Maliye Encümenleri mazbataları,
  - Mübadele, İmar ve İskan Kanunu'nun birinci maddesinin tefsirine dair Başvekaletten mevut 3/265 numaralı tezkere ve Mübadele, İmar ve İskan Encümeni mazbatası,
- çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1340 senesi bütçe görüşmeleri, Reis'in konuyu gündeme sunması ile başlamıştır. Müdürlüğün bütçe fasılları Çizelge 3.17'de gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.17 Vakıflar Genel Müdürlüğü 1924 yılı bütçesi [38].

Fasıl No	Fasıl Tanımı	Miktar
1	Maaşat	43 242
2	Masarifi idare	84 405
3	Ankara ile vilayati Saire idarati vakfiyesi maaşat visairesi	10 356
4	Vilayat masarifi idaresi	188 030
5	Hastane ve imarat masarifi	83 000
6	Merkez ve taşra beyinde müşterek masarif	696 500
7	Muhessesatı müdevvere	849 296
8	Faslı mahsus	150 000
9	Fevkalade imarat ve inşaat karşılığı	450 000

Müzakeresine başlanan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün bütçe fasılları içerisinde Faslı Mahsus ve dokuzuncu fasıllar, vakıfların inşaat pratikleri ile ilgili gözükmektedir. Faslı Mahsus hakkındaki kısa müzakerede Eskişehir Mebusu Abdullah Azmi Efendi fasılda belirtilen yüz elli bin liranın, faslın açıklamasında yer alan¹ memleketin kurtarılmış yerlerindeki dini yapıların tamiri ve IV. Vakıf Han'ın ikmal inşası için yeterli olmayacağını çünkü kurtarılmış bölgenin Ankara'nın batısından sahile kadarki kısım olduğunu, bu paranın ancak Vakıf Han'a yeteceğini ve şimdiye kadar yapılmamış olan dini yapıların yine yapılamayacağını belirtmiştir. Abdullah Azmi Efendi'nin açıklamasına karşılık

¹ Faslın açıklaması TBMM CZ D:2 C:8'de yer alan 44. Birleşimin sonunda ek olarak verilmiştir.

Maliye Vekili Mustafa Abdülhalik Bey inşaat için başka fasıllara da maddeler koyduklarını belirtmiştir. Bütçe fasılları içerisinde dokuzuncu fasıl için Reis açıklama istemiştir. Fasıl hakkında Maliye Vekili Mustafa Abdülhalik Bey şu açıklamayı yapmıştır: *“Efendim bu varidatı umumiyede Tepebaşı Bahçesi varidatıdır. Orada, mahallinde, kendi cinsinden civardaki aynı müesseselerin masarifi daimisi, mekatip, medaris masarifi daimisi, bunların hepsinin de inşası, bunların masarifi dahiliyesini temin hususundan ibarettir ve burada başladığımız otel vesairenin ikmalini müteakip sarfedilecek bir paradır.”* [38]. Vakıflar Genel Müdürlüğü bütçesi müzakereler sonucunda kabul edilmiştir.

Gündem konuları içerisinde Anadolu Demiryolları Genel Müdürlüğü'nün teşkilat ve görevlerine dair kanun tasarısının görüşülmesine Reis'in konu hakkındaki evrakı ve tasarımı okutması ile başlanmıştır. Kanun tasarısının ilk maddesine göre Haydarpaşa-Ankara ve Eskişehir-Konya ve Arifiye-Adapazarı demiryolları ve Haydarpaşa liman ve rıhtımın bütün kısımları ve ek binalarıyla Hükümetçe satın alınmasına izin verilmekte ve tasarının ikinci maddesine göre de söz konusu hatlar Nafia Vekaleti'ne bağlı bir genel müdürlük tarafından idare edilmesi düşünülmektedir. Konu hakkındaki müzakere Kastamonu Mebusu Halit Bey'in söz alması ile başlamıştır. Halit Bey müzakere edilen konunun söz konusu hattın devlet tarafından satın alınmasına izin vermek olduğunu ancak asıl tartışılması gereken konunun söz konusu hattın nasıl işletileceğine dair olması gerektiğini belirtmiştir. Halit Bey hattın satın alınmasına sebep olan iki durum olduğunu bunlardan birinin siyasi diğerinin de iktisadi olduğunu belirtmiştir. Siyasi olan kısmı hattın yüzde 51 hissesinin İngilizlerin elinde olması ve hatta İngilizlerin hakim olması, iktisadi kısım ise hat tarifelerinin çok pahalı olması İstanbul'a Anadolu'dan buğday sevk edilemiyor olması olarak belirtmiştir. Ancak Halit Bey hattın tarifelerinin çok yüksek olduğu halde hattın kendini idare edemediğini, hattın satın alınıp devletleştirilip tarife fiyatları düşürüldüğünde meydana gelecek açığın genel bütçeden karşılanacağını sonuç olarak da sürekli açık verecek bir hattın açıklarının ödenmesinin doğru olup olmadığını sormuştur. Menteşe Mebusu Esat Efendi soruya soruyla karşılık vermiştir. Esat Efendi'nin sorusu şöyledir: *“Mubayaa etmezsek İngilizlerin eline mi geçsin? Aksiyonlar, onların elinde.”*[38]. Kastamonu Mebusu Halit Bey konuşmasına devam etmiş ve Anadolu Hattının hükümet tarafından 35 milyona satın alınmak

istediğini ancak bunun imkansız olduğunu, dışarıdan hiç bir iktisadi teşebbüsün ve paranın gelmediğini, bu kadar ağır bir satın alma bütçesinin genel bütçeye çok yük getireceğini, böyle bir yük altına girilirse ülkedeki diğer önemli yapılması gereken işlerin yapılamayacağını belirtmiştir. Halit Bey kanun tasarısını reddedip cumhuriyet idaresinin nasıl olması gerektiğini de Montesquieu'dan bir alıntı yaparak açıklamıştır. Halit Bey'in alıntısı şöyledir: *“Cumhuriyet idaresinde bütün gayret, bütün himmet payitahtlara verilmemelidir. Bütün gayret, bütün nimet bir mahalle sarf edilmemelidir. Bilakis memleketin aksami muhtelifesine sarf edilmelidir. Memleketin her tarafı Cumhuriyetin nimetinden aynı derecede istifade etmelidir”*[38].

Müzakereler sırasında söz almak isteyen Nafia Vekili Süleyman Sırrı Bey, yabancı sermayeye ülkenin muhtaç olup olmadığı ve söz konusu hattın satın alınmasının doğru olup olmadığı konusunda açıklama yapmak istemiştir. Vekil ilk meclisin karar azim ve imanla düşmanla savaştığı ülkeyi kurtardığı, ikinci meclisin ise aynı karar azim ve imanla memleketi imar edeceğini belirtmiştir. Söz konusu hattın satın alınmasına meclisin karar verdiğini ancak bu işin bir şekilde sokulmasına karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Vekil satın alınacak hattın işletilmesinde bir sorun yaşanır ise yani devlet hattı işletemezse, hattın işletilmesinin bir şirkete verilebileceğini ancak mevcut hükümetin bu gibi durumlara vereceği cevabın kesin bir ret olduğunu devletin satın aldığı hattı kendisinin işletmek istediğini belirtmiştir. Anadolu Demiryolu hakkındaki müzakereler, Reis'in müzakerelerin yeterli olduğunu oya sunması ve kabul edilmesi ile son bulmuştur [38].

Mübadele, İmar ve İskan Kanunu'nun birinci maddesinin tefsiri hakkındaki görüşmeler, konu hakkında verilen önerilerin okunması ile başlamıştır. Verilen önerilerden¹, konunun iskan edilen muhacirlerin iki aylık geçimlerinin iase edilmelerinden sonra iş bulmadıkları ve zor duruma düştükleri bu sebepten dolayı bu durumda olan muhacirlerin kendilerini iase edene kadar darüleytamlara ve darülacezelere sevkleri hakkında olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, söz konusu gündem maddesinin çalışma içeriğiyle bağlantısı yoktur.

---

¹ Mübadele, İmar ve İskan Kanunu'nun birinci maddesi hakkında başvekalet tarafından verilen öneri için Bkz: TBMM ZC D:2, C:8, S:1099-1100

3.2.4 TBMM II. Dönem-II. Yasama Yılı-II. Kısım¹(1Kasım1924-22Mayıs 1925)

TBMM II. Dönem II. Yasama Yılı-II. Kısım, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1924'te başlayıp 22 Mayıs 1923 tarihinde sonlanmıştır. II. Yasama Yılı- II. Kısım içerisinde 109 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimler çerisinden 10., 19., 43., 74., 75., 92., 103., ve 109. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.2.4.1 10. Birleşim (20 Kasım 1924)

20 Kasım 1924 tarihinde gerçekleşen 10. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.18'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.18 Anahtar kelimelerin 10. Birleşimde kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	101
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	5
Bayındırlık	-
Nafia	41
Müteahhit	2
Müteahhitlik	-
Mühendis	-
Mühendislik	-
Toplam	149

Onuncu birleşimin gündem konuları arasından [39],

- Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti'nin 1340 bütçesinin füsül ve mevadına ilavesine lüzum görülen 2 548 150 liralık tahsisat hakkında 1/511, Nafia Vekaleti seneyi haliye bütçesinin 262. Faslıının üçüncü inşaat ve tamirati müstacele ve cesim köprüler maddesine 183 000 lira tahsisatı munzamma itasına dair 1/536, Nafia Vekaleti bütçesinin 258. Ve 263. Fasıllarından 263. Faslın birinci maddesine 117 000 liranın

¹ TBMM ikinci dönem-ikinci yasama yılı Zabıt Cerideleri'ne göre iki kere gerçekleşmiştir. İki 1Mart 1924 ile 3 Ekim 1924 tarihleri arasında ikincisi ise 1 Kasım 1924 ile 22 Mayıs 1925 tarihleri arasındadır. Zabıt Cerideleri'nde ikinci yasama yılına ait olan 1 Mart 1924 ve 1 Kasım 1924 tarihli kayıtların başlıklarında "birinci içtima" tanımı kullanılmıştır. Bu sebepten dolayı çalışma içerisinde TBMM İkinci Dönemi-İkinci Yasama yılı Zabıt Cerideleri'ne uygun olarak iki kısım olarak incelenmiştir.

münakalesine 1/537 numaralı kanun layihaları ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Nafia ve Mübadele, İmar ve İskan Vekaletleri'nin de içinde bulunduğu birkaç vekaletin bütçesine ek yapılması hakkındaki görüşmeler Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Dersim Mebusu Feridun Fikri Bey olmuştur. Feridun Fikri Bey 1924 yılı bütçesinin yapılıp üzerinden yedi ay geçtikten sonra toplamda 12 milyon liralık bir ek tahsisi istenmesini bütçe hareket programları-kaideleri ile kabul edilebilir bir durum olmadığını, istenen ek tahsilatın hangi kalemleri içerdiği ve ne kadar gerekli olduğunun tetkik edilmesi içinde yeterli süre verilmediğini belirtmiştir. Feridun Fikri Bey istenilen 12 milyon ile aslında meclisin yeni bir bütçeyle karşı karşıya olduğunu ve ek tahsisat suretiyle ülkeyi idare etmenin bütçe planı düzenlemesi sırasında, düşüncede hüküm sürmekte olan tasarruf düşüncesini başarısız ve sonuçsuz hale getirdiğini vurgulamıştır. Feridun Fikri Bey, Nafia Vekaleti dışında ek bütçe talep eden bütün vekaletleri tek tek eleştirmiştir. Ancak Dahiliye Vekaleti bütçesinde olan hapisanelerin aydınlatma ve ısıtması için istenilen 33 258 liranın neden zamanın da istenmediğini sormuş, bu paranın daha önemli olan Hükümet Konakları'nın eksikliklerinin temin edilmesi için daha iyi olacağını belirtmiştir [39].

Dersim Mebusu'nun konuşmasından sonra söz alan Trabzon Mebusu Muhtar Bey, hükümetin yıllık bütçe hazırlanması sırasında 126 milyon lira istediğini meclisin hükümete fazla fazla 140 milyon bütçe çıkardığını ancak hükümetin yine de ek bütçe istediğini belirtmiştir. Muhtar Bey öncelikle Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti'nin istediği ek bütçeyi konu etmiş ve vekaletin isteğini, muhacir işlerinin önceden tahmin edilememesi dolayısı ile yerinde bulmuştur. Muhtar Bey Nafia Vekaleti'nce istenen ek bütçe için şöyle demiştir: *"... Nafia Vekaleti'nin bütçesinde ufak tefek aynı hastalık vardır. Yani mefruşat için, tenvir ve teshin için, harcırah için tahsisat istiyor. Sonra yol yaptım, bitirdim, onun için para veriniz diyor. Bütçenin haricine çıkmadım, fakat paramı sarf ettim diyor ve yeniden bir miktar daha para verirsiniz onlar içinde sarf ederim vaktim vardır diyor. Buna bir şey denmez tabii..."* [39].

Nafia Vekaleti ek bütçesinin gerekli olduğu konusunda başka bir yorum da Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharriri Ali Cenani Bey tarafından yapılmıştır. Ali Cenani

Bey Nafia Vekaleti'ne tahsisatın zorunlu olduğunu, vekaletin elinde bulunan parayı sarf ettiğini ancak yıl sonuna kadar illerde bitirilmesi gereken işler olduğunu o işler için tahsisatın gerekli olduğunu, tahsisat olmadığı durumda vekaletin ihale icra edemeyeceğini belirtmiştir [39].

Ek bütçeler hakkındaki müzakereler Reis'in ek bütçe fasıllarına geçilmesi önerisinin oya sunulması ve kabul edilmesi ile son bulmuştur.

Onuncu birleşimde müzakeresi yapılan 1924 senesi ek bütçe taleplerini hangi kurumların yaptığı Çizelge 3.19'da ve ek bütçe talepleri içerisinde Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti'nin, Nafia Vekaleti'nin ve diğer bakanlıkların bayındırlık işleri ile ilgili fasılları Çizelge 3.20'de gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.19 1924 senesi ek bütçe talep eden kurumlar [39].

Neve Muhassetat ¹ (ek ödenek isteyen kurumlar)	Dairesince teklif olunan	Muvazenei Maliye Encümenince teklif olunan
Büyük Millet Meclisi	-	54 275
Riyaset-i Cumhuriyet	-	14 187
Maliye Vekaleti	1 056 000	822 000
Dünyu Umumiye Müdüriyet-i Umumiyesi	60 000	60 000
Rüsumat Müdüriyet-i Umumiyesi	625 000	75 000
Tapu Müdüriyet-i Umumiyesi	13 600	13 600
Dahiliye Vekaleti	37 430	307 430
Posta ve Telgraf Müdüriyet-i Umumiyesi	264 250	154 250
Emniyeti Umumiye Müdüriyet-i Umumiyesi	10 900	10 900
Jandarma Kumandanlığı	144 500	134 500
Hariciye Vekaleti	114 500	14 500
Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi	400 000	-
Adliye Vekaleti	53 500	52 000
Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekaleti	71 135	71 135
Maarif Vekaleti	100 000	40 000
Nafia Vekaleti	10 000	310 000
Ticaret Vekaleti	37 430	32 970
Müdafa-i Milliye Vekaleti	4 000 000	4 000 000
Bahriye Vekaleti	335 252	310 253
Mübadele İmar ve İskan Vekaleti	4 000 000	4 000 000
Ziraat Vekaleti	458 000	314 000
Toplam	12 161 497	10 892 000

¹ Neve muhassetat: Yeni ödenek.

Çizelge 3.20 1924 yılı bütçesine ek bütçe isteyen vekaletlerin ve kurumların bütçelerinde bayındırlık işleri için ayrılan miktar [39].

	Kurum	Fasıl/ Madde	Açıklama	Dairesince teklif olunan	Muvazenei maliye encümenince teklif olunan
1	Büyük Millet Meclisi				
2	Riyaset-i Cümhur				
3	Maliye Vekaleti	51	Hükümet konakları tamirat, inşaat ve tesviatı	25 000	
4	Düyunu Umumiye Müdüriyet-i Umumiyesi				
5	Rüsumat Müdüriyet-i Umumiyesi	107/2	İnşaat ve tamirat	550 000	
6	Tapu Müdüriyet-i Umumiyesi				
7	Dahiliye Vekaleti	136	Hapishaneler masarifi tamiriyesi	2 500	2 500
8	Posta ve Telgraf	144/2	Ebniye tamirat ve inşaatı	110 000	
9	Emniyet-i Umumiye				
10	Jandarma				
11	Hariciye Vekaleti				
12	Matbuat ve İstihbarat				
13	Adliye Vekaleti				
14	Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekaleti	202/5	İnşaat ve tesisat ve tamirat	10 000	10 000
15	Maarif Vekaleti	236/3	İnşaat ve tamirat	100 000	100 000
16	Nafia Vekaleti	262/3	İnşaat ve tamiratı müstacele cesim köprüler		300 000
17	Ticaret Vekaleti				
18	Müdafa-i Milliye Vekaleti				
19	Bahriye	313/4	Ebniye tamiratı	20 000	20 000

20	Mübadele İmar ve İskan Vekaleti				
	Toplam				432 500

1924 yılında tüm vekaletler ve kurumlar tarafından talep edilen ek bütçe talebinin, Muvazene-i Maliye Encümeni tarafından kabul edilen miktarı Çizelge 3.20’de belirtildiği gibi 10 892 000 liradır. Bu miktarın 432 500 lirası inşaat, tamirat ve bayındırlık işleri için ayrılmıştır.

3.2.4.2 19. Birleşim (10 Aralık 1924)

10 Aralık 1924 tarihinde gerçekleşen 19. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.21’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.21 Anahtar kelimelerin 19. Birleşimde kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	1
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	84
Bayındırlık	-
Nafia	18
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	3
Mühendislik	-
Toplam	106

On dokuzuncu birleşimin gündem konuları arasından [40],

- Ertuğrul Mebusu Doktor Fikret ve Dersim Mebusu Feridun Fikri Beylerin; Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti’nin lağvıyla mezkûr vakalet vazâifinin Müdüriyet-i Umumiye Teşkilatıyla Dahiliye Vekaletine devri hakkında 2/345, 346 numaralı kanun teklifleri ve bu bapta 1/517 numaralı kanun layihası ve Dahiliye ve Mübadele, İmar ve İskan Encümenleri mazbataları,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Mübadele İmar ve İskan Vekaleti’nin lağv edilmesi hakkındaki görüşmelere Reis’in konu hakkındaki teklifleri okutması ile başlanmıştır. Teklifin gerekçesinde mübadele imar ve iskan işlerinin meydana getirilme şeklinde zorlukların gözlendiği, söz konusu işlerle

görevli vekaletin konu ile atadığı memurların yanı sıra diğer vekaletlerden de söz konusu işler hakkında mesai harcandığı halde işlerde gecikme olduğu gözlemlendiği bu sebeplerden dolayı Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nin Dahiliye Vekaleti'ne devredilip, genel müdürlüğe dönüştürülmesi belirtilmiştir¹. Aynı konu hakkında Ertuğrul Mebusu Doktor Fikret Bey'inde bir önerisi vardır. Fikret Bey'in önerisinde, Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nin görevlerinin mülkiye ve inzibatiye tarafından yapıldığını, vekaletin gereksiz işler için memur istihdam ettiğini ve bununda gereksiz bir masraf olduğunu bu sebeplerden dolayı vekaletin lağv edilip Dahiliye Vekaleti'ne bağlanması gerektiğini belirtmiştir. Konu Dahiliye Encümeni tarafından değerlendirilmiş ve tasarı encümen tarafından kabul edilmiştir[40].

Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nin lağv edilme tasarısı hakkındaki müzakereler Sinop Mebusu Yusuf Kemal Bey'in sorusu ile başlamıştır. Yusuf Kemal Bey Mübadele İmar ve İskan işleri için bir vekalet ihtiyacı olmadığını anlaşıldığını ancak bu işler için bir müdüriyet teşkil edilmek istendiğini buna bağlı olarak bu müdüriyetin Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'ne verilen büyük yetkilere sahip olup olmayacağını ya da bu yetkilerin müdüriyetin bağlanmak istendiği Dahiliye Vekaleti'ne mi verileceğini sormuştur. Mebusun sorusuna Mazbata Muharriri Ahmet Saki Bey, yetkilerin Dahiliye Vekaleti'nde olacağı cevabını vermiştir [40].

Konu hakkında söz alan Dahiliye Vekili Recep Bey, Dahiliye Vekaleti'nin sahip olduğu mübadiller ve muhacirlerle ilgili görevini Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nin lağv edilip Dahiliye Vekaleti'ne bağlanması ile üstüne alacağını belirtmiştir. Vekil mübadiller ve muhacirlerle ilgili görevin sadece insanları bir bölgeden diğer bir bölgeye getirip uygun olan bir evin içine oturtmak olmadığını, bunların sağlık, ziraat, eşya ve inşaatla ilgili işleriyle de ilgili görevlerin olduğunu, ancak bu görevlerin şimdiye kadar tek bir vekalet tarafından yapılmaya çalışıldığını, oysa yeni düzenlemede mübadiller ve muhacirlerle ilgili işlerin ilgili vekalet tarafından yapılmasının önerildiğini belirtmiştir [40].

Tasarı hakkında en duygusal tepki Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Bey'den gelmiştir. Tunalı Hilmi Bey Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nin kurulması ile yıllardır beklediği mutluluğa eriştiğini ancak kurumun kuruluş aşamasında yapılan yanlışlıklardan dolayı çocuğun sakat doğduğunu ve bu sakat çocuğun her geçen gün sendeleyerek daha sakat

---

¹ Gerekçenin tam metni için bkz TBMM ZC. D:2 C:11 S:47

bir hal aldığını, meclisin sakat çocuğun cenazesini kaldırmaya çalıştığını, ancak sakat çocuğun gömüldüğü noktada ülkeyi kurtaracak ilimli-irfanlı canlar saçan bir kararın çıkmasını umut ettiğini dile getirmiştir [40]. Tunalı Hilmi Bey duygusal tepkisinin ardından, Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nin Dahiliye Vekaleti'ne bağlı bir genel müdürlük olması tasarısına karşı çıktığını çünkü kaçınıcı defadır tecrübe edildiği halde kaymakamlara gereğinden fazla yük verildiğini dile getirmiş, ayrıca ülkede *imar denilen yani gerçekten kurtuluş olan bir meselenin* [40] doğrudan doğruya mülkiye memuruna verilebilirliğini sormuş ve eğer böyle bir görev verilme durumu olacaksa da kaymakamların Nafia Mühendisi olmalarını teklif etmiştir. Tunalı Hilmi Bey vekaletin teşkilat yapısı ile ilgili de bir teklifte bulunmuştur. Teklifine göre İmar Vekaleti'nin Nafia Vekaleti'nden ibaret olması gerektiğini teklif etmiştir. Ayrıca mühendis mektebine İmar, iskan, sevkiyat, muhacirin işlerine dair derslerin konulması gerektiğini, bu derslerden feyiz alacak mühendislerin yetiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Tunalı Hilmi Bey konuşmasının devamında, seyrisefarin-nafia-iskan muhacirin işlerinin üçünün bir sacayağı meydana getirdiğini, bunlardan iskan muhacirin işlerinin canlı, nafia işlerininse cansız imarlar olduğunu belirtmiş ve sakat doğmuş olan Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nin kıyamete kadar yaşayacağını çünkü örneğin Adliye Vekaleti'nin bir gün kapanabileceğine çünkü insanların melek olabileceğini ama İmar işinin asla bitmeyeceğini vurgulamıştır [40].

İstanbul Mebusu Hamdullah Suphi Bey Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nin lağv edilmesinin doğru olmadığını savunan mebusandan olmuştur. Hamdullah Suphi Bey teklifi belirsiz ve zararlı olarak tanımlamış ve teklifin kabulü halinde mübadiller ve muhacirlerin ziyan olacağını belirtmiştir. Hamdullah Suphi Bey tasarıya karşı çıkma gerekçesini, büyük devletlerin özel bir muhaceret siyaseti olduğunu, Rusların, İtalyanların, Fransızların bu konuda müstakil teşkilatları olduğunu, muhaceret işinin bir ilim ve ihtisas meselesi olduğunu belirtmiştir. Hamdullah Suphi Bey ayrıca vekaletin kapatılmaması gerektiğini kimi basit örneklerle açıklamaya çalışmıştır: *“İmam Efendi cami de vazifesini yapmazsa camii kapatmazlar bir mektep müdürü mektebi idare edemezse mektebi kapatmazlar, o adamları değiştirirler ve yerine daha elverişli adamları getirirler.”* [40]. Hamdullah Suphi Bey Almanların bir ülke ilimlerinin olduğunu, oysa ülke ilmi konusunda dönemin Türkiye'sinin içinde bulunduğu durumun

tanımının yokluktan başka bir şey olmadığını, bu sebeplerden dolayı ülkede bir ülke ilmi tesisinin kurulması gerektiğini, bu tesisin vekalet mi yoksa herhangi bir isim altında özel bir teşkilat mı olacağını karar verilmesi gerektiğini ayrıca İmar ve İskan işlerinin değişen bir teşkilata değil özel ve müstakil bir teşkilata bağlanması gerektiğini belirtmiş, Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nin Dahiliye Vekaleti'ne bağlanması sonucunda her iki vekaletin de ziyan olacağını, tüm bu sebeplerden dolayı aslında Mübadele İmar İskan Vekaleti'nin küçültülmesi değil büyütülmesi, zayıflatılması değil kuvvetlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır [40].

Vekaletin kapatılmasına dair müzakerelerden sonra kapatılma ve müdüriyet kurulmasına dair kanun tasarısının ilk maddesi hakkındaki müzakerelere geçilmiştir. Kanun tasarısının ilk maddesi şöyledir: *“Mübadele, İmar ve İskan Vekaletinin Lağviyle Vazaifinin Dahiliye Vekaletine Devri Hakkında Kanun Madde 1. — Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti ilga edilerek hukuk ve vazaifi Dahiliye Vekaletine devrolunmuştur. Mezkür vazaif Dahiliye Vekaletine merbut «İskan müdüriyeti umumiyesi» marifetiyle idare olunur.”* [40].

Kanun maddesi hakkında söz alan Karesi Mebusu Ahmet Süreyya Bey, imar ve iskan işinin memleketin ezeli ve ebedi derdi olduğunu, bu işler için kurulan Mübadele İmar ve İskan Bakanlığı'nın lağv edilmesi halinde iskan işinin kurulması planlanan müdüriyet tarafından yapılabileceği belirtmiş ancak imar işini kimin üstleneceğini sormuştur. Dahiliye Vekili Recep Bey kanun tasarısının ilk maddesinde kurulması düşünülen müdürlüğün adında imar kelimesinin kullanılmama sebebini, kurulması planlanan müdürlüğün harap yerlerde ülkenin maliyesinin el verdiği ölçüde çalışacağını, bundan dolayı gerçek şartlarda bir hayal olarak kalan bir kelimenin genel müdürlüğün isminde kalmasına gerek olmadığı için imar kelimesinin kullanılmasının lüzumu olmadığını belirtmiş ve, işin amacının iskan olduğunu, evini yapıp bir kişi iskan edildiği zaman evin yapılması ve tamirinin de iskan işi olduğunu açıklamıştır [40].

Sivas Mebusu Muammer Bey, imar kelimesinin kullanılmamasını hükümetin imarı yapmayacağı anlamına gelmediğini, kelimenin hükümet konusunun içinde olduğunu belirtmiş, nitekim Nafia Vekaleti'nin yolları yaparak imar yaptığını, imarla ilgisi olmayan Maarif Vekaleti'nin de okul yaparak imara katıldığını belirtmiştir. Yani imar kelimesinin aslında her kurumun içinde barındırdığını vurgulamış ve kurulması planlanan

müdürlüğün de hükümetin bir parçası olduğunu memleketin imarı ile meşgul olacağını, bu sebeplerden dolayı isimlere kapılıp tumturaklı laflarla iş görülemeyeceğini dile getirmiştir. Muammer Bey ayrıca yeni teşkilatın görev tanımını da şu şekilde yapmıştır: *“MUAMMER BEY (Sivas) —Hakikati görelim. Elimizdeki paranın miktarına göre bir teşkilat yapacağız ve mevcut olan insanları imar namı altında büyük şekillerde değil, yalnız onları öldürmeyecek derecede iskan edelim. Emin olunuz ki o zaman imarda kendi kendice hasıl olacaktır.”* [40].

Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nin lağv edilmesine dair hazırlanan kanun tasarısının birinci maddesi Reis tarafından oya sunulmuş ve mecliste kabul edilmiş ve kanun tasarısının ikinci maddesinin müzakerelerine başlanmıştır. Kanun tasarısının ikinci maddesi şöyledir:

“Madde 2 — Dahiliye Vekaleti 1340 senesi nihayetine kadar müstakil bütçe ile, mülga vekaletin teşkilatında tenzilat ve tebdilat icrası ile yeni iskan müdüriyeti umumiyesi kadrosunun tanzim ve tatbikine mezundur.” [40]. Kurulması tasarlanan yeni müdürlüğün teşkilat yapısı hakkındaki maddeye ilk itiraz Karesi Mebusu Vehbi Bey tarafından yapılmıştır. Vehbi Bey müdürlüğün bütçesi ve kadrosu ile yetkinin Dahiliye Vekaleti'ne verilmesine itiraz etmiş, böyle bir yetkinin ancak Meclis-i Ali'de olabileceğini belirtmiştir. Vehbi Bey'in itirazına benzer itirazlar başka mebusandan da gelmiştir. Yeni teşkilatın teşkilat ve bütçe konusu gündemi oldukça meşgul etmiş, gündem sonunda kabulüne dair Reis tarafından oylamaya sunulmuş, yeterli oy çoğunluğuna erişilemediğinden tekrar oylanmak üzere ertelenmiştir. İkinci maddenin oylanması sonrasında on dokuzuncu birleşim sona ermiştir.

3.2.4.3 43. Birleşim (31 Ocak 1925)

31 Ocak 1925 tarihinde gerçekleşen 43. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.22'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.22 Anahtar kelimelerin 43. Birleşimde kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	213
Mimar	30
Mimarlık	-
Mimari	6

İmar	14
Bayındırlık	-
Nafia	83
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	156
Mühendislik	3
Toplam	505

Kırk üçüncü birleşimin gündem konuları arasından [41],

- 1341 (1925) senesi Muvazene-i Umumiye Kanunu layihası ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

1925 yılı bütçe görüşmeleri Reis'in gündem konusunu meclise sunması ile başlamıştır. Reis bütçenin bir an evvel çıkması gerektiği için Cuma hariç her gün meclisin toplanmasını önermiştir. Konu hakkında ilk söz alan Maliye Vekili Mustafa Abdülhalik Bey olmuştur. Abdülhalik Bey bütçede açık olduğunu gelirlerin 145 milyon lira giderlerin ise 162 milyon lira olduğunu ancak yapılacak açıklamalardan sonra meclisin hükümeti maruz göreceğine inandığını dile getirmiştir. Vekil bütçeyi ana hatlarıyla meclise anlatmıştır. Bu noktada belirtmek gerekir ki, bütçe hakkındaki tartışmaların incelenmesi yerine -ki mecliste bütçenin ana fasıllarını etkileyecek derecede bir tartışma olmamış sadece Maliye Vekili bütçe hakkında uzun ve detaylı bir izahat vermiş ve birleşim sonlanmıştır- bütçenin fasıllarının incelenmesi, devletin hangi bayındırlık işine ne kadar para ayırdığının görülmesi, çalışmanın ana problemi olan iktidarın bayındırlık politikalarının anlaşılabilirliği açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda aşağıda verilen Çizelge 3.23'ten vekaletlerin ve devlete bağlı kurumların genel bütçeleri ile çizelge 3.24'ten de 1925 bütçesinde her bir vekaletin ve devlete bağlı kurumun bayındırlık alanındaki faaliyetlerini ve bu faaliyetlere bütçeden ayrılan miktarlar okunabilmektedir.

Çizelge 3.23 1925 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri [41].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	1 468 599
2	Riyaset-i Cumhur	208 791
3	Divan-ı Muhasebat	478 635
4	Başvekalet	73 584

5	Maliye Vekaleti	9 614 637
6	Muhassetat-ı Zatiye ¹	10 741 894
7	Duyun-u Umumiye	14 433 322
8	Rüsumat ² Müdüriyet-i Umumiyesi	4 520 394
9	Tapu Müdüriyet-i Umumiyesi	955 123
10	Dahiliye Vekaleti	4 762 976
11	Posta ve Telgraf Müdüriyet-i Umumiyesi	4 825 823
12	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti	3 603 006
13	Jandarma	10 745 572
14	Hariciye Vekaleti	2 587 328
15	Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi	616 688
16	Sıhhiye ve Muavenet-i İctimaiye Vekaleti	4 661 405
17	Diyanet İşleri Reisliği	1 660 801
18	Adliye Vekaleti	6 007 602
19	Maarif Vekaleti	7 224 100
20	Nafia Vekaleti	18 514 865
21	Ticaret Vekaleti	2 762 079
22	Müdafaa-i Milliye Vekaleti	32 212 474
23	Bahriye Vekaleti	4 222 498
24	Mübadele, İmar ve İskan Müdüriyet-i Umumiyesi	6 031 005
25	Ziraat Vekaleti	6 047 021
	Toplam	158 980 222

Çizelge 3.23'ten anlaşıldığı üzere 1925 yılı bütçesi yaklaşık olarak 160 milyon liradır. Bu bütçenin yaklaşık olarak on sekiz milyon lirası sadece Nafia Vekaleti'ne ayrılmıştır. Bu rakamlar yüzdeler olarak hesaplandığında ana bütçenin yüzde 12'si Nafia Vekaleti'ne ayrılmıştır. Ancak 43. Birleşim'in Zabıt Ceridesi'nde verilen 1925 yılı bütçesi cetvelleri, detaylı şekilde incelendiğinde Nafia bütçesine konulan paranın, sadece bayındırlık işlerine değil vekaletin her türlü harcamasını kapsadığı açıkça görülmektedir. Söz konusu cetveller incelendiğinde ülkede devlete ait bayındırlık-imar işi olarak ifade edilebilecek işlerin sadece Nafia Vekaleti'nden değil işin ilgili vekaletince ya da müdürlüğünce yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Çizelge 3.24, 1925 yılı bütçe cetvellerinde vekalet ve müdürlüklerin yaptıkları bayındırlık-imar işlerini göstermektedir.

¹ Muhassetat-ı Zatiye: Özel ödenek

² Rüsumat: Gümrük

Çizelge 3.24 1925 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bayındırlık işleri [41].

	Kurum	Fasıl/ Madde	Açıklama	Hükümetçe teklif olunan	Muvazene encümenince kabul olunan
1	Büyük Millet Meclisi	10/A	Meclis binası inşaatı		28 500
2	Riyaset-i Cumhur				
3	Divan-ı Muhasebat				
4	Başvekalet				
5	Maliye Vekaleti	40-5	Varidat alınan emlaki milliyeye inşaat ve tamirat masrafı	30 000	28 500
		51	Hükümet konakları tamirat, tevsiat ve inşaatı	300 000	-
		55	Askeri fabrikalar için sermayeyi iptidaiye		
		56/E	Kangırı su yollarının tecdit ve tamiri için mahalli belediyesine muavenet		
6	Muhassasat-ı Zatiye				
7	Duyun-u Umumiye	64-3	Memalîh ve ebniye inşaat ve tamirat ve tamiratı	80 000	76 000
8	Rüsumat Müdüriyet-i Umumiyesi	107-2	İnşaat ve tamirat	150 000	
9	Tapu Müdüriyet-i Umumiyesi				
10	Dahiliye Vekaleti	135	Hapishaneler İnşaatı		
		136	Hapishaneler masarifi tamiriyesi		
11	Posta ve Telgraf ve Telefon				

	Müdüriyeti				
12	Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti	155-1	İnşaat -Tamirat		
13	Umum Jandarma Kumandanlığı	168-3	İnşaat ve Tamirat		
14	Hariciye Vekaleti				
15	Matbuat Müdüriyet-i Umummiyesi				
16	Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekaleti	202-4	İnşaat, tesisat, tamirat, istimplak	120 000	120 000
17	Diyanet İşleri Reisliği				
18	Adliye Vekaleti				
19	Maarif Vekaleti	236-1	İnşaat ve Tamirat	300 000	-
20	Nafia Vekaleti	255-2	Mühendis Mektebi inşaat ve tamirat masrafı	3 000	3 000
		257-2	İstanbul ve Elaziz kondüktör mektepleri inşaat ve tamiratı	3 000	3 000
		258	İstikşafat, inşaat, tamirat ve işletme Demiryollar	68 000	61 465
		259	Mubayaası kabul edilen Anadolu Demiryolları Haydarpaşa limanı tesisatı sabitesinin alat ve edevatının tamiratı lazımesiyle icap eden alat ve edevatı muharrike ve müteharrike ve malzeme	1 500 000	2 000 000

			bedeli iştirası		
		260	Demiryolları inşaatı ve işletme ve tahsisat ve masarifatı	11 000 000	11 380 000
		261	Havali Şarkıye demiryollarının inşaat ve, tamirat ve işletmesine muavenet	500 000	500 000
		262	Develet yolları ve büyük köprüler	2 510 000	3 000 000
		263	Su işleri	457 144	447 144
21	Ticaret Vekaleti	279-2	Ereğli havzai fahmiyesi inşaat ve tamirat ve idare ve işletme masrafı	50 000	47 500
		286	Maadin idaresi için resimhane ve labratuvar inşaası masrafı	5 000	4 750
22	Müdafa-i Milliye Vekaleti	299	Tamirat ve inşaat	250 000	-
23	Bahriye Vekaleti	317-4	Ebniye inşaatı	40 000	33 000
		319	Fenerler masarifi ve inşaiyesi		
24	İskan Müdüriyet-i Umumiyesi	325-4	İktisadi haneler	500 000	475 000
25	Ziraat Vekaleti	339-5	Merkez laboratuvarları bina inşaat ve masarifi	30 000	40 000
		342	Orman ziraat baytar idareleri inşaatı	3 000	2 850
26	İmalatı Harbiye Müdüriyet-i Umumiyesi	352	İnşaat ve tesisat ve tamirat	268 000	158 000
	Toplam				18 408 709

1925 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.24'te görüldüğü üzere 18 milyon 408 bin 709 liradır. Bu miktar

ana bütçenin yaklaşık olarak %12'sidir. İnşaat alanına yapılan harcamanın yaklaşık %78'lik kısmı Demiryolu inşaatına harcanmıştır. 1925 yılı bütçesi ve bütçeden kurumların bayındırlık işlerine ayrılan verilerden, dönemin iktidar yapısının bayındırlık politikasının önemli ölçüde yol üzerine kurgulandığı anlaşılmaktadır. Ülkenin bayındırlık anlamında yetkinleşmesi sadece yol merkezli tahayyül edilmiştir.

3.2.4.4 74. Birleşim (10 Mart 1925)

10 Mart 1925 tarihinde gerçekleşen 74. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.25'te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.25 Anahtar kelimelerin 74. Birleşimde kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	31
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	6
Bayındırlık	-
Nafia	63
Müteahhit	3
Müteahhitlik	-
Mühendis	27
Mühendislik	-
Toplam	130

Yetmiş dördüncü birleşimin gündem konuları arasından [42],

- 1341 senesi Muvazene-i Umumiye Kanunu Layihası ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası, B-Nafia Vekaleti Bütçesi,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmetedir.

1925 Yılı genel bütçesi içerisinde Nafia Vekaleti'nin bütçe görüşmeleri, Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Trabzon Mebusu Muhtar Bey olmuştur. Muhtar Bey, ülkenin yükselmesinin umur-u nafianın yapılması ile mümkün olacağını, ziraatın, ticaretin ilerlemesinin nafıya bağlı olduğunu, ülkede ne kadar okul yapılırsa yapılsın ülkenin ürünlerinin gerekli yerlere götüreceği vasıtaların yapılmadığı sürece ülkenin fakirlik içinde kalacağını belirtmiştir ve ülkenin yükselmesini *sadece nafia işlerinin yani vesaiti nakliyenin* [42] ve memleketin imarının sağlanması ile

olacağını dile getirmiştir. Muhtar Bey nafia işinin özel teşebbüsler tarafından yapılamayacağını doğrudan doğruya devlet tarafından yapılabileceğini belirtmiş ve savaştan yeni çıkmış halde ülkenin nafia işleri olan şimendifer inşaatları için bütçeye 10 milyon lira kadar para konulduğunu, bu meblağın hatırı sayılır olmasına karşın memleketin imarının uzun yıllar devam edebilmesi için yeterli olmadığını dile getirmiştir. Muhtar Bey ayrıca Meclisin Trabzon-Erzurum hattının ve Trabzon Limanı'nın inşaatı için kanun çıkardığını, kanuna göre inşaata 1925 yılında başlanacağını ancak 1925 yılı bütçesinde böyle bir masraf gösterilmediğini belirtmiş ve söz konusu bölgenin yaşam şartlarının iyileştirilmesi, bölgenin eski *gürbüzlüğüne* [42] kavuşması ve bölgeye medeniyetin gitmesi için Trabzon-Erzurum hattının tesis edilmesinin zorunlu olduğunu vurgulamıştır. Muhtar Bey'in oldukça uzun süren konuşmasından ülkenin kalkınmasını sağlayacak nafia işlerinin demiryolu, karayolu, liman inşaatları ve tarım ovalarının ıslahı olarak tahayyül edildiği anlaşılmaktadır. Muhtar Bey'in dönemin nafia işlerini oldukça detaylı bir biçimde tanımlayan konuşması içerisinde, günümüzde zihinlerde oluşan bayındırlık işlerinin 1925 zihinlerinde farklı şekillerde tezahür ettiği açıkça görülmektedir. 1925'lerin nafia işlerinin sadece alt yapı hizmeti olarak nitelendirilebilecek bir tanımlamaya sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Muhtar Bey konuşmasında ülkenin mühendis-fen memuru sorununa da değinmiştir. Ülkede fen memuru yetiştirilemediğini, ülkede toplam 300 kadar mühendis olduğunu, ufak bir devlet olan Bulgaristan'da bile 1800 mühendis olduğunu belirtmiş ve sayılarının az olmasına karşın devletin bu mühendisler için ücreti kadar maaş verdiğini bu sebepten mühendislerin devlette çalışmadığını ve işlerin yüz üstü kaldığını dile getirmiştir. Muhtar Bey, Avrupa'dan 1200 lira verilerek getirilen mütehasısların muadillerinin ülkede olduğunu, yabancılara verilen ücret kadar olmasa da mühendisler için şuan aldıklarından daha iyi bir ücretin verilmesi gerektiğini savunmuş, ülkenin içinde bulunduğu durumda değil üç yüz, üç bin mühendisin bile yetersiz kalacağını belirtmiştir [42].

1925 yılı Nafia Bütçesi hakkında söz alan Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Bey, konuşmasında vekaletin bütçesinden ziyade yapılması gereken bir kaç nafia işinden bahsetmiştir. Tunalı Hilmi Bey Ereğli Limanı üzerinde durmuş, Ereğli Limanı'nı Anadolu'nun Marsilya'sı olarak tanımlamış, ve limanın yapılmasından sonra

Anadolu'nun ticaretinin buraya akacağını, Cenevizliler zamanından beri burada bir liman olduğunu, bu yüzden de limanın yapımının az bir masrafla yapılabileceğini belirtmiştir. Tunalı Hilmi Bey, ayrıca ülkenin vaziyeti itibarıyla Nafia siyasetinin üç ana unsur üzerinde, bu unsurların da deniz siyaseti, ırmak siyaseti ve kara siyaseti olması gerektiğini belirtmiştir. Tunalı Hilmi Bey'in nafia siyaseti konusundaki fikirlerini destekler bir yorumda Karesi Mebusu Kazım Vehbi Bey'den gelmiştir. Kazım Vehbi Bey, Nafia Vekaleti'nin karayolu, demiryolu, denizyolu hatta *tayyarecilik* [42] siyasetine de önem vermesi gerektiğini belirtmiştir.

Ülke nafiasının içinde bulunduğu duruma Mersin Mebusu Niyazi Bey'de yorum getirmiştir. Niyazi Bey, cumhuriyetle beraber ülke nafiasının geliştiğini, ülke nafiasına Nafia Nezareti döneminde verilen önemden kat kat fazla önemin verildiğini bunun da ülke ve hükümet için bir şeref olduğunu belirtmiştir. Niyazi Bey ayrıca nafia bütçesinde Mühendis Mektebi'ne ayrılan paranın çok yetersiz olduğunu, ülkedeki mühendis mektebinin Avrupa'dakilerle kıyaslanınca çok fakir bir halde olduğunu, ülkenin mühendislerinin yabancı mühendislerden aşağıya kalmadığını hatta yabancılardan daha iyi olduklarını, ülkenin mevcut durumdan çok daha fazla mühendise ihtiyacı olduğunu bu sebeplerden dolayı mühendis mektebine ayrılan faslın daha iyileştirilmesi gerektiğini belirtmiştir [42].

Nafia Vekaleti'nin 1925 yılı bütçesinin müzakere edildiği yetmiş dördüncü birleşimde genel olarak vekaletin bütçesi üzerinde durulmamış, çoğunlukla söz alan vekillerin ülkenin nafia işi olarak kabul edilen demiryolu, karayolu ve limanları hakkında kişisel fikirlerini beyan etmişlerdir. Birleşim görüşmelerin bir sonraki gün devam etmesi istemiyle Reis tarafından sonlanmıştır.

3.2.4.5 75. Birleşim (11 Mart 1925)

11 Mart 1925 tarihinde gerçekleşen 75. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.26'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.26 Anahtar kelimelerin 75. Birleşimde kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	66
Mimar	2

Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	4
Bayındırlık	-
Nafia	175
Müteahhit	3
Müteahhitlik	2
Mühendis	65
Mühendislik	1
Toplam	318

Yetmiş beşinci birleşimin gündem konuları arasından [42],

- 1341 senesi Muvazene-i Umumiye Kanunu Layihası ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası, A-Nafia Vekaleti Bütçesi,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Yetmiş beşinci birleşimde Nafia Vekaleti'nin bütçe görüşmelerine devam edilmiştir. Konu hakkında ilk söz alan Aydın Mebusu Mithat Bey olmuştur. Mithat Bey, Nafia Vekaleti'nin durumunu boğazda yıkılmaya yüz tutmuş saltanat devrini yaşamış büyük konaklara benzetmiş, vekaletin teşkilatını eksik bulmuş ve vekaleti ülkeyi baştan başa imar eden değil tamir eden olarak tanımlamıştır. Mithat Bey, nafia bütçesine bakıldığında fasılların genelde tamirat üzerine olduğunu vurgulamıştır. Mithat Bey ülkedeki mühendis sayısına da değinmiş ve mühendis sayısını az bulanların aksine ülkedeki mühendis sayısını yapılacak işler için yeterli bulmuş, Türk mühendisleri, Avrupa'daki mühendislerden daha yetenekli olarak tanımlamıştır [42].

Nafia bütçesi hakkında söz alan Nafia Vekili Süleyman Sırrı Bey *nafia makinesinin* [42] ülkede işe başladığı zaman 2-3 milyonun üzerine kurulduğunu oysa şimdi makinenin 18 milyona yükseldiğini bunun da nafia makinesinin kabiliyetini gösterdiğini belirtmiştir. Nafia Vekili nafianın ülkenin her yerinde iş yapmak zorunda olduğunu dile getirmiş ve bütçe fasıllarında nafia bütçesinin fasıllarında olan işlerin gerekliliğini detaylıca anlatmıştır. Vekilin ülkedeki nafia işleri tanımlaması kara ve demir yolları, bunlara bağlı köprüler, büyük tarım alanları sulamaları konusunda olmuştur. Süleyman Sırrı Bey ülkenin mühendis istihdamına da değinmiştir. Ülkede mühendis sayısının az olduğunu belirtmiş, ülkenin mühendis sayısını Avrupa'daki ülkelerle kıyaslamıştır. Vekil ülkenin mühendis ihtiyacı yanında ikinci ve üçüncü derece fen memuruna da ihtiyacı olduğunu

belirtmiş ve bu ihtiyacı karşılamak için Elaziz de bir Kondüktör Mektebi açtıklarını fakat maalesef gelen *usatın*¹ mektebi yakıp yıktığını belirtmiştir. Nafia Vekili konuşmasında ülkedeki suyollarına değinmiştir. Vekil ülkedeki suyolu siyasetinin Avrupa'daki ile karşılaştırılmaması gerektiğini, çünkü Avrupa'nın topoğrafisi ile Türkiye'ninkinin farklı olduğunu, Avrupa'nın suyollarından faydalanabilme sebebini, onların sularının 800 kilometreye kadar gittiği halde eğimin 50-60 santimetreye vardığını, oysa Türkiye'de suyolunun 30-40 kilometre içeri gidince eğiminin 1 metreye çıktığını, su yolu kullanımında en önemli etkenin eğim olduğunu ve tüm bu sebeplerden dolayı ülkede ırmak siyaseti olamayacağını dile getirmiştir.

Nafia Vekili'nin konuşmasının ardından oy birliği ile Nafia bütçesinin fasıllarının müzakeresine geçilmiştir. Bütçe fasılları arasından 254. Fasil olan Mühendis Mektebi: Maaşat kısmı müzakere konularından biri olmuştur. Mersin Mebusu Niyazi Bey, Mühendis Mektebi Muallimleri'nin maaşlarının çok az olduğu bunun yanı sıra çok az zam yapıldığını belirtip, muallim maaşlarında daha fazla bir zammın uygun olacağını dile getirmiştir. Bu öneri üzerine söz alan Nafia Vekili Süleyman Sırrı Bey, Mühendis Mektebinde iki türlü muallim olduğunu, bunlardan bir kısmının sadece ders verdiğini verdiği ders saati kadar ücret aldığını, diğer bir kısmının ise doğrudan doğruya muallim olduklarını buna bağlı olarak saat başı ders alan muallimlerin maaşlarının daha az olduğunu belirtmiştir. Mühendis mektebi muallimlerinin ders ücretleri hakkında Biga Mebusu Şükrü Bey de söz almıştır. Şükrü Bey mühendislikle ilgili kimi çok önemli dersin az ücretlendirildiği oysa mühendislikle hiç alakası olmayan Felsefe-i İlmiye dersinin daha çok ücretlendirildiğini belirtmiştir. Şükrü Bey'in gereksiz bulunduğu mühendislik dersleri hakkında söz alan Nafia Vekili Süleyman Sırrı Bey konu hakkında şu sözleri söylemiştir: *"...Mühendis denince sırf hendesece telakki ederiz. Fakat Avrupa'yı görmüş olanlar bilirler ki mühendis mutlaka bir defa iktisatçıdır... İkincisi Hukuku İdare, hakikaten bunu da itiraf etmeliyiz ki, Hukuku İdareyi okutmak için neye mühendis ararız? Çünkü imtiyaz verilir, imtiyaz nedir, memleketin imtiyaz siyaseti nedir, nafianın usulü idaresi nedir. Usulü idareyi bilmeyen bir mühendis, mühendis değil amele başı olur ve mühendisleri amele başı telakki etmeyiniz efendim."* [42]. Nafia Vekili'nin mühendislik mesleğini algılayışı dönemin meslek ideolojisinin zihinlerdeki inşasının

---

¹ Usat: Asiler, itaatsizler, zorbalılar.

görülmesi açısından oldukça önemlidir. Vekilin tahayyül ettiği mühendis her konuyu bilen uzman kişidir. Vekilin mühendisi hem mühendis, hem iktisatçı, hem felsefeci hem de hukukçudur yani birçok meslek mühendislik içinde var olur. Bu zihin dünyası içerisinde mimarın henüz değil birey tanımsal olarak da var olamama hali dönemin iktidarının bir beklentisi-hayali-talebidir.

Mühendis Mektebi hakkındaki faslın müzakeresinden sonra nafia bütçesinde yer alan diğer fasılların müzakerelerine geçilmiştir. Müzakere edilen ve üzerinde durulan diğer fasıllar demiryolu-karayolu ve limanlar hakkında olmuştur. Müzakerelerde söz alan birçok vekil dönemin iktidarının genel kabulü olan ülkenin refahının nafia işlerine yani demiryolları, karayolları, limanlar, tarım ovaları sulanması gibi işlere bağlı olduğunu vurgulamış ve mebusu oldukları bölgelerdeki kendilerince önemli ve yapılması gereken nafia işlerinin dikkate alınması gerektiğini dile getirmişlerdir [42].

3.2.4.6 92. Birleşim (2 Nisan 1925)

2 Nisan 1925 tarihinde gerçekleşen 92. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.27’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.27 Anahtar kelimelerin 92. Birleşimde kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	50
Mimar	17
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	21
Bayındırlık	-
Nafia	2
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	10
Mühendislik	-
Toplam	100

Doksan ikinci birleşimin gündem konuları arasından [43],

- Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi’nin 1341 (1925) yılı bütçesi hakkında 1/573 numaralı kanun layihası ve Muvazene-i Maliye encümeni mazbatası,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin bütçe görüşmelerine Reis'in gündemi okutması ile başlanmıştır. Konu hakkında ilk söz alan Bozok Mebusu Ahmet Hamdi Bey olmuştur. Ahmet Hamdi Bey, eskiden İstanbul'da bir Evkaf Nezareti olduğunu, ancak bu nezaretin bir batakhaneye benzediğini, şimdiki Evkaf Müdüriyeti'nin batakhaneye olmadığını ancak müdüriyette vurdumduymazlık olduğunu dile getirmiştir. Ahmet Hamdi Bey müdüriyetin Ankara'da yaptırmaya başladığı otelin inşaatının bir türlü bitiremediğini, inşaat için hiç bir şey yapılmadığını, inşaatın bitirilmek üzere bir süre önce Almanlara verildiğini ancak daha sonra Almanların elinden geri alındığını ve inşaatın müdüriyetin devam ettiğini belirtip, tüm bu devir ve geri alım işlerinin nasıl yapıldığına dair soru sormuştur [43].

Ahmet Hamdi Bey evkafta çalışan ve kimliğini belirtmediği bir mimar hakkında da açıklama yapmıştır. Ahmet Hamdi Bey, evkafın bir mimarı olduğunu, ancak bu kişinin Kudüs'te İngilizlere çalıştığını, Ankara'ya geçen yıl içinde bir kez geldiğini buna rağmen bu kişinin yıllarca müdüriyetten maaş aldığını belirtmiştir. Mebus ayrıca evkafın, ülkenin sıhhatiyle ilgili de bir görevi olduğunu belirtmiş ve merkez illerde evkafa ait olan ancak çalışmayan suyollarının ve çeşmelerin tamir edilmesi gerektiğini dile getirmiştir [43].

Müdürlük bütçesi hakkında söz alan Dersim Mebusu Feridun Fikri Bey'de evkafın Ankara'da yaptırmakta olduğu otelin¹ neden bitirilmediğini sormuştur. Soruları cevaplamak üzere söz alan Evkaf Müdürü Umumi Şemsettin Bey, söz konusu inşaatın evkafın başlamadığını, 1923 yılının Kasım ayında otelin alındığını, otel alındıktan sonra otelin projesinin mimarından bin liraya satın alınmak istendiğini ancak mimarın buna itiraz edip inşaat yapıldıkça projeyi vereceğini belirttiğini, ancak zaman içinde projenin de inşaat aşamasında hazırlanmakta olduğunu anladıklarını belirtmiş, müdüriyetin elinde sadece bir temel planı olduğunu bunun dışında binanın bütün planının ya da detay planının olmadığını dile getirmiştir. Müdürün açıklamasının ardından söz alan Erzurum Mebusu Rüştü Paşa söz konusu otel hakkında Evkaf Müdürü'ne şu soruyu sormuştur: *"Efendim; bu otelin iki köşesinde iki tane ehramı sütunla, ortasında armudi bir kubbe var. Bunlara kaç bin lira sarf edilmiştir ve bunlar niçin yapılmıştır?"* [43].

---

¹ 92. Birleşim'de bahsedilen otel Ankara Palas'tır. İlk tasarımı Vedat Tek tarafından yapılan yapı, inşaat süreci içinde Sıhhiye Vekâleti'nden Vakıflar İdaresi'ne Devredilince Kemalettin Bey'in tasarımına göre tamamlanmıştır.

Rüştü Paşa'nın sorusu üzerine söz alan Evkaf Müdürü söz konusu otelin mimarı ve yapıya dair detaylar hakkında şu açıklamaları yapmıştır: “...Malumu aliniz bu zat Mimar Kemalettin Beydir ki, memleketin en münevver bir genci ve inşaatta göstermiş olduğu eserleriyle temayüz etmiş bir şahıstı. 1339 senesi Bütçesinin tanzimi sırasında Heyeti Celileniz tarafından Kemalettin Bey kabul ettiği surette altı bin kuruş maaşla tayini temsil edildi. Tabii Encümeni alinizin bu kararına ittibaen Kemalettin Beye teklif edildi. Mescidi Aksanın Türk mimarları tarafından tamiri arzu edilmiş ve kendisine 400 İngiliz lirası maaş yani ücreti şehriye tayin edilmiş ve bu evvelce Hükümetçe de kabul edilmiş olduğundan Kemalettin Bey Kudüs'e izam edilmişti. Başlamış olduğu işi bitirmek ve icabında buraya gelmek suretiyle kendisinin 1340 senesi iptidalarında Evkaftaki vazifesine nihayet verildi ve hatta bu suretle tayininden sonra İstanbul'da 2 - 3 ay kaldı. Ondan sonra gitti. Bir lüzum üzerine yine çağırdık «bu inşaatı burada deruhte ettim, tehlikeli bir anındayım, şimdilik gelemeyeceğim» dedi... Oteldeki sütunlara gelince: Tabii inşaatın projesi yapıldığı zaman bir de onun keşfi yapılır... Onu heyeti fenniye bilir, bendeniz bilmiyorum.” [43].

Evkaf Müdüriyeti bütçesi hakkında bir başka tartışma da savaş sonrası tahrip olmuş bölgelerdeki müdüriyetle ilgili inşaatlardır. Konu hakkında Kastamonu Mebusu Halit Bey, istila gören bölgelerdeki camilerin tahribata uğradığını belirtmiş ve ayrıca müdüriyete illerde belli başlı ne yapıldığını sormuştur. Halit Bey'e cevaben söz alan Müdürü Umumi Şemseddin Bey, istila gören bölgelere müdüriyet tarafından fen memuru gönderildiğini ve keşif yapıldığını, keşif sonucunda hasarın 25 milyon olarak belirlendiğini, ancak müdüriyet bütçesinin toplamının iki buçuk milyon lira olduğunu bunun da yaklaşık 700 bin lirasının inşaat fasıllarına ayrıldığını, bu miktarın da merkezin ihtiyacı çıktıktan sonra kalan kısmının taşraya verildiğini belirtmiş ve müdüriyetin 600 parça hayrat tamir ettirdiğini dile getirmiştir [43].

Saruhan Mebusu Vasıf Bey, Evkaf Müdüriyeti'nin ülkede bir iş yapmadığını, müdüriyetten beklenenin bir iki bina yapmak olmadığını ki yapılmaya çalışılan binaların yıllardır uğraşıldığı halde bitirilemediğini, tüm bunlar sonucunda ülkede Evkaf Müdüriyeti ve müdüriyetin bütçesinden bahsetmenin kendi kendini aldatmaktan başka bir şey olamayacağını belirtmiştir [43].

Müdüriyet hakkındaki müzakereler bir kaç vekilin daha müdüriyetin başarısızlığı hakkındaki konuşmaları ile devam etmiş ve müdüriyetin bütçe fasıllarının müzakerelerine geçilmiştir. Bütçe fasılları, birinci fasıla (maaşlar) ve altıncı fasıla (merkez ve vilayet masarifi müşterekesi) ek yapılması ile genel kurulda aynen kabul edilmiştir.

3.2.4.7 103. Birleşim (15 Nisan 1925)

15 Nisan 1925 tarihinde gerçekleşen 103. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.28’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.28 Anahtar kelimelerin 103. Birleşimde kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	-
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	9
Bayındırlık	-
Nafia	116
Müteahhit	1
Müteahhitlik	-
Mühendis	7
Mühendislik	-
Toplam	133

Yüz üçüncü birleşimin gündem konuları arasından [44],

- İstanbul ciheti havagazı şirketine ait evrakın celb ve tetkiki hakkında Gümüşhane Mebusu Zeki Bey’in 4/230 numaralı tavrı ve Nafia Encümeni’nin mazbatasını, çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Yüz üçüncü birleşim içerisinde ilgili gündem konusu detaylı şekilde incelendiğinde, gündem konusunun birinci meşrutiyet döneminde imtiyaz almış olan İstanbul Havagazı Şirketi ile hükümet arasındaki anlaşmazlığın neticelendirilmesi olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda birleşim değerleri her ne kadar çalışmanın alt birim değeri olan 100 birimi geçmiş olsa da, birleşim içerik açısından araştırmanın sınırları dahilinde değildir [44].

3.2.4.8 109. Birleşim (22 Nisan 1925)

22 Nisan 1925 tarihinde gerçekleşen 109. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.29’da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.29 Anahtar kelimelerin 109. Birleşim’de kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	99
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	54
Bayındırlık	-
Nafia	102
Müteahhit	11
Müteahhitlik	-
Mühendis	9
Mühendislik	-
Toplam	275

Yüz dokuzuncu birleşimin gündem konuları arasından [44],

- Saruhan Mebusu Mustafa Fevzi Efendi ve on iki refikinin; yanık yerlerin imarı için bir banka teşkiline dair 2/451 numaralı teklifi Kanunisi ve Encümeni mahsus mazbatası,
- Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi’nin 1341 (1925) senesi bütçesine faslı mahsus olarak beş yüz elli bin lira ilavesi hakkında 1/709 numaralı kanun layihası ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası,
- Harita Müdüriyet-i Umumiyesi kanunu,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Ülkenin yanık yerlerinin imarı için bir banka kurulmasına dair görüşmeler Reis’in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Saruhan Mebusu Mustafa Fevzi Efendi ve on iki arkadaşının konu hakkında yapmış olduğu teklifte, meclisin 1923 yılında Mübadele İmar ve İskan Kanunu’nun onuncu maddesinde belirtilen tahrip edilen yerlerin ve iskan mıntıklarının imarını temin için devletçe gösterilecek teminat bedelinde bir imar bankası tesisi için Hükümete yetki verildiği, ancak konu hakkında hükümetin ne gibi teşebbüsler yaptığının bilinmediği, zira ülkenin yanık yerlerinin imarının imar bankasının teşkili ile mümkün olabileceği belirtilmiştir. Teklifte bankanın bütçesine bir

milyon lira tahsis edildiğinde işin maksadına ulaşacağı dile getirilmiş ve teşkil edilmesi kabul edilmiş olan bankanın vazifesinin hane inşası ve yangından zarar görmüş kişilerin iskanı olacağı belirtilmiştir. Teklifte, İmar Bankası'nın derhal işe başlayabilmesi için talep edilen bir milyon lira sermayenin temini ve sahipsiz emlak ve arsaların bankaya devredilmesi ve bankanın kendisine devredilen bu taşınmazların satışından sermaye elde edebileceği tüm bunlar sonucunda da memleketin imarının ve halkın refahının sağlanabileceği belirtilmiştir [44].

İmar Bankası hakkındaki müzakereleri hakkında ilk söz alan Trabzon Mebusu Muhtar Bey olmuştur. Muhtar Bey sahipsiz emlak ve arazilerin, savaş sebebiyle zarara uğramış, evi yanmış ya da herhangi bir durumdan ev tahrip olmuş olanlara verilmesi hakkında 13 Mart 1924 yılında bir kanun çıkarıldığını, ardından kısa bir süre önce de bu taşınmazların hükümet tarafından satın alınmasına ve kimlere verilmesine karar verilmesi konusunda yeni bir kanun çıkarıldığını, şimdi ise yine bu taşınmazlar konusunda bir banka kurulmak istendiğini oysa bu sahipsiz taşınmazlardan faydalanacak halkın belki de böyle bir banka kurulmasını istemeyeceğini belirtmiştir. Konu hakkında söz alan Malatya Mebusu Doktor Hilmi Bey'de yangın zedelere gereğinden fazla yardım edildiğini, Ermeni taşınmazlarının onlara tahsis edildiğini, oysa doğu Anadolu'da birçok çocuğun yetim olduğunu bu sebepten dolayı yangın zedeler için banka kurulacağına *şüheda yavruları bankası*¹ kurulması gerektiğini belirtmiştir. Trabzon Mebusu Muhtar Bey'e ve Malatya Mebusu Doktor Hilmi Bey'e cevaben söz alan İzmir Mebusu Mustafa Necati Bey, Ziraat Bankası'na ait olan bir yetkinin müstakil bir banka yapılarak bu bankaya verilmek istendiğini böylece yangın zedelerin kendilerine ait taşınmazlarını bu banka vasıtasıyla idare edebileceklerini, zira devletin tam anlamıyla bu işi yapamayacağını çünkü devletin ticari, iktisadi olan teşkilatın idaresinde muvaffak olamadığını, bu işlerin bütün dünyada da böyle olduğunu belirtmiştir. Mustafa Necati Bey, ayrıca, Malatya Mebusu Doktor Hilmi Bey'in söylediği yangın zedelere gereğinden fazla yardım edildiği sözüne de itiraz etmiş, böyle bir durumun söz konusu olmadığı bu insanların aç ve açıkta olduğunu, bu insanların söz konusu banka teşkil edildiğinde ancak yüzlerinin bir parça olsun gülebileceğini dile getirmiştir. Mustafa Necati Bey, banka kurulma fikrinin esasen Mübadele Vekaleti

---

¹ Malatya Mebus Doktor Hilmi bey'in konuşması içerisindeki tanımdır. Konuşmanın tam metni için; Bkz: TBMM ZC D:2 C:18 S:432 [44].

teşekkül ettiği zaman tasavvur edildiğini yani alelacele yapılmış bir kanun olmadığını, memleketin imarının düşünülerek uzmanlar tarafından hazırlandığını ayrıca hazırlanan ve teklifi sunulan bu banka kanunundan memlekette perişan kalan ve memleketin hayatını kurtaran Anadolu halkının yararlanacağını belirtmiştir[44].

İmar Bankası kanunu teklifini destekleyen bir başka görüşte Saruhan Mebusu Vasıf Bey'e aittir. Vasıf Bey, Anadolu'nun doğusunun batısının harap halde olduğunu bu durum karşısında Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bir imar politikası takip etmesi gerektiğini, hatta imar politikasına en önemli mesainin harcanması gerektiğini bunların millete karşı birer görev olduğunu belirtmiştir [44].

Yanık yerlerin imarı için kurulması düşünülen banka hakkında verilen kanun teklifi Reis tarafından oylamaya sunulmuş ve teklif reddedilmiştir.

Yüz dokuzuncu birleşimin gündem konuları içerisinde, Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1925 yılı bütçesine Dördüncü Vakıf Han'ın ikmaline mahsus olarak beş yüz elli bin lira ilavesi hakkında kanun layihası ve konu hakkında Muvazene-i Maliye Encümeni'nin mazbatasındaki gündem konusunun müzakerelerine, Reis'in konu hakkındaki evrakı okutması ile başlanmıştır. Kanun layihasına göre Dördüncü Vakıf Han'ın tamamlanması için Evkaf Bütçesine 550 bin lira ek bütçe istenmiş ancak istenen bütçe Muvazene-i Maliye Encümeni'nce 350 bin liraya indirilmiştir. Evkaf Müdüriyeti'nin Dördüncü Vakıf Han için yapmış olduğu ek bütçe talebi, mecliste herhangi bir müzakere talebi olmadan kabul edilmiştir[44].

Harita Genel Müdürlüğü'nün kurulmasına dair yapılan kanun teklifi hakkında, mebusandan kanun gerekçesi hakkında herhangi bir görüş bildirilmemiş, kanun Reis tarafından oya sunulmuş ve kabul edilmiş ve kanun tasarısı maddelerinin müzakerelerine geçilmiştir. Kanun tasarısının ilk maddesine göre Harita Müdüriyet-i Umumiyesi'nin Müdafaa-i Milliye Vekaleti'ne bağlı bir müdüriyet olması düşünülmüştür. Müdüriyetin görevi kanun tasarısının dördüncü maddesinde aşağıdaki gibi tarif edilmiştir:

"Madde 4. — Harita Müdüriyet-i Umumiyesi :

A) Müdafaa-i memlekete muktazi bilumum plan ve haritaların;

B) Tapu müdüriyeti umumiyesine muktazi kadaastro planlarının;

C) Nafia, Ziraat ve Ticaret Vekaletleri'ne muktazi plan ve haritaların;

D) Diğer vekaletlerle bilumum devair resmiyenin lüzum göstereceği haritaların ahiz ve tabiyle mükelleftir.

Ancak, herhangi bir vekalet veya daire, kendi ihtiyacı mesleki ve fennisinin istilzam ettiği mesaiyi bizzat ifa edebilir." [44].

Harita Müdüriyet-i Umumiyesi'ne ait 11 maddelik kanun teklifi maddeleri birleşimde tartışma konusu olmamış, kanun maddeleri hakkında milletvekilleri görüş bildirmemiş ve maddeler aynen kabul edilmiştir.

3.2.5 TBMM II. Dönem-III. Yasama Yılı (1 Kasım 1925-10 Haziran 1926)

TBMM II. Dönem III. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1925'te başlayıp 10 Haziran 1926 tarihinde sonlanmıştır. III. Yasama Yılı içerisinde 118 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 107. ve 117. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır

3.2.5.1 107. Birleşim (24 Mayıs 1926)

24 Mayıs 1926 tarihinde gerçekleşen 107. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.30'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.30 Anahtar kelimelerin 107. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	34
Mimar	17
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	9
Bayındırlık	-
Nafia	21
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	20
Mühendislik	-
Toplam	101

Yüz yedinci birleşimin gündem konuları arasından [45],

- Erzurum-Sarıkamış-Kars ve Şuabatı demiryolları idaresinin 1926 senesi bütçesi hakkında 1/951 numaralı kanun layihası ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası,
- Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1926 senesi bütçesi hakkında kanun layihası ve konu hakkında Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Erzurum-Sarıkamış-Kars ve Şuabatı Demiryolları idaresinin 1926 yılı bütçesinin kanun layihası hakkındaki müzakereler Reis'in ilgili evrakı okutması, konu hakkında görüş bildirmek isteyen olup olmadığını sorması ile başlamıştır. Konu hakkında mebusandan görüş bildirme talebi gelmemiş, kanunun maddelerinin müzakerelerine geçilmiştir. Kanun maddelerinden ilki söz konusu hattın gelirleri ile ilgili olup hattın geliri 485 027 liradır. İkinci madde ise hattın giderleri ile ilgilidir. Hattın giderleri 845 027 liradır. Söz konusu hattın 1926 yılına ait olan bütçesine ait kanun layihası maddeleri hakkında mebuslar görüş bildirmemiş ve maddeler aynen kabul edilmiştir [45].

Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1926 yılı bütçesi ile ilgili kanun layihası hakkındaki müzakereler Reis'in konu hakkındaki evrakı okutması ile başlamıştır. Konu hakkında mebusandan görüş gelmemiş ve kanun layihası kabul edilmiştir. Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi bütçesi çalışmanın anahtar kelimeleri bağlamında önemli bir detaya sahiptir. Çizelge 3.30'da verilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri tablosunda **mimar** kelimesinin 17 kez kullanıldığı görülmektedir. Kelimenin 17 kez gibi yüksek bir değerde kullanılmış olması, 107. Birleşimde meclis gündeminde mimarlık pratiği ya da mesleği ile ilgili bir konunun müzakere edilmiş olabileceğini akla getirmektedir. Oysa birleşimin müzakere konularından biri olan Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin bütçe fasılları [45] detaylı bir biçimde incelendiğinde mimar kelimesinin bu fasıllar içerisinde kadro tanımı ve bordro değeri olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kadro tanımına dair örnek kullanım aşağıdaki çizelgedeki gibidir.

Çizelge 3.31 Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi 1926 yılı bütçesinde mimar kelimesinin kullanım şekli [45].

Ünvan-ı Memuriyet	1925 kadrosu beheri		1926 tadilatı beheri	
	Adet	Maaş	Adet	Maaş
Mühendis Mimar	1	40	-	-
Mühendis Mimar	2	30	1	40
Mimar	1	25	4	50

Taşra Menatıkı Vakfiyesi Mimarları	2	40	-	-
Taşra Menatıkı Vakfiyesi Mimarları	2	30	1	25

Müdüriyetin bütçe görüşmeleri sırasında müdüriyetin ismi hakkında Çanakkale Mebusu Şükrü Bey tarafından değişiklik teklifi yapılmıştır. Mebus teklifinde, Medeni Kanun'da vakıf kelimesinin yerine tesis kelimesinin kabul edildiğini bu sebepten müdüriyetin isminin Tesisat Müdüriyet-i Umumiyesi ve bütçedeki vakıf kelimelerinin de tesisat kelimesiyle değiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Şükrü Bey'in teklifine cevaben Reis, Medeni Kanun ile birçok isimlerin değiştiğini, bu değişikliklerin uygulamaya başlandığı zaman müdüriyetin isminin de ne olacağını o zaman görüleceğini belirtmiştir.

3.2.5.2 117. Birleşim (9 Haziran 1926)

9 Haziran 1926 tarihinde gerçekleşen 117. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.32'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.32 Anahtar kelimelerin 117. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	75
Mimar	1
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	6
Bayındırlık	-
Nafia	22
Müteahhit	16
Müteahhitlik	-
Mühendis	8
Mühendislik	-
Toplam	128

Yüz on yedinci birleşimin gündem konuları arasından [46],

- İnşa edilmekte olan Devlet Demiryolları'nın mürur ettiği arazinin istimlak hakkında 1/972 numaralı kanun layihası ve Dahiliye Encümeni mazbatası,
- Bursa sıcak su hamamları hakkında 1/983 numaralı kanun layihası ve Ticaret Encümeni mazbatası,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Devlet Demiryolları İstimlak Kanunu hakkındaki müzakereler, konu hakkındaki evrakın okunması ile başlamıştır. Kanun layihasının gerekçesinde, ülkenin iktisadi, zirai ve sanayi, bakımından ilerlemesi için çok gerekli olan demiryollarının biran evvel inşa edilmesini dikkate alan cumhuriyet hükümetinin, iki seneden beri azim ve faaliyetle inşasına başladığı Ankara-Sivas Demiryolları ile devletçe inşası kabul edilen diğer hatların inşaat güzergahlarına rastlayan arazi ve emlakın istimlakinin mecburi olduğu ve buna bağlı olarak da bir kanun çıkartılması gerektiği belirtilmiştir. Hükümet konu ile ilgili on maddelik bir kanun tasarısı hazırlamış, Dahiliye Encümeni tadiliyle kanun tasarısı yedi maddeye düşmüştür. Kanun tasarısına göre inşa edilmekte ve edilecek olan hat güzergahlarının geçeceği arazi devletince, arazi demiryollarına terk edilecek, özel arazi ise arazinin senelik vergisi bedelinde fiyat belirlenecektir. Kanun tasarısının son maddesine göre de, kanunun icra edilmesinden Nafia, Dahiliye ve Maliye Vekilleri memurdur [46].

Demiryolları İstimlak Kanunu tasarısı müzakerelerinde ilk söz alan Trabzon Mebusu Rahmi Bey olmuştur. Rahmi Bey, istimlak edilecek arsaların gerçek fiyatlarından daha az değer biçildiğini zira bir araziden hattın geçmesinin o arazinin değerini daha da artırdığı anlamına geldiğini belirtmiş ve kanun layihasının reddini teklif etmiştir. Rahmi Bey'e cevaben söz alan Dahiliye Encümeni Namına Münür Bey, demiryollarının bir an evvel yapılması gerektiğini bu yüzden de işlerin en kısa ve en basit yoldan halledilmeye çalışıldığını, istimlak değerlerinin de araziden alınan vergilerden hesaplandığını, hazırlanan kanunun hem halkın hem hükümetin menfaatine olduğunu dile getirmiş ve söz konusu kanun tasarısının mevcut olan istimlak kanunu ile kıyaslanmaması gerektiğini çünkü bu kanunun sadece demiryolu inşası için hazırlandığını belirtmiştir [46].

Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Bey, Demiryolları İstimlak Kanunu'nun tıpkı Ankara Şehremanetinin arazileri kurutma ve ağaçlandırma için istimlak etmesine ait özel kanun gibi özel bir kanun olduğunu belirtmiştir. Süleyman Sırrı Bey, demiryollarının bir an önce inşa edilip tamamlanmasının bütün ülkenin arzusu olduğunu, hatta hattın kendi memleketinden geçme durumu olsaymış araziye ücretsiz-karşılıksız vereceğini belirtmiştir [46].

Kanun tasarısı hakkındaki müzakerelerden sonra, kanun tasarısının maddelerinin oylamasına geçilmiş ve kanun tasarısı kabul edilmiştir.

Bursa sıcak su hamamları hakkındaki kanun layihası müzakerelerine konu hakkındaki evrakın okunması ile başlanmıştır. Kanun layihasının gerekçesinde, Bursa kaplıcalarının asri bir şekilde getirilmesi için tasarrufu vakıfların ve özel kişilerin elinde olan kaplıcaların hem vakıfların hem kişilerin hem de hükümetin menfaatleri karşılıklı korunarak bir kanuna oturtulması gerektiği belirtilmiştir. Gerekçede, özel kişilerin elinde olan hamamların bedeli karşılığında kurulacak olan bir şirkete devri, vakıfların elinde olanların işlemlerinin ise Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce yürütülmesi gerektiği dile getirilmiştir [46].

Hamamlar hakkında hazırlanan kanun layihasının ilk maddesi şöyledir: *“Bursa’da hayrata ve eşhası hususiyeye ait olmak üzere elyevm mevcut tabii sıcak su hamamlarının hukuku mütesebesine halel gelmemek şartıyla yeniden tabii sıcak sulu hamam inşa ve işletilmesi imtiyazının doksan dokuz sene müddetle Bursa Belediye ve idarei Hususiyesiyle Evkaf Müdüriyeti Umumiyesinin iştirak edeceği bir şirkete itasına Heyeti Vekile mezundur.”* [46]. Kanun layihası Reis tarafından oya sunulmuş ve layiha kabul edilmiştir.

Yüz on yedinci birleşimin Şekil 3.32’de verilen anahtar kelimeler tablosunda müteahhit kelimesinin yüksek bir değere sahip olduğu görülmektedir. Bu veri ilk bakışta birleşimde müteahhitlikle ilgili bir müzakerenin yapıldığını akla getirmektedir. Oysa birleşimin tutanak kayıtları detaylı bir biçimde incelendiğinde, kelimenin gündem tutanaklarına ek olarak verilmiş olan 1924 yılı Eylül, Ekim, Kasım aylarına ait bir raporla ilgili Divan-ı Muhasebat Riyaseti tezkeresi ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatasında geçtiği anlaşılmaktadır.

3.2.6 TBMM II.Dönem-IV.Yasama Yılı (1 Kasım1926-26 Haziran 1927)

TBMM II. Dönem IV. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri’ne göre 1 Kasım 1926’da başlayıp 26 Haziran 1926 tarihinde sonlanmıştır. IV. Yasama Yılı içerisinde 83 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 17., 66., 70., 72. ve 79. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır. Ayrıca, 66. birleşimin her ne kadar veri

toplamı bakımından 100 birimin altında olsa da, içerik bakımından incelenmeye değer kabul edilen birleşimler arasındadır.

3.2.6.1 17. Birleşim (20 Aralık 1926)

20 Aralık 1926 tarihinde gerçekleşen 17. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.33'te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.33 Anahtar kelimelerin 17. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	62
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	1
Bayındırlık	-
Nafia	78
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	8
Mühendislik	-
Toplam	149

On yedinci birleşimin gündem konuları arasından [47],

- Ankara-Ereğli demiryolunun inşa ve işletilmesi hakkındaki kanunun ikinci maddesinin tadiline dair 1/1015 numaralı kanun layihası ve Nafia ve Muvazene-i Maliye Encümenleri'nin mazbataları,
  - Şimendifer ve limanlar inşaatıyla su işlerine sarf edilmek üzere iki yüz milyon liraya kadar bono ihracı hakkında 1016 numaralı kanun layihası ve Nafia ve Muvazene-i Maliye Encümenleri mazbataları,
  - Samsun Limanı'nın inşası hakkında 1/1014 numaralı kanun layihası ve Nafia ve Muvazene-i Maliye Encümenleri mazbataları,
- çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Ankara-Ereğli Demiryolu inşası ve işletilmesi hakkındaki kanunun ikinci maddesinin tadili hakkındaki müzakerelere Reis'in tadil gerekçelerini okutması ile başlanmıştır. Gerekçede, Ankara-Ereğli hattının inşa edilmek istenmesindeki maksadın Ereğli havzasından ülkenin içine kömür götürebilmek olduğu belirtilmiştir. Ancak son

zamanlarda Söğütözü çevresinde cinsi iyi olan bir kömür havzası bulunduğu, yapılan incelemeler sonucunda bu havzanın işletilmesi halinde ülkeye gerekli olan demir fabrikaları ihtiyacının karşılanacağı ve cinsi gayet iyi olan bu kömürden her türlü faydalanılabileceği dile getirilmiş ve bu sebeplerden dolayı ülkenin iç kısmında ve emniyetli bir mevkide bulunan Söğütözü Havzası'nın Ankara-Ereğli demiryolu hattı güzergahına eklenmesinin zaruri olduğu vurgulanmıştır [47].

Yeni hattın eklenmesi konusunda ilk söz alan Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Bey olmuştur. Tunalı Hilmi Bey, içinde bulunulan günü Türkiye Cumhuriyeti'nin en büyük iktisat bayramı olarak nitelendirmiştir. Çünkü Tunalı Hilmi Bey'e göre Türkiye'de Ereğli-Ankara hattı kadar verimli bir hat yoktur. Tunalı Hilmi Bey Ereğli Havzası'nı hazineye benzetmiş ancak bu hazinenin en büyük sorununun amele meselesi olduğunu, amele meselesinin halledilmezse havzadan faydalanılamayacağını belirtmiş ve meselenin halledilmesi için de Ereğli-Zonguldak, Kilimli-Amasra, Amasra-Zonguldak arasında bir demiryolu yapılması önerisini getirmiştir. Mebus önerdiği bu 18-20 kilometrelik hattın çok önemli olduğunu zira bu hattın yapılması ile hat boyunca işçi köylerinin kurulacağını, böylece işçi meselesinin halledileceğini, havzanın ve buna bağlı olarak da Türkiye'nin kurtulacağını belirtmiştir. Tunalı Hilmi Bey sözlerini *yaşasın halkçı hükümet* [47] sözleriyle bitirmiştir.

Konu hakkında söz alan Kastamonu Mebusu Hasan Fehmi Bey, devletin temel taşlarından biri olan Kastamonu ilinin neden bu hattın dışında tutulduğunu ve hattın istifade ettirilmediğini hükümete sormuştur. Hasan Fehmi Bey'e cevaben söz alan Trabzon Mebusu Muhtar Bey, söz konusu hattın tetkikinde kendisinin de bulunduğunu, bu sebepten dolayı hattın Kastamonu ilinden neden geçmediğini kendisinin anlatabileceğini belirtmiştir. Muhtar Bey, Ankara'dan Kastamonu'ya doğru yapılacak bir hattın Devrez çayı civarında 700 metrelik bir rakımla karşılaştığı, böyle bir rakımı da demiryolu ile aşmanın *fennen kabil olmadığını* çünkü demiryolunun deveye benzediğini ne yokuşu ne de inişi sevdiğini belirtmiştir [47].

Nafia Vekili Behiç Bey'de hattın Kastamonu'dan geçmeme sebebinin, hattın Kastamonu'dan geçtiği zaman çok uzayacağını oysa Anadolu'ya kömür getirmek gerektiğini hat uzadıkça nakliyatın pahalı olacağı olarak belirtmiştir [47].

Eskişehir Mebusu Emin Bey, merkezi hükümetin ülkenin hertarafına demiryolu ağı ile birleştirildiğini, merkezi hükümet'in yerinin Ankara olduğunu, bu sebepten Ankara'nın oturulabilecek yani iktisadi ve sıhhi bakımdan yüksek bir şekilde gelmesi gerektiğini, Ankara'nın her noktası bakımından yüksek medeniyet seviyesine gelmesi gerektiğini bunun da bir devlet ve siyaset meselesi olduğunu belirtmiş bu sebeplerden dolayı hattın direk neden Ankara'ya bağlanmadığını sormuştur.¹ Mebusun sorusu cevapsız kalmıştır ancak Emin Bey'in dönemin Ankara'sı hakkındaki tanımı zihinlerdeki merkez tanımının bir açıklaması gibidir. Mebus açık olmasa da üstü örtülü bir biçimde desteklenen demiryolu siyasetinin aslında söylendiği gibi ülke kalkınması değil siyaseten merkezin görünürlüğünün ve kabulünün ifadesi olduğunu belirtmiştir. Ankara merkezdir, merkez hükümettir ve demiryolları ile ülkenin her noktasını kontrol edebilmektedir [47].

Kanun layihası hakkında müzakereler Reis tarafından yeterli görülmüş ve layihanın maddelerinin oylanmasına geçilmiştir. Ankara-Ereğli demiryolunun inşa ve işletilmesi hakkındaki kanunun ikinci maddesinin tadili hakkındaki kanun layihası mecliste kabul edilmiştir.

Şimendifer ve limanlar inşaatıyla su işlerine sarf edilmek üzere iki yüz milyon liraya kadar bono ihracı hakkında kanun layihası ve konu hakkında Nafia ve Muvazene-i Maliye Encümenleri mazbataları ile ilgili müzakerelere konu hakkındaki gerekçenin okunması ile başlanmıştır. Gerekçede şimendifer ve limanların bir an önce inşa ve ikmal edilebilmesi ve ülkenin iktisadi hayatının ilerleyebilmesi için yarısı inşaat sırasında yarısı inşaat tamamlandıktan sonra ve tamamı inşaat için kullanılmak üzere belirli vadelerde ve on senede ödenmek karşılığı ile iki yüz milyon liraya kadar bono ihracatında bulunulacağı belirtilmiştir [47].

Konu hakkında ilk söz alan Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Bey olmuştur. Tunalı Hilmi Bey bu kanun ile sözden işe geçildiğini, durumun Kristof Kolomb'un (Christopher Columbus) yumurtasına benzediğini yani çok basit olan bir şeyin çok sonra akla geldiğini belirtmiştir. Tunalı Hilmi Bey'in kısa açıklamasından sonra Reis kanun layihasının maddelerini oya sunmuştur.

---

¹ Eskişehir Mebus Emin Bey'in konuşması için; Bkz TBMM ZC D:2, C:28, S:102 [47].

Layihanın birinci maddesi hakkında söz alan Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Bey, birinci maddede geçen su kelimesinin tanımlayıcı olmadığını, hangi su işlerinden bahsedildiğinin anlaşılmadığını bu sebepten maddeden kelimenin çıkartılması gerektiğini belirtmiştir. Süleyman Sırrı Bey'e cevaben söz alan Gaziantep Mebusu Ali Cenani Bey, hükümetin şimendiferlere verdiği önem kadar su işlerine de önem verdiğini, ülkede her zaman kuraklıktan şikayet edildiğini, oysa ülkedeki nehirlerden istifade edileceği yerde ülkenin zarar gördüğünü, hükümetin mevcut suların zarar yerine fayda getirmesini arzu etmekte olduğunu belirtmiş ve kanun layihasının birinci maddesinde geçen su kelimesinin büyük nehirler, bataklıklar ve sulama işi olduğunu dile getirmiştir [47].

Şimendifer, liman ve su işleri hakkında bono ihracına dair hazırlanıp meclise sunulan kanun layihası mecliste kabul edilmiştir¹.

On yedinci birleşimin çalışma kapsamında incelenen son gündem konusu olan Samsun Limanı inşaatı için kanun layihası hakkındaki müzakerelere, layihanın gerekçesinin okunması ile başlanmıştır. Gerekçeye göre, Samsun-Sivas hattının inşası sebebiyle, bu hattın faydalanabilmek için Samsun'da bir liman tesis edilmesi gerekmektedir. Konu hakkında hazırlanıp meclise sunulan kanun layihasının ilk maddesi şöyledir: "*Samsun'da inşa edilecek liman için üç senede sarf edilmek ve her sene sarfı icap eden mebalîğ seneleri bütçelerine konulmak üzere altı milyon lira tahsisat verilmiştir.*" [47]. Söz konusu kanun layihası hakkında gündemde mebusan tarafından fikir beyan edilmemiş, layiha mecliste kabul edilmiştir.

3.2.6.2 66. Birleşim (12 Mayıs 1927)

12 Mayıs 1927 tarihinde gerçekleşen 66. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.34'te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.34 Anahtar kelimelerin 66. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	4
Mimar	13
Mimarlık	15
Mimari	-

¹ Söz konusu kanun layihasının tamamı için; Bkz: TBMM ZC D:2, C:8, S:108 [47].

İmar	-
Bayındırlık	-
Nafia	15
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	20
Mühendislik	12
Toplam	79

Altmış altıncı birleşimin gündem konuları arasında [48],

- Çorum Mebusu Ziya Bey ve Aydın Mebusu Mithat Beyler'in Mühendislik ve Mimarlık hakkında 2/647 numaralı teklifi kanunisi ve Nafia Encümeni'nin mazbatası,

çalışma içeriği açısından oldukça önemli gözükmektedir. Söz konusu kanun teklifinin iktidarın mimarlık mesleğine ve mesleğin işleyişine dair şuna kadar incelenen birleşimler bağlamında ilk önemli teması olmasından dolayı, kanun gerekçelerinin ve encümen mazbatalarının birebir alıntı olarak verilmesi, yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti iktidarının mimarlıkla nasıl bir ilişki içinde olduğunun anlaşılabilmesi açısından önemli gözükmektedir.

"Çorum Mebusu Ziya ve Aydın Mebusu Mithat Beylerin Mühendislik ve Mimarlık Hakkında (2/647) Numaralı Teklifi Kanunisi ve Nafia Encümeni Mazbatası 28 . 4 . 1927

Mühendislik ve Mimarlık Kanunu Esbabı Mucibe Layihası

Riyaseti Celileye

Mühendislik ve mimarlık uzun ve çetin tahsil ve tetebbüt ve tecrübelerle istihsal edilen ve bir kudreti ilmiyeyi ifade eden mesleklerin ön sırasındadır. Bilhassa sıhhati umumiye, iktisat ve müdafaa-i memleket mesailinde ehemmiyetleri bariz ve rolleri mühimdir. Fakat bu ehemmiyetin tam manasıyla tebarüzü ve hakkiyle rol ifası ancak hakiki meslek adamları tarafından temin olunabilir. Son zamanlarda hiçbir sıfat ve salahiyeti olmadığı halde mühendis ve mimar ismini taşıyanların türediğini ve bunların katiyen başaramayacakları işlere giriştikleri ve neticeten gerek eşhası hususiye ve gerekse müessesat-ı resmiyenin ekseriya pek feci surette ızzar edildikleri görülmektedir. İşbu layihanın kabulü bu gibi türedilerin meydan almasına mani olacak ve hakiki mühendis ve mimarların itibar ve rağbetinin çoğalmasına ve memleketimizde birçok fedakarlıklarla tesis ve idame edilen meslek mekteplerinin hukuk ve haysiyetinin

tanınmasına ve kıymet ve ehemmiyetlerinin artmasına ve binnetice hayat ve servetimizin sağlam ve müsmir şekillerde idame ve istismarına hizmet edilmiş olacaktır.

Menafii umumiyeyi siyaneten her meslek erbabı kanuni bazı kuyud ile takyit edilmiş olduğu halde menafii amme ile en azami ve yakından teması olan ve her nasılsa şimdiki kadar kuyudatı kanuniyeden azade bırakılmış olan mühendis ve mimarların da şimdilik işbu layihada derpiş edilen takyidata tabi tutulması pek mühim faydalar istihsalini temin edeceği mülahaza edilmiş olduğundan işbu layiha tanzim kılınmıştır.

Nafıa Encümeni Mazbatası

Riyaseti Celileye

Çorum Mebusu Mühendis Ziya ve Aydın Mebusu Mühendis Mithat Beylerin mühendis ve mimarlık hakkındaki teklifi kanunileri encümenimizce Nafıa Vekili Behiç Beyin huzurlarıyla tetkik ve müzakere olundu,

Milletlerin miyasyı temeddünlerinin en mühim ve bariz alametlerinden olan inşaat ve imalat hususunda genç Türk Cumhuriyetinin inkişaf ve terakkisi bihakkin iftihar olunacak bir raddeye vasil olmuştur. Memleketin en uzak köşelerine kadar imalat ve inşa ruhunun nüfuz eylesinden bilistifade yerli ve yabancı birçok kimseler mühendis ve mimarlık gibi uzun ve yorucu tetkik ve tetebbu muhtaç mesleklerin namlarını kendilerine izafetle büyük ve cesim inşaatı deruhte ettikleri ve yaptıkları işlerin ise ekseriya müessif surette neticelendiği görülmekte olmasından dolayı doktorluk ve avukatlık ve sair mesleklerde olduğu gibi mühendis ve mimarlık işlerinin de mesleği üzerinde uğraşmış ve meleke peyda etmiş ehillere tevdi zamanı gelmiş olduğuna encümenimiz bihakkin kanaat peyda ettiğinden teklifi kanuniyi tasvip etmiş ve yalnız tarzı tahrire ait cüzi bazı tadilat icra ve dördüncü madde münderecatı Türk Ceza Kanuniyle hal ve temin edilmiş bulunmasından tayedilmiş olmakla Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine airz olunur efendim.

Çorum Mebusu Ziya ve Aydın Mebusu Mithat Beylerin Teklifi

Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun

Madde 1. —Türkiye Cumhuriyeti dahilinde mühendislik ve mimarlık unvan ve salahiyetiyle icrayı sanat etmek hakkı aşağıdaki ruhsatnameleri haiz olanlara aittir:

A) Mühendis ve Mimar yüksek mekteplerinin diplomaları,

B) Mühendis ve Mimar yüksek mekteplerinden diploma alanlar derecesinde malumata malik buldukları bilimtihan sabit olanlarla ecnebi Mühendis ve Mimar yüksek mekteplerinin diplomalarını haiz bulunanlara verilecek ruhsatnameler.

Madde 2. — Birinci maddenin (B) fıkrasında zikredilen ruhsatnamelerin usulü itası Nafia Vekaletince tanzim ve icra Vekilleri Heyetince tasdik edilecek talimatname ile tayin olunur.

Madde 3. — Zikrolunan diploma ve ruhsatnameyi haiz olmayanlar resmi ve hususi devair ve müessesatta mühendis veya mimar sıfatıyla istihdam olunamaz ve bu unvanlarla imza vazedemezler.

Madde 4. — İşbu kanun hilafına hareket edenler Ceza Kanununun ahkamına tevfiқан tecziye olunur.

Madde 5. — İşbu kanun 1928 senesi Haziran iptidasından itibaren meridir.

Madde 6. — İşbu kanun ahkâmının icrasına icra Vekilleri Heyeti memurdur.

Nafia Encümeninin Tadili

Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun

Madde 1. — Aşağıdaki ruhsatnameleri haiz olmayanlar Türkiye Cumhuriyeti dahilinde mühendislik ve mimarlık unvan ve salahiyetiyle icrayı sanat edemezler:

A) Yüksek Mühendislik ve Mimarlık tahsilini gösteren Türk mekteplerinden verilen diplomalar,

R) Türk Mühendis ve Mimar Yüksek Mekteplerinden diploma alanlar derecesinde malumata malik buldukları bilimtihan sabit olanlarla ecnebi Mühendis ve Mimar Yüksek Mekteplerinin diplomalarını haiz bulunanlara verilecek ruhsatnameler.

Madde 2. — Birinci maddenin (B) fıkrasında zikredilen ruhsatnamelerin usulü itası alakadar vekaletlerle bilmüzakere Nafia Vekaletince tanzim ve icra Vekilleri Heyetince tasdik edilecek talimatname ile tayin olunur.

Madde 3. — Zikrolunan diploma ve ruhsatnameyi haiz olmayanlar resmi ve hususi devair ve müessesatta mühendis veya mimar sıfatıyla istihdam olunamaz ve bu unvanlarla imza vazedemezler.

Madde 4. — İşbu kanun 1928 senesi Haziran ayı iptidasından itibaren meridir.

Madde 5. — İşbu kanun ahkâmının icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.”[48].

Mühendislik ve Mimarlık hakkındaki kanun layihaları okunduktan sonra Reis layihayı müzakereye sunmuş, ancak mebusandan konu hakkında söz isteyen olmamış ve kanun layihasının maddelerinin oylanmasına geçilmiştir. Maddeler hakkında da her hangi bir müzakere olmamış ve maddeler genel kurulda aynen kabul edilmiştir.

3.2.6.3 70. Birleşim (21 Mayıs 1927)

21 Mayıs 1927 tarihinde gerçekleşen 70. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.35’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.35 Anahtar kelimelerin 70. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	63
Mimar	-
Mimarlık	1
Mimari	-
İmar	-
Bayındırlık	-
Nafia	158
Müteahhit	4
Müteahhitlik	-
Mühendis	9
Mühendislik	4
Toplam	239

Yetmişinci birleşimin gündem konuları arasından [48],

- Devlet Demiryolları ve Limanları İdare-i Umumiyesi’nin teşkilat ve vezaifi hakkında 1/1134 numaralı Kanun layihası ve Nafia, Maliye ve Bütçe Encümenleri mazbataları, çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Devlet Demiryolları ve Limanları Genel Müdürlüğü’nün teşkilat yapısı ve görevleri hakkındaki gündeme Reis’in konu hakkındaki gerekçeleri okutması ile başlanmıştır.

Gerekçede Ankara-Kayseri ve Samsun-Turhal hatlarının Ankara'daki İnşaat ve İşletme Müdüriyet-i Umumiyesi'ne, Sarıkamış-Erzurum hattının Nafia Demiryollar Müdüriyet-i Umumiyesi'ne ve Anadolu hatlarının da Nafia Vekaleti'ne bağlı bir müdüriyet-i umumiyeeye bağlı olduğunu, bu teşkilatların nizam, talimat ve usul bakımından birbirlerinden ayrı oldukları, devlete ait olan bütün bu demiryollarının söz konusu teşkilat yapısı ile idaresinin mümkün olamayacağı, tüm bu işlerin bir nizam dahilinde idare edilebilmesi için bir idare-i umumiyenin teşkil edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Gerekçede, kurulması düşünülen yeni müdürlüğün, devlet dairelerinde zorunlu olarak adledilmekte olan bir takım kayıt ve şarta tabi tutulmayacağı, çeşitli devletlerdeki usullerin incelenerek yeni teşkilatın vücuda getirileceği dile getirilmiştir [48].

Devlet Demiryolları ve Limanlar İdare-i Umumiyesi'nin teşkilat ve vezâifine dair hazırlanan kanun layihasının gerekçeleri okunduktan sonra, 63 maddelik kanun layihasının maddeleri oylanmak üzere Reis tarafından meclise sunulmuştur. Kanun tasarısının ilk maddesi şöyledir: *"Madde 1. —Mevcut, hali inşada ve atiyen inşa edilecek Devlet Demir Yollarının ve bu Demiryolların müntehi¹ oldukları devlete ait limanları işletmek ve inşa etmek üzere Nafia Vekaletine merbut ve şahsiyeti hükmiyeyi haiz (Devlet Demir Yolları ve Limanları İdare-i Umumiye İdaresi) teşkil edilmiştir"* [48]. Madde aynen kabul edilmiştir. Kanun layihasının maddelerine göre, müdürlük ek bir bütçe ile idare olunacak, müdürlüğün genel müdürü Nafia Vekili'nin teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyeti'nin kararı ve Reis-i Cumhuriyet'in tasdiğiyle tayin edilecek, müdüriyetin merkezi Ankara'da bulunacak ve otuz beşinci maddeye göre de İdare-i Umumiye inşaat ve işletme işleri için şebekesi bulunmayan ve rıhtımları üzerinde ve müessesatı arasında telgraf, telefon, elektrik, su, tahmil ve tahliye ve yolcu eşyalarının nakil ve ihracatı gibi hususatı teminen teşkilat ve tesisat yapmaya ve işletmeye mezun olacaktır. Kanun layihasının maddeleri hakkında mecliste mütalaa olmamış maddeler aynen kabul edilmiştir.

3.2.6.4 72. Birleşim (26 Mayıs 1927)

26 Mayıs 1927 tarihinde gerçekleşen 72. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.36'da belirtildiği gibidir.

---

¹ Müntehi: Nihayet bulan, sona eren, biten.

Çizelge 3.36 Anahtar kelimelerin 72. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	42
Mimar	13
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	5
Bayındırlık	-
Nafia	84
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	30
Mühendislik	-
Toplam	174

Yetmiş ikinci birleşimin gündem konuları arasından [48],

- Devlet Demiryolları Müdüriyet-i Umumiyesi ile Erzurum-Sarıkamış-Kars ve Şuabatı İşletme İdaresi'nin 1927 senesi bütçe kanunu layihaları ve Bütçe Encümeni mazbatası,
- Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1927 senesi Bütçe Kanunu Layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası,
- Konya Sulama İdaresi'nin bir müessesesi müstakile haline kalbi hakkında 1/1095 numaralı kanun layihası ve Nafia ve Bütçe Encümenleri mazbataları,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Devlet Demiryolları Müdüriyet-i Umumiyesi ile Erzurum-Sarıkamış-Kars ve Şuabatı¹ İşletme İdaresi'nin 1927 yılı bütçe kanunu layihası ile ilgili gündem maddesine Reis'in konu hakkında hazırlanmış olan gerekçe ve bütçe fasıllarını okutması ile başlanmış, gerekçeler hakkında mütalaa olmamış ve Devlet Demiryolları'nın bütçe fasıllarının müzakeresine geçilmiştir. Bütçe fasıllarına göre kurumun geliri 24 milyon 591 bin 800 lira, gideri ise 31 milyon 866 bin liradır. Kurumun 1927 yılı bütçesi gider fasılları Çizelge 3.37'de gösterilmiştir.

Çizelge 3.37 Devlet Demiryolları Müdüriyet-i Umumiyesi 1927 yılı bütçe fasılları [48].

Fasıl	Açıklama	Lira
1	Maaşat, ücurat, yevmiye, aidat ve ikramiye	2 405 000

¹ Şuabat: Şube

2	Masarif	2 085 000
3	Masarifi mütenevvia	71 000
4	Sigorta ücret sermayesi	4 611 000
5	Tesisat-ı iptidaiye	25 755 000
6	Muvazenei Umumiye Kanununa merbut B cetveline dahil olup Hazineye tesviyesi lazım gelen	1 500 000
	Yekün-ü Umumi	31 866 000

Devlet Demiryolları'nın bütçe fasıllarına mebusandan mütalaa bildirilmemiş ve kurumun 1927 yılı bütçesi aynen kabul edilmiştir.

Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1927 yılı bütçe kanunu layihasına göre kurumun bütçesi 3 milyon 331 bin 218 liradır. Anahtar kelimeler içinden mimar kelimesi ve mühendis kelimesinin bir kısmı Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin bütçe fasılları içerisinde geçmektedir. Kurumun bütçesinin yedinci faslı merkezdeki mimar ve mühendislerin ihtisas ücretleri ile ilgilidir. Bu ihtisas ücreti 15 bin lira olarak verilmiştir. Kurumun kadro maaş-bordro cetvellerinde de kurumda çalışan mimar ve mühendis sayısı ve aldıkları maaşlar gösterilmiştir.¹ Bordro cetvellerine göre Evkaf Müdürlüğü'nde çalışan mimar ve mühendisler ve aldıkları maaşlar 3.38'deki gibidir.

Çizelge 3.38 Evkaf Müdürlüğü'nde çalışan mimar ve mühendislerin sayıları ve maaşları [48].

Memuriyet adı	Hükümetçe teklif olunan adet	Hükümetçe teklif olunan maaş	Encümençe kabul edilen adet	Encümençe kabul edilen maaş
Mühendis, mimar	3	180	3	180
Mimar	1	40	1	40
Taşranın menatıkı vakfiyesi mimarları	4	200	-	-
Taşra seyyar mimarları	3	150	3	150
Muavin ve sermimar	1	60	1	60
Mühendis	1	50	1	50
Mimar	2	80	2	80
Elektrik mühendisi	1	30	1	30
Mimar	1	35	1	35
Mimarlar	36	50	-	-

Evkaf Müdüriyet-i Umumiyes 1927 yılı bütçesi mebusan tarafından mütalaa edilmemiş ve aynen kabul edilmiştir.

¹ Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1927 yılı bütçesi için; Bkz: TBMM ZC D:2, C:32, S:514-529 [48].

Konya Sulama İdaresi'nin müstakil bir müesseseye dönüştürülmesi hakkındaki müzakerelere Reis'in konu ile ilgili gerekçeyi okutması ile başlanmıştır. Gerekçede Konya ovasının geniş ve zirai noktadan verimli sayıldığını ancak on beş sene evveline kadar yağmur ve rutubet eksikliğinden araziden faydalanmanın imkansız olduğu, arazinin ilmi bir şekilde suyunun temin edilmesi sonucunda ülkenin iktisadi hayatında etkili olacağını anlaşıldığı bu maksat ve gayeden ötürü 1907 yılında söz konusu idarenin kurulduğu ancak zamanla söz konusu idare ile ilgilenilmediği, idarenin iktisadi bir hal aldığı, Konya Ovası'nın da on beş sene önceki haline dönmeye başladığı belirtilmiş, bu sebeplerden dolayı bu idarenin sulama için gerekli tesisatı ve bunların tamiratını yapacak, sulama ücretlerini belirleyecek bir müstakil şekle dönüştürülmesi gerektiği belirtilmiştir.¹ Hükümetin teklif ettiği kanun layihası Nafia ve Bütçe Encümenleri tarafından da kabul edilmiştir. Gerekçeler hakkında mütalaa olmamış ve kanun maddelerinin müzakerelerine geçilmiştir. Konya Ovası Sulama İdaresinin Teşkilat ve Vezaifi Hakkında Kanun'un ilk maddesine göre, Konya Ovası Sulama İdaresi Nafia Vekaleti'ne bağlı ve merkezi Konya'da olan bir müdürlüktür. Yirmi bir maddelik kanun layihası mecliste kabul edilmiştir [48].

3.2.6.5 79. Birleşim (21 Haziran 1927)

21 Haziran 1927 tarihinde gerçekleşen 79. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.39'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.39 Anahtar kelimelerin 79. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	80
Mimar	3
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	-
Bayındırlık	-
Nafia	104
Müteahhit	2
Müteahhitlik	-
Mühendis	27
Mühendislik	-
Toplam	216

¹ Gerekçe için; Bkz: TBMM ZC D:2, C:32, S:553-554 [48].

Yetmiş dokuzuncu birleşimin gündem konuları arasından [49],

- Devlet ve vilayet yollarının tevhid¹ hakkında 1/1155 numaralı kanun layihası ve Nafia, Dahiliye ve Bütçe Encümenleri mazbataları,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Devlet ve Vilayet yollarının birleştirilmesi hakkında hazırlanan kanun layihasının müzakerelerine konu hakkındaki gerekçelerin okunması ile başlanmıştır. Hükümetin hazırladığı gerekçenin birinci maddesinde, devlet yolu olarak adlandırılan yolların ülkenin askeri ve iktisadi açıdan en önemli yolları olduğu, bu yolların inşaları için bütçeden 150 bin liralık tahsisat ayrıldığı ancak bununla 150 kilometre yol yapılabildiği, bu sebepten dolayı 8 bin kilometre uzunluğundaki yolların inşa ve tamirleri için özel idarelerin de söz konusu yolların inşalarına katılmaları ve yol bedeli adıyla aldıkları paradan bu yolların inşalarına sarf etmeleri gerektiği belirtilmiştir. Gerekçenin ikinci maddesinde ülkede ihtiyacı karşılayacak kadar fen memuru olmadığı, devlet ve vilayet yolları adıyla iki farklı teşkilat için ayrı ayrı fen memuru bulmanın zor olduğu, yolların inşası için en önemli öğelerden biri olan fen memurlarının azlığı yolların birleştirilmesi için bir sebep olarak verilmiştir. Gerekçenin üçüncü maddesinde illerin yol inşaatlarında programsız hareket ettikleri ellerindeki parayı heder ettikleri, uzmanlığa önem vermedikleri rastgele adamları yol işlerine istihdam ettikleri belirtilmiş bu sebeplerden dolayı askeri ve siyasi önem taşıyan yolların inşaatlarının merkeze bırakılarak bir program dahilinde metodik ve muntazaman ve fenni bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Gerekçenin dördüncü maddesinde ülkede muntazam bir yol şebekesinin vücuda gelmemesinin tek sebebi olarak mali ve fenni kuvvetlerin muayyen bir program içinde yol yapılamaması olarak gösterilmiş ve bu sebepten dolayı il ve Nafia Vekaleti'nin meydana getireceği bir şekil ve surette yol programının hazırlanması gerektiği belirtilmiştir. Hükümetin hazırladığı gerekçe Nafia, Dahiliye ve Bütçe Encümenleri tarafından da kabul edilmiş ve yedi maddelik bir kanun hazırlanmıştır. Hazırlanan kanun layihası meclise sunulmuştur. Kanun layihasının ilk maddesi şöyledir:

---

¹ Tevhid: Birleştirme

“Devlet Yolları Vilayet Yollarıyla birleştirilmiş ve cümlesinin inşa, tamir, idare ve hüsnü muhafazaları vilayat idarei hususiyelerine tevdi¹ edilmiştir.” [49]. Kanun maddeleri mebusan tarafından mütalaa edilmemiş ve maddeler kabul edilmiştir.

Anahtar kelimelerden mühendis kelimesinin birleşim içerisinde fazla kullanımı, birleşiminde mühendislikle ilgili bir gündem maddesi olabileceğini akla getirmektedir. Birleşim içerisinde mühendis kelimesiyle ilgili yukarıda açıklaması yapılan Devlet Yollarının Vilayet yolları ile birleştirilmesi hakkında hazırlanan kanun layihasının ikinci maddesi bulunmaktadır. Kanun maddesi şöyledir: *“Vilayetlerin mühendis ve fen memurları Nafia Vekaleti’nce tayin ve maaş ve muhassesatları Muvazenei Umumiyyeden tesviye edilir. Mühendis ve fen memurlarının nakil harcırahları Nafia Vekaleti bütçesinden ve geçtigüzar harcırahları mensup oldukları idarei hususiye bütçelerinden verilir. Vilayat mühendis ve fen memurlarının buldukları mintikaların icabatına göre bir maaş ve tahsisatı fevkaladeleri mecmuunu tecavüz etmemek üzere Nafia ve Dahiliye Vekaletlerince müştereken tespit edilecek miktarlarda mensup oldukları vilayet idarei hususiye bütçelerinden, şehri ihtisas ücreti verilir.”* [49]. Ayrıca birleşim detaylı bir şekilde incelendiğinde Çorum Mebusu Ziya Bey’in adının kayıtlarda Mühendis Ziya Bey olarak geçtiği görülmektedir. Mebusanın her türlü sözlü ve yazılı ifadelerinin kayıt altına alındığı tutanaklarda Mebusun adı Mühendis Ziya Bey olarak kullanılmıştır. Başka bir deyişle yetmiş dokuzuncu birleşimde mühendislikle direkt ilgili gündem maddesi yoktur sadece, yollar hakkındaki kanun layihasının bir maddesi ve Çorum Mebusunun meslek tanımlı ön adı kayıtlara geçilmiştir.

3.3 TBMM III. Dönemi (1 Kasım 1927-26 Mart 1931)

TBMM III. Dönemi Zabıt Cerideleri’ne göre 11 Kasım 1927 tarihinde başlayıp 26 Mart 1931 tarihinde sona ermiştir. III. Dönem 4 Yasama Yılı ve 281 birleşimden oluşmaktadır. III. Dönem içerisinde toplam iki hükümet kurulmuştur. Söz konusu hükümetler, hükümetlerin başbakanları (başvekil) ve çalışmanın ilgili bakanı olan Bayındırlık Bakanı (Nafia Vekili) Çizelge 3.40’da belirtildiği gibidir.

---

¹ Tevdi: Bırakma, emanet etme.

Çizelge 3.40 TBMM III. Dönemi hükümetleri, başbakanları ve bayındırlık bakanları [28].

Hükümet Adı - Çalışma Aralığı	Başbakan (Başvekil)	Bayındırlık Bakanı (Nafia Vekili)
IV. İnönü Hükümeti 1 Kasım 1927-27 Eylül 1930	İsmet Paşa (İnönü)	Behiç Bey (Erkin) Recep Bey (Peker)
V. İnönü Hükümeti 27 Eylül 1930-4 Mayıs 1931	İsmet Paşa (İnönü)	Zekai Bey (Apaydın) Hilmi Bey (Uran)

3.3.1 TBMM III. Dönemi Hükümetlerinin Hükümet Programlarında Nafia-Bayındırlık İşleri

3.3.1.1 IV. İnönü Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

IV. İnönü Hükümeti'nin hükümet programını Başvekil İsmet Paşa 5 Kasım 1927 tarihinde okumuştur. Hükümet programında nafia-bayındırlıkla ilgili bölümler şöyledir: *"Muhterem Efendilerim;*

Hükümetin nafia işlerine bilhassa ehemmiyet vermekte olduğunu bilmem tasrihe lüzum var mıdır? Cumhuriyet ilk gündən itibaren başlıca vazifesi imar ve ümran olduğunu idrak etmekte teahhür etmedi. Önümüzdeki sene nafia bütçesini 32 milyon göreceksiniz. Bizim ihtiyacımıza göre henüz nakıs bulduğumuz bu rakam bugünkü haliyle de Türk Milletinin nasıl bir sulh ve ümran unsuru olduğunu ifade eder ümidindeyim. Bütçeden tedarik olunabilecek vasıtaları gelecek seneler için de müdafai memleket yanında bilhassa imarı memlekette tahsis etmek fikrindeyiz. Ümid ederim ki bu sene yalnız altı istikamette işliyen şimendifer inşaatının gelecek senelerde daha başka istikametlerde işlemesine ve nafianın bilhassa su işlerinde ve diğer imar yollarında da faaliyet göstermesine imkan bulacağız."[28].

3.3.1.2 V. İnönü Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

V. İnönü Hükümeti'nin Hükümet Programı'nı Başvekil İsmet Paşa 2 Ekim 1930 tarihinde okumuştur. Hükümet programında nafia-bayındırlıkla ilgili bölümler şöyledir: *"Muhterem efendiler;*

Hükümetin takip edeceği siyaset umumi ve ana hatları ile senelerden beri takip olunan hatların aynı olacaktır. Dahilde bu umumi siyasetin ifadesi Cumhuriyet icabatının mütemadi bir tekamül takip etmesi vatandaşın huzur ve emniyetinin, çalışmak ve

inkışaf etmek gayelerinin engelden masun bulunması, vatanın ve milletin harsi ve işitmai birliğinin muhafaza ve takviye edilmesidir... Cumhuriyete kadar daima ihmal görmüş olan vatan imarı ve muvasalatı, faaliyetimizin başlıca bir sahası olacaktır. şimendifer siyasetinin ilk büyük hedeflerini elde etmekte olduğumuz bu senelerde her sahada milli birlik ve emniyet ve iktisadi kudretin inkışaf ve suhulete mazhar olacağından şüphemiz yoktur.”[28].

3.3.2 TBMM III. Dönem -I.Yasama Yılı (1 Kasım 1927-24 Mayıs 1928)

TBMM III. Dönemi I. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri’ne göre 1 Kasım 1927’de başlayıp 24 Mayıs 1928 tarihinde sonlanmıştır. I. Yasama Yılı içerisinde 82 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 62., 76., ve 79. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.3.2.1 62. Birleşim (19 Nisan 1928)

19 Nisan 1928 tarihinde gerçekleşen 62. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.41’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.41 Anahtar kelimelerin 62. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	90
Mimar	10
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	5
Bayındırlık	-
Nafia	61
Müteahhit	6
Müteahhitlik	-
Mühendis	69
Mühendislik	3
Toplam	244

Altmış ikinci birleşimin gündem konuları arasından [50],

- 1928 yılı Muvazene-i Umumiye Kanunu layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası, çalışma içeriği açısından önemli gözükmetedir.

1928 yılı bütçe görüşmeleri Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Maliye Vekili Saraçoğlu Şükrü Bey olmuştur. Şükrü Bey konuşmasına, asırlardan beri nasibi cephede hep kaybetmek olan Türkiye ve Türk çocuklarının büyük reislerinin etrafında toplanarak tek vücut olarak meydana getirdikleri büyük güçle vatani her konuda kurtarmaya karar verdiklerini dile getiren sözlerle başlamıştır. Şükrü Bey, savaş dışında elde edilen diğer bir zaferin de, medeni kanun ve adliye yapılmış olan inkılaplar, sosyal ve fikri alanda atılan adımlar ve mali sahada yapılan ve yapılacak olan icraatlar olduğunu dile getirmiştir. Şükrü Bey'in konuşması içerisinde Nafia ile ilgili kısım şöyledir:

"...Nafia: Bütçemiz arz ettiğim gibi eski devirlerin ihmal ve hataları neticesi olarak çok harap olan, zengin ve fakat inkişaf edemeyen güzel memleketimizin imar ve ıslahı ve milletimizin refah ve saadeti için büyük bir yer ayırmıştır. Cumhuriyetimiz, bu maksadı müdafaayı memleket vazifesiyle hemahenk tutmuştur. Bu hususta takibettiğimiz hattihareketin ifadesini erkama terkedeceğim.

190 milyon liralık 1926 senesi bütçemizde nafia bütçesi için 14 milyon küsur lira, 194 milyon liralık 1928 bütçemiz de 25 milyon lira, 1928 senesi bütçemizde ise 32 milyon yedi yüz küsur bin lira tahsis ve tefrik edilmiştir. Buna kendilerine terkettiğimiz alel umum varidatları ile kredilerin varidatı olan üç milyon lirayı müteceviz bir meblağı ilave edecek olursak 36 milyon lirayı bulur. İmparatorluğun en yüksek bütçesi 34 milyon altın liralık 1328 bütçesidir Onların Nafiaya tahsis ettikleri meblağ umum bütçenin yüzde 3,5 ibarettir.

Biz geçen sene yüzde 13 vermiştik. Bu sene yalnız bütçemizden yaptığımız yardım yüzde 16'dır. Buna işleyen hatların varidatı vesaire ilave olununca bu nispet yüzde 17 yi tecavüz eder. Bu dahi memleketin umuru nafiaya tahsis ettiği mebaliğin kaffesini göstermekten uzaktır. Asıl hakikati bulmak için idareyi hususiyelerin umuru nafiaya tahsis etmiş oldukları 17 milyon lira kadar bir meblağı da ilave etmek iktiza eder ki bununla nafia umurumuza tahsis ettiğimiz mebaliğin yekunu 53 milyonu bulur ki eğer hali hazır bütçemizin yekunu içinde bunun yüzdesini bulmak tecviz edilirse umuru nafiamıza tahsis ettiğimiz meblağ, yüzde 25 derecesinde şayanı dikkat bir rakama vasil olmuş oluruz.

Memleketimizin müdafaasını takviye, istihsalatını tezyide, binnetice halkın refahını temine hadım ve amil olan umuru nafiya Heyeti Celilenizin arzusu ve ilhamı dairesinde en büyük dikkat ve ehemmiyet atfedildiğini bu erkan vazıhan ifade eder.” [50].

Şükrü Bey konuşmasının nafia ile ilgili kısmının ardından sırasıyla iktisat, maarif, müdafa, varidat (gelir), düyun, kuponlar meselesi, bono faizleri, hesabatın merkezileşmesi, tahrir-i basit, memurların terfihi, mütekaidin (emekli) ve eytam(öksüz) ve eramil(dul) meselesi, memleketin iktisadi hayatı, devlet bankası, paranın tespit kıymeti hakkında da bilgi vermiştir. Şükrü Bey’in 1928 bütçesini detaylı bir şekilde anlatan konuşmasından sonra Bütçe Encümeni adına Edirne Mebusu Şakir Bey söz almıştır. Şakir Bey de konuşmasında 1928 yılı bütçesi hakkında sayısal detaylar vermiştir. Şükrü Bey’in ve Şakir Bey’in 1928 yılı bütçesi hakkında verdikleri izahattan sonra 1928 yılı bütçe kanunu Reis tarafından meclisin oyuna sunulmuş ve kanun kabul edilmiştir [50]. 1928 yılı bütçesi Çizelge 3.42’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.42 1928 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri [50].

Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
Büyük Millet Meclisi	2 119 404
Riyaset-i Cumhuriyet	319 135
Divan-ı Muhasebat	556 984
Başvekalet	170 798
Şuray-ı Devlet	193 946
İstatistik Müdüriyet-i Umumiyesi	164 650
Diyanet İşleri Reisliği	1 719 587
Maliye Vekaleti	26 524 710
Düyunu Umumiye	13 468 290
Rüsumat Müdüriyet-i Umumisi	4 957 372
Tapu Müdüriyet-i Umumiyesi	1 338 000
Dahiliye Vekaleti	5 312 749
PTT Müdüriyet-i Umumiyesi	5 556 795
Emniyet Müdüriyet-i Umumiyesi	4 871 642
Umum Jandarma Kumandanlığı	10 810 577
İskan Müdüriyet-i Umumiyesi	1 025 433
Hariciye Vekaleti	4 087 460
Matbuat Müdüriyet-i Umumiyesi	465 275
Sıhhiye Vekaleti	3 396 553
Adliye Vekaleti	5 643 672
Maarif Vekaleti	6 575 804
Nafia Vekaleti	32 717 798
İktisat Vekaleti	4 994 523
Limanlar İdaresi	290 313

Müdafaai Milliye Vekaleti	58 007 390
Bahriye	5 975 082
İmalat-ı Harbiye Müdüriyet-i Umumiyesi	5 101 336
Harita Müdüriyet-i Umumiyesi	736 110
Yekün-u Umumi	207 101 388

1928 yılına ait bütçe verilerinden Nafia Vekaleti'nin bütçeden en çok pay alan ikinci bakanlık olduğu görülmektedir. Bu durum, meclisin açıldığı 1920 yılında, kurulup kurulmaması konusunda tereddütler yaşanan Nafia Vekaleti'nin artık 1928 yılında ülkenin en büyük kurumsal aktörlerinden biri haline geldiğinin bir göstergesidir.

1928 yılı bütçesine detaylı bir şekilde bakıldığında, bütçede yer alan kurumların bütçe fasılları içersinden ülkedeki inşaat faaliyetleri, bu faaliyetlere ayrılan bütçe ve bu faaliyetin hangi kurum tarafından yapıldığı açıkça görülmektedir. Konu ile ilgili veriler aşağıda Çizelge 3.43'te verilmiştir.

Çizelge 3.43 1928 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [50].

	Kurum	Fasıl-Madde	Nev-i Muhassesat	1928 sene-i maliyesi için Riyasetce teklif olunan	1928 sene-i maliyesi için Encümençe kabul olunan
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	21-1	İnşaat ve tamirat-Riyaset konağı	25 000	25 000
		21-2	İnşaat ve tamirat-Meclis	60 000	60 000
2	Riyaset-i Cumhur	47	inşaat	17 250	17 250
3	Divan-ı Mihasebat				
4	Başvekalet				
5	Şurayı Devlet				
6	İstatistik Müdüriyet-i Umumiyesi				
7	Diyanet işleri Reisliği				
8	Maliye Vekaleti	210-1	İrat getiren emlak masarifi-inşaat ve tamirat	10 000	10 000
		211-1	İrat getirmeyen mebani inşaat ve tamirati-inşaat	250 000	290 000
9	Düyun-u				

	Umumiye				
10	Rüsumat Müdüriyet-i Umumiyesi	300-1	İnşaat ve tamirat- inşaat	53 000	85 000
11	Tapu ve Kadastro Umumiyesi				
12	Dahiliye Vekaleti	367-5	Hapishaneler masarifi-inşaat ve tamirat	97 000	97 000
13	PTT Müdüriyet-i Umumiyesi	420	Ebniye tamir, inşa ve iştirası	20 000	20 000
14	Emniyet Müdüriyet-i Umumiyesi				
15	Umum Jandarma Kumandanlığı				
16	İskan Müdüriyet-i Umumiyesi	532	İnşaat ve tamirat	499 131	220 000
17	Hariciye Vekaleti				
18	Matbuat Müdüriyet-i Umumiyesi				
19	Sıhhiye Vekaleti	619	İnşaat, tesisat, tamirat ve istimlak	81 273	81 273
20	Adliye Vekaleti				
21	Maarif Vekaleti	713-1	İnşaat ve tamirat- inşa, iştir ve tadilat ve tamirati esasiye	240 000	240 000
22	Nafia Vekaleti	746	İnşaat ve müstacel (acele)tamirat ve büyük köprüler	1 006 000	1 100 000
		747	Sular	470 000	500 000
		757	Limanlar ve demiryolları	28 970 000	29 220 000
		758-3	Mektepler masarifi- mühendis ve nafia mektepleri inşaat ve tamirati	70 000	70 000
23	İktisat Vekaleti	812-3	Ticaret ve maadin mektepleri-maadin mektebi tesisat ve inşaat masrafı	55 000	55 000
24	Limanlar İdaresi				

25	Müdafaai Milliye Vekaleti	872	İnşaat ve tamirat	863 000	863 000
26	Bahriye	916	İnşaat ve tamirat	15 000	15 000
27	İmalat-ı Harbiye Müdüriyet-i Umumiye	951	İnşaat ve tamirat	50 000	50 000
28	Harita Müdüriyet-i Umumiyesi	994	İnşaat ve tamirat	37 034	26 863
	Toplam				33 045 386

1928 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.33'te görüldüğü üzere 33 045 386 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %15'idir. İnşaat alanına yapılan harcamanın yaklaşık %88'lik kısmı sadece Demiryolu ve liman inşaatına harcanmıştır.

3.3.2.2 76. Birleşim (17 Mayıs 1928)

17 Mayıs 1928 tarihinde gerçekleşen 76. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.44'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.44 Anahtar kelimelerin 76. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	26
Mimar	7
Mimarlık	1
Mimari	-
İmar	7
Bayındırlık	-
Nafia	61
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	105
Mühendislik	7
Toplam	214

Yetmiş altıncı birleşimin gündem konuları arasından [51],

- Yüksek Mühendis Mektebinin şahsiyet-i hükmiyeyi¹ haiz olması hakkında 1/148 numaralı kanun layihası ve Nafia ve Bütçe Encümenleri mazbataları, çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

¹ Şahsiyet-i hükmiye: Tüzel kişilik

Yüksek mühendis mektebinin tüzel kişiliğe sahip olması konusundaki kanun layihası hakkındaki gündem konusuna, Reis'in layihanın gerekçesi hakkında söz isteyeninin olup olmamasını sorması ile başlanmıştır. Gerekçe hakkında mebusandan görüş bildiren olmamış ve kanunun layihasının maddelerinin oylanmasına geçilmiştir. Sekiz maddelik kanun layihasının maddeleri hakkında mecliste görüş bildiren olmamış ve maddeler kabul edilmiştir. Yüksek mühendis mektebi hakkında kanun maddeleri şöyledir:

“Birinci Madde — Mühendis Mektebi Nafia Vekaleti’ne merbut olmak üzere Yüksek Mühendis Mektebine kalbedilmiştir. Bu mektebin lüzumu kadar ihtisas şubeleri bulunur.

İkinci Madde — Yüksek Mühendis Mektebi şahsiyet-i hükmiyeyi haiz olup, mülhak bir bütçe ile idare edilir. Bütçesinde fasıldan fasıla nakli muhassesat kanunu mahsus ile ve aynı faslın mevaddı beyrinde münakale Nafia Vekilinin tasdikiyle icra olunur.

Üçüncü Madde — Yüksek Mühendis Mektebinin varidatı berveçhiatidir :

- 1. Muvazene-i Umumiyyeden muhasses mebalığ,*
- 2. Meccani¹ olmayan talebeden alınacak ücurat,*
- 3. Muhtelif eşhas ve müessesattan vaki olacak muavenet ve teberrular,*
- 4. Emlali gayrimenkule icar ve menafiiyle emvali menkule icar ve satış bedelleri,*
- 5. Laboratuar, tecrübehane ve matbaa hasılatı,*
- 6. Müteferrik varidat.*

Dördüncü Madde — Yüksek Mühendis Mektebinde meccanen olmayan talebeden alınacak ücurat ile laboratuar, tecrübehane ve matbaada muayene, tecrübe ve tahlil ve tabı gibi hidemat mukabili alınacak ücretler mekadiri Nafia Vekaletince tasdik edilecek bir tarife ile tayin olunur.

Beşinci Madde — Mühendis Mektebinin elyevm işgal eylemekte olduğu binanın tamamıyla müştemilatının ve şarkındaki hazineye ait arsaların Yüksek Mühendis Mektebine bedel, harç ve resme tabi olmaksızın devir ve ferağa Maliye Vekili mezundur. Mezkür mektepte elyevm mevcut bilumum emvali menkule dahi Yüksek Mühendis Mektebine devrolunmuştur.

---

¹ Meccani: Parasız

Altıncı Madde — Yüksek Mühendis Mektebinin sureti idaresi bir nizamname ile tayin olunur.

Yedinci Madde — Bu Kanun 1 Haziran 1928 tarihinden muteberdir.

Sekizinci Madde — Bu Kanunun ahkâmını icraya Maliye ve Nafia Vekilleri memurdur.”[51].

Yüksek mühendis mektebi hakkındaki kanun layihasının gerekçesi 76. Birleşimin tutanaklarının arkasına ek olarak eklenmiştir. Konu hakkında hükümetin hazırlamış olduğu gerekçede, kırk dört yıl önce zamanın ihtiyacına göre turuku muabir mühendisi yetiştirmek maksadıyla askeri mühendis okuluna eklenmiş olarak tesis edilmiş olan Hendese-i Mülkiye Mektebi'nin, zamanla ilmi derecesini artırarak memleket yollarının ve özellikle de demiryollarının inşaatında hizmetleri önde olan ve halihazırda kendilerinden istifade edilmekte olan mühendislerin yetiştirildiği yer olduğu belirtilmiş, ayrıca meşrutiyetle beraber ülkenin imara olan ihtiyacının artmış olmasından dolayı okula çok sayıda öğrenci alındığı, Avrupa'dan uzmanlar getirtilerek okulun ilmi seviyesinin yükseltilmeye çalışıldığının, tüm bunların sonucunda da mesleğe duyulan ihtiyaç dolayısıyla okulun Mühendis Mektebi adıyla tamamen Nafia Nezareti'ne bağlandığı belirtilmiştir. Gerekçede cumhuriyet hükümetinin ülkenin imarına verdiği önemden dolayı mühendis mektebine alınan öğrenci sayısının artırılması konusuna önem verildiği buna bağlı olarak okulun gelişmesi gerektiği, buna bağlı olarak ülkenin ihtiyaç duyduğu mühendislik programları şubelerinin geliştirilmesi gerektiği, zira özellikle bilimdeki ilerlemeler artık hiç bir ülkede bir kimsenin mevcut mühendislik dallarını aynı anda idare edebilecek bir tarzda eğitim almasının mümkün olmadığı belirtilmiş, ayrıca yüksek fen eğitimi veren kurumların görevinin sadece mühendis yetiştirmekten ibaret olmadığı aynı zamanda fennin gelişmesine hizmet etmek ve mensup oldukları ülkenin fenni alanda en yüksek konuma gelmesini sağlamak olduğu vurgulanmıştır [51]. Belirtilen bu gerekçelerden dolayı mühendis mektebinin tüzel kişiliğe sahip olması, halihazırda bulunan üç ihtisas şubesinin ıslah edilip, Avrupa'da benzer okulların programlarının incelenerek ihtiyaca göre bir program düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Hükümetin gerekçesi doğrultusunda Nafia Encümeni tarafından konu hakkında hazırlanan mazbatada hükümetin gerekçeleri aynen kabul edilmiştir.

3.3.2.3 79. Birleşim (21 Mayıs 1928)

21 Mayıs 1928 tarihinde gerçekleşen 79. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.45'te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.45 Anahtar kelimelerin 79. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	44
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	7
Bayındırlık	-
Nafia	51
Müteahhit	4
Müteahhitlik	-
Mühendis	53
Mühendislik	-
Toplam	159

Yetmiş dokuzuncu birleşimin gündem konuları arasından [51],

- Yüksek Mühendis Mektebi 1928 senesi Bütçe Kanunu layihası ve Bütçe Encümeni mazbatas,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1928 senesi Bütçe Kanunu layihası hakkındaki görüşmelere, Reis'in konuyu meclise sunması ile başlanmıştır. Reis konu hakkında söz isteyen olup olmadığını sormuş, mebusandan hayır yanıtı gelmiş, bunun üzerine kanun layihasının maddelerinin görüşülmesine karar verilmiştir.

Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1928 senesi bütçe kanunu layihası ile ilgili gerekçe metni ve detaylı bütçe fasılları 79. Birleşim tutanaklarına ek olarak verilmiştir. Gerekçede, yeniden tesis edilen ihtisas şubelerinden dolayı artan ders sayısı için öğretmen maaşı ilave edildiği, ayrıca bu şubeler için çağırılacak yabancı bir profesörün maaş ve harcırahı olan 11 bin liranın da yine maaş faslına ilave edilmesinden dolayı, okulun öğretmen maaş maddesinin bu esasa göre yeniden düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Gerekçede maaş faslının yanı sıra, açılan ihtisas şubelerinden dolayı artan öğrenci sayısı

için zorunlu bir hal alan, okulun yanmış yerlerinin tamiri için gerekli bütçenin de düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir.¹

Yetmiş dokuzuncu birleşimin gündem konuları arasında olan ancak konu bağlamı açısından çalışma içeriği ile ilişkisi bulunmayan “vergi muhafiyeti” ile ilgili gündem maddesi içerisinde inşaat kelimesinin sıklıkla geçtiği gözlenmiştir. Gündem konusuna detaylı bakıldığında meslek okulları inşaatı için Maarif Vekaleti bütçesine ek ödenek konulması hakkında kanun hazırlandığı anlaşılmaktadır. Beş maddeden oluşan kanunun inşaat ile ilgili maddeleri şöyledir:

“Birinci Madde: 1928 senei maliyesi Maarif Vekaleti bütçesine (Meslek mektepleri masarifi) namı ile yeniden açılacak 717 nci fasla 800 000 lira tahsisatı fevkalade olarak vaz olunmuştur.

İkinci Madde: Meslek mektepleri inşaatı için her sene bütçesine konulacak tahsisattan azami 500 000 lirası karşılık ittihaz olunarak İcra Vekilleri Heyeti kararıyla 2 000 000 liraya kadar taahhüt icrasına Maarif Vekili mezundur ” [51].

3.3.3 TBMM III.Dönem -II.Yasama Yılı (1 Kasım 1928-3 Haziran 1929)

TBMM II. Dönemi II. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri’ne göre 1 Kasım 1928’de başlayıp 3 Haziran 1929 tarihinde sonlanmıştır. İkinci yasama yılı içerisinde 76 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 72., 73. ve 75. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.3.3.1 72. Birleşim (29 Mayıs 1929)

29 Mayıs 1929 tarihinde gerçekleşen 72. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.46’da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.46 Anahtar kelimelerin 72. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	39
Mimar	-

¹ Yüksek Mühendis Mektebi’nin 1928 senesi bütçe kanunu layihasının gerekçesinin detayları için Bkz: TBMM ZC D:3, C:4, S:ek 55-59 [51].

Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	6
Bayındırlık	-
Nafia	50
Müteahhit	1
Müteahhitlik	-
Mühendis	7
Mühendislik	-
Toplam	103

Yetmiş ikinci birleşimin gündem konuları arasında [52],

- Demiryollar ve limanlar ile su işleri için 240 milyon liralık tahsisat verilmesi hakkında 1/488 numaralı kanun layihası ve Nafia ve Bütçe Encümenleri mazbataları,
- İnşa olunacak Nafia Vekaleti binası hakkında 1/486 numaralı kanun layihası ve Bütçe Encümeni mazbatasası,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Demiryolları ve limanlar ile su işleri hakkındaki gündem konusuna Reis'in konu hakkında söz isteyen olup olmadığını sorması ile başlamıştır. Konu hakkındaki ilk görüş Nafia Vekili Recep Bey tarafından bildirilmiştir. Recep Bey konuşmasına hükümetin istediği 240 milyon liralık *mühim* miktardaki tahsisatın ne amaçla istendiğini açıklayarak başlamıştır. *"...Arkadaşlar, istediğimiz 240 milyonluk tahsisat, başlıca iki işe tahsis olunmuştur. Birinci ana iş, şimdiye kadar Devletin esasen iştigaline başladığı demir yolu sahasındaki yeni bir hamleyi ifade eder. Aynı zamanda ilk safhada inşası lazım gelen limanlar içinde bu arzettiğim birinci kısma tahsisat konmuştur. İkinci mühim kısım, Devletin yeni bir iştigal sahası olarak girmek üzere bulunduğu su tesisatını tahakkuk ettirecek tahsisattan ibarettir. Demir yolu ve limanlar için bu 240 milyonun 140 milyonu muhassasdır. Geri kalan 100 milyonu da sular için istiyoruz."* [52]. Recep Bey cumhuriyetin ilanı ile devletin yeni bir demiryolu siyasetini uygulamaya başladığını, devletin imparatorluktan-eski idareden milli idareye geçtiği sırada, yabancı eliyle yapılmış ya da imtiyazlı olan yaklaşık 2300 kilometrelik demiryolu ağı devraldığını, bunun yanı sıra 1300 kilometrelik yabancı imtiyazlı olan Anadolu Demiryolu'nun devlet tarafından satın alındığını böylece yaklaşık 3600 kilometrelik devralınan demiryolu ağına, cumhuriyetin ilanından sonra 2400 kilometrelik hattın inşa edilerek eklendiğini

belirtmiştir. Recep Bey hükümetin istediği miktar ile Devlet Demiryollarına yeni bir şekil verecek takviye hatların meydana getirileceğini belirtmiştir. *“...İstedığımız 140 milyon liralık demiryollar ve limanlar tahsisatının 95 milyonu demir yollarına karşılık olarak istenilmektedir ki bu 95 milyondan Sivas-Erzurum hattı başlıca bir istikamet olarak başlanacaktır. Yeni yapmak istediğimiz demir yollarından bu layihayı kanuniye ile teklif edilenlerden ikincisi ; Adapazarı ile Bolu üzerinden geçerek Irmak ve Filyos arasında yapılmakta olan kömür hattına, Bayındır noktasında mülaki olacak hattır . Yine bu layiha ile tahsisat istediğimiz hatlardan üçüncüsü; ucu Filyos’a varmak üzere birinci devre mukavelesinde derpiş edilmiş olan kömür hattının bütün havzayı baştan başa katederek Filyostan Ereğliye raptedilmesini istilzam eden demiryoludur. Demek ki 140 milyondan 95 milyonu ile Sivas - Erzurum, Adapazarı - Bolu - Bayındır ve Filyos - Ereyli demiryollarının inşası derpiş edilmektedir. 140 milyon liradan geriye kalan 45 milyon liralık aksamı da limanlar için istiyoruz. Bu limanlar esasen memleketin istilzam ettiği demiryolu ihtiyacına tekabül edecek olanlardır.”* [52]. Recep Bey ülkedeki demiryolları hatlarının mutlaka birer emniyetinin ve her türlü imkana sahip limanlara bağlanması gerektiğini zira bu suretle demiryollarının ülkeye hizmet edebileceğini belirtmiştir.

Recep Bey, hükümetin istediği 240 milyon liranın 100 milyon lirasının ülkedeki su işlerine ayrılacağını belirtmiş ve ülkedeki su işlerinin önemi hakkındaki düşüncelerini şöyle dile getirmiştir: *“...Sulama işleri zemini üzerinde bilhassa bunun isbatı sadedinde söz söylemeği sadece zait değil, bir azda küstahlık addederim. Çünkü memleketin değil böyle mebus olmuş güzide ve muhterem bir heyeti; memleketin yaşayışile alakadar olan en küçük köyde oturan bir vatandaşımızın dahi bu bapta bu ihtiyacın üzerinde kemal halinde kanaatlere sahip olduğunda bir dakika ıstıbah etmem.”* [52]. Recep Bey ülkedeki sulama işlerinin sadece sulama ihtiyacı olmadığını ülkenin susuz bölgelerine su temin etmenin, bulunduğu bölgeye tahribat veren akarsular için önlem alınmasının ve ülkenin sıhhati için bataklıkların kurutulmasının da ülkenin sulama işlerinden olduğunu belirtmiş, ayrıca sulama işinin sadece zirai anlamda değil iktisadi anlamda da önemli olduğunu belirtip, *“...su işi ile uğraşırken elektrik işi de düşünölmelidir”* demiştir [52].

Recep Bey demiryolları, limanlar ve su işleri için hükümetin istediği 240 milyon liralık tahsisatın açıklamasını yaptığı konuşmasını hem devlet tanımı hem de yapılması planlanan işin kar zarar açısından olası sonuçlarının devlet açısından ne anlama

gelebileceğini anlatan bir açıklama ile sonlandırmıştır. “...Devlet daima kendi fikrinde serbest ve daima kendi menfaatini temin edecek her hangi bir lüzum noktasında icap ederse nazari ve umumi noktadan zararlı denilebilecek şeyleri de bazen yapabilir. Çünkü bazen nazari şeraitle zararlı görülen işlerin temin edeceği büyük menfaat asıl olarak mütalaa olunabilir. Devlet öyle bir müessesedir ki kendi hayat ve faaliyetinin istilzam ettiği neticeyi almak için karlı bir hesaplama o işi yapmak imkanı yoksa bazen çaresiz olarak karsız iş yapmak yoluna da girebilir.”[52].

Nafia Vekili Recep Bey’in konuşmasından sonra kanun layihasının maddelerinin oylanmasına geçilmiş ve demiryolları, limanlar ve su işleri için istenen 240 milyon liralık tahsisat ile ilgili 7 maddelik kanun kabul edilmiştir.

Yetmiş ikinci birleşimin çalışma kapmasında incelenen diğer gündem konusu olan, Nafia Vekaleti binası inşaatı ile ilgili gündem konusuna Reis’in konu hakkında söz almak isteyen olup olmamasını sorması ile başlanmıştır. Konu hakkında mebusandan söz isteyen olmamış ve kanun layihasının maddelerinin oylanmasına geçilmiş ve 3 maddelik kanun kabul edilmiştir. Söz konusu kanunun, işi tanımlayan ilk maddesi şöyledir:

“Ankara’da inşa edilecek Nafia Vekaleti binası hakkında kanun:

MADDE 1 — Ankara’da inşa olunacak Nafia Vekaleti binası için üç senede tediye olunmak ve her sene tediye olunacak miktarı o sene bütçesine konulmak üzere yedi yüz bin liraya kadar taahhüdât icrasına Nafia Vekili memurdur.”[52].

İnşa ettirilecek Nafia Vekaleti binası ile ilgili olarak yetmiş ikinci birleşimin tutanak kayıtlarına, işin gerekçesini anlatan belgeler eklenmiştir. Gerekçeye göre 1929 yılında Nafia Vekaleti için kiralanacak binaya 20 bin kûsur lira kira verileceği, oysa kiralanacak binanın mevcut memurları yerleştirmeye bile yetmeyeceği bu sebepten kimi daireler için ayrı bir bina kiralanacağı buna bağlı olarak vekaletin ayrı binalarda iş görmesinin zor olduğu, tüm bu sebeplerden dolayı cumhuriyete layık bir Nafia Vekaleti için güzel bir bina inşa ettirilmesi gerektiği aynı zamanda bu yeni binanın devleti her yıl 35-40 bin lira masraftan kurtaracağını, sonuç olarak 700 bin lira ile Nafia Vekaleti binasının yaptırılabilceği belirtilmiştir [52].

3.3.3.2 73. Birleşim (30 Mayıs 1929)

30 Mayıs 1929 tarihinde gerçekleşen 73. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.47’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.47 Anahtar kelimelerin 73. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	77
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	3
Bayındırlık	-
Nafia	58
Müteahhit	3
Müteahhitlik	-
Mühendis	13
Mühendislik	2
Toplam	156

Yetmiş üçüncü birleşimin gündem konuları arasından [52],

- Evkaf Umum Müdürlüğü 1929 senesi bütçesi hakkında 1/442 numaralı kanun layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası,
- Devlet Demiryolları ve Limanları Umumi İdaresi’nin teşkilat ve vazailerine dair 23 Mayıs 1927 tarih ve 1042 numaralı kanunun tadili hakkında 1/448 numaralı kanun layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası,
- Devlet Demiryolları ve Limanları Umumi İdaresi’nin 1929 senesi bütçesi hakkında 1/464 numaralı kanun layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmemektedir.

Evkaf Umum Müdürlüğü’nin 1929 yılı bütçesi hakkındaki gündem konusuna Reis’in konu hakkında söz isteyen olup olmadığını sorması ile başlanmıştır. Mebusandan söz isteyen olmamış, kanun layihasının maddelerinin oylanmasına geçilmiştir. Müdürlüğün giderlerinin belirlendiği ilk maddenin okunması sırasında Aydın Mebusu Tahsin Bey söz alıp Ayasofya ve Süleymaniye’nin içinde bulunduğu durumu anlatıp Evkaf Müdürlüğü’nden söz konusu durumla ilgilenmesini talep etmiştir. Tahsin Bey’in Ayasofya ve Süleymaniye hakkındaki görüşleri şöyledir: “Efendim, Heyeti Celilenizin

malumu olduğu üzere İstanbul'da bir takım abidatımız vardır. Avrupa ve Amerika'dan her sene binlerce seyyah gelir. Bunları ziyaret ederler. Bu abideler daha bir misli bulunmayan asardandır. Geçende bendeniz Ayasofya Camii avlusundan geçerken bir takım Amerikalı seyyahların gezdiklerini gördüm. Malumu aliniz orada bazı kimseler üç beş iskemle atarak kahvecilik ediyorlar. Fakat o cami ve abideye göre bu hal çok çirkin ve hakikaten yaru agyara karşı da bir an idamesi caiz olmayan bir şeydir. Amerikalı seyyahların ve bilhassa madamların eteklerini kaldırarak çamurlara batmamak için tiksinerak yürüdüklerini gördüm. Bu vaziyete hakikaten bir Türk sıfatile mahcup ve müteessir oldum. Süleymaniye Camii de malumu aliniz dünyada misli bulunmayan bir abidedir. Etrafı mezbeleliktir. Ve içinde çocuklar oynayup duruyorlar. Böyle Süleymaniye gibi abidatin avlularının o halde bulunması doğru değildir. Bilhassa ecnebiler en çok bu yerleri geziyorlar. Devletin, milletin şerefile mütenasip olmayan bu hal için Evkaf İdaresinin bu hususlara itina etmesini rica ederim. Yazıktır, ayıptır, ecnebiler bize gülüyorlar. Ayasofya ve Süleymaniye gibi camilere parklar yaptırın, ağaçlar diktirsin, insan içerisine girdiği zaman hakikaten bir mabedin avlusuna girmekte olduğunu anlasın. Bunun için Evkaf İdaresinin bu noktaya dikkat etmesini rica ederim.” [52].

Evkaf Umum Müdürlüğü'nün 1929 yılı toplam bütçesi 3 milyon 846 bin 140 lira olarak belirlenmiş, bu bütçe içerisinde 26. Fasil inşaat ve tamirat ile ilgili olup bu fasla ayrılan miktar 850 bin lira olup, ana bütçeden inşaat ve tamirata ayrılan kısım yaklaşık olarak %22'dir.

Yetmiş üçüncü birleşimin gündem konularından olan Devlet Demiryolları ve Limanları Umumi İdaresi'nin teşkilat yapısı hakkında gündem konusuna Nafia Vekili Recep Bey'in açıklaması ile başlanmıştır. Recep Bey Devlet Demiryolları ve Limanları Umumi İdaresinin teşkilat kanununda esaslı değişiklik yapıldığını, idarenin bütçesinin görüşülmeden önce idare yapısında yapılan değişikliklerin görüşülmesi gerektiğini belirtmiştir. Recep Bey, Demiryolları İdaresi'nin devletin çok para sarf eden bir idaresi olduğu halde Devlet Demiryolları bütçesinin özel olduğunu genel bütçeye tabi olmadığını, bu durumun da bir çok kötü fikri ve soruyu akla getirdiğini, bu sebeplerden dolayı yapılan yeni teşkilat yapısı ile idarenin bütçesinin genel bütçeye devredileceğini belirtmiştir [52].

Devlet Demiryolları ve Limanları Umumi İdaresi hazırlanan yeni teşkilat kanunu ile Nafia Vekaleti'ne bağlı bir genel müdür tarafından idare edilecek ancak tüzel kişiliği devam edecektir. Konu ile ilgili kanun maddesi şöyledir: *“MADDE 1 — Mevcut, hali inşaada ve atiyen inşa olunacak Devlet demiryolları ve Devlete ait limanları işletmek, inşa etmek, icap eden mahallerde dalga kıran, basit liman tesisatı vücuda getirmek için Nafia Vekaleti'ne merbut bir umumi müdür tarafından idare olunmak ve şahsiyeti hükmiyeyi haiz bulunmak üzere Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğü teşkil olunmuştur.”* [52]. 19 maddelik kanun layihası kabul edilmiştir.

Devlet Demiryolları ve Limanları Umumi İdaresi'nin teşkilat yapısındaki değişiklikler için hazırlanan kanun layihasının görüşülmesi ve kanunun kabul edilmesinin ardından, idarenin 1929 senesi bütçesi hakkındaki gündem konusuna geçilmiştir. Demiryolları idaresine 1929 senesi için 54 450 000 lira bütçe ayrılmış, bu bütçenin de 39 744 360 lirası 11. Fasil olan inşaat faslına ayrılmıştır.

3.3.3.3 75. Birleşim (2 Haziran 1929)

2 Haziran 1929 tarihinde gerçekleşen 75. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.48'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.48 Anahtar kelimelerin 75. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	104
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	14
Bayındırlık	-
Nafia	136
Müteahhit	2
Müteahhitlik	-
Mühendis	20
Mühendislik	-
Toplam	276

Yetmiş beşinci birleşimin gündem konuları arasından [52],

- 1/841 numaralı şose ve köprüler kanunu layihası ve Nafia, Dahiliye ve Bütçe Encümenleri mazbataları,

- Ankara Şehri İmar Müdürlüğü'nün teşkilat ve vazafine dair olan kanuna müzeyyel¹ 1/525 numaralı kanun layihası ve Dahiliye Encümeni mazbatası, çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Şose ve köprüler hakkındaki gündem konusuna Reis'in konu hakkında söz isteyen olup olmadığını sorması ile başlanmış, mebusandan kanun layihası hakkında söz istenmemiş ve 29 maddelik kanun kabul edilmiştir. Kanun ülkedeki şose ve köprülerin hangi kurum tarafından ve hangi yollarla yaptırılacağına dairdir. Dönemin Türkiye'si için oldukça büyük bir bayındırlık faaliyeti olan yol ve köprü inşaatları hakkındaki kanun devletin bu bayındırlık alanını nasıl düzenlediğinin görülmesi açısından önemlidir. Bu bağlamda kanunun şose ve köprülerin hangi kurum tarafından ve hangi yollarla yaptırılacağı ile ilgili maddeleri aşağıdaki gibidir:

“Şose ve Köprüler Kanunu:

MADDE 1 — Türkiye Cumhuriyetindeki bütün şoseler ile köprülerin inşa ve tamirlerine ve iyi bir halde muhafazalarına ait vazaijin tanzim ve idaresi Nafia Vekaleti'ne mevdudur. Bu vazaiften vilayetlerce ifası lazım gelenler aşağıda gösterilmiştir.

MADDE 2 — Devletçe mühim görülen şoselerin umumi istikametleri, iktisadi ve askeri noktai nazarlara tevafuk edecek tarzda alakadar makamlarla tespit olunur. Bu hususta halen mevcut şoseler göz önünde tutulacağı gibi hiç olmayanlar da hesaba katılır. Bu şoselerden inşa ve ikmal edilenler milli şose ismini alır.

MADDE 3 — Milli şoseler dördüncü maddedeki iş programı dairesinde beşinci maddedeki esaslara riayet olunmak şartile Nafia Vekaleti'nce yapılır.

MADDE 4 — Büyük köprüler ve milli şoseler Nafia Vekaleti'nin teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince tayin edilecek sırayı takiben yaptırılır. Ankara civarı şoseleri ve büyük köprülerden mühimleri ilk sıraya konur.

MADDE 5 — Milli şoselerin yeni yapılmasında ve esaslı tamirlerinde fennin son terakki esasları tatbik edilir (Bu esaslar ve şoselerin bütün evsaf ve şeraiti Nafia Vekaletince tanzim olunur)

---

¹ Müzeyyel: İlave, eklenti.

MADDE 6 — Bitirilen milli şoseler ve köprüler derhal mütemadi tamirata tabi tutulur. Bunun için de Nafia Vekaleti'nce ayrı talimatname yapılır.

MADDE 7 — Vilayetler aşağıda gösterilen işlerle meşgul olurlar:

A - Mevcut ve üzerinden geçilmekte veya başlanmış olan şoselerle mücavir vilayetlerin hudutlarına takarrüp etmiş olan aksam arasındaki irtibat yolları (Vilayetlerin bu gün yapılı olan şoseler ve teferruatı üzerindeki mesaisinde takip edilecek gaye bunların gidiş ve geliş ve geçide elverişli olacak surette tamir ve muhafazalarıdır).

B - Mevcut olmayıpta vilayet hususi idareleri tarafından yapılması mahalleri için faydeli görülen yeni yollar.

C - Devletçe görülecek lüzum üzerine inşası vilayetlere tevdi edilecek yollar.

MADDE 9 — Türkiye'de sakin on sekiz yaşından (18 dahil) altmış yaşına (altmış dahil) kadar her erkek nüfus yol mükellefiyetine tabidir. Yol mükellefiyeti bedenlen ve bizzat çalışmak istemeyenler tarafından nakten ifa edilir. Ancak maluliyeti sabit olan fakirlerle hayatta beş evladı olanlar, bilumum mekteplerde tahsilde bulunanlarla, silahlı orduda ordu ve jandarma efradı yol mükellefiyetinden muaftır. Türkiye'de oturan ve ellerinde kanunen ikamet tezkeresi bulunan ve bulunması lazım gelen ecnebler Türkiye'de altı ay ikamet eyledikten sonra kanunun onuncu maddesinde gösterilen şerait dairesinde yol mükellefiyetine tabi olurlar. Bunların mükellefiyetleri naktidir. Türkiye Cumhuriyeti ile siyasi münasebatta bulunan Devletlerin diplomasi ve şehbenderi memurları ve bunların maiyetindeki aynı Devlet tebiyyetini haiz memurlar mütekabiliyet şartile bu mükellefiyetten müstesnadır.

MADDE 10 — Bir senelik bedeni mükellefiyet vasati kuvveti haiz bir amelenin on günde yapabileceği iş miktarından ibarettir. Bir günlük iş miktarı fenni bir surette Nafia Vekaletince tespit olunur. Bu hususta Nafia Meclisinin reyı alınır. Nakti mükellefiyet senede maktuan 8 liradır. Buna yol parası denir ve vilayetler umumi meclisince tespit edilecek zamanlarda ve iki müsavi taksitte alınır. Taksit zamanları valiler tarafından bir ay evvel neşrü ilan olunur.

Yedinci maddenin (B) fıkrasında gösterilen mahalli yollara sarfedilmek üzere ledelicap vilayet umumi meclisleri kararı ile senelik bedeni mükellefiyet on iki güne iblağ edilebilir. Ve bu takdirde o vilayetin yol parası on liraya çıkarılır.

MADDE 21 — Yol parasından Nafia Vekaletine kalacak kısımla umumi muvazeneden bu maksada tahsis edilecek para makine, silindir ve çadır ve diğer alat ve edevat ve sair inşaat malzemesi mubayaa, tamir ve işletilmesine ve yol işlerine ait diğer hususata da sarfolunur.” [52].

Ankara Şehri İmar Müdüriyeti'nin teşkilat yapısına dair gündem konusu hakkında mecliste mütalaa olmamış maddelerin oylanmasına geçilmiştir. Dört maddelik kanun kabul edilmiştir. Kanuna göre:

“İcra Vekilleri Heyeti kararile kat'iyet kesbedecek plan, proje ve programa tevfikan imar mıntakası dahilinde yapılacak bilumum inşaatın harita, plan ve programa mutabakatı İmar Müdüriyetince tasdik olunmak lazımdır. İmar Müdüriyetince menedilen veyahut tasdiki olmaksızın yapılmış olan inşaat, İmar Müdüriyeti idare heyeti kararile hedmolunur. Enkaz bedelinden evvel emirde hedim masarifi istifa olunur.”[52].

Ankara Şehri İmar Müdürlüğü ile ilgili olan kanun layihasının gerekçesi yetmiş beşinci birleşimin tutanaklarına ek olarak verilmiştir. Gerekçede, Ankara'yı *sıhhi ve fenni* bir şekilde eksiksiz *asri* bir şehir haline getirebilmek için, şehir planında Avrupa'nın en meşhur uzmanlarına müracaat edilmiş ve bir plan yaptırılmıştır. Bu planlardan *fenni* ve mali özellikleri itibariyle en müsait olanı bir jüri tarafından tercih edilmiştir. Seçilen planın en kısa zamanda ve en faydalı şekilde tatbiki için imar müdüriyeti kanununun tanzim olunması gerektiği belirtilmiştir¹ [52].

3.3.4 TBMM III. Dönem -III. Yasama Yılı (1 Kasım 1929-2 Ekim 1930)

TBMM III. Dönemi III. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1929'da başlayıp 2 Ekim 1930 tarihinde sonlanmıştır. III. Yasama Yılı içerisinde 84 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 37., 59., ve 64. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.3.4.1 37. Birleşim (20 Mart 1930)

20 Mart 1930 tarihinde gerçekleşen 37. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.49'da belirtildiği gibidir.

¹ Gerekçenin tam metni için; Bkz: TBMM ZC D:3, C:12, S:ek 235 [52].

Çizelge 3.49 Anahtar kelimelerin 37. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	46
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	4
İmar	44
Bayındırlık	-
Nafia	7
Müteahhit	1
Müteahhitlik	-
Mühendis	5
Mühendislik	-
Toplam	107

Otuz yedinci birleşimin gündem konuları arasında [53],

- 1/411 numaralı Belediye Kanunu layihası,
çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Belediye kanunu ile ilgili gündem konusuna Reis'in konu hakkında söz isteyen olup olmadığını sorması ile başlanmıştır. Konu hakkında ilk sözü Kars Mebusu Ağaoğlu Ahmet Bey almıştır. Ahmet Bey, meclise sunulmakta olan kanunun son derece önemli olduğunu, zira köylerin şehirlerin imarının bu kanuna bağlı olduğunu yani kanunun ülkenin genel işleyişine ait bir kanun olduğunu belirtmiş ve kanunu oluştururken acele etmemek gerektiğini, üzerinde uzun müzakerelerin ve tetkikin gerekli olduğunu yoksa diğer kanunlar gibi sonradan tadile ihtiyaç duyulabileceğini vurgulamıştır[53].

Ahmet Bey'in konuşmasının üzerine söz alan Dahiliye Vekili Şükrü Kaya Bey, kanunun şüphesiz çok önemli olduğunu ancak gelecek yıl seçim olduğu için söz konusu kanunun bir an önce geçmesi gerektiğini belirtmiş ve kanunu meclise açıklamıştır. Şükrü Bey konuşmasında Belediye Kanunu hakkında şöyle demiştir: *"...Bugün belediye denilince hatırimıza halle muhtaç ve muntazır birçok ihtiyaçlar ile salahiyet ve vasıta yoksulluğundan müşteki ve muvaffakiyetsizlikten muzdarip heyetler ile bakımsız ve tutumsuz kasabalar geliyor. Bundan milli vicdan mütemediyen muzdarip oluyor. Bu malum, fakat acı hakikati tekrardan duyulan iztirapta dertlerini anlamış, devasını bulmuş olanların ümit ve heyecanları da vardır. Milli meselelerde alaka ve endişenin umumileşmesi yakın muvaffakiyetlerin hem mahreki hem de mübeşşiridir. Demokraside*

her türlü icraat ve faaliyetin mesnedi halkın reyî, duygusu, arzusudur. Milli hakimiyet teessüs ettiği gündən beri Türkiye demokrasisi de amme vicdanının şehirlerimiz hakkındaki temayülüne ittibala şehirlerimizin imar ve islahile meşgul olmuştur. Fakat şehirlerimizin her memleketin eski şehirleri gibi kuruluşlarına ait büyük ve islahî müşkül kusurları vardır. Bunlar eski zamanların şehir ve şehircilik telakkisinin mimari tekniğinin mahsulleridir. Her eski şehir bu kusurlarla ve bu müşküllerle mahmuldür. Bu noksanları ve güçlükleri muayyen bir plan ve müspet program dahilinde zamanla halletmekten başka ameli bir çare bulunamamıştır. Bundan başka efendiler, medeniyet cihanında şehircilik ilmi ve san'atı doğduğu ve şehirler hususi itinalara mazhar olduğu zaman, bizim şehirlerimiz milli hayat ve faaliyetin her sahası gibi sultanlar istipdat ve anarşisinin ihmaline uğradı... Eğer bugün şehirlerimizdeki evlerimizin bir kısmı ahşaptan ve kerpiçtense, sokaklarımızın birçoğu kaldırımsız ve ışsızsa, sularımız bol ve temiz değilse, şehir hizmetleri tamamen görülemiyorsa, medeni, içtimai, sıhhi teşkilat ve müesseselerimiz yoksa ve yahut tasavvur ve temenni ettiğimiz miktar ve seviyesini bulamamışlarsa emin olmalıyız ki bunların büyük bir kısmı istipdat¹ ve istilanın milli servet ve refahta açtığı rahnelerdendir. Nitekim efendiler, istipdat ve istila refedilipte millet mukadderatına hakim olur olmaz Türkün yaradılışındaki medeni ve içtimai yüksek kabiliyet derhal inkişaf etti. Bu kabiliyet milli her sahada olduğu gibi az zamanda şehirlerimizde de eserlerini göstermeğe başladı. Dün yıkılmamış tek damı kalmayan harabelerde bu gün temiz, medeni, sıhhi mamureler kuruluyor. Diğer şehirlerimizde de islah ve imar faaliyetleri ve eserleri görülmektedir. Şehirlerimizin medenileşmesi ve sıhhileşmesi her hemşehrinin gönlünü tatmin edilmeyen bir ihtiyaç, tatbik edilemeyen bir ideal gibi üzmettedir, ideal ile vasıta arasında nispetsizlik büyüdükçe üzüntü de artar. Bu ıztirap yalnız bizde değil az çok her memlekette vardır. İnsanların medeni ve içtimai seviyeleri yükseldikçe ihtiyaçları da artar. Vaktile müsait zaman ve imkan bulup ta şehre ve şehirciliğe ait umumi meselelerini halleden belediyeler bile bu gün yeni içtimai hadiselerin, yeni içtimai ve siyasi mülahaza ve kanaatların doğurduğu yepyeni meselelerle karşılaşmaktadır. Herkes bulunduğu şehirde kendi ihtiyacının tatmin edildiğini, mefkuresinin tahakkuk ettirildiğini görmek ister. Bizim şehirlerimiz ve belediyelerimiz ise bütün bu meselelerle birden ve birden bire karşılaştı. İşte efendiler, şehirlerimizin kuruluşlarına ait bünyevi kusurları, hadiselerin açtığı ağır rahneler,

---

¹ İstibdad: Keyfi idare sistemi.

medeni ve içtimai ihtiyaçların artması, vesait ve varidatın mahdut kalması ve hatta azalması teşkilat ve idaresindeki noksan şehirlerimizin bu günkü vaziyetini intaç eden amillerdir. Bu vaziyetin islahı amillerin her birini ayrı ayrı mütalaa ederek müspet ve muayyen bir metot ve program dahilinde her birini halletmekle kabildir. Vakıa şehirlerin terakki ve inkişafı coğrafi ve iktisadi vaziyetlerine halkının tabiat ve mizacına, milli muhita, umumi terakki ve refaha ve daha birçok unsurlara tabidir ve **her şehrin inkişafı kendi hayat şartlarına tabidir**. Fakat şehirlerin ve belediyelerin bu kadar tenevvü arasında müşterek vasıfları haiz aynı mahiyette ve aynı tarzı halle tabi umumi ihtiyaçları vardır. Bu umumi ve müşterek ihtiyaçları tasnif ve tespit etmek bu ihtiyaçları tatminle mükellef uzuvları tesis salahiyet ve vazifelerini tayin etmek ve bu vazife ve hizmetleri görebilecek menba ve vasıtaları temin etmek Devletin belli başlı vazifelerindendir. Bu vazifede ihtiyaca muvafık ve kabili tatbik kanunlar yapmak ve kanunların tatbikini murakabe etmekle ifa olunabilir. Vakıa şehirlerin etrafı yüksek surlarla, derin hendeklerle çevrildiği, biri birleriyle düşman muamelesi yaptığı ve bir şehirden diğer şehre gitmek için günlerce seyahat lazım geldiği milliyet hissi ve istiklal fikirleri ve vatandaşlık muhabbet ve tesanüdu şehirlerin dar duvarları içerisine sıkıştığı zamanlar belki Devletin bu vazifesine müdahale ve murakabesine o kadar lüzum hissedilmeyebilirdi. Fakat şehirlerin duvarları yıkıldıktan, milliyet hisleri ve istiklal fikirleri Devlet sınırlarına dayandıktan sonra şehirler ve hemşehriler arasında tesanüt bağları muhkemleşti. Mütekabil his ve ihtiyaçlar arttı. Belediye işlerinin tanzim ve murakabesi sırf mahalli olmak vasfını kaybetti. Her şehir milletin her ferdini ve heyeti umumiyesini alakadar ve Devleti vazifedar eden umumi ve milli diğer tabirle Devlet meselesi mahiyetini aldı. Devletin nüfuz ve kudreti, milletin bütün mukadderatına hakim olacak şumulü iktisap edince milli hayat ve faaliyetin mühim sahaları olan belediyelerin bu kudretin murakabesi altına girmesi ve şehirlerin de Devletin vesayet ve muavenetinden istifade etmesi zaruri oldu. Bundan başka medeniyet ve terakki şehirlerin mahsulüdür. Bir milletin irfan, san'at ve ticaret menbaı şehirlerdir. Devlet bhusus demokrasi vatandaşların medeniyet, terakki, saadet ve refah kabiliyetlerine azami imkan hazırlamakla mükelleftir. Bu mükellefiyet demokrasinin zaruret ve vazifesidir. Bu zaruret ve bu vazife bizim milli seciyemiz, vatani bünyemize ve siyasi ve içtimai prensiplerimize tamamile mutabıktır... Bir kanun terakkiye mani ve yaaut muzır olmağa başladığı anlaşıldığı gün tebdiline tevessül olunur. Huzuru alinizde bulunan bu

kanun layihası bu mülahazalarla ve arzettiğim, esaslar dairesinde tanzim olunmuştur. İstihdaf ettiği gaye şehirlerimizin terakki ve İslahına mani olan ahkamı kaldırmak bugünkü ihtiyaç ve zihniyete göre belediyeleri birer **şehir koloni** haline koymak hemşehrilerin belediye işlerindeki karar, icra ve murakabe salahiyetlerini arttırmak, ihtiyaçları tasnifle mecburi vazife telakki edilenleri muayyen ve müsbet bir programa bağlayan ameli ve teknik bir tarzda icra ettirmek bütçe ve hesaba ait muameleleri sıkı bir tarzda mali kaidelere bağlamak Devletin murakabesini tespit ederek belediye işlerini anarşiden kurtarmaktır... Türk şehirlerinin Türkün yüksek medeniyet ve idealleri hizasına çıkabilmesine zaman unsurundan maada ciddi hiç bir mani kalmaz... Demokrasi her şeyden evvel hesaplarının muntazam ve dürüst olmasını amirdir. Bunun da en emin yolu dürüst olmak varidat ve sarfiyatı muntazam bir bütçeye bağlayarak tahsilat ve sarfiyatı kanun ve mali kaidelere göre yapmaktır. Muhterem efendiler! Belediyelerimizin teşkilatı esasıyesisi demek olan bu ana kanun büyük inkılabımızın bir eüz'ü ve eseridir. Cüz'üdür; çünkü kanunlarımız Cumhuriyet prensiplerine göre islah edilirken en mühim bir kanun olan belediye kanunu ehli ile bırakılmazdı. Eseridir; çünkü Cumhuriyet olmasaydı bu layiha olmazdı. Hükümetimiz her işte olduğu gibi bu layihayı da Türk istiklal ve inkılabının büyük lideri Gaziden aldığı ilham ve onun çizdiği direktifle hazırlanmıştır. Bu layihanın açık vasıflarından ve inkılapçı hükümlerinden biri de Türk kadınının Türk erkeğile zaten müsavi olan şerefli hakkını belediye işlerinde de tamamile tayin etmesidir. Türk tarihini her sahasında ve her safhasında erkeğile yan yana her fedakarlığı yapan millet ve vatan işlerinde büyük ferağatla her mahrumiyete, her cefaya ve her acıya katlanan milletin, vatanın felaket ve saadetlerine ayni hisle iştirak eden büyük kalpli ve yüksek faziletli Türk kadını müşterek eseri olan bu Cumhuriyette elbette ve elbette, kendi evinin işlerinde olduğu gibi belediye işlerinde de temiz ve ciddi mevkiini alacaktır. İstipdat ve cehalet devirlerinden arta kalan kötü ve sakat zihniyetlerin sakil ve sakim mülahazaların Cumhuriyet ve inkılabın temiz ve faziletli muhitinde yeri yoktur. Kadınlarımızın yakın senelerde teşrii meclislerde de faziletkar mevkilerini ihraz edeceklerine şüphe yoktur." [53].

Dahiliye Vekili Şükrü Kaya Bey'in konuşmasının ardından söz alan Kars Mebusu Ağaoğlu Ahmet Bey'de çıkartılması düşünülen belediye kanununun önemini dile getirmiştir. Ahmet Bey belediyelerin sadece sahip oldukları görevleri yerine getiren bir kurum değil

aynı zamanda *içtimai ve siyasi bir terbiye mektebi* olarak da görülmesi gerektiğini zira medeni milletlerin devlet adamlarına bakıldığında onda dokuzunun belediyelerden yetiştiğini, örneğin Fransa'ya bakıldığında cumhurbaşkanı Milliran'ın, eski başbakanlar Vivyani, Klemanso ve Briyan'ın belediyelerden yetiştiğini, bundan dolayı belediyelerin devlet adamı yetiştirmekte büyük ve önemli müesseseler olduğunu belirtmiştir [53].

Ahmet Bey, Dahiliye Vekili Şükrü Kaya Bey'in konuşmasında bir bölüme katılmadığını çünkü Dahiliye Vekili'nin konuşmasında bir taraftan belediyelerin serbest gelişmesi gerektiğini belirttiğini, ancak diğer taraftan da savunulan hükümetçilik fikri ile buna meydan verilemeyeceği endişesi duyduğunu, bu iki fikrin zıt olduğunu, büyük bir ilhamla hazırlanan Belediye Kanunu'nun hükümetçilik prensibi ile gelişmesine ve uygulanmasına mani olunacağını dile getirmiştir. Ahmet Bey kendi zihnindeki belediyeciliğin ne olduğunu şu sözlerle açıklamıştır: *"...belediye mefhumunu nasıl telakki ettiğimi arz etmeme müsaade buyurunuz. Bendenizce bir belediye ahalisinin nüfusundan sarfınazar (Komün), dedikleri şey; müşterek maddi ve manevi menafi, müşterek hatıralar ve müşterek an'aneler etrafında toplanmış olan insanların yekununa belediye denir. İster bu belediye nüfusunun adedi beş olsun, on olsun ister Paris gibi beş milyon, Londra gibi yedi milyon olsun, farkı yoktur, bir ırmağın etrafında toplanmış olan on tane ev biri birine menafii müştereke, müşterek mukadderat, müşterek hatıralar, mezaristan iştiraki, babadan kalma an'aneler iştiraki, şeref iştiraki ve bütün maddi ve manevi iştirakler, onları bir yere toplamıştır. İşte bu bir beldedir ve o bir (Komün)dür. İşte bu komünde bulunan insanlar yüz bin olsun, ister on tane olsun. Efendiler bu noktai nazardan komün şehre takaddüm etmiştir, köy şehre takaddüm etmiştir, tarihen köyün kıdemi vardır, Köylerden büyüye büyüye şehirler husule gelmiştir. Şehirlerden de Devlet husule gelmiştir. Demek istiyorum ki komünü Devlet yapmaz... Demek ki şehir, komin, köy kaimi binefsihi zatülhareke, kendi kendine mevcut bir uzviyeti içtimaiyedir... Devlet bütün bunların hepsini temsil ediyor. Binaenaleyh onun hakkında lakayt kalamaz. Şöyle veya böyle onunla alakadar olur. Bu alakadarlığın hududu nedir? efendim en mühim mesele budur. Bu tayin edilirse Devlet ile köyün arasındaki alaka ve münasebet kendi kendine taayyün etmiş olur. Bu hususta efendiler şimdiye kadar eski sistem hakim olmuştur. Birisi muhtariyetçi, ademi merkezîyetçi İngiliz sistemi; diğeri merkezîyetçi nezaretçi, müdahaleci Fransız sistemi. Bu iki sistemin arasındaki fark güneş gibi*

aşıkardır. Fransızlarda son zamanda bu yolda ne kadar yanlış hareket ettiklerini anlayarak eski usulü terk ettiler ve bugün İngiliz usulüne doğru büyük hatvelerle yürümektedirler. Komünlerini, şehirlerini, belediyelerini o numune üzerine teşkil etmektedirler, İngilizlerin muvaffakiyeti esasıymış şundadır ki; İngilizler köyün mahiyeti aslıyesine hürmet ettiler.; İngiliz belediyesi, İngiliz komün teşkilatı gerek memleketin maddi refahı ve gerek Beyefendinin endişesi olan rical yetiştirmekteki fazilet itibarile o kadar büyüktür ki bugün bütün insanlar, İngiliz terbiyei insaniyesinin meftunudurlar ve ezcümle yine İngiliz köyünün, şehrinin mamuriyeti yanında Fransız şehir ve köyleri ikinci derecede kalır. Bunun yagane sebebi de arzettiğim gibi belediyeyi bir uzviyeti içtimaiye telakki edip kendi başına bırakarak, kendi faaliyetile kendi inkişafını temin esasına ve mahiyeti tahliyesine hürmettir. Biz maatteessüf ötedenberi belediyecilikte Fransız sistemini kabul ettik... Merkezîyetçilik ve müdahale, belediyelerimizin şimdiye kadar maruz kaldıkları en büyük illettir... Devlet hiç bir teşekkülü nezaretsiz bırakamaz. Elbette Devletin bütün teşekküller üzerinde nezaret salahiyeti vardır. Fakat bu salahiyetin de bir hududu vardır. Oda, o teşekkülün mahiyetini ihlal etmemektir. Teşekkülün mahiyeti ihlal edildimi, hudut tecavüz edilmiştir... Bu kadar nezaret her memlekette vardır. Fakat bunun haricine çıkılarak, reis filan adam olacaktır, benim işime gelmeyen reis olamaz, azledeceğim, Şurayi Devlete göndereceğim, dedimi, o belediyenin mahiyeti aslıyesi bozulmuş olur. O belediye o günden itibaren akamete, işsizliğe mahkum olur.” [53].

Ahmet Bey’in konuşmasından sonra söz alan Eskişehir Mebusu Emin Bey, kanun hakkında değil, belediye konusunda konuşmak istediğini belirtmiştir. Emin Bey, tek başına bir insanın daha pahalıya yaşadığını, insanların topluca daha ucuz yaşaması gerektiğini oysa iyi bir belediye teşkilatı gördüğü yerlerde etin okkasının otuz kuruş daha fazlaya satıldığını, belediyeciliğin idari, sosyal, ilmi kısımlardan başka bir de hayatı ucuzlatıcı kurumlar olması gerektiğini bu bakımdan belediyenin birleşmek demek olduğunu belirtmiştir [53].

Belediye Kanunu hakkında söz alan bir başka isim de Balıkesir Mebusu Hayrettin Bey’dir. Hayrettin Bey, bir süre belediye işlerinde bulunduğu için kanaat ve tecrübelerine dayalı bir kaç beyanda bulunacağını belirtmiştir. Hayrettin Bey şehirlerin, kasabaların, beldelerin imarına, siyasi ve sosyal yapısının gelişmesine yardım eden

yegane kurumun belediyeler olduğunu, bir ülkenin medeniyet seviyesinin belediyelere bakılıp ölçüldüğünü, ayrıca yeni belediye kanununun halkın genel ve yüksek alakası ile oluşturulduğunu belirtip, halk ve belediye arasındaki ilişkiyi şu sözlerle açıklamıştır: *“...mensup olduğu şehrin, beldenin, kasabanın, ümran ve imarile ve üzerine terettüp eden umumi vazifelerile alakadar olmayan bir memleket halkı, tıpkı evinin tertip ve tanziminde ihmalkar bulunan ailelere benzerler. Bir ailenin evine merbutiyeti evinin tanzim ve tertibinde göstereceği kabiliyetle, ihtimamla ölçülür. Evine ve aile ocağına merbut olmıyan insanlarda hatta vatan muhabbeti bile aramak beyhudedir. Çünkü vatan muhabbeti ana kucağından başlar. Bu muhabbet ana kucağından sırasile evine mahallesine daha sonra doğduğu, büyüdüğü şehre ve nihayet vatanın icrayı umumiyesine şamil olur. Binaenaleyh doğduğu, büyüdüğü ve yahut yaşadığı muhite merbut olmayan ve yaşadığı muhitin saadete terakki ve itilasile alakadar olmayan insanlarda vatanperverlik mevzubahis olamaz. Halbuki Türk milleti vatanperver, Türk milleti yalnız yaşadığı ve büyüdüğü muhitte değil, muhitinden taşıdığı zamanlarda dahi gittiği yerlere zibüümran verecek, bu gün için dahi alemi medeniyet için medarı imtisak olacak layemut¹ eserler ihdas etmiştir.”* [53].

Belediye kanunu hakkında başka söz isteyen olmamış ve maddelerin oylanmasına geçilmiş, otuz yedinci birleşimin süresi dahilinde dört madde üzerinde durulmuş, diğer maddelerin oylanması başka günlere ertelenmiştir.

3.3.4.2 59. Birleşim (17 Mayıs 1930)

17 Mayıs 1930 tarihinde gerçekleşen 59. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.50’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.50 Anahtar kelimelerin 59. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	73
Mimar	8
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	2
Bayındırlık	-
Nafia	23

¹ Layemut: Ölmez.

Müteahhit	13
Müteahhitlik	-
Mühendis	19
Mühendislik	1
Toplam	139

Elli dokuzuncu birleşimin gündem konuları arasından,

- 1/529 numaralı 1930 senesi bütçe kanunu layihası ve Bütçe Encümeni Mazbatası, çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

1930 yılı bütçe görüşmelerine Reis'in bütçe görüşmelerini başlatması ile geçilmiştir. Bütçe hakkında söz alan Maliye Vekili Saraçoğlu Şükrü Bey 1930 yılı bütçesini detaylı bir şekilde açıklayan konuşmasına şu sözlerle başlamıştır: *"...1930 bütçesi, Cumhuriyetimizin yedinci yılının iş ve idare hayatını ifade edecektir. Sizlerden aldığı kuvvetle vazifesini imanla yapmaya çalışan Hükümetiniz bütçelerini tanzim ederken her devlet işinde olduğu gibi Yüksek Heyetinizin isabetli işaretlerini daima göz önünde bulundurmuş, memleket işlerini selamete görmek, Devletin umumi masrafları karşılığı için halktan alınan vergileri yine halkın ve memleketin en muhtaç ve faydeli işlerine tahsis etmek yolundaki Cumhuriyet umdeleri tatbikatına bu bütçede daha geniş sahalar ayırmıştır."*¹ [53].

1930 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.51'de, kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.52'de gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.51 1930 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri [53].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	2 366 949
2	Riyaset-i Cumhur	324 772
3	Divan-ı Muhasebat	802 582
4	Başvekalet	866 774
5	Şurayı Devlet	219 694
6	İstatistik Umum Müdürlüğü	53 888
7	Diyanet İşleri Reisliği	1 653 119
8	Maliye Vekaleti	16 860 143
9	Duyun-u Umumiye	33 016 995
10	Gümrükler Umum Müdürlüğü	5 041 538

¹ Maliye Vekili Saraçoğlu Şükrü Bey'in konuşmasının tam metni için; Bkz: TBMM ZC D:3, C:17, S:74-83 [53].

11	Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü	1 330 225
12	Dahiliye Vekaleti	4 566 794
13	Posta, Telgraf, Telefon Umum Müdürlüğü	5 835 210
14	Emniyet-i Umumiye Umum Müdürlüğü	4 435 964
15	Jandarma Umum Kumandanlığı	8 915 649
16	Hariciye Vekaleti	3 881 959
17	Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti	4 502 216
18	Adliye Vekaleti	7 056 214
19	Maarif Vekaleti	8 199 709
20	Nafia Vekaleti	33 013 867
21	İktisat Vekaleti	13 226 534
22	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	54 211 501
23	Milli Müdafaa Vekaleti Hava Kısmı	1 153 980
24	Milli Müdafaa Vekaleti Deniz Kısmı	6 297 940
25	İmalat-ı Harbiye Umum Müdürlüğü	4 101 431
26	Harita Umum Müdürlüğü	668 426
	Umumi Yekün	222 604 023

Çizelge 3.51'deki veriler doğrultusunda, 1930 yılı genel bütçesinden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %15'idir.

Çizelge 3.52 1930 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [53].

	Kurum	Fasıl/ Madde	Açıklama	1930 yılında Hükümetçe talep edilen	1930 yılında Encümençe kabul edilen
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	17	İnşaat ve tamirat	65 000	27 000
2	Riyaset-i Cumhur				
3	Divan-ı Muhasebat	63	İnşaat	200 000	200 000
4	Başvekalet				
5	Şurayı Devlet				
6	İstatistik Umum Müdürlüğü				
7	Diyanet İşleri Reisliği				
8	Maliye Vekaleti	198/1	İnşaat ve tamirat	50 000	40 000
		199/1	İnşaat ve tamirat	500 000	436 000
		199/2	Tamirat	148 000	120 000
		201	1352 numaralı kanun mucibince yapılacak mebani inşaat masrafları ve	1 250 000	750 000

			istimlak bedelleri		
		204/1	Memlehalat (tuz ocağı) dahilindeki inşaat ve tesisat masarifi levazım bedeli		90 000
		216	1351 numaralı kanun mucibince sarf olunacak Ankara şehri imar masrafı	250 000	250 000
		219	Stadyumların inşaat ve tesis masraflarına yardım	-	100 000
9	Duyun-u Umumiye				
10	Gümrükler Umum Müdürlüğü	283	İnşaat ve tamirat	77 000	70 500
11	Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü				
12	Dahiliye Vekaleti	343/1	Muhacirler için yapılacak evlerin ve köylerin inşaat ve tamir ve arazi bedeli ve masrafı	275 000	105 000
13	Posta Telefon Telgraf Umum Müdürlüğü	385	Ebniye inşaat ve tamir masrafı	50 000	32 000
14	Emniyet-i Umumiye Umum Müdürlüğü	380	Polis karakolları tamir masrafı	10 000	5 000
15	Jandarma Umum Kumandanlığı				
16	Hariciye Vekaleti				
17	Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti	479/2	Sarı ve salgın hastalıklar mücadele masrafı /inşaat tesisat ve demirbaş malzeme masarifi	0	30 000
		480/2	Trahom mücadelesi	0	25 140

			masrafı/ inşaat tesisat ve demirbaş malzeme masarifi		
		481/2	Zührevi hastalıklar mücadele masrafı/ inşaat tesisat ve demirbaş malzeme masarifi	0	139 700
		482/2	Cüzzam mücadele masrafı/ inşaat tesisat ve demirbaş malzeme masarifi	0	17 000
		483/2	Verem mücadele masrafı/ inşaat tesisat ve demirbaş malzeme masarifi		13 150
		484/2	Sıtma mücadele masrafı/ inşaat tesisat ve demirbaş malzeme masarifi		379 360
		488	İnşaat, tesisat, tamirat, istimlak	110 000	100 000
18	Adliye Vekaleti	523/5	Hapishaneler masarifi/inşaat ve tamirat	90 000	45 000
19	Maarif Vekaleti	566	İnşaat ve tamirat	295 000	295 000
20	Nafia Vekaleti	600	Yollar ve büyük köprüler inşaat ve müstacel tamirat masrafı	750 000	800 000
		601	Sular	1 750 000	2 000 000
		-	Vekalet binası inşa masrafı	3 638 983	3 487 620

		611	Limanlar ve demiryolları	28 250 000	27 945 000
		613/3	Nafia fen mektepleri tesis masrafı/ inşaat ve tamirat	103 500	2 700
21	İktisat Vekaleti	675	İnşaat tesisat tamirat	-	1 707 500
		676	Fenerler inşaat hissesi	-	60 000
22	Milli Müdafa Vekaleti Kara Kısmı	709	İnşaat tamirat ve sabit tesisat masrafları	1 200 000	1 180 000
23	Milli Müdafa Vekaleti Hava Kısmı	745	İnşaat tamirat ve sabit tesisat masrafları	10 000	2 000
24	Milli Müdafa Vekaleti Deniz Kısmı	773	İnşaat ve tamirat	13 650	13 600
25	Askeri Fabrika Umum Müdürlüğü	806	İnşaat ve tamirat	40 000	40 000
26	Harita Umum Müdürlüğü	840	İnşaat ve tamirat ve bilcümle baliz tesisatı masrafı	13 000	19 500
	Toplam				40 527 770

1930 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.52’de görüldüğü üzere 40 527 770 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %18’idir. Genel bütçeden inşaat alanına ayrılan miktar, dönemin iktidarının bayındırlık politikaları konusunda zihin açıcı bir durum sergilemektedir. Bayındırlık alanına harcanan miktarın yarısından fazlasının limanlar ve demiryollarına harcanmış olması, dönemin bayındırlık politikalarının geçmiş yıllarda olduğu gibi ülke alt yapısı yönünde şekillendiğini açıkça göstermektedir.

3.3.4.3 64. Birleşim (26 Mayıs 1930)

26 Mayıs 1930 tarihinde gerçekleşen 64. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.53’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.53 Anahtar kelimelerin 64. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	18
Mimar	1

Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	10
Bayındırlık	-
Nafia	17
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	63
Mühendislik	-
Toplam	109

Altmış dördüncü birleşimin gündem konuları arasında [54],

- Yüksek Mühendis Mektebinin 1930 senesi bütçesine ve idare ve talim heyetinin tasfiyesine dair 1/649 numaralı kanun layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası,
- Ankara İmar Müdürlüğü'nün 1930 senesi bütçesi hakkında 1/696 numaralı kanun layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası,
- Mühendis ve fen memurlarına verilecek ihtisas ücreti hakkında 1/639 numaralı kanun layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1930 yılı bütçesine dair görüşmeler Reis'in konu hakkında söz isteyen olup olmadığını sorması ile başlamıştır. Konu hakkında mebusandan söz alan olmamış ve maddelerin oylanmasına geçilmiştir. Kanun layihasının maddelerine göre Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1930 yılı bütçesi 439 770 lira olarak belirlenmiştir [54].

Ankara İmar Müdürlüğü bütçe kanunu da mebusan tarafından mütalaa edilmemiş, kurumun bütçesi 320 000 lira olarak kabul edilmiştir.

Altmış dördüncü birleşimin mühendisler ilgili olan mühendis ve fen memurlarına verilecek ihtisas ücreti hakkındaki gündem konusu hakkında mebusandan söz isteyen olmamış, kanun maddelerinin oylanmasına geçilmiştir. Üç maddelik kanunun ilk maddesi şöyledir: *“Vilayat mühendis ve fen memurlarına, (şose ve köprüler) kanunu mucibince kesilmiş ihtisas ücretleri mukabilinde, 1929 senesi bir haziranından 31 ağustosuna kadar, evvelce aldıkları maaş ve tahsisatı fevkaladelerin ita miktarile dahil oldukları 1452 numaralı kanundaki derecelerine göre aldıkları maaşlar arasındaki fark,*

1525 numaralı kanuna tevfikana Nafia bütçesinde şose ve köprüler namile açılan faslı mahsustan tesviye olunur.” [54].

Altmış dördüncü birleşim içerisinde anahtar kelimelerden “mühendis” kelimesinin yüksek değerde çıkması bu birleşim içerisinde mühendislik mesleği ile ilgili bir düzenlemenin olabileceğini akla getirmiştir. Oysa birleşim incelenip gündem maddelerine detaylı bir şekilde bakıldığında, kelimenin dönemin okul ismi olan “Yüksek Mühendis Mektebi” içerisinde ve mühendis maaşlarındaki farkın ödenmesi hakkındaki kanunun içeriğinde geçtiği görülmektedir.

3.3.5 TBMM III. Dönem -IV. Yasama Yılı (1 Kasım 1930-26 Mart 1931)

TBMM III. Dönemi IV. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri’ne göre 1 Kasım 1930’da başlayıp 26 Mart 1930 tarihinde sonlanmıştır. IV. yasama yılı içerisinde 39 tane birleşim gerçekleşmiştir. Ancak bu birleşimler içerisinde, çalışma kapsamında alt değer kabul edilen 100 birimlik değeri geçen birleşim olmamıştır, bu sebepten dolayı TBMM III. Dönem IV. Yasama Yılı içerisinde birleşim incelenmemiştir.

3.4 TBMM IV. Dönemi (4 Mayıs 1931-23 Aralık 1934)

TBMM IV. Dönemi Zabıt Cerideleri’ne göre 4 Mayıs 1931 tarihinde başlayıp 23 Aralık 1934 tarihinde sona ermiştir. IV. Dönem 1 olağanüstü yasama yılı ve 4 yasama yılı ile toplamda 5 yasama yılı ve 294 birleşimden oluşmaktadır. IV. Dönem içerisinde bir hükümet kurulmuştur. Söz konusu hükümet, hükümetin başbakanı (başvekil) ve çalışmanın ilgili bakanı olan bayındırlık bakanı (nafia vekili) Çizelge 3.54’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.54 TBMM IV. Dönemi hükümeti, başbakanı ve bayındırlık bakanı [28].

Hükümet Adı - Çalışma Aralığı	Başbakan (Başvekil)	Bayındırlık Bakanı (Nafia Vekili)
VI. İnönü Hükümeti 4 Mayıs 1931-1 Mart 1935	İsmet Paşa (İnönü)	Hilmi Bey (Uran) Ali Bey (Çetinkaya)

3.4.1 TBMM IV. Dönem Hükümetlerinin Hükümet Programlarında Nafia-Bayındırlık İşleri

3.4.1.1 VI. İnönü Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

VI. İnönü Hükümeti'nin hükümet programını Başvekil İsmet Paşa 9 Mayıs 1931 tarihinde okumuştur. Hükümet programında nafia-bayındırlıkla ilgili bölümler şöyledir:

"Muhterem Efendiler,

İmar faaliyeti ve memleketin iktisadi vaziyetinin inkişafı Hükümetimizin başlıca nasbı nazar ettiği mevzulardır... İktisadi ve mali hayatımızı ciddi sarsıntıya maruz kılmadan yeni inkişaf safhalarına ve yeni imar programlarına geçebileceğiz ve başladığımız işleri tevakkuftan vikaye edebileceğiz... Yerli sanayi inkişafı için kanuni ve içtimai tedbirlerimize devam edeceğiz." [28].

3.4.2 TBMM IV. Dönem – Olağanüstü Yasama Yılı (4 Mayıs 1931-25 Temmuz 1931)

TBMM IV. Dönem Olağanüstü Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 4 Mayıs 1931'de başlayıp 25 Temmuz 1931 tarihinde sonlanmıştır. Olağanüstü yasama yılı içerisinde 35 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 27. ve 34. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.4.2.1 27. Birleşim (14 Temmuz 1931)

14 Temmuz 1931 tarihinde gerçekleşen 27. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.55'te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.55 Anahtar kelimelerin 27. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	57
Mimar	8
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	2
Bayındırlık	-
Nafia	22

Müteahhit	10
Müteahhitlik	-
Mühendis	15
Mühendislik	1
Toplam	115

Yirmi yedinci birleşimin gündem konuları arasından [55],

- 1931 senesi bütçesi hakkında 1/80 numaralı kanunu layihası ve Bütçe Encümeni mazbatasını,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

1931 yılı bütçesi hakkındaki görüşmeler Reis'in konu hakkında açıklama yapması için Maliye Vekili Mustafa Abdülhalik Bey'e söz vermesi ile başlamıştır. Vekilin konuşması genel olarak ülkenin dünya ekonomik krizinden etkilenmemesi için alınan tedbirler üzerine olmuştur. *"...mali işlerde daima ihtiyatlı davranmaktayız, bunun için vaziyeti dünya buhranının bize olan sirayetini de nazarı dikkate alarak, bu bütçeyi bu suretle huzuru alinize taktim ettik..."* [55].

1931 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.56'da, ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.57'de gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.56 1931 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri [55].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	2 423 467
2	Riyaset-i Cümhur	324 452
3	Divanı Muhasebat	675 020
4	Başvekalet	810 162
5	Şurayı Devlet	192 386
6	İstatistik U. M.	43 296
7	Diyanet İşleri Reisliği	640 350
8	Maliye Vekaleti	12 292 315
9	Duyunu Umumiye	26 446 850
10	Gümrükler U. M.	4 226 358
11	Tapu ve Kadastro U. M.	1 111 018
12	Dahiliye Vekaleti	4 150 569
13	Emniyet İşleri U. M.	4 185 524
14	Umum Jandarma Kumandanlığı	8 723 268
15	Hariciye Vekaleti	3 061 791
16	Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti	3 721 043
17	Adliye Vekaleti	7 377 833

18	Maarif Vekaleti	6 582 938
19	Nafia Vekaleti	26 406 377
20	İktisat Vekaleti	8 515 280
21	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	44 026 363
22	Milli Müdafaa Vekaleti Hava Kısmı	3 456 814
23	Milli Müdafaa Vekaleti Deniz Kısmı	7 860 451
24	Askeri Fabrikalar U. M.	3 467 417
25	Harita U.M.	646 479
26	Posta, Telgraf, Telefon U.M.	5 067 659
	Umumi Yekün	186 435 480

Çizelge 3.56'daki veriler doğrultusunda, 1931 yılı genel bütçesinden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %14'ü dür. 1931 yılı bütçesine genel olarak bakıldığında Maliye Vekili'nin de konuşmasında belirttiği dünya ekonomik krizinden korunmak için alınan tedbirler yüzünden vekaletlere ve kurumlara ayrılan pay azaltılmıştır. Bu bağlamda Nafia Vekaleti'nin bir önceki yıla göre bütçesi, 1931 yılında yaklaşık olarak 7 milyon lira azaltılmıştır. Ekonomik krizin yaşandığı bir dönemde ülkenin bayındırlık hizmetlerinin azaltılması ya da durdurulması olağan bir durumdur.

Çizelge 3.57 1931 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [55].

	Kurum	Fasıl/ Madde	Açıklama	1931 yılı Riyaset Divanı'nın teklifi	1931 yılı Encümenin kabulü
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	17	İnşaat ve tamirat	495 000	492 700
2	Riyaset-i Cümhur				
3	Divanı Muhasebat	63	İnşaat	125 000	125 000
4	Başvekalet				
5	Şurayı Devlet				
6	İstatistik Umum Müdürlüğü				
7	Diyanet İşleri Reisliği				
8	Maliye Vekaleti	198/1	İnşaat	100 000	100 000
		198/2	Tamirat	100 000	100 000
		200	1352 numaralı kanun mucibince yapılacak mebani inşaat masrafları ve istimlak bedelleri	20 000	10 000
		213	Statyomların inşa	40 000	40 000

			ve tesis masraflarına yardım		
		217	1351 numaralı kanun mucibince sarf olunacak Ankara şehri imar masrafı	250 000	250 000
9	Düyunu Umumiye				
10	Gümrükler U.M.	283	İnşaat ve tamirat	21 492	19 401
11	Tapu ve Kadastro U.M.				
12	Dahiliye Vekaleti	343/1	Muhacirler için yapılacak evlerin ve köylerin inşa ve tamir ve arazi bedeli ve masrafı	40 450	35 080
13	Emniyet İşleri U. M.	380	Polis karakollarının tamir masrafı	4 000	4 000
14	Jandarma Umum Kumandanlığı	411	İnşaat ve tamirat		35 000
15	Hariciye Vekaleti				
16	Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti	488	İnşaat, tesisat, tamirat ve istimlak	30 000	30 000
17	Adliye Vekaleti	522/5	Hapishaneler masarifi/İNŞAAT ve tamirat masrafları	60 000	60 000
18	Maarif Vekaleti	561/1	Meslek mektepleri masrafı/meslek ve ticaret ve san'at mekteplerinin inşa, tamirat, tesisat ve plan masrafı	380 802	390 802
		561/3	Teknikom ve politeknik inşa, tamirat masrafı	1	1
		566	İNŞAAT ve tamirat	86 870	86 870
19	Nafia Vekaleti	600	Yollar ve büyük köprüler inşa ve müstacel tamirat masrafı	483 924	535 514
		601	Sular	1 602 520	1 725 340

		609	Devlet demiryolları inşaatı	22 178 482	22 374 526
		612	Nafia fen mektebi tesis masrafı/inşaat ve tamirat	2000	2000
20	İktisat Vekaleti	670/1	Tetkikat ve taharriyat/balıkçılık enstitüsü inşaat, tamirat, tesisatı ile masarifi umumiyesi	26 500	44 300
		671	İnşaat tesisat tamirat	1 191 400	1 118 000
		672	Fenerler inşaat hissesi	30 000	30 000
21	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	709	İnşaat ve tamirat ve sabit tesisat masrafları	1 057 540	1 057 540
22	Milli Müdafaa Vekaleti Hava Kısmı	746	İnşaat tamirat ve sabit tesisat masrafları	57 641	57 641
23	Milli Müdafaa Vekaleti Deniz Kısmı	777	İnşaat ve tamirat	15 470	15 470
24	Askeri Fabrika U.M.	806	İnşaat ve tamirat	25 000	25 000
25	Harita Umum Müdürlüğü	839	İnşaat ve tamirat ve bilcümle baliz tesisatı masrafı	15 000	15 000
26	Posta Telefon Telgraf U. M.	873	Ebniye inşa ve tamir masrafı	15 000	15 000
	Toplam				28 794 185

1931 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.46'da görüldüğü üzere 28 794 185 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %15'idir. Genel bütçeden inşaata ayrılan kısım bir önceki yıla göre %3 oranında azalma göstermiştir. Bunun sebebi 1930'larda dünyada yaşanan ekonomik krizin Türkiye ekonomisine yansımalarıdır. İnşaat alanına yapılan harcamanın yaklaşık %77'lik kısmının sadece Demiryolu inşaatına harcanmıştır.

3.4.2.2 34. Birleşim (22 Temmuz 1931)

22 Temmuz 1931 tarihinde gerçekleşen 34. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.58’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.58 Anahtar kelimelerin 34. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	40
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	2
İmar	-
Bayındırlık	-
Nafia	42
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	62
Mühendislik	-
Toplam	146

Otuz dördüncü birleşimin gündem konuları arasından [55],

- 1/91 numaralı Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğünün 1931 senesi bütçe kanunu layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası,
- 1/99 numaralı Yükek Mühendis Mektebinin 1931 senesi bütçe kanunu layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğünün 1931 senesi bütçe görüşmeleri, Reis’in konuyu meclise sunması ile başlamış, genel konu hakkında söz alan olmamış tek tek maddelerin oylanmasına geçilmiş ancak Kocaeli Mebusu Sırrı Bey konu hakkında görüş bildireceğini belirtmiştir. Sırrı Bey, demiryollarının inşa şekli hakkında görüş bildirmiştir. Sırrı Bey dünyanın içinde bulunduğu ekonomik buhrandan dolayı demiryolu inşa masraflarının halkın omuzlarına yükletilmesinin gerekli hatta zaruri olduğunu ancak bu yükün hafifletilmesi için başka yolların da bulunması gerektiğini, bu yollardan birinin dışarıdan borç alınması olduğunu belirtmiştir. “...ensali atiyenin selameti namına ne kadar ağır olursa olsun bu inşaat yükünün nesli hazıra yükletilmesi çok lazımdır... Ancak bunu tesbit ettikten sonra, yük ne kadar ağır olursa olsun mutlaka bu neslin omuzuna yükletileceği tahakkuk ettikten sonra, bunu hafifletmek imkanı yok

mudur? Bunu tetkik ettim. Siz de bilirsiniz, hiç bir devletin bütçesinden inşaat yapıldığı yoktur. Böyle devletin bütçesinden inşaat yapılmaz. Bu usul yalnız bizde ve bir de Sovyetlerde vardır ki, devlet bütçesinden inşaat yapılmaktadır. Halbuki gerek limanların ve gerek şimendiferlerin biran evvel yapılması başka devletlerde olduğu gibi mutlaka hariçten istikraz yapmağa tavakkuf eder. İstikrazın bu, bir sabit neticesidir. Bu, ekonominin kaçılmaz bir neticesidir. Bunu er geç yapacağız. Fakat ne kadar erken tevessül edersek o kadar fayda hasil olacaktır. İstikrazın hakimiyeti milliyeye halel gelmeksizin yapılabileceğini söylemiştim ve Yunan milletini misal göstermiştim...” [55].

Sırrı Bey’in konuşması dönemin inşaat işlerinin nasıl yürütüldüğünün anlaşılması açısından önemlidir. Devlet dönemin en önemli hatta tek yüklenicisidir, ancak bu durum dönem koşulları göz önünde bulundurulduğunda pek de şaşılacak bir durum değildir zira dünyada yaşanan ekonomik kriz özel ve yabancı teşebbüsün önünü kesmiştir. Sırrı Bey’in demiryolu inşaatı için dışarıdan borç alınması önerisine karşılık Cebelibereket Mebusu İbrahim Bey şöyle demiştir: *“Biz bu şimendiferleri bu şeraitle yapacağız. Çünkü ecdadımız yapmamıştır. Biz zahmet çekiyoruz. Muhaliflerimiz de, dostlarımız da iyi bilsinler ki, biz bu şimendiferleri hem nesli ati için, hem de nesli hazır için mutlaka yapacağız, yaşasın bu şimendiferleri icat eden, yaşasın bu şimendiferleri yapan Cumhuriyet hükümeti. Biz hem nesli ati için hemde nesli hal için faydalı olan bu şimendiferleri birçok feragatlerle mutlaka yapacağız. Biz zahmet çekeceğiz. Fakat nesli ati bu zahmetlerden vareste kalacaktır. Bu şimendiferleri yaparken öyle bir takım ukudu atıkaya ve istikrazlara gitmiyeceğiz. Doğrudan doğruya bu şeraitle yapacağız. Netekim Cumhuriyet Hükümeti yapıyor. Allah razı olsun, bu yolda epice de ilerledi.” [55].* Mebusanın konu hakkındaki görüşlerinin ardından Devlet Demiryollarının ve Limanların bütçe fasıllarına geçilmiş ve fasıllar oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Yüksek Mühendis Mektebi’nin 1931yılı bütçe kanunu hakkındaki görüşmeler Reis’in konuyu meclise sunması ile başlamış, ancak mebusandan konu hakkında görüş bildirilmemiş ve Yüksek Mühendis Mektebi’nin 1931 yılı bütçesi kabul edilmiştir. Kabul edilen bütçeye göre Yüksek Mühendis Mektebinin 1931 yılı gideri 399 bin 841 lira, geliri ise 460 bin 661 liradır [55].

Birleşim içeriğinde 62 kez mühendis kelimesinin geçmiş olması, 34. Birleşimde mühendislikle ilgili bir konunun ya da kanunun ya da düzenlemenin olabileceğini akla

getirmektedir. Oysa birleşim içeriği incelendiğinde, mühendis kelimesinin incelenilen gündem konularından olan Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğü'nün bütçesi içerisinde memur-maaş açıklaması ile ilgili olarak geçtiği görülmektedir.

3.4.3 TBMM IV. Dönem –I. Yasama Yılı (1 Kasım 1931-9 Temmuz 1932)

TBMM IV. Dönem I. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1931'de başlayıp 9 Temmuz 1932 tarihinde sonlanmıştır. I. Yasama Yılı içerisinde 81 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimlerden herhangi biri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmamasından dolayı, IV. Dönem I. Yasama Yılı içerisinde birleşim incelenmemiştir.

3.4.4 TBMM IV. Dönem –II. Yasama Yılı (1 Kasım 1932-26 Ekim 1933)

TBMM IV Dönem II. Yasama yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1932'de başlayıp 26 Ekim 1933 tarihinde sonlanmıştır. II. Yasama Yılı içerisinde 76 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 40., 43., 50., ve 68. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.4.4.1 40. Birleşim (22 Nisan 1933)

22 Nisan 1933 tarihinde gerçekleşen 40. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.59'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.59 Anahtar kelimelerin 40. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	81
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	-
Bayındırlık	-
Nafia	38
Müteahhit	4
Müteahhitlik	-
Mühendis	16
Mühendislik	2
Toplam	141

Kırkinci birleşimin gündem konuları arasından [56],

- Devlet demiryolları ve limanları işletme umum müdürlüğü 1933 senesi bütçesi hakkında 1/512 numaralı kanun layihası ve Bütçe encümeni mazbatası, çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Devlet demiryolları ve limanları işletme umum müdürlüğünün 1933 senesi bütçe görüşmeleri Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Manisa Mebusu Refik Şevket Bey olmuştur. Refik Şevket Bey, devletin demiryolu siyasetinin tekrar gözden geçirilmesi gerektiğini zira mevcut demiryollarının idaresinde sorunlar yaşandığını, bu sorunların da rakamlardan açık bir şekilde okunduğunu belirtmiştir. Ayrıca Refik Şevket Bey, bütün dünyada demiryolu yerine artık kamyonların kullanılmaya başlandığını, bu durumun artık ülkenin demiryolu siyasetinde göz önünde bulundurulması gerektiğini dile getirmiştir. *"Bütün dünyayı şimendifer yerine kamyonlara devir ve cezbeden bir cereyan önünde bulunduğumuzu unutmamak lazımdır... Binaenaleyh artık kamyon ve şimendifer işi ile meşgul olmak zamanı gelmiştir. Bütün Avrupa'nın bu hususta ittihaz ettikleri tedbirleri bir an evvel nazarı dikkate alarak, efradın menafii hususiyesile Devletin menafii umumiyesini telif edecek bir şekli hal bulmak zamanı, Bütçe encümeninin de işaret ettiği veçhile, gelmiştir ve bir an evvel Devlet demiryolları siyaset ve selameti namına buna adım atılmak lazımdır."* [56]. Konu hakkında söz alan Kastamonu Mebusu Hasan Fehmi Bey ülkedeki otobüs ve otomobil işletmeciliğinin de kar etmediğini, otobüs ve otomobil için Avrupa'ya gereksiz para verildiğini bu sebeplerden dolayı zaman kaybedilmeden hükümetin buna kesin bir çözüm bulması gerektiğini belirtmiştir. Devlet demiryolları ve limanları işletme umum müdürlüğünün 1933 yılı bütçesi hakkındaki görüşmeler maddelerin oylanmasına geçilmesiyle sonlanmıştır [56].

Kırkinci birleşiminde inşa-inşaat kelimesinin 82 kez sıklıkla kullanılması birleşim içerisinde inşaat pratiği hakkında bir gündemin olabilirliğine işaret etmektedir. Birleşim içeriğine detaylı bir şekilde bakıldığında inşaat kelimesi meclis gündemi içerisinde değil, gündem konusu olan devlet demiryolları ve limanları işletme umum müdürlüğünün bütçe fasılları hakkındaki açıklama metinlerinde geçmektedir. Bu açıklama metinlerine örnek olarak birleşimin ek metni olan kısımda yol servisi başlıklı metnin sekizinci maddesi verilebilir: *"Irmak - Çankırı hattının inşaat noksanları meyanında da Irmak*

*istasyonuna bir döner köprü konmuş ve imlaları derelere karşı müdafaa etmek için de kargir mahmuzlar inşa edilmiştir.*¹ [56].

Birleşim içeriğindeki mühendis kelimesi de kurumun bütçesi içerisinde memur-maaş açıklaması amacıyla kullanılmıştır.

3.4.4.2 43. Birleşim (29 Nisan 1933)

29 Nisan 1933 tarihinde gerçekleşen 43. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.60'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.60 Anahtar kelimelerin 43. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	50
Mimar	3
Mimarlık	1
Mimari	-
İmar	22
Bayındırlık	-
Nafia	12
Müteahhit	1
Müteahhitlik	-
Mühendis	46
Mühendislik	2
Toplam	137

Kırk üçüncü birleşimin gündem konuları arasından [56],

- Ankara Şehri İmar Müdürlüğü 1933 senesi bütçesi hakkında 1/509 numaralı kanun layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası,
- Yüksek Mühendis Mektebi 1933 senesi bütçesi hakkında 1/505 numaralı kanun layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Ankara Şehri İmar Müdürlüğü 1933 senesi bütçesi hakkındaki görüşmeler, Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Giresun Mebusu Hakkı Tarık Bey olmuştur. Hakkı Tarık Bey, kurumun çalışma şekline dair belirlediği problemlere değinmiştir. Hakkı Tarık Bey'e göre, müdürlüğün görevi sadece şehrin

¹ Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğünün 1933 yılı bütçesinin detayı için Bkz: TBMM ZC D:4, C:14, S:ek-8 [56].

imarı için tanzim edilen planın uygulanması olmalı, bunun dışında örneğin herhangi bir arsanın tanzim işi ile uğraşmamalıdır. Hakkı Tarık Bey durumu şu sözlerle açıklamıştır: *“...imar müdürlüğünün işlerine ait bir nokta hakkında tenevvür etmek (aydınlatma) istedim. Aldığım bazı malumata göre, İmar müdürlüğü işlerinde bir noktai nazardan tasarruf hakkına sebepsiz müdahale teşkil edecek mahiyette vaziyetler almaktadır... tatbikat ve filiyatta imar müdürlüğü bu gün bütün kadaastro işlerini hemen hemen kendi eline almış vaziyettedir. Mesela, Ankara’da bir arsanız vardır. İki üç bin metre murabbaı genişliğindedir. Bunu taksim veya talibine vermek isterseniz, böyle bir muamelenin ifasında esas, planı kabul asıldır. Aslen plan hakimdir. Buna itiraz olunamaz. Fakat planın ifade etmek istediği noktai nazar Ankara’nın inşası hususunda direktif vermekten başka bir şey olamaz, fakat bütün işler imar müdürlüğüne gidince aylarca orada kalmaktadır. Kalması ve beklemesi belki bir mesele teşkil etmeyebilir. Fakat binanın cephesi şu kadar, yüksekliği şu kadar, sıhhi, fenni evsafı şu olmalıdır. Şehrin güzelliği noktai nazarından konulacak kayıtlar bunlardır. Bütün bunlara tabi olmak mecburiyetindediniz diyebilir. Bütün bunları kabul ediyorum. Fakat; iki bin, üç bin metre murabbaı bir yer taksim olunacaktır. Bu yer iki, üç kısma taksim olunmayacaktır, yolunda imar müdürlüğünün bir vazife sahibi olmasını, bütün bu işlere karışmasını tasarruf noktai nazarından haksız bir müdahale addetmelidir. Bu müdahale Ankara’nın imar işinde büyük bir mania teşkil ettiği kanaatindeyim. Ben her hangi bir arsayı işimin icabına göre, şehir müstakbelde nasıl bir vaziyet alıyorsa gidip arsamı alır, evimi yaptırabilirim. Elimdeki kanunu medeni bana büyük bir salahiyet vermektedir. Hatta yanımdaki ile anlaşarak onun arsasından da bir kısım satın alır ve binamı oraya tecavüz edecek şekilde inşa edebilirim. Ankara imar müdürlüğünün vazifesi şehrin imarı için tanzim ettiği planın tatbikatından başka bir şey olmamak lazımdır. Halbuki görüyorum ki tatbikat tamamen bunun aksinedir. Her hangi bir arsanın taksim işi, doğrudan doğruya imar müdürlüğüne gitmekte ve orada şu veya bu şekilde planla ve inşaatla alakadar olmadığı halde değiştirilmektedir.” [56].*

Konu hakkında söz alan İzmir Mebusu Kitapçı Hüsnü Bey, Ankara imar Müdürlüğü’nün kaldırılması gerektiğini zira böyle bir müdürlüğe artık gerek kalmadığını belirtmiştir. Kitapçı Hüsnü Bey’in konu hakkındaki sözleri şöyledir: *“Efendim, bendeniz imar müdürlüğüne hacet kalmamış olduğu kanaatindeyim. Bu lüzum bu gün mürtefidir.*

Esasen belediyenin vazaifi asliyesinden olan bu işin, neden dolayı böyle bir müdüriyeti umumiye ile idare edildiğini anlamak için 1929 tarihli İmar müdürlüğünün teşekkülüne ait olan kanunu gördüm. Orada Bütçe encümeni diyor ki: Makarri idare olması hasebile Devlet bütçesinde büyük bir yekun de tutsa Ankara şehri için böyle bir imar müdürlüğünün kurulmasına behemehal lüzum vardır. Çünkü burası bir makarri devlet (devlet merkezi) olmuştur. Ankara'nın şerefile mütenasip bir tarzda fedakarlık edeceğiz. Bu işi borç içinde bulunan belediyeye verirsek imar işleriyle uğraşamaz, işler muntazam yürümez. Onun için bunun Devlet bütçesine alınmasına lüzumu kati vardı. O zaman hakikaten Ankara imara muhtaçtı. Devlet bütçesinden azami fedakarlık yapmak icap ediyordu. Bunlar yapıldı, edildi. Ankara bu gün mamuriyete mazhar olmuştur. Bu idareye, Devlet bütçesinden yardımımız 165 bin liraya münhasırdır. Böyle 165 bin liralık bir idare için böyle bir teşkilata vücut vermek doğru mudur, değil midir? Beni tetkike sevkeden saik bu olmuştur. Bu bütçenin kısmı azami maaşattan ibarettir... Netice itibarile muhasibin vazifesi; ay başında bir bordro tanzim etmek ve bir de istimlak bedeli olan borçların tediyesinden ibarettir. Bu kadarlık iş için bu kadar fazla para vermek doğrumudur? Geçen sene memleketin planını tanzim etmek için masraf ihtiyar edildi. Bu sene bu masraf kaldırılmış. Boşta kalan bir mühendisi de başka tarafa nakletmişler. Bununla beraber plan ve harita kısmı için bu teşkilat mevcuttur. İnşaat faslına bir kuruluş dahi konmuş değildir. Fakat inşaat için de mükemmel bir teşekkül mevcuttur. Bu memleketin muntazam bir mamureye dönmesi için fenni kısımlara ihtiyaç yoktur diye söylenemez. Benim demek istediğim şey bunları kaldırarak belediyenin zaten vazifei asliyesi olmak itibarile oraya vermektir. Bu takdirde birçok tasarruf temin edilmiş olacaktır. Bu yapılacak tasarruf memleketin doğrudan doğruya ümranına sarfedilmek suretile tam yerine sarfedilmiş olacaktır.” [56]. Kitapçı Hüsnü Bey'in Ankara İmar Müdürlüğü'nün kaldırılması gerektiğini dile getiren sözlerine karşılık Dahiliye Vekili Şükrü Kaya Bey, müdürlüğün gerekliliğini ve önemini şu sözlerle açıklamıştır: “Efendim, imar müdüriyeti, Ankara şehri Devlet merkezi olmak itibarile görülen lüzum üzerine tesis edilmiştir ve bu lüzum elan bakidir ve devam etmektedir. Çünkü her ne kadar planın tanzimi bu sene bitecekse de tatbiki daha senelerce devam edecektir. Orada görülen mühendisler ve inşaat memurları planın tatbikına aittir. Yoksa imar müdüriyetinin inşaat işile alakası yoktur. Başkalarının inşa edecekleri binalara nezarettir. Bu lüzum gün gibi aşikardır. Memleketin umumi vaziyetini tanzim sırasında

tesadüf ettiğimiz buhran gelmeseydi belki bu gün imar müdüriyeti vazifesine kifayet etmeyecek kadar küçük bir teşekkül olarak kalacaktı. Fakat inşaatın bir dereceye kadar durmuş olması eskiden, ilk teşekkülündeki miktarla idareyi temin etmektedir. İmar müdüriyetinin bir lüzumu daha var. O da memleketin her tarafında bir plan tanzim etmek meşru arzusunu artırmış olması, memlekette ayrıca bu işlere mahsus bir teşekkül ve teessüsün bulunmaması İmar müdüriyetini diğer belediyelerin bu işlerinde yardıma sevk etmektedir. Nitekim bu sene Malatya, Kayseri, Uşak belediyelerinin imarlarına yardım etmiştir ve nezaret etmektedir.” [56]. Ankara İmar Müdürlüğü hakkında mebusan tarafından başka söz alan olmamış ve kurumun bütçesinin oylanmasına geçilmiştir. 1933 yılı bütçesine göre Ankara İmar Müdürlüğü'nün geliri ve gideri yüz yetmiş bin lira olarak kabul edilmiştir.

Kırk üçüncü birleşim içerisinde, çalışma kapsamında incelenen bir diğer konu da Yüksek Mühendis Mektebi 1933 yılı bütçesidir. Konu hakkında ilk söz alan Kocaeli Mebusu Sırrı Bey olmuştur. Sırrı Bey, okuldan yılda kaç kişinin mezun olduğunu, mezuniyete kadar bir kişi için kaç lira harcandığını ve mezun olan kişilerin Avrupa'ya gönderildiğinde masraflarının ne olduğunu sormuştur. Sırrı Bey'e cevaben söz alan Nafia Vekili Hilmi Bey durumu şöyle açıklamıştır: *“Malumu aliniz Mühendis mektebi memleketimizin en eski müesseselerinden birisidir ve şimdiye kadar memlekete irfan ve fen sahalarında büyük hizmetler etmiş ve büyük elemanlar yetiştirmiştir. Bu vazifesine elan devam etmekte ve mütezayit bir tekamül ile ilerlemektedir. Nitekim son senelerde yani milli idarenin teessüsünden itibaren daimi surette laboratuvarları daha ziyade tekemmül ettirilmiş ve yüksek tahsillerini daha fenni bir şekilde ikmal etmek fırsatı efendilere verilmiştir. Bu gün bu müessesede, yol, köprü mühendisi, su mühendisi ve inşaat mühendisi olmak üzere üç branştan mühendis yetiştirmektedir. Bunların heyeti umumiyesi de mühendistir. Fakat bir branşta ayrı bir ihtisasla mektepten çıkmaktadırlar. Mektep bütün ali müesseselerimizde olduğu gibi harbi umumi içinde talebe yetiştirmek mebzuliyet itibarile küçük bir tevakkuf devresi geçirmiş ve ondan sonra mütemadiyen tekamülüne tekrar devam etmiştir. Mektepten her sene ne kadar talebe çıktığını anlamak için daha evvel o sene için ne kadar talebe girdiğini aramak lazımdır ki bunlar birbirleriyle mütenasiptir. Onun için mektepten her sene ne kadar talebe çıkar şeklinde riyazi katiyetle bir rakam ifade etmeğe imkan yoktur. Bu sene*

mektepten 28 talebe mezun olmuştur ve 13 talebe de haziranda imtihanlara girmek istediklerinden hazirana bırakılmıştır. 28 rakamı üzerine 13 ü de ilave edebilirsiniz. Her talebenin bize kaç mal olduğu nihayet bir hesap meselesidir ki bütçeyi talebe adedine taksim etmekle çok kolay bulunur. Eğer mühendis mektebini memleketimizde idame etmek yani mühendisi kendi memleketimizde çıkarmakla Avrupa’da yetiştirmek böyle maddi bir rakam meselesi olsaydı, mesele daha çok basit olurdu. Fakat kendi muhitimizde mühendis yetiştirdikten sonra ancak stajyer olarak fili ve hakiki hayata karıştıktan ve orada da muvaffakiyeti görüldükten sonra Avrupa’ya tahsile göndermeği, talebe göndermekten daha faydalı görmekteyiz. Onun için bu sene Nafia Vekaleti bütçesinde manzuru aliniz olacaktır. Bütçemize stajiyer tahsisatı namı altında bir tahsisat koyduk. Bunu tasvibi alinize arzedeceğiz. Maksudımız, mektepte iyi yetişmiş, hayatı tahsiliyesini iyi geçirmiş, hayatı hakikiye ve filiyede de muvaffakiyetle seneler geçirmiş, memleketimizin köylerine kadar iyi tanınmış olanlarını Avrupa’ya göndererek tahsillerini ikmal ettirmek fikrindeyiz. Avrupa’da tahsil masrafı mektebi ikmal ettikten sonra ne olur? Bu da malumu aliniz Avrupa’nın her yerine göre az çok değişir.” [56]. Nafia Vekili’nin mühendis sayısı ve mühendislerin yurtdışına gönderilme durumları hakkındaki açıklamasından sonra, konu hakkında görüş bildiren olmamış ve Yüksek Mühendis Mektebi’nin 1933 yılı bütçesinin oylamasına geçilmiştir. Okulun 1933 yılında geliri ve gideri 325 bin 356 lira olarak kabul edilmiştir.¹

3.4.4.3 50. Birleşim (5 Mayıs 1933)

5 Mayıs 1933 tarihinde gerçekleşen 50. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.61’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.61 Anahtar kelimelerin 50. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	62
Mimar	8
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	5
Bayındırlık	-
Nafia	26

¹ Yüksek Mühendis Mektebi’nin 1933 yılı detaylı bütçe fasılları için Bkz: TBMM ZC D:4, C:14, S:1-10 [56].

Müteahhit	8
Müteahhitlik	-
Mühendis	16
Mühendislik	1
Toplam	126

Ellinci birleşimin gündem konuları arasından [57],

- 1/502 numaralı 1933 senesi Muvazene-i Umumiye Kanunu layihası ve Bütçe encümeni mazbatası,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

1933 yılı bütçe görüşmeleri Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Maliye Vekili Mustafa Abdülhalik Bey olmuştur. Maliye Vekili, dünyayı sarsan ekonomik buhranın, Türkiye gibi ihracatı tarıma dayalı ekonomilere daha çok etkisi olduğunu, zira tarım ürünleri değerinin sanayi ürünlerine göre daha yüksek bir oranda değer kaybettiğini belirtmiştir. Vekil, bu ekonomik şartlar altında ülkenin mali ve milli bünyesinde hiç bir sarsıntıya meydan vermemek "cumhuriyet umdeleri" olan hizmetleri yerine getirebilmek için buhran senelerinde imar işleri ve yeni sanayi tesisatı gibi faaliyetlere ara verildiğini dile getirmiştir [57].¹

Maliye Vekilinin 1933 yılı bütçe açıklamasından sonra birkaç mebus daha söz almış, söz alan mebusanın açıklamaları genel olarak içinde bulunulan ekonomik buhran ve alınması gereken tedbirler üzerine olmuştur. Mebusanın konu hakkındaki görüşlerinden sonra 1933 yılı bütçesinin fasıllarının oylanmasına geçilmiştir.

1933 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.62'de ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.63'te gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.62 1933 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri [57].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	2 713 369
2	Riyaset-i Cümhur	373 112
3	Divanı Muhasebat R.	565 540
4	Başvekalet	1 154 338
5	Şurayı Devlet	219 736

¹ Maliye Vekili Mustafa Abdülhalik Bey'in 1933 yılı bütçesi için yaptığı açıklama için Bkz: TBMM ZC D:4, C:15, S: 71-75 [57].

6	İstatistik U. M.	180 570
7	Diyanet İşleri R.	616 586
8	Maliye Vekaleti	12 382 287
9	Duyunu Umumiye	50 735 597
10	Tapu ve Kadastro U. M.	1 034 112
11	Gümrükler ve İnhisarlar V.	4 881 853
12	Dahiliye Vekaleti	4 149 861
13	Emniyet İşleri U. M.	4 101 500
14	Jandarma U.K.	8 679 379
15	Hariciye Vekaleti	3 014 740
16	Sıhhat Vekaleti	4 196 884
17	Adliye Vekaleti	7 953 478
18	Maarif Vekaleti	6 463 327
19	Nafia Vekaleti	10 046 993
20	İktisat Vekaleti	1 873 978
21	Ziraat Vekaleti	4 487 611
22	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	32 383 640
23	Milli Müdafaa Vekaleti Hava Kısmı	943 000
24	Milli Müdafaa Vekaleti Deniz Kısmı	3 765 560
25	Askeri Fabrikalar U. M.	2 955 800
26	Harita U.M.	603 500
	Umumi Yekün	170 476 351

Çizelge 3.62'deki veriler doğrultusunda, 1933 yılı genel bütçesinden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %6'sıdır. Bu oran önceki yıllardaki bütçeden Nafia Vekaleti'ne ayrılan oranlara göre oldukça düşük bir orandır. Bunun sebebi, Maliye Vekili'nin de konuşmasında belirttiği dünya ekonomik krizinden korunmak için alınan tedbirlerin en başında gelen imara ve yeni yatırımlara ara verilmesi olup, Nafia Vekaleti'ne ayrılan pay azaltılmıştır.

Çizelge 3.63 1933 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [57].

	Kurum	Fasıl/ Madde	Açıklama	1933 yılı Riyaset Divanı'nın teklifi	1933 yılı Encümenin kabulü
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	18	İnşaat ve tamirat	320 000	318 400
2	Riyaset-i Cumhur				
3	Divanı Muhasebat				
4	Başvekalet				
5	Şurayı Devlet				
6	İstatistik Umum Müdürlüğü				

7	Diyanet İşleri Reisliği				
8	Maliye Vekaleti	147/1	İrat getiren milli emval masrafı/İNŞAAT ve tamirat	20 000	20 000
		148/1	İrat getirmeyen milli emval masrafı/İNŞAAT	100 000	100 000
		148/2	İrat getirmeyen milli emval masrafı/ Tamirat	100 000	100 000
		164	1351 numaralı kanun mucibince sarf olunacak Ankara şehri imar masrafı	164 512	164 512
		0	Sergi binası inşaaı için Milli İktisat ve tasarruf cemiyetine yardım		
		0	Stadyom inşaaı için Ankara Vilayetine yardım		
9	Düyunu Umumiye	181	2063 numaralı kanun mucibince Ankara Yüksek ziraat ve baytar mektepleri inşaat ve tesisatı için akte edilen istikrazlar karşılığı	500 000	500 000
10	Tapu ve Kadastro U.M.				
11	Gümrükler ve İnhisarlar V.	250	İNŞAAT ve tamirat	53 900	53 900
		275	İNŞAAT ve tamirat	6 001	6 001
12	Dahiliye Vekaleti	307/1	Muhacirler için yapılacak evlerin ve köylerin inşaa ve tamir ve arazi bedeli ve masrafı	18 480	18 480
13	Emniyet İşleri U. M.	342	Polis karakollarının tamir masrafı	4 000	4 000
		352	...numaralı kanun		75 000

			mucibince Ankara da yapılacak polis mektebi inşaat, tesisat ve sair masrafı		
14	Jandarma U.K.	376	İnşaat ve tamirat	75 000	75 000
15	Hariciye Vekaleti				
16	Sihhat ve İctimai M.V.	459	İnşaat, tesisat, tamirat ve istimlak	70 000	77 000
17	Adliye Vekaleti	493/5	Hapishaneler masrafı/inşaat ve tamirat masrafları	180 000	180 000
18	Maarif Vekaleti	538/2	İnşaat, tesisat, tamirat/inşaat ve istimlak	10 500	10 500
		546/1	İnşaat ve tamirat/devlet malı olan binaların (500 liradan yukarı) inşaat tamirat ve su tesisatı masrafı	60 000	60 000
		546/2	İnşaat ve tamirat/devlet malı olan binaların (500 liraya kadar olan) inşaat ve tamiratı	35 000	35 000
		546/3	İstanbul rasathanesinin muaddele dürbünü binasının ikmali inşaatı	13 000	13 000
19	Nafia Vekaleti	581	Yollar ve büyük köprüler inşaat ve müstacel tamirat masrafı	360 440	360 440
		582	Sular	1 072 211	1 072 211
		587	Devlet demiryolları inşaatı	7 009 158	7 009 158
		590/3	Nafia fen mektebi tesis masrafı/inşaat ve tamirat	500	500

20	İktisat Vekaleti	641/1	Tetkikat ve taharriyat/balıkçılık enstitüsü inşaat, tamirat, tesisatı ile masarifi umumiyesi	10 000	10 000
		641/2	Tetkikat ve taharriyat/balıkçılık tetkikat masrafı ve buna ait vesaitin inşa, tamir, işletme ve idare masarifi umumiyesi	13 000	13 000
		642	İnşaat tesisat ve tamir	10 000	10 000
		643	Fenerler inşaat hissesi	1	1
21	Ziraat Vekaleti	685	Nazilli pamuk tohumu ıslah istasyonunun inşa ve tesisatı ile Antalya, Bursa ipek böceği kışlatma istasyonlarının ve izmir ziraat mektebinin inşaat ve tesisat noksanlarının ikmali	45 000	45 000
22	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	719	İnşaat, tamirat ve sabit tesisat masrafları	560 000	614 000
23	Milli Müdafaa Vekaleti Hava Kısmı		İnşaat tamirat ve sabit tesisat masrafları		
24	Milli Müdafaa Vekaleti Deniz Kısmı	783	İnşaat ve tamirat	9 000	9 000
25	Askeri Fabrika U.M.	811	İnşaat ve tamirat	65 500	65 500
26	Harita Umum Müdürlüğü	839	İnşaat ve tamirat ve bilcümle baliz tesisatı masrafı	33 000	33 000
	Toplam				11 052 603

1933 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.63'te görüldüğü üzere 11 052 603 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %6'sıdır. Genel bütçeden inşaaata ayrılan kısım çalışma kapsamı içerisinde incelenilen 1931 yılına göre %9 oranında bir azalma göstermiştir. Bunun sebebi 1930'larda dünyada yaşanan ekonomik krizin Türkiye ekonomisine yansımalarıdır. İnşaat alanına yapılan harcamanın yaklaşık %65'lik kısmı sadece Demiryolu inşaatına harcanmıştır.

3.4.4.4 68. Birleşim (10 Haziran 1933)

10 Haziran 1933 tarihinde gerçekleşen 68. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.64'te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.64 Anahtar kelimelerin 68. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	64
Mimar	3
Mimarlık	-
Mimari	2
İmar	116
Bayındırlık	-
Nafia	15
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	10
Mühendislik	-
Toplam	210

Altmış sekizinci birleşimin gündem konuları arasından [58],

- Yapı ve yollar hakkında 1/355 numaralı kanun layihası ve Dahiliye, Nafia ve Sıhhat ve İçtimai muavenet encümenleri mazbataları, çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Yapı ve yollar hakkındaki görüşmeler Reis'in konuyu meclise suması ile başlamıştır. Konu hakkında söz isteyen olmamış ve maddelerin oylanmasına geçilmiştir. Yapı ve yollar hakkındaki kanun tasarısı dönemin inşa ve imar pratiğinin anlaşılabilirliği bağlamında oldukça önemli bir yere sahip olduğundan, kanunun bütün maddelerine çalışma içeriğinde yer verilmesi uygun görülmüştür.

“Belediye Yapı ve Yollar Kanunu:

Fasıl : 1

Belediyelerin harita ve projeleri

Belediyelerin hali hazır haritası:

MADDE 1 — *Belediye kanununun 4 üncü maddesine göre yapılması lazımgelen sınır haritalarına ait hükümler baki kalmak üzere her belediye, bu kanunun neşri tarihinden itibaren Dahiliye vekaletince tayin olunacak müddet içinde beldenin 1/2000 ve 1/500 mikyasında iki kıta hali hazır haritası ve 1/1000 mikyasında tesviye münhanili bir harita yaptıрмаğa ve tasdikli birer suretini vekaletе göndermeğe mecburdur.*

Beldelerin müstakbel şehir planı:

MADDE 2 — *Bu kanunun neşri tarihinden itibaren beş sene içinde her belediye münferiden veyahut belediye kanununun 133 üncü maddesi hükümlerine tevfikан birlik tesisi suretile kabiliyet ve ihtisasları Dahiliye vekaletince tasdikli mütehassıslara beldenin müstakbel şehir planı tanzim ettirmekle mükelleftir. Mütehassis bulunmamak veya bütçeleri müsait olmamak gibi imkansızlıklar karşısında Dahiliye vekaletince bu müddet temdit edilebilir.*

MADDE 3 — *Mütehassıslar tarafından yapılan beldenin müstakbel şehir planı belediye kanununun 70 nci maddesinin 9 uncu fıkrasile 71 inci maddesine göre belediye meclisi tarafından tetkik ve belediyenin ihtiyaçlarına uygun olduğu kabul edildikten ve mahallin en büyük mülkiye memurunun tasvibine ve Ankara imar müdürlüğünün tasdikına iktiran ettirildikten sonra herkesin malümu olmak üzere belediye dairesine asılır ve keyfiyet halka ilan edilir.*

İmar müdürlüğüne vürudu tarihinden itibaren üç ay içinde tasdik edilmeyen planlar tatbika başlamağa belediyeler salahiyettardır.

Belediye meclisi ile mütehassis arasında zuhur edecek idari ihtilafların hallinde Dahiliye Vekaleti hakemdir. Fenni hususlar hakkındaki ihtilaflar için hakem vazifesini Dahiliye ve Nafia ve Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletleri müşterek yaparlar.

Müstakbel şehir haritasının tanziminde esaslar:

MADDE 4 — Müstakbel şehir haritasının tanziminde -mücbir sebepler olmadıkça- riayet olunması lazım gelen esaslar aşağıda gösterilmiştir:

Mücbir sebeplerin takdiri Dahiliye Vekaletine aittir.

A) Müstakbel şehir haritasının tanzimi sırasında elli sene içindeki nüfus değişimleri göz önüne getirilerek her beldenin müstakbel mevkii ve vüsati ve şekli ona göre tesbit ve tahdit olunacaktır.

B) Beldenin müstakbel vüsati, yani şehir haritasının mesahai sathiyesi o beldenin müstakbel nüfusuna göre aşağıdaki emsaller ile zarp olunan miktar mecmuunu geçmeyecektir :

Müstakbel nüfus X 50 = M² ev, bahçe, yol ve meydanlar,

Müstakbel nüfus X 4 = M² ticaret ve sanayi mahalleri,

Müstakbel nüfus X 4 = M² koru, çayır, köl ve oyun yerleri,

Müstakbel nüfus X 3 = M² hastane, mezarlık, hamam, otel, kahvehane gibi umumi yerler,

Müstakbel nüfus X 2 = M² resmi ve askeri müesseseler ve talim yerleri,

Müstakbel nüfus X 2 = M² mektep ve kütüphanelere tahsis edilecek yerler.

Muhafazası arzu edilen eski eserlerin yerleri ayrıca zammedilecektir.

Mahalli hususiyet ve icabata göre yukarıdaki miktarların yüzde iki nisbetinde arttırılması veya azaltılması Belediye encümeninin kararı ve Dahiliye, Sıhhat ve İctimai Muavenet veklliklerinin tasvibile mümkün olur.

G) Müstakbel şehir planlarında, yukarıki fıkrada yazılı, belde kısımlarının mintaka mahalleri ayrı ayrı gösterilecektir. Bunlardan kışla, tamirhane ve fabrika, hastane, tephirhane, parlamağa ve yanmağa müstait madde depoları, mezbaha, hayvan pazarı, mezarlık ve bostanların, sıhhi ve içtimai ve bedii cihetler gözetilerek, belde sınırını tahdit edecek veçhile tespitine ve mezarlıklar için mahalli sıhhiye komisyonunun reyî alınarak beldenin münasip bir mahalli ve mezbaha ile fabrikalar için memlekette en çok esen rüzgarların aksi istikametinde bir yer intihabına riayet edilmesi lazımdır.

Ç) Müstakbel şehir haritasının ihtiva edeceği adaların köşeleri zaviyei kaime ile nihayetleneceği gibi enleri mesken kısmında 50 - 80, ticaret kısmında 25 - 50, sanayi kısmında 80 -120 metre ve boyları mesken kısmında 150 - 250, ticaret kısmında 75 - 150, sanat kısmında 250 – 400 metre olacaktır. Köşeleri zaviyei kaime ile birleştirilmesi imkanı bulunmadığı takdirde ve kıymetli eserlerin muhafazası veya göze çarpacek bir hale getirilmesi veyahut arazi vaziyetinin müsaadesizliği gibi mecburiyetler karşısında köşelerin en az otuz derecelik zaviye teşkil etmesi caizdir. 45 dereceden aşağı zaviyei hadde olan köşelerin reisten itibaren iki dalından dörder metrenin yola terki mecburidir,

D) Çıkmaz Sokak ihdas olunmayacağı gibi dörtten fazla yol bir mevkide birleştirilmeyecektir. Yollar imkan derecesinde şimali şarki ile cenubu garbi istikametinde olacak ve genişlikleri 30 mislinden fazla imtidat ettirilmeyecektir.

E) Belde içinden geçen şimendifer hatlarının istimlak hudutlarından itibaren her iki tarafında 30 metrelik bir saha boş bırakılacaktır.

P) Su kenarlarında, rıhtımdan veya rıhtan yapılabilecek noktadan 10 metre genişliğinde bir mahal, umumun istifadesine mahsus olarak, serbest bırakılacaktır.

G) Muhafazası istenilen abide ve mabetlerin her tarafı en az 10 metre genişliğinde açık bulundurulacaktır.

H) Yolların genişliği (yaya kaldırımları dahil) en az 9,5 metre olmak üzere ihtiyaca göre tesbit olunacaktır. Bu takdirde yolun her iki tarafından iki metre 25 santimetre genişliğinde yaya kaldırımları için yer ayrılacaktır. Şehir ve kasabalar kenarlarındaki bir taraflı yollarda bu miktar fenni ve mahalli sebeplere müsteniden belediye encümenlerince yol genişliği 4,5 metre olmak üzere 6 metreye kadar indirilebilir.

İ) Yol genişlikleri 9,5 adedine 2,5 metre zammolunarak kati ihtiyaca göre 12, 14,5 ve 17 metre gibi yollar yapılır. 9,5 metreden geniş olan yollara ağaç dikilir.

J) Yollar en az 1/250 meylinde olacaktır. Meyil, ana caddeleri için imkan buldukça, % 4 ü ve caddeler ile sokaklar için % 10 u geçmez. Meylin kısa mesafelerde birden bire değişmemesi lazımdır.

K) Bir münhani ile devamı lazımgelen 9,5 metreden geniş caddelerde münhani nısıf kutru en aşağı 100 metre olacaktır. Münhani nısıf kutru kati lüzuma binaen 50 metreye kadar indirilebilir ise de bu takdirde münhani başında yol genişliği % 50 artacaktır.

L) Bir münhani ile devamı lazım gelen 9,5 metre ve bundan dar yollara münhani nisf kutru kati lüzuma binaen 30 metreye indirilebilir ise de bu takdirde yol genişliği ne ise bu genişliğin nisfı kadar yol başları geniş olacaktır. Kısa mesafelerde makus ve gayri mütenasip münhanilerin temadi etmemesi lazımdır.

M) Müstakbel şehir haritasında yolların mevkii ve ehemmiyetine göre binaların kat adetleri ve yükseklikleri tesbit olunacaktır. Şehir haritaları yapılıncaya kadar belediyeler bu fıkranın hükmünü tatbika salahiyettardır.

Müstakbel şehir haritasının tatbiki:

MADDE 5 — Müstakbel şehir haritası katileştiği tarihten itibaren belediye kanununun 15 inci maddesi 30 uncu fıkrasına tevfi kan beş senelik programa ithal edilerek haritanın tatbiki için icap eden fenni tafsilat planları ve hesapları beş sene için ikmal ve tatbik edilmek mecburidir. Maamafih birinci beş senede tatbik ve ikmal mümkün olmayan kısımların ikinci veya üçüncü beş senelik programlara terki belediye meclisinin esbabı mucibeli karan üzerine Dahiliye vekaletinin tasvibine bağlıdır.

Arsaların tevhit ve tevzii:

MADDE 6 — A) Belediyeler müstakbel şehir haritasının tatbiki sırasında mevcut arsaların plan icabatına göre tevhit veya ifraz etmeğe ve arsa sahiplerinin istihkakına göre münferiden veya şayan tevzi etmeğe veya arsanın bitişik bulunduğu bina sahiplerine kıymeti mukabilinde temlike salahiyettardır.

Tevhit ve ifraz ve tevzi hususunda arsaların hali hazır mesahai sathiyesi ve mevkii ve kıymeti ve arsa sahiplerinin istihkakı esastır. Arsaların tevhit ve ifraz ve tevziini gösteren haritanın tatbiki Belediye encümeninin tasdikına bağlıdır. Müstakbel şehir haritası dahilindeki arsaların tevhit ve ifraz ve tevziinde mesahai sathiyelerin aynen muhafazası kabil olmadığı takdirde tevziat nihayet yüzde on beşe kadar noksan ile yapılır.

Müstakbel şehir haritalarının tanziminden sonra arsalarda yapılacak ifraz muamelesi belediyelerce tasdik olunmadıkça tapu dairesince tescil olunamaz.

Şehir haritasının tatbiki dolayısıyla ada dahilinde kalarak münferiden bina inşasına müsait olmayan arsalarla methal veya mahreci olmaması hasebile kullanılmağa müsait bulunmayan binalar belediyece istimlak edilir ve şehir haritasında gösterilen arsalara

ilhak edilmek üzere istimlak bedeli ilhak olunacak arsa veya bina sahibinden altı sene müddetle ve üç taksitte tahsil olunur.

B) Belediyeler, imar hududu içinde bulunan mahallerde tasdikli ve kati planı tatbik ederken binaların yola giden arsalarından artan kısımlarında ve o mahallerde sahipleri tarafından henüz üzerlerine bina yapılmayan veyahut mevcut binaları yanarak veya yıkılarak kalmış olan arsalardan üzerlerine şehir planına göre bina yapılması mümkün olmayanları yanındaki arsa ve binalarla şuyulandırarak birleştirmeğe ve yeniden planın icabatına ve arsa sahiplerinin istihkakına göre arsa ve bina sahiplerine tevzie salahiyettardır.

C) Plana uygun olarak açılan yollarda yapılan tadiller sebebiyle istifade edilemeyecek bir hale gelmiş olan binalar arsa hükmündedir. İstifade olunabilecek halde kalan bina yanmadıkça veyahut yıkılma istidadı göstermedikçe veyahut (B) fıkrasında birleştirmeğe tabi tutulacakları gösterilen arsa ve binalara bitişik olmadıkça bu hükme tabi tutulamazlar.

D) Yukarıki fıkralar mucibince şuyulandırılacak mahallerin şuyunu izale aşağıdaki biçimde yapılır:

Şuyulu arsa ve binalara belediyenin bir mühendis veya kalfası ile ticaret odasınınca kendi azalarından gösterilecek ve belediyece emlak sahiplerinden seçilecek birer zatten mürekkep bir heyet tarafından kıymet takdir olunur.

Kıymet takdirinde o tarihteki alım ve satım esas ittihaz edilecek gibi bir binanın bir cüzüne kıymet takdiri lazım geldikte o cüzün ayrılmasile kalacak kısımda yapacağı tesir dikkat nazarına alınır.

Şuyulu hisselerde şuyunun izalesi ve müzayede bedelinin hisse sahipleri arasında hisseleri nisbetinde tevzii tapu ve kadastro müdürlüklerince yapılacak müzayede ile olur. Müzayede müddeti on beş gündür. Müzayede neticesinde ortakların hakları, hisseleri nisbetinde taksim edilir. Müzayede neticesinde hisse sahipleri tarafından verilen fiyat, muhammen kıymetin üstüne çıkabilir. Muhammen kıymeti bulmadığı takdirde veyahut ortaklardan birisinin teklifile, ortaklardan maada diğer taliplerin de iştirakile açık arttırma yapılır. Bunun da müddeti on beş gündür. Bu müddetin hitamında takarrür eden bedelle ihale yapılır. Müzayede usulen muhammen kıymetin yüzde yedi buçuğu

depozito olarak alınır, ortakların hisseleri, kıymetleri nisbetinde pey akçesi olarak kabul olunur.

Bina yapılması menedilen mahallerin istimlakı:

MADDE 7 — Altıncı madde mucibince bina yapılması menedilen mahaller beş sene içinde belediye tarafından istimlak veya sahibinin rızası olduğu takdirde müstakbel şehir haritasına mutabik diğer bir mahal ile mübadele edilir. Tanzim ve tasdik edilmiş olan planları tatbika başlanmış şehirler için mezkür müddet planın tatbikından başlar.

Umumun menfaatine mahsus mahaller için resmi müesseselere ait yerlerin terki:

MADDE 8 — Müstakbel şehir haritalarında yol ve yeşillik gibi umumun menfaatine mahsus olarak gösterilmiş bulunan yerler tesisi veya bu gibi yerlerin genişletilmesi ve idarei hususiye ve maliyeye ve evkafı mazbutaya ait arazi ve arsaların istimlakini icap ettirirse belediyenin teklifi ve İcra Vekilleri Heyetinin kararı ile bu yerler belediyeye parasız terkedilir. Ancak bu yerler üzerinde müsakkafat bulunduğu takdirde hali hazır kıymeti takdir edilerek bedeli belediye tarafından tesviye olunur.

Yol ve meydan üzerinde inşa edilecek binalar

MADDE 9 — Müstakbel şehir haritasına göre tesis ve tevsi ve tanzim edilecek yol ve meydanların yanlarında yeniden yapılacak binalar yüksekliği ve cephelerinin inşa tarzı ve arsalarının genişliği hakkında talimatnamesine tevfikan kararlar ittihazına belediye meclisleri salahiyettardır. Belediye meclislerinin bu kararları nahiye ve kazalarda kaymakamın ve vilayetlerde valinin tasdikile katileşir.

Fasıl : 2

Yapılar ve tamirler

İnşaat için müracaat:

MADDE 10 — Resm ve gayriresmi bütün inşaat için belediyelere tahriren müracaat edilir. Planı olup tatbik edilmekte bulunan beldeler ile belediye fen memuru bulunan beldelerde bu müracaatnameye üçer adet 1/500 mikyasında arsanın vaziyet planı ile 1/100 mikyasında inşaat planını lef etmek lazımdır.

Belediyeler yapılacak binanın hususiyetine göre daha büyük mikyasta haritaya ve plana ait hesapları tetkike ve daha fazla izahata lüzum görürler ise tahriren talep etmeğe salahiyettar ve yapı sahipleri bunları tahriren vermeğe mecburdur.

Yapılması menedilen veya şarta talik olunan bina sahiplerine esbabı mucibe ile nihayet on beş gün içinde tahriren cevap verilir. Bu müddet içinde cevap almayan müracaat sahibi yapıya başlamağa ve planlarına göre yapıyı tamamlamağa salahiyettardır. Hususi fen ve ihtisas icaplannın tatbikına lüzum gösteren yapılar için o fen ve ihtisas kaideleri cari olur.

Ruhsatname ve belediye kontrolü:

MADDE 11 — *Müstakbel şehir haritası hududu dahilinde her nevi yapı yapılabilmek için evvelemirde vaziyet planı tetkik olunarak şehir planına uygun olduğu anlaşılmadıkça müsaade edilemez.*

Belediyeler, yapılar ve tamirler ve ilaveler için istenilen ruhsatnameyi, bunların lazım şartları haiz olup olmadıklarını kontrol ile fenni tedbirleri ittihaz ettirdikten sonra verirler.

Belediyeler, müracaat sahiplerinin fenni müşkillerine çalışma saati içinde şifahen cevap vermekle mükelleftir.

Her türlü yapının istimalinden evvel belediyelere müracaat olunup belediyelerce kabul olunan inşaat planına ve o plandaki fenni ve umumi hıfzıssıhha kanunu hükümlerine uygun olarak ikmal edildiğini mübeyyin rapor alınmadıkça istimali memnudur.

Bu tetkikat için inşaat sahiplerinden ayrıca ücret ve masraf alınmaz.

Ruhsatnameden sonra yapılarda tadiller:

MADDE 12 — *Belediyeler, ruhsatnameye arsanın planına ve yapının mevkiine göre bu kanun hükümlerinin tamamen tatbiki için lazımgelen kayitleri ilave ve yapı sahipleri de yapıyı o surette bitirmeğe mecburdur.*

Yapı sırasında yapılacak tadiller için onuncu ve on birinci maddeler hükümleri tatbik edilir.

Ruhsatname hilafına yapılar:

MADDE 13 — Ruhsatname almadan başlanılan yapılar belediyelerce derhal durdurulur. Yapı esas itibarile mahzurlu görülmez ise planların tasdiki cihetine gidilmekle beraber ruhsatname bedeli dört kat istifa edilir. Yapı esas itibarile mahzurlu bulunur ve bu kanun hükümlerine uygun görülmez ise yıktırılır. Ruhsatname alındığı halde hükümlerine riayet edilmeksizin devam eden yapılar derhal durdurularak ruhsatname hükümlerine muhalefetin derecesine göre atideki tarzda muamele tatbik olunur:

Eğer ruhsatname hilafında yapılan işler mahzurlu görülmez ve bu kanun hükümlerine mugayir bulunmaz ise tasdik edilmekle beraber ruhsat resmi dört kat istifa olunur.

Yapılan işler esas itibarile mahzurlu ve kanun hükümlerine mugayir görülürse bu mahzurlar ve kanun hükümlerine uygun görülmeyen cihetler islah ettirilir. Islah edilmeyecek halde ise yıktırılır. Şehrin umumi planına göre yola ve meydana tecavüz eden aksam yıktırılır. Arsanın şehir planına uygun olmamasından dolayı tahriren menedildiği veya müsaade edilmediği halde devam edilen yapılar kezalik yıktırılır.

Yukarıki fıkralar hükmünce yıktırılacak binaların yıktırılması hakkında belediye encümenlerince verilecek kararlar ashabına tahriren tebliğ olunur. Bu karara sahiplerinin bir hafta zarfında mahalli idare heyeti nezdinde itiraza salahiyetleri vardır. İdare heyeti karan kati ve lazimülnifazdır.

Yıkılan binaların enkaz bedelinden ilk evvel yıkma masrafı istifa olunur.

Ruhsatnamenin yapı yerine asılması:

MADDE 14 — Her yapı yerinde plan ile fenni hesapların ve ruhsatnamenin bir levhaya asılı olarak bulundurulması lazımdır. Yapı sahibi ruhsatnameyi aldıktan sonra işe başlayacağı günü, üç gün evvel, belediyeye haber vermeğe mecburdur.

Yapının önünün kapatılması:

MADDE 15 — Yollar üzerinde veya yollara 5 metreden az mesafede yapılan yapı ve tamir esnasında yaya kaldırımı bir metre serbest kalacak surette yapının şehirlerde tahta perde ile, kasabalarla belediyesi olan diğer yerlerde tahta perde veya başka bir şey ile çevrilmesi ve yolun yapı malzemesi ile doldurulmaması ve kirletilmemesi ve

icabında geceleri yolun aydınlatılması lazımdır; bunlara riayet edilmediği takdirde belediye idaresi yapıyı durdurmağa salahiyettardır.

Uzun zaman için tatil edilen bir yapının etrafındaki iskeleyi yıkıp tahta perdeyi cephe hattına kadar geri çektirmeğe belediyelerin salahiyeti vardır.

Ruhsatname müddeti ve uzatılması:

MADDE 16 — *Ruhsatname müddeti ita tarihinden itibaren bir senedir. Bu müddet geçtikten sonra yapıya başlanılmamış ise ruhsatnamenin tecdidi lazımdır. İnşaata başlanıpta iki sene terkedilirse yeniden ruhsatname için belediyeye müracaat edilmesi lazımdır.*

Muvakkat bir zaman için yapılmasına izin verilmiş olan tesisatın müddeti ruhsatnamede tesbit edilir ve zamanı gelince belediye encümeni kararı ile temdit olunmadığı takdirde yıktırılır.

Ruhsatname alınmasını icap ettiren tamirat:

MADDE 17 — *Ruhsatname alınmasını icap ettiren tamirat şunlardır:*

A) Bir binanın büyüme ve küçülmesini istilzam eden veya binanın cephelerini değiştirecek mahiyette olan tadil ve tamirler ile temellerin ve binanın tahkimine ait tadilat,

B) Sokak üzerine iskele kurmağı icap ettiren her nevi tadil ve tamirler (Badana, boya ve siva için ruhsatiye alınmayacağı gibi bunları yapmak üzere kurulacak iskele için de ruhsatiye alınmaz),

C) Binanın metaneti veya ziya ve hava miktarı üzerinde tesir bırakan tamirler,

Ç) Merdiven ve ocak yerlerinin değiştirilmesi,

D) Aptesane ve lağım tesisatının değiştirilmesi veya yeniden yapılması.

MADDE 18 — *Mühendis, mimar ve inşaat kalfası bulunan mahallerde inşaata nazaret ile mesuliyetini deruhte etmiş olan mühendis, mimar veya kalfa, her hangi bir sebeple olursa olsun inşaattan çekildiği takdirde belediyeyi tahriren ve resmen haberdar etmeğe mecburdur. Aksi takdirde inşaatın sonuna kadar kanuni mesuliyetten*

kurtulamaz. İnşaat sahiplerinin yeniden gösterecekleri mühendis, mimar ve kalfalar dahi mesuliyeti deruhte etmeden inşaata devam edemezler.

Fasıl: 3

Yapıda riayet edilmesi lazım gelen fenni şartlar

Sıcak ve soğuk zamanlarda yapı:

MADDE 19 — Gölgede nakıs dört dereceden sonra harçlı yapı yapmak memnudur. İncimadı tehir edebilecek fenni tedbir ittihaz edildiği takdirde belediyelerce inşaata müsaade edilebilir. Gölgede zait 30 dereceden fazla hararet bulunursa harç ve betonun suluca olması ve tuğla ile taşların suya batırılarak kullanılması belediyelerce emrolunabilir.

Binaların arasında bırakılacak mesafe:

MADDE 20 — Birinci madde mucibince yapılacak yeni plana göre bitişik bina yapılması yasak edilen yerlerde yapılacak her kargir binanın iki tarafında en aşağı üçer ve 28 inci madde mucibince inşaata mesağ verilen yerlerde yapılacak her ahşap binanın iki tarafında en aşağı beşer metre açıklık bırakılacaktır. Bu açıklıklar üzeri kapalı her türlü çıkıntılardan ari olarak muhafaza edilecektir. Bu gibi yerlerde şahıslar uhdesindeki arsaların miktarı böyle açıklıklar bırakılarak bina yapmağa müsait olmayıpta iki tarafında sahipli arsalar bulunursa 6 ncı madde hükmünce muamele yapılır .

İki tarafında arsa bulunmayıpta binalar bulunursa bu yer şuyulandınlarak altıncı madde mucibince kıymeti mukabilinde iki tarafındaki bina sahiplerine temlik olunur. Münferit binaların arka bahçeleri dahilinde sahiplerinin yaptıracakları atelye, garaj, odunluk, kömürlük, mutfak gibi müştemilatın irtifai iki buçuk metreyi geçmemek şartile maddedeki açıklıklara tabi olmayacaktır; ancak bunların arkalarının kargir duvar olması lazımdır.

Arsaların yol seviyesine göre düzeltilmesi:

MADDE 21 — Müstakbel şehir haritasına nazaran ve sokakların alacağı yeni irtifa seviyesine göre arsa sahiplerinin - aharın hukukunu sıyanet etmek şartile - arsalarını belediyelerin vereceği talimat dahilinde tanzimine belediyece müsaade edilir.

Yaya kaldırımlarının şekli:

MADDE 22 — Yaya kaldırımlarının aynı ada etrafında mütemadi olarak yapılması mecburidir. Yaya kaldırımlarından bina içine araba geçirilmesi gibi bir lüzum halinde yol ortası, kenarının yaya kaldırımı ile fenni bir tarzda birleştirilmesi icap eder.

Yaya kaldırımı yapılmamış olan yerlerde bina sahipleri tarafından yaptırılacak yaya kaldırımlarının dahi belediye tarafından tesbit edilen şartlara uygun olması lazımdır. Sonradan bütün adanın yaya kaldırımları yapılırken bu surette evvelden yapılmış olan kısım sahibine bundan dolayı bir mükellefiyet tahmil edilmez.

Binaların rengi:

MADDE 23 — Her caddenin binalarının cepheleri ile bahçe parmaklıklarına vurulacak boyaların renklerini tayine belediyelerin salahiyeti vardır. Yeniden bina yapanlar ve mevcut binaların boyalarını yenileyecekler belediyenin kararına riayetle mükelleftir.

Bahçe duvarları:

MADDE 24 — Bahçe duvarlarının yol üstüne isabet eden kısımlarının mevkiine göre yüksekliği bir buçuk metreyi geçmemek üzere belediyelerce tesbit olunur. Bir buçuk metre yüksekliğinde yapılan duvar üzerine bir metre yüksekliğinde parmaklık yaptırılabilir. Meyilli yerlerde bahçe duvarı bu esas dairesinde kademeli yaptırılır.

Bina çıkıntıları ve merdivenli methaller:

MADDE 25 — Bir binada yol üzerinde çıkıntı yapabilmek için bulunduğu yolun 9,5 metre veya bundan geniş olması ve cephe uzunluğunun üçte ikisini geçmemek suretile yaya kaldırımından en aşağı üç metre 25 santimetre yüksek ve arsa hududundan en aşağı iki metre açıklıkta bulunması şarttır. Bu çıkıntıların genişliği 75 santimetreden fazla olamaz.

Bina methallerinde merdivenler yola ve kaldırıma tecavüz edemez. Tecavüz ettiği takdirde on beş gün içinde kaldırılması sahibine ihtar edilir ve kaldırılmaz ise belediye tarafından yıktırılır. Yıktırılma parası sahibinden alınır.

Balkon ve taraça ve pencere korkulukları:

MADDE 26 — Her türlü binada balkon ve taraça etrafında en az yetmiş beş santimetre yüksekliğinde korkuluk veya parmaklık yapılması mecburidir. Halen eksik olanların hemen ikmali lazımdır.

Her türlü binalarda pencere tabanları, döşemeden itibaren 75 santimetreden alçak olanların pencere dışına taban seviyesinden itibaren 60 santimetre yüksekliğinde parmaklık konulacaktır.

Zemin katı ve yol seviyesi:

MADDE 27 — En arızalı arsalarda bile zemin kati yol seviyesinden en çok elli santimden aşağı ve iki metreden yukarı olamaz. Bodrum kapılarının ve methallerinin yol cephesinde olmasına müsaade edilemez. Zemin katında bina cephesini on santimi tecavüz edecek cumba yapılması yasaktır. Zemin katı tabanı pencerelerinin kanatları açıldığı zaman yine bina cephesini on santimden fazla geçmemesi lazımdır.

Yangın duvarları:

MADDE 28 — Çevre duvarları taş, tuğla ve bunların bulunmadığı yerlerde kerpiç ve buna mümasil meddelerden, iç duvarları ile döşeme ve tavanları tahtadan olan yapılar yarım kargir, çevre ve bölme duvarlarile çatıdan başka döşemesi ve tavanları yanmaz ve ateşi başka yere sirayet ettirmez maddeden olan yapılara tam kargir denilir. Hımış, tahta kaplama ve bağdadi veya duvarları tel üzerine sıvalı yapılara ahşap denilir. Şehir içinde bitişik yarım kargir yapılar arasındaki duvarlar çatının her yerinde kiremitten 80 santimetre yüksek yapılacaktır.

MADDE 29 — Bir binada ışıklık yapılması lüzumu hasil olur ise ışıklığın genişliği bu vasıta ile aydınlık alacak mahallin büyüklüğüne göre tesbit edilir. İki katlı binalarda eni en aşağı, bir metre olmak üzere dört metre murabbai ve daha fazla katlı olanlar da altı metre murabbai olmalıdır. Işıklıkların etrafı kargir olmalı ve açık renkte sıvanmalı ve en aşağı katta bina dahilinde methali bulunmalıdır. Işıklıkların üzeri cam ile kapalı ise hava değiştirici menfezler yapılmalıdır.

Soba boruları:

MADDE 30 — Yeni yapılan binalarda soba boruları mutlaka baca vasıtasile dışarıya çıkartılır.

Bacaların ebadı:

MADDE 31 — Bacalar için en aşağı genişlik 14 santimetredir. Bacaların harici satırlarına ahşap bir kısmın bitiştirilmesi caiz olmayıp ara yerde en az 15 santim bir açıklık bırakılmalıdır.

Baca binanın muhit duvarı içinde yapılacak ise bu duvarlar 25 santimetreden az olduğu takdirde bacanın dış duvarları 12 santimetre tuğladan ve tuğla olmayan yerlerde yanmayacak maddelerden yapılmalıdır. İmalathane bacalarının iç borularının en aşağı 30 santimetre olması şarttır.

Bacaların yüksekliği:

MADDE 32 — Bacalar şakulen çatıya kadar örülmeli ve dam sathından yukarı en yüksek noktaya nazaran elli santimetre daha yukarıda olmalıdır. Bacanın çatıdan yukarı çıkan kısmı bir buçuk metre irtifai geçerse bacayı demir kancalarla çatıya bağlamak lazımdır. Bir bacanın aynı bina içinde 45 derece meyle kadar eğri yapılması caizdir. Bu takdirde meyil 15 dereceyi geçerse kıvrılan noktada iyi kapanabilecek bir temizleme menfezi bırakılmalıdır. İki ev bacasının bir birine raptı memnudur.

Döşeme seviyesile tavan arasındaki mesafe:

MADDE 33 — Ev ve apartımanlarda döşeme seviyesile tavan arasında en aşağı 2,85 metrelik bir mesafe olmalıdır. Bodrum ve çatı katları iki metre yirmi santim irtifaından aşağı olamaz. Odun ve kömürlükler müstesnadır.

Mutfak ve aptesane ve banyo yerleri:

MADDE 34 — Banyo yerlerinin en aşağı üç buçuk metre murabbaı sathında olmak üzere bir metre 70 santimetre genişliğinde olması lazımdır. Aptesaneler en aşağı 90 - 120 santimetre genişliğinde olmak üzere bir metre murabbaı sahasında olacaktır. Mutfaklar en aşağı iki metre genişlikten ve beş metre murabbaı mesahai sathiyeden küçük olamaz. Mutfak, aptesane ve banyo döşemeleri malzeme ve usta bulunan

yerlerde mutlaka beton veya tuğla olacaktır. Mutfak, aptesane ve banyo yerlerinin kafi miktarda hariçten ziya ve hava alması lazımdır.

Mutfak, aptesane ve banyo yerlerinde fenni tedbirler:

MADDE 35 — Kanalizasyon (ana lağım) olmayan yerlerde kirli sular için yapılacak çukurlar fen dairesinde yapılmalı ve ne koku ve ne de mayiat harice tereşşüh ettirilmemelidir.

Lağımlar ve ahırlar, su kuyularından en aşağı on metre mesafede olmalıdır. Bu mesafe arazinin cinsine ve kuyu taban ve cidarının gayrikabili nüfuz olarak inşa edilip edilmediğine tabi olmak üzere mahalli sıhhiye heyetince tezyit veya tenkis edilebilir.

Yağmur borularının uzunluğu:

MADDE 36 — Yağmur boruları kanalizasyon mevcut olan yerlerde doğrudan doğruya buraya ve olmayan yerlerde yaya kaldırımlarından on santimetre yüksekliğe kadar aşağı indirilecektir. Halen buna muhalif olanların bir sene zarfında ıslahı icap eder.

Yağmur borularının genişliği:

MADDE 37 — Yağmur borularının kutru en aşağı 8 santim olup bir binaya lazım yağmur borusunun adedi şu suretle tesbit olunur:

Yağmur boruları maktalarının mesahai sathiyesi mecmuundan sathının metre murabbai adedi kadar santimetre murabbama müsavi olmalıdır.

Yağmur boruları münteha parçaları ya font borudan veyahut zeminden itibaren bir buçuk metreye kadar siper içinde olmalıdır.

Merdivenler:

MADDE 38 — Üç basamaktan ziyade merdivenlere korkuluk yapılması lazımdır. Bina dış methal merdivenlerinin tahtadan yapılması yasaktır. Ahşap merdivenler ancak hususi binalar içinde yapılabilir. Apartıman, mektep, sinema ve otel gibi umumi yerlerde yapılamaz. Altı geçit olan merdivenlerin her yerinde en aşağı bir metre 80 santimetre yükseklik olmalıdır.

Basamakların ebadı:

MADDE 39 — Basamak genişliği en aşağı 25 ve yüksekliği en çok 18 santimetredir. Umumi müesseselerde yükseklik en çok on beş ve genişlik en az 30 santimetredir. Bodrum ve tavan arası merdivenlerinde genişlik için 23, yükseklik için 20 santimetreye müsaade edilir. Yalnız bir aileye mahsus merdivenlerde basamak tülü bir metre ve kat adedi çoğaldıkça onar santim fazla olarak bir buçuk metre genişlikte olmalıdır. Umumi binalarda basamak uzunluğu bir buçuk metre ve bodrum ve tavan arasında 75 santimetre kafidir. Helezoni merdivenlerde mihverden 15 santimetre mesafede, en az on santimetre basamak genişliği olmalıdır.

Pencere ve kapılar:

MADDE 40 — Bir mahalde açılacak pencerelerin satırları mecmuu en aşağı o mahal maktai ufkisinin onda birine müsavi olmalıdır. Aptesanelerde pencere genişliği 70 santimetre murabbai olmak ve döşeme seviyesinden pencere tabanına kadar yüksekliği en aşağı 90 santimetre bulunmak lazımdır. Kapı yükseklikleri bodrum ve tavan aralarında iki metreden alçak ve 90 santimetreden dar olamaz. Oda kapıları yüksekliği en az iki metre ve genişliği 90 santimetredir. Sokak kapılarının genişliği en az bir metredir. Umuma mahsus yerlerde içeriye açılır kapılar yapılması yasaktır.

Havagazı tesisatı:

MADDE 41 — Binalar dahilinde havagazı boruları ancak kaynama demir veya çelikten olabilir. Bilhassa kurşun boruların kullanılması yasaktır. Şehir dahilinde bilcümle umumi tesisat güzergahlarının herkes tarafından kolayca bulunacak veçhile işaretler ile gösterilmesi lazımdır. Bilhassa şebeke tekату noktalan evlere girdiği noktalarda ve büyük binalarda kafi surette emniyet tertibatı yapılması şarttır.

Patlayıcı maddelerin bulunduğu yerlerde siperi saika ve damlarda siperler:

MADDE 42 — Mebani muhafazası, insan ve hayvan hayatının tehlikeden kurtarılması için belediye sınırı dahilinde patlayıcı maddeler bulunan yerler ile yüksek veya sivri tesisata saika siperi vazedilir. Keza halen mevcut olanlar ile bundan böyle tesisine müsaade edilecek çalalardan sathı ufkiye nazaran 45 dereceden fazla meyil zaviyesi teşkil etmiş olanlarının saçağı etrafında korkuluk yapılır.

Fasıl: 4

Müstakil maddeler

MADDE 43 — Belediye teşkilatı olan yerlerde her nevi yapılar (Hükümet ve resmi diğer müesseselere ait olanlar dahil) bu kanun hükümlerine tabidir. Yapı tabirile toprak altında ve üstünde sabit ve müteharrik ve daimi ve muvakkat bilcümle tesisat ile bunların; ilave tebeddülleri anlaşılır.

Yıkılmağa başlayan bina ve duvarlar:

MADDE 44 — Yıkılacak halde bulunan ve imarı kabil olmayan bırakılmış binalar veya duvarlar belediyeler tarafından belediye encümeni kararile hemen yıktırılacaktır. Bu kabil bina veya duvarların sahipleri varsa yıktırılması için belediye tarafından en az on beş gün müddet tayin edilerek sahiplerine bir ihbarname gönderilir. Bu müddet zarfında sahipleri tarafından yıktırılmazsa belediyeler tarafından derhal yıktırılır. Yıktırma masrafına tekabül edecek miktarda ankaz satılır ve masraf bundan tesviye olunur. Yıktırılması icap eden binaların on beş gün müddete tabi tutulması tehlikeli görüldüğü fen memuru tarafından tahriren, beyan olunduğu takdirde sahiplerine çabuk ihbarname gönderilir ve sahibi tarafından 24 saat içinde boşaltılmaz veya yıktırılmazsa belediye tarafından gene belediye encümeni kararile yıktırılarak bedeli evvelki fıkra mucibince tahsil olunur.

Şehirdeki ağaçlar:

MADDE 45 — Şehir içinde ve dışında müstakbel şehir haritaları mucibince ağaçlık olarak tesbit edilmiş olan yerlerde belediyece tayin olunacak günlerde her evin senede bir ağaç dikmesi veya diktirmesi ve bunların belediyeler tarafından muhafazası mecburidir. Şehir dahilinde nüfusunun iki misli miktarda metre murabba ağaçlık olan yerler bu madde hükmünden müstesnadır.

Yol levhaları ve bina numaraları:

MADDE 46 — Her belediye bir sene içinde yol ve sokak levhalarını ve bina numaralarını muntazam bir surette tamamlamağa mecburdur.

Her sokağın başına o sokağın numarasını veya ismini taşıyan bir levha konacak ve sokak ne tarafa doğru gidiyorsa o cihet bir ok işaretile gösterilecektir. Bina numaraları

sokağın bir tarafında çift ve öte tarafında tek adet olarak konulacaktır. Bina numaraları binaların sokağa çıkılacak kapısına ve eğer bina bir bahçe içinde ise bahçe kapısına ve her halde sokaktan çok iyi görünecek bir yere konulacaktır.

Arsaların sınırları:

MADDE 47 — Müstakbel şehir haritalarının katiyet kazandığı tarihten itibaren bir sene içinde binalı ve binasız arsa sahipleri sınırlarını hendek veya tel gibi vasıtalarla tahdide mecburdurlar. Bir sene zarfında yapılmayan tahdit muamelesi, masrafı arsa sahibinden alınmak üzere belediyece yaptırılır.

Kuyular:

MADDE 48 — Kuyuların komşu hudutlarından en aşağı beş metre ve komşu lağım çukurlarından en aşağı on metre mesafede olması şarttır. Maamafih mahalli sıhhiye heyetince, bu miktar, arazinin cinsine veya kuyunun inşası tarzına göre tezyit veya tenkis edilebilir.

Kanalizasyonlar:

MADDE 49 — Fenni kanalizasyon şebekesi bulunan mahallerde bina sahipleri lağımalarını kanalizasyona bağlamağa mecburdurlar. Kanalizasyon şebekesi olmayan mahallerde kanalizasyon yapıncaya kadar belediyeler mahalli ihtiyaç ve vesaitte göre lağım tertibatını gösterir bir talimatname yaparlar. Bu talimatnameler mahalli en büyük mülkiye memuru tarafından tasdik edildikten sonra tatbik olunur.

Ev nizamnameleri:

MADDE 50 — Bu kanun hükümlerinin tatbikini gösterici nizamnameler Dahiliye vekaletince tanzim olunacaktır.

MADDE 51 — Fırınlardan ve gıdai maddelerin bulunacakları diğer mahallerin yapılarına ve sair hususlarına ait şartlar Dahiliye ve Sıhhiye vekaletleri tarafından tanzim olunacak bir nizamname ile tesbit edilecektir.” [58].

Elli bir maddelik “Belediye, Yapı ve Yollar Kanunu” mecliste kabul edilmiştir. Kanunun bazı maddelerinde mebusan tarafından itirazlar gelmiştir. Ancak bu itirazların büyük bir kısmı metnin dili özelinde olmuştur. Örneğin 5. Madde’de kullanılan “maamafih” kelimesine Kocaeli Mebusu Salahattin Bey itiraz etmiş, “maamafih” yerine “şukadar ki”

denilmesini önermiştir.¹ 42. Madde’de “saika siperi” tanımlaması yerine yine Kocaeli Mebusu Salahattin Bey “paratoner” kelimesinin kullanılmasını önermiş, Bursa Mebusu Refik Bey ise “paratoner” yerine “yıldırımtutan” kelimesinin kullanılması gerektiğini belirtmiş, meclise sunulan oylamada “paratoner” kelimesinin kullanımına karar verilmiştir [58]. Metnin dili özelindeki itirazların yanı sıra metnin içeriğini bağlamında da itirazlar yapılmıştır. Örneğin 25. Madde’deki binalarda çıkıntı yapılabilmesi için yolun 9.5 m. ya da 9.5 m.’den geniş olması tanımına Burdur Mebusu Halit Bey itiraz etmiş, tanımın sadece 9.5 m’den geniş olması gerektiğini zira 9.5m’lik yollarda yapılacak çıkımların yolu daraltacağını belirtmiştir. Bunun üzerine Aydın Mebusu Tahsin Bey ise bu itiraza şu sözlerle karşılık vermiştir: *“Efendim, bir çıkıntının 9 veya 9,5 metre olması ne mimariyi bozar ve ne de havanın cereyanına mani olur. Asıl mesele şahnişinlerin yapılmasına müsaade edilmemelidir. Şahnişinler yalnız Türkiye’de vardır. Başka yerde yoktur.”* [58].

Altmış sekizinci birleşimin anahtar kelimeleri içerisinde “imar” kelimesi 116 kez kullanılmıştır. Bu sıklıkta bir kullanım birleşimde imar ile ilgili bir düzenlemenin olabileceğini akla getirmektedir. Fakat müzakere edilen konular arasında imar ile ilgili bir başlık bulunamamıştır. Ancak müzakere edilen konular içerisinde *“3 Haziran 1930 tarih ve 1663 numaralı kanun muaddil 1/530 numaralı kanun layihası ve Dahiliye ve Adliye encümenleri mazbataları”* adı altında bir gündem konusu mevcuttur. İçeriği gündem tanımlamasından net olarak anlaşılamayan ancak birleşim kayıtlarının ek kısmına bakıldığında söz konusu gündem konusunun Ankara İmar Planı ile ilgili olduğu anlaşılmıştır.²

Ankara İmar Planı ile ilgili ek metne bakıldığında, metnin 31 Mayıs 1930 tarihli ve 1663 numaralı kanunun tadili ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Hükümet Ankara İmar Planı’nın uygulanabilmesi için söz konusu kanunun 1,2,3 ve 4 maddelerinde değişiklik yapmış, hükümetin değişiklik önerileri Dahiliye ve Adliye Encümenleri tarafından incelenmiştir. Üzerinde tadilat yapılan maddeler genel olarak yeni açılacak ve kapanacak yollara ait arsalar ve bunlara komşu alanlar hakkındadır.

---

¹ Kocaeli Mebus Salahattin Bey’in itirazı için Bkz: TBMM ZC, D:4, C:16, S:151 [58].

² Ankara İmar Planı ile ilgili ek için Bkz: TBMM ZC, D:4, C:16, S:ek1-8 [58].

3.4.5 TBMM IV. Dönem –III. Yasama Yılı (1 Kasım 1933-27 Ekim 1934)

TBMM IV. Dönem III. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri’ne göre 1 Kasım 1933’de başlayıp 27 Ekim 1934 tarihinde sonlanmıştır. Üçüncü yasama yılı içerisinde 81 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 48., 51., 57. ve 58. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.4.5.1 48. Birleşim (7 Mayıs 1934)

7 Mayıs 1934 tarihinde gerçekleşen 48. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.65’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.65 Anahtar kelimelerin 48. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	1
Mimar	3
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	3
Bayındırlık	-
Nafia	98
Müteahhit	12
Müteahhitlik	-
Mühendis	6
Mühendislik	-
Toplam	123

Kırk sekizinci birleşimin gündem konuları arasından [59],

- Nafia memur ve müstahdemlerinin memnu oldukları işler hakkında 1/938 numaralı kanun layihası ve Nafia ve Adliye encümenleri mazbataları, çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Nafia memur ve müstahdemlerinin memnu oldukları işler hakkındaki görüşmeler Reis’in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Kütahya Mebusu Memet Bey olmuştur. Memet Bey, bu kanunun zorunlu olduğunu hatta devletin diğer birimlerinde de aynı tedbirlerin alınması gerektiğini, bu tedbirlerin sebebinin de devletten ayrılan “münasebetsiz” memurlar olduğunu belirtmiştir. Memet Bey konu hakkında şöyle demiştir: “...maliyeden ayrılmış bir takım memurlar

vardır ki müessesatı ecnebiyeye ve mali müesseselere akıl hocalığı etmek suretile Devlet Hazinesini mutazarrır etmektedirler. Onun için bu kanunun bu gibi memurlara da teşmilini mümkün kılacak bir hale ifrağ edilmesini rica edeceğim.” [59]. Memet Bey ayrıca, kurumlarda meydana gelen “münasebetsizliklerin” mevcut teftişlerin düzensiz ve kuvvetsiz olmasından kaynaklandığını dile getirmiştir.

Kanun hakkında Yozgat Mebusu Süleyman Sırrı Bey’de söz almıştır. Süleyman Sırrı Bey’e göre söz konusu kanun çok lüzumlu ve iyi bir kanundur, zira bu kanunla hükümetin aleyhine olabilecek ihale yolsuzluklarının önüne set çekilmektedir. Süleyman Sırrı Bey bu tarz bir kanunun diğer bütün vekaletlere de tatbik edilmesini istemiş ve bu konuda şu örneği vermiştir: “...Maarif vekaletini ele alalım. Millet kesesinden okur, millet kesesinden yer, gider hususi mekteplerde vazife alır, hizmetini İstanbul’da yapar.” [59].

Edirne Mebusu Şeref Bey’de söz konusu kanun hakkında şu yorumu yapmıştır: “...Nafia vekaletinin tevdi ettiği kanunu okuduğum vakit, anladım ki inkilabın bütün şumul ve müeddasını anlamış vaziyete gelmişiz. Nafia vekaletinin bu kanunla istihdaf ettiği gaye çok büyüktür... Orada vaktile memur iken, yüksek bir makam işgal eden bir zatin bütün devair üzerinde şahsının ve mevkiinin verdiği tesire istinaden bu zat oradan çıkar çıkmaz, doğruca giderek memleketin zengin mali müessesesinin başına geçiyor... Müessesenin her hangi bir Hükümet dairesinde işi olduğu ve oraya geldiği vakit o işi yapacak olan mümeyyiz, alakadar memur, müdür, bir gün ne olur ne olmaz bu adam buraya gelir müsteşar veya müdür olur, benim onunla olan alakam her halde vardır, şu işi bitireyim der. Hastalığın birinci noktası burasıdır. İkinci nokta; maatteessüf (neyazıkki) baykuş devrinin bu memlekette en büyük fenalığı bu noktada olmuştur. İdrak noktasından yüksek bulduğu her kafayı ezen bu idare, memlekette tahsilli kimseler bulunmasını mümkün mertebe azaltmaya çalışmıştır. Eğer böyle yapmasaydı; memleketimizde daha bir kaç alim, daha bir kaç mühendis veya daha bir kaç iş görececek adam bulunacaktı. Eğer böyle faydalı uzuvlar; daha o zamandan elimize geçmiye başlasaydı, çektiğimiz ıstırapların neticesi bu kadar ağır olmazdı. O kara mazinin memlekete en büyük fenalığı bu noktadan olmuştur. Gerek maarife, gerek her türlü teşkilata müfit olacak adamlar yetiştirmek azmile birçok sıkıntılara katlanırken, her şubeye o işin mütehasısı insanlar ararken her hangi bir işi kendisine tevdi ettiğimiz bir

zat dışarıda üç beş yüz lira fazla iş bularak giderse o vakit işlemesi lazım olan bu makina durur. Arkadaşlar, bu neslin bütün işi, feragatle tamamile dar bir çerçeve içerisinde çalışabilmek olmalıdır. Onun yapacağı nihayet kendisine ve hatununa bir kat elbise bularak işin içinden çıkmaktır. Bu günkü nesil insanları için muhteşem bir hayat içinde bol bol sarf ederek yaşamak imkanı yoktur. Gelecek neslin daha yüksek yaşayabilmelerini, daha insanca yaşayabilmelerini temin için bu neslin feragatkar olması lazımdır. O sebeple Nafia vekaleti, nafia işlerinden her hangi birini tevdi ettiği bir vatandaş, bu işi yaparken daha yağlıca bir yer, daha zengince bir yer buldum diye bırakıp giderse sorarım, o adamı siz hamiyetli, yurt perver, bu memleketin derdini anlamış bir adam addeder misiniz?... Arkadaşlar diyorlar ki bu kanunu diğer devaire de teşmil edelim. Benim bütün gayem, bilginin memlekette tahakkuk etmesini temin edebilmektir. Bilgi yolunda yapılan işler mutlak surette muvaffakiyetle neticelenir. Buna hiç şüphe yoktur. Memleket tevekkül harabesine dönmüş. 600 yıldır, Üsküdardan bu yana hiç gelinmemiş. Anadolu yalnız istismar edilmiştir. Yalnız iki iş için: Yok olan Osmanlı İmparatorluğu köye varmıştır: Asker almak, para almak için... Başka hiç bir iş için gelinmiş değildir. Bütün bu fenalıkları ortadan kaldırmak için yapılacak şey, memlekette teknik işlerinde kullanılmak için fen adamlarının Hükümet elinde bulunmasını temindir. Hükümet kendi cihazında bunları tutmalıdır. Başka türlü makine işlemez. Çünkü makine paslıdır, gıcirtılıdır, başka türlü yürüyemez, işleyemez. Belki bu kanun bazı ilim esaslarına, kanunlara mugayir gibi görülür. Fakat bu, inkılabın doğurduğu bir kanundur ve böyle inkılabı alakadar eden kanunlar öbür kanunları, hakları çiyner. Çünkü inkılabın muvaffak olması lazımdır. Çünkü muvaffak olan Türk inkılabıdır ve kurtulması iktiza eden de Türk'tür. O sebeple bu kanunu yapmakla büyük ve çok güzel bir adım atılmıştır..."[59].

Kütahya Mebusu Naşit Hakkı Bey'de gündem konusu olan memurlar kanununu Osmanlı ile bağdaştıran bir yorum yapmıştır. Naşit Hakkı Bey şöyle demiştir: "...Arkadaşlar, hepimiz hatırlarız, Osmanlı Devletinin bütün memurları ve onun gibi nafiası da bürokrattı. Osmanlı Nafiasının İstanbul'daki ricali, o zamanki imtiyazlı şirketlerin torbalarına başlarını sokmuş, sarayla elele vermiş, memleketi istismar eden büyük bir kitleden ibaretti. Osmanlı nafiası, memleket üzerinde bir eser bırakmadan göçtü, gitti. Eğer memlekette 3-5 nafia eserlerine rastgelineseyse, onlar vaktile

vatanperver bir kaç vali ve kumandanın kendi isimleri ile yadedilen eserlerdir. İnkılap idaresi memleketi bu halde bulduğu vakit ilk acı ihtiyacı, fen adamlarının, teknik müteahhısların yokluğunda buldu... Kemalizm Devleti, yapıcı devlettir. Bu devlet, bütün müteahhısları ve memleketin yüksek kabiliyetlerini elinde tutmadıkça, Osmanlı imparatorluğu zamanında olduğu gibi, memuriyet ikinci sınıf zekaların elinde kaldıkça biz ülkümüze erişemeyiz.”[59].

Kanun hakkında başka söz isteyen olmamış ve kanunun maddelerinin oylamasına geçilmiştir. Dört maddeden oluşan Nafia memurları ile ilgili kanun mecliste kabul edilmiştir.

3.4.5.2 51. Birleşim (14 Mayıs 1934)

14 Mayıs 1934 tarihinde gerçekleşen 51. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.66’da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.66 Anahtar kelimelerin 51. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	77
Mimar	2
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	4
Bayındırlık	-
Nafia	15
Müteahhit	43
Müteahhitlik	-
Mühendis	1
Mühendislik	-
Toplam	142

Elli birinci birleşimin gündem konuları arasından [59],

- 1/597 numaralı müzayede ve münakasa kanunu layihası ve Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Müzayede ve Münakasa Kanunu hakkındaki görüşmeler, Reis’in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında söz isteyen olmamış, kanun maddelerinin

oylanmasına geçilmiştir. Elli birinci birleşim kapsamında söz konusu kanunun ilk 16 maddesi oylanmış ve maddeler üzerinde tartışılmıştır.

Birleşimin anahtar kelimelerine bakıldığında inşaat kelimesinin 77, müteahhit kelimesinin de 43 kere kullanıldığı görülmektedir. Bu sıklıkta bir kullanım birleşim içerisinde inşaat ve müteahhitlikle ilgili bir düzenleme olduğunu akla getirmektedir ki bu yorum birleşim içeriğine bakıldığında doğrudur, zira birleşimin tek gündem konusu olan müzayede ve münakasa kanunu içerisinde inşaat ve müteahhitlikle ilgili hükümler de vardır.¹ Ancak bu noktada belirtmek gerekir ki, inşaat ve müteahhit kelimelerinin bu sıklıkta kullanımı, elli birinci birleşime ek olarak verilmiş söz konusu kanun ile ilgili Hükümetin, Maliye encümeninin ve Bütçe encümeninin mazbatalarında kanunun üç kez yinelenmesinden de kaynaklanmaktadır.

3.4.5.3 57. Birleşim (26 Mayıs 1934)

26 Mayıs 1934 tarihinde gerçekleşen 57. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.67’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.67 Anahtar kelimelerin 57. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	137
Mimar	12
Mimarlık	-
Mimari	6
İmar	19
Bayındırlık	-
Nafia	224
Müteahhit	1
Müteahhitlik	-
Mühendis	88
Mühendislik	3
Toplam	490

Elli yedinci birleşimin gündem konuları arasından [59],

- Nafia vekaleti merkez ve taşra teşkilatı hakkında 1/979 numaralı kanun layihası ve Bütçe ve Nafia encümenleri mazbataları,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

¹ Müzayede ve Münakasa Kanunu için bkz TBMM ZC D:4 C:22 S:ek1-65 [59].

Nafia Vekaleti merkez ve taşra teşkilatı hakkındaki görüşmeler Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Kocaeli Mebusu Sırrı Bey olmuştur. Sırrı Bey, söz konusu kanunun büyük bir eser olduğunu dile getirerek sözlerine başlamıştır. Sırrı Bey'e göre Nafia Vekaleti vatanda imar işlerini yaparken aslında ülkenin dayandığı Cumhuriyet temellerine takviyede bulunmaktadır. Mebusu söz konusu kanun tasarısı ile Nafia Vekaleti imparatorluk zamanındaki işleri devam ettiren bir büro olmaktan çıkarılıp, vekalet teknik bir özellik kazandırılmış ve vekalet Avrupa ülkelerindeki kurumların derecesine çıkartılmıştır. Sırrı Bey Nafia Vekaleti teşkilat kanununun hakkında ayrıca şöyle söylemiştir: *"...Layihanın çok mühim bir noktası da bina meselesinin Nafia vekaletinde toplanmış olmasıdır. Şimdiye kadar memlekette yapılan binalara verilmiş mimari tarzların çokluğu, memleketin milli zevkinin gösterilmesine hiç de hadim değildi. Milliyetperver Türkiye'de düşünülmesi muktazi bir mevzuun dahi vakti merhunu şimdi gelmiştir. Son olarak diyeceğim ki, hedefe gitmek için gemide pusula ne ise, dairelerde dahi teşkilat odur. Aynı zamanda bu kanun sayesinde ki, bir genç, mektep kapısından dışarıya çıktığı zaman aldığı vaziyeti, ihraz ettiği mevkii ömrünün nihayetine kadar basacağı kademeleri hep birden bu kanun içerisinde biranda görmeğe muvaffak olacaktır ve bilecektir ki bu yollardan geçmek, bu kademeleri az zamanda atlamak ancak liyakat, meziyet ve seciyeye mütevakkıftır. Kanaat hasıl edecektir ki, bu kademeleri geçme için, maniaları atlamak için hariçten kimsenin gölgesine sığınmak ihtiyacı olmayacaktır. Anlayacaktır ki birisinin gölgesine sığınmak, kendisinin liyakatsizliğini kabul ve itiraf etmek demektir. Nihayet iman edecektir ki, Nafia vekaleti şebekesi içinde tefeyyüz, terakki ancak benliğine istinat ve nefesine itimat ile olacaktır..."* [59]. Sırrı Bey'den sonra başka söz alan olmamış ve kanunun maddelerinin oylanmasına geçilmiştir. Kanunun Nafia Vekaleti'ni kabaca tanımlayan ilk maddesi şöyledir:

"Nafia Vekaleti'nin Teşkilat ve Vazifelerine Dair Kanun:

MADDE 1 — Nafia Vekaleti Devlet teşkilatı içinde memleketin imarına ve ticari, iktisadi inkişafına ve içtimai kaynaşmasına hizmet eden demiryollarını, limanlarını, şose ve köprülerini yapmak ve su işlerini tanzim etmek ve karada, havada münakale ve muhabereye ait nafia eserleri kurmak, işletmek ve idare etmek ve muasır terakkileri takip ile tatbik, Devlet daire ve müesseselerine ait her türlü bina ve

inşaatın ve Türk mimarisinin tarzını tayin ile birlikte min ve fen vasıta ve unsurlarını yetiştirmek, umumi ve hususi kanunların tahmil eylediği diğer işleri yapmakla mükellef bir teşekküldür.[59].

Nafia Vekaleti'nin teşkilat ve görevlerine dair kanun tasarısı mecliste kabul edilmiştir. Mebusandan kanun maddelerinin içeriği hakkında itiraz gelmemiş, sadece bazı maddelerdeki kelimelerin ifadeleri hakkında itirazlar yapılmıştır. Örneğin Bursa Mebusu Rüştü Bey, sekizinci maddede geçen “teshil” kelimesi yerine “kolaylaştırılması”, “ifa eder” kelimesinin yerine de “yapar” kelimesinin koyulmasını önermiştir.¹

3.4.5.4 58. Birleşim (27 Mayıs 1934)

27 Mayıs 1934 tarihinde gerçekleşen 58. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.68’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.68 Anahtar kelimelerin 58. Birleşim’de kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	89
Mimar	10
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	32
Bayındırlık	-
Nafia	52
Müteahhit	7
Müteahhitlik	-
Mühendis	50
Mühendislik	-
Toplam	240

Elli sekizinci birleşimin gündem konuları arasından [59],

- 1/866 numaralı 1934 senesi Muvazene-i Umumiye Kanunu layihası ve Bütçe encümeni mazbatası,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

1934 yılı bütçe görüşmeleri Reis’in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan 1934 yılı bütçesini detaylı bir şekilde anlatmak üzere Maliye Vekili Fuat Bey olmuştur. Maliye Vekili etkileri hala devam etmekte olan dünya ekonomik

¹ Bursa Mebusnin itirazı için; Bkz: TBMM ZC D:4, C:22, S:266 [59].

krizinden dolayı 1934 yılı bütçesinin de önceki yıllarda olduğu gibi “mütevazin” olarak düzenlendiğini belirtmiştir. Vekil ayrıca nafia programının aynen uygulamaya devam edilebilmesi için gerekli paranın kısmen bütçeye koyulduğunu, ülkenin sanayileşmesi amacıyla tespit edilmiş olan sanayi programının uygulanması için de tedbirlerin alındığını belirtmiştir¹ [59].

Maliye Vekili’nden sonra söz alan İzmir Mebusu Halil Bey, dünya ekonomik krizinin Almanya, İngiltere, Fransa ve Amerika’da yarattığı etkilerden bahsetmiş buna karşılık Türkiye’nin alınan tedbirlerle söz konusu ülkeler kadar krizden etkilenmediğini dile getirmiştir. Halil Bey ayrıca Türkiye’nin bir ziraat ülkesi olduğunu ve daima esas olarak ziraat ülkesi kalacağını bu yüzden öncelikli olarak zirai sahada tedbirler alınması gerektiğini dile getirmiştir. Halil Bey konuşmasında Osmanlı idari yapısı hakkında da görüş bildirmiş ve bu konuda şu sözleri söylemiştir²: “...Osmanlı imparatorluğunun inhitat ve inhilal (düşme ve çökme) devirleri, dünya yüzünde, en kötü bir idareyi asırlarca yaşatmıştır ve o idare milletimizi çok haksız olarak şöyle bir hüküm karşısında bulundurmuştur: Avrupa müverrihleri, Avrupa büyükleri Türklerin fetih kuvveti vardır fakat idare ve medeniyet kabiliyetleri, dehaları yoktur, hükmünü vermişlerdir... Bu dört asırlık kötü idarenin mesuliyeti bize, ırkıma ait değildir. Bu dört asırlık müddet zarfında Türk’e kapı kulları hakimdi. O, kapı kulları sultana ve saray vasıtasile milletin mukadderatına hakimdi. Misal söyleyeceğim. Abdülhamit devrinden bahsedeceğim. O sarayı yıkmak için Türk gençliği cefalara, menfalara, hapslere katlandı. Yarım asır süren mücadelede bulundu ve o sarayı dağıttı. O saray ne idi? Arkadaşlar, onu göz önüne getirelim. Türk denilen bir padişah bir tepenin üstünde bir saray içinde mesken yapmış. O sarayın içinde Türkün mukadderatına hakim olanlar, hakiki hakimler kimlerdi? Arap katipler, Arap şeyhleri, Arnavut silahşorlardı. Sarayın etrafını çeviren muhafızlar ise Arnavut taburları, Arap alayları idi. Bu, kime karşı idi? O sarayın içinde oturan adamın saltanatını muhafaza için İşkodralarda, Havranlarda, Yemenlerde memleketi kurtarmak için çalışan Türklere karşı idi. İşte Türk genci yarım asır çalışarak bu saltanatu yıkarak o kötü devre hatime vermiştir. Fakat temizleme ameliyesini

¹ Maliye Vekili Fuat Bey’in 1934 yılı bütçesi hakkında yaptığı detaylı açıklama için; Bkz: TBMM ZC D:4, C:22, S:308-312 [59].

² İzmir Mebus Halil Bey’in konuşması her ne kadar nafia işleri ile ilgili olmasa da, dönemin ideolojik yapısının anlaşılabilirliği açısından, Mebusun Osmanlı-Cumhuriyet karşılaştırması ile ilgili konuşmasının çalışma kapsamında yer alması uygun görülmüştür.

tamamen yapamamıştır. Çünkü yine memleketi idare edenlerin içinde kapu kulları bulunuyordu. Osmanlı imparatorluğunun kötü devrinin amillerinden biri olan taassup yine siyasi bünyemizde yaşıyordu. Bunu temizlemekte Büyük Millet Meclisine ve Cumhuriyete nasip olmuştur. Binaenaleyh Türk bayrağını bu yurttta ebedileştireceğiz. Avrupalıların dediği gibi, medeniyette Türkler geri ve kabiliyetsiz değillerdir. Bunu bilahare yer altından çıkan eski eserler ve vesikalarla alimler meydana koymaktadırlar. Sonra Türkün medeniyet asarı ile yurdun her tarafı müebbet abidelerle doludur ve bütün dünyada her taraftan hayretle bakılmaktadır. Binaenaleyh bu memlekette Türkün yine yeniden büyük medeniyetler kuracağına kaniim. Bu sebeptendir ki Milli Müdafaa bütçesi için istenilen tahsisatı tereddüt etmeksizin kabul ediyorum.” [59].

Halil Bey'in Osmanlı-Cumhuriyet karşılaştırmasının ardından 1934 yılı bütçe görüşmeleri olması gereken ekonomi içeriğini kaybetmiş, görüşmeler Osmanlı-Cumhuriyet ve inkılaplar ekseninde devam etmeye başlamıştır. Şebn Karahisar Mebusu Sadri Maksudi Bey Osmanlı-Cumhuriyet karşılaştırmasını dil ve tarih özelinde yapmıştır. Sadri Maksudi Bey'in konuşması nafia işleri ile ilgili bir içeriğe sahip olmasa da dil ve tarih hakkındaki görüşleri dönemin fikri yapısına ışık tutucu niteliktedir. Sadri Maksudi Bey'in sözleri şöyledir: *“...dil inkılabı bugün yapılmış bitmiş bir inkılap değildir. Yapılmakta olan, daha bitmemiş olan bir inkılaptır. Bu inkılabın ehemmiyetini de milletin büyük kütlesi anlamıştır. Fakat maalesef dil ıslahının ehemmiyetini hala anlamayan fertlere, hatta zümrelere tesadüf edilmektedir. Dil ıslahı meselesi etrafında son zamanlarda edebiyata mensup bazı şahıslarla münakaşalarım oldu. Bu münakaşalarda işittiğim fikirler şu veya bu şahsa ait hususi fikirler olsaydı bundan bahsetmek istemezdim. Fakat son defa bir edebiyat mütehassısı ile yaptığım bir münakaşa çok seciyevi, çok karakteristik bir mahiyette olduğu için gayet kısa bir surette arz edeyim. Bunlar bütün bir zümrenin fikirleridir.*

Beyler, bu ismini zikretmeğe hiç lüzum görmediğim Osmanlı edebiyatı taraftarının dil ıslahı hakkındaki fikirleri tamamile iptidaidir. Evvela dedi ki dil ıslahı diye bir şey olur mu? Lisan ıslah olunur mu, İslah neden ibarettir? Ben aklım erdiği kadar izah ettim ve dedim ki, Beyefendi; bugün Türk milletinin ilim ve edebiyat lisanında % 80 yabancı kelime vardır. Türkün ilim lisanını yabancı kelimeler istila etmiştir Bir milletin ilim lisanının yabancı kelimelerin boyunduruğu altında bulunmasının, pek çok mahzurları

vardır. Türk çocuğu iptidai ve orta mekteplerde ilimden ziyade kelime tahsil etmek mecburiyetindedir. Türk çocukları çok zaman kaybediyor, lisan yüzünden mekteplerde tedrisat müşkülleşiyor. Bu bir. İkinci zarar da şudur: Milletimizin lisanında bu kadar yabancı kelimeler bulunması bu milletin milli şuuruna zarar iras edebilir. Oldu iki.

İlim ve edebiyat dilimizin yabancı kelimeler boyunduruğu altında bulunması milletin istiklali bakışından da zararlıdır. Yabancı kelime kullanmanın önü alınmazsa, yavaş yavaş konuşma dilimizin de büsbütün milli mahiyetini kaybetmesi tehlikesi vardır. Onun için Büyük Gazi; ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır, diyor. Dil ıslahının kısa felsefesi budur, dedim. Türkçeden arapça kelimeler çıkarıldıktan sonra yerlerine ne koyacaksınız, dedi. Türk dili çok zengin bir lisandır. Arapça kelimeler yerine bu gün kısmen unutulmuş ve kısmen unutulmakta olan Türkçe sözleri ikame edeceğiz. Bunlar kafi gelmezse Türkçe sözlerinden ıstılahi kelimeler yaratacağız, dedim. Bu nasıl olur, dedi? Olur, yapılmıştır, bütün mütemeddin¹ milletler ilmi ve edebi dillerini bu suretle yapmışlardır. Kelimeleri nereden bulacaksınız dedi? Alman lisanında söz kökü olarak 900 kadar kelime vardır. Halbuki benim hesabıma göre Türkçede sekiz bin kadar söz kökü vardır. Almanlar 900 kelime söz kökü ile bir ilim lisanı yaratmışlarsa, 8 bin kelime ile bir ilim dili yaratmak bizim için daha kolay olacaktır dedim...

...Tarihi tedris ve tetkik sahasındaki inkılabın mahiyetini kendi fikrimle ifade etmek istemiyorum. Bu hususa dair Büyük Gazinin bir fikrini aynen arzedeceğim. Bir gün Gazi Hazretlerinin meclislerinde bulunmak şerefine nail olmuşum. Gazi Hazretleri dediler ki, siz hukuk tarihi okutuyorsunuz. Hukuk tarihi umumi tarihle alakadardır. Benim tarih sahasındaki tetkikatım bana şu kanaati telkin etti: Kadim devirlerin yüksek medeniyet yaratmış milletlerinden birçoğu Türk ırkına mensup idi. Orta Asya'dan çıkmış milletler idiler. Orta Asya türkün en eski vatanıdır ve medeniyetin de beşiğidir - Ben, Sümerlerin Türklüğü ileri sürülmüştür, dedim. Büyük Gazi, hayır dediler. Bu ancak Sümerler değil, İskitler, Hititler, Metler, Etrüskler de Türk'tür buyurdular - Sonra bu tezleri bütün delillerile, mufassal bir surette izah ettiler - Bir müddet geçtikten sonra, bir münasebetle, tarihi tatbik sahasındaki inkılabın ehemmiyetini, yüksek gayesini Gazi Hazretleri şu şekilde izah buyurdular: Osmanlı devrinde Türk çocuklarının kafası, yanlış

---

¹ Mütemeddin: Medeni.

tarihle doldurulmuştur. Tarihinin, ancak, 600 sene mukaddem 400 çadırılı bir aşiret hayatı ile başladığına sahip olan Türk çocukları Türkün büyüklüğünü hissedemez, anlayamazlar. Türk'e, Türkün pek eski bir millet olduğunu ve en eski medeniyetleri yaratanların Türkler olduğunu anlatmak gerektir. Milletler için hakiki tarihlerini bilmek gayet büyük bir manevi kuvvettir. Bu manevi kuvvet icabında maddi kuvvet şeklinde de tecelli edebilir.

Beş bin sene mukaddem yüksek bir medeniyete malik olan bir ırkın evladı olduğunu bilen bir neferin, bir zabitanın millete, milletin istiklaline atfettiği kıymet bambaşka olacaktır. Büyük bir milletin evladı olduğunu idrak eden fertlerden mürekkep bir ordu yenilmez bir kuvvet olacaktır..."[59].

Şebn Karahisar Mebusu Sadri Maksudi Bey'den sonra söz isteyen olmamış ve ana gündem konusu olan 1934 yılı bütçesinin oylanmasına geçilmiştir.

1934 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.69'da ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.70'de gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.69 1934 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri¹[59].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	2 459 682
2	Riyaset-i Cümhur	386 792
3	Divanı Muhasebat	565 500
4	Başvekalet	1 153 321
5	Şurayı Devlet	218 193
6	İstatistik Umum Müdürlüğü	180 504
7	Diyanet İşleri Reisliği	611 986
8	Maliye Vekaleti	13 793 663
9	Duyunu Umumiye	44 732 086
10	Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü	1 094 112
11	Gümrükler ve İnhisarlar Vekaleti	4 963 678
12	Dahiliye Vekaleti	4 217 908
13	Matbuat Umum Müdürlüğü	89 656
14	Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü	4 107 499
15	Jandarma Umum Kumandanlığı	8 679 379
16	Hariciye Vekaleti	3 085 140
17	Sıhhat İctimai Muavenet Vekaleti	4 746 884
18	Adliye Vekaleti	8 013 478

¹ 1934 yılı ayrıntılı bütçesi için bkz TBMM CZ D:4 C:22 [59].

19	Maarif Vekaleti	6 838 327
20	Nafia Vekaleti	14 388 893
21	İktisat Vekaleti	2 415 250
22	Ziraat Vekaleti	4 987 611
23	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	33 122 957
24	Milli Müdafaa Vekaleti Hava Kısmı	935 740
25	Milli Müdafaa Vekaleti Deniz Kısmı	3 815 560
26	Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü	3 290 643
27	Harita Umum Müdürlüğü	611 488
	Umumi Yekün	173 505 930

Çizelge 3.69'daki veriler doğrultusunda, 1934 yılı genel bütçesinden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %8'i dir.

Çizelge 3.70 1934 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [59].

	Kurum	Fasıl/ Madde	Açıklama	1933 yılı Riyaset Divanı'nın teklifi	1933 yılı Encümenin kabulü
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	18	İnşaat ve tamirat	25 000	40 000
2	Riyaset-i Cümhur				
3	Divanı Muhasebat				
4	Başvekalet				
5	Şurayı Devlet				
6	İstatistik Umum Müdürlüğü				
7	Diyanet İşleri Reisliği				
8	Maliye Vekaleti	172/1	İrat getiren milli emval masrafı/İNŞAAT ve tamirat	20 000	20 000
		173/1	İrat getirmeyen milli emval masrafı/İNŞAAT	100 000	100 000
		173/2	İrat getirmeyen milli emval masrafı/ Tamirat	100 000	125 000
		187	1351 numaralı kanun mucibince sarf olunacak Ankara şehri imar masrafı	164 512	164 512

		193	Sergi binası inşaaı için Milli İktisat ve tasarruf cemiyetine yardım		48 000
9	Düyunu Umumiye	0	2063 numaralı kanun mucibince Ankara Yüksek ziraat ve baytar mektepleri inşaat ve tesisatı için akte edilen istikrazlar karşılığı	0	0
10	Tapu ve Kadastro U.M.				
11	Gümrükler ve İnhisarlar V.	274	İnşaat ve tamirat	53 900	53 900
		302	İnşaat ve tamirat	27 000	23 000
12	Dahiliye Vekaleti	334/1	Muhacirler için yapılacak evlerin ve köylerin inşa ve tamir ve arazi bedeli ve masrafı	18 480	18 480
13	Matbuat Umum Müdürlüğü				
14	Emniyet İşleri U. M.	381	Polis karakollarının tamir masrafı	4 000	4 000
		388	2185 numaralı kanun mucibince Ankara da yapılacak polis mektebi inşaat, tesisat ve sair masrafı	50 000	50 000
15	Jandarma Umum Kumandanlığı	414	İnşaat ve tamirat ve bina mubayaa ve masrafları	75 000	75 000
		420	Ankara'da	100 000	100 000

			yapılacak jandarma mektebi inşaat, tesisat ve saire masrafı		
16	Hariciye Vekaleti				
17	Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti	494	İnşaat, tesisat, tamirat ve istimplak	130 000	130 000
18	Adliye Vekaleti	531/5	Hapishaneler masrafı/inşaat ve tamirat masrafları	150 000	147 000
19	Maarif Vekaleti	584	Meslek mektepleri inşaat, tesisat ve tamirâtı	67 000	67 000
		594/1	İnşaat ve tamirat/devlet malı olan binaların (500 liradan yukarı) inşaat tamirat ve su tesisatı masrafı	58 000	58 000
		546/2	İnşaat ve tamirat/devlet malı olan binaların (500 liraya kadar olan) inşaat ve tamirâtı	25 000	25 000
		546/3	İstanbul rasathanesinin muaddele durbünü binasının ikmali inşaatı	10 000	10 000
20	Nafia Vekaleti	632	Yollar ve büyük köprüler inşaat ve müstacel tamirat masrafı	360 440	297 920
		633	Sular masrafı	1 050 000	1 040 000
		640	Devlet demiryolları inşaatı	6 163 525	5 800 977

		641	Sivas - Erzurum ve iltisakı demiryolu inşaatı bilümm ücret ve masrafı	4 626 000	4 626 000
		643	2094 numaralı kanun mucibince Şefkatli - Ergani inşaatı ve temdidi masarifi umumiyesi		
		646/3	Nafia fen mektebi tesis masrafı/inşaat ve tamirat	1 500	1 500
21	İktisat Vekaleti	695	Balıkçılık enstitü su inşaat, tesisat, tetkikat ve buna ait vesaitin inşa, işletme, tamir ve idare masarifi umumiyesi	29 000	29 000
		699	İnşaat, tesisat ve tamir	5 000	5 000
			Fenerler inşaat hissesi	1	1
22	Ziraat Vekaleti	749	Nazilli pamuk tohumu ıslah istasyonunun inşa ve tesisatı ile Antalya, Bursa ipek böceği kışlatma istasyonlarının ve izmir ziraat mektebinin inşaat ve tesisat noksanlarının ikmali	20 000	20 000
23	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	719	İnşaat, tamirat ve sabit tesisat masrafları	747 700	837 000

24	Milli Müdafa Vekaleti Hava Kısmı				
25	Milli Müdafa Vekaleti Deniz Kısmı	865	Ebniye İnşaat ve tamiri	14 420	20 000
26	Askeri Fabrika U.M.	899	İnşaat, tamirat ve tesisat masrafları	116 830	114 830
27	Harita Umum Müdürlüğü	931	İnşaat ve tamirat ve bilcümle baliz tesisatı masrafı	25 000	25 000
	Toplam				14 076 120

1934 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.70'de görüldüğü üzere 14 076 120 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %8'idir. Genel bütçeden inşaatla ayrılan kısım çalışma kapsamı içerisinde incelenilen bir önceki yıl olan 1933 yılına göre %2 oranında bir artış göstermiştir. İnşaat alanına yapılan harcamanın yaklaşık %74'lük kısmı önceki yıllarda olduğu gibi sadece Demiryolu inşaatına harcanmıştır.

3.4.6. TBMM IV. Dönem –IV. Yasama Yılı (1 Kasım 1934-23 Aralık 1934)

TBMM IV. Dönemi IV. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1934'de başlayıp 23 Aralık 1934 tarihinde sonlanmıştır. IV. Yasama Yılı içerisinde 21 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimlerden herhangi biri alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmamasından dolayı, IV. Dönem IV. Yasama Yılı içerisinde birleşim incelenmemiştir.

3.5 TBMM V. Dönemi (1 Mart 1935-27 Ocak 1939)

TBMM V. Dönemi Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Mart 1935 tarihinde başlayıp 27 Ocak 1939 tarihinde sona ermiştir. Beşinci dönem 1 Olağanüstü Yasama Yılı ve 4 Yasama Yılı ile toplamda 5 Yasama Yılı ve 318 birleşimden oluşmaktadır. V. Dönem içerisinde dört hükümet kurulmuştur. Söz konusu hükümetler, hükümetlerin başbakanları (başvekil) ve çalışmanın ilgili bakanı olan bayındırlık bakanı (nafıa vekili) Çizelge 3.71'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.71 TBMM V. Dönem hükümetleri, başbakanları ve bayındırlık bakanları [28].

Hükümet Adı - Çalışma Aralığı	Başbakan (Başvekil)	Bayındırlık Bakanı (Nafia Vekili)
VII. İnönü Hükümeti 1 Mart 1935-1 Kasım 1937	İsmet İnönü	Ali Çetinkaya
I. Bayar Hükümeti (1 Kasım 1937-11 Kasım 1938)	Mahmut Celal Bayar	Ali Çetinkaya
II. Bayar Hükümeti (11 Kasım 1938-25 Ocak 1939)	Mahmut Celal Bayar	Ali Çetinkaya
I. Saydam Hükümeti (25 Ocak 1939-3 Nisan 1939)	Refik Saydam	Ali Çetinkaya

3.5.1 TBMM V. Dönem Hükümetlerinin Hükümet Programlarında Nafia-Bayındırlık İşleri

3.5.1.1 VII. İnönü Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

VII. İnönü Hükümeti'nin hükümet programını Başvekil İsmet İnönü 7 Mart 1935 tarihinde okumuştur. Hükümet programında nafia-bayındırlıkla ilgili bölümler şöyledir: *"...Biz inkılapların vücuda getirdiği yeni Türk cemiyetinin içeriden ve dışarıdan sulh ve emniyet içinde çalışıp ilerlemesini ve açılmasını amaç tutuyoruz. Sulh ve huzurun bulanmadan kalacağına ve icabında ehliyetle ve fedakarlıkla korunacağına, güven havası, yurdun imarı ve yurttaşın refahı için birinci şart olduğuna inanıyoruz... Sanayileşmeye verdiğimiz ehemmiyet, her zamandan ziyade artmıştır... Demiryollarının, rıhtımların ve limanların Devlet elinde bulunmasının faydaları her gün daha ziyade anlaşılmaktadır."*[28]

3.5.1.2 I. Bayar Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

I. Bayar Hükümeti'nin hükümet programını Başvekil Celal Bayar 8 Kasım 1937 yılında okumuştur. Hükümet programında nafia-bayındırlıkla ilgili bölümler şöyledir: *"Arkadaşlar, ...Belediyeler beş senelik mesai planı tanzimine sevk edilecek harita, imar planı, su, ışık, kanalizasyon, kültür ve spor işleri, çocuk bahçeleri ve kısaca şehirlerin sıhhat ve güzelliğini alakadar eden belli başlı işleri, planlaştıracak ve bu planlar, şefin işaret buyurdukları veçhile merkezde (belediyelerimizi türeli bir surette aydınlatmak, kılavuzlamak) vazifesiyle teşkil edilecek olan teknik büronun mütekaddim tetkik ve*

kontrolüne tabi olacaktır. Belediyeler, mesken, bina, yiyecek ve içecek gibi hayat ucuzluğunda ölçüler kanunu tatbikatı gibi alış veriş doğruluğunda müessir vazifeler alacaklardır. Belediye gelirlerini artırmak için tedbirler alınacak ve şehir dahilindeki kara ve deniz nakliyelerinin ve diğer ticari mahiyette umumi hizmet işlerinin peyderpey belediyelere devri temin olunacaktır... İstanbul'dan başlanarak coğrafi mevkii ve tabii güzelliği seyyah celbine müsaide şehirlerimizin bir plan dahilinde ve bu maksadlarla imarına devlet bütçesinden yardım edilecek... Ana ve çocuk hayat ve sıhhatinin korunması için şimdiye kadar tesis edilmiş olan doğum ve çocuk bakım evleriyle çocuk bakım dispanseri ve süt çocukları müşahade evlerinin sayılarının artırılması, köylerde doğum yardımlarını temin edecek köy ebesi yetiştirmek için köy ebe mektepleri tesisi, şehir, kasaba ve köylerimizin sıhhi vaziyetlerini ıslah için içilecek su tesisatı, fenni mezbahalar tesisi.

Bir millet müstakil hüviyet ve kıymet veren siyasi varlık makinasında, devlet, fikir ve ekonomi hayat mekanizmaları, birbirlerine bağlı ve birbirlerine tabidirler; o kadar ki, bu cihazlar birbirine uyararak aynı ahenkte çalıştırılmazsa hükümet makinasının motris kuvveti israf edilmiş olur, ondan beklenen tam verim elde edilemez... Parti programımız, tarım, endüstri, madenler, ormanlar, tecim ve bayındırlık işlerini, ekonomi başlığı altında toplamış bulunuyor... Ziraat, iktisad, nafia ve hatta maliye vekaletlerinin uğraştıkları işlerin birbirinin kuvvetini azaltmayacak ve bilakis artıracak şekilde merkezi bir koordinasyona tabi tutulması, rasyonel çalışmanın tabii icabıdır... Endüstrileşmek, en büyük milli davalarımız arasında yer almaktadır. Çalışması ve yaşaması için ekonomik elemanları memleketimizde mevcut olan büyük, küçük her çeşid sanayii kuracağız ve işleteceğiz... Bildiğiniz gibi ilk beş yıllık sanayileşme planımız 1934'te neşredilmiştir. Geniş manası ile en rasyonel çalışma esasını da ihtiva eden bu ilk plan hazırlıkları bitmiş ve onların da inşaatlarına geçilmesi, gün meselesi haline gelmiş bir iki fabrika istisna edilirse tamamen ve şimdiden realize edilmiştir denebilir. Birinci beş senelik program harici olarak Karabük demir çelik fabrikaları grubuna şehirlerimizin muayyen devre zarfında içme suyu tesisatına malik olmaları hakkındaki kanunu nazara alarak bir çelik boru fabrikası da ilave edilmiştir. Yine ilk beş senelik program harici olarak suni gübre imali, dolayısıyla, memleketin zirai kalkınmasile alakalı bir hamızı azot fabrikası Doğu ve Orta Anadolu çimento ihtiyaçlarını karşılamak üzere 60 bin ton

istihsal kudretinde bir çimento fabrikası, Doğuda 10 bin iğlik bir iplik fabrikası kurulması hakkındaki mesaimiz hayli ilerlemiştir.

Küçük sanayiye, el sanayiine, turistik sanayi ile büyük endüstri hamlemize muvazi bir ehemmiyet vereceğiz. Bu, zaten büyük sanayi hareketimizin kendiliğinden de doğup inkişafa götüreceği bir netice olacaktır... Ergani bakırının tesisat ve inşaatına başladığımızı arz etmiştim... Üç senelik birinci plan devresinde İstanbul'da eski tersane mevkiinde yeni bir tersane kuracağız... İstanbul'da modern tesisata malik transit satışlar da yapacak bir kömür deposu tesis olunacaktır.

Cumhuriyetin ilk senelerinden beri dikkatle, ısrarla üzerinde durduğumuz demiryolları inşaat siyaseti hedeflerine ulaşmak için durmadan başarı ile tatbik olunacaktır. Sivas, Erzurum ve Diyarbakır-Irak ve İran hatlarının inşaatına mevcut kanunların ahkamı dairesinde devam edeceğiz. Bunlar haricinde mesela Burdur-Antalya gibi inşaatlarını tasarladığımız hatları ve büyük limanların inşaatlarını, mali ve teknik imkanlar dairesinde ve ekonomik askeri ehemmiyetlerine göre sırasıyla ele alacağız. Bundan başka İstanbul'da Sirkeci ve Haydarpaşa istasyonları arasında feribot yolu ile doğru tren rabitası tesisini tahakkuk ettirmek kararındayız. Bunun muhtelif bakımlardan menfaati aşıkardır. Demiryolu hatlarımızı iç sahalara bağlayacak ve bu hatların biran evvel milli ekonomik kalkınmaya azami hizmetini temin edecek olan karayolu inşaatı önümüzdeki devrelerde teksif ve bir planla tevsi edilmek lazımdır. Her bölgenin ihtiyacına göre istasyonlarda tamamlayıcı tesisat da yapılmak ve muhtelif malların lazımı gibi sevkinin temin edecek teknik şartları haiz vagon mevcudunu artırmak zaruridir.

Filhakika devlet demiryolları şebekemiz her sene inşa edilen ve satın alınan yeni hatlarla bu gün 7 bin kilometreye baliğ olmuştur. Şebeke üzerindeki muharrik ve müteharrik vesait miktarı; memleketin umumi iktisadi bünyesinde her gün artmakta olan inkişafa cevap verecek nispette değildir. Hatlarımız pek yakın atide, 10 bin kilometreyi bulacağına ve bilhassa bazı büyük devlet maden işletmelerinin istilzam ettiği keşif sefer ve vesait ihtiyacına nazaran mevzu gittikçe hususi bir ehemmiyet almaktadır. Evvelce işletme hasılatı fazlaları karşılık gösterilerek muharrik ve müteharrik vesait mübayaasına yüksek meclisce müsaade buyrulmuştur. Hasılat nispetlerindeki tahmini aşan tezayüd bu esas dahilinde mübayaaya planını tevsi imkanını göstermektedir. Diğer

taraftan istihsalatımızın yer yer tezayüdü ve piyasa tekniğinin memlekete inkişafı kara ve deniz yollarıyla gerek içerden gerek dışarıdan demiryollarımızla irtibat tesis edilmiş ve edilmekte olması yalnız faaliyeti artırmakla kalmamış hububat merkezi olan sahalara tesadüf eden istasyonlarda silo ve tahmil ve tahliye tesisatı taze meyve, sebze ve emsali maddelerimiz için soğuk hava tertibatlı kafi vagon tedariki bunlar için hususi süratle nakliyat temini ihtiyaçlarını da beraber doğurmuştur. Bu arada tek vagonlu, kömürle işleyen otoray kullanılmasını ve bu suretle sürat ve masraftan ve daha uzun mesafeler için kullanılacak muharrik ve müteharrik vasıtalarından tasarrufu ehemmiyetle tetkik edeceğiz. Bu ihtiyaçları hazeri ve seferi vaziyetler bakımından bir kül halinde mali imkanlarla telif ederek planlaştıracacağız. Bunun için bir layiha ile yüksek meclise geleceğiz.

Şefin, yol inşaatı hakkındaki işaretlerini tahakkuk ettireceğiz. Bunun için yüz kilometre kadar bir kısım kalmış olan 652 kilometrelik İran transit yolunun memlekette başlanmış ve başlanacak asfalt yolların geçit vermeyen nehirler ve büyük sular üzerinde inşasına veya tamir veya tadiline lüzum görülen köprülerin ve diğer umumi ve hususi kara yollarının inşa planını vücuda getireceğiz. Bütçe imkanları nispetinde peyder pey tahakkuk ettirmeye çalışacağız. Bu meyanda şose ve köprüler kanununda muhtelif bakımlardan zaruri gördüğümüz bazı tadilat için yüksek meclise bir layiha ile müracaat edeceğiz.

Yol inşası bakımından hususi idarelerin münasebetlerini daha ameli ve faydalı bir şekle koymak için tekliflerimiz olacaktır.

Su işlerini memleketin hayati mevzularından biri telakki ediyoruz. Gerek nafianın uğraştığı kısım gerek iktisadın uğraştığı kısım gerekse ziraatı alakadar edecek kısımlar umumi bir planda toplanacaktır.

Nafianın uğraştığı büyük su işleri haricinde küçük su işleri ile de uğraşmak ve bilhassa sulama hak ve vazifelerini tanzim ederek bütün çiftçilerin mevcut sulardan muntazam istifadelerini temin eyleme kararındayız. Bunun için bir layiha hazırlamaktayız. Diğer taraftan elektrikleendirme dairesini su kuvvetlerinden beyaz kömür olarak istifade için tetkiklere devam edeceğiz. Bu etüdler şimdilik, Sakarya Nehri, Adana, Kayseri mıntıkası suları, Ege suları, Fırat Nehri ve kolları ve Kızılırmak üzerinde devam etmektedir.

Devletin havayollarını iç şehirlerimiz ve dış hava istasyonları ile biran evvel devamlı irtibat tesis edecek hale getirilmesi ve havacılığın inkişafı üzerine pek çok dikkat ve ihtimamızı celbedecek başlıca mevzulardan biri olacaktır. Dünyada havacılık o kadar ilerlemiştir ki, havayollarında kazalar ve riskler demiryollarındaki kadar azalmıştır. Türk Hava Yolları her türlü ve en mütekamil emniyet tedbirleriyle memleketin en emin, en çabuk en rahat vasıtasıdır ve vasıtası kalacaktır.

Posta, telgraf ve telefon işlerinin rasyonel bir şekilde cereyanı için sarf edilmekte olan çalışmalara hız verilecektir. Şehirlerimiz arasında telefon tesisatının ikmalî askeri ve idari noktalardan ehemmiyeti haiz mıntıklalarda telsiz istasyonları tesisi ve sürati umumiyede bu idarenin devlet için azami derecede rantabl ve fertler için azami derecede faydalı ve seri bir hale gelmesi için bütün tedbirler alınacaktır.

İlave ve tesis edilecek fakültelere aid işi hazırlayarak Ankara Üniversitesi'ni kuracağız.

Mevcut harb sanayii fabrikalarımızı tam randıman alacak surette çalıştıracak ve henüz noksan kısımlarını tamamlayacağız. Harb sanayiimizin inkişafına hususi önem vermek umumi endüstrileşme hareketlerimizde harb vaziyet ve ihtiyaçlarını daima göz önünde tutmak kararındayız.”[28].

3.5.1.3 II. Bayar Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

II. Bayar Hükümeti Atatürk'ün ölümünün ardından kurulmuştur. Hükümet programı olarak mecliste Başbakan Celal Bayar tarafından okunan metin hükümet programından ziyade Atatürk'ün anısına düzenlenmiş bir konuşma niteliğindedir. Konuşma içeriğinde bir önceki hükümetin hükümet programının izleneceği ve Cumhuriyet Halk Partisi programının hükümetin rehberi olacağı dile getirilmiştir [28].

3.5.1.4 I. Saydam Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

I. Saydam Hükümeti'nin hükümet programını Başvekil Refik Saydam okumuştur. Hükümet programının nafia-bayındırlıkla ilgili bölümü şöyledir: *“Kabinenin programı, şimdiye kadar olduğu gibi, mensub olduğumuz Cumhuriyet Halk Partisi'nin programını tahakkuk ettirmek gayesine dayanmaktadır... Demiryolu inşaatı Cumhuriyet devrinin çizdiği büyük program dairesinde devam ettirilecektir. Demiryollarımızın iktisadi ve teknik esaslar dahilinde inkişafı için başlamış olan harekete kuvvetle devam*

olunacaktır. Memleketin en ziyad muhtaç olduğu ve tahakkuku halinde en yüksek ve feyizli neticeler vereceği tabii bulunan su işlerine B.M. Meclisimizin gösterdiği büyük alaka sayesinde geniş bir plana başlanmış olduğu malumunuzdur. Bu mesaiye devam olunacaktır. Nafia ve amme hizmetleri üzerindeki çalışmalar da aynı hızla yürüyecektir.”[28].

3.5.2 TBMM V.Dönem – Olağanüstü Yasama Yılı (1 Mart 1935-25 Ekim 1935)

TBMM V. Dönem Olağanüstü Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri’ne göre 1 Mart 1935’te başlayıp 25 Ekim 1935 tarihinde sonlanmışır. Olağanüstü yasama yılı içerisinde 49 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 23., 27. ve 38. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.5.2.1 23. Birleşim (4 Mayıs 1935)

4 Mayıs 1935 tarihinde gerçekleşen 23. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.72’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.72 Anahtar kelimelerin 23. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	16
Mimar	6
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	7
Bayındırlık	-
Nafia	64
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	23
Mühendislik	-
Toplam	116

Yirmi üçüncü birleşimin gündem konuları arasında [60],

- Yüksek Mühendis Mektebi hakkındaki 1275 sayılı kanunun 1. Maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun layihası ve Nafia ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/135), çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Yüksek Mühendis Mektebi hakkındaki kanuna ek fıkra eklenmesine dair görüşmeler Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında mebusandan söz isteyen olmamış ve kanun maddelerinin oylanmasına geçilmiş ve kanun kabul edilmiştir. Yüksek Mühendis Mektebi hakkındaki ek kanun şöyledir:

"MADDE 1 — Yüksek mühendis mektebi hakkındaki 24 - V -1928 tarih ve 1275 numaralı kanunun birinci maddesine aşağıdaki fıkra ilave edilmiştir:

Yüksek mühendis mektebi bir müdürle idare olunur, mektebin müdürü Nafia Bakanı'nın inhası üzerine müşterek kararname ile tayin edilir." [60].

Yirmi üçüncü birleşim içinde geçen mimar ve mühendis kelimeleri çalışma içeriği ile ilgili olmayan Kazanç Vergisi Kanunu hakkındaki gündem konusu içeriğinde geçmektedir. Kanun iş yeri olan serbest meslek sahiplerinin ödeyecekleri vergi miktarları hakkındadır [60].

3.5.2.2 27. Birleşim (22 Mayıs 1935)

22 Mayıs 1935 tarihinde gerçekleşen 27. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.73'te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.73 Anahtar kelimelerin 27. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	93
Mimar	14
Mimarlık	-
Mimari	1
İmar	7
Bayındırlık	2
Nafia	35
Müteahhit	4
Müteahhitlik	-
Mühendis	32
Mühendislik	1
Toplam	189

Yirmi yedinci birleşimin gündem konuları arasından [60],

- 1935 yılı Muvazene-i Umumiye Kanunu layihası (1/3),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

1935 yılı bütçe görüşmeleri Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Maliye Vekili Fuad Ağralı olmuştur. Vekil 1935 yılı bütçesinin mütevazın olarak hazırlandığını, bütçenin bir önceki yıla göre yaklaşık 11 milyon lira fazla olduğunu belirtmiştir. Maliye Vekili, cumhuriyetin büyük eseri olan demiryollarının inşası için hazırlanan kanunlarla belirlenen programın aynen uygulanabilmesi için bütçede yazılı rakamdan başka 8.5 milyonluk ek bir ödeneğin de yapıldığını belirtmiş ve 1935 yılı için devlet hizmetlerine ayrılan paranın oransal karşılığını şöyle belirtmiştir:

“Nafia, maarif, iktisad, sıhhat, ziraat işleri: % 28.4

Düyunu umumiye: % 17.1

Müdafaa %: 30.5

Jandarma %: 4.7

Devletin diğer bütün teşkilatı: % 19.3” [60].

Maliye Vekili konuşmasının devamında finansal konulara değinmiş, Türk parası, döviz, borçlar, krediler üzerinde durmuştur. Konuşma içeriğinde ülkede planlanan bayındırlık işlerine değinmemiştir.

Maliye Vekili'nden sonra söz alan İzmir Mebusu Halil Menteşe, ekonomi konusunu yerel yöntemlerle değil genel olarak ele almak gerektiğini belirtmiş, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşulları Selçuklu ve Osmanlı'ya dayandırarak açıklamıştır. Halil Menteşe'nin konu hakkında sözleri şöyledir: *“Uzun asırlar imparatorluk hayatı yaşadıkdan, dahilde, hariçte uzun boğuşmalar yaptıktan sonra nihayet mübarek ana yurdumuzun hududunda toplanmış bulunuyoruz. Buradan bir karış geri gitmemeğe, yalnız milli mevcudiyetimiz için değil, mensub olduğumuz büyük ırkın şerefi namına borçluyuz. Büyük ırkın şerefi, diyorum. Türk, seyri mevcudiyetinde öyle devirler yaşamıştır ki, o devirlerde yalnız kuvvet ve kudret ile değil, medeniyet ile dahi o zamanki milletlerin üzerinde yaşamıştır. Bunu aramak için toprağın altına kadar gitmeğe lüzum yoktur. Toprağın üstünde ve Türkün bütün büyük güzergahında bu gün o medeniyetin şaheserleri yeryüzünü süslemektedir. Tarihin ibtidai devrine değil, daha yakınlara baksak dahi, mesela Selçuk devrini, mesela Osmanlıların itila devri olan iki buçuk asırlık zamanı ele alsak, yurdumuzun her tarafı bilhassa büyük merkezler Türkün*

dehai medeniyetinin şaheserleriyle dopdoludur. Geçenlerde bir mütehasıs mühendisten şu suali sormuştum: Dedim ki, büyük abideler, mesela Süleymaniye, Yenıcamı, Sultan Ahmed hakikaten, denildiği gibi, yüksek bir kıymeti mimariyi temsil ediyor mu? Bu mütehasıs zatin vermiş olduğu cevab şu olmuştur: Onlar Türkün dehasını temsil eden şaheserlerdir. İlim, fen, bu gün de, yarın da, müebbeden onların önünde huşu ile, tazimle eğilmeğe mecburdur (Alkışlar)... Niçin Türkün seyri medenisi o devirlerde en üstün bulunmuştur Çünkü o devirlerde Türk, mukadderatına tamamile sahibti. Onun başbuğu milletin ve ordunun içinde yaşardı. Henüz din, amme hidematı üzerinde hakim değildi... Sultan Süleyman zamanında nizamı devletin hükümleri birer birer ihlal edilmeğe başlamıştır. En mühimlerinden biri, damadların Devlet memuriyeti alması idi. Hırvat Rüstem Paşa ilk defa Hürrem Sultana damad olmuştı, müsahib nüfuzu, saray entrikaları devletin bünyesinde tahribat yapmağa başlamıştı... İşte bu iki amildir ki Devletin bünyesini zayıflatmış ve bu zayıflamalar birçok mağlübıyetlere sebep olmuş ve kapitülasyonlar, ihsan ve atıfat suretile verilmiş olan kapitülasyonlar siyasi muahedelerle katıvet kesbetmiştir. Dinin amme müessesatına hakimiyeti dolayisile üniversiteler skolastik mahıvet almış... Şimdi arkadaşlar bu gün biz Türkler, burada toplanan Türkler mukadderatımıza tamamen sahib ve müstakiliz. Bence büyük vazife şudur: Türkün dehasının, tam ve sağlam kalan cevherinin azami inkişafını temin edecek şeraiti yurdumuzda ihzar etmek. Bu şeraıt ilmi ve iktisadi cihazlardır. Fakat her şeyden mahrum bir yurd elimizde kalmıştır... Her şeyden evvel emniyet tertibatımızı süratle kurmak lazımdır. Emniyet tertibatımız deyince, evvela ordu hatıra gelmek lazımgelir, fakat orduyu lazımgelen yerlere süratle tahsit etmek manevrelerini ikmal için bir an evvel şimendiferler üzerinde, yollar üzerinde bütün vesaitimizi teksif etmeliyiz... Bir an evvel şimendiferleri ve yolları bitirelim... Hulasatan şunu söylemek istiyorum ki arkadaşlar; Bu memleketin siyasi vaziyeti itibarile her şeyden evvel ordumuzu, emniyet şebekemizi ikmal etmek mecburiyetindeyiz. Onun için bütün kuvvetimizi ikinci ve üçüncü derecede olan ve uzun zamandan sonra irad verecek olan bir takım hizmetlere hasretmeyerek, dağıtmayarak, ordu, şimendifer ve yol üzerinde teksif edelim. Çiftçinin yüklerini hafifletmek suretile memleketin dahili iktisadiyatını genişletmek yoluna hasredelim. Bütçemizi de bu esas dairesinde yeniden tetkik edelim.” [60].

Halil Menteşe'den sonra söz alan Afyonkarahisar Mebusu Berç Türker, ülkenin savunmasına ve imarına aid masrafların mukaddes masraflar olduğunu, nafia işlerinin ve yeni uygulanan sanayi programının ülke ekonomisini kalkındıracağını ancak ekonomide canlanma olana kadar tasarruf edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

1935 yılı bütçesi hakkında Manisa Mebusu Refik Şevket İnce, Muğla Mebusu Hüsnü Kitabacı, Eskişehir Mebusu Emin Sazak, Çorum Mebusu İsmail Kemal Alparsar, ve Denizli Mebusu Mazhar Müfid Kansu da söz almışlardır. Mebusanın konuşma içeriği vergiler, hububat alımı, hayvan fiyatları, maden işleri, bankacılık işleri gibi ekonomik veriler hakkında olmuştur. Mebusanın beyanlarının ardından 1935 yılı bütçe kanunu maddelerinin oylanmasına geçilmiştir.

1935 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.74'te, ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.75'te gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.74 1935 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri [60].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	2 895 712
2	Riyaseticümhur	400 880
3	Divanı Muhasebat	593 366
4	Başvekalet	1 099 072
5	Şurayı Devlet	217 813
6	İstatistik Umum Müdürlüğü	563 072
7	Diyanet İşleri Reisliği	610 616
8	Maliye Vekaleti	13 799 114
9	Duyunu Umumiye	46 492 563
10	Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü	1 134 770
11	Gümrükler ve İnhisarlar Vekaleti	4 947 659
12	Dahiliye Vekaleti	4 316 744
13	Matbuat Umum Müdürlüğü	111 398
14	Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü	4 112 003
15	Jandarma Umum Kumandanlığı	9 298 752
16	Hariciye Vekaleti	3 220 480
17	Sıhhat İçtimai Muavenet Vekaleti	4 820 587
18	Adliye Vekaleti	8 716 208
19	Maarif Vekaleti	9 058 540
20	Nafia Vekaleti	12 440 005
21	İktisat Vekaleti	4 079 150
22	Ziraat Vekaleti	5 079 251
23	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	44 130 678

24	Milli Müdafaa Vekaleti Hava Kısmı	4 862 270
25	Milli Müdafaa Vekaleti Deniz Kısmı	4 198 274
26	Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü	3 206 155
27	Harita Umum Müdürlüğü	614 831
	Umumi Yekün	195 011 053

Çizelge 3.74'teki veriler doğrultusunda, 1935 yılı genel bütçesinden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %6'sıdır. Bu oran bir önceki yıla göre %2'lik bir düşüş göstermiştir.

Çizelge 3.75 1935 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [60].

	Kurum	Fasıl/ Madde	Açıklama	1935 yılı Riyaset Divanı'nın teklifi	1935 yılı Encümençe kabul edilen
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	9/3	Milli saraylar masrafı/ sarayların tamir ve boya masrafı	20 000	19 200
		18	İnşaat ve tamirat	75 000	52 800
2	Riyaset-i Cümhur				
3	Divanı Muhasebat				
4	Başvekalet				
5	Şurayı Devlet				
6	İstatistik Umum Müdürlüğü				
7	Diyanet İşleri Reisliği				
8	Maliye Vekaleti	171/1	İrat getiren milli emval masrafı/inşaat ve tamirat	20 000	9 600
		172/1	İrat getirmeyen milli emval masrafı/inşaat	100 000	96 000
		172/2	İrat getirmeyen milli emval masrafı/ Tamirat	125 000	120 000
		185	1351 numaralı kanun mucibince sarf olunacak Ankara şehri imar	164 512	157 930

			masrafı		
		191	Sergi binası inşaaı için Milli İktisat ve tasarruf cemiyyetine yardım		38 400
		194	Dahiliye evinin inşaat bedeline verilecek bono mukabili	167 000	167 000
9	Düyunu Umumiye				
10	Tapu ve Kadastro U.M.				
11	Gümrükler ve İnhisarlar V.	274	İnşaat ve tamirat	58 900	56 540
		302	İnşaat ve tamirat	43 370	41 640
12	Dahiliye Vekaleti				
13	Matbuat Umum Müdürlüğü				
14	Emniyet İşleri U. M.	381	Polis karakollarının tamir masrafı	4 000	3 840
		388	2185 numaralı kanun mucibince Ankara da yapılacak polis mektebi inşaat, tesisat ve sair masrafı	50 000	48 000
15	Jandarma Umum Kumandanlığı	413	İnşaat ve tamirat ve bina mubayaa ve masrafları	75 000	72 000
		419	Ankara'da yapılacak jandarma mektebi inşaat, tesisat ve saire masrafı	100 000	96 000
16	Hariciye Vekaleti	442/1	Elçilik ve konsolosluk masrafı/bina ıcar, inşa ve satınalma bedeli	260 000	249 600

17	Sihhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti	493	İnşaat, tesisat, tamirat ve istimlak	84 471	65 980
18	Adliye Vekaleti	529/5	Hapishaneler masrafı/İNŞAAT ve tamirat masrafları	147 000	141 120
19	Maarif Vekaleti	585	Meslek mektepleri İNŞAAT, tesisat ve tamiratı	61 000	58 570
		595/1	İNŞAAT ve tamirat/devlet malı olan binaların (500 liradan yukarı) İNŞAAT tamirat ve su tesisatı masrafı	176 332	166 880
		595/2	İNŞAAT ve tamirat/devlet malı olan binaların (500 liraya kadar olan) İNŞAAT ve tamiratı	25 500	23 620
		595/3	İstanbul rasathanesinin muaddele dürbünü binasının ikmali İNŞAATI	10 000	9 600
		600/4	Üniversite masrafları/ Üniversite merkez binasile fakülteler ve bunlara bağlı bütün müessese ve seririyatlarda yapılacak tamirat, İNŞAAT ve tesisat ile alınacak alat ve edevat ve ders levazımı ve	200 000	192 000

			mefruşat ve sair masraflar		
20	Nafia Vekaleti	632	Yollar ve büyük köprüler inşaat ve müstacel tamirat masrafı	547 920	527 610
		633	Sular masrafı	1 400 000	1 393 000
		640	449, 625, 692, 787, 793, 1158, 2405 numaralı kanunlara göre yapılmakta olan hatlarla diğer müteferrik hat ve limanlar masrafı	5 267 969	5 216 055
		641	2200 numaralı kanuna göre yapılmakta olan Sivas - Erzurum ve Malatya iltisak hattı bilcümle ücurat ve masarifi karşılığı	61 269	21 820
		642	2214 numaralı kanuna göre yapılmakta olan Filyos - Ereğli hattı bilcümle ücurat ve masarifi karşılığı	972 000	960 880
		643	2134 ve 2611 numaralı kanunlara göre yapılmakta olan Afyon - Antalya ve Burdur - İsparta hattı bilcümle ücurat ve masarifi karşılığı	1 709 127	1 662 410
		647/3	Nafia fen mektebi tesis masrafı/inşaat ve tamirat	15 000	14 400
21	İktisat Vekaleti	690	İnşaat, tesisat ve	1 000	960

			tamir		
		713	Balıkçılık enstitüsü inşaat, tesisat, tetkikat ve buna aid vesaitin inşa, işletme, tamir ve idare umumi masrafları	35 600	34 940
		717	İnşaat, tamirat, tesisat	4 000	3 840
22	Ziraat Vekaleti	762	Adana ziraat mektebi inşaat ve tesisat noksanlarının ikmali	8 000	7 660
23	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	799	İnşaat, tamirat ve sabit tesisat masrafları	750 000	720 000
24	Milli Müdafa Vekaleti Hava Kısmı	838	İnşaat, tamirat, istimplak	450 000	9 600
25	Milli Müdafa Vekaleti Deniz Kısmı	875	Ebniye İnşaat ve tamiri	20 000	19 200
26	Askeri Fabrika U.M.	903	İnşaat, tamirat ve tesisat masrafları	89 478	85 900
27	Harita Umum Müdürlüğü	935	İnşaat ve tamirat ve bilcümle baliz tesisatı masrafı	25 000	24 000
	Toplam				12 588 595

1935 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.75'te görüldüğü üzere 12 588 595 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %6'sıdır. Genel bütçeden inşaata ayrılan kısım çalışma kapsamı içerisinde incelenilen bir önceki yıl olan 1934 yılına göre %2 oranında bir düşüş göstermiştir. İnşaat alanına yapılan harcamanın yaklaşık %62'lik kısmı önceki yıllarda olduğu gibi sadece Demiryolu inşaatına harcanmıştır.

3.5.2.3 38. Birleşim (14 Haziran 1935)

14 Haziran 1935 tarihinde gerçekleşen 38. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.76'te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.76 Anahtar kelimelerin 38. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	89
Mimar	37
Mimarlık	-
Mimari	3
İmar	27
Bayındırlık	-
Nafia	209
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	83
Mühendislik	6
Toplam	454

Otuz sekizinci birleşimin gündem konuları arasından [61],

- Nafia Vekaleti teşkilat ve vazifelerine dair olan kanuna ek kanun layihası ve Nafia ve Bütçe Encümenleri mazbataları (1/223),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Nafia Vekaleti teşkilat yapısı hakkındaki kanuna ek yapılması hakkındaki görüşmelere Erzincan Mebusu Samih İlter’in, konunun çok acil olarak görüşülmesi gerektiği belirtmesi ile başlamıştır. Reis konuyu meclise sunmuş, konu hakkında mebusandan söz alan olmamış ve ek kanun tasarısının oylamasına geçilmiştir. Ek kanun tasarısı vekaletin teşkilat yapısındaki kimi idari değişiklikler hakkındadır, ancak kanun tasarısının 4. Maddesi vekaletin mevcut inşa etkinliğinin sınırlarının belirlenmesi açısından önemlidir. Söz konusu kanun maddesi şöyledir:

“MADDE 4 — 1936 mali yılından itibaren Devlet daire ve müesseselerine aid inşaat ve esaslı tamirat tahsisatı, her daire namına ayrı ayrı maddeleri ihtiva etmek üzere, Nafia Vekaleti bütçesinde açılacak bir fasılda toplanır.

Bu inşaat ve esaslı tamirata aid her türlü masraflar bu kanunun meriyete girdiği tarihten itibaren işin tallük ettiği inşaat ve tamirat tahsisatlarından verilir.” [61].

Nafia Vekaleti teşkilatına dair ek kanun maddeleri içerisinde 4. Madde çalışma içeriği açısından önemlidir. Zira söz konusu maddenin kabul edilmiş tarihi olan 1935 yılına kadar ülkede her kurum kendi inşaat faaliyetini sürdürmektedir ki bu durum çalışmanın bu noktasına kadar incelenmiş olan bütçe fasıllarından gözlemlenebilmektedir. Ancak bu

kanun maddesi ile birlikte kurumların inşa ve tamir işleri artık tek merkezden yani Nafia Vekaleti'nden yürütülmesi planlanmaktadır. Bu durum dönemin Türkiye'sinde bayındırlık kavramının sadece demiryolu-yol-sulama işleri olarak algılanmasından farklı daha geniş bir anlam kazandığının göstergesidir. Artık bayındırlık kavramı sadece alt yapı hizmeti olarak algılanmamakta, bina inşaatı olarak da kabul edilmektedir.

3.5.3 TBMM V.Dönem –I. Yasama Yılı (1 Kasım 1935-31 Temmuz 1936)

TBMM V. Dönem I. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1935'te başlayıp 31 Temmuz 1936 tarihinde sonlanmıştır. I. Yasama Yılı içerisinde 81 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimlerden herhangi biri alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmamasından dolayı, beşinci dönem birinci yasama yılı içerisinde birleşim incelenmemiştir.

3.5.4 TBMM V.Dönem –II.Yasama Yılı (1 Kasım 1936-18 Eylül 1937)

TBMM V. Dönem II. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1936'da başlayıp 18 Eylül 1937 tarihinde sonlanmıştır. II. Yasama Yılı içerisinde 77 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 69. birleşimin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşim çalışma kapsamına alınmıştır.

3.5.4.1 69. Birleşim (31 Mayıs 1937)

31 Mayıs 1937 tarihinde gerçekleşen 69. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.66'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.77 Anahtar kelimelerin 69. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	-
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	114
Bayındırlık	-
Nafia	40
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-

Mühendis	-
Mühendislik	-
Toplam	154

Altmış dokuzuncu birleşimin gündem konuları arasından [62],

- Ankara Şehri İmar Müdürlüğü teşkilat ve vezâifinin Ankara Belediyesi'ne devri hakkında kanun layihası ve Dahiliye ve Bütçe Encümenleri mazbataları (1/833), çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Ankara Şehri İmar Müdürlüğü'nün Ankara Belediyesi'ne bağlanması hakkındaki görüşmeler Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Muğla Mebusu Hüsnü Kitapçı olmuştur. Hüsnü Kitapçı İmar işlerinin belediyeye ait iş olduğunu, ancak Ankara'nın merkezi hükümet olmasından dolayı, şehrin imar işlerine daha fazla önem verilmiş ve Dahiliye Vekaleti'ne bağlı tüzel kişiliğe sahip bir müdüriyet kurulmuş fakat işin doğal seyrine göre söz konusu müdüriyetin belediyeye bağlanması gerektiğini, müdürlüğün belediyeye bağlanmasından sonra tüzel kişiliğe sahip olmasına gerek olmadığını zira müdürlüğün sahip olduğu görevlerin, belediyenin görevleri arasında olduğunu belirtmiştir [62].

Hüsnü Kitabacı'nın ardından söz alan Dahiliye Vekili Şükrü Kaya, Ankara İmar Müdürlüğü'nün hangi sebepler ve koşullar altında kurulmuş olduğunu şu sözlerle açıklamıştır: *"...Ankara İmar Müdürlüğü, Ankara Devlet merkezinin planını tanzim ve tatbik için kurulmuş, bir müessesedir. Ankara Belediyesi'nin nihayet ne bütçesi, ne de teşkilatı ve ne de salahiyeti fenniyesi, böyle büyük bir yükü üzerine alacak kabiliyette olmadığı için, Devletin yakından alakadar olduğu ve nakdi fedakarlıkta bulunduğu bu şehrin imarı için bir Devlet organı kurmak tabii ve zaruri görülmüştü. Dostlarımızın ve hepimizin yüzünü güldüren Ankara'nın hali hazır, milletimizin büyük fedakarlığının eseri olmakla beraber, kısmen de bu müdüriyeti umumiyenin eseridir, denilebilir. Ankara, Türkiye'nin ilk planı yapılan ve şehir hayatı yaşadığı halde tatbik edilen bir şehirdir... Ankara'mızın böyle güzel bir nümune olması, bize, diğer şehirlerimizi de, Ankara'ya yakın ve Ankara gibi, temiz, güzel, havalı bir şehir yapmak ihtiyacını ve hevesini vermiştir. Her belediye gayet tabii olarak bunu tatbik etmekle meşguldür."* [62].

Dahiliye Vekili, bir önceki yıl bütçe görüşmeleri sırasında Ankara'ya ait olan kısmın Ankara Belediyesi'ne bağlanması ve Dahiliye Vekaleti'nde diğer bütün belediyelerin

işleriyle uğraşacak bir teşekkül yapılmasının görüşüldüğünü, bunun üzerine kendisinin de bu yıl için imar müdüriyetinin Ankara Belediyesi'ne bağlanacağını belirttiğini dile getirmiştir. Vekil ayrıca müdürlüğün belediyeye bağlanmasının, kurumun tüzel kişiliğinin ve bütün hukuksal yapısının da bağlanması demek olduğunu ve bu uygulamanın zorunlu olduğunu zira Ankara planının tamamlanmış olmakla beraber uygulamasının henüz tamamlanmadığını belirtmiştir [62].

Dahiliye Vekili'nin açıklamasının ardından Manisa Mebusu Refik İnce, Dahiliye Vekili'ne, imar planlarının noktası noktasına uygulanıp uygulanmadığını sormuş zira bazı noktalarda uygulanmadığını duyduğu belirtmiştir. Refik İnce'nin sorusuna cevaben Dahiliye Vekili, konunun kendisinin mesleği olmadığını, işin teknik bir iş olduğunu ancak işle tüm bu konular dolayısıyla ilgilendiğini belirtip Refik İnce'ye şu açıklamayı yapmıştır: *"...şehirlerin planı evvela bir ideal plan olarak, tasavvuri olarak yapılıyor. Bu tasavvuri planlar 1/400, 1/2000 gibi büyük paftalar üzerinde yapıldığı için araziye tatbikinde az çok değişiyor. Evler yıkıldığı altından ne çıkacağı, yolun, ne manzara alacağı, hatta parke döşeme bile, evvelden kabili tasavvur olmadığı için tatbikatta her vakit ve her yerde bir takım değişiklikler oluyor. Bizim burada da böyle değişikliklere tesadüf ettik. Her yerde de böyle olurmuş. Misalleri vardır. Yalnız bu değişiklikler keyfe ve arzuya tabi değildir. Bir yerde tatbikatta değişiklik hasıl olduğu vakit, evveleminde bu değişiklik kendisine bir mukavele ile bağlı bulunduğumuz mütehassısa gider. O, tetkik eder, ondan sonra şimdi mevcudiyetini mevzu bahsettiğimiz komisyona bir avan proje verir, o da tetkik eder ve mahalline gidilir. Bu şekilde o komisyon da mutabık görürse, ilk planda olduğu gibi, Heyeti Vekile'ye gelir. Oradan tasviben çıkar. Yalnız ufak tefek, göze görünemeyecek kadar değişiklikler oluyorsa onu bilmiyorum. Ben şimdiye kadar bu kaidelerin haricinde bir değişiklik olduğunu zannetmiyorum. Fakat bazı binaların genişliği, uzunluğu ve irtifai hususunda şurayi devletin kararları vardır. Buna da itaat edilmektedir. Bu kararlar da, plan icraatı diye telakki edilmektedir."* [62].

Dahiliye Vekili'nin açıklamasının ardından Refik İnce, Halkevi'nin önüne Tayyare Cemiyeti'nin de arkasına tekabül eden yerde bir inşaat olduğu, söz konusu inşaatın Halkevi'nin güzel manzarasını kestiği açıklamasını yapıp söz konusu inşaatın planda olup olmadığını sormuştur. Refik İnce'nin sorusuna cevaben Dahiliye Vekili, söz konusu

inşaatın planda olduğunu, yalnız Halkevi'nin manzarasını kesmemek için gerekli miktarda yükseklik verildiğini belirtmiştir [62].

Dahiliye Vekili'nin açıklamasının ardından, Başkan konu hakkında başka söz isteyen olup olmadığını sormuş konu hakkında başka söz isteyen olmamış ve kanun maddelerinin oylanmasına geçilmiştir. Ankara İmar Müdürlüğü'nün Ankara Belediyesi'ne bağlanması hakkındaki kanununun, kanunu açıklayan ilk maddesi ve mecliste tartışmaya sebep olan ikinci maddesi şöyledir:

“Ankara Şehri İmar Müdürlüğü'nün Ankara Belediyesi'ne Bağlanması Hakkında Kanun:

MADDE 1 — Ankara Şehri İmar Müdürlüğü, hususi kanunlarında gösterilen teşkilatı, vazife ve salahiyetleri baki kalmak şartile Ankara Belediyesi'ne bağlanmıştır.

MADDE 2 — İmar İdare Heyeti Belediye Reisi'nin riyaseti altında İcra Vekilleri Heyetince intihab edilecek olan Maliye, Sıhhat ve İçtimai Muavenet, Nafia, Dahiliye Vekaletlerine mensub birer zat ve Dahiliye Vekaleti hukuk müşaviri ile bir mütehasstan ve imar müdüründen tereküp eder. İdare heyetince verilecek kararların icrası İmar Müdürlüğü'nün mümessili olan Belediye reisine aiddir.” [62].

Kanun maddeleri arasından 2. madde hakkında mecliste tartışma olmuştur. Çanakkale Mebusu Ziya Gevher Etili, ikinci maddede belirtilen İmar İdare Heyeti'nin azaları arasında Dahiliye Vekaleti Hukuk Müşaviri'nin neden bulunduğunu sormuştur. Bütçe Encümeni Raif Karadeniz, idare heyetinde özel mülkiyeye ait bazı işlerin görüşüldüğünü bu sebepten idare heyetine bir hukuk müşaviri konulduğunu belirtmiştir. Diyarbakır Mebusu Kazım Sevüktekin de, müdafaaya ait sığınak gibi binalar olabileceğinden azalar arasına kurmay bir zabıtın de eklenmesini önermiş, mebusun önerisine karşılık Dahiliye Vekili Şükrü Kaya, pasif müdafa işlerinin Dahiliye Vekaleti'ne ait olduğunu belirtmiştir [62].

3.5.5 TBMM V.Dönem –III. Yasama Yılı (1 Kasım 1937-29 Haziran 1938)

TBMM V. Dönem III. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1937'de başlayıp 29 Haziran 1938 tarihinde sonlanmıştır. Üçüncü yasama yılı içerisinde 83 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 64., 74., 75., 79. ve 80. birleşimlerin anahtar kelime

değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.5.5.1 64. Birleşim (23 Mayıs 1938)

23 Mayıs 1938 tarihinde gerçekleşen 64. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.78’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.78 Anahtar kelimelerin 64. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	131
Mimar	19
Mimarlık	1
Mimari	4
İmar	4
Bayındırlık	-
Nafia	43
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	70
Mühendislik	-
Toplam	272

Altmış dördüncü birleşimin gündem konuları arasından [63],

- 1938 mali yılı Muvazene-i Umumiye Kanunu layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/938),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

1938 yılı bütçe görüşmeleri Reis’in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Maliye Vekili Fuad Ağralı olmuştur. Maliye Vekili konuşmasına 1938 yılı bütçesinin cumhuriyet devrinin en yüksek bütçesi olduğunu belirterek başlamıştır. Vekil Nafia bütçesine 2 milyon lira zam yapıldığını bu zammın sebebinin diğer vekaletlerin inşaat işlerinin Nafia Vekaleti’nde toplanmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Vekil ülkenin sosyal ve ekonomik durumuna etkisi olduğu kadar müdafaaya da etkisi bakımından demiryolu inşaatına öteden beri önem verildiği bu bakımdan, demiryolu inşaatı konusunda çizilen plana aynen devam edileceğini dile getirmiş ve 1938 bütçesi içerisinde demiryolu inşaatı için yaklaşık 30 milyon harcanacağını belirtmiştir. Maliye Vekili, cumhuriyetin iş programında yer alan büyük mevzulardan

birinin de su işleri olduğunu dile getirmiştir. Vekil bütçe haricinde bırakılan “fevkalade tahsisat” için şu açıklamayı yapmıştır: “...1 milyon 200 bin Ankara Tıp Fakültesi inşaat ve tesisatına, 1 milyon lirası İstanbul - Edirne inşasına, 1 milyon lirası Havayolları Devlet işletme idaresi ihtiyaçlarına, bakiye 4 milyon lira kadarı muhtelif inşaat ve imar hizmetleriyle müteferrik iktisadi, zirai işlere tahsis edilmiştir.” [63]. Maliye Vekili konuşmasına ülkenin finans durumunu hakkında açıklama yaparak devam etmiştir.

Maliye Vekili’nden sonra söz alan Urfa Mebusu Fuad Gökbudak, 1938 yılı bütçesinin fevkalade başarılı olduğunu ancak bu bütçenin dahi hükümetin başında bulunan yaratıcı zekaya, yüksek kabiliyetli, idealist kafaya yetmeyeceğini, milletin maddi manevi hacminin büyüdüğünü bu sebepten bütçe konusunda bir kaç noktaya değineceğini belirtmiş ve ülkedeki bütün kazaların ortaokul istediğini, Urfa bölgesinin su probleminin çözülmesi gerektiğini ve bataklık meselesininse en kısa zamanda bir çözüm bulunması gerektiğini belirtmiştir [63].

Fuad Gökbudak’tan sonra söz alan Muğla Mebusu Hüsnü Kitabacı, bütçede nafiaya ayrılan kısmı yetersiz bulunduğunu şöyle ifade etmiştir: “...Nafia bütçesindeki azlığın bir kısmı zaten bütçede tasrih edilmiştir. Demiryolları için ayrıca fevkalade tahsisatla bu işin karşılanması karargir olmasından ileri geliyor amma demiryolu kadar mühim olan diğer umumi yollar için hiç bir şey yoktur. Geçen sene de bu noktaya temas etmişim ve geçen sene de bu umumi yollar için az para ayrılmıştı. Transit yollarını istisna edersek şimendiferden gayri memleketin mühim yolları için hiç bir şey konmamış demektir. Gerçi idare-i hususiyelerden muayyen bir nisbet dahilinde para alınarak memleketin yolları yapılmaktadır. Fakat bunun, ihtiyacı karşılamaktan uzak olduğu aşikardır. Tahsisatımızı şimendiferlere hasrediyoruz, yollara ayıracak para kalmıyor, denecek olursa bu, bir mazeret teşkil edemez. Diyebilirim ki «para azdır» sözü Cumhuriyet Hükümeti için mevzubahis olamaz. Para, maddi imkansızlık, tali bir meseledir. Yeter ki Cumhuriyet Hükümeti o işi yapmağa karar versin. Buna misal mi istersiniz? İşte milli müdafaa, işte su ve işte şimendifer meseleleri. O halde umumi yollar için de karar verelim ve işe başlayalım. Bu karar ve başlama işin başarılması demektir. Bu işin başarılması da memleketin iktisadiyatı, müdafası hulasa hayatı için lazımdır.” [63].

1938 yılı bütçesi hakkında farklı mebuslardan da görüşler bildirilmiş, başkan görüşmelerin yeterli olduğunu belirterek 1938 yılı bütçe fasıllarının görüşülmesine geçilmiştir.

1938 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.79'da, ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.80'de gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.79 1938 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri [63].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	3 968 070
2	Riyaset-i Cumhur	406 280
3	Divanı Muhasebat	601 830
4	Başvekalet	1 298 620
5	Şurayı Devlet	252 370
6	İstatistik Umum Müdürlüğü	243 460
7	Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü	646 140
8	Diyanet İşleri Reisliği	608 100
9	Maliye Vekaleti	21 418 600
10	Duyunu Umumiye	50 788 390
11	Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü	1 471 490
12	Gümrükler ve İnhisarlar Vekaleti	5 666 370
13	Dahiliye Vekaleti	5 073 190
14	Matbuat Umum Müdürlüğü	188 000
15	Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü	7 000 180
16	Jandarma Umum Kumandanlığı	10 613 470
17	Hariciye Vekaleti	3 535 810
18	Sıhhat İctimai Muavenet Vekaleti	7 901 780
19	Adliye Vekaleti	9 600 340
20	Maarif Vekaleti	14 670 130
21	Nafia Vekaleti	8 892 040
22	İktisat Vekaleti	5 489 790
23	Ziraat Vekaleti	7 143 700
24	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	61 361 030
25	Milli Müdafaa Vekaleti Hava Kısmı	8 050 140
26	Milli Müdafaa Vekaleti Deniz Kısmı	6 583 880
27	Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü	5 755 330
28	Harita Umum Müdürlüğü	775 310
	Umumi Yekün	249 954 020

Çizelge 3.79'daki veriler doğrultusunda, 1938 yılı genel bütçesinden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %4'dür. Bu oran bir önceki yıla göre %2'lik bir düşüş göstermiştir.

Çizelge 3.80 1938 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [63].

	Kurum	Fasıl/ Madde	Açıklama	1938 yılı Riyaset Divanı'nın teklifi	1938 yılı Encümence kabul edilen
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	9/3	Milli saraylar masrafı/sarayl arın tamir ve boya masrafı	25 000	25 000
		21	İnşaat ve tamirat	30 000	30 000
		22	3090 sayılı kanuna müsteniden yeni yapılacak Meclis binasının inşaat masrafları, istimlak ve satın alma bedeli	700 000	700 000
2	Riyaseti Cümhur				
3	Divanı Muhasebat				
4	Başvekalet				
5	Şurayı Devlet				
6	İstatistik Umum Müdürlüğü				
7	Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü	144	Tesisat ve tamirat	6 200	6 200
8	Diyanet İşleri Reisliği				
9	Maliye Vekaleti	209/1	İrat getiren milli emval masrafı/ tamir masrafı	9 000	9 000
		210	İrat getirmeyen milli emval tamir masrafı	170 000	170 000

		222	1351 numaralı kanun mucibince sarf olunacak Ankara şehri imar masrafı	146 875	146 870
		228	2777 numaralı kanun mucibince yapılacak Siyasal bilgiler okulu masrafları karşılığı	105 000	120 000
		237	Tahran elçiliği binası inşaat ve tefrişatı masrafı	153 000	178 000
		241	Ankara'da yapılacak radiyo istasyonu için Posta, telgraf ve telefon idaresine verilecek olan	250 000	250 000
		0	Nafia Vekaleti bütçesindeki Maliye inşaatı maddesine nakledilecek tahsisat	237 227	0
		0	Darüşşafakada yapılacak kalorifer tesisatı masrafı	0	0
		0	Siyasal bilgiler okulu tesisatı masrafı	15 000	0
		0	Hükümet malı elçilik ve konsolosluk binalarının tamiri masrafı	0	0
		0	Van Gölü tesisatı için	0	0
		0	3194 sayılı	500 000	0

			kanun mucibince yapılacak Hükümet konakları inşaatı karşılığı		
10	Düyunu Umumiye				
11	Tapu ve Kadastro U.M.				
12	Gümrükler ve İhisarlar V.	340	İnşaat ve tamirat	15 000	15 000
		368	İnşaat ve tamirat	9 800	9 800
13	Dahiliye Vekaleti				
14	Matbuat Umum Müdürlüğü				
15	Emniyet İşleri U. M.	449	Polis karakollarının tamir masrafı	20 000	20 000
16	Jandarma G. K.	484	Tamirat masrafı	150 000	150 000
17	Hariciye Vekaleti	512/1	Elçilik ve konsolosluk masrafı/bina icar, inşa ve satınalma bedeli	240 400	240 400
18	Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti	576	İnşaat, tesisat, tamirat ve istimlak	587 718	585 200
		0	Ankara şehri kanalizasyon etüdü ve avan proje masrafları	0	0
19	Adliye Vekaleti				
20	Maarif Vekaleti	669/8	Yüksek öğretmen okulu/tamir masrafı	480	480
		670/9	Gazi öğretmen okulu ve eğitim enstitüsü/ tamir masrafı	465	460
		673/7	Güzel sanatlar akademisi/tam	1 500	1 500

			ir masrafı		
		674/8	Müzik öğretmen okulu ve Ankara konservatuarı/ tamir masrafları	1 465	1460
		0	İnşaat ve esaslı tamirat	241 142	0
21	Nafia Vekaleti	724	Yollar ve büyük köprüler inşaat ve müstacel tamirat masrafı	704 155	704 160
		725	Sular	930 000	930 000
		0	449, 625, 692, 787, 793, 1158, 2405, 2134, ve 2611 numaralı kanunlara göre yapılmış olan hatların ikmali nevakisile diğer müteferrik hat ve limanlar masrafı	0	0
		0	Asko ve Sivas - Erzurum ve Malatya iltisak hatları müteahhidleri ne yapılacak nakid tediyat	0	0
		0	2200 numaralı kanunla yapılmakta olan Sivas - Erzurum ve Malatya iltisak hattı bilcümle ücret ve masrafları	0	0
		0	2214 numaralı kanuna göre	0	0

			yapılmakta olan Filyos – Ereğli hattı bilcümle ücret ve masarifi		
		0	2784 numaralı kanun mucibince Aydın demiryolları üzerinde yapılacak tevsiat masrafları	0	0
		0	2134 ve 2611 numaralı kanunlara göre yapılmış olan Afyon - Antalya ve Burdur – Isparta hattı üzerinde yapılacak normalin fevkinde inşaat ve bilcümle ücret ve masrafları	0	0
		0	inşaat için verilmiş poliçeler karşılığı	0	0
		735 ¹	inşaat ve esaslı tamirat masrafları	2 911 975	3 986 310
		746	Ankara kanalizasyon masrafı		50 000
22	İktisat Vekaleti	775/2	Dahili ve harici sergiler ve daimi nümune meşherleri masrafı/ İstanbul'da	50 000	50 000

¹ 735. Fasıllar diğer vekalet ve müdürlüklerin inşaat işlerinin toplandığı fasıldır.

			vücuda getirilecek sergi binalarının inşa, istimlak ve tesis masraflarına yardım		
		795	Tamirat ve inşaat masrafı	1 065	900
23	Ziraat Vekaleti	0	Sarı suyun Beyşehir gölüne akıtılması için açılan kanal güzergahında istimlak edilecek arazi bedeli	0	0
24	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	902	Memleket iç ve dışındaki Türk şehidlerinin tezkir ve ipkayı namı için yapılmış ve yapılacak şehidliklerin bilümum levazım ve inşa masraf ve bekçi ücretleri	35 500	35 000
		903	İnşaat ve tamirat sabit tesisat masrafları	1 002 200	1 402 200
25	Milli Müdafa Vekaleti Hava Kısmı	949	İnşaat, tamirat, istimlak	314 324	314 320
26	Milli Müdafa Vekaleti Deniz Kısmı	989	Ebniye İnşaat ve tamiri ve istimlak bedeli	200 000	200 000
27	Askeri Fabrika U.M.	1021	İnşaat, tamirat ve tesisat masrafları	52 000	62 380
28	Harita Umum Müdürlüğü	1052	İnşaat ve tamirat ve	30 000	31 000

			bilcümle baliz tesisatı masrafı		
	Toplam				10 625 640

1938 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.80’de görüldüğü üzere 10 milyon 625 bin 640 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %4’üdür. İnşaat alanına yapılan harcamalar içerisinde büyük oranlı bir masraf faslı olmamış, harcamaların %37’lik kısmı Nafia Vekaleti fasılları içerisinde geçen ülkenin tüm vekalet ve genel müdürlüklerinin inşaatlarının toplandığı 735. Fasılda olmuştur.

3.5.5.2 74. Birleşim (10 Haziran 1938)

10 Haziran 1938 tarihinde gerçekleşen 74. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.81’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.81 Anahtar kelimelerin 74. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	11
Mimar	90
Mimarlık	47
Mimari	3
İmar	4
Bayındırlık	1
Nafia	36
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	100
Mühendislik	31
Toplam	323

Yetmiş dördüncü birleşimin gündem konuları arasından [64],

- Mühendis ve Mimarlık Hakkında Kanun layihası ve Nafia ve Adliye encümenleri mazbataları (1/1041),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Mühendis ve mimarlık hakkında kanun görüşmeleri Reis’in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Trabzon Mebusu Mühendis Mitat Aydın olmuştur. Mitat Aydın söz konusu kanun tasarısının leyhinde ya da aleyhinde konuşmayacağını, sadece mimarlık ve mühendislik mesleğini ilgilendiren kimi hususlara

değineceğini belirtmiştir. Mitat Aydın, bir memleketteki gelişmişlik ve tekniğin o memleketteki mühendis ve teknik bilgi sahibi teknisyenlerin sayıları ve başarılarıyla ölçüldüğünü, mühendislik tahsilinin güç ve uzun bir müddet isteyen bir meslek olduğunu, bu kadar uzun bir tahsilden sonra okuldan mezun olanların ülke içinde uzun müddet çalışmaması genç kesimin mühendislik mesleğine olan sevgi ve isteğine zarar verebileceğini belirtmiştir. Mitat Aydın, ikinci bir husus olarak da inşaat düzenlemelerine değinmek istediğini belirtmiş ve konu hakkında şunları söylemiştir: *“...Her inşaat yapan arkadaş bilir ki yaptığı inşaattan dolayı mühendis, mimar; usta, amele minelbab ilelmihrap hatta yapılan binadan bile müştekidir. Buna mukabil öteki taraf da binayı yapandan top yekün müştekidirler. Geçen sene memlekette 3 - 4 bin km. kadar yer katettim. Memleketimizde hiç bir nokta yoktur ki imar hareketleri olmasın. Vatandaşlar her yerde hummalı inşaatla uğraşıyorlar. Fakat bugünkü vaziyete bakacak olursak şahsi imar işleri hemen hemen karmakarışık bir hale gelmiştir. Bütçe müzakeresi münasebetile muhterem Nafia Vekili bir yapı dairesi vücuda getirdiklerini ve bu dairenin muvaffakiyetle çalıştığını söylediler. Hakikaten bu daire büyük muvaffakiyetle yürümektedir. İlk zamanlarda ufak tefek keşmekeşler olmakla beraber bugün artık ihtiyaca uygun bir hale gelmiştir. Fakat bu daire memleketin ihtiyacından ziyade Hükümetin ihtiyacına cevap verebilecek vaziyettedir. Halbuki halkın ihtiyacı yine noksan kalmaktadır. Bunun için sayın Nafia ve Dahiliye vekillerimizden memlekette vatandaşların bu hususta yekdiğerine karşı vaziyetlerini bildirecek yani ustaların, mühendis ve iş sahalarının vaziyetlerini eyi bir nizam içerisinde koyabilecek bir talimatname, bir nizamname veya kanun vücude getirmelerini çok istirham ederim.”* [64].

Mitat Aydın'dan sonra söz alan Konya Mebusu Dr. Osman Şevki Uludağ mimarlık mesleği üzerine bir değerlendirme yapmıştır. Mebusun konuşması dönemin Türkiye'sinde mimarlık mesleğinin ve mimarın algılanışının nasıl olduğunun anlaşılabilirliği açısından önem taşımaktadır. Dr. Osman Şevki Uludağ'ın mimarlık mesleği hakkındaki açıklamaları şöyledir: *“Hükümet şimdiye kadar hakikaten himaye edilmemiş olan meslek erbabından ikisini himaye edici bir kanun layihası getirmekle çok eyi bir iş yapmış oldu. Mühendislik ve mimarlığın korunması, himayesi hakkında şimdiye kadar elde mevcud olan kararlar pek az idi. Gerçi bunlardan mühendislik bu gün*

kendisine bir mevki, bir yer edinmiştir. Bir asırdan fazla süren mektep ve tedris hayatı vardır. Fakat mimarlık hiç de böyle değildir. Mimarlık işini herkes yapmaktadır. Mühendis mimardır. Marangoz mimardır, dülger mimardır, doktor mimardır, eline keser alan mimardır. Hatta mimarlar bile kendi isimlerini beğenmemelik etmiş olacaklar ki, arşitekt tabirini kullanmışlardır. Bundan kendi mesleklerini beğenmedikleri gibi bir zan hasıl olmaktadır. Benim bir de kanunda en ziyade nazarı dikkatimi celbeden şey Maarif Vekaleti'nin mütaleası ve o vekaletin bu mütaleasına eklediği bir kararnamedir. O da memlekette yüksek bir mimarlık mektebinin bulunmamasına dairdir. Halbuki bize gelen kanun layihasında yüksek mimar mektebinden bahsediliyor, ve yüksek mimarlık mektebinin neresi olduğu da ifade edilmemekle beraber bunun Güzel sanatlar akademisinin bir şubesi olduğu zannı kendi kendine meydana çıkıyor. Güzel sanatlar akademisinde mimarlıktan başka resim, heykeltraşlık ve dekorasyon gibi şubeler de vardır. Fakat nihayet bunlar birer şube halindedir. Memlekette resim gibi, heykeltraşlık gibi, dekorasyon gibi henüz yeni uyanmağa başlayan meslekler için Güzel sanatlar akademisinde birer şube olarak mevcudiyet kabul olunabilir. Fakat memleketin tam imarına şahid bulunduğumuz ve memleketin imarında bizim vicdanlarımızı coşturacak bir tezahür beklediğimiz zamanda, bunu, henüz inkişaf etmeğe başlayan ibtidai sanatlar ve meslekler arasında zikretmek ve buna istiklal vermemek bizde yüksek mimarlık mektebinin bulunduğunu ifade etmiyor gibi geliyor. Binaenaleyh memlekette yüksek mimarlık müessesesi mevcut olmayınca yüksek mimar diye ifade edilen kelimelerin de aslı, esası olmaması lazımgelir. Yine memlekette yüksek mimarlık mektebi yokken maddelerde zikredildiği veçhile bizim yüksek mimarlık mektebinden çıkan veyahud ona mümasil ecnebi mekteplerden çıkan sanat sahiblerine, meslek sahiblerine yüksek mimar namı verilmesinin bu sebebden dolayı yeri olmaması lazımgelir. Gerek esbabı mucibede, gerek maddelere geçildiği vakit Hükümetin teklifi arasında, ki Hükümetin teklifi encümenlerde de aynen kabul olunuyor, ecnebi mühendis veya mimar mektebinden diploma almış olanlara usulüne tevfikan verilecek ruhsatnameler diye bir kayıd vardır. Anladığıma göre bundan birçok manalar çıkıyor. Mesela, böyle salahiyetlerin verilebilmesi için otoriteyi haiz bir müessesenin bulunması lazımdır. Bizde böyle bir müessese yoktur. Sonra dışarıdan gelecek her hangi bir meslek erbabının Avrupa'da hangi mektebden çıkarsa çıksın tedkik edilmesi lazımdır ki, bu da nazara alınmıyor. Avrupa'dan memleketimize gelen her hangi bir şahıs hangi meslekte

tahsil etmişse ve elinde bir vesika bulunduruyorsa onda bir hakkı olacaktır. Halbuki Avrupa meslek mekteplerinden gelenleri muhakkak surette bir yoklamadan geçirmek lazımdır.

Yine ikinci maddede, gerek esbabı mucibe layihasında, gerek maddelerde yüksek mimar kelimesine tesadüf ediliyor. Ben bundan bir şey anlamıyorum arkadaşlar. Harbiyeden çıkan arkadaşlar Erkanıharbiye mektebine gider, erkanıharb olur. Bu yüksek tahsildir. Doktorlar mektebden çıkıp stajını yaptıktan ve ihtisas ve tekamül devrelerini geçirdikten sonra mütehassis unvanını alırlar.

Yüksek mimar, bu ne demektir? Anlayamıyorum.

Bu nazarı dikkati caliptir. Yüksek mimarlık mektebinden çıkan bir adama doğrudan doğruya « yükseklik » sıfatı verilemez. Oradan mimar olarak çıkar, yükseklik sıfatını kazanması için kurs görür, asistanlık yapar, baş asistanlık yapar. Onlardan sonra, yüksek sıfatını kullanması lazımdır.

Bir de doktor kelimesi ilave edilmiştir. Ben bir hekim olmak sıfatile doktorluğu yalnız hekimlere tahsis edecek kadar dar kafalı değilim. Avrupa'da bunun emsali çok vardır. Yakın vakitlere kadar bunun üzerinde işlenmiştir. Doktor kime derlerdi?

Fransa'da doktorluk unvanı üzerinde münakaşalar açılmış 1892 de doktor unvanı, tabib olanlarda sinonim olarak kullanılmıştır. Diğer meslek erbabını ise, mensub oldukları meslekin unvanile beraber zikrederler. Doktor mühendis, doktor mimar sıfatı kullanılıyor. Son zamanlarda bazı iktisadçılar kendilerine doktor sıfatını vermişlerdir, kullanıyorlar da. Bazan bunlara buyurun hastaya da deniliyor. Bu gibi « doktor mühendis », « doktor mimar », yerine « mühendis doktor », « mimar doktor », gibi doktor kelimesini unvanlarından sonra kullanmaları daha doğru olur.

Nihayet maruzatımın en esaslısı, memlekette henüz yüksek mimar mektebi olmadığı halde, böyle bir kanunun hazırlanması ve yüksek mimarlardan bahsedilmesi, ben zannediyorum ki, bu kanunun biraz daha tekemmül ettirilmesini icab ettiriyor, bendeniz bu maksadla söz aldım.” [64].

Dr. Osman Şevki Uludağ'ın konuşmasından sonra Reis başka söz isteyen olup olmadığını sormuş, başka söz isteyen olmadığından mühendislik ve mimarlık

hakkındaki kanun tasarısının maddelerinin oylanmasına geçilmiştir. Kanun maddeleri aşağıdaki gibidir:

“Mühendislik ve Mimarlık Kanunu:

MADDE 1 — Türkiye Cumhuriyeti hududları dahilinde mühendislik ve mimarlık unvan ve salahiyeti ile sanat icra etmek isteyenlerin aşağıda yazılı vesikalardan birini haiz olmaları şarttır :

a) Mühendislik veya mimarlık tahsilini gösteren Türk yüksek mekteplerinden verilen diplomalar;

b) Programlarının yüksek mühendis veya mimar mektepleri programlarına muadil olduğu kabul edilen bir ecnebi yüksek mühendis veya yüksek mimar mektebinden diploma almış olanlara usulüne tevfikan verilecek ruhsatnameler;

c) Türk teknik okulu mühendis kısmı ile programlarının buna muadil olduğu kabul edilen memleket dahilindeki diğer mühendis veya mimar mekteplerinden verilen diplomalar;

d) Programlarının Türk teknik okulu mühendis kısmı programlarına muadil olduğu kabul olunan bir ecnebi mühendis veya mimar mektebinden diploma almış olanlara usulüne tevfikan verilecek ruhsatnameler.

MADDE 2 — Yukaraki maddenin (b) ve (d) fıkralarında yazılı ecnebi mekteplerden mezun olanlara ruhsatname verilebilmek için çıktıkları mektebin asli talebesi olarak tahsil dereceleri geçirmiş ve mektebin bütün tedrisatını muntazaman ve filen takip etmiş ve mektebde cari usullere göre geçirilmesi lazımgelen bütün imtihanları bitirmiş bulunmaları şarttır.

MADDE 3 — Birinci maddenin (A) ve (B) fıkralarında yazılı vesikaları haiz bulunanlara (Yüksek mühendis) veya (Yüksek mimar) ve (C) ve (D) fıkralarında yazılı vesikaları haiz bulunanlara da (Mühendis) veya (Mimar) unvanı verilir. Bu unvanlar diploma veya ruhsatnamelere de dercolunur.

MADDE 4 — Mühendislik veya mimarlık tahsilini gösteren Türk veya ecnebi yüksek mekteplerinde cari usullere göre doktora imtihanı vererek buna mahsus diplomayı almış olanlar doktor mühendis unvanını taşırlar.

MADDE 5 — Programları Türk yüksek mühendis veya yüksek mimar mektebi programlarından ve teknik okulu programlarından yüksek olan ve fakat bulunduğu memleketçe yüksek mekteblerden sayılan bir mühendis veya mimar mektebini 2 nci maddede yazılı şartlar dairesinde bitirmek suretile diploma almış olanlara (mühendis) veya (mimar) şahadetnamesi verilir.

Geçen fıkrada yazılı mekteblerden mezun olanlar yüksek mühendis veya yüksek mimar ruhsatnamesi almak istedikleri takdirde yüksek mühendis veya yüksek mimar mektebinin alakalı ihtisas şubeleri ders programları mucibince okumadıkları derslerin imtihanlarını muvaffakiyetle geçirmiş olmaları şarttır.

MADDE 6 — Bu kanunda yazılı ruhsatnamenin verilmesi ve mekteb programları muadeletlerinin tedkiki ve bu işlerle uğraşacak heyetin teşkili usulleri ve ruhsatnamelerden alınacak harç miktarları alakalı vekaletlerin mutaleaları alınarak Nafia Vekaleti'nce hazırlanacak bir nizamname ile tesbit olunur.

MADDE 7 — Birinci maddede zikrolunan diploma veya ruhsatnamelerden birini haiz olmayanlar Türkiye'de mühendis veya mimar unvanile istihdam olunamazlar ve bu imzalarla sanat icra edemezler ve bu unvanları kullanarak rey veremezler ve imza da koyamazlar.

MADDE 8 — Yukarıki madde hükümlerine aykırı harekette bulunanlar 50 liradan 500 liraya kadar ağır para cezasile ve tekerrürü halinde para cezasile beraber ayrıca bir aydan üç aya kadar hapis cezasile cezalandırılırlar.

Birinci maddede yazılı diploma ve ruhsatnameyi haiz olmayanları bu vesikaları haiz olanlara mahsus unvan ve salahiyetle işlerinde kullanan kimselerle hükmi şahsiyetlerin mümessilleri de aynı suretle cezaya mahküm edilirler.

MADDE 9 — Devlet daire ve müesseselerile belediye hizmetlerinde bulunan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis, mimar ve fen memurları çalışma saatleri dışında bile olsa ücretli veya ücretsiz hususi surette sanatlerini icra edemezler. Ancak serbest meslek erbabı bulunmayan ve mahallin belediye veya Nafia idarelerinin müracaati ve en büyük mülkiye amirinin muvafakatile zaruret bulunduğu tahakkuk eden yerlerde tasdik ve murakabesi kendilerine veya mensub oldukları mahalli idarelere aid olmayan memleketin ümranile alakalı hususi mesleki işleri devamlı olmamak ve hariçte bir

yazıhane açmamak ve asıl vazifelerinin çalışma saatleri dışında yapmak şartile birinci fıkrada yazılı memurlar iş kabul edebilirler. Profesörlük, öğretmenlik, ve doçentlik birinci fıkrada yazılı memnuiyet hükmünden müstesnadır.”[64].

Kanun maddeleri hakkında mebusandan görüş bildirilmemiş, kanun kabul edilmiştir.

3.5.5.3 75. Birleşim (13 Haziran 1938)

13 Haziran 1938 tarihinde gerçekleşen 75. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.82’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.82 Anahtar kelimelerin 75. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	9
Mimar	-
Mimarlık	1
Mimari	-
İmar	1
Bayındırlık	-
Nafia	75
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	29
Mühendislik	3
Toplam	118

Yetmiş beşinci birleşimin gündem konuları arasından [64],

- Yüksek Mühendis ve Teknik Okulları Mezunlarının Mecburi Hizmetlerine Dair Kanun layihası ve Nafia ve Adliye Encümenleri mazbataları (1/1042),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Yüksek mühendis ve teknik okulları mezunlarının mecburi hizmetleri hakkındaki görüşmeler Reis’in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında söz isteyen olmamış, kanun maddelerinin oylanmasına geçilmiştir. Kanun maddeleri hakkında da mebusandan görüş bildirilmemiş ve kanun maddeleri kabul edilmiştir. Yüksek mühendis ve teknik okulları mezunlarının mecburi hizmeti hakkındaki kanunun, kanunu açıklayıcı ilk maddesi aşağıdaki gibidir:

“Yüksek Mühendis ve Teknik Okulları Mezunlarının Mecburi Hizmetlerine Dair Kanun:

MADDE 1 — Devlet hesabına olmak üzere:

A) Yüksek mühendis okulunda tahsillerini bitirenler sekiz sene,

B) Teknik okulunda tahsillerini bitirenler altı sene,

C) Ecnebi memleketlerde Nafia Vekaleti hesabına tahsillerini veya stajlarını bitirenler mecburi hizmetleri varsa buna ilave edilmek üzere tahsil veya staj müddetlerinin iki misli, müddetle meslek ve ihtisasları dahilinde Nafia Vekaleti teşkilatında veya Nafia Vekaleti'nin muvafakatile diğer devair ve müessesatla belediyelerde hizmete mecburdurlar.” [64].

3.5.5.4 79. Birleşim (22 Haziran 1938)

22 Haziran 1938 tarihinde gerçekleşen 79. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.83’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.83 Anahtar kelimelerin 79. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	20
Mimar	8
Mimarlık	1
Mimari	-
İmar	4
Bayındırlık	-
Nafia	172
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	6
Mühendislik	-
Toplam	211

Yetmiş dokuzuncu birleşimin gündem konuları arasından [64],

- İstanbul Elektrik Şirketi imtiyazile tesisatının satın alınmasına dair olan mukavelenin tasdiki hakkında kanun layihası ve Nafia ve Bütçe Encümenleri mazbataları (1/1108),
- Nafia Vekaleti’nin teşkilat ve vazifelerine dair olan 2443 sayılı kanuna ek kanun layihası ve Nafia ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/1103),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

İstanbul Elektrik Şirketi'nin¹ satın alınması hakkındaki görüşmeler Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında il söz alan Trabzon Mebusu Mitat Aydın olmuştur. Mitat Aydın, söz konusu kanunun en güzel şekilde yapılmış bir kanun olduğunu, yabancı bir kuruluşu milli bir kuruluş haline getirmeyi başaran Hükümeti ve Nafia Vekili'ni tebrik ettiğini, ancak bir noktaya dikkat çekmek istediğini, yabancı şirketleri satın alma meselesinin, yabancı sermayenin ülke dahilinde yeri yoktur manasına gelmediğini, ülkede, ülke ruhu ile, milli iktisad ruhu ile çalışmak isteyen her yabancıya ülkede daima yer olacağını belirtmiştir [64].

Mitat Aydın'dan sonra söz alan Antalya Mebusu Rasih Kaplan, küçüklüğünden beri kendine, Türk Milleti'nin diğer milletlerin sahip oldukları zeka ve kabiliyete sahip oldukları halde, niçin bu milletin bu kadar fakir ve yurdun bu kadar harap kaldığını sorup durduğunu, sorusunun cevabını da milli iradenin kurulmasından sonra aldığını belirtmiştir. Rasih Kaplan, Türk Milleti'nin fakir kalmasının sebebinin ülkedeki tüm bayındırlık işlerinin hepsinin imtiyaz ile halkın elinden alındığını, milli iradenin kurulmasıyla, milletin ve memleketin gasp edilmiş haklarının geri alındığını, elektrik şirketinin satın alınmasıyla, başka uluslara, başka milletlere fayda temin eden bir kuruluşun daha Türk Ulusu'nun eline geçtiğini belirtmiştir [64].

Elektrik şirketinin satın alınması hakkında söz alan bir diğer mebus da İçel Mebusu Fikri Mutlu olmuştur. Fikri Mutlu yapılan işin başarısından bahsedip dönemin Nafia Vekili Ali Çetinkaya hakkında da yazdığı övgü dolu şiirini okumuştur.

“Türkiye'ye yeniden can verirken Atatürk,

Her alanda düşmanı devirirken Atatürk,

Bayar Hükümeti halledecek her işi,

Dünyayı ısıttıkça Atatürk'ün güneşi.

İktisadi üstünlüğümüz erecek gökteki aya,

İmtiyazlı şirketler iyi ki çarptı Çetinkayaya.” [64].

---

¹ İstanbul Elektrik Şirketi'nin satın alınması içerik açısından çalışma kapsamı ile ilişkili değildir ancak, dönemin zihinsel arka planında yabancı şirketlerin ki buna bağlı olarak milli oluşun algılanması açısından milletvekillerinin konu hakkında yaptıkları açıklamalar önemli gözükmektedir.

Mebusanın konu hakkındaki beyanlarından sonra kanun maddelerinin oylanmasına geçilmiş ve kanun maddeleri kabul edilmiştir.

Nafia Vekaleti'nin teşkilat ve vazifelerine dair kanun tasarısı hakkında mütalaa olmamış, kanun tasarısı kabul edilmiştir. Söz konusu kanun tasarısı, vekalet memurlarının maaş çizelgeleri hakkındadır, bu bağlamda kanunun içeriği çalışma kapsamında değildir.

3.5.5.5 80. Birleşim (24 Haziran 1938)

24 Haziran 1938 tarihinde gerçekleşen 80. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.84'te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.84 Anahtar kelimelerin 80. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	95
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	1
Bayındırlık	-
Nafia	59
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	8
Mühendislik	-
Toplam	163

Sekseninci birleşimin gündem konuları arasından [64],

- Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme İdaresi'nden ayrılarak Nafia Vekaleti'ne bağlanan inşaat dairesinin bu ayrılmadan doğan vaziyetinin tespiti hakkında kanun layihası ve Nafia ve Bütçe Encümenleri mazbataları (1/1079),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme İdaresi'nden ayrılan inşaat dairesi hakkındaki görüşmeler Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında mebusandan görüş bildiren olmamış ve kanun maddelerinin oylanmasına geçilmiştir. Söz konusu kanunu açıklayan ilk madde şöyledir:

“Devlet Demiryolları İdaresinden Ayrılarak Nafia Vekaleti’ne Bağlanan Demiryolları ve Limanlar İnşaat Dairesinin Bu Ayrılmadan Doğan Vaziyetini Tesbit Eden Kanun:

MADDE 1 — İnşaat malzemesi nakliyatının icra tarzları ile tatbik olunacak tarifeler, liman ve iskele ücret ve resimleri, ameliyat katarları masrafları ile işletmeye açılmamış kısımlardaki işletme masrafları, tatili edevat, ardiye, açık arazi, tahmil ve tahliye ve vagonlardan alınacak ücretlerle inşaat dairesine verilecek malzeme, alat ve edevat ve inşaat nam ve hesabına yapılacak inşaat ve tamirat masrafları ve istasyonlarla istasyon lojmanlarında işletmeye verilecek demirbaşların aded, nevi ve cinsleri, gümrük ve tesellüm muameleleri ve sair müteferri hususat Nafia Vekaleti’nce tesbit edilir.” [64].

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme İdaresi’nin inşaat dairesinin tüm yetki ve görevleri Nafia Vekaleti’ne bağlanmıştır. Diğer vekaletlerin ve müdürlüklerin inşaat ve tamirat işlerinin de Nafia Vekaleti’ne bağlanması ile Nafia Vekaleti kurulduğu yıllardaki kaygan zemininden artık tamamen sıyrılmış, iktidarın/erkin ülkedeki bayındırlık etkinliklerinin en önemli baş aktörü olmuştur.

3.5.6 TBMM V.Dönem –IV. Yasama Yılı (1 Kasım 1938-27 Ocak 1939)

TBMM V. Dönem IV. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri’ne göre 1 Kasım 1938’te başlayıp 27 Ocak 1939 tarihinde sonlanmıştır. IV. Yasama Yılı içerisinde 28 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimlerden herhangi biri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmamasından dolayı, V. Dönem IV. Yasama Yılı içerisinde birleşim incelenmemiştir.

3.6 TBMM VI. Dönemi (3 Nisan 1939-15 Ocak 1943)

TBMM VI. Dönem’i Zabıt Cerideleri’ne göre 3 Nisan 1939 tarihinde başlayıp 15 Ocak 1943 tarihinde sona ermiştir. VI. Dönem 1 Olağanüstü Yasama Yılı ve 4 Yasama Yılı ile toplamda 5 Yasama Yılı ve 313 birleşimden oluşmaktadır. VI. Dönem içerisinde iki hükümet kurulmuştur. Söz konusu hükümetler, hükümetlerin başbakanları (başvekil) ve çalışmanın ilgili bakanı olan bayındırlık bakanı (nafia vekili) Çizelge 3.85’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.85 TBMM VI. Dönemi hükümetleri, başbakanları ve bayındırlık bakanları [28].

Hükümet Adı - Çalışma Aralığı	Başbakan (Başvekil)	Bayındırlık Bakanı (Nafia Vekili)
II. Saydam Hükümeti 3 Nisan 1939-9 Temmuz 1942	Refik Saydam	Ali Fuat Cebesoy
I. Saraçoğlu Hükümeti (9 Temmuz 1942-9 Mart 1943)	Şükrü Saraçoğlu	Ali Fuat Cebesoy

3.6.1 TBMM VI. Dönem Hükümetlerinin Hükümet Programlarında Nafia-Bayındırlık İşleri

3.6.1.1 II. Saydam Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

II. Saydam hükümet programı 10 Nisan 1934 tarihinde Başvekil Refik Saydam tarafından okunmuştur. Hükümet Programında nafia işleri ile ilgili kısım aşağıdaki gibidir:

“Bu kabine de, şimdiye kadar olduğu gibi mensup olduğumuz Cumhuriyet Halk Partisinin programını tahakkuk ettirmek için çalışacaktır. Kabinenin iş bölümü noktasından eskisine nazaran farkı; Nafia ve İktisat Vekaletlerinin ikişer vekaletle ayrılmış olmasıdır. Seneler geçtikçe vazifeleri artan bu iki vekaletin gördükleri amme hizmetlerine nazaran bir taksime tabi tutulması ihtiyacı hissolunuyordu. Bu suretle şimdiye kadar inşa, nakliyat ve muhabere işlerini gören Nafia Vekaleti, yalnız inşaatla meşgul bir vekalet haline getirilmiş münakale ve muhabereye aid olan hizmetlerle İktisat Vekaletine bağlı deniz nakliyat işleri alınarak (Münakale ve Muhabere Vekaleti) ihdas olunmuştur. Keza ticaret ve sanayi işlerini gören İktisat Vekaleti yalnız sanayi ve maden işleri ile meşgul olmak üzere bırakılmış iç ve dış ticarete aid vazifeler toplanarak (Ticaret Vekaleti) teşkil edilmiştir. Bu veçhile vücuda gelen vekaletlerle idare ve teknik bakımdan işlerin yürütülmesinin daha kolay bir hale konulduğu ve vekillerin de daha yakından kendi işlerini takip ve kontrol edebileceklerini ümid ediyoruz. Vekaletlerin iş programında bir değişiklik yoktur. Kabinenin programında olduğu gibi vekaletlerin iş programlarının da Cumhuriyet Halk Partisi'nin programı esastır.”[28].

3.6.1.2 I. Saraçoğlu Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

I. Saraçoğlu Hükümeti'nin hükümet programı 5 Ağustos 1942 tarihinde Başvekil Şükrü Saraçoğlu tarafından okunmuştur. Hükümet Programında nafia işleri ile ilgili bir kısım bulunmamaktadır, zira programın okunduğu yıl olan 1942 II. Dünya Savaşı'nın sürmekte olduğu yıldır, bu bakımdan I. Saraçoğlu Hükümeti'nin hükümet programının ana konusu halkın iaşesidir. Hükümet programı, hububat ve et fiyatları ve ülkenin ekonomik durumu hakkındaki konuları içermektedir [28].

3.6.2 TBMM VI. Dönem – Olağanüstü Yasama Yılı (3 Nisan 1939-23 Ekim 1939)

TBMM VI. Dönem Olağanüstü asama yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 3 Nisan 1939'da başlayıp 23 Ekim 1939 tarihinde sonlanmıştır. Olağanüstü yasama yılı içerisinde 45 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 14., 18., 25., ve 37. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.6.2.1 14. Birleşim (22 Mayıs 1939)

22 Mayıs 1939 tarihinde gerçekleşen 14. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.86'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.86 Anahtar kelimelerin 14. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	132
Mimar	32
Mimarlık	-
Mimari	4
İmar	7
Bayındırlık	-
Nafia	68
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	75
Mühendislik	1
Toplam	319

On dördüncü birleşimin gündem konuları arasından [65],

- 1939 mali yılı Muvazene-i Umumiye Kanunu layihası ve Bütçe encümeni mazbatası (1/1),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

1939 yılı bütçe görüşmeleri Başkan'ın konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan, 1939 yılı bütçesi hakkında açıklama yapmak üzere Maliye Vekili Fuad Ağralı olmuştur. Maliye Vekili, 1939 yılı bütçesinin en fazla kısmının milli müdafaa hizmetlerine ayrıldığını, bütçenin geçen yıla göre 11 milyonluk fazlalığının tamamen müdafaa hizmetlerine tahsis edildiğini belirtmiştir. Vekil adi bütçenin yanı sıra toplam tutarı 58 milyon lira olan fevkalade tahsisatın 26 milyon liralık kısmının yine milli müdafaa hizmetlerine ayrıldığını, bunun yanı sıra 17 milyon liralık kısmının demiryolları inşaatlarına, 2.5 milyon lirasının Maden Tetkik Arama Enstitüsüne, 1.5 milyon lirasının muhacir iskan masraflarına, 1.5 milyon lirasının Ankara Tıp Fakültesi inşaatına, 1 milyon lirasının Lüleburgaz-Edirne asfalt yoluna, 300 bin lirasının Ankara Gençlik Parkı inşaatına, 387 bin lirasının maarif inşaatına, 1 milyon lirasının doğuda başlanmış olan hükümet konakları inşaatına, 2 milyon lirasının yol ve köprü gibi önemli nafia işlerine ve 500 bin lirasının da Hava Yolları Devlet işletmesine tahsis edildiğini belirtmiştir. Maliye Vekili, konuşmasının devamında, döviz, Türk lirasının değeri, vergiler, borçlar, ihracat gibi ülkenin ekonomik verileri konularına değinmiştir [65].

Maliye Vekili'nden sonra söz alan Çoruh Mebusu Mazhar Müfid Kansu, Konya Mebusu Fuad Gökbudak, ve Ordu Mebusu Ahmed İhsan Tokgöz bütçe ile ilgili finansal konulara değinmişlerdir [65].

Manisa Mebusu Refik İnce 1939 yılı bütçesine dair yaptığı konuşmasında Türk Dili hakkındaki görüşlerini de bildirmiştir. Refik İnce dilsiz bir millet olmadıklarını, yeni kelimeler öğrenilmesin diyecek kadar da dar görüşlü olmadığını ancak, yabancı kelimelerin dile ve ulusal kimliğe zarar verdiğini dile getirmiştir. Dil sorununun yanı sıra mebus, ülkedeki inşa işlerinde keşif sorunu yaşandığını örneğin Ankara'nın suyu için ilk belirlenen miktara sürekli ek bütçe istendiğini ya da Karabük Fabrikası gibi önemli bir meselede dahi keşif hatası yapıldığını ya da Aydın hattında açılmak istenen bir tünelin

keşif hatası sonucu açılmadığını, bu şekilde yapılan tüm hataların cezasını milletin çektiğini dile getirmiştir [65].

1939 yılı bütçesi hakkında söz alan bir diğer mebus da Afyonkarahisar Mebusu Berç Türker olmuştur. Berç Türker, konuşmasında ülkenin finansal durumunu değerlendirmenin yanı sıra, bayındırlık işlerinin bir parçası olan ülkedeki sanayileşme konusuna da değinmiştir. Birinci beş yıllık sanayi programının cumhuriyet rejiminin, ülkede modern bir endüstri hayatı yaratan ilk başarılı hamlesi olduğunu, bunun yanı sıra yakın bir gelecekte birçok yeni fabrikayı ihtiva eden yeni endüstri planının hayata geçirileceğini duyduğunu belirtmiştir. Mebus söz konusu sanayi hamlelerinin sevinç verici olduğunu ancak bu takım işlerde uzmanların çalışması gerektiğini, işlerin kontrolünün esaslı bir şekilde yapılması gerektiğini zira rasyonel çalışma usulleri uygulanmazsa işlerin yürümeyeceğini dile getirmiştir. Berç Türker Cumhuriyet Hükümeti'nin herhangi bir işe teşebbüs ettiği zaman sonucun hep başarılı olduğunu, ancak bu başarıların devam edebilmesi için daima hesaplı, ihtiyatlı ve kontrollü davranmak lazım geldiğini zira fabrika kurulurken yaşanan tecrübelerin bu duruma örnek olması gerektiğini, az sermaye ile işletilebilmesi mümkün zannedilen fabrikaların, kurulduktan sonra devlete daha pahalıya mal olduğunu dile getirmiştir [65].

Bütçe hakkında sırasıyla Erzurum Mebusu Nakiye Elgün, İstanbul Mebusu Kazım Karabekir, Tokad Mebusu Galip Pekel ve İçel Mebusu Cemal Mersinli de söz almışlardır. Mebusanın genel konusu Avrupa'daki siyasi durumlar ve halkın iâşesi olmuştur. Mebusanın görüşlerinin ardından 1939 yılı bütçesinin maddelerinin oylanmasına geçilmiştir.

1939 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.87'de ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.88'de gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.87 1939 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri [65].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	4 431 860
2	Riyaset-i Cumhur	429 360
3	Divanı Muhasebat	747 580
4	Başvekalet	1 300 000
5	Devlet Şurası Reisliği	355 000

6	İstatistik Umum Müdürlüğü	242 000
7	Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü	660 800
8	Diyanet İşleri Reisliği	625 540
9	Maliye Vekaleti	22 299 266
10	Duyunu Umumiye	49 739 599
11	Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü	1 757 000
12	Gümrükler ve İhisarlar Vekaleti	5 515 000
13	Dahiliye Vekaleti	5 201 000
14	Matbuat Umum Müdürlüğü	188 000
15	Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü	7 400 000
16	Jandarma Umum Kumandanlığı	11 013 000
17	Hariciye Vekaleti	3 561 000
18	Sıhhat İçtimai Muavenet Vekaleti	8 471 000
19	Adliye Vekaleti	10 005 270
20	Maarif Vekaleti	16 164 500
21	Nafia Vekaleti	8 143 510
22	İktisat Vekaleti	1 206 072
23	Münakalat Vekaleti	1 481 135
24	Ticaret Vekaleti	1 667 800
25	Ziraat Vekaleti	7 330 000
26	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	68 667 000
27	Milli Müdafaa Vekaleti Hava Kısmı	8 302 000
28	Milli Müdafaa Vekaleti Deniz Kısmı	6 984 000
29	Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü	6 284 000
30	Harita Umum Müdürlüğü	892 000
	Umumi Yekün	261 064 192

Çizelge 3.87'deki veriler doğrultusunda, 1939 yılı genel bütçesinden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %3'tür. Bu oran bir önceki yıla göre %1'lik bir düşüş göstermiştir.

Çizelge 3.88 1939 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [65].

	Kurum	Fasıl/ Madde	Açıklama	1939 yılı Riyaset Divanı'nın teklifi	1939 yılı Encümençe kabul edilen
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	21	İnşaat ve tamirat	30 000	30 000
		22	3090 sayılı kanuna müsteniden yeni yapılacak Meclis binasının	1 055 700	1 055 700

			inşaat masrafları, istimlak bedeli		
2	Riyaseti Cumhur				
3	Divanı Muhasebat				
4	Başvekalet	82	3558 numaralı kanun mucibince yaptırılacak Devlet matbaası bina projesinin ihzarı masrafları	15 000	15 000
5	Şurayı Devlet				
6	İstatistik Umum Müdürlüğü				
7	Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü	144	Tesisat ve tamirat	6 060	6 060
8	Diyanet İşleri Reisliği				
9	Maliye Vekaleti	209/1	İrat getiren milli emval masrafı/ tamir masrafı	9 000	9 000
		210	İrat getirmeyen milli emval tamir masrafı	217 370	217 370
		222	1351 numaralı kanun mucibince sarf olunacak Ankara şehri imar masrafı	146 870	146 870
		228	2777 numaralı kanun mucibince yapılacak Siyasal bilgiler okulu masrafları karşılığı	125 000	125 000
		0	Tahran elçiliği binası inşaat ve tefrişatı masrafı		
		0	Ankarada yapılacak radyo istasyonu için Posta, telgraf ve telefon		

			idaresine verilecek olan		
		246	Atatürk Anıtı'nın istimlak ve proje masrafı		250 000
10	Dünyu Umumiye				
11	Tapu ve Kadastro U.M.				
12	Gümrükler ve İhisarlar V.	338	İnşaat ve tamirat	15 000	15 000
		366	İnşaat ve tamirat	9 800	9 800
13	Dahiliye Vekaleti				
14	Matbuat Umum Müdürlüğü				
15	Emniyet İşleri U. M.	449	Polis karakollarının tamir masrafı	38 000	58 000
16	Jandarma G. K.	484	Tamirat masrafı	275 000	275 000
17	Hariciye Vekaleti	512/1	Elçilik ve konsolosluk masrafı/bina icar, inşa ve satınalma bedeli	280 000	280 000
18	Sihhat ve İctimai Muavenet Vekaleti	576	İnşaat, tesisat, tamirat ve istimlak	576 039	576 039
19	Adliye Vekaleti	621	Ceza ve tevkif evlerinin inşaat ve esaslı tamirata	0	140 670
20	Maarif Vekaleti	670/9	Gazi öğretmen okulu ve eğitim enstitüsü/tamir masrafı	460	460
		671/11	Siyasal bilgiler okulu/Tamir masrafları	690	690
		673/7	Güzel sanatlar akademisi/tamir masrafı	1 500	1 500
		674/8	Müzik öğretmen okulu ve Ankara konservatuvarı/tamir masrafları	1 460	1460
		690	Tamir ve istimlak masrafı	92 800	92 800

21	Nafia Vekaleti	708/1	Merkez mefruşat ve demirbaşı/Vekalet binasının tefrişi ve demirbaş masarifi umumiyesi, yeni yapılacak resimhaneler demirbaşı ve mahzenlerde yapılacak demir evrak dolapları inşa ve mubayaası	4 500	4 500
		724	Yollar ve büyük köprüler inşaat ve müstacel tamirat masrafı	900 538	900 538
		725	Sular	930 000	930 000
		735 ¹	İnşaat ve esaslı tamirat masrafları	3 128 000	2 959 330
		748	Mütemadi tamirat	11 630	11 630
		750	Ankara şehri kanalizasyon işlerinin etüd, aplikasyon masraflarile bu işlerde istihdam edilecek mütehassıs, mühendis, fen memuru, ressam, sürveyanların ücret, yevmiye ve harcırahlarile usta ve amele yevmiyeleri, alınacak alât, edevat ve malzeme	50 000	50 000

¹ 735. Fasıl diğer vekalet ve müdürlüklerin inşaat işlerinin toplandığı fasıldır.

			bedelleri ile nakliyeleri, kırtasiye, matbu evrak ve tabiye ve bilumum masrafları		
22	İktisat Vekaleti	788	Tamirat masrafı	1 500	1 500
23	Münakalat Vekaleti	826	Tamir ve inşaat masrafı	3 000	3 000
24	Ticaret Vekaleti				
25	Ziraat Vekaleti				
26	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	959	Memleket iç ve dışındaki Türk şehidlerinin tezkir ve ipkayı namı için yapılmış ve yapılacak şehidliklerin bilümum levazım ve inşaat masraf ve bekçi ücretleri	35 000	35 000
		960	İnşaat ve tamirat sabit tesisat masrafları	1 552 000	1 637 000
27	Milli Müdafaa Vekaleti Hava Kısmı	1008	İnşaat, tamirat, istimlak	314 320	589 320
28	Milli Müdafaa Vekaleti Deniz Kısmı	1047	Bina inşaat ve tamiri ve istimlak bedeli	50 000	50 000
29	Askeri Fabrika U.M.	1080	İnşaat, tamirat ve tesisat masrafları	151 000	151 000
30	Harita Umum Müdürlüğü	1112	İnşaat ve tamirat ve bilcümle baliz tesisatı masrafı	31 680	31 680
	Toplam				10 660 917

1939 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.88'de görüldüğü üzere 10 milyon 660 bin 917 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %4'üdür. Genel bütçeden inşaata ayrılan kısım çalışma kapsamı içerisinde incelenilen bir önceki yıl olan 1938 yılı ile aynı orana sahiptir. İnşaat

alanına yapılan harcamalar içerisinde büyük oranlı bir masraf faslı olmamış, harcamaların %30'luk kısmı Nafia Vekaleti fasılları içerisinde geçen ülkenin tüm vekalet ve genel müdürlüklerinin inşaatlarının toplandığı 735. Fasılda olmuştur.

3.6.2.2 18. Birleşim (26 Mayıs 1939)

26 Mayıs 1939 tarihinde gerçekleşen 18. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.89'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.89 Anahtar kelimelerin 18. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	112
Mimar	44
Mimarlık	-
Mimari	4
İmar	71
Bayındırlık	1
Nafia	223
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	133
Mühendislik	3
Toplam	591

On sekizinci birleşimin gündem konuları arasından [65],

- Nafia Vekaleti vazife ve teşkilatı hakkında kanun layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/128),
- 1939 mali yılı Muvazene-i Umumiye Kanunu layihası ve Bütçe Encümeni mazbatasısı- Nafia Vekaleti Bütçesi,

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Nafia Vekaleti'nin görev ve teşkilat yapısı hakkındaki görüşmeler, Reis'in konuyu meclise sunması ile başlanmıştır. Kanun maddeleri hakkında görüş bildiren olmamış ve maddeler aynen kabul edilmiştir. Ülkedeki devlet tarafından yapılan bayındırlık faaliyetlerinin en önemli aktörü haline gelen vekaletin yeni teşkilat yapısı hakkındaki kanunun ilk beş maddesi ve mebusan tarafından tartışmaya sebep olan 30. Maddesi, vekaletin etkinliğinin görülmesi ve anlaşılması açısından önemlidir.

“Nafia Vekaleti Teşkilat ve Vazifelerine Dair Kanun:

MADDE 1 — Nafia Vekaleti aşağıda yazılı iş ve vazifeleri yapar :

A - Demiryollar ve limanlar inşaatı işleri;

B - Su işleri;

C - Şose ve köprü işleri;

D - Yapı ve imar işleri;

E - Nafia şirket ve müesseseleri işleri;

F - Umumî ve hususi kanunların tahmil eylediği diğer işler;

G- Bu işleri görmeğe ehliyetli fen adamlarının yetiştirilmesi;

H - Bu işlere müteallik her türlü şartname, mukavelename tipleriyle nizamnameler ve talimatnameler ihzarı.

MADDE 2 — Demiryollar ve limanlar inşaatı işleri şunlardır :

1 - Devletçe yapılmakta olan ve yaptırılması mutasavver bulunan demiryollarının istikşaf, etüd ve aplikasyonları;

2 - Devletçe yaptırılmasına karar verilen demiryollarının inşası;

3 -Tahsisatları umumi ve mülhak bütçelerden tesviye edilmek suretile rıhtım, dalgakıran, iskele, şenal ve her nevi limanların etüd inşa, tevsi ve temdidleri;

4 - 3 numaralı fıkrada yazılı işlerden idarei hususiyeler, belediyeler veya hususi müesseselerce yaptırılacak olanlarının plan, profil ve sair fenni evrakile mukavelename ve şartname projelerinin tedkik ve tasdiki.

MADDE 3 — Su işleri şunlardır :

1 - Yurd içindeki suların vaziyet ve tabiatları hakkmda umumi etüdlere ve rasadlar yapılması;

2 - Hasarın önünü almak bakımından nehirlerin ıslahı;

3 – Dahili seyrisefain bakımından nehirlerin ıslahı;

4 - Bataklıkların kurutulması;

5 - Sulamalar ve bunların işletilmesi;

6 - Su kuvvetlerinin kabili istifade hale getirilmesi;

7 - Yukarıki (2, 3, 4, 5, 6) numaralı fıkralarda yazılı işlere aid tesislerin daimi bakımı;

8 – İdare-i hususiyelere belediyelerin veya hususi müesseselerle eşhasın yapacakları bilümum mühim sulama işlerine fenni bakımdan yardım edilmesi ve inşalarile işletilmelerinin murakabesi;

9 - İçme suyu ve kanalizasyon işlerine aid projelerin tedkik ve tasdiki ve bu işlerin murakabesi.

MADDE 4 — Şose ve köprüler işleri şunlardır:

1 - Askeri, iktisadi ve idari bakımdan Devletçe lüzum görülecek milli şoselerle vilayetlerin birinci derecede ehemmiyetli yol şebekelerinin programlarının hazırlanması;

2 - Milli şoselerin ve büyük köprülerin inşaları ve daimi bakımları;

3 - Vilayetlerin yol mesai programlarının tedkik ve tasdiki ile tatbikatının murakabesi;

4 - İdarei hususiyelerin yaptıracakları bilümum yol ve köprü proje ve keşiflerinin tanzim ve tasdiki ve inşalarının murakabesi, kabul muamelelerinin icrası ve iyi halde muhafaza tedbirlerinin aldırılması.

MADDE 5 — Yapı ve imar işleri şunlardır:

1 - Devlet yapı işlerinin teknik ve mimari bakımından ve yurdun imar işlerinin şehircilik bakımından tanzimi;

2 – Muvazene-i umumiyeye dahil dairelere ve müesseselere aid bilümum bina ve tesisat proje ve keşiflerinin doğrudan doğruya yapılması veya mütehassıslara yaptırılması, inşaları ve esaslı tamirleri;

3 – İdare-i hususiyelerin yapacakları bilümum binalarla tesisatlarının proje ve keşiflerinin doğrudan doğruya yapılması veya mütehassıslara yaptırılması ve inşalarının idare ve murakabesi ve kabullerinin icrası;

4 - Mülhak bütçeli idarelerle belediyeler tarafından yapılacak keşif bedelleri elli bin lirayı geçen binaların ve tesisatlarının proje ve keşiflerinin tedkik ve tasdiki ile bunların alakadar dairelerce teşkil edilecek kabul heyetlerinde aza bulundurulması;

5 - Belediyelerce mütehasıslara yaptırılacak halihazır haritalarının ve imar planlarının tedkik ve tasdiki;

6 - Musaddak halihazır haritalarile müracaat ederek talebde bulunan belediyelerin imar planlarının tanzim ve tatbikında fenni bakımdan yardım edilmesi.

MADDE 30 — 2290 sayılı belediye yapı ve yollar kanununun birinci, ikinci ve üçüncümaddelerinde yazılı Dahiliye Vekaleti'ne ve Ankara İmar Müdürlüğü'ne aid vazifeler Nafia Vekaleti'ne intikal eder." [65].

Kanun maddelerinden Dahiliye Vekaleti ve Ankara İmar Müdürlüğü'ne ait olan imar işlerinin Nafia Vekaleti'ne devredilmesi ile ilgili olan 30. Madde'nin oylanması sırasında tartışma yaşanmıştır. Konu hakkında ilk soru Manisa Mebusu Refik İnce'den gelmiştir. Refik İnce Dahiliye Vekaleti'ne bağlı İmar Müdürlüğü'nün neden Nafia Vekaleti'ne bağlanması gerektiğini sormuştur. Refik İnce'ye Nafia Vekili Ali Fuad Cebesoy cevap vermiştir. Nafia Vekili, Nafia Vekaleti'nin ikiye bölündüğü zaman bütün teknik işlerin Nafia Vekaleti'nde toplanmasını tahayyül ettiklerini, imar işlerinin de teknik bir iş olduğu için Nafia Vekaleti'ne bağlanmasının zira teknik işlerin tek bir elden yapılmasının daha doğru olacağını belirtmiştir. Nafia Vekili'ne karşılık Refik İnce, imar işlerinin zaten İmar Müdürlüğü altında tek elde olduğunu, müdürlüğün Dahiliye Vekaleti'nden Nafia Vekaleti'ne geçmesinde büyük bir fark olmayacağını, ancak imar müdürlüğünün mevcut kadrosu ile ülkenin her tarafında birden beliren ihtiyacı su, elektrik, inşaat gibi hayatla beraber ortaya çıkan bütün fenni ihtiyacı tek bir daire ile karşılamının zor olacağını bu sebepten tüm beledi ve imar işlerinin Nafia Vekaleti'nde toplanmasının işlerin yığılmasına sebep olacağını belirtmiştir. Refik İnce'nin eleştirisi üzerine Nafia Vekili, teşkilatlarını ona göre kurduklarını, yalnız fenni işlerle uğraşacaklarını ve işleri başarmaya çalışacaklarını belirtmiştir [65].

30. Madde hakkında söz alan bir diğer mebus da Çanakkale Mebusu Ziya Gevher Etili olmuştur. Etili, hükümete özellikle bu maddeden dolayı teşekkür ettiğini, zira Ankara imarının geçirdiği safhaları bilen ve hatta belediyesinde aza olarak çalışmış bir kişi olarak Ankara'nın ve tüm illerin imar işlerinin devletin mutlak otoritesine ve teknik kontrolü altına alınmasından başka çare olmadığını belirtmiştir. Etili, Refik İnce'nin 30. Madde'ye yaptığı eleştiriye de karşı çıkmış, imar işlerinin yüzlerce uzmana sahip Nafia Vekaleti'nce yapılmasının doğru olacağını belirtmiş ve konu hakkında şu örneği

vermiştir: “...Çanakkale vilayetinde Gelibolu’nun imar planı yoktur. Çalışkan belediyesi vardır, daha haritası yoktur, zavallının. Haritasını yapacak, imar planını yapacak, tasdik ettirdikten sonra, sekiz, on parayı bir araya getirirse imarına girişecek. Devlet elini uzatırsa bu gün onun on bin liraya yaptıracığı planı Nafia Vekaleti emin olun beş bin liraya çıkarır. Nafia Vekaleti yarın kazalar için ayrı tipler tesbit edecek, belki de böyle bir imar planını bir ay zarfında kendilerine teslim edecektir. Böylece de güzel neticeler hasil olacaktır. Hükümeti tebrik ederim. Memlekette imar işini eline almış olmakla, bunu Cumhuriyetin esaslı işlerinden biri olarak telakki etmektedir. Bunu Nafia Vekaleti gibi mesul ve teknikte kuvvetli olan bir müesseseye bağlamıştır.”[65].

Ziya Gevher Etili, konuşmasına Ankara şehrinin kanalizasyon sorununa değinerek devam etmiştir. Etili, Ankara’nın imarında belediyenin gerçekten gözle görünecek kadar güzel bir eser verdiğini, ancak üstünde bu kadar kuvvet ve güzellikte yapılan şeyin altının daha mühim olduğunu, zira yıllardır Ankara için yapılanların heder olup gideceğini, Ankara’daki çöküntülerin, büyük binalardaki yarıkların çözülememiş kanalizasyon sorunundan kaynaklandığını belirtmiştir. Mebus, bu sorun çözülmezse kentte salgın hastalıkların baş göstereceğini, böyle bir salgın hastalık halinde kendisinin de dahil olduğu mühim şahsiyetlerin kaybedilebileceğini dile getirmiştir. Mebus, Ankara’nın içinde bulunduğu sıkıntıları Ankara İmar Müdürlüğü’nün kötü teşkilat yapısından kaynaklandığını, özellikle kaçak kat, kaçak bodrum gibi usulsüz girişimlere müdürlüğün, otorite boşluğundan dolayı mani olamadığını, bu bakımından Nafia Vekaleti’nin tüm bu işleri eline alması gerektiğini belirtmiştir [65].

Bütçe Encümeni Raif Karadeniz, 30. Madde’nin yanlış anlaşıldığını, maddenin Ankara İmar Müdürlüğü’nü kaldırmadığını, 30. Madde’yle belediye, yapı ve yollar kanununda bulunan “her belediye şehrin haritasını belli bir sürede yaptıracak ve Dahiliye Vekaleti’ne gönderecek ve tasdik ettirecek daha sonra da Ankara İmar Müdürlüğü’ne gönderecek ve tasdik ettirecek” maddesinin değiştirilip, tüm bu işlemlerin Nafia Vekaleti’ne devredilmesini kanunlaştırdıkları açıklamasını yapmıştır. Bunun üzerine söz alan Çanakkale Mebusu Ziya Gevher Etili, maddenin açık olduğunu, 30. Madde’de Ankara İmar Müdürlüğü’nün görevlerinin devredildiğinin açıkça anlaşıldığını, görevleri devredilen uyuyan bir müdürlüğü de bütçeden para çıkartamayacaklarını belirtmiştir. Bu açıklamanın üzerine söz alan Nafia Vekili Ali Fuad Cebesoy, 30. Madde’nin

müdürlüğün kaldırılması ile ilgili olmadığını, Ziya Gevher Etili'nin bahsettiği durumun 30. Madde ile ilgisi olmadığını dile getirmiştir. Başkan 30. Madde ile ilgili müzakereleri yeterli bulmuş ve kanunun diğer maddelerine geçilmiştir [65].

1939 yılı Nafia bütçesi hakkındaki görüşmeler Başkan'ın konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Sivas Mebusu Abdurrahman Naci Demirağ olmuştur. Naci Demirağ, nafianın yapmış olduğu işlerin her safhasına katılmış bir kişi sıfatıyla bazı dileklerini belirteceğini dile getirmiştir. Mebus, Nafia Vekaleti'nin yaptığı ve yapmakta olduğu büyük işler arasında en önemli olanın şimendifer siyaseti olduğunu belirtmiştir. Şimendifer siyasetinin, Büyük Şef İsmet İnönü'nün başvekaleti zamanından beri azimle, imanla, irade ile takip edilen bir siyaset olduğunu ve bu konuda da başarılı olduğunu bu sebepten dolayı tarihin İsmet İnönü'yü hem vatan kurtarıcısı, millet kurtarıcısı, hem de Türkiye şimendiferinin banisi olarak anacağını belirtmiştir. Naci Demirağ, o güne kadar 30 bin km kadar şimendifer inşa edildiğini, düz bir arazide bu kadar kilometrenin 30 bine mal olurken, ülkenin coğrafyasından dolayı 200 bin-300 bine mal olduğunu belirtmiştir. Bu derece bir başarının da ancak Türk'e mahsus bir durum olduğunu, tüm bu işlerin Türk mühendislerin, Türk sermayedarlarının ve Türk amirlerinin azmi ile yapıldığını belirtmiştir. Mebus, şimendifer dışında nafianın meşgul olduğu bir diğer konunun da su siyaseti olduğunu, bu siyasete 3-4 sene evvel başladığına, vekaletin su idaresini hakkı ile ifa eder hale geldiğini belirtmiştir. Mebus nafianın yol siyasetine de değinmiştir. Ülkede 40 bin kilometre araba ve otomobil yolu olduğunu, bunun 17 bin kilometresinin şose 23 bin kilometresinin de ham yol olduğunu, bu kilometreyi İngiltere, Fransa ve Almanya ile kıyaslayınca rakamın çok düşük olduğunu, yol masraflarını benzine yapılan vergiden karşılanabileceğini, zira yolsuzluk yüzünden halkın, hayvanların, otomobillerin uğradığı zararın çok büyük olduğunu dile getirmiştir. Naci Demirağ yoldan sonra nafianın bir de yapı ve imar işleri ile meşgul olduğunu, yapı ve imar işlerinin ülkenin önemli işlerinden biri olduğunu, nafianın da bu öneme göre teşkilatlandığını ancak bu teşkilatın yetersiz olduğunu, gelecek yıllarda bu teşkilatın da şimendifer de olduğu gibi başarılı işler yapabileceğini belirtmiştir. Mebus konuşmasında liman meselesine de değinmiş ve Karadenizereğlisi Limanı'nın yapılmasını uygun gördüğünü dile getirmiştir [65].

Naci Demirağ'dan sonra söz alan Antalya Mebusu Rasih Kaplan, konuşmasına liman konusuna değinerek başlamıştır. Rasih Kaplan gerek Akdeniz'de gerek Karadeniz'de bir iltica limanı yapılması gerektiğini çünkü insan ve vapur kaybının önüne geçilmesi gerektiğini belirtmiştir. Mebus bir diğer isteğinin de memleketin ve ulusun kalkınması için Antalya şimendiferinin bir an evvel bitirilmesi gerektiğini, çünkü bölgenin iklim itibari ile ülkeye meyve ve sebze yetiştiren bölge olduğunu dile getirmiştir [65].

Rasih Kaplan'dan sonra söz alan Trabzon Mebusu Mitat Aydın olmuştur. Mitat Aydın Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni bir devreye girdiğini, bu devirde de eski zamanda olduğu ülkenin gibi bütün ihtiyaçlarını dikkate alarak yeni yeni başarılar elde edileceğini belirtmiştir. Mitat Aydın arkaya bakıldığında büyük bir medeniyet abidesinin görüldüğünü, ancak ileri bakıldığında ise medeniyetçe ilerde bulunanlarla arada büyük bir fark olduğunu dile getirmiş ve bu farka örnek olarak şunları belirtmiştir: *"...Mesela şimendifercilik sahasını ele alalım. Bize saha itibarile yakın olan memleketlerden mesela Fransa'da 80 bin kilometrelik hat vardır. Bizim ise 8 bin, Almanya'da 120 bin kilometre, Lehistan'da 35 bin kilometrelik hat vardır. Demekki arkadaşlar bunlara nazaran çok geriyiz, buralarda ayrıca kanallar, şoseler, asfalt yollar da vardır. Bizim bütün bunlara mukabil 8 bin kilometrelik hattımız vardır."* [65].

1939 Nafia bütçesi hakkında sırasıyla Emin Sazak, Rüşeni Barkın, Berç Türker, Sadi Konuk, İzzet Arukan ve Emin Yerlikaya söz almışlardır. Söz alan mebuslar Nafia Vekaleti'nin yaptığı başarılı ve büyük işler, şimendifer, yol ve sulama işleri üzerinde durmuşlardır.

3.6.2.3 25. Birleşim (12 Haziran 1939)

12 Haziran 1939 tarihinde gerçekleşen 25. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.90'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.90 Anahtar kelimelerin 25. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	9
Mimar	32
Mimarlık	1
Mimari	-
İmar	5

Bayındırlık	-
Nafia	24
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	133
Mühendislik	4
Toplam	208

Yirmi beşinci birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli gözüken bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak mimar ve mühendis anahtar kelimelerinin yüksek oranda çıkması, birleşimde gündem de belirtilmemiş mimarlık ve mühendislikle ilgili bir düzenleme olup olmadığını akla getirmektedir. Birleşimin detaylı incelemesinde mimarlık ve mühendislik kelimelerinin yüksek oranda çıkma sebebinin devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi ile ilgili kanun maddesi sonucu olduğu anlaşılmıştır. Mimar ve mühendis kelimeleri maaş düzenlemesindeki bordro çizelgelerinde geçmektedir [66].

3.6.2.4 37. Birleşim (7 Temmuz 1939)

7 Temmuz 1939 tarihinde gerçekleşen 37. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.91’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.91 Anahtar kelimelerin 37. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	74
Mimar	10
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	36
Bayındırlık	-
Nafia	27
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	20
Mühendislik	1
Toplam	168

Otuz yedinci birleşimin gündem konuları arasında [67],

- Belediyelerce yapılacak istimlak hakkındaki 2497 sayılı kanuna bazı hükümler ilavesine ve mezkür kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun layihası ve Muvakkat Encümen mazbatasası (1/210),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Belediyelerce yapılacak istimlak hakkındaki görüşmeler Başkan'ın konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Yirmi yedi maddelik kanun kabul edilmiştir. Anahtar kelimelerden mimar, imar ve mühendis kelimeleri bu kanun kapsamında kullanılmıştır. Kelimelerin kullanım şekillerine örnek olarak kanunun 6. ve 7. maddeleri gösterilebilir:

“MADDE 6 — İmar planı tatbik edilen mıntıklalarda açılan yolların, meydanların, umumi bahçe ve yeşil sahaların etrafındaki adalarda, inşaata izin verildiğinin ilanı tarihinden itibaren bir sene içinde yapılmışa başlanıp da iki sene zarfında bitirilen binalar 10 sene müddetle bina vergisinden muaf tutulur.

*MADDE 7 — Belediye namına istimlak olunacak yerlerin mesaha ve cins ve hududunu gösterir mufassal bir haritası belediye **mühendisi** ve bulunmayan yerlerde nafia **mühendisi** ve bunların bulunmadığı yerlerde **mimar** ve fen memuru ve bunlar da yoksa belediye kalfası tarafından yapılarak belediye encümenine tevdi olunur.” [67].*

3.6.3 TBMM VI. Dönem – I. Yasama Yılı (1 Kasım 1939-11 Eylül 1940)

TBMM VI. Dönem I. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1939'da başlayıp 11 Eylül 1940 tarihinde sonlanmıştır. I. Yasama Yılı içerisinde 77 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 18., 48., 56. ve 65. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.6.3.1 18. Birleşim (27 Aralık 1939)

27 Aralık 1939 tarihinde gerçekleşen 18. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.92'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.92 Anahtar kelimelerin 18. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	14
Mimar	32
Mimarlık	-
Mimari	1
İmar	-
Bayındırlık	-
Nafia	89
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	63
Mühendislik	-
Toplam	199

On sekizinci birleşimin gündem konuları arasından [68],

- Hizmetten ayrılan bazı memur ve müstahdemlerin yapamayacakları işler hakkında kanun layihası ve Nafia, Dahiliye ve Adliye Encümenleri mazbataları (1/221), çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Hizmetten ayrılan memurların yapamayacakları işler hakkındaki görüşmeler Başkan’ın konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Kanun maddesinin ilk maddesi şöyledir:

“MADDE 1 — Umumi veya mülhak bütçe ile idare olunan daireler, belediye ve hususi idarelerle sermayesinin en az yarısı Devlete aid müesseselerde maaş veya ücretle vazife almış olanlardan ayrılmış veya ayrılacak olan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis, mimar ve fen memurları ayrıldıkları vekalet şubelerinin veya idare ve müesseselerin alakalı oldukları veya kontrolü altında bulundurdukları bilümmum taahhüd işlerini, ayrıldıkları tarihten itibaren iki sene müddetle doğrudan doğruya bizzat veya bilvasıta her hangi bir nam ile olursa olsun alamayacakları gibi bunları almış olanların yanında hiç bir suretle çalışamazlar ve bunlardan bu işleri alamazlar.

Yaş haddine varmış olmalarından dolayı mecburi tekaüde sevk edilenler bu hükümden müstesnadır.” [68].

Madde hakkında ilk söz alan Eskişehir Mebusu İzzet Arukan olmuştur. İzzet Arukan, imar siyasetine başlanıldığı zaman fen memurlarının azlığından dolayı yüksek mühendis, yüksek mimar, mimar ve fen memurlarının Nafia hizmetinden ayrılmamalarını temin için 2428 numaralı kanunu çıkardıklarını, müzakeresini

yapmakta oldukları kanunla ise Nafia dışında çalışan yüksek mühendis, yüksek mimar, mimar ve fen memurlarının da bu kapsama alındığını, ancak bu durumda hükümet makinesinde bir çok karışıklığın ve mağduriyetin doğacağını, zira söz konusu fen memurlarının çalışmakta oldukları işten ayrılmaları sebebiyle başka işte çalışamamalarının bu kişiler için bir mağduriyet olduğunu ve çalışmak için iki sene boşuna bekleyeceklerini, bu sebepten tasarının “ayrıldıkları vekalet şubelerinin alakalı oldukları işlerde” olarak değil “ayrıldıkları vekalet şubelerinde” olarak değiştirilmesini önermiştir [68].

İzzet Arukan’dan sonra madde hakkında söz alan Nafia Vekili Ali Fuad Cebesoy’da İzzet Arukan’ın önerisini desteklemiştir. Nafia Vekili söz konusu maddenin tadilatının gerekçesini şu sözlerle açıklamıştır: “...Bir inşaat şubemiz vardır. İnşaat şubemizde bulunan mühendislerimizin hepsi aynı zamanda bir işle meşgul olmazlar. Hepsi ayrı ayrı iş alırlar. Mesela burada bulunan bir mühendis arkadaşımız Sarıkamış şimendifer hattı etüdüle meşgul olur, diğeri Bolu hattının istikşafı ile meşgul olur. Her hangi bir sebeple bu mühendisler vekaletten çıkarsa, bu kanuna nazaran, Sarıkamışta meşgul olan mühendis bu hatta iki seneden önce iş alamayacaktır. Fakat Bolu hattına gidebilir. Çünkü onunla meşgul olmamıştır. Onun için yabancı bir iştir. Sonra şimendifer inşaatında meşgul olan bir mühendis yol işinde çalışabilir, su işinde vazife alabilir. Bunun için kanunda hiç bir mani yoktur. Yalnız münhasıran meşgul olduğu işte vazife alamaz. Fakat yapı işleri reisliği bu şekilde değildir. Ne kadar yüksek mimar, mimar varsa hepsi aynı işle meşgul olurlar. Mesela birisi filan binanın projesine, birisi kaloriferlerle, öbürüsü su tesisatı ile meşgul olur. Şu halde yapı işleri reisliğinde bulunan bir mimar diğer şubelerde bulunan bir mühendis gibi işten çıkmış olsa kendi mesleki dahilinde hiç bir iş alamayacaktır. İnşaatta olan mühendis gibi değildir. Binaenaleyh bu mimar hiç bir iş bulamayacaktır. Kanunun mevzuu herhangi bir mühendis, mimar veya fen memuru, usulü dairesinde, kanun dairesinde (vazifesini terkettiği zaman vekalette meşgul olduğu işe aid hiç bir şeyi iki, sene müddetle deruhde etmeyecektir. İnşaat dairesinden çıkan bir mühendis için hariçte görülecek çok işler vardır. Boşta kalmayacaktır, halbuki yapı işlerinde bulunan bir mimar iki sene müddetle hiç bir işte kullanılamayacaktır.”[68].

Nafia Vekili'nin önerisi üzerine söz alan Tokad Mebusu ve Dahiliye Encümeni Namına Galip Pekel söz konusu maddenin değişmemesi gerektiğini, Dahiliye Encümeni olarak maddenin aynen bu şekilde kalması gerektiğini dile getirmiştir. Galip Pekel maddenin aynen kabul edilmesi gerekliliğın şu sözlerle açıklamıştır: *"...Biz diyoruz ki, yalnız etüd ettiği, planını yaptığı alakadar sıfatile tasdik muamelesinde bulunduğu işlerde değil, çalışmakta bulunduğu bütün işlerde de bulunmasın. Çünkü biz şöyle görüyoruz: Bu memnuiyet niçin kurulmuştur? İki sebepten dolayı kurulmuştur. Bunun müddeti evvelce beş sene idi şimdi ikiye indiriliyor. Birisi zaten adedleri az olan bu zevat vekaletlerden dışarıda iş bularak hem ayrılmasın hem de amme hizmetleri iyi elemanlarla görülsün. İkinci sebep; böyle idareden ayrılanlar içinde, belki doğru belki eğri, ne olursa olsun, efkarı umumiyyede bazı zan ve şüpheler hasıl oluyor, bunlara meydan bırakılmasın."* [68].

Galip Pekel'den sonra söz alan Sivas Mebusu Abdurrahman Naci Demirağ, ülkede mühendis, mimar ve fen memurunun çok az olduğunu, bunların mesailerinin sadece devlete bağlı olmadığını, devlet memuriyeti dışında çalışan bu kesimin de aslında devlete hizmet ettiklerini, bu kişilerin olmaması durumunda taahhüd işlerinin bir çoğunun yabancı mühendislerle verileceğini ve ülkenin parasının boşuna israf edilmiş olacağını, tüm bu sebeplerden dolayı mühendis, mimar ve fen memurlarının ister Nafia Vekaleti'nde yani devlet memurluğunda isterse müteahhid yanında memur olarak çalışsın, ikisinin arasında fark olmadığını, ülkenin 5 bin mühendise ihtiyacı varken elde bin tane mevcut olduğunu, bu sebepten mühendislerin hizmetlerine sınır getirmenin kendisine hiç doğru gelmediğini belirtmiştir [68].

Konu hakkında söz alan bir diğer mebus da Urfa Mebusu Razi Soyer olmuştur. Razi Soyer söz konusu kanunun ilk kez 1934 yılında kabul edildiğini, o yıllarda elde bulunan mühendis sayısının çok az olduğunu ve eldeki mühendislerin de bir kısmının açılan işlerde çalışmak hevesine düştüklerini, bunu önlemek için bu kanunun çıkarıldığını, fakat mühendis kadrolarının o zamanki kadar dar olmadığını, bu sebepten bu kanuna artık gerek kalmadığını dile getirmiştir [68].

Hizmetten ayrılan memurların yapamayacakları işler hakkındaki kanun tasarısının birinci maddesi mevcut tartışmalardan ve madde hakkında verilen düzeltme önerilerinden dolayı tekrar görüşülmek üzere encümenlere geri yollanmıştır. Kanunun diğer maddeleri hakkında tartışma olmamış maddeler kabul edilmiştir.

3.6.3.2 48. Birleşim (8 Mayıs 1940)

8 Mayıs 1940 tarihinde gerçekleşen 48. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.93’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.93 Anahtar kelimelerin 48. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	30
Mimar	6
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	-
Bayındırlık	-
Nafia	15
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	54
Mühendislik	2
Toplam	107

Kırk sekizinci birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinde mühendis kelimesinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde mühendislikle ilgili gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimenin, Devlet Havayolları Umum Müdürlüğü’nün teşkilat kadrolarının detaylı listesinde, memuriyet tanımı olarak geçtiği görülmüştür [69].

3.6.3.3 56. Birleşim (27 Mayıs 1940)

27 Mayıs 1940 tarihinde gerçekleşen 56. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.94’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.94 Anahtar kelimelerin 56. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	140
Mimar	25
Mimarlık	2
Mimari	5
İmar	13
Bayındırlık	-
Nafia	42
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	58
Mühendislik	4
Toplam	289

Elli altıncı birleşimin gündem konuları arasından[69],

- 1940 mali yılı Muvazene-i Umumumiye Kanunu layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/305),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

1940 yılı bütçe görüşmeleri Başkan’ın konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Maliye Vekili Fuad Ağralı olmuştur. Fuad Ağralı, Avrupa’da başlayan savaşın yarattığı uluslararası krizin mali ve iktisadi sahalarda ülkeyi etkilediğini belirterek konuşmasına başlamıştır. Vekil 1940 yılı bütçesinin 268 476 321 lira olduğunu, milli müdafaa ve duyunu umumiye gibi tasarrufa gidilemeyecek bütçeler dışında tasarrufa gidildiğini belirtmiştir. Vekil adi bütçenin yanı sıra çıkarılan fevkaleda bütçenin 20 491 000 lirasının demiryolu inşaatı için ayrıldığını, 2 931 000 lirasının Trakya’da yapılacak muhtelif yol masrafına ve Tunceli bölgesindeki ıslahat ve imar işlerine sarf edileceğini, 5 milyon lirasının Erzincan deprem bölgesinin kalkınma faaliyetlerini kolaylaştırmak amacıyla muhtelif ihtiyaçlara ayrıldığını, 4 milyon lirasının da Kızılay tarafından işletilen maske fabrikası imalatı, iskan işleri ve Ankara Tıp Fakültesi inşaatı için Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti’ne ve 5 milyon lirasının da doğudan başlanmak üzere yapılacak olan hükümet konakları için ayrıldığını belirtmiştir [69].

Fuad Ağralı konuşmasında Fevkaleda Tahsisat’ın ne olduğunu ve ülkeye faydasından bahsetmiştir. Fevkaleda Tahsisat’ın 1936 yılında kabul edilen bir kanunla, adi bütçede devamlı olarak yer alması söz konusu olmayan masrafların toplu bir program halinde

sunulması olduğunu, dört yıldan beri uygulanmakta olan fevkaleda tahsisat kanunu ile en önemli ve hayati alanlarda ülkeyi teçhiz etmek konusunda oldukça faydalı sonuçlar verdiğini, belirtmiştir. Vekil 1936 yılınan beri 241 951 000 lira fevkaleda tahsisat çıkardıklarını, 1934-35 yıllarında da genel bir program dahilinde olmasada muhtelif kanunlarla 14 180 000 lira daha çıkardıklarını, toplamda 256 131 000 lira fevkalade tahsisat yaptıklarını bu miktarın:

147 924 000 lirasının Milli Müdafa'ya,

49 211 000 lirasının Demiryolu inşaatına,

18 213 000 lirasının Muhtelif nafia ve imar işlerine,

20 785 000 lirasının maden sanayi tesisatına,

11 895 000 lirasının Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti'ne (iskan ve tıp fakültesi işleri)

5 123 000 lirasının Maarif Vekaleti'ne (Fakülte ve okul inşaatları),

2 730 000 lirasının ziraat işlerine ayrıldığını belirtmiştir [69].

Maliye Vekili, genel bütçe dışında tutulan ve özel kredilerle temin edilen sanayi, maden ve su işlerine de değinmiştir. Vekil sanayi programı uygulamasının memnuniyet verecek ölçüde geliştiğini, Karabük Demir-Çelik Fabrikası'ndan sonra kağıt, karton selilöz, çimento, klor, kibrit ve süper fosfalt fabrikalarının da işletmeye açılacağını belirtmiş, gerek Sümerbank ve diğer devlet teşekkülleri tarafından, gerekse özel teşebbüsler tarafından kurulan sanayi tesisatının ülke iktisat hayatını geliştirdiğini dile getirmiştir. Vekil maden ve su işlerinin de uygun bir program dahilinde süratle geliştiğini belirtmiştir. Maliye Vekili konuşmasına, ülkedeki nakit durumu, Avrupa'da devam etmekte olan savaşın ülkeye ekonomik olarak yansması, döviz, hazine, dış ticaret gibi finansal konulara değinerek devam etmiştir [69].

1940 yılı bütçesi hakkında söz alan Manisa Mebusu Refik İnce, finansal konulara değindikten sonra 1940 yılı için inşaat miktarının ne olduğunu bilmediğini, bu kadar büyük binalar yapılmış olmasına rağmen resmi kurumlar için kira sıkıntısının hala devam etmekte olduğunu, İstanbul gibi Osmanlı İmparatorluğu'ndan birçok bina devrolunan bir şehirde, resmi kurumların yerleşmesi için sıkıntı çekilmesinin dikkat çekici olduğunu belirtmiştir [69].

Samsun Mebusu Ruşeni Barkın'da 1940 yılı bütçesi hakkında söz almıştır. Ruşeni Barkın, bir önceki yıl Samsun iline sel geldiğini, sel geldiği zaman yolların bozulabildiğini ancak köprülerin zarar görmemesi gerektiğini, eğer bu gibi bir durumda yollar ve köprüler zarar görüyorsa hele hele de köprüler uçup gidiyorsa, o köprünün yapımında müteahhidin hıyanetinin olduğunun anlaşılabilirliğini, yani durumda su istimal olduğunu belirtmiştir. Mebus Kızılırmak ve Yeşilirmak üzerinde Nafia Vekaleti'nin yaptığı köprülerin olduğunu, bu ırmakların her sene 5-6 metre yükselmesine rağmen köprülerin sapaşğlam durduğunu, demek ki ülkenin fen heyetinin ilgilendiği, kendi planını ile yaptığı işlerin daima yaşayan ve her şeye mukavemet eden eserler verildiğini, işlerin özel işletmelerin, şunun bunun elinde kaldımı başıboş kaldığını bozulduğunu, tüm bu sebeplerden dolayı artık Nafia Vekaleti'nin kendi dışında kimseye köprü yaptırmaması gerektiğini dile getirmiştir [69].

1940 yılı bütçesi hakkında sırası ile Afyonkarahisar Mebusu Berç Türker, İzmir Mebusu Halil Mentеше, Eskişehir Mebusu Emin Sazak, Tokad Mebusu Galip Pekel, Sivas Mebusu İsmail Memed Uğur ve Kocaeli Mebusu Salah Yargı söz almışlardır. Mebusanın konuşması finansal konular ve Avrupa'da devam etmekte olan savaş hakkında olmuştur. Bütçe hakkındaki görüşmeler Başkan tarafından yeterli bulunmuş ve bütçenin oylanmasına geçilmiştir.

1940 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.95'te ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.96'da gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.95 1940 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri [69].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	4 507 907
2	Riyaset-i Cumhur	432 596
3	Divanı Muhasebat	748 757
4	Başvekalet	1 155 120
5	Devlet Şurası Reisliği	349 930
6	İstatistik Umum Müdürlüğü	454 920
7	Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü	576 490
8	Diyanet İşleri Reisliği	627 518
9	Maliye Vekaleti	21 821 393
10	Duyunu Umumiye	67 336 747

11	Gümrükler ve İhisarlar Vekaleti	5 543 565
12	Dahiliye Vekaleti	5 427 524
13	Matbuat Umum Müdürlüğü	974 200
14	Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü	7 487 310
15	Jandarma Genel Komutanlığı	12 178 640
16	Hariciye Vekaleti	3 454 900
17	Sıhhat İctimai Muavenet Vekaleti	8 179 424
18	Adliye Vekaleti	9 506 134
19	Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü	1 669 463
20	Maarif Vekaleti	17 555 835
21	Nafia Vekaleti	9 047 998
22	İktisat Vekaleti	1 440 491
23	Münakalat Vekaleti	1 397 058
24	Ticaret Vekaleti	1 631 320
25	Ziraat Vekaleti	6 931 131
26	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	56 539 000
27	Milli Müdafaa Vekaleti Hava Kısmı	8 294 000
28	Milli Müdafaa Vekaleti Deniz Kısmı	6 979 000
29	Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü	5 283 000
30	Harita Umum Müdürlüğü	900 000
	Umumi Yekün	268 476 321

Çizelge 3.95'teki veriler doğrultusunda, 1940 yılı genel bütçesinden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %3'tür. Bu oran bir önceki yıllara aynıdır.

Çizelge 3.96 1940 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [69].

	Kurum	Fasıl/ Madde	Açıklama	1940 yılı Riyaset Divanı'nın teklifi	1940 yılı Encümence kabul edilen
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	21	İnşaat ve tamirat	30 000	30 000
		22	3090 sayılı kanuna müsteniden yeni yapılacak Meclis binasının inşaat masrafları, istimlak bedeli	1 400 000	900 000
2	Riyaseti Cumhur				
3	Divanı Muhasebat				
4	Başvekalet	83	3558 numaralı kanun	9 000	5 000

			mucibince yaptırılacak Devlet matbaası bina projesinin ihzarı masrafları		
5	Şurayı Devlet				
6	İstatistik Umum Müdürlüğü				
7	Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü	144	Tesis ve tamir	4 000	4 000
8	Diyanet İşleri Reisliği				
9	Maliye Vekaleti	216/1	İrat getiren milli emval masrafı/ tamir masrafı	8 000	8 000
		217	İrat getirmeyen milli emval tamir masrafı	200 000	400 000
		228	1351 numaralı kanun mucibince sarf olunacak Ankara şehri imar masrafı	135 000	135 000
		234	2777 numaralı kanun mucibince yapılacak Siyasal bilgiler okulu masrafları karşılığı	125 000	125 000
10	Düyunu Umumiye				
11	Gümrükler ve İnhisarlar V.	310	İnşaat ve tamirat	15 000	15 000
		339	İnşaat ve tamirat	9 800	9 800
12	Dahiliye Vekaleti				
13	Matbuat Umum Müdürlüğü				
14	Emniyet U. M.				
15	Jandarma G. K.	458	Tamir ve inşaat	150 000	150 000

			masrafı		
16	Hariciye Vekaleti				
17	Sihhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti	534	İnşaat, tesisat, tamirat ve istimlak	225 000	225 000
18	Adliye Vekaleti	584	Ceza ve tevkif evlerinin inşaat ve esaslı tamirâtı	1	1
19	Tapu ve Kadastro U.M.				
20	Maarif Vekaleti				
21	Nafia Vekaleti	717	Yollar ve büyük köprüler inşaat ve müstacel tamirat masrafı	604 828	2 104 828
		718	Sular	863 000	153 000
		730 ¹	İnşaat ve esaslı tamirat masrafları	2 606 000	2 701 314
		742	Mütemadi tamirat	9 000	9 000
22	İktisat Vekaleti				
23	Münakalat Vekaleti	826	Tamir ve inşaat masrafı	3 000	3 000
24	Ticaret Vekaleti				
25	Ziraat Vekaleti				
26	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	962	Memleket iç ve dışındaki Türk şehidlerinin tezkir ve ipkayı namı için yapılmış ve yapılacak şehidliklerin bilümum levazım ve inşaat masraf ve bekçi ücretleri	10 000	10 000
		963	İnşaat ve tamirat sabit tesisat masrafları	1 637 000	1 637 000

¹ 735. Fasıl diğer vekalet ve müdürlüklerin inşaat işlerinin toplandığı fasıldır.

27	Milli Müdafa Vekaleti Hava Kısmı	1006	İnşaat, tamirat, istimlak	489 320	489 320
28	Milli Müdafa Vekaleti Deniz Kısmı	1047	Bina inşaat ve tamiri ve istimlak bedeli	50 000	50 000
29	Askeri Fabrika U.M.	1078	İnşaat, tamirat ve tesisat masrafları	151 000	151 000
30	Harita Umum Müdürlüğü	1112	İnşaat ve tamirat ve bilcümle baliz tesisatı masrafı	30 590	27 590
	Toplam				9 342 852

1940 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.96'da görüldüğü üzere 9 342 852 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %3'üdür. Bu oran Maliye Vekili Fuad Ağralı'nın 1940 yılı bütçesi hakkında açıklama yaparken bahsettiği 1936 yılında kanunlaşan Fevkalade Tahsisat Kanunu'ndan dolayı ülkede yapılan bayındırlık girişimlerini göstermemektedir. Bu oran adi bütçe olarak kabul edilen bütçede her yıl belli olan fasıllar için geçerlidir.

3.6.3.4 65. Birleşim (10 Haziran 1940)

10 Haziran 1940 tarihinde gerçekleşen 65. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.97'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.97 Anahtar kelimelerin 65. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	15
Mimar	22
Mimarlık	3
Mimari	-
İmar	3
Bayındırlık	-
Nafia	6
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	68
Mühendislik	4
Toplam	121

Altmış beşinci birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinde mimar ve mühendis kelimelerinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde mimarlık ya da mühendislikle ilgili gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimelerin, devlet memurları aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi hakkındaki kanunda kısmi değişiklik yapılması hakkındaki gündem maddesi içerisinde, memuriyet tanımı olarak geçtiği görülmüştür [70].

3.6.4 TBMM VI. Dönem – II. Yasama Yılı (1 Kasım 1940-22 Eylül 1941)

TBMM VI. Dönem II. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1940'da başlayıp 22 Eylül 1940 tarihinde sonlanmıştır. II. Yasama Yılı içerisinde 81 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 23., 56., 60., 76. ve 81. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.6.4.1 23. Birleşim (30 Aralık 1940)

30 Aralık 1940 tarihinde gerçekleşen 23. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.98'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.98 Anahtar kelimelerin 23. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	12
Mimar	18
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	3
Bayındırlık	-
Nafia	19
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	90
Mühendislik	2
Toplam	144

Yirmi üçüncü birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinde mimar ve

mühendis kelimelerinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde mimarlık ya da mühendislikle ilgili, gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimelerin, devlet memurları aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi hakkındaki kanuna ek kanun yapılması hakkındaki gündem maddesi içerisinde, memuriyet tanımı olarak geçtiği görülmüştür [71].

3.6.4.2 56. Birleşim (26 Mayıs 1941)

26 Mayıs 1941 tarihinde gerçekleşen 56. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.99’da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.99 Anahtar kelimelerin 56. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	218
Mimar	30
Mimarlık	2
Mimari	1
İmar	14
Bayındırlık	-
Nafia	45
Müteahhit	9
Müteahhitlik	-
Mühendis	90
Mühendislik	5
Toplam	414

Elli altıncı birleşimin gündem konuları arasından [72],

- 1941 mali yılı Muvazene-i Umumumiye Kanunu layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/539),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

1941 yılı bütçe görüşmeleri Reis’in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk açıklama Maliye Vekili Fuat Ağralı tarafından yapılmıştır. Fuat Ağralı, Avrupa’da başlayan ve günden güne büyüyen savaşın en büyük etkisinin milli müdafaa ihtiyaçlarının artması olduğunu, gerek adi gerekse fevkalade bütçeden Milli Müdafaa Vekaleti’ne ayrılan miktarın devlet bütçesinin genel toplamının önemli bir kısmını oluşturduğunu, milli müdafaa tedbirlerinin karşılanabilmesi için fevkalade kaynakların

tamamının, bu ihtiyaçlara tesis edildiğini, fevkalade tahsisatla idare olunan bütün diğler hizmetlerin adi bütçeye alındığını belirtmiştir. Vekil, 1941 yılı bütçesinin bir önceki yıla göre 41 milyon lira daha fazla olduğunu, bu fazlalığın yaklaşık 18 milyon lirasının Duyunu Umumiye'ye, 14 milyon lirasının başta demiryollar inşaatına olmak üzere Ereğli kömür havzasının devletleştirilmesinden kaynaklanan, soşe ve köprüler, muhacir iskan işleri gibi fevkalade bütçeye idare edilirken adi bütçeye alınan hizmetlere, 1.5 milyon lirasının muhtelif nafia hizmetlerine ayrıldığını belirtmiştir.

Fuat Ağralı 1934 yılından beri harcanmasına izin verilen toplamda 512 216 000 liralık fevkalade tahsisat ayrılan hizmetler arasındaki paylaşımları şöyle sıralamıştır:

"%71.89 -368 237 000 lira -Milli Müdafaa'ya taallük eden muhtelif hizmetlere,

%13.45 -68 992 000 lira -Demiryollar inşaat masraflarına,

%5.58 -28 604 000 lira -Muhtelif Nafia ve imar işlerine,

%4.90-25 135 000 lira -Maadin ve sanayi tesisatitemünakalat gibi iktisadi ve ticari ihtiyaçlara,

%2.61 -13 395 000 lira -Sihhat ve içtimaî muavenet işlerine,

%1.5 -123 000 lira -Maarif hizmetlerine,

%0.58 -2 730 000 lira -Zirai mevzulara.

%100-512 216 000

Bu rakamların tetkik ve mukayesesi şu neticeyi verir ki, şimdiye kadar alınan fevkalade tahsisatın %71.9'u Milli Müdafaa hizmetlerine, %13.45'i demiryolları inşaat masraflarına %5.6' sını diğler Nafia ve imar işlerine, %4, 90'nı İktisadi ihtiyaçlara, bakiye %4,1' i ve Sihhat, Maarif ve Ziraat mevzularına aittir." [72].

Maliye Vekili konuşmasına dış ticaret, Türk parasının değeri, hazinenin durumu gibi finansal konuların açıklamalarıyla devam etmiştir.

1941 yılı bütçesi hakkında sırasıyla İstanbul Mebusu Ali Rana Tarhan, Çoruh Mebusu Mazhar Müfid Kansu, Afyonkarahisar Mebusu Berç Türker, Çanakkale Mebusu Ziya Gevher Etili ve Muğla Mebusu Hüsnü Kitapçı söz almışlardır. Söz alan mebusanın temel konuları Avrupa'da sürmekte olan savaş, savaşın ülkeye etkisi, bütçede tasarruf yolları

ve halkın iaşesi olmuştur. Reis bütçe hakkındaki görüşmeleri yeterli bulmuş ve bütçe fasıllarının oylanmasına geçilmiştir.

1941 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.100'de, ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.101'de gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.100 1941 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri [72].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	3 963 684
2	Riyaset-i Cumhuriyet	474 889
3	Divanı Muhasebat	748 757
4	Başvekalet	1 306 203
5	Devlet Şurası Reisliği	352 212
6	Matbuat Umum Müdürlüğü	1 092 682
7	İstatistik Umum Müdürlüğü	279 857
8	Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü	583 897
9	Diyanet İşleri Reisliği	697 518
10	Maliye Vekaleti	25 153 781
11	Duyunu Umumiye	85 157 129
12	Gümrükler ve İhisarlar Vekaleti	5 930 357
13	Dahiliye Vekaleti	5 527 479
14	Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü	7 867 301
15	Jandarma Genel Komutanlığı	13 631 110
16	Hariciye Vekaleti	3 604 900
17	Sıhhat İçtimai Muavenet Vekaleti	11 969 424
18	Adliye Vekaleti	9 519 802
19	Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü	1 696 043
20	Maarif Vekaleti	19 452 261
21	Nafia Vekaleti	18 666 440
22	İktisat Vekaleti	3 424 691
23	Münakalat Vekaleti	1 697 058
24	Ticaret Vekaleti	1 591 020
25	Ziraat Vekaleti	7 350 819
26	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	56 539 000
27	Milli Müdafaa Vekaleti Hava Kısmı	8 294 000
28	Milli Müdafaa Vekaleti Deniz Kısmı	6 979 000
29	Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü	5 283 000
30	Harita Umum Müdürlüğü	900 000
	Umumi Yekün	309 734 307

Çizelge 3.100'deki veriler doğrultusunda, 1941 yılı genel bütçesinden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %6'dır. Bu oran bir önceki yıla göre iki kat artmıştır ancak bu artış nafia işlerindeki artıştan değil, Maliye Vekili Fuad Ağralı'nın konuşmasında belirttiği gibi nafia işlerinin fevkalade bütçeden adi bütçeye alınmasından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 3.101 1941 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [72].

	Kurum	Fasıl/ Madde	Açıklama	1941 yılı Riyaset Divanı'nın teklifi	1941 yılı Encümençe kabul edilen
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	22	İnşaat ve tamirat	30 000	30 000
		23	3090 sayılı kanuna müsteniden yeni yapılacak Meclis binasının inşaat masrafları, istimlak bedeli	400 000	400 000
2	Riyaseti Cumhur				
3	Divanı Muhasebat				
4	Başvekalet	80	3558 numaralı kanun mucibince yaptırılacak Devlet matbaası bina projesinin ihzarı masrafları	5 000	1
5	Şurayı Devlet				
6	Matbuat Umum Müdürlüğü				
7	İstatistik Umum Müdürlüğü				
8	Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü	179	Tesis ve tamir	7 144	7 144
9	Diyanet İşleri Reisliği				
10	Maliye Vekaleti	258	1351 numaralı kanun mucibince sarf	135 000	135 000

			olunacak Ankara şehri imar masrafı		
		263	2777 numaralı kanun mucibince yapılacak Siyasal bilgiler okulu masrafları karşılığı	125 000	125 000
		276	Atatürk Anıtı'nın proje masrafı	250 000	250 000
11	Düyunu Umumiye				
12	Gümrükler ve İhisarlar V.	346	İnşaat ve tamirat	10 000	10 000
		375	İnşaat ve tamirat	9 800	9 800
13	Dahiliye Vekaleti				
14	Emniyet U. M.	447	Polis karakolları tamir masrafı	58 000	58 000
15	Jandarma G. K.	484	Tamir ve inşaat masrafı	150 000	150 000
16	Hariciye Vekaleti				
17	Sihhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti	563	İnşaat, tesisat, tamirat ve istimlak	490 000	490 000
18	Adliye Vekaleti	614	Ceza ve tevkif evlerinin inşaat ve esaslı tamirâtı	1	1
19	Tapu ve Kadastro U.M.				
20	Maarif Vekaleti				
21	Nafia Vekaleti	743	Yollar ve büyük köprüler inşaat ve müstacel tamirat masrafı	4 760 311	4 310 311
		744	Sular	1 032 000	1 032 000
		751	449, 625, 692, 787, 793, 1158, 2405, 2134, 2114, 2611, 2184, 3262, 3745, 3813 ve 3879 numaralı kanunlar	6 271 841	6 571 841

			mucibince yapılmış ve yapılmakta olan demiryol ve limanları inşaat bedelleriyle diğer müteferrik masrafları		
		755 ¹	İnşaat istimlak ve esaslı tamirat masrafları	2 686 897	2 543 583
22	İktisat Vekaleti				
23	Münakalat Vekaleti	846	Tamir ve inşaat masrafı	5 000	5 000
24	Ticaret Vekaleti				
25	Ziraat Vekaleti				
26	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	982	Memleket iç ve dışındaki Türk şehidlerinin tezkir ve ipkayı namı için yapılmış ve yapılacak şehidliklerin bilümun levazım ve inşa masraf ve bekçi ücretleri	10 000	10 000
		983	İnşaat, tamirat, tesisat ve istimlak	1 667 000	1 667 000
27	Milli Müdafa Vekaleti Hava Kısmı	1026	İnşaat, tamirat, istimlak	457 140	457 140
28	Milli Müdafa Vekaleti Deniz Kısmı	1064	Bina inşaat ve tamiri ve istimlak bedeli	46 207	46 207
29	Askeri Fabrika U.M.	1098	İnşaat, tamirat ve tesisat masrafları	70 000	70 500
30	Harita Umum Müdürlüğü	1131	İnşaat ve tamirat ve bilcümle baliz tesisatı masrafı	25 869	25 869
	Toplam				18 404 397

¹ 735. Fasıl diğer vekalet ve müdürlüklerin inşaat işlerinin toplandığı fasıldır.

1941 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.101’de görüldüğü üzere 18 404 397 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %6’sıdır.

3.6.4.3 60. Birleşim (30 Mayıs 1941)

30 Mayıs 1941 tarihinde gerçekleşen 60. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.102’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.102 Anahtar kelimelerin 60. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	132
Mimar	9
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	3
Bayındırlık	-
Nafia	11
Müteahhit	2
Müteahhitlik	-
Mühendis	63
Mühendislik	1
Toplam	221

Altmışıncı birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinde inşa ve mühendis kelimelerinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde inşa ya da mühendislikle ilgili, gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimelerin, Devlet Havayolları, Hudut ve Sahiller, Posta Telgraf ve Telefon, İnhisarlar, Orman, Beden Terbiyesi, Devlet Demiryolları ve Limanları, Devlet Denizyolları ve Devlet Limanları umum müdürlüklerinin 1941 yılı bütçe kanunlarında, iş ve memuriyet tanımı olarak geçtiği görülmektedir [72].

3.6.4.4 76. Birleşim (8 Ağustos 1941)

8 Ağustos 1941 tarihinde gerçekleşen 76. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.103’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.103 Anahtar kelimelerin 76. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	44
Mimar	1
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	3
Bayındırlık	-
Nafia	93
Müteahhit	1
Müteahhitlik	-
Mühendis	6
Mühendislik	-
Toplam	148

Yetmiş altıncı birleşimin gündem konuları arasından [73],

- Ankara şehri kanalizasyonu hakkında kanun layihası ve Nafia, Maliye, Bütçe ve Dahiliye encümenleri mazbataları (1/644),
- Yeniden yapılacak su işlerine 31 milyon lira tahsisi hakkındaki 3132 ve bu paranın sureti teminine dair olan 3483 sayılı kanunlara ek kanun layihası ve Bütçe ve Nafia Encümenleri mazbataları (1/662),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Ankara şehri kanalizasyonu hakkındaki görüşmeler Nafia Vekili Ali Fuad Cebesoy’un konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Vekil söz konusu kanunun en hızlı şekilde kabul edilmesi halinde hemen işe başlanacağını belirtmiştir. Reis kanun hakkında görüş olup olmadığını sormuş, Trabzon Mebusu Mitat Aydın konu ile ilgili bir soru soracağını belirtmiştir. Mitat Aydın kanun tasarısının bütün Ankara şehri ve ilçeleri için mi yoksa sadece Ankara için mi olduğunu sormuştur.

Konu hakkında Manisa Mebusu Refik İnce’de söz almıştır. Refik İnce, Ankara kanalizasyon işinin çok iyi bir eser olduğunu, hatta bu eseri meydana getirmekte geç bile kalındığını, dünyanın en yeni payitahtı, merkezi hükümeti olan Ankara’nın bu eksikliğini gidermek konusunda çok fedakarlık yapılması gerektiğini ve işin çabuk başlayıp en sıhhatli biçimde eksiksiz bitmesini temenni ettiğini belirtmiştir. Refik ince söz konusu kanunun ismi konusunda da şöyle bir önerisi olmuştur: “...*Bu kanalizasyon tabiri, bu kadar millileştirdiğimiz, Türk dili üzerinde bu kadar asabiyet gösterdiğimiz*

zamanda yersizdir. Kanal, kanalize, kanalizasyon gibi tasrihi mahiyette olan bir kelimenin burada kullanılmasını doğru bulmuyorum. Esbabı mucibe olarak belki İstanbul kanalizasyonunun kabul edilmiş olduğunu söyleyeceklerdir. Fakat ben kendi hesabıma kabul edilmiş olmasını doğru yola girmeğe mani telakki etmiyorum. Amma ne diyelim diye bir sual varit olacaktır. Ben bir defa kanalizasyon tabirinin ne olduğunu anlamadığımı söyleyeceğim. Bizce matlup olan kanaldır, suların akacağı yer manasındadır. Kanalizasyon ise akıtmak manasındadır. O halde (Ankara şehri akıtılması) gibi bir manada olur ki, manası yoktur. Tensip ederseniz bu işi, içimizdeki kanun diline vakıf arkadaşların takdirine bırakalım, kanalizasyondan kendimizi kurtaralım. Tensip ederseniz bunu (mecra) tabirile ifade edelim. Nitekim layihada (mecra) tabiri vardır. (Mecralar güzergahında) deniyor. Demek ki mecrayı kabul etmişiz. «Ankara şehri mecraları hakkında kanun» diyelim ve ondan sonra ise başlayalım.” [73].

Refik İnce'nin kanun ismi konusundaki önerisine karşılık Trabzon Mebusu Mitat Aydın'da kanalizasyon kelimesi yerine lağım kelimesinin kullanılmasını önermiştir.

Çanakkale Mebusu Ziya Gevher Etili'de kanunun ismi üzerinde durmuş ve konu hakkında şunları söylemiştir: “Meclisinizde bir prensip kararı aldınız. Öyle bir karar ki, şimdiden sonra ecnebi kelimeleri ihtiva eden bir kanun getirmeyeceğim, dedi. Hükümetin bu vadine rağmen kanalizasyon gibi Fransızca ve İngilizceden başka kullanılan her lisanla mukabili olan bir kelimeyi kanun olarak buraya getirmek ana prensiplere mugayirdir. Bunun sonu nereye varacaktır? Bu kelime beynelmileldir, umumileşmiştir diye diye ve ala ala lisan kalkar, kültür kaybolur. Biz bir taraftan her kelimenin Türkçe mukabilini bulmağa çalışırken nasıl olur da ecnebi bir kelimeyi kanunumuzun başına koyarız? Bir kere, kanalizasyon tabiri de yanlışdır. Bunu Türkler asırlarca evvel yapmıştır. Frenklerde bir buçuk asırlık tarihi olmayan bu şeyi Türk çok evvel yapmış ve adını koymuştur: Lâğım, Son zamanlarda fena lâğımlardan dolayı, fena kokusundan dolayı bu kelimeyi beğenmiyorsanız bu, o değildir arkadaşlar. Bu, kokuyu izale eden temizlik vasıtası olduğu için bu kelimeyi kullanınız. Lâğım kelimesi bizim lisanımızın her şubesine girmiştir. Askerliğimize, her şeyimize girmiştir. «Ordu, Viyana önlerine geldiği vakit lağımını açtı ve patlattı deniyor. Niçin bu kelimeyi terkedip de kanalizasyon kelimesini kullanıyoruz? Bir takrir takdim ediyorum, kanundaki bütün kanalizasyon ve mecra kelimelerinin (lağım) olarak kabulünü rica ederim.” [73]. Ziya

Gevher Etili'nin kanun hakkındaki bu önerisi kabul edilmiş ve kanun adı ve içerisinde geçen kanalizasyon kelimeleri lağım olarak değiştirilmiştir. Konu hakkında başka söz isteyen olmamış ve maddelerin oylanmasına geçilmiştir.

3.6.4.5 81. Birleşim (22 Eylül 1941)

22 Eylül 1941 tarihinde gerçekleşen 81. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.104'te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.104 Anahtar kelimelerin 81. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	30
Mimar	7
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	11
Bayındırlık	-
Nafia	55
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	71
Mühendislik	-
Toplam	174

Seksen birinci birleşimin gündem konuları arasından [73],

- Yüksek Mühendis Okulu ile Teknik okulunun Maarif Vekaleti'ne devri hakkında kanun layihası ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/687),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Yüksek Mühendis Okulu ile teknik okulunun Maarif Vekaleti'ne devri hakkındaki görüşmeler Diyarbakır Mebusu Kiazım Sevüktekin'in açıklamaları ile başlamıştır. Kiazım Sevüktekin, harp sanayisinin harp hizmetlerinin uygulanmasında büyük etkisinin olduğunu, milletin varlığının müdafaasında, istiklalin muhafazasında mutlaka harp sanayisini de ilave etmek zorunda olduğunu, harp sanayisine lazım olan talebenin, Milli Müdafaa Vekaleti'nce her sene yabancı memleketlere gönderilen gençlerin artık memlekette yetiştirilmesinden dolayı iftihar duyduğunu belirtmiştir [73].

Bingöl Mebusu Feridun Fikri de, Yüksek Mühendis ve Teknik Okulu'nun Maarif Vekaleti'ne terkinin, ülkenin eğitim hayatında ve genel gelişiminde esaslı bir etki

yapacak bir hamle olduğunu ve kanunun meclise sunulmasının ülke tarihinde daima yad olunacağını belirtmiştir. Feridun Fikri, ülkenin uzun zamandan beri sanayi kurumlarına eleman yetiştirme noktasında bir hamleye ihtiyaç duyduğunu, bu bakımdan kurulmakta olan sanayi okullarının ülkenin büyük bir ihtiyacına cevap vereceğini dile getirmiş ve iki noktaya değineceğini belirtmiştir. Mebus ilk olarak söz konusu okulların eğitim programlarının teoriden uzak doğrudan doğruya iş hayatına eleman yetiştirecek şekilde düzenlenmesi gerektiğini, ikinci olarak da ülkenin birçok yerinde bulunan başsız, babasız ve perişan çocuğun toplanıp bu sanayi okullarında eğitilmesi gerektiğini belirtmiştir [73].

İstanbul Mebusu Ali Rana Tarhan, hükümetin teknik öğretim işini önemle eline aldığını, zira çeşitli şekil ve derecelerde teknik eğitim almış kişilerin azlığından dolayı ülkede çok ve derin boşluklar olduğunu, hükümetin bu boşlukları mevcut kurumları ıslah ederek ve mevcut olmayanları da kurarak doldurabileceğini belirtmiştir [73].

Antalya Mebusu Rasih Kaplan, Yüksek Mühendis Okulu'nun Maarif Vekaleti'ne devrinin ülkeye katkısını şu sözlerle açıklamıştır: *"...milletler idarede gösterecekleri ehliyet nisbetinde vatanlarına sahip olurlar. İdarede ehliyet ise ancak ilimle olur ve bu ilmin, seciyeye, yüksek karektere, iyi ahlaka istinat etmesile kabil olur. Bir millet ki yurdunu idare etmek için ilme istinat etmezse, uzağa gitmeğe hacet yoktur, kendi son imparatorluğumuzun son günlerini gözümüzle gören insanlarız, işte o akibete uğrar. Yurt her vakit için iyi idare ile elde tutulabilir, iyi idare ise ancak ilme, seciye ve karektere istinat eder, ilimle elde tutulabilir. Onun için bugün tesisine çalıştığımız yüksek ihtisas mektebi bu yurdun en evvel yapacağı işlerdendi. Bu gün Cumhuriyet bu işe el koymakla en yerinde ve en lüzumlu bir işe başlamış oluyor. Yüksek mühendis mektebimiz bu güne gelinceye kadar bu yolda çok nafi uzuvlar yetiştirmiştir. Nafia Vekaleti'miz hakikaten bu müessese üzerine son senelerde çok iyi durarak, bu müessesenin durumunu daha ziyade güzelleştirmiştir."* [73]. Reis kanun tasarısı hakkında başka görüş olmadığını belirtmiş ve kanun tasarısı maddelerinin oylanmasına geçilmiştir.

Kanunun ilk maddesi şöyledir:

"İstanbul Yüksek Mühendis Okulu İle Teknik Okulu'nun Maarif Vekilliği'ne Devri Hakkında Kanun:

MADDE 1 — Nafia Vekilliği'ne bağlı İstanbul Yüksek Mühendis Okulu ile Teknik Okulu; bina ve müstemilatı, eşya, makine, alat ve her türlü ders levazımı dahil olmak üzere, bütün hak ve vecibelerile ve 1275, 2718, 2687, 2984, 3458 ve 3467 sayılı kanunlarla Nafia Vekilliği'ne verilmiş olan vazife ve salahiyetler Maarif Vekilliği'ne devredilmiştir.” [73].

Madde hakkında ilk söz alan Maarif Vekili Hasan Ali Yücel olmuştur. Vekilin konu hakkındaki sözleri şöyledir: *“Memleketimize çok değerli fen adamları yetiştirmiş olan Yüksek Mühendis Okulu'nun ve Teknik Okulun Maarif Vekaleti'ne devri meselesi, teknik ve mesleki öğretimi bir bütün olarak mütalaa eden Hükümetin bu bütünü bir ele vermesi ve Maarif vekilliğinin vazifeleri arasında görmesindedir. Nitekim Tevhidi tedrisat kanununda Türkiye'deki bütün müessesatı ilmiye ve terbiyeviye Maarif Vekaleti'nin idaresindedir... Yüksek Mühendis okulumuz da bir terbiye ve tedris müessesesidir, Teknik okulla beraber. O halde Maarif Vekilliği'nce idaresi kanuni bir icaptır... Yüksek Mühendis Okulu'nun bütün şubeleri Nafia Vekaleti'ni alakadar etmez. Mesela, maden şubesi. Maden şubesi M. T. A. Enstitüsü İktisat Vekaleti'ne bağlı olduğundan orayı alakadar eder. O halde buyurdıkları prensipten hareket edersek şöyle olacaktır: Tıp fakültesi Sıhhiyeyi alakadar ediyor, sıhhiyeye vermeli; Yüksek Mühendis maden kısmı İktisat Vekaleti'ni alakadar eder, oraya vermeli, Hukuk Adliyeyi alakadar eder oraya vermeli. Yüksek Mühendis Okulu'nda tayyarecilik şubesini açtığımız zaman ya Genel kurmaya veya Milli Müdafaa'ya raptetmeli, veyahut Tayyare Cemiyeti'ne bağlamak. O zaman Maarif Vekaleti nerede kalır bilemem. Binaenaleyh, prensip olarak medeni bir cemiyet ve bir Devlette bütün terbiye ve tedris müesseseleri bir elde toplanmalıdır. Bu elin de, adı üstünde, Maarif Vekaleti olması lazımdır.” [73].*

Kanun maddeleri hakkında başka görüş bildirilmemiş ve maddeler kabul edilmiştir.

3.6.5 TBMM VI. Dönem – III. Yasama Yılı (1 Kasım 1941-14 Ağustos 1942)

TBMM VI. Dönem III. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1941'de başlayıp 14 Ağustos 1942 tarihinde sonlanmıştır. III. Yasama Yılı içerisinde 81 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 62., 66. ve 81. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.6.5.1 62. Birleşim (25 Mayıs 1942)

25 Mayıs 1942 tarihinde gerçekleşen 62. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.105’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.105 Anahtar kelimelerin 62. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	253
Mimar	25
Mimarlık	2
Mimari	2
İmar	14
Bayındırlık	-
Nafia	74
Müteahhit	3
Müteahhitlik	1
Mühendis	97
Mühendislik	21
Toplam	492

Altmış ikinci birleşimin gündem konuları arasından [74],

- 1942 mali yılı Muvazene-i Umumiye Kanunu layihası ve Bütçe Encümeni mazbatasını (1/759),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir

1942 yılı bütçe görüşmeleri Reis’in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan, 1942 yılı bütçesini açıklamak üzere Maliye Vekili Fuad Ağralı olmuştur. Fuad Ağralı 1942 yılı bütçesinin bir önceki yıla göre 84 milyon lira daha fazla olduğunu, bütçenin bütün Avrupa’yı sarmış olan savaşın ağır şartları altında hazırlandığı, bütün devlet hizmetlerinin ve başta ülke savunmasının, cumhuriyetin programlaştırdığı şimendifer, su, maarif gibi önemli işlerin faaliyetlerine devam ettirildiğini belirtmiştir [74].

Maliye Vekili’nin 1942 yılı bütçesi hakkındaki açıklamaları, Avrupa’da sürmekte olan savaşın ülke ekonomisinde yarattığı etkiler ve bu etkilerden nasıl korunulacağına dair finansal konular üzerine olmuştur [74].

1942 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.106'da ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.107'de gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.106 1942 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri [74].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	4 196 852
2	Riyaset-i Cumhur	528 363
3	Divanı Muhasebat Reisliği	851 721
4	Başvekalet	1 249 600
5	Devlet Şurası Reisliği	391 638
6	Matbuat Umum Müdürlüğü	1 538 685
7	İstatistik Umum Müdürlüğü	328 625
8	Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü	871 651
9	Diyanet İşleri Reisliği	880 835
10	Maliye Vekaleti	42 353 538
11	Duyunu Umumiye	100 592 604
12	Gümrükler ve İnhisarlar Vekaleti	7 677 985
13	Dahiliye Vekaleti	6 675 480
14	Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü	10 789 785
15	Jandarma Genel Komutanlığı	15 220 615
16	Hariciye Vekaleti	3 919 149
17	Sıhhat İçtimai Muavenet Vekaleti	14 991 832
18	Adliye Vekaleti	12 638 536
19	Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü	2 025 452
20	Maarif Vekaleti	28 283 434
21	Nafia Vekaleti	19 316 322
22	İktisat Vekaleti	3 533 783
23	Münakalat Vekaleti	1 953 827
24	Ticaret Vekaleti	1 754 020
25	Ziraat Vekaleti	8 950 847
26	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	78 189 327
27	Milli Müdafaa Vekaleti Hava Kısmı	9 121 428
28	Milli Müdafaa Vekaleti Deniz Kısmı	7 542 049
29	Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü	5 623 500
30	Harita Umum Müdürlüğü	1 037 996
	Umumi Yekün	393 029 479

Çizelge 3.106'daki veriler doğrultusunda, 1942 yılı genel bütçesinden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %5'idir. Bu oran bir önceki yıla göre yüzde bir azalmıştır.

Çizelge 3.107 1942 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [74].

	Kurum	Fasıl/ Madde	Açıklama	1942 yılı Riyaset Divanı'nın teklifi	1942 yılı Encümençe kabul edilen
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	23	İnşaat ve tamirat	65 000	65 000
		24	3090 sayılı kanuna müsteniden yeni yapılacak Meclis binasının inşaat masrafları, istimlak bedeli	200 000	200 000
2	Riyaset-i Cumhur				
3	Divanı Muhasebat				
4	Başvekalet	84	3558 numaralı kanun mucibince yaptırılacak Devlet matbaası bina projesinin ihzarı masrafları	1	1
5	Devlet Şurası Reisliği				
6	Matbuat Umum Müdürlüğü				
7	İstatistik Umum Müdürlüğü				
8	Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü	184	Tesis ve tamir	7 377	7 377
9	Diyanet İşleri Reisliği				
10	Maliye Vekaleti	253	Tamirat	1 200 000	1 600 00
		264	1351 numaralı kanun mucibince sarf olunacak Ankara şehri imar masrafı	135 000	185 000
		268	2777 numaralı kanun	199 000	199 000

			mucibince yapılacak Siyasal bilgiler okulu masrafları karşılığı		
		281	Atatürk Anıtı'nın proje masrafı	250 000	250 000
11	Düyunu Umumiye				
12	Gümrükler ve İnhisarlar V.	356	İnşaat ve tamirat	10 000	58 596
		384	İnşaat ve tamirat	10 000	10 000
13	Dahiliye Vekaleti				
14	Emniyet U. M.	453	Polis karakolları tamir masrafı	58 000	58 000
15	Jandarma G. K.	489	Tamir ve inşaat	150 000	150 000
16	Hariciye Vekaleti	518/1	Elçilik ve konsolosluklar masrafları/icar , arsa bina satınalma ve inşa masrafları	260 000	260 000
17	Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti	568	İnşaat, tesisat, tamirat ve istimlak	490 000	490 000
18	Adliye Vekaleti	619	Ceza ve tevkif evlerinin inşaat ve esaslı tamirata	15 000	15 000
19	Tapu ve Kadastro U.M.				
20	Maarif Vekaleti				
21	Nafia Vekaleti	763	Yollar ve büyük köprüler inşaat ve tamirat masrafı	5 916 212	5 916 247
		764	Sular	170 317	170 317
		771	449, 625, 692, 787, 793, 1158, 2405, 2134, 2114, 2611, 2184, 3262, 3745,	6 271 841	6 571 841

			3813 ve 3879 numaralı kanunlar mucibince yapılmış ve yapılmakta olan demiryol ve limanları inşaat bedellerile diğer müteferrik masrafları		
		774 ¹	İnşaat istimlak ve esaslı tamirat masrafları	2 851 183	2 797 587
		781	Ankara şehri lağımlarının inşaat ve tesisat masraflarıyla bu işlerde istihdam edilecek mütehasıs, mühendis, fen memuru, ressam ve sürveyyanların, ücret, yevmiye ve harcırahlarıyla usta ve amele yevmiyeleri, alınacak alat ve edevat ve malzeme bedelleriyle nakliyeleri, kırtasiye, matbu evrak ve tabiye ve bilumum masrafları	700 000	700 000

¹ 774. Fasıl diğer vekalet ve müdürlüklerin inşaat işlerinin toplandığı fasıldır.

		782	Ankara'da yaptırılmakta olan gençlik parkı bilumum ücret ve masrafları	100 000	100 000
22	İktisat Vekaleti				
23	Münakalat Vekaleti	861	Tamir ve inşaat masrafı	2 000	2 000
24	Ticaret Vekaleti				
25	Ziraat Vekaleti				
26	Milli Müdafaa Vekaleti Kara Kısmı	997	Memleket iç ve dışındaki Türk şehidlerinin tezkir ve ipkayı namı için yapılmış ve yapılacak şehidliklerin bilumum levazım ve inşa masraf ve bekçi ücretleri	10 000	10 000
		998	İnşaat, tamirat, tesisat ve istimlak	1 667 000	1 667 000
27	Milli Müdafa Vekaleti Hava Kısmı	1036	Hava meydanları ile yolları ve depoları inşa ve istimlaki	457 140	457 140
28	Milli Müdafa Vekaleti Deniz Kısmı				
29	Askeri Fabrika U.M.	1099	İnşaat, tamirat ve tesisat masrafları	70 000	70 500
30	Harita Umum Müdürlüğü	1131	İnşaat ve tamirat ve tesisat	25 869	25 869
	Toplam				22 036 475

1942 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.107'de görüldüğü üzere 22 036 475 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %6'sıdır.

3.6.5.2 66. Birleşim (29 Mayıs 1942)

29 Mayıs 1942 tarihinde gerçekleşen 66. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.108’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.108 Anahtar kelimelerin 66. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	41
Mimar	5
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	-
Bayındırlık	-
Nafia	5
Müteahhit	1
Müteahhitlik	-
Mühendis	54
Mühendislik	1
Toplam	107

Altmış altıncı birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinde mühendis kelimesinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde mühendislikle ilgili gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimenin, devlet memurları aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi hakkındaki kanunda kısmi değişiklik yapılması ile ilgili gündem maddesi içerisinde, memuriyet tanımı olarak kullanıldığı görülmüştür [74].

3.6.5.3 81. Birleşim (14 Ağustos 1942)

14 Ağustos 1942 tarihinde gerçekleşen 81. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.109’da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.109 Anahtar kelimelerin 81. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	8
Mimar	16
Mimarlık	1
Mimari	1
İmar	6

Bayındırlık	-
Nafia	62
Müteahhit	16
Müteahhitlik	-
Mühendis	41
Mühendislik	-
Toplam	151

Seksen birinci birleşimin gündem konuları arasından [75],

- Mesleki teknik okullar açılması ve mevcutlarının büyütülmesi hakkında kanun layihası ve Maarif, Nafia ve Bütçe Encümenleri mazbataları (1/850),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Mesleki teknik okullar açılması konusundaki görüşmeler Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında mebusandan görüş bildiren olmamış ve kanun maddelerinin oylanmasına geçilmiştir. Kanunun ilk maddesi şöyledir:

“Mesleki ve Teknik Okullar Açılması ve Mevcutların Büyütülmesi Hakkında Kanun

MADDE 1 — Maarif Vekilliği yeniden mesleki ve teknik öğretim müesseseleriyle Ankara'da bir Yüksek Teknik Okulu ve bir Teknik Okulu açılmasını ve bugün idare etmekte bulunduğu mesleki ve teknik öğretim müesseselerinin büyütülmesini, gerek mevcut teknik öğretim müesseselerinin ve gerek yeniden açılacak olanların, gerekse erkek sanat okulu mezunlarının staj görmeleri için kurulacak olan staj fabrikalarının inşaatını ve istimlak işlerini ve her türlü lüzumlu alat, teçhizat ve tesisatı temin etmek üzere yıllık tediye miktarı 8 000 000 lirayı geçmemek şartıyla 75 milyon liraya kadar 1942 – 1951 yıllarına geçici taahhüdat ve sarfiyat icrasına izinlidir. Bu suretle girişilecek taahhüdattan dolayı her yıl sarfı lazım gelen miktar Maarif Vekilliği bütçesinde hususi bir fasla konulacak tahsisat ile karşılanır.

Yukarıda yazılı hizmetlerden dolayı yeniden ve ilaveten istihdam edilecek bilümmemur ve müstahdemlerle ecnebi mütehassısların aylık, harcırah ve saire masrafları ve bu işlerde kullanılmak üzere tezyit veya yeniden tesis edilecek mütedavil sermayeler ve bu işlere müteferri diğer bilümmemur masraflar her yıl bütçesinin taallük eylediği tertiplerine ilave edilmek üzere, on senede ayrıca 6 000 000 lira sarfına Maarif vekili mezundur.” [75].

Kanun maddesi hakkında Sivas Mebusu Abdurrahman Naci Demirağ söz almıştır. Naci Demirağ, içinde bulunulan yüzyılın teknik yüzyıl olduğunu, teknik kudrette diğerlerinden geri kalan milletlerin durumlarının iyi olmadığını, teknik gücü zayıf olan insanların ne kadar vatanperver, ne kadar kahraman olurlarsa olsunlar, en sonunda düşman esareti altına girmek zorunda olduklarını, yaşanan yüzyılda savaşların artık sadece kahramanlık ile olmadığını, aynı zamanda tekniğin önemli bir rolü olduğunu bu bakımdan ülkeyi teknikleştiren hamlelerin en mukaddes ve milleti saadete sevk eden hamleler olduğunu belirtmiştir. Naci Demirağ, ülkedeki mevcut teknik okulların başarılı olduklarını, ülkenin şimendiferini, yollarını, su tesisatlarını bu okulların yetiştirdiği elemanların vücuda getirdiklerini, ancak mevcut teknik okulların ve elemanların memleketin bu konuda oldukça fazla olan ihtiyacını karşılayamadığını, bu sebepten bu okulların ve kişilerin sayılarının artırılması gerektiğini bu gerekçelerden dolayı da söz konusu kanunun faydalı olacağını dile getirmiştir [75].

Kanun maddesi hakkında başka söz alan olmamış ve kanunun diğer maddelerinin oylanmasına geçilmiştir. Kanunun diğer maddeleri hakkında da söz alan olmamış ve kanun kabul edilmiştir.

Seksen birinci birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli başka bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinden mimar ve mühendis kelimelerinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde bu kelimelerle ilgi, gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimelerin, devlet memurları aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi hakkındaki kanunda kısmi değişiklik yapılması ile ilgili gündem maddesi içerisinde, memuriyet tanımı olarak kullanıldığı görülmüştür [75].

3.6.6 TBMM VI. Dönem – IV. Yasama Yılı (1 Kasım 1942-15 Ocak 1943)

TBMM VI. Dönem IV. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1942'de başlayıp 15 Ocak 1943 tarihinde sonlanmıştır. IV. Yasama Yılı içerisinde 29 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinden 12. ve 18. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.6.6.1 12. Birleşim (2 Aralık 1942)

2 Aralık 1942 tarihinde gerçekleşen 12. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.110’da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.110 Anahtar kelimelerin 12. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	112
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	-
Bayındırlık	-
Nafia	42
Müteahhit	1
Müteahhitlik	-
Mühendis	1
Mühendislik	-
Toplam	156

On ikinci birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinde inşa-inşaat kelimesinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde inşaat pratiği ile ilgi, gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimenin, *“Birinci kanun 1941: Şubat 1942 aylarına ait raporun sunulduğuna dair Divanı Muhasebat Riyaseti Tezkeresi ve Divanı Muhasebat Encümeni Mazbatası (3/484)”* başlıklı gündem konusu içerisinde geçtiği görülmüştür. Söz konusu gündem maddesinin içeriğine bakıldığında, gündem konusunun Marmara Denizi’nde yapılmasına karar verilen yedi tane iskele inşaatı ile ilgili olduğu anlaşılmıştır. Bu inşaatların içeriklerini gündem konusu hakkında söz alan Nafia Vekili Ali Fuad Cebesoy şu sözlerle açıklamıştır: *“Efendim, 1940 senesi bidayetinde Marmara denizinde yedi tane iskelenin ordunun geri emniyet ve muvasalasının temini için süratle yapılmasına alakalı makamlar karar vermiştir. Milli Müdafaa Vekaleti derhal harekete geçerek bunların avan projelerini yaptırmış... İnşaata geçildiği zaman da vekaletçe bazı müşkülât sebebiyle ve Heyeti Vekile kararıyla bu işin idaresi Nafia Vekaleti’ne devredilmiştir. Vekaletiniz bu müstacelen yapılacak olan iskelelerin biran evvel inşaatını bitirebilmek için esaslı bir surette çalışmağa başlamıştır. Fakat mukavelede bu iskelelerin betonarme kazıklarla yapılacağı ve*

betonarme kazıklar için de iktiza eden demir çubukların Milli Müdafaa Vekaleti'nden verileceği mukayyettir. Halbuki bu demir miktarı hatırımda kaldığına göre 5 bin tona kadar çıkmıştır. O esnada Milli Müdafaa Vekaleti bu iskelelerden daha mühim olan inşaata bile kafi gelecek demir bulamıyor. Gördük ki Millî Müdafaa Vekaleti betonarme kazıklar için demir veremeyecek. Bu vaziyet karşısında iskele inşaatı üzerinde yeniden tetkikat yaparak mütaahhitle görüşmek ve projede bir değişiklik yapmak suretiyle bu işi başarmak ve daha çabuk bitirmek imkanı var mı, yok mu? Bunu öğrenmek için faaliyete geçtik. Teknisyenler mahalline gittiler, çalıştılar. Hakikaten sırf bu mütaahhidin (kendi icadı olan ve dünyada ilk defa tatbik edilecek olan bir tarzı inşaat bulundu. Bunun patentesini de İktisat Vekaleti'nden aldığı öğrenildi. Bu mütaahhidin yapmakta olduğu inşaat tarzının bizim işimize elverişli olup olmadığını tetkik için Milli Müdafaa, Genelkurmay, Münakalat ve bizim teknisyenlerimiz de dahil olduğu halde bir heyet tarafından tetkik edildi ve neticede anlaşıldı ki bu yeni tarzı inşaat çok az demire ihtiyaç gösteriyor, ikincisi: daha ucuz olacak, üçüncüsü yerli mallar kullanılacak, dördüncüsü daha metin olacaktır.

Hakikaten mütaahhit bunun inşasında muvaffak olursa çok güzel olcaktı... İşe başlandı ve hakikaten işler süratle ilerlemeğe başladı. İyi neticeler alındı. Fakat malümu âliniz ilk yapılan avan projeler tabii müstacel yapıldığı için ve deniz işlerinde çok esaslı iskandil işleri vardır. Bilhassa inşaat yapılırken çok sürprizler karşısında kalmak ihtimali mevcuttur. Binaenaleyh inşaat ilerledikçe cezir zamanında kumlar çekilmeye başladı, sonra deniz ilerlemeye başladı. Bu suretle birçok amiller inşaat üzerinde tesir yapmaya başladı.” [76]. Nafia Vekili söz konusu inşaatlar hakkında yukarıdaki açıklamayı yaptıktan sonra, gündem konusunun ana sebebi olan söz konusu inşaatlar hakkında ek bütçe talebinde bulunmuştur. Reis konunun hükümet tarafından tekrar tahlilini istemiştir.

3.6.6.2 18. Birleşim (16 Aralık 1942)

16 Aralık 1942 tarihinde gerçekleşen 18. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.111'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.111 Anahtar kelimelerin 18. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	5
Mimar	1
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	2
Bayındırlık	-
Nafia	20
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	102
Mühendislik	12
Toplam	142

On sekizinci birleşimin gündem konuları arasından [76],

- Subay yüksek mühendis, askeri yüksek mühendis ve askeri mühendislere verilecek ihtisas ücreti hakkında kanun layihası ve Milli Müdafaa ve Bütçe Encümenleri mazbataları (1/880),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmemektedir

Askeri mühendislere verilecek ihtisas ücretleri hakkındaki görüşmeler Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında mebusandan söz isteyen olmamış ve kanun maddelerinin oylamasına geçilmiştir. Söz konusu kanunun ilk maddesi şöyledir:

“Subay Yüksek Mühendis, Askeri Yüksek Mühendis ve Askeri Mühendislere Verilecek İhtisas Ücreti Hakkında Kanun

MADDE 1 — Subay Yüksek Mühendis, Askeri Yüksek Mühendis ve Askeri Mühendis unvanını kazanmış olanlara aylıklarından başka aşağıda yazılı esaslar dairesinde ayrıca ihtisas ücreti verilir.

A) Subay Yüksek Mühendislerle Askeri Yüksek Mühendislere maaşları tutarının % 25 -50 si nisbetinde;

B) Askeri Mühendislere maaşları tutarının % 10 - 20 si nisbetinde;

C) Subay Yüksek Mühendislerle Askeri Yüksek Mühendislere verilecek tahsisatın azami miktarı, ancak doktora yapmak veya bir eser vücuda getirmek suretiyle emsalleri arasında temayüz edenlere verilir.

D) Subay Yüksek Mühendislerle Askeri Yüksek Mühendislerin % nisbetleri onar onar ve Askeri Mühendislerin beşer beşer olmak üzere, ait oldukları dairelerce mesai ve muvaffakiyetleri sicillen tasdik ve teklif edilmiş olanların Genelkurmay Başkanlığı'nın muvafakatiyle Milli Müdafaa Vekaleti'nce arttırılır;

E) Her derecedeki ihtisas ücreti en az iki sene geçmedikçe arttırılmaz.” [76].

Birleşim içerisinde mühendis kelimesinin yüz birimin dahi üzerinde kullanımı yukarıda açıklaması yapılan kanun hakkında farklı farklı encümen mazbata metinlerinin, birleşim tutanaklarına ek olarak verilmesinden kaynaklanmaktadır. Birleşim içerisinde mühendislikle ilgili başka gündem maddesi bulunmamaktadır.

3.7 TBMM VII. Dönemi (8 Mart 1943 -14 Haziran 1946)

TBMM VII. Dönem'i Zabıt Cerideleri'ne göre 8 Mart 1943 tarihinde başlayıp 14 Haziran 1946 tarihinde sona ermiştir. VII. Dönem 1 Olağanüstü Yasama Yılı ve 3 Yasama Yılı ile toplamda 4 yasama yılı ve 310 birleşimden oluşmaktadır. VII. Dönem içerisinde bir hükümet kurulmuştur. Söz konusu hükümet, hükümetin başbakanı (başvekil) ve çalışmanın ilgili bakanı olan bayındırlık bakanı (nafia vekili) Çizelge 3.112'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.112 TBMM VII. Dönemi hükümeti, başbakanı ve bayındırlık bakanı [28].

Hükümet Adı - Çalışma Aralığı	Başbakan (Başvekil)	Bayındırlık Bakanı (Nafia Vekili)
II. Saraçoğlu Hükümeti 9 Mart 1943-7 Ağustos 1946	Şükrü Saraçoğlu	Sırrı Day

3.7.1 TBMM VII. Dönem Hükümetlerinin Hükümet Programlarında Nafia-Bayındırlık İşleri

3.7.1.1 II. Saraçoğlu Hükümeti'nin Hükümet Programında Nafia-Bayındırlık İşleri

II. Saraçoğlu Hükümeti'nin hükümet programı 17 Mart 1943 tarihinde Başvekil Şükrü Saraçoğlu tarafından okunmuştur. Hükümet Programında nafia işleri ile ilgili bölüm aşağıdaki gibidir:

“İkinci Saraçoğlu Hükümeti, tıpkı kendisinden evvelkiler gibi Halk Partisi programını tahkuk ettirmeye büyük milletimize layık olmaya çalışacaktır. Yapacağımız işlerin en başında Türk ordusunu daima hazır tutmak vazifesi vardır... Harbin dördüncü yılı başlarında memleketimiz iki büyük sıkıntı ile karşı karşıya bulunuyordu. İaşe sıkıntısı, para sıkıntısı... Nafiamızın yollar, sular, köprüler, demiryolları ve iskelelere dair mevcut programı aynen tatbik edilecek ve her yerde bu işlerimiz faal yürüyüşlerini muhafaza edeceklerdir.”[28]

3.7.2 TBMM VI. Dönem – Olağanüstü Yasama Yılı (8 Mart 1943-17 Eylül 1943)

TBMM VI. Dönem Olağanüstü Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri’ne göre 8 Mart 1943’de başlayıp 17 Eylül 1943 tarihinde sonlanmıştır. Olağanüstü Yasama Yılı içerisinde 56 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 25., 26., 49. ve 56. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.7.2.1 25. Birleşim (21 Mayıs 1943)

21 Mayıs 1943 tarihinde gerçekleşen 25. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.113’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.113 Anahtar kelimelerin 25. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	79
Mimar	1
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	2
Bayındırlık	1
Nafia	58
Müteahhit	3
Müteahhitlik	-
Mühendis	15
Mühendislik	1
Toplam	160

Yirmi beşinci birleşimin gündem konuları arasından [77],

- Eskişehir Mebusu İzzet Arukan'ın, Şose ve Köprüler kanununun bazı maddelerinin tadili hakkındaki 1882 sayılı kanuna ek kanun teklifi ve Nafia, Dahiliye, Maliye ve Bütçe Encümenleri mazbataları (2/4),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Şose ve Köprüler Kanunu'nun bazı maddelerinin tadili hakkındaki görüşmeler Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan, kanunun tadilini isteyen Eskişehir Mebusu İzzet Arukan olmuştur. İzzet Arukan yapmış olduğu ülke gezisinde ülkenin şose yollarını görme fırsatı bulduğunu, bu seyahat sırasında köprü ve yol eksikliğinden kaynaklanan zorlukları ve bir kaç sene evvel yapılmış yolların da bakımsızlıktan harabeye dönmüş olduğunu gördüğünü, tüm bunlarının sebebinin de yol vergilerinin sabit kalması, hayat pahalılığı ve malzeme fiyatlarının misliyle artması olarak belirtmiş ve bu soruna çözüm olarak da yol parasının artırılmasını önermiştir. Mebus, yol mükellefiyetinin senede en çok sekiz gün olduğunu, bunu yerine getiremeyenlerin bu günlerin karşılığını para ile ödediğini, ancak verilen paranın 1931 yılındaki ücret olan 75 kuruş olduğunu, oysa yevmiyelerin günün şartlarına uygun olarak 3-4 liraya çıkartılması gerektiğini belirtmiştir. İzzet Arukan'ın yapmış olduğu teklif kabul edilmiş ve yol vergisinin nakit olarak ödenen kısmına zam yapılmıştır [77].

3.7.2.2 26. Birleşim (24 Mayıs 1943)

24 Mayıs 1943 tarihinde gerçekleşen 26. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.114'te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.114 Anahtar kelimelerin 26. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	281
Mimar	21
Mimarlık	1
Mimari	-
İmar	15
Bayındırlık	-
Nafia	64
Müteahhit	4
Müteahhitlik	-

Mühendis	85
Mühendislik	14
Toplam	485

Yirmi altıncı birleşimin gündem konuları arasından[77],

- 1943 mali yılı Muvazene-i Umumiye Kanunu layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/1),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

1943 yılı bütçe görüşmeleri Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan 1943 yılı bütçesini açıklamak üzere Maliye Vekili Fuad Ağralı olmuştur. Fuad Ağralı, 1943 yılı bütçesinin 486 milyon 717 bin 349 lira olduğunu, dışında kalınmış olduğu halde, her taraftan ülke sınırlarını saran savaşın ülkenin mali durumunu ve düzenini oldukça etkilediğini, savaş yılları içerisinde hazırlanmış diğer bütçeler gibi 1943 yılı bütçesinde de ilk sırayı milli müdafa tedbirlerinin aldığını belirtmiştir. Maliye Vekili 1943 yılı bütçesinin bir önceki yıla göre 92 milyon lira daha fazla olduğunu, bu fazlalığın yaklaşık olarak 11 milyon lirasının maliyeye, 21 milyon lirasının devlet borçlarına, 14 milyon lirasının maarife, 15 milyon lirasının milli müdafaaya, 11 milyon lirasının jandarmaya, 5 milyon lirasının ziraata, 2,5 milyon lirasının emniyete, 2,5 milyon lirasının nafiaya, 2 milyon lirasının adliyeye, 2 milyon lirasının gümrük ve inhisarlara ve 6 milyon lirasının da diğer vekaletlere ayrıldığını belirtmiştir. Fuad Ağralı konuşmasına dış ve iç ticaret, döviz durumu, bankacılık gibi finansal konuları açıklayarak devam etmiştir [77].

1943 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.115'te ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.116'da gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.115 1943 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri [77].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	6 356 808
2	Riyaset-i Cumhur	748 383
3	Divanı Muhasebat Reisliği	872 833
4	Başvekalet	1 329 119
5	Devlet Şurası Reisliği	405 285
6	Matbuat Umum Müdürlüğü	2 328 191
7	İstatistik Umum Müdürlüğü	334 562

8	Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü	899 206
9	Diyanet İşleri Reisliği	905 404
10	Maliye Vekaleti	53 241 307
11	Devlet Borçları	121 790 289
12	Gümrükler ve İhisarlar Vekaleti	9 663 591
13	Dahiliye Vekaleti	8 017 051
14	Emniyet Umum Müdürlüğü	13 192 279
15	Jandarma Genel Komutanlığı	26 778 164
16	Hariciye Vekaleti	4 215 308
17	Sıhhat İçtimai Muavenet Vekaleti	15 474 388
18	Adliye Vekaleti	14 907 776
19	Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü	2 100 452
20	Maarif Vekaleti	43 128 934
21	Nafia Vekaleti	22 621 642
22	İktisat Vekaleti	3 597 182
23	Münakalat Vekaleti	2 359 362
24	Ticaret Vekaleti	1 905 848
25	Ziraat Vekaleti	13 512 347
26	Milli Müdafaa Vekaleti	116 031 238
	Umumi Yekün	486 717 349

Çizelge 3.115'teki veriler doğrultusunda, 1943 yılı genel bütçesinden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %5'idir. Bu oran bir önceki yıllarla aynıdır.

Çizelge 3.116 1943 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [77].

	Kurum	Fasıl/ Madde	Açıklama	1943 yılı Riyaset Divanı'nın teklifi	1943 yılı Encümenince kabul edilen
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	24	İnşaat ve tamirat	140 000	140 000
		25	3090 sayılı kanuna müsteniden yeni yapılacak Meclis binasının inşaat masrafları ve istimlak bedeli	2 000 000	2 000 000
2	Riyaset-i Cumhur				
3	Divanı Muhasebat				
4	Başvekalet				
5	Devlet Şurası Reisliği				
6	Matbuat Umum				

	Müdürlüğü				
7	İstatistik Umum Müdürlüğü				
8	Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü	153	Meteoroloji istasyonları tesis ve tamirleri	7 377	7 377
9	Diyanet İşleri Reisliği				
10	Maliye Vekaleti	199	Tamir masrafı	1 600 000	1 600 00
		207	Atatürk Anıtı'nın proje masrafları	250 000	250 000
		232	Doklar inşaatı bilumum masrafları için Devlet denizyolları işletme umum müdürlüğüne (yardım)	0	750 000
		239	Mezarlıklar için Ankara Belediyesi'ne (yardım)	250 000	250 000
		240	Şehir yolları için Ankara Belediyesi'ne (yardım)	250 000	250 000
11	Devlet Borçları				
12	Gümrükler ve İnhisarlar V.	299	İnşaat ve tamirat işleri	76 800	106 800
		329	İnşaat ve tamir işleri	15 000	15 000
13	Dahiliye Vekaleti				
14	Emniyet U. M.	384	Tamir işleri	58 000	58 000
15	Jandarma G. K.	419	Tamir işleri	150 000	150 000
16	Hariciye Vekaleti	435/1	Elçilik ve konsolosluklar masrafları/ arsa bina satınalma, yaptırma ve kira bedelleriyle sigorta, belediye vergi ve resimleri ve küçük tamirler	260 000	260 000
17	Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti	478	İskan işleri	1 396 500	1 396 500
		479	İnşa, tesis ve	546 000	546 000

			tamir işleri		
18	Adliye Vekaleti	515	Ceza ve tevkif evlerinin inşaat ve esaslı tamirâtı	15 000	15 000
19	Tapu ve Kadastro U.M.				
20	Maarif Vekaleti				
21	Nafia Vekaleti	613	Yollar ve köprüler	6 596 049	6 596 049
		614	Su işleri	257 817	257 817
		615	Demiryollar ve limanlar	8 127 761	8 127 761
		616	Yapı ve imar işleri, inşaat, istimlak ve esaslı tamirat masrafları	3 389 987	3 582 987
		617	Ankara lağımlarının inşa masrafları	700 000	700 000
		618	Ankara Gençlik Parkı masrafları	50 000	50 000
22	İktisat Vekaleti	658	Tamir masrafları	2 000	2 000
23	Münakalat Vekaleti	688	Tamir işleri	2 000	2 000
24	Ticaret Vekaleti				
25	Ziraat Vekaleti				
26	Milli Müdafaa Vekaleti	814	İnşa ve tamir işleri	1 743 369	1 743 369
		815	Hava meydanları ile yolları ve depoları inşaatı	457 140	457 140
		827	Şehitlikler masrafı	10 000	10 000
	Toplam				29 323 797

1943 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.116'da görüldüğü üzere 29 milyon 323 bin 797 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %6'sıdır. Bu oran bir önceki yıllara aynıdır.

3.7.2.3 49. Birleşim (16 Temmuz 1943)

16 Temmuz 1943 tarihinde gerçekleşen 49. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.117'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.117 Anahtar kelimelerin 49. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	19
Mimar	31
Mimarlık	4
Mimari	-
İmar	-
Bayındırlık	-
Nafia	20
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	75
Mühendislik	1
Toplam	150

Kırk dokuzuncu birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinden mimar ve mühendis kelimelerinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde mimarlık ya da mühendislikle ilgili, gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimelerin, devlet memurları aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi hakkındaki kanunda kısmi değişiklik yapılması ile ilgili gündem maddesi içerisinde, memuriyet tanımı olarak kullanıldığı görülmüştür [78].

3.7.2.4 56. Birleşim (17 Eylül 1943)

17 Eylül 1943 tarihinde gerçekleşen 56. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.118’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.118 Anahtar kelimelerin 56. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	35
Mimar	12
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	2
Bayındırlık	1
Nafia	70
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	41

Mühendislik	1
Toplam	162

Elli altıncı birleşimin gündem konuları arasından [79],

- İstanbul Üniversitesi binalarının yaptırılması hakkında kanun layihası ve Nafia ve Bütçe Encümenleri mazbataları (1/144),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir, ayrıca devlet memurlarının aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi ile ilgili gündem maddesi de, anahtar kelimelerin kullanım değerlerini etkileyecek gündem konuları arasındadır.

İstanbul Üniversitesi binalarının yaptırılması hakkındaki görüşmeler Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Konya Mebusu Dr. Osman Şevki Uludağ olmuştur. Şevki Uludağ, Maarif Vekaleti'ni tebrik ettiğini zira 7 milyon liralık bütçesini 45 milyon liraya çıkardığını ayrıca Fen Fakültesi kurmak için de 16 milyon lira daha istediğini, Maarif Vekaleti'nin bu isteklerinin *faaliyete ve cevvaliyete* delalet ettiğini belirtmiştir. Şevki Uludağ yeni üniversite binalarının yapılmasının zorunluluğunu şu sözlerle açıklamıştır: *"İstanbul 'da yakın vakte kadar bir konak eskisi vardı; Zeynep Hanım Konağı. İstanbul Fenfakültesi oraya sığınmıştı. Yandı ve İstanbul eski bir binasını kaybetti. Aynı zamanda Devlet de orada birçok malzemesini kaybetmek suretiyle zarara uğradı. Bugün zararları telafi etmek üzere Maarif vekili yola çıkmıştır. Esababı mucibesi şudur:*

1 — Modern üniversitenin edebiyat ve fen fakültesi için her türlü ihtiyaca cevap verecek binalar,

2 — Her iki Fakültenin yani Edebiyat ve Fen Fakültelerinin tam manasiyle, tam teşkilatla açılabilmesi için gerekli tahsisat.

Arkadaşlar, bir ilim müessesesinin çalışabilmesi için her şeyden evvel binalara lüzum olduğunu münakaşa edecek bir mevzu olarak kabul etmiyoruz. Bu mevzu münakaşa edilemez. Çünkü bir işe başlamadan evvel bir insan bile herhalde kendi istirahatını temin etmeyi düşünmesi lazımdır. Maarif Vekaleti yeni bir Fen Fakültesi kurmakla hakikatta fen Fakültesi hocalarının iyi bir surette çalışmalarını temin edecektir." [79]. Mebus fen fakültesi binalarının gerekliliğini dile getirdikten sonra İstanbul Tıp

Fakültesi'nin de içinde bulunduğu zor şartlardan bahsetmiş ve hükümetin bu konuda da bir şeyler yapmasını belirtmiştir.

Konu hakkında başka söz isteyen olmamış ve maddelerin oylanmasına geçilmiş ve kanun maddeleri kabul edilmiştir. İstanbul Üniversitesi'nin binalarının yaptırılması hakkındaki kanun şöyledir:

“İstanbul Üniversitesi Binalarının Yaptırılması Hakkında Kanun:

MADDE 1. — İstanbul Üniversitesi için gerekli binalar yaptırılmak ve senelik tediye miktarı 3 000 000 lirayı geçmemek üzere 15 milyon liraya kadar gelecek yıllara geçici taahhütlere girişmeğe Maarif Vekili mezundur. Bu suretle girişilecek taahhüt bedelleri 1943 - 1948 yılları Maarif Vekaleti bütçesine konulacak tahsisatla karşılanır.

MADDE 2. — Proje ve tafsilât resimleriyle mukavemet hesapları Nafia Vekaleti'nce tasdik edilmek şartıyla birinci maddede yazılı inşaat 3611 sayılı kanun hükümlerine tabi olmayarak Maarif Vekilliği'nce yaptırılır.” [79].

Elli altıncı birleşim içerisinde kullanılan mimar ve mühendis kelimeleri, devlet memurlarının aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi ile ilgili gündem maddesi içerisinde geçmektedir.

3.7.3 TBMM VII. Dönem – I. Yasama Yılı (1 Kasım 1943-4 Ekim 1944)

TBMM VII. Dönem I. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1943'te başlayıp 4 Ekim 1944 tarihinde sonlanmıştır. I. Yasama Yılı içerisinde 99 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 58., 68., 81., 86. ve 87. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.7.3.1 58. Birleşim (22 Mayıs 1944)

22 Mayıs 1944 tarihinde gerçekleşen 58. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.118'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.119 Anahtar kelimelerin 58. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	351

Mimar	23
Mimarlık	1
Mimari	1
İmar	21
Bayındırlık	-
Nafia	75
Müteahhit	5
Müteahhitlik	-
Mühendis	124
Mühendislik	4
Toplam	605

Elli sekizinci birleşimin gündem konuları arasından [80],

- 1944 mali yılı Muvazene-i Umumiye Kanunu layihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/201),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

1944 yılı bütçe görüşmeleri Maliye Vekili Fuad Ağralı'nın konuşması ile başlamıştır. Maliye Vekili, ülke sınırlarını her taraftan saran büyük dünya harbinin dışında kalabilmek ve harbe ülkenin müdafaası ve menfaati uğruna bir gün girilmek zorunda kalınırsa diye 1939 Eylül ayından başlayan ve her gün daha da ağırlaşan tedbirlerin 1944 yılında da devam ettirildiğini belirtmiştir. Vekil 1944 yılı bütçesinin 570 434 417 lira olduğunu, bu rakamın bir önceki yıla göre yaklaşık 84 milyonluk bir artış gösterdiğini, bu artışın yaklaşık 24 milyon lirasının milli müdafaya, 20 milyon lirasının maarife, 18 milyon lirasının maliyeye, 14 milyon lirasının nafiaya, 1 milyon lirasının Anıtkabir inşaatına, 6 milyon lirasının sıhhat ve içtimai muavenete, 6 milyon lirasının ziraate geri kalanın da diğer devlet dairelerine verildiğini ayrıca 376 milyonluk bir fevkalade tahsisatın da 1944 yılı için yine Milli Müdafa'ya ayrıldığını belirtmiştir. Maliye Vekili konuşmasına dış ticaret, bankalar, döviz meselesi gibi finansal konularda açıklama yaparak devam etmiştir [80].

1944 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.120'de, ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.121'de gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.120 1944 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri [80].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	8 392 082
2	Riyaset-i Cumhuri	883 091
3	Divanı Muhasebat Reisliği	892 725
4	Başvekalet	1 916 125
5	Devlet Şurası Reisliği	410 640
6	Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü	2 714 095
7	İstatistik Umum Müdürlüğü	335 752
8	Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü	966 411
9	Diyanet İşleri Reisliği	927 044
10	Maliye Vekaleti	70 432 048
11	Devlet Borçları	111 445 426
12	Gümrükler ve İnhisarlar Vekaleti	10 585 661
13	Dahiliye Vekaleti	8 588 661
14	Emniyet Umum Müdürlüğü	14 192 279
15	Jandarma Genel Komutanlığı	28 402 467
16	Hariciye Vekaleti	4 396 308
17	Sıhhat İçtimai Muavenet Vekaleti	21 146 389
18	Adliye Vekaleti	15 782 776
19	Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü	2 190 452
20	Maarif Vekaleti	62 504 584
21	Nafia Vekaleti	36 558 644
22	İktisat Vekaleti	3 941 182
23	Münakalat Vekaleti	2 487 363
24	Ticaret Vekaleti	1 800 848
25	Ziraat Vekaleti	18 868 740
26	Milli Müdafaa Vekaleti	189 682 352
	Umumi Yekün	570 434 417

Çizelge 3.119'daki veriler doğrultusunda, 1944 yılı genel bütçesinden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %7'sidir. Bu oran bir önceki yıllara göre %2 artmıştır.

Çizelge 3.121 1944 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [80].

	Kurum	Fasıl/ Madde	Açıklama	1944 yılı Riyaset Divanı'nın teklifi	1944 yılı Encümenince kabul edilen
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	14/3	Milli saraylar masrafları/sarayların tamir ve boya masrafı	65 000	65 000
		27	İnşaat ve	60 000	50 000

			tamirat		
		28	3090 sayılı kanuna müsteniden yeni yapılacak Meclis binasının inşaat masrafları ve istimlak bedeli	3 750 000	3 750 000
2	Riyaseti Cumhur				
3	Divanı Muhasebat				
4	Başvekalet	74	3558 sayılı kanun gereğince yapılacak Devlet Matbaası binasının proje masrafları	1	1
5	Devlet Şurası Reisliği				
6	Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü				
7	İstatistik Umum Müdürlüğü				
8	Devlet Meteoroloji Umum Müdürlüğü				
9	Diyanet İşleri Reisliği				
10	Maliye Vekaleti	199	Tamir masrafı	1 657 703	1 657 703
		0	Atatürk Anıtı'nın proje masrafları	250 000	0
		0	Doklar inşaatı bilumum masrafları için Devlet denizyolları işletme umum müdürlüğüne (yardım)	0	0
		238	Mezarlıklar için Ankara Belediyesi'ne (yardım)	250 000	250 000
		239	Şehir yolları için Ankara Belediyesi'ne	250 000	250 000

			(yardım)		
11	Devlet Borçları				
12	Gümrükler ve İnhisarlar V.	301	İnşaat ve tamirat işleri	106 800	106 800
		331	İnşaat ve tamir işleri	25 000	25 000
13	Dahiliye Vekaleti				
14	Emniyet U. M.	387	Tamir işleri	80 000	80 000
15	Jandarma G. K.	422	Tamir işleri	200 000	200 000
16	Hariciye Vekaleti	437/1	Elçilik ve konsolosluklar masrafları/ arsa bina satınalma, yaptırma ve kira bedelleriyle sigorta, belediye vergi ve resimleri ve küçük tamirler	242 000	242 000
		451	Bombardımanlar yüzünden binaları yanan, yıkılan ve zarar gören elçilik ve konsoloslukların her türlü masrafları	50 000	50 000
17	Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti	480	İskan işleri	1 400 000	1 400 000
		481	İnşa, tesis ve tamir işleri	1 117 000	1 517 000
18	Adliye Vekaleti	518	Ceza ve tevkif evlerinin inşaat ve esaslı tamirata	18 000	18 000
19	Tapu ve Kadastro U.M.				
20	Maarif Vekaleti	580	Mahsus kanunu gereğince yaptırılacak İstanbul Üniversitesi inşaatı her	2	1 760 002

			türlü masrafları		
		591	İstimplak ve satın alma bedeli ve masrafları	65 800	65 800
21	Nafia Vekaleti	617	Yollar ve köprüler	9 061 463	8 551 323
		618	Su işleri	407 817	407 817
		619	Demiryollar ve limanlar	8 127 761	8 097 761
		620	Yapı ve imar işleri, inşaat, istimplak ve esaslı tamirat masrafları	3 642 987	6 779 989
		621	Ankara lağımlarının inşaa masrafları	700 000	700 000
		622	Ankara Gençlik Parkı masrafları	75 000	75 000
		622/A	Zelzele mıntıkasında yapılacak işler ve yardımlar	0	4 000 000
		622/B	Atatürk Anıtı inşaatı her türlü masrafları	0	1 000 000
		622/C	1 nci, 3 ncü ve 4 ncü Umumi Müfettişlikler mıntakalarında yapılacak imar işleri her türlü masrafları	0	2 500 000
22	İktisat Vekaleti	662	Tamir masrafları	2 500	2 500
23	Münakalat Vekaleti	692	Tamir işleri	2 000	2 000
24	Ticaret Vekaleti				
25	Ziraat Vekaleti				
26	Milli Müdafaa Vekaleti	818	İnşaa ve tamir işleri	1 743 369	1 743 369
		819	Hava meydanları ile yolları ve	457 140	457 140

			depoları inşaatı		
	Toplam				45 804 705

1944 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.120’de görüldüğü üzere 45 804 705 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %8’idir. Bu oran bir önceki yıllara göre %2’lik bir artış göstermiştir.

3.7.3.2 68. Birleşim (5 Haziran 1944)

5 Haziran 1944 tarihinde gerçekleşen 68. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.122’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.122 Anahtar kelimelerin 68. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	66
Mimar	13
Mimarlık	-
Mimari	1
İmar	21
Bayındırlık	-
Nafia	55
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	13
Mühendislik	-
Toplam	169

Altmış sekizinci birleşimin gündem konuları arasında [81],

- Belediye Yapı ve Yollar Kanunu’nun bazı maddelerinin ve Ebnîye Kanunu’nun 43. ve Belediye Kanunu’nun 114. maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun layihası ve Dahiliye ve Nafia Encümenleri mazbataları (1/211),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Belediye Yapı ve Yollar Kanunu ve Ebnîye Kanunu’nun kimi maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki görüşmeler Isparta Mebusu K.Turan’ın kanun hakkındaki açıklaması ile başlamıştır. K. Turan Yapı ve Yollar Kanunu’nun bazı maddelerini değiştiren tasarının, ülkede meydana gelen depremlerden sonra meclisçe hazırlandığını, tasarının belediyelerin sınırları içinde yapılmasına izin verilen binaların özelliklerini daha esnek

bir hale getirdiğini, savaş öncesi şehirlerin yapılmasında oldukça sıkı davranıldığını, özellikle şehirlerin büyük yangınlarla ortadan kalkmaması için yangından korunur betonarme binalar yapılması konusunda çok hassas davranıldığını, fakat yaşanan depremler sonucunda betonarme inşaat üzerinde ısrar etmenin özellikle de deprem bölgelerinde güçlük çıkardığını belirtmiştir. K.Turan büyük şehirlerin büyük bir konut sıkıntısı içinde olduklarını, meclise yeni gelen mebusanın hükümetin ve partinin sıkı müdahalesi sayesinde Ankara'ya yerleşebildiklerini, Yapı ve Yollar ve Bina kanunlarındaki değişikliklerle, bina yapımının kolaylaştırıldığını özellikle inşaat şekillerinin, inşaat yapılacak sahaların inşaat irtifalarının, derinliklerinin ve inşaatın yapılacağı yere göre inşa edilebileceğini belirtmiştir. K.Turan özellikle konut sıkıntısı çekilen yerlerde belediyelerin ucuz evler yapılacak semtler ve yapılacak binaların cinslerinin belirlemesi gerektiğini dile getirmiştir. Mebusun Ankara'nın yaşadığı konut sıkıntısına önerisi şöyle olmuştur: *"...büyük şehirlerin belediyeleri eğer bu ucuz evlerin mahallerini çabucak tesbit ederse mevcut kooperatiflerin de bundan istifade ederek buralarda derhal evler yapması mümkün olacaktır. Kanun kerpiç, hımış her çeşit evler yapılmasına müsaade ediyor. Fakat tabiatıyla belediyece kanunun tatbiki sırasında nerelere apartman yapılır? Nerelere iki katlı evler yapılması lazımdır? Hatta amele evlerinin nerelere ve nasıl yapılacağı? İki katlı, ucuz çift evlerin, nerelerde olacağı, bunlar tabiatıyla şehrin güzelliğini, kıymetini muhafaza edecek şekilde tertiplenebilir. Bu tertiplendikten sonra kooperatifleri ele almak lazımgelir. Yapı koopeperatifleri ve yine Devletçe vesaiti nakliye temin edilirse, biraz kereste vermek ki bugün Devletin elindedir, çivi vesaire bulmak, hülasa bu gibi şeylerde Devletçe kolaylık göstermek suretiyle, öyle tahmin ediyorum ki, Ankara'da küçük memurların, küçük ailelerin çekmekte oldukları ızdırabı bir an evvel tahfif etmek kabil olur."* [81].

Konu hakkında Trabzon Mebusu M. Aydın'da söz almıştır. M. Aydın dünyanın içinde bulunduğu buhranın ülkeye yaşattığı sıkıntılardan birinin de konut sıkıntısı olduğunu, özellikle bu sıkıntının Ankara'da ızdırab halinde olduğunu belirtmiştir. M. Aydın Ankara'da yaşanan konut sıkıntısının nedenlerinden biri olarak Avrupa'da uygulanan çatı katı kullanımının Ankara'da yasaklanmış olması olduğunu dile getirmiştir. Mebusun bu konudaki sözleri şöyledir: *"...biz Ankara'yı bugün medeni memleket şehirleri gibi kurmağa çalışıyoruz ve bunda da hakikaten muvaffak olmuşuzdur. Fakat biz onların*

büyük şehirlerde tatbik ettikleri bazı usulleri kaldırmış bulunuyoruz. Mesela; Paris, Marsilya ve Berlin gibi büyük şehirlerde her tarafta çatı katları bulunduğu halde, biz maalesef memleketimizde, bundan evvelki İmar Müdürü Semih Bey zamanında çatı katı yaptırmaya usulünü kaldırmışızdır. Halbuki, Avrupa'da çatı katında oturmak gayet tabiidir, burada oturanlardan yetişmiş meşhur adamlar da vardır. Son zamanlarda modern tip binalarda bu çatı katı gayet güzel bir yer tutmaktadır ve bu suretle birçok modern binalar meydana getirilmiştir. Halbuki bizde çatı katı kaldırılmış, buna mukabil de bodrum katlarında, rutubetli ve taaffünlü, karanlık ve ziya girmeyen yerlere ailelerimizi bırakmış vaziyetteyiz. Bu vaziyet karşısında çatı katlarını sıhhi şerait altında olmak şartıyla yaptığımız takdirde belki bir senede 5-6 yüz, belki de 1 000 aded bina yapmış olacağız; 3-4 odalı bir bina yapmak memleketimiz için, büyük bir ıstırapı önlemek demektir. Bu itibarla Muhterem Dahiliye Vekilimizden memnuiyetin kaldırılmasını rica ederim. Daireler ucuza mal olacaktır, çatı katı ahşap olduğu için taksimat ta ahşap olacaktır, esasen bu kanunla ahşaba da müsaade olunuyor, bine yakın ev yapmış olacağız. Hükümetten bu müsaadeyi istirham ediyorum.” [81].

Konu hakkında başka söz isteyen olmamış ve kanun maddelerinin oylamasına geçilmiştir.

3.7.3.3 81. Birleşim (7 Temmuz 1944)

7 Temmuz 1944 tarihinde gerçekleşen 81. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.123’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.123 Anahtar kelimelerin 81. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	9
Mimar	4
Mimarlık	1
Mimari	1
İmar	1
Bayındırlık	-
Nafia	6
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	84
Mühendislik	14
Toplam	120

Seksen birinci birleşimin gündem konuları arasından [82],

- İstanbul Teknik Üniversitesi hakkında kanun layihası ve Maarif ve Bütçe Encümenleri mazbataları (1/279),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

İstanbul Teknik Üniversitesi hakkındaki görüşmeler Reis'in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Konya Mebusu Dr. S. Irmak olmuştur. Dr. S. Irmak, Yüksek Mühendis Okulu'nun üniversite haline getirilişinin, dünyada tekniğin en ağır bastığı zamana rast geldiğini, tekniğin dönemin milletlerinin hayatında alelade bir halde değil bilakis, ölüm kalım davası olduğunu bu bakımdan memlekete en yeni ve en ileri tekniği getirmenin, endüstrileşmenin en hayati ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Dr. S. Irmak Yüksek Mühendis Okulu'nun üniversiteye çevrilmesiyle iki hayırlı yeniliği de getirdiğini, bunlardan birincisinin kurumun ilim öğreten bir müesseseye olmaktan çıkıp, ilim doğuran bir müesseseye dönüştüğünü, ikincisinin de okulun müfredatında pratik ve teknik eğitimin daha ön plana çıkartılmış olduğunu dile getirmiştir. Mebus teknikte çok büyük adımlar atmış olan Amerika ile devamlı sıkı temas halinde olunması gerektiğini de belirtmiştir [82].

Trabzon Mebusu Mitat Aydın'da konu hakkında söz almıştır. Mitat Aydın dönemin dünyasının içinde bulunduğu teknik seviyeye ulaşılması gerektiğini ancak ihtisaslaşmanın bir sorun teşkil edip etmeyeceği üzerinde durmuştur. Mebusun bu konudaki merakı şöyledir: *"...Bizim de dünya tekniğine ayak uydurmamız lazımdır... Maarif Vekaleti mektebi şubeleri tefrik ediyor. Fakat henüz memleketin vaziyeti birçok işleri bir adamdan isteyecek haldedir. Van'a gönderecek olduğumuz mühendisten yarın su kuvveti hakkında; inşaat hakkında, sırası gelince elektrik hakkında malumat istiyeceğiz. Bu bir tek adamdır. Müteaddit mühendis göndermek ihtimali de bütçe vaziyeti dolayısıyla sıkıntı doğuracaktır. Bu itibarla ihtisasa ayrılınca yarın ben yol yapabilirim, şimendiferden anlamam, su hakkında malumat veremem gibi bir takım nazariyeler ortaya çıkarsa bunları istihdam edecek olan Nafia Vekaleti müşkül mevkide kalmaz mı?"* [82].

Kars Mebusu Dr. E. Oktay'da okulun ismi üzerinde durmuştur. Dr. E. Oktay yeni okula neden üniversite denildiğini sormuş ve üniversitelerde nazari ilimlerin ön planda olduğunu, oysa teknik okullarda ameli ilimlerin ön planda olması gerektiğini belirtmiş ve okulun adının “yüksek politeknik¹ entitüsü ya da politeknikum” olması gerektiğini belirtmiştir. Kocaeli Mebusu R. Fenmen'de açılacak olan teknik üniversitenin şubelerine değinmiştir. R. Fenmen okulda mutlak suretle bir topoğraf şubesi olması gerektiğini zira, yol, şimendifer ve su mühendislerinin topoğraf olarak kullanıldıklarını, oysa böyle bir şube açıldığında sayıları çok az olan mühendislerin de kendi işlerini yapabileceklerini belirtmiştir [82].

Konu hakkındaki sorulara ve görüşlere cevaben söz alan Maarif Vekili Hasan Ali Yücel, 1941 yılında Yüksek Mühendis Okulu'nun Nafia Vekaleti'nden Maarif Vekaleti'ne devredildiğini, o günden beri bu müessesenin günden güne geliştiğini, her sene 150 mezun verebilmek üzere öğrenci sayısının 800 olduğunu, bunun 400'ünün yatılı geri kalanının gündüzlü olduğunu, gündüzlü öğrenci olmasının, bu müessesenin de diğer üniversiteler gibi devlete mecburi hizmet etme söz konusu olmaksızın serbest çalışabilecek teknik adamlar yetiştirdiğini, ayrıca öğretim kadrosunun da genişlediğini, 79 olan Türk öğretmen sayısının 106'ya çıktığını belirtmiştir. Vekil, Maarif Vekaleti'nin mektebi idareye başladığında inşaat, makine, elektrik, muhabere ve mimarlık şubelerinin olduğunu, kendilerinin de tayyare ve gemi inşaat şubelerini eklediklerini dile getirmiştir. Vekil okulun ismi konusunda da şu açıklamayı yapmıştır: “...İsim meselesine gelince: Yüksek Mühendis okulumuzun vazifesini gören müesseseler, dünyanın muhtelif yerlerinde muhtelif isimlerle anılıyor. İdari teşkilat, ilmi teşkilat da tamam birbirine benzemiyor. Mesela, Almanya'da *technikc hochschule*'ler vardır. Yüksek malûmunuz olduğu üzere bunun Türkçe'si Yüksek Mühendis okuludur. Fransa'ya gelirsiniz Fransa'da *Ponts et Chaussees, Polytechnique* vardır. Bunlar Fransızların *Grandes Ecoles* dedikleri yüksek okullar sırasındadır. Üniversite içine alınmamışlardır. Fakat ona mukabil İngiltere'de üniversite içerisinde teknik üniversiteler kurulmuş bir haldedir ve bunların da ayrıca şubeleri vardır. Biz kendi ihtiyacımızı karşılamak vaziyetinde iken mutlaka dışarıdaki şu veya bu müesseseye kendimizi benzetmek için herhangi bir zaruret hissetmiyoruz. Diğer işlerimizde de aynı vaziyetteyiz. Bizim için

---

¹ Kars Mebusu Dr. E. Oktay'ın konuşması için Bkz TBMM ZC D:7 C:12 S:21 [82].

mevzuubahis olan şey izahı kabil olmayan bir teşkilata gitmeyip izahı mümkün şu veya bu şekilde benzeri yine bazı ileri memleketlerde bulunan müesseselere varmak veya müesseselerimizi bu bakımdan organize etmektir. Mesela Macaristan'da Peşte'de iki üniversite görüyoruz. Birisi, Teknik Üniversite, diğer İlimler Üniversitesi. İsimleri de böyledir. Peşte Teknik Üniversitesi, tıpkı bizim bu kanun layihasıyla huzurunuzda getirdiğimiz ve düşündüğümüz Yüksek Mühendis okulunun, layihanın Yüksek Heyetinizce kabulünden sonra alacağı vaziyete benziyor. Peşte'de iki üniversitenin bulunması hiç bir zaman bir iltibasa mahal vermiyor. Sen nerede talebesin denildiği zaman birisi, ben Teknik Üniversite'de talebeyim diyor, öteki de Üniversite'de talebeyim diyor ve herkes onların nerede talebe olduklarını kolayca anlıyor. Ben Edebiyat fakültesinde öğrenciyim, o Teknik Üniversite'de öğrenci denildiği vakit herhangi karışıklık mevzuubahis değildir. Bir şehirde birkaç üniversite olması haline gelince; mesela Newyork'ta 8 üniversite, Tokyo'da, işittiğimize ve öğrendiğimize göre, beşi Devletin olmak üzere 17 üniversite vardır. Bu beşi Devletin olan üniversitelerin bir tanesi de teknik üniversitedir. Onun için eğer arkadaşlarımda içinde başka memleketlerde olmayan bir şeyi yapıyoruz diye herhangi bir endişe varsa bu maruzatım öyle bir şey yapmadığımızı ispat etmiştir sanırım.” [82]. Maarif Vekili ayrıca, ülkenin mühendise olan ihtiyacı bakımından bir mühendise her şeyi öğretmeyi tasavvur etmenin ihtiyaçlara tam cevap veremeyeceğini, ancak bir mühendisin çıktığı şube dışındaki şubeler hakkında da genel bir malumata sahip olacağını, zira dönemin mühendislik anlayışının bir konuda ihtisas sahibi olunması zorunluluğunu taşıdığını belirtmiştir.

Konu hakkında başka söz alan olmamış ve kanun maddelerinin oylanmasına geçilmiştir. Kanunu açıklayan ilk üç madde şöyledir [82].

“İstanbul Teknik Üniversitesi Hakkında Kanun:

MADDE 1. — İstanbul Yüksek Mühendis Okulu, bütün hak ve vecibeleriyle birlikte «İstanbul Teknik Üniversitesi» olarak bu kanun hükümlerine göre teşkilatlandırılmıştır.

MADDE 2. — İstanbul Teknik Üniversitesi'nin vazifeleri şunlardır:

A) Muhtelif kollarda yetiştireceği yüksek ve doktor mühendislerin nazari ve ameli öğretimlerini bir bütün olarak sağlamak;

B) Mühendislikle ilgili bilimlerin esaslarını genişletmek için öğretim heyeti ve doktor mühendis namzetleri tarafından araştırmalar ve yayınlar yapılmasını temin etmek;

C) Doğrudan doğruya memleketi ilgilendiren teknik meseleleri halletmek için laboratuvarlarında veya yerlerinde tatbiki araştırmalar yapmak ve yaptırmak;

D) Tatbiki her türlü mühendislik işlerinde mütalaa verme.

MADDE 3. — İstanbul Teknik Üniversitesi fakültelerle bu fakültelele bağlı şube ve enstitülerden teşekkül eder.” [82].

3.7.3.4 86. Birleşim (18 Temmuz 1944)

18 Temmuz 1944 tarihinde gerçekleşen 86. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.124’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.124 Anahtar kelimelerin 86. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	87
Mimar	20
Mimarlık	-
Mimari	1
İmar	31
Bayındırlık	-
Nafia	115
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	12
Mühendislik	-
Toplam	266

Seksen altıncı birleşimin gündem konuları arasından [82],

- Depreme karşı alınacak tedbirler hakkında kanun layihası ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/255),
- Memur meskenleri inşası hakkında kanun layihası ve Nafia ve Bütçe Encümenleri mazbataları (1/324),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Depreme karşı alınacak tedbirler hakkındaki görüşmeler Reis’in konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Trabzon Mebusu M. Aydın olmuştur.

M. Aydın birçok kentin deprem dışında heyelana da maruz kaldığını bu sebepten, layihada geçen deprem kelimesinin yerine yer depremi ve yer kayması tanımlarının kullanılmasını önermiştir. M. Aydın'ın önerisi üzerine söz alan Nafia Vekili S. Day, sadece heyelanın değil birçok doğal afetten de kentlerin zarar gördüğünü ancak üzerinde konuşulan konunun sadece depremle ilgili olduğunu, her afetin kendi düzenlemesinin yapılacağını belirtmiştir. Konu hakkında başka görüş bildirilmemiş ve maddelerin oylanmasına geçilmiştir [82].

Memur meskenleri inşası ile ilgili layiha hakkında mebusandan görüş bildirilmemiş ve maddelerin oylanmasına geçilmiştir. Kanunun çalışma içeriği ile ilgili kısımları şöyledir:

“Memur Meskenleri İnşası Hakkında Kanun:

MADDE 1. — Lüzum görülen yerlerde memurlar için mesken yaptıрмаğa... Nafia Vekili mezundur... Nerelerde kaç memur için ne büyüklükte ev yaptırılması lazımgeleceği İcra Vekilleri Heyetince kararlaştırılır.

MADDE 3. —...Ankara'da yaptırılacak binaların-proje ve bina planları Nafia Vekilliğince tetkik ve tasdik edilir.

MADDE 5. — Bu kanun mucibince inşa ettirilecek evlere ait tahsisatın sarf şekli ve inşası biten evlerin idare, kira ve tamir tarzları İcra Vekilleri Heyetince tesbit edilir.” [82].

Seksen altıncı birleşimin anahtar kelimeleri içerisinde mimar ve mühendis kelimeleri, devlet memurları aylıklarının cetvellerinin düzenlenmesi hakkındaki gündem konusu içerisinde, memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.

3.7.3.5 87. Birleşim (2 Ağustos 1944)

2 Ağustos 1944 tarihinde gerçekleşen 87. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.125’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.125 Anahtar kelimelerin 87. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	78
Mimar	47
Mimarlık	3
Mimari	2
İmar	9

Bayındırlık	-
Nafia	29
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	184
Mühendislik	3
Toplam	355

Seksen yedinci birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinde mimar ve mühendis kelimelerinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde mimarlık ya da mühendislikle ilgili, gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimelerin, devlet memurları aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi hakkındaki kanunda kısmi değişiklik yapılması ile ilgili gündem maddesi içerisinde, memuriyet tanımı olarak kullanıldığı görülmüştür [83].

3.7.4 TBMM VII. Dönem – II. Yasama Yılı (1 Kasım 1944-15 Ağustos 1945)

TBMM VII. Dönem II. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1944'te başlayıp 15 Ağustos 1945 tarihinde sonlanmıştır. II. Yasama Yılı içerisinde 90 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 58., 66. ve 78. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.7.4.1 58. Birleşim (21 Mayıs 1945)

21 Mayıs 1944 tarihinde gerçekleşen 58. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.126'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.126 Anahtar kelimelerin 58. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	173
Mimar	23
Mimarlık	1
Mimari	2
İmar	32
Bayındırlık	55
Nafia	32

Müteahhit	4
Müteahhitlik	-
Mühendis	92
Mühendislik	3
Toplam	417

Elli sekizinci birleşimin gündem konuları arasından [58],

- 1945 yılı yedi aylık Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/388), çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

1945 yılı bütçe görüşmeleri Başkan'ın Maliye Bakanı N.E. Sümer'e söz vermesi ile başlamıştır. Maliye Bakanı 1945 yılı bütçesinin adi ve olağanüstü giderlerle toplam 595 milyon 834 bin 898 lira olduğunu, bu rakamın bir önceki yıla göre yaklaşık 87 milyon fazlalık gösterdiğini, bu farkın başlıca bayındırlık, maliye ve milli eğitim bakanlıklarına ve devlet borçlarına yapılan fazlalıktan kaynaklandığını belirtmiştir. Bakan ülkedeki yatırımları şu sözlerle ifade etmiştir: *"...Yurdumuzun harpten önce başlamış olan kuruluş faaliyetlerini yeniden hızlandırmak işlerimizin başında gelmektedir. Milletın biyolojik varlığını koruyacak bir sağlık savaşının yanında, halkımızın refahını emniyet altına alacak bir tarım ve sanayi kalkınması, yol ve ulaştırma şebekemizin genişletilmesi, deniz ve hava nakliyeciliği sisteminin milli ihtiyaçlara ve milletlerarası şartlara uydurulması ve bunlarla birlikte, hatta bunlardan önce milletimize benliğini bir daha kazandıracak olan öğretim daravası gibi, biri diğerinden önemli büyük işler karşısındayız. Bunların büyük bir kısmını Devlet gerçekleştirecek, vatandaşlara da geniş hareket ve faaliyet sahaları isabet edecektir."* [84]. Maliye Bakanı konuşmasına finansal konularda açıklama yaparak devam etmiştir.

1945 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.127'de, ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.128'de gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.127 1945 yılı bütçesinde vekaletlerin ve kurumların bütçeleri [84].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	6 047 064
2	Cumhurbaşkanlığı	618 251
3	Sayıştay Başkanlığı	737 773
4	Başbakanlık	1 614 461
5	Danıştay Başkanlığı	284 610

6	Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü	4 020 729
7	İstatistik Genel Müdürlüğü	836 440
8	Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü	701 194
9	Diyanet İşleri Başkanlığı	753 907
10	Adalet Bakanlığı	11 456 840
11	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	1 696 961
12	Milli Savunma Bakanlığı	87 114 700
13	İçişleri Bakanlığı	6 620 594
14	Emniyet Genel Müdürlüğü	10 232 107
15	Jandarma Genel Komutanlığı	17 729 402
16	Dışişleri Bakanlığı	2 705 183
17	Maliye Bakanlığı	45 016 657
18	Devlet Borçları	84 662 026
19	Milli Eğitim Bakanlığı	51 012 927
20	Bayındırlık Bakanlığı	37 442 734
21	Ekonomi Bakanlığı	4 884 970
22	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı	17 907 024
23	Gümrük ve Tekel Bakanlığı	7 500 437
24	Tarım Bakanlığı	14 513 245
25	Ulaştırma Bakanlığı	1 587 953
26	Ticaret Bakanlığı	1 238 297
	Toplam	418 936 486

Çizelge 3.127'deki veriler doğrultusunda, 1945 yılı genel bütçesinden Bayındırlık Bakanlığı'na ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %9'udur. Bu oran bir önceki yıllara göre %2 artmıştır.

Çizelge 3.128 1945 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [84].

	Kurum	Bölüm/ Madde	Açıklama	1945 yılı Başkanlık Divanınca istenilen lira	1945 yılı Komisyonca kabul edilen lira
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	12/3	Milli saraylar giderleri/onarm a giderleri	45 000	45 000
		23	Yapı ve onarma işleri	29 170	29 170
		24	3090 sayılı kanun gereği yapılacak Meclis binası yapı giderleri ve kamulaştırma karşılığı	2 479 170	2 100 000

2	Cumhurbaşkanlığı				
3	Sayıştay Başkanlığı				
4	Başbakanlık	73	3558 sayılı kanun gereğince yapılacak Devlet Basımevi proje giderleri	1	1
5	Danıştay Başkanlığı				
6	Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü				
7	İstatistik Genel Müdürlüğü				
8	Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü	151	Meteoroloji istasyonları kurma ve onarma giderleri	4 303	4 303
9	Diyanet İşleri Başkanlığı				
10	Adalet Bakanlığı	193	Ceza ve tevkif evleri yapma ve onarma işleri	13 500	13 500
11	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü				
12	Milli Savunma Bakanlığı	254	Yapı ve onarma işleri	1 015 402	1 015 402
		254A	Havameydanları yla yolları ve depoları yapımı	266 500	266 500
13	İçişleri Bakanlığı				
14	Emniyet Genel Müdürlüğü	315	Onarma işleri	50 000	50 000
15	Jandarma Genel Komutanlığı	348	Onarma işleri	116 670	116 670
16	Dışişleri Bakanlığı	363/1	Elçilik ve konsolosluklar giderleri/Arsa, bina, satınalma, yaptırma ve kira karşılıklarıyla sigorta, belediye vergi ve resimleri ve küçük onarma	121 335	121 335
		377	Bombardimanlar yüzünden binaları	11 250	11 250

			yanan, yıkılan ve zarar gören veya bombardimana açık bulunan elçilik ve konsoloslukların her türlü giderleri		
17	Maliye Bakanlığı	435	Mezarlıklar için Ankara Belediyesi'ne yardım	145 833	145 833
		436	Şehir yolları için Ankara Belediyesi'ne yardım	145 833	145 833
18	Devlet Borçları				
19	Milli Eğitim Bakanlığı	531/2	Kamulaştırma satınalma karşılık ve giderleri/Devlet malı olan veya kirasız olarak devletçe intifa edilen binaların onarma giderleri	137 083	137 083
		544	Ankara Tıp Fakültesi'nin yapılması ve kuruluşu ile ilgili her türlü giderler	0	1 600 000
20	Bayındırlık Bakanlığı	559	Ankara Gençlik Parkı giderleri	43 700	43 700
		560	Zelzele bölgesinde yapılacak işler ve yardımlar	2 541 680	2 041 660
		574	Halkın yapacağı su işlerine yardım	20 000	20 000
		575	Demiryollar ve limanlar	10 073 000	10 089 000
		576	Yapı ve imar işleri yapma, kamulaştırma ve	4 550 870	6 261 467

			esaslı onarma giderleri		
		577	Yollar ve köprüler	3 594 000	4 978 200
		578	Su işleri	6 680 910	6 918 260
		579	Ankara lağımlarının yapma giderleri	875 300	875 300
		580	Atatürk Anıtı yapma her türlü giderleri	1 167 330	1 167 330
		581	1 nci, 3 ncü ve 4 ncü Genel Müfettişlikler Bölgelerinde yaptırılacak yollar ve memur evleri imar işleri her türlü giderleri	2 258 330	2 258 330
21	Ekonomi Bakanlığı				
22	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı	635	İskan işleri	669 000	668 000
23	Gümrük ve Tekel Bakanlığı	672	Yapı ve onarma işleri	62 300	82 300
		701	Yapı ve onarma işleri	36 500	36 500
24	Tarım Bakanlığı	761	Tesisler	3 638 770	3 258 000
25	Ulaştırma Bakanlığı	786	Onarma işleri	1 166	1 166
26	Ticaret Bakanlığı				
	Toplam				44 501 093

1945 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.127’de görüldüğü üzere 44 milyon 501 bin 093 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %11’idir. Bu oran bir önceki yıllara göre %3’lük bir artış göstermiştir.

3.7.4.2 66. Birleşim (30 Mayıs 1945)

30 Mayıs 1945 tarihinde gerçekleşen 66. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.129’da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.129 Anahtar kelimelerin 66. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	67
Mimar	7
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	7
Bayındırlık	8
Nafia	2
Müteahhit	1
Müteahhitlik	-
Mühendis	73
Mühendislik	5
Toplam	170

Altmış altıncı birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinde mühendis kelimelerinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde mühendislikle ilgili, gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimenin, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü'nün, Devlet Denizyolları İşletme Genel Müdürlüğü'nün, Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü'nün ve Orman Genel Müdürlüğü'nün 1945 yılı bütçeleri içerisinde memuriyet ve kadro tanımı olarak kullanıldığı görülmüştür [84].

3.7.4.3 78. Birleşim (25 Haziran 1945)

25 Haziran 1945 tarihinde gerçekleşen 78. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.130'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.130 Anahtar kelimelerin 78. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	15
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	2
İmar	9
Bayındırlık	43
Nafia	21
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-

Mühendis	55
Mühendislik	34
Toplam	179

Yetmiş sekizinci birleşimin gündem konuları arasından [85],

- Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı teknik okullarda yetiştirilecek askeri mühendisler hakkında kanun tasarısı ve Milli Eğitim, Milli Savunma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/364),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmemektedir; ayrıca çalışma içeriği ile ilgili olmayan ancak, anahtar kelimeler içerisinden mühendis kelimesinin yüksek değerlerde çıkmasında etkili olan devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi ile ilgili bir gündem maddesi de yetmiş sekizinci birleşimin gündem konuları arasında bulunmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda askeri mühendis yetiştirilmesi hakkındaki görüşmeler, Başkan'ın konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında söz isteyen olmamış ve kanun tasarısının maddelerinin oylanmasına geçilmiş, maddeler hakkında da görüş bildirilmemiş ve kanun tasarısı kabul edilmiştir. Kanunun birinci maddesi şöyledir:

“Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Teknik Okullarında Yetiştirilecek Askeri Mühendisler Üzerine Kanun:

MADDE 1. — Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı teknik okullarda askeri mühendis yetiştirmek üzere gereği kadar öğrenci okutmağa Milli Savunma Bakanlığı yetkilidir. Bu öğrenciler, Milli Eğitim Bakanlığı'nca teknik okulları için belirtilen giriş şartlarını taşıyanlar arasından askeri mühendis adayı olarak seçilirler. Bunlarda, Milli Savunma Bakanlığı'nca askeri mühendislik için aranan diğer niteliklerin de bulunması şarttır.”
[85].

3.7.5 TBMM VII. Dönem – III. Yasama Yılı (1 Kasım 1945-14 Haziran 1946)

TBMM VII. Dönem III. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1945'te başlayıp 15 Ağustos 1945 tarihinde sonlanmıştır. III. Yasama Yılı içerisinde 65 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 12. ve 21. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.7.5.1 12. Birleşim (17 Aralık 1945)

17 Aralık 1945 tarihinde gerçekleşen 12. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.131’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.131 Anahtar kelimelerin 12. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	90
Mimar	20
Mimarlık	1
Mimari	1
İmar	24
Bayındırlık	66
Nafia	3
Müteahhit	2
Müteahhitlik	-
Mühendis	71
Mühendislik	3
Toplam	281

On ikinci birleşimin gündem konuları arasından [86],

- 1946 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/467),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmemektedir.

1946 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.132’de, ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.133’te gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.132 1946 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçeleri [86].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	11 922 932
2	Cumhurbaşkanlığı	1 074 301
3	Sayıştay Başkanlığı	1 899 422
4	Başbakanlık	2 771 769
5	Danıştay Başkanlığı	523 031
6	Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü	6 479 108
7	İstatistik Genel Müdürlüğü	949 136
8	Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü	1 512 284
9	Diyanet İşleri Başkanlığı	1 500 669
10	Adalet Bakanlığı	20 627 481
11	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	3 020 365
12	Milli Savunma Bakanlığı	149 890 000

13	İçişleri Bakanlığı	11 528 418
14	Emniyet Genel Müdürlüğü	18 399 950
15	Jandarma Genel Komutanlığı	30 853 758
16	Dışişleri Bakanlığı	4 777 398
17	Maliye Bakanlığı	108 259 769
18	Devlet Borçları	234 286 715
19	Milli Eğitim Bakanlığı	97 030 428
20	Bayındırlık Bakanlığı	79 394 953
21	Ekonomi Bakanlığı	8 234 592
22	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı	32 791 707
23	Gümrük ve Tekel Bakanlığı	13 720 848
24	Tarım Bakanlığı	26 880 124
25	Ulaştırma Bakanlığı	3 041 319
26	Ticaret Bakanlığı	2 160 595
27	Çalışma Bakanlığı	2 041 812
	Toplam	874 572 884

Çizelge 3.131'deki veriler doğrultusunda, 1946 yılı genel bütçesinden Bayındırlık Bakanlığı'na ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %9'udur. Bu oran bir önceki yıllara aynıdır.

Çizelge 3.133 1946 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [86].

	Kurum	Bölüm/ Madde	Açıklama	1946 yılı Başkanlık Divanınca istenen lira	1946 yılı Komisyonca kabul edilen lira
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	12/3	Milli saraylar giderleri/onarma giderleri	200 000	200 000
		23	Yapı ve onarma işleri	50 000	50 000
		24	3090 sayılı kanun gereği yapılacak Meclis binası yapı giderleri ve kamulaştırma karşılığı	5 000 000	5 000 000
2	Cumhurbaşkanlığı				
3	Sayıştay Başkanlığı	52	Sayıştay binası etrafında yapılacak drenaj bedeli	60 000	60 000
4	Başbakanlık	73	3558 sayılı kanun gereğince	1	1

			yapılacak Devlet Basımevi proje giderleri		
5	Danıştay Başkanlığı				
6	Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü				
7	İstatistik Genel Müdürlüğü				
8	Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü	151	Meteoroloji istasyonları kurma ve onarma giderleri	45 000	45 000
9	Diyanet İşleri Başkanlığı				
10	Adalet Bakanlığı	193	Ceza ve tevkif evleri yapma ve onarma işleri	68 000	68 000
11	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü				
12	Milli Savunma Bakanlığı	266	Yapı ve onarma işleri	2 740 717	2 740 717
		267	Havameydanları, yolları ve depoları yapımı	524 750	524 750
13	İçişleri Bakanlığı				
14	Emniyet Genel Müdürlüğü	335	Onarma işleri	400 000	400 000
15	Jandarma Genel Komutanlığı	371	Onarma işleri	710 000	710 000
16	Dışişleri Bakanlığı	387/1	Elçilik ve konsolosluklar giderleri/Arsa, bina, satınalma, yaptırma ve kira karşılıklarıyla sigorta, belediye vergi ve resimleri ve küçük onarma	208 003	208 003
17	Maliye Bakanlığı	426	Onarma giderleri	1 658 000	2 730 818
		457	Mezarlıklar için Ankara Belediyesi'ne yardım	250 000	250 000
		458	Şehir yolları için Ankara Belediyesi'ne	250 000	250 000

			yardım		
18	Devlet Borçları				
19	Milli Eğitim Bakanlığı	559/2	Kamulaştırma satınalma karşılık ve giderleri/Devlet malı olan veya kirasız olarak devletçe intifa edilen binaların onarma giderleri	324 458	324 458
20	Bayındırlık Bakanlığı	588	Ankara Gençlik Parkı giderleri	100 000	125 000
		589	Zelzele bölgesinde yapılacak işler ve yardımlar	3 500 000	3 500 000
		603	Halkın yapacağı su işlerine yardım	35 000	35 000
		604	Demiryollar ve limanlar	20 218 550	20 743 550
		605	Yapı ve imar işleri yapma, kamulaştırma ve esaslı onarma giderleri	13 188 000	19 757 480
		606	Yollar ve köprüler	10 503 500	10 503 500
		607	Su işleri	12 801 500	12 801 500
		608	Bölge hidroelektrik tesisleri	2 000 000	2 000 000
		609	Ankara lağımlarının yapma giderleri	1 500 000	1 500 000
		610	Atatürk Anıtı yapma hertürlü giderleri	2 000 000	2 000 000
		611	Genel Müfettişlikler Bölgelerinde yaptırılacak yollar ve imar işleri her türlü giderleri	1 000 000	1 000 000
21	Ekonomi Bakanlığı	634	Onarma giderleri	2 500	2 500
22	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı	663	İskan işleri	1 145 143	1 145 143
		664	Onarma işleri	137 000	137 000

23	Gümrük ve Tekel Bakanlığı	701	Yapı ve onarma işleri	400 000	400 000
		729	Yapı ve onarma işleri	100 000	100 000
24	Tarım Bakanlığı	791	Tesisler	4 723 000	4 723 000
25	Ulaştırma Bakanlığı	816	Onarma işleri	3 000	3 000
26	Ticaret Bakanlığı				
27	Çalışma Bakanlığı				
	Toplam				94 038 420

1946 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.132’de görüldüğü üzere 94 038 420 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %10’udur. Bu oran bir önceki yıllara göre %1’lik bir düşüş göstermiştir.

3.7.5.2 21. Birleşim (28 Aralık 1945)

28 Aralık 1945 tarihinde gerçekleşen 21. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.134’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.134 Anahtar kelimelerin 21. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	40
Mimar	10
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	5
Bayındırlık	17
Nafia	1
Müteahhit	3
Müteahhitlik	-
Mühendis	75
Mühendislik	4
Toplam	155

Yirmi birinci birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinde mimar ve mühendis kelimelerinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde mimarlıkla ya da mühendislikle ilgili, gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimelerin, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü’nün, Devlet

Denizyolları İşletme Genel Müdürlüğü'nün, Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü'nün ve Orman Genel Müdürlüğü'nün 1946 yılı bütçeleri içerisinde memuriyet ve kadro tanımı olarak kullanıldığı görülmüştür [86].

3.8 TBMM VIII. Dönemi (5 Ağustos 1946 -23 Nisan 1950)¹

TBMM VIII. Dönemi Zabıt Cerideleri'ne göre 5 Ağustos 1946 tarihinde başlayıp 23 Nisan 1950 tarihinde sona ermiştir. VIII. Dönem, 1 Olağanüstü Yasama Yılı ve 4 Yasama Yılı ile toplamda 5 Yasama Yılı ve 367 birleşimden oluşmaktadır. VIII. Dönem içerisinde dört hükümet kurulmuştur. Söz konusu hükümetler, hükümetlerin başbakanları ve çalışmanın ilgili bakanı olan Bayındırlık Bakanı Çizelge 3.135 belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.135 TBMM VIII. Dönemi hükümetleri, başbakanları ve bayındırlık bakanları [28].

Hükümet Adı - Çalışma Aralığı	Başbakan	Bayındırlık Bakanı
Peker Hükümeti 7 Ağustos 1946-10 Eylül 1947	Recep Peker	Cevdet Kerim İncedayı
I. Saka Hükümeti 10 Eylül 1947-10 Haziran 1948	Hasan Saka	Kasım Gülek
II. Saka Hükümeti 10 Haziran 1948-16 Ocak 1949	Hasan Saka	Nihat Erim
Günaltay Hükümeti 16 Ocak 1949-22 Mayıs 1950	Şemsettin Günaltay	Şevket Adalan

3.8.1 TBMM VIII. Dönem Hükümetlerinin Hükümet Programlarında Bayındırlık İşleri

3.8.1.1 Peker Hükümeti'nin Hükümet Programında Bayındırlık İşleri

Peker Hükümeti'nin hükümet programı, Başbakan Recep Peker tarafından 14 Ağustos 1946 tarihinde meclise sunulmuştur. Hükümet programında bayındırlıkla ilgili bölümler şöyledir:

"...Bayındırlık bakımından aşağıda arz ettiğimiz işler yurdun kalkınma hareketinde alacağı yeni simayı belirtmektedir.

¹ 21 Temmuz 1946 yılında yapılan genel seçimler sonrasında TBMM'de CHP dışında Demokrat Parti'de 62 milletvekili ile meclise girmiştir.

Ankara'da ve doğu bölgelerimizde bir taraftan memurlarımızın ihtiyaçları, diğer taraftan bu bölgedeki halkımıza iyi örnekler vermek ve şehir ve kasabalarını yeni mahallelerle güzelleştirmek için başlanmış bulunan memur evleri yapımına sürekli olarak devam edeceğiz.

Susurluk, Bergama, Gediz, Büyük ve Küçük Menderes, Çukurova, Malatya, Niğe, Samsun, Sakarya, Konya, Antalya, Isparta, Kocaeli, Havza ve bölgelerinde, kurutma, taşkınlardan korunma ve sulama işleri olarak şimdiye kadar başlanmış bulunan büyük su işlerine de devam edilecektir. Bunlar tamamlandıkça devamlı işletme ve bakımlarının teşkilata bağlanması işi de programa alınmıştır.

Büyük su işleri dışında, ufak masraf ve yardımlarla büyük faydalar temin eden kurutma, sulama ufak tesislerle köy ve kasabaları tehdit eden suların zararsız hale konması konularını içine alan su işleriyle de ayrıca ve devamlı surette meşgul olunacaktır.

Yurdumuzda yol mesafesini esaslı iş olarak ele alacağız. Bu işi başarmak için demiryolu yapımında olduğu gibi ciddi ve programlı bir çalışma yapacağız. İlk on beş yıl içinde 20 bin kilometrelik iyi, kuvvetli, fenni bir şose şebekesi kurulması mümkün olduğunu hesapladık. Yeni yollar yapılırken şimdi mevcut iyi, kötü güzergahlardan da faydalanmak tabiidir. Yeni yolların bakımı için fenni esas tutuyoruz.

Başlanmış bulunan Elazığ-Van, Erzurum temdidi, Maraş ve Gaziantep hatlarının yapılmasına, programına göre devam edilecektir. Bunlardan başka yeniden planlanan demiryollarından iki bin kilometreyi aşkın bir kısım, on-beş yılda başlanılmak üzere iş programına alınmıştır. Trabzon-Erzurum hattı bu programın ön işlerindedir. Böylece cumhuriyet devrinin yüz akı olan demiryolları inşası bütün hızı ile devam edecektir.

Karayolları ile, demir ve deniz yollarımızdan tam verim alabilmemiz için liman işleri de aynı ehemmiyetle ele alınmıştır. Başlanmış bulunan Ereğli, Amasra, İnebolu, Trabzon limanlarıyla Antalya Küçüktaşıt Limanı ve diğer bazı önemli iskelelerin inşaatına devam edilecektir. Bu işlere 1947'den itibaren başlanarak 1951 yılı sonunda tamamlanmış olacaktır. Samsun limanı projesinin hazırlanması, Mudanya, Çanakkale iskeleleri, Alanya Küçüktaşıt Limanı da bu aradadır.

Samsun, İzmir, Mersin, Antalya, İstanbul büyük limanlarıyla Ereğli limanının genişletilmesi, Giresun, Kefken, Bartın ara limanları ve Karadeniz, Marmara ve

Akdeniz'deki önemli kıyı kasabalarımızın bindirme ve indirme, yükleme ve boşaltma bakımından muhtaç oldukları iskele ve mendirekler de on yıl gibi bir zamanda bitirilmek imkanına doğru programa alınmıştır. Bu suretle yurdun bütün sahillerinin esaslı limanları yapılmış olacaktır.”[28].

Peker Hükümeti'nin hükümet programının bayındırlık başlığı altında olmayan ancak, ülkede yapılması planlanan diğer inşaat işleri ve inşaat işlerinin bulunduğu başlıklar şöyledir:

“Sanayi ve Madenler:

Memleketin türlü bölgelerindeki kömür kaynaklarımızı işleterek mahrukat ihtiyacımızı karşılamaya, büyük enerji santralleri inşa programımızı biran evvel tahakkuk ettirmeye hususi bir dikkatle çalışacağız... Kadın ve erkek için hazır elbise ve çamaşır fabrikaları kurma ve teşvik etme işini önemle ele alacağız.

Tekel ve Gümrük:

Sigara imalatımızı miktar ve vasıf bakımından daha ziyade yükseltmek için yeni bir fabrika kurulacaktır.

Adalet:

Cezaevi binalarının ıslahını temin için bir program yapacağız.

Milli Eğitim:

Ankara'da büyük bir milli kütüphanenin kurulması için gereken çalışmalara hemen başlanacak ve memlekette artan okuma alakasını karşılayıcı kitaplıklar açılması ve mevcutların geliştirilmesi planlanacaktır.

Kapalı ve açık beden terbiyesi ve spor sahaları kurulması işinde teşebbüs alacağız.”[28]

3.8.1.2 I. Saka Hükümeti'nin Hükümet Programında Bayındırlık İşleri

I. Saka Hükümeti'nin hükümet programı Başbakan Hasan Saka tarafından 13 Ekim 1947 tarihinde meclise sunulmuştur. Hükümet programında bayındırlıkla ilgili bölümler şöyledir:

“Memleketin başlıca dertlerinden olan ve bilhassa büyük şehirlerde kendini gösteren mesken buhranını mümkün olduğu kadar çabuk önlemek için ciddi tedbirler almak

kararındayız. Bu tedbirlerin başında, inşa faaliyetine engel olan malzeme darlığını, bu arada bilhassa çimento, kereste ve demir sıkıntısını giderecek çarelere başvuracağız... Büyük su işlerinde şimdiye kadar başlanmış olan konuları biran evvel toparlamaya ve tamamlamaya gayret edeceğiz... Memleketin her tarafını bir birine bağlayan ana demiryol şebekesini tamamlamaya ve yolların müntehi olduğu limanları biran evvel yapmaya çalışacağız.”[28]

3.8.1.3 II. Saka Hükümeti'nin Hükümet Programında Bayındırlık İşleri

II. Saka Hükümeti'nin hükümet programı Başbakan Hasan Saka tarafından 18 Haziran 1948 tarihinde meclise sunulmuştur. Hükümet programında bayındırlıkla ilgili bölüm bulunmamaktadır. Hükümet programı, dönemin ekonomik şartları, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar ve bütçe konularını içermektedir.

3.8.1.4 Günaltay Hükümeti'nin Hükümet Programında Bayındırlık İşleri

Günaltay Hükümeti'nin hükümet programı Başbakan Şemsettin Günaltay tarafından 24 Ocak 1949 tarihinde meclise sunulmuştur. Hükümet programında bayındırlıkla ilgili bölüm bulunmamaktadır. Hükümet programı, ülkenin demokratik yapısı, 1950 yılında yapılması planlanan genel seçimler, dünya siyasi durumu ve ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar konularını içermektedir [28].

3.8.2 TBMM VIII. Dönem–Olağanüstü Yasama Yılı (5 Ağustos 1946-20 Eylül 1946)

TBMM VIII. Dönem Olağanüstü Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 5 Ağustos 1946'da başlayıp 20 Eylül 1946 tarihinde sonlanmıştır. Olağanüstü Yasama Yılı içerisinde 18 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimlerden herhangi biri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmamasından dolayı, VIII. Dönem Olağanüstü Yasama Yılı içerisinde birleşim incelenmemiştir.

3.8.3. TBMM VIII. Dönem–I. Yasama Yılı (1 Kasım 1946-13 Ekim 1947)

TBMM VIII. Dönem I. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1946'da başlayıp 13 Ekim 1947 tarihinde sonlanmıştır. Olağanüstü Yasama Yılı içerisinde 85 tane birleşim

gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 18., 25., 34., 45. ve 80. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.8.3.1 18. Birleşim (18 Aralık 1946)

18 Aralık 1946 tarihinde gerçekleşen 18. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.136’da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.136 Anahtar kelimelerin 18. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	90
Mimar	20
Mimarlık	1
Mimari	1
İmar	24
Bayındırlık	66
Nafia	3
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	71
Mühendislik	1
Toplam	277

On sekizinci birleşimin gündem konuları arasından [87],

- 1947 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/16),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmemektedir.

1947 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.137’de ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.138’de gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.137 1947 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçeleri [87].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	13 690 526
2	Cumhurbaşkanlığı	1 129 863
3	Sayıştay Başkanlığı	1 962 662
4	Başbakanlık	3 312 257
5	Danıştay Başkanlığı	915 533
6	Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü	5 733 110
7	İstatistik Genel Müdürlüğü	880 347

8	Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü	2 630 782
9	Diyanet İşleri Başkanlığı	2 716 106
10	Adalet Bakanlığı	37 933 840
11	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	5 536 999
12	Milli Savunma Bakanlığı	242 497 895
13	İçişleri Bakanlığı	18 894 414
14	Emniyet Genel Müdürlüğü	30 776 449
15	Jandarma Genel Komutanlığı	37 234 140
16	Dışişleri Bakanlığı	11 989 998
17	Maliye Bakanlığı	114 253 215
18	Devlet Borçları	198 067 163
19	Milli Eğitim Bakanlığı	100 716 321
20	Bayındırlık Bakanlığı	84 501 247
21	Ekonomi Bakanlığı	6 742 723
22	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı	42 007 455
23	Gümrük ve Tekel Bakanlığı	18 855 310
24	Tarım Bakanlığı	29 211 860
25	Ulaştırma Bakanlığı	3 297 035
26	Ticaret Bakanlığı	3 606 307
27	Çalışma Bakanlığı	2 121 373
	Toplam	1 021 215 530

Çizelge 3.137'deki veriler doğrultusunda, 1947 yılı genel bütçesinden Bayındırlık Bakanlığı'na ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %8'idir. Bu oran bir önceki yıllara göre %1 daha azdır.

Çizelge 3.138 1947 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [87].

	Kurum	Bölüm/ Madde	Açıklama	1947 yılı Başkanlık Divanınca istenilen lira	1947 yılı Komisyonca kabul edilen lira
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	13/3	Milli saraylar giderleri/onarma giderleri	200 000	200 000
		24	Yapı ve onarma işleri	50 000	50 000
		25	3090 sayılı kanun gereği yapılacak Meclis binası yapı giderleri ve kamulaştırma karşılığı	5 000 000	4 862 210
2	Cumhurbaşkanlığı				
3	Sayıştay Başkanlığı	51/0	Onarma/	0	0

			(sürekli) Sayıştay binası etrafında yapılacak drenaj bedeli		
4	Başbakanlık	75	3558 sayılı kanun gereğince yapılacak Devlet Basımevi proje giderleri	1	1
5	Danıştay Başkanlığı				
6	Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü				
7	İstatistik Genel Müdürlüğü				
8	Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü	154	Meteoroloji istasyonları kurma ve onarma giderleri	40 000	40 000
9	Diyanet İşleri Başkanlığı				
10	Adalet Bakanlığı	198	Ceza ve tevkif evleri yapma ve esaslı onarma işleri	100 000	100 000
11	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü				
12	Milli Savunma Bakanlığı	276	Yapı ve onarma işleri	2 187 617	2 187 617
		277	Havameydanları ile yolları ve depoları yapımı	474 750	474 750
13	İçişleri Bakanlığı				
14	Emniyet Genel Müdürlüğü	344	Onarma işleri	300 000	300 000
15	Jandarma Genel Komutanlığı	378	Onarma işleri	960 000	960 000
16	Dışişleri Bakanlığı	393/1	Elçilik ve konsolosluklar giderleri/Arsa, bina, satın alma, yaptırma ve kira karşılıklarıyla sigorta, belediye vergi ve resimleri ve küçük onarma	440 000	440 000
17	Maliye Bakanlığı	435	Onarma giderleri	2 730 818	2 730 818

		463	Mezarlıklar için Ankara Belediyesi'ne yardım	100 000	100 000
		464	Şehir yolları için Ankara Belediyesi'ne yardım	125 000	125 000
18	Devlet Borçları				
19	Milli Eğitim Bakanlığı	568/2	Kamulaştırma satınalma karşılık ve giderleri/Devlet malı olan veya kirasız olarak devletçe intifa edilen binaların onarım giderleri	308 235	308 235
20	Bayındırlık Bakanlığı	597	Ankara Gençlik Parkı giderleri	315 630	315 630
		598	Zelzele bölgesinde yapılacak işler ve yardımlar	3 325 000	1 900 000
		610	Halkın yapacağı su işlerine yardım	35 000	35 000
		611	Demiryollar ve limanlar	21 860 688	21 715 688
		612	Yapı ve imar işleri yapma, kamulaştırma ve esaslı onarım giderleri	16 520 100	16 966 626
		613	Yollar ve köprüler	12 471 694	11 921 694
		614	Su işleri	13 367 632	13 217 632
		615	Ankara lağımının yapma giderleri	2 000 000	2 000 000
		616	Atatürk Anıtı yapma her türlü giderleri	2 472 138	2 472 138
		617	Genel Müfettişlikler bölgelerinde yaptırılacak yollar ve imar işleri her türlü giderleri	500 000	565 308

		618	Ankara Tıp ve Fen Fakülteleri yapımına ilişkin her türlü giderler	2 896 308	2 800 000
21	Ekonomi Bakanlığı	641	Onarma giderleri	2 500	2 500
22	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı	668	İskan işleri	1 145 143	1 000 000
		669	Onarma işleri	117 000	117 000
23	Gümrük ve Tekel Bakanlığı	706	Yapı ve onarma işleri	374 000	31 000
		736	Yapı ve onarma işleri	100 000	100 000
24	Tarım Bakanlığı	798	Tesisler	2 228 003	2 458 003
25	Ulaştırma Bakanlığı	824	Onarma işleri	3 000	3 000
26	Ticaret Bakanlığı				
27	Çalışma Bakanlığı				
	Toplam				90 499 850

1947 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.138'de görüldüğü üzere 99 499 850 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %9'udur. Bu oran bir önceki yıllara göre %1'lik bir düşüş göstermiştir.

3.8.3.2 25. Birleşim (27 Aralık 1946)

27 Aralık 1946 tarihinde gerçekleşen 25. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.139'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.139 Anahtar kelimelerin 25. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	48
Mimar	6
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	4
Bayındırlık	13
Nafia	1
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	85
Mühendislik	2
Toplam	159

Yirmi beşinci birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinde mühendis kelimesinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde mühendislikle ilgili, gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimenin, Tarım ve Ulaştırma Bakanlıkları'nın 1947 yılı bütçeleri içerisinde memuriyet ve kadro tanımı olarak kullanıldığı görülmüştür [87].

3.8.3.3 34. Birleşim (22 Ocak 1947)

22 Ocak 1947 tarihinde gerçekleşen 34. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.140'ta belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.140 Anahtar kelimelerin 34. Birleşimde kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	90
Mimar	20
Mimarlık	1
Mimari	1
İmar	24
Bayındırlık	66
Nafia	3
Müteahhit	2
Müteahhitlik	-
Mühendis	71
Mühendislik	3
Toplam	281

Otuz dördüncü birleşimin gündem konuları arasından [88],

- İstanbul Üniversitesi Hukuk ve İktisat Fakülteleriyle Tıp Fakültesi merkez binası ve bir kısım Enstitülerinin yaptırılması ve Fen, Edebiyat Fakülteleri yapılarının tamamlanması hakkında kanun tasarısı ve Milli Eğitim, Bayındırlık ve Bütçe Komisyonları raporları (1/54),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

İstanbul Üniversitesi binalarının yapımı hakkındaki görüşmeler, Başkan'ın konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Balıkesir Milletvekili Muzaffer Akpınar olmuştur. Muzaffer Akpınar, Cumhuriyet Hükümeti'nin her alanda

olduğu gibi kültür alanında da ülkenin kalkınmasına yeni bir hediye verdiğini, söz konusu binaların yapımının bu hediyelerden biri olduğunu belirtmiştir. Muzaffer Akpınar, yüksek tahsilini bitirmiş, her meslek erbabı gibi eczacıların da memlekete faydalı olmak istediklerini, ancak eczacıların dişçilerle beraber Beyazıt Camii karşısında bir binada olduklarını, bu sebepten ülkenin yarıdan fazlasında eczane bulunmamasının bu bina darlığından kaynaklandığını belirtmiştir. Muzaffer Akpınar, eczacıların himaye görmedikleri zaman daima boyun eğdiklerini, himaye grdklerindeyse mesleki eserleriyle minnet ve şükranlarını memlekete ödemeye çalıştıklarını belirtmiş ve yeni bina ayarlaması sırasında eczacılar için laboratuvarların da temin edilmesini istemiştir.

Konu hakkında söz alan bir diğer milletvekili de Ankara Milletvekili Raşit Börekçi olmuştur. Raşit Börekçi, söz konusu kanun tasarısına muhalif olduğunu, zira konunun iki şekilde ele alınması gerektiğini, bunlardan ilkinin mevzuat ikincisinin de realite olduğunu belirtmiştir. Raşit Börekçi'nin kanun tasarısına itirazı şu şekilde olmuştur: *"...bu işin niversite tarafından yapılması eldeki 3611 sayılı Bayındırlık Bakanlığı Teşkilatı hakkındaki mevzuata müsait gibi görünüyorsa da haddizatında bu iş 40 milyon liralık ve Devletin tekeffülü altında bono çıkarılmasını icabeden bir iştir ve binaenaleyh tamamiyle Devlet işidir. Devlet inşaatını Bayındırlık Bakanlığı kendi camiasında tamamiyle toplamıştır. Binaenaleyh Bayındırlık Bakanlığı gibi en ufak bir fen memurandan en yüksek fen heyeti başkanına kadar yüksek nafia mühendisine kadar kademelenmiş bir teşkilatı bulunan bir Devlet müessesinin elinden bu işi alıpta niversitenin eline verilmesindeki hikmeti anlayamıyorum. Gerek Bayındırlık ve gerek Bütçe Komisyonlarında bu iş tartışma konusu olurken niversite tarafından ileri sürülen tek sebep bu işin akidi ve amiri itası biz olursak inşaatında başında bulunmak itibariyle bu işi daha salahiyetle yürütürüz ve mütaahhide karşı da söz söylemeye salahiyetimiz olur. Mtalaasında bulundular. Bundan başka 3611 sayılı kanunun maddei mahsusası katma bütçeli idarelerle, belediyelere ait olan inşaatın 50 bin liradan fazla olan kısmının yalnız avan projelerinin tasdikıyla kabullerinde birer aza bulundurmak yetkisini Bayındırlık Bakanlığı'na vermekte ve bu fasıla dahilindeki diğer inşaat işlerini tamamen katma bütçeli idarelere bırakmaktadır. Halbuki bendenizin kanaatıma göre katma bütçelere verilen bu yetki tamamiyle kendi bütçeleri dahilindeki bir işe maksur olması lazımgelir. Devletin 40 milyon liralık bir inşaat işinin şimdiye kadar yaptığı işler*

dolayısıyla Devletin kontrolü altında ve onun şimdiye kadar yaptığı işler dolayısıyla itimatını haiz ve bu işlerin mevzuatını kurmuş olan Bayındırlık Bakanlığı dururken, salahiyetsiz ve mesuliyetsiz bir komisyona verilmesinin ne dereceye kadar doğru olabileceğini takdirinize arz ederim. Kaldığı, Hükümet programında ve bütçe münasebetiyle Bayındırlık Bakanımızın bu kürsüden ifade ettiklerine göre bütün inşaatı tek elde ve Devlet elinde toplamak yoluna doğru bir temayül vardır. Ben bunu bu prensipe de aykırı bulmaktayım. Biz realiteleri mevzuata değil, mevzuatı realitelere uydurmak mecburiyetindeyiz... Yapı işleri teşkilatında avan proje, mimari detaylar ve hesaplarını hazırlıyacak kalorifer sıhhi ve fenni tedrisatı elektrik tesisatını tetkik edecek ve tanzim edecek büroları vardır, jeologları vesairesi vardır. Her türlü teşkilatı bünyesinde toplamış olan Bayındırlık Bakanlığında bu işin toplanmasının en doğru yol olacağı kanaatındayım... Hulusa olarak: bu işin münhasıran, bir Devlet inşaatı gibi mademki Devletin tekeffülü altında yapılıyor, bu böyledir her türlü yetki ve otoriteyi haiz bulunan Bayındırlık Bakanlığı tarafından yapılması daha uygundur. Bu yolu daha uygun ve daha doğru bulmaktayım.” [88].

Burdur Milletvekili Ahmet Çınar'da İstanbul'da modern bir üniversite yapılmasını samimi bir şekilde temenni ettiğini, ihtiyaçlar doğrultusunda sağlam bir üniversitenin herkesin gayesi olduğunu, ancak üniversitenin o güne kadar yapılmış olan inşaatında temennilerin tam aksine, büyük israflar ve hatalar yapıldığını belirtmiştir. Ahmet Çınar, ileride hataların en aza indirilebilmesi için mevcut hataları meclise sunmakta fayda olduğunu belirtmiş ve yapılan hataları şöyle sıralamıştır: “...Birinci zümre hatalar bina yeri yanlış seçilmiş, çürük bir zemin üzerinde ve kalabalık bir muhitte şehir planına uymayan bir yerde inşaata geçilmiştir. Bunun neticesi olarak büyük ölçüde apartman yıkılmış ve istimlak masrafı milyonu aşmıştır. Şükranla kaydedelim ki yeni rektörün aldığı tedbirlerle daha genişlemesi melhuz olan bu apartman yıkma işi durdurulmuştur. Buna ilaveten zeminin çürüklüğü dolayısıyla sağlam zemini bulmak üzere muazzam hafriyatlar yapılmış ve koca toprak kitleleri bir taraftan bir tarafa nakledilmiş ve edilmektedir. Bu lüzumsuz hafriyat için bugüne kadar sarf edilen para bir milyon 500 bin lirayı bulmuştur. Bu hafriyat halen devam etmektedir. Ve birkaç milyon liralık daha hafriyat yapılacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca binayı araziye uydurmak için de bir hayli lüzumsuz inşaat yapılmaktadır ki, bu da büyük masraflara sebep olmaktadır.

Yukarıda arzettiğim fuzuli masraflar yalnız bina yerinin yanlış seçilmesindedir. İkinci zümre hatalar, birçok itimat edilir yerlerden öğrendim ki, projelerde lükse geniş yer verilmiştir. Bu sebeple de yersiz masraflar yapılmaktadır. Üçüncü zümre hataları; inşaatın icrası sırasında yanlış projeler yüzünden inşaat duvarları yıkılmıştır. Bu yıkılmıya ait bir fotoğrafı arz ediyorum. Yine yanlış hesaplar yüzünden konferans salonu temellerine 150 bin lira fazla para sarfedilmiştir.” [88]. Ahmet Çınar ayrıca, 40 milyon gibi yüksek bütçeli bir işin Bayındırlık Bakanlığı’na bırakılmasının uygun olacağını belirtmiş ve Bayındırlık Bakanlığı’nı inşaat kompedanı olarak tanımlamıştır [88].

Urfa Milletvekili Razi Soyer’de inşaatın İstanbul Üniversitesi tarafından değil Bayındırlık Bakanlığı tarafından yürütülmesi gerektiğini belirtmiş ve konu hakkında şunları söylemiştir: *“...bu abidevi büyük binaların bu tasarıda derpiş edildiği veçhile İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü vasıtasıyla değil, Nafia Vekaleti tarafından yapılması daha muvafık ve hatta zaruri olduğuna kani bulunuyoruz. Muhalefetimizin yegane sebebi budur. Çok sayın rektörümüzün ve bu inşaat işlerinde kendilerine yardımda bulunacak aynı derecede muhterem diğer tedrisat erkanının kudreti ilmiyelerinin yüksekliğini iftiharla biliyoruz. Ancak inşaat işlerinin ayrıca bir ihtisasa tevakkuf eylediği de inkar edilemez bir hakikattir. Binaenaleyh bu binaların rektörlükçe değil Nafia Vekaleti’nce yaptırılması elbette daha muvafıktır. Gerçi rektörlük bu binaları yaptırmak için şüphesiz fen heyeti kuracaksa da sürveyyanından mimar ve mühendisine kadar hariçten ücretle ve muvakkat bir surette tutulacak bir kaç kişinin göreceği iş başka, Nafia Vekaleti’nde esasen mecut olup bundan daha büyük binaları yaptırmış olan ve Atatürk kabri ve Ankara’daki Tıp ve Fen fakülteleri gibi abidevi muazzam binaları yaptırmakta bulunan mütehasıs ve çok tecrübeli bir heyeti fenniye nin yapacağı iş elbetteki daha başkadır. İnşaatın hitamında nezaret hakkı olarak birçok parayı alıp çekilecek muvakkat kimselerin düşüncesi başka, şeref ve mesuliyetlerini daima göz önünde tutan ve Devletin menfaatini sıyanet eylemeği kendisine şiar edinen kıymetli fen heyetlerimizin candan ve gönülden görecekları iş daha başkadır... Yeniden yapılmakta olan B. M. M. binalarının inşaatını da Nafia Vekaleti’ne devretmek düşünöldüğü bu sıralarda İstanbul Üniversite binalarının inşaatını Rektörlüğe ve onun şuradan buradan arayıp bulacağı kimselere bırakılması hiç doğru bir iş olmıyacaktır kanaatindeyim.” [88].*

Antalya Milletvekili ve Bayındırlık Komisyonu üyesi Niyazi Aksu, inşaatın neden Bayındırlık Bakanlığı yerine İstanbul Üniversitesi'ne verildiğini şu sözlerle açıklamıştır: *"...Üniversite Rektörü'nün bizzat mevcut bulunduğu Bayındırlık Komisyonundaki ve Bütçe Komisyonundaki tartışmalar sonunda ekseriyetle bu işin Üniversite tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Kararın sebebi şudur: Bayındırlık işlerimizin, hakikaten, büyük bir ihtisas ve ehliyetle memleketin 4 köşesine yayıldığını görmekteyiz. Bunu şükranla kayıtmak borcumuzdur. Ancak Üniversite ile inşaat işi birbirinden ayrı hususiyet arzeden iki davadır. Üniversite yapısı yalnız inşaat tekniğine dayanan bir mesele değil bilhassa ihtisasa dayanan ayrı bir konudur. Şunu arzedeyim ki, bugün projelerde olduğu kadar Üniversite inşaatının bina teşkilatında da hususiyetler vardır. Bu bakımdan Üniversite Rektörü haklı olarak inşaat projelerinin hazırlanması, hastane binalarının, kliniklerin mütehassıslar tarafından yapılmasını ileri sürdüler... Üniversite kendi ihtisasına dayanarak, kendi eliyle bu işi kendisi yaptırın."* [88].

Kanun tasarısı hakkında başka söz isteyen olmamış ve maddelerin oylanmasına geçilmiştir. İstanbul Üniversitesi'nin binalarının yaptırılması hakkındaki kanun tasarısının ilk maddesi şöyledir:

"İstanbul Üniversitesi Binaları'nın Yapımı Hakkında Kanun

MADDE 1. — İstanbul Üniversitesi Hukuk ve İktisat Fakültelerine tahsis edilen merkez binasının betonlaştırılması ve tadili ve bu binaya ek binalar yapılması ve Edebiyat ve Fen Fakülteleri yapılarının tamamlanması ve Tıp Fakültesi merkez binası ile Enstitülerinin ve Kitaplığının yapılması için, yıllık ödenek miktarı 4 000 000; lirayı geçmemek üzere 40 000 000 liraya kadar gelecek yıllara gericı yüklenmelere girişmeğe ve faizleriyle birlikte bu miktarı geçmemek üzere bono çıkarmağa Milli Eğitim Bakanı'nın muvafakatiyle İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü ve bonolara kefalet etmeğe Maliye Bakanı yetkilidir." [88]. İstanbul Üniversitesi'nin binalarının İstanbul Üniversitesi tarafından yaptırılmasına dair kanun teklifi kabul edilmiştir.

3.8.3.4 45. Birleşim (17 Şubat 1947)

17 Şubat 1947 tarihinde gerçekleşen 45. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.141'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.141 Anahtar kelimelerin 45. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	91
Mimar	8
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	9
Bayındırlık	70
Nafia	-
Müteahhit	3
Müteahhitlik	-
Mühendis	36
Mühendislik	5
Toplam	222

Kırk beşinci birleşimin gündem konuları arasından [88],

- İdareci Üyeler Kurulu’nun Büyük Millet Meclisi binası ve eklenti binaları ile tesislerinin yapım yetkisinin Bayındırlık Bakanlığı’na devri hakkında kanun teklifi ve Bayındırlık ve Bütçe komisyonları raporları (2/29),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Millet Meclisi Binası inşaatının Bayındırlık Bakanlığı’na devri hakkındaki görüşmeler Başkan’ın konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk sözü Bayındırlık Bakanı Cevdet Kerim İncedayı almıştır. Bayındırlık Bakanı meclis binası inşaatının başından beri olan durumu hakkında kısa ve aydınlatıcı maruzatta bulunacağını belirtmiştir. Bakanın açıklaması şöyledir: “...*Bu binanın yapılması teşebbüsü 1937 de başlamıştır. Memleketin kurtarıcısı ve Cumhuriyetin koruyucusu olan Atatürk, memleketi ve milleti yapıcılığı ve ileri medeniyetçiliğiyle medeni alemin eşit bir ailesi haline koymak icabı olarak yurdun ve Ankara'nın imarında bu binanın da tesisini zaruri ve milletin şerefine uygun bir keyfiyet görmüş ve bu noktada irşat ve ikazda bulunmuştu. Bunun icabı olarak bu binanın yapılması kararını alan Hükümet Ankara şehir imar planında bugün bildiğiniz yeri ve sahayı bu işe tahsis etti. Ve inşaata orada başladı. Bu işaret büyük bir eksiği ve büyük bir zarureti karşılamıştır. Zannediyorum ki, hepimiz bunda beraberiz. Bu bina Türk iradesiyle Türk hakimiyetinin yegane mümessili olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yalnız zaruret ve ihtiyacının karşılığı değil ebedi milletimizin, ebedi ve en önde bir abidesi de olacaktır. İşte bu önemden dolayıdır ki, 1937 de ilk defa Hükümetçe bu binanın yapılmasına karar verildiği zaman muazzam*

milli bir abide olacağı için ve milletin şeref ve hayatiyle daima beraber yaşayacak bir bina olduğu için Milletlerarası bir müsabaka açıldı ve bu müsabaka neticesinde 16 proje geldi ve yine Milletlerarası bir jüri tarafından 16 projeden üçü kabul edildi. Bu yolda ayrılan bu üç proje o zaman Bakanlar Kurulunca incelenerek Prof. Holz Meister'in projesinin tatbiki karar altına alındı ve bu karar Yüksek tasdika da iktiran etti... Bu binanın inşaatı işi Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanına vazife olarak tevdi edilmiş bulundu. Yapılan bu sözleşme gereğince işe başlanmasından çok az sonra İkinci Büyük Cihan Harbi zuhur ettiği için Büyük Millet Meclisinde bir iki milletvekilinin verdiği önerge üzerine şimdilik Devlet inşaatının tehir edilmesine karar verildiği için diğer yönden de mütaahhit takatinin bu inşaatı başarmağa müsait olmaması dolayısıyla tasfiye talebinde bulunduğu için, her iki icapla bu sözleşme tasfiye edildi ve inşaat durduruldu. Harb çok uzayacağı için uzun yıllar Devletin imar işinin geciktirilmesi doğru olmayacağı Büyük Millet Meclisinde tekrar mevzu bahis oldu. Esasen Devletçe yapılan inşaatın mühim masraf kısmı vatan içindeki malzemeye gidiyordu. Binaenaleyh memleket içindeki malzeme ve iptidai maddelerin devri icabı ve inşaatı çalışan mühim unsurlar vatan çocukları olduğu için hem imar bakımından ve hem de memleketin umumi hayatı bakımından daha çok geciktirilmesinin uygun olmayacağı neticesine varıldı ve tekrar Devlet inşaatının devamı karar altına alındı ve işe yeniden başlandı. Fakat o sırada harb yılı ilerlemiş, malzeme pahalılaşmış olduğundan ve daha bazı zaruretler dolayısıyla bu inşaatı yeniden başlanırken inşaatı idare eden, Başkanlık divanının malzemeyi isterse kendisinin satın alınması ve inşaatı parçalara ayırıp, mümkün olan kısmını emaneten yapmak, mümkün olmayan kısımlarını parça parça mütaahhide vermek gibi salahiyet verildi. Ve aynı zamanda ozamana kadar iş Meclis Başkanlığı divanının teşkil ettiği fen heyeti ile yürütülürken bu defa Bayındırlık Bakanlığının nezareti ve istişaresi de vazedildi. İşte o günden bugüne kadar meydana gelmiş olan işler böyle idare edildi... Eğer bu tasarı ile bu hizmetin Bayındırlık Bakanlığı'na devrini kabul buyurursanız yüksek huzurunuzda arzedeyim ki, bundan sonraki işlerin mesuliyetini kabul edecek bir arkadaşınız sıfatiyle, bugüne kadar olan işler çok temiz, çok güzel ve övünülecek bir tarzda ifa edilmiştir. Eser bize bu halde intikal edecektir. İnşaat imkanları daha müsait hale girerse bizde bütün gayret ve takatimizi sarfederek işi arzettiğim tarihlerden evvel bitirir ve milletimizin ebedi hayatına layık ve gelecek

nesillerin tarih boyunca övünebileceği bu muazzam eseri Türk Milleti'ne kazandırmış oluruz.” [88].

Konu hakkında söz alan Burdur Milletvekili Ahmet Ali Çınar, meclis binası inşaatına başlanılmamış olsaymış bu büyüklükte bir bina yapılmasına taraftar olmayacağını belirtmiştir. Ahmet Ali Çınar, proje içerisinde meclis binasının çalışması ile ilgili olmayan Cumhurbaşkanlığı Köşkü, Meclisbaşı Köşkü, Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığı binalarının inşaatlarından vazgeçilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Milletvekili, devletin her zaman imkanları üzerinde ve ihtiyaçlarının fazlalığında inşaat yaptığını, bu duruma inşaat faaliyetlerinin her alanında rastlandığına, örneğin memur evlerinin lüks olduğunu, aynı masrafla daha mütevazı daha ucuz ve daha çok adette ev yapılabileceğini belirtmiş ve pahalı memur evleri konusunda şu örneği vermiştir: *“...Saraçoğlu evlerine yüksek maaşlı memur evleri demek lazımdır. Biz; üst üste oturan, tek odaya sıkışmış, her türlü sıhhat şartlarından mahrum memurlar için mütevazı evler istiyoruz. Bu lüks evlerde mütevazı maaşlı memurlar oturamaz, hatta bu evlerin mobilyasını bile yapamaz. İnşaatlarımızda en önemli faktörler imkan ve ihtiyaçlarımız olmalıdır.” [88].*

Ahmet Ali Çınar, konuşmasında Bayındırlık Bakanlığı'nın teknik eleman eksikliğine değinmiştir. Milletvekili teknik elemanların bakanlıktan ayrılmaması için, teknik elemanlara maaş dışında tazminat verilmesi gerektiğini belirtmiştir [88].

Ahmet Ali Çınar, meclis binası projesini yapan Prof. Holzmeister'in mukavelesinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiş ve konu hakkında şunları söylemiştir: *“...Bayındırlık Bakanlığı'ndan yaptığım ikinci istirhamımı huzurunuzda bir kere daha tekrarlayacağım. Meclis binası projelerini yapan Profesör Holzmeister'in mukavelesinin yeniden gözden geçirilmesidir. Zira mukavelenin yapıldığı zamanın şartlarıyla bugünkü şartlar büyük ölçüde değişmiştir. Evvelce 4 milyon liraya Meclis binasından başka bir çok binalar da yapacağımızı düşündüğümüz halde bugün yalnız Meclis binası için Profesör Holzmeister'e vereceğimiz proje ve kontrol hakları 2 milyon liraya baliğ olmaktadır. Şartların ne derece değiştiği de aşikardır. Bu meblağ Bayındırlık teşkilatında çalıştırdığımız mühendislerin hepsinin bir senede aldıkları paranın üstündedir.*

Yüksek malûmunuz olduğu veçhile Meclis binası için yapılan proje müsabakasinda Profesör Holzmeister kazanmıştır. Tabii bunun için kendisine bir meblağ ödenmiştir.

Sonra mukavele mucibi proje ve detaylarını hazırlamak üzere inşaatı sarfedilen paranın % 1.75 i kendisine verilmektedir. Ayrıca betonarme hesapları için de bir yüzde almıştır. Ve nihayet inşaatın devamı sırasında inşaatı kontrol etmesi için de % 1.75 verilmektedir. Proje detaylarının yapılması için verdiğimiz 1.75 doğrudur. Yalnız kontrol için verdiğimiz 1.75 fazladır. Çünkü inşaatın kontrolünü şimdiye kadar Meclisin teknik teşkilatı yapmış ve bundan sonrada Bakanlığın teknik teşkilatı yapacaktır. Profesör Holzmeister'in kontrolü için kullandığı teknik teşkilat çok zayıftır. Bu husus için iki fen memuru ile bir kaç sürveyyan kafi görülmüştür. Bu muazzam inşaatın icabettirdiği kontrol teşkilatı böyle olmaz. Esasen verdiğimiz kontrol hakkı, bu sözde kontrol, için değildir. Fiilen kontrol işini Profesör Holsmeister değil Meclisin kontrol teşkilatı yapmaktadır. Prof. Holsmeister 700 bin liraya baliğ olacak olan kontrol ücretini hakketmeden almaktadır. Bu tarz yani, kontrolün projeyi hazırlıyana yaptırılması teamülü birçok büyük inşaatlarımızda iyi netice vermemiştir. Proje ve detaylarının proje müsabakasını kazanan adama verilmesi yerindedir. Ve zaruridir. Çünkü bu bir ihtisas işidir. Mimar binanın en küçük teferruatına kadar her şeyini tertip ve tanzim edecek ve bunu proje detaylarında gösterilecektir. Bunun için mimara bir % de vermek doğrudur. Fakat kontrol işi ayrı bir safhadır. Kontrol, verilen projelere göre inşaatı yürütmektir. Yani projeleri tatbik etmektir. Bu artık mimarın ihtisası ile ilgili değildir. Ve bu iş tamamen başkadır. Memleketimizde bu kontrol işini iyi bir şekilde başracak teşkilat ancak Bayındırlık Bakanlığı'nda mevcuttur. Projeyi ve detaylarını büyük bir muvaffakiyetle yapan mimarın hiç bir inşaatı fiilen kontrol etmemiş olması mümkündür. Nitekim bu hususta birçok misaller elimizdedir. Hiçbir inşaatın kontrolünü yapmamış bir adama, iyi proje yaptığı için muazzam inşaatların kontrolünü vermek makul değildir. Proje yapmak ve kontrol etmek tamamen ayrı şeylerdir. Gerçi Avrupa'da böyle bir teamül mevcuttur. Fakat orada inşaat kontrolünü iş edinmiş, bu hususta ihtisas yapmış mütehassis kurumlar vardır. Biz de böyle teşekküller henüz mevcut değildir. Bu sebeple kontrol işini en iyi Bayındırlık Bakanlığı yapar. Bu yanlış teamülün badema kaldırılması lazımdır. Kontrol işinin proje müsabakasını kazanan adama verilmesi bir zaruretmiş gibi mülahaza edilmemelidir. 60 milyon liralık Ankara Tıp Fakültesinin projelerini Jan Valter yapmakta, kontrolü ise Bayındırlık Bakanlığı tarafından icra olunmaktadır. Birçok büyük inşaatlarımızın müsabakalarını kazanan mimarlar kontrol işini yapamamakta ve resmi makamlar bu işi kendileri yapmaktadırlar

ve fakat kontrol safını mimarlar almaktadırlar. Mesela Meclis binası, mesela Anıt - Kabir ve mesela İstanbul Üniversitesi. Arkadaşlar; bunlar ufak tefek paralar değildir, milyonlar tutarındadır. Yüzde işinin psikolojik tesirleri dolayısıyla de inşaatlara lüzumundan fazla para sarf etmemiz mümkündür. Bu husus birçok misallerle sabittir... Yolların yapılmasında, bahçelerin tanziminde kontrol bakımından Holzmeister'in emeği olmayacağına göre bu inşaattan da kendisine kontrol ücreti verilmemelidir. İştittiğime göre Profesör Holzmeister inşalarını bıraktığımız Meclis Reisliği Binası, Başbakanlık, Dışişleri Bakanlığı binalarının projelerini de hazırlamaktadır. Tabii bu projeleri de yapınca proje yapma hakkını isteyecektir. Bu da yüz binleri aşan bir paradır. Bu projelerin yaptırılmaması için gereken tedbirler alınmalıdır. Son olarak arzedeğim ki, Holzmeister bu işte tam bir kudret ve samimiyetle çalışmamıştır. Eğer bina şükre şayan bir şekilde ilerlemişse bunun şerefi ve emeği yalnız kendimize aittir. Bu işin kontrolü Holzmeister'e bırakılsa idi bugün iftiharla bahsettiğimiz inşaattan bu şekilde bahsetmek imkanını bulamazdık ve inşaatı çok daha yüksek fiyatlara mal ederdik. Bütün dikkatlere ve ihtimamlara rağmen Holzmeister'in yaptığı hataların hepsi bertaraf edilmemiştir. Holzmeister iyi çalışmıyor ve çalışmamaktadır. Bu sebeple Holzmeister'in mukavelesi çok esaslı bir tetkikten geçirilmelidir.” [88].

Konu hakkında söz alan bir diğer Milletvekili'de Yozgat Milletvekili Sırrı İçöz olmuştur. Sırrı İçöz, Bayındırlık Bakanı'ndan, yapılmakta olan meclis binasının Kızılay'dan bakılınca görülebilmesi için, binanın önünü bir duvar gibi kapatan İçişleri Bakanlığı binasının orta kısmının kesilip çıkarılmasını talep etmiştir.

Meclis Binası inşaatı hakkındaki eleştiri ve önerilere cevaben söz alan Bayındırlık Bakanı Cevdet Kerim İncedayı, projenin kontrolörlüğü hakkında şunları söylemiştir: *“...milletlerin şeref ve tarihine mal olacak büyük mebaninin ve abidelerin projelerini en üstün sanatkarlar meydana getirirler. Bu eserlerin, projelerin sahipleri, projelerinin tatbikini sonuna kadar takip ederler, onun için, ilim ve teknik eser sahibinin kontrolünü icabettirir. O adam projesini yaparken teknikten başka kendinde biriken sanat, ruh ve aşkını o binanın hüviyet ve mahiyetine vermek ister ve onu inşaat peyderpey yükseldikçe projede çizgi ve işaretlerle gösterilen hatlara can ve ruh vermek süratiyle şekillendirir. O, onun aşkının, sanatının hakkıdır. O, ona böylece vasıl olacaktır. Ecdat da böyle yapmıştır. Tarihlerde okuruz; eserin hakkından fedakarlık yapmamak için*

padişah'tan korkarak kaçmışlar fakat esere bir diğeri el sürmemiş, yine sahibi gelip tamamlamıştır. Bu adam bunu yaparken elbet onun bir kontrol hakkı olacaktır. Proje sahibi bunu tek başına yapamaz. Nitekim, Holzmeister de geniş bir kadro ile ve Türk çocuklarıyla çalışmaktadır. Bugün bize gurur verecek bir halde Türk mimar ve mühendisleri yetişmişse bunu Cumhuriyet devrinin yapıcılığının başlattığı imkana medyunuz. Aynı zamanda bu gençler kabul ve itiraf etmek lazımdır ki, ilk zamanlarda bu gibi büyük yapılarda beynelmilel tanınmış adamların memlekette aldıkları işe devamı sırasında onlarla çalışmalarından da istifade etmişlerdir ve bu faydalanmalar şimdi milletimizin gözü önünde tekevvün edip ilerliyor. Binaenaleyh bu binayı bitinceye kadar Holzmeister kontrol edecektir. Ancak, arkadaşımın buyurduğu gibi, mukavele mucibince milyonlar alacak değildir. Bugün için geri bırakılan kısımları bu millet eli değdiği zaman bu manzumeyi tamamlamak için yapacaktır. Onun için aynı sanatkarın aşk ve tekniğinin yaratıp meydana getirdiği eserin tamamına ait projeleri behemehal tamamlattırıp dosyasına koyacağız. Binaenaleyh ondan bizi menetmemenizi rica ederim. Terkettiğimiz parçadan kendisine kontrol hakkı diye bir şey verecek değildir. Keza yol bütün inşaatın kontrolünü yalnız proje sahibine bırakacak değildir. İnşaatı tekniğine göre doğrudan doğruya Bayındırlık Bakanlığımızın kontrolü altında tutacağız. Şunu da arzetmek isterim ki, diğerlerinde olduğu gibi, bu işde de hiç kimseye bir santim kaçırmamak veya bir şey vermemek hususunda azami dikkatte bulunacağız... Bu bina hizmete arzedilinceye kadar aynı zamanda Holzmeister'in kontrolü altında yapılacaktır. Bu demek değildir ki, inşaatın bütün işlerini o yapacaktır. Dünyanın her yerinde bizim yaptığımız gibidir. O projenin, hüviyetinin inşaat mütahhidi tarafından bir tecavüze maruz bulunmamasını kontrol ve takip etmek proje sahibinin teknik, fen ve ilim bakımından hakkıdır ve bütün dünyada böyle yapılmaktadır. Binaenaleyh bu böyle yapılacaktır. Nitekim Tıp Fakültesi inşaatının projesini yapan beynelmilel adam da bina bitinceye kadar inşaatı vakit vakit takip ve kontrol edecektir.

Buyurdular ki Prof. Holzmeister bakmıyor, bizimkiler yapıyor. Rica ederim arkadaşlar, ben elin adamını müdafaa etmiyorum, hakkı ve sanatı müdafaa ediyorum. İstanbul'a teşrif ettikleri zaman gidip baksınlar. Prof. Holzmeister'in bürosunu tetkik buyursunlar; göreceklerdir ki, birçok insan çalıştırıyor. Verilen paranın hepsi Prof. Holzmeister'in

kesesine akmamaktadır. Bununla beraber arzettiğim gibi hiç kimseye 10 para fazla vermemeğe ve hatta daha az vermeğe çalışacağız, bunun imkanlarını arayacağız.” [88].

Meclis Binası inşaatı hakkında başka söz alan olmamış ve kanun tasarısı maddelerinin oylamasına geçilmiştir. Tasarının ilk maddesi şöyledir:

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası ve Eklenti Binaları ile Tesislerinin Yapım Yetkisinin Bayındırlık Bakanlığı’na Devri Hakkında Kanun:

MADDE 1. — Türkiye Büyük Millet Meclisi binası ve eklenti binalarının yapımı ve bu binalar içinde her türlü tesislerin meydana getirilmesi yetkisi ve ödevi Bayındırlık Bakanlığı’na devredilmiştir. Bu maksatla 3090 sayılı Kanun ve ekleri gereğince Türkiye Büyük Millet Meclisi namına bağitlanmış sözleşme ve ekleri ve bu işlerden doğmuş ve doğacak bütün alacak ve borçlar mevcutlar bütün hak ve vecibeleri ile adı geçen Bakanlığa geçmiştir.” [88].

Kanun maddeleri hakkında görüş bildirilmemiş ve tasarı kabul edilmiştir.

3.8.3.5 80. Birleşim (3 Eylül 1947)

3 Eylül 1947 tarihinde gerçekleşen 80. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.142’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.142 Anahtar kelimelerin 80. Birleşim’de kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	91
Mimar	8
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	1
Bayındırlık	70
Nafia	-
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	36
Mühendislik	3
Toplam	209

Sekseninci birleşimin gündem konuları arasından [89],

- Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununa ek kanun tasarısı ve Bayındırlık, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (1/243),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu'na ek kanun tasarısı hakkındaki görüşmeler Başkan'ın konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Tasarı hakkında söz isteyen olmamış ve maddelerin oylanmasına geçilmiştir. Tasarının ilk maddesi şöyledir:

"Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununa ek Kanun:

MADDE 1. — Mimarlık bakımından bedii ve teknik özellikleri haiz olduğu Bakanlar Kurulunca kabul edilen anıt mahiyetindeki büyük yapı işlerine ait avanprojeleri müsabaka ile hazırlatmaya ve müsabakaya konulan işlerin kesin proje ve planlarının düzenlenmesini ve yapılarının denetlenmesini müsabakayı birinci, ikinci ve üçüncü derecede kazananlardan projesi tercih ve tatbik edilecek olana ve bu mümkün olmadığı takdirde diğer ikisinden birine pazarlıkla yaptırmaya ilgili Bakanlar yetkilidir." [89].

Kanun tasarısının ilk maddesi hakkında Burdur Milletvekili Ahmet Ali Çınar söz almıştır. Ahmet Ali Çınar, maddede geçen projelerin denetlenmesi konusunda görüş bildireceğini belirtmiştir. Milletvekilinin bu konudaki görüşleri şöyledir: *"...bu işlerin müsabaka ile yapılması doğrudur ve yerindedir. Projelerin ve detay projelerinin, kati projelerin proje mimarı tarafından hazırlanması; o da muvafıktır. Çünkü mimar bu binaya kendi ruhunu verecektir. Bunda benim bir itirazım yok. Ancak bu işin kontrolüne gelince, binanın kontrolü artık mimari ihtisastan çıkıyor, bir başka ihtisastan içine giriyor. Anıt - Kabir inşaatının projesini kazanan arkadaş sınıf arkadaşımıdır, kuvvetli mimardır. Kendisinin bilgisine benim de itimadım vardır. Amma fiilen bir inşaatı kontrol etmemiştir. Binaenaleyh, bu madde bizi inşaat kontrolünü mimarlara vermek suretiyle ihtisas sahiplerini bu işten mahrum ediyor... Anıt – Kabir inşaatı mektep arkadaşım Emin Onat, bunun projesini gayet güzel yapmakla beraber fiilen bir inşaatı kontrol etmemiştir. Amma buna mukabil mimar olmayan bir arkadaşımız Jan Valterin projelerini yaptığı on milyonluk Kızılay Hastanesi işini muvaffakiyetle başarmıştır. Bu hepimiz için iftihar edilmeye değer bir müessesedir. Binaenaleyh, kontrol işi ayrı bir ihtisas işidir. Bunu genişletmek suretiyle yani birinci maddeden bu denetleme işini kaldıralım. Bu denetleme işini proje müsabakasını kazanan üç mimara vermektense bu işi daha geniş ölçüde muvafık gördüğüne vekalet verebilir kaydını koyalım. Yani mimarın inşaatı kontrol etmesi bir zaruret değildir. Çünkü Jan Valter, ki tıbbiyenin 60 milyon liralık projelerini yapmıştır, kendisine inşaatın kontrolü teklif edildiği zaman;*

bunu siz benden daha iyi yaparsınız ben yalnız mimari sürveyansını senede bir iki defa gelmek suretiyle yaparım, demiştir. Kendisi Paris'te oturur. Binaenaleyh inşaatın kontrolünü ihtisas sahiplerine bırakmak lazımdır.” [89].

Ahmet Ali Çınar konuşmasında ayrıca kanun maddesinde belirtilen pazarlıkla yaptırma açıklamasına da karşı çıkmış, işlerin pazarlık usulüyle değil sabit miktar esasına göre yapılmasını önermiştir. Milletvekili konu hakkında meclis binası inşaatını örnek göstermiştir. Milletvekilinin konu hakkındaki açıklaması şöyledir: “...inşaatı yüzde hesabına göre yaptırmamalıyız. Çünkü bu şekilde memleket serveti israfa uğramaktadır. Bunu bir kaç misalle arz edeceğim. Mimar kendi yüzdesini temin etmek için inşaatı lüzumsuz ve alabildiğine büyültüyor. Ve memleketin serveti bu şekilde heder oluyor, israf ediliyor. Bunu bariz bir kaç misal ile arz edeyim: Büyük Millet Meclisinin inşaatına başlandığı zaman, ilk defa binanın arazisi tesviye ediliyor, çukurlar dolduruluyor. Sonra temeller açıldığı zaman evvelce doldurulan çukurlardaki toprakları tekrar çıkarıyorlar. Ve bu suretle memleketin zararı 400 000 lira olmuştur ve bu zabıtle tesbit edilmiştir. Bunu yapan mimar bu 400 000 lira zararı düşünmüyor, ancak o kendi alacağı 15 lirayı düşünüyor. Bu bir. Sonra ikincisi, skandal durumundadır, onu arz edeceğim, Meclisin toplanma salonunun üzerleri örtülecek. Bunun için projeler hazırlanıyor buraya, dünyanın hiç bir yerinde görülmemiş bir hata teknik bir skandal olarak 6 metre irtifaında, 3 metre genişliğinde kirişler yapılıyor. Bu, yüz binlerimize mal oluyor. Bu iş daha esaslı, daha ciddi, daha güzel bir etüdle yapılsaydı yüz binlerimiz gitmezdi, tasarruf ederdik. Bu da yüzdelerin tesiriyle oluyor. Adam 5 - 10 bin lira almak için bu skandal vaziyette teknik hatayı yapmaktan çekinmiyor... Meclis Binasının etrafında 1,5 milyon lira tutarında duvar yapıyoruz. Arkadaşlar, biz Meclis binası yapıyoruz kale yapmıyoruz ki. Meclis binasının etrafına duvar yapmak bir hatadır. Bu da yüzde psikolojisinin verdiği bir neticedir. Bu adam yüzdesini almak için basit bir resim çiziyor ve bir buçuk milyon liranın % 3,5 hesabiyle 35 - 40 bin liralık bir menfaat elde ediyor. Adam için bir buçuk milyon liranın gitmesi mesele değildir, o menfaatini düşünüyor. Buna bir Amerikan mecmuasında da işaret olunmuş bu paranın heder olduğu beyan olunmuştur... Memleket servisini bu suretle israf etmekteyiz... Bayındırlık Bakanlığı arz ettiğim gibi bu binanın üzerindeki muazzam kirişleri tasdik etmiştir.

Dünyanın hiçbir yerinde bu şekilde teknik bir skandal görülmemiştir, bu tastik eden de Kurtberhart isminde bir gavurdur.” [89].

Ahmet Ali Çınar'ın konuşmasında kullandığı gavur kelimesine Kocaeli Milletvekili Sedat Pek tarafından itiraz gelmiş, kelimenin daha mülayim söylenmesini istemiştir. Ahmet Ali Çınar'da ayağında çarığı sırtında yamalı gömleği olan Türk köylüsünü düşünerek konuştuğunu, köylüden alınan paranın bu insanlara verilmemesi gerektiğini, ülkede Kurtberhart'tan daha yüksek ve daha kıymetli mühendisler olduğunu, oysa bu kişinin bakanlıkta yüksek bir mevkide olduğunu belirtmiştir. Kanun tasarısı hakkında Eskişehir Milletvekili Kemal Zeytinoğlu'da söz almıştır. Kemal Zeytinoğlu tasarının birinci maddesinde bir eksiklik gördüğünü ve bu konuda bir açıklama yapmak istediğini belirtmiştir. Milletvekili, inşaat kontrol işinin sadece bir mimari kontrol olmadığını, yapılan inşaatın metrajının alınması, istihkaklarını tanzim edilmesi gibi işlerin de kontrolörlük işi olduğunu belirtmiş ve yarışmayı kazanan firmaya kontrolörlük işi de verildiğinde sanki bütün bu işlerin de verildiği farz edilerek yüksek oranda ödeme yapıldığını zira bu durumun meclis inşaatı sırasında görüldüğünü dile getirmiştir. Konu hakkında söz alan bir diğer milletvekili de Kocaeli Milletvekili Sedat Pek olmuştur. Sedat Pek devlet inşaatı hakkında yapılan konuşmalarda meclis binası inşaatının örnek gösterilmesini doğru bulmamış, meclis binası hakkında çok para harcandı eleştirisini de kabul etmediğini zira inşaatı düşünülenden aksine 15 milyon harcandığını, ayrıca Atatürk zamanında kabul edilmiş ve ihale edilmiş işin şuan eleştirilmesini de doğru bulmadığını belirtmiştir [89].

Sedat Pek'in meclis binası inşaatını savunmasına karşın Burdur Milletvekili Ahmet Ali Çınar harcanmış olan değil harcanacak olan paradan bahsettiklerini, ayrıca söz konusu inşaatın büyük bir mühendislik hatası olduğunu, mimarın da yüzde aldığı için devamlı işi büyüttüğünü sonuç olarak çıplak ayaklı yırtık gömlekle köylünün parasının gittiğini, tüm bu duruma da Bayındırlık Bakanlığı'nın göz yumduğunu dile getirmiştir. Ahmet Ali Çınar'ın eleştirileri milletvekilleri arasında tartışmaya yol açmış ve karşılıklı söz atışmalarına sebep olmuş, Ahmet Ali Çınar'ın konuşmasının en başında kullandığı gavur kelimesi tartışmanın ana konusu haline gelmiş ve meclis kürsüsünde hangi kelime kullanılabilir ya da kullanılmaz tartışması yapılmış ve ana konudan uzaklaşmıştır [89].

Urfa Milletvekili Razi Soyer de meclis binası hakkında yapılan eleştirilere katılmadığını belirtmiş ve konu hakkında şu açıklamaları yapmıştır: “...böyle büyük monömantal binaların projeleri; anıt kabir, ve Meclis binalarında olduğu gibi beynelmilel jürice kabul edilmiş olan büyük şöhreti haiz bir mimar; büyük şöhreti haiz bir mimar bilhassa mimarisi yapılacak işin meydana getirdiği projelere ve kendi zevkine detayların resimlerine tamamiyle uygun olmasını temin edebilmek için mutlaka ve mutlaka onun kendisi tarafından kontrolü zaruretini duyar. Başka türlü de yapamaz. Yalnız hükümet bu hususta onu kendi başına bırakmaz. Onun projeye uygun olarak bu inşaatı idare etmesini ayrıca kontrol eder. Yaptırılacak işlerin lüzumundan fazla paraya çıkmaması, yani devlet parasının israf edilmemesi için onun üzerinde kontrolünü kendi nafia mühendisleri ile yaptırır. Nitekim yeni Büyük Millet Meclisi binası bunun projelerini yapmış olan Holzmaister tarafından inşa ve kontrol edilmektedir. Amma onun fuzuli iş yapmaması ve fazla para sarf ettirmemesi için Hükümet ayrıca kendi mühendisiyle o mimarı kontrol ettirir. Nitekim bu işin başında Latif Bey isminde gayet tecrübeli ve kıymetli bir mühendis olduktan başka yapı işleri idaresi de, arkadaşımız tarafından methedilen ve hakikaten bu methedilen layik olan, Türk mühendisleri tarafından Vekaletçe kontrol ettirilmektedir. Onun için Hükümetçe tasavvur edilen ihale ve idare şekli fikrimce gayet doğrudur... Ondan başka yeni Büyük Millet Meclisi binasının etrafının duvarla çevrileceğine itiraz etti. Bu ihata duvarlarının yapılması gayet tabiidir. Meclis gibi büyük binaların etrafı elbette bir tarla gibi açık bırakılamaz. Bu duvarlar da milletimizle beraber ebediyete kadar sürecek olan binanın güzelliğiyle mütenasip bir şekilde yaşayacaktır.” [89].

İhale Kanunu’na ek kanun tasarısı ve meclis binası inşaatı hakkındaki eleştirilere cevap vermek için Bayındırlık Bakanı Cevdet Kerim İncedayı söz almıştır. Bakan öncelikle ek kanun tasarısı hakkında açıklama yapmıştır. Bakan bu kanun tasarısıyla sadece büyük ölçekli projeleri juriye açacaklarını diğerlerini bakanlık teşkilatı içinde yapacaklarını belirtmiştir. Bakan meclis binası hakkındaki eleştirileri de yersiz bulmuş özellikle Ahmet Ali Çınar’ın meclis binası hakkında yaptığı eleştirileri önceden de yaptığını ve zamanında bu eleştirilere cevap verildiği için aynı cevaplarla meclisi meşkul etmeyeceğini ve Ahmet Ali Çınar’ın fen adamı olmadığından bu tarz buhranlara kapıldığını belirtmiştir [89].

Ahmet Ali Çınar, Bayındırlık Bakanı'na cevaben, kendisinin buhrana kapılmadığını hatta total ayağıyla bizzat meclis inşaatını gezip tetkik ettiğini dile getirmiştir.

Bayındırlık Bakanı, inşaatların kontrolörlüğü hakkında da şu açıklamayı yapmıştır: *"...Diyorlar ki, bu inşaat kontrolünü, Bayındırlık Bakanlığı'nın bir yığın teşkilatı varken jüriye dayanarak derece alan proje sahibine vermek ne demektir? Bu milletin parasını israf etmek demektir. Asla. Bu, müsabakayı kazanıp projesi tatbik edilecek adamın yapacağı kontrol, mimari kontrol, sanat kontrolüdür. Mesela; 50 proje içinden, falanın projesini alıyoruz. Bunu Türk Milleti'nin ebediyete kadar yüksek ömrüne mal olan bir eser için alıyoruz? Bu, bir abidedir. Memleketin bütün sanatkarları içinden bir adamı bu müstesna esere sevk eden ruh ve iç mana nedir? O eser, millet için neyi ifade eder? Duyuşundaki ulviyet nedir? Bütün bunların sanatkarın ruhundan esere geçebilmesi o eserin temeli atıldığından kapısının kilidi açılıncaya kadar o adamın mimari ve yüksek müşahede ve kontrolü altında kalmasıyla kaabil olacaktır. Bundan dolayı bu adama bir hak ve ödenek vereceğiz. Asıl kontrol ile inşaat kontrolü ile, bu ayrı, arkadaşımızın ayıramadığı nokta budur. Birbiriyle hiç ilgisi yoktur, öteki doğrudan doğruya Bayındırlık Bakanlığının teknik dairesinin işidir."* [89].

Bayındırlık Bakanı yapılan eleştiriler sebebiyle meclis binası inşaatının sürecini yeniden anlatmış, binayı için Türk Milleti'nin övüneceği bir eser olarak tanımlamış ve bina için şu açıklamayı yapmıştır: *"...eser muazzam bir eserdir. İnşallah bitip meydana geldiği zaman Türk milletinin övüneceği eserlerden birisi olacaktır. Bu, sadece Büyük Millet Meclisinin çalışmasını rahatlaştıracak, kolaylaştıracak bir eserden ibaret değildir. Biz yer yüzünde beşeriyet parçaları doğdukları yerlerde, oraya düşen taş gibi, alemi ve hayati o kadardan ibaret sayarken, medeniyet meşalesini eline alıp dünyayı dolaşan ve medeniyeti ihdasa yol açan bir milletiz. Yeraltı kazıları ve tarihi etüdüleri bunu ispat etmiştir. Bu millet bundan sonra, bunlar gibi, bunlardan iyisini yapmakla da mükelleftir. Bir millet yalnız muhteşem ordusu ile değil, medeni cemiyete lazım olan her şeyi ile iftihar ve tekevvün eder. Millet, bu gibi büyük eserlerle: Büyük Millet Meclisi binası ile üniversite binalarıyla, muhteşem köprülerle, muazzam camilerle, mimarisini ihdas eder ve bununla medenidir, yaşama hakkına saygı duyurur ve dokunmayın dedirtir. İşte yapılan Büyük Millet Meclisi Türk Milleti için böyle bir eserdir ve bunu dünyaca muteber, tanınmış bir mütehassısın yaptığı projesi kazanmıştır."* [89].

Bayındırlık Bakanı'nın bu açıklamasına karşın Burdur Milletvekili Ahmet Ali Çınar, söz konusu mimarın sadece kilise mimarı olduğunu, bu kişiye milletin parasının verilmemesi gerektiğini belirtmiş, milletvekilinin bu itirazı CHP grubu tarafından protesto edilip "senin aklın ermez" karşılığı verilmiştir.

Bayındırlık Bakanı meclis binası hakkındaki açıklamasına meclis binasının çevre duvarı konusuna değinerek devam etmiştir. Bakanın bu konudaki açıklamaları şöyledir: *"...Duvara gelince: İstanbul'da Bayazıt Meydanındaki eski Harbiye Nezaretini yani bugünkü İstanbul Üniversitesini yapan mimar, etrafında o duvarı yaptığı zaman, ihtimal o tarihte buna; «ne israftır» diyenler çıkmıştır. Bina bugünkü gibi yapılacağı yerde etrafına tasarruf olsun diye kazıklar çakıp güzel bir tel çekselordi veya çit yapsalardı, bugün umumi ahengi ile gurur duyduğumuz eser meydana gelmiş olur mu idi? Bugün böylece milletimizin sevdiği, hoşlandığı, elalemin ne güzel meydana sahiptiniz, diye beğendiği bir esere malikiz. Buna zannediyorum ki mimari bilgi ve zevki yerinde olanlar hayır diyemezler. Ancak arkadaşımız şunu diyebilirlerdi; Efendim evvela duvarı yapacağınıza binayı yapsaydınız ve duvar ikinci plana kalsaydı, bu bir fikirdir, bir mütalaadır üzerinde münakaşa edilebilir."* [89].

Bayındırlık Bakanı'nın meclis duvarı hakkındaki açıklamasına karşın Burdur Milletvekili Ahmet Ali Çınar, Amerika'da binalarda duvar olmadığını binaların sadece bahçe içinde olduklarını belirtmiştir.

Bayındırlık Bakanı sözlerini kendi durumunu anlatarak bitirmiştir. Bakan kendisinin de Türk Milleti'nin durumunu Burdur Milletvekili Ahmet Ali Çınar kadar iyi bildiğini, biri bin yapıp cemiyete faydalı eserler çıkarmanın sırrını keşfetmek için gece gündüz çalışan biri olduğunu belirtmiştir.

Bakanının konuşmasının ardından Burdur Milletvekili Ahmet Ali Çınar yeniden söz almış ve en başta üzerinde durduğu büyük inşaatların kontrolörlük işlerinin proje mimarı tarafından değil bakanlık tarafından yapılması önerisini yinelemiştir. Milletvekilinin açıklaması şöyledir: *"...mimarın güzel proje yapmaları mümkündür, fakat iyi bir sürveyans yapmaları mümkün değildir. Proje yapmak başka, taşı taş üstüne koymak başkadır. Emin Onat arkadaşım da söyledim Anıt - Kabri için iyi proje hazırlanmıştır fakat inşaat kontrolünde ihtisası yoktur. Taşı taş üstüne koymak başkadır, proje yapmak başkadır. Yine 60 milyon liralık Tıp Fakültesinin projelerini Janvalter yapmış ve*

kendisine bu işin kontrolünü yap dediğimiz zaman, hayır demiştir. Bu işin kontrolünü siz benden daha iyi yaparsınız, ben projeme ait hususları senede iki üç defa gelerek gözden geçiririm demiştir. Kızılay hastanesinin de projesini yine Janvalter yapmıştır. Kendisi Paris'te oturmaktadır. Fakat bizim kıymetli övünülecek arkadaşlarımız bu işi şeref verecek şekilde başarmaktadırlar. Tetkik buyurulsun, çok esaslı surette yapmaktadırlar. Arzetmek istiyorum ki mimara bunu inhisar ettirmeyelim. Memleketin çok yetkili adamlarına da bunu teşmil edelim.” [89]. Milletvekili meclis binası hakkında yaptığı açıklamalar içerisinde Amerika’da çıkan bir dergide yayınlanmış bir yazıyı örnek vermeye çalışmış, ancak milletvekilinin açıklaması diğer bazı milletvekilleri tarafından eleştiriye sebep olmuş kendisinin cahil olduğu, İngilizce bilmediği, Amerika’yı da sadece sinemalardan gördüğü açıklamaları yapılmıştır.

Meclis Binası hakkındaki görüşmeler milletvekillerinin önermelerini vermeleri, önermelerin okutulması ve oylanması ile devam etmiş, verilen önermeler kabul edilmemiş ve kanun tasarısının maddeleri oylanıp kabul edilmiştir.

3.8.4 TBMM VIII. Dönem– II. Yasama Yılı (1 Kasım 1947-9 Temmuz 1948)

TBMM VIII. Dönem II. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri’ne göre 1 Kasım 1947’de başlayıp 9 Temmuz 1948 tarihinde sonlanmıştır. II. Yasama Yılı içerisinde 86 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 20., 23., 27., 60., 71., 83. ve 86. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.8.4.1 20. Birleşim (22 Aralık 1947)

22 Aralık 1947 tarihinde gerçekleşen 20. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.143’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.143 Anahtar kelimelerin 20. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	52
Mimar	-
Mimarlık	35
Mimari	-
İmar	4
Bayındırlık	14

Nafia	-
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	19
Mühendislik	-
Toplam	124

Yirminci birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinde mimar kelimesinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde mimarlıkla ilgili, gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimenin, İstanbul Teknik Üniversitesi 1948 yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu içerisinde Mimarlık Fakültesi olarak kullanıldığı görülmüştür [90].

3.8.4.2 23. Birleşim (26 Aralık 1947)

26 Aralık 1947 tarihinde gerçekleşen 23. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.144’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.144 Anahtar kelimelerin 23. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	259
Mimar	13
Mimarlık	3
Mimari	4
İmar	31
Bayındırlık	116
Nafia	6
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	50
Mühendislik	6
Toplam	488

Yirmi üçüncü birleşimin gündem konuları arasından [90],

- 1948 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/247), çalışma içeriği açısından önemli gözükmemektedir.

1948 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.145'te, ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.146'da gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.145 1948 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçeleri [90].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	10 718 964
2	Cumhurbaşkanlığı	1 063 496
3	Sayıştay Başkanlığı	1 992 800
4	Başbakanlık	3 542 018
5	Danıştay Başkanlığı	986 201
6	Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü	7 763 830
7	İstatistik Genel Müdürlüğü	763 080
8	Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü	2 509 641
9	Diyanet İşleri Başkanlığı	2 897 573
10	Adalet Bakanlığı	41 586 428
11	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	6 134 653
12	Milli Savunma Bakanlığı	376 934 895
13	İçişleri Bakanlığı	19 909 001
14	Emniyet Genel Müdürlüğü	32 079 730
15	Jandarma Genel Komutanlığı	36 779 569
16	Dışişleri Bakanlığı	12 704 198
17	Maliye Bakanlığı	149 842 116
18	Devlet Borçları	211 911 139
19	Milli Eğitim Bakanlığı	106 497 248
20	Bayındırlık Bakanlığı	97 436 997
21	Ekonomi Bakanlığı	8 971 740
22	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı	47 968 377
23	Gümrük ve Tekel Bakanlığı	19 626 153
24	Tarım Bakanlığı	33 441 897
25	Ulaştırma Bakanlığı	3 554 242
26	Ticaret Bakanlığı	3 675 139
27	Çalışma Bakanlığı	2 274 572
	Toplam	1 243 565 697

Çizelge 3.145'teki veriler doğrultusunda, 1948 yılı genel bütçesinden Bayındırlık Bakanlığı'na ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %8'idir. Bu oran bir önceki yıllara aynıdır.

Çizelge 3.146 1948 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [90].

	Kurum	Bölüm/ Madde	Açıklama	1948 yılı Başkanlık Divanınca istenen lira	1948 yılı Komisyonca kabul edilen lira
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	14/3	Milli saraylar giderleri/onarm a giderleri	200 000	200 000
		25	Yapı ve onarma işleri	50 000	50 000
2	Cumhurbaşkanlığı				
3	Sayıştay Başkanlığı				
4	Başbakanlık				
5	Danıştay Başkanlığı				
6	Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü				
7	İstatistik Genel Müdürlüğü				
8	Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü	162	Meteoroloji istasyonları kurma ve onarma giderleri	35 000	35 000
9	Diyanet İşleri Başkanlığı				
10	Adalet Bakanlığı	216	Ceza ve tevkif evleri yapma ve esaslı onarma işleri	1 550 000	1 550 000
11	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü				
12	Milli Savunma Bakanlığı	287	Yapı ve onarma işleri	4 613 700	4 613 700
		288	Havameydanları yla yolları ve depoları yapımı	1 538 500	1 538 500
13	İçişleri Bakanlığı				
14	Emniyet Genel Müdürlüğü	375	Onarma işleri	300 000	300 000
15	Jandarma Genel Komutanlığı	407	Onarma işleri	960 000	960 000
16	Dışişleri Bakanlığı	424/1	Elçilik ve konsolosluklar giderleri/Arsa, bina, satınalma, yaptırma	700 000	688 000

			ve kira karşılıklarıyla sigorta, belediye vergi ve resimleri ve küçük onarma		
17	Maliye Bakanlığı	463	Onarma giderleri	2 730 818	2 730 818
		493	Mezarlıklar için Ankara Belediyesi'ne yardım	100 000	100 000
		494	Şehir yolları için Ankara Belediyesi'ne yardım	125 000	125 000
		496	Ankara Gençlik Parkı için Ankara Belediyesine yardım	0	45 000
18	Devlet Borçları				
19	Milli Eğitim Bakanlığı	598/2	Kamulaştırma satınalma karşılık ve giderleri/Devlet çе intifa edilen amme tüzel kişiliklerine ait binaların onarma giderleri	494 043	494 043
20	Bayındırlık Bakanlığı	0	Ankara Gençlik Parkı giderleri	315 630	
		633	Ankara Gençlik parkı gazino ve sel inşaatı giderleri	0	255 000
		643	Halkın yapacağı su işlerine yardım	100 000	200 000
		644	Zelzele bölgesinde yapılacak işler ve yardımlar	1 475 000	1 543 935
		645	Demiryollar ve limanlar	22 502 588	22 432 588
		646	Yapı ve imar işleri yapma,	14 816 626	17 704 626

			kamulaştırma ve esaslı onarma giderleri		
		647	Büyük Millet Meclisi binası ve eklentileri yapı, tesis ve kamulaştırma her türlü giderleri	4 850 000	4 850 000
		648	4646 sayılı kanun gereğince yapılacak memur evleri	2 000 000	2 000 000
		649	Ankara Tıp Fakültesi yapımı ve her türlü giderleri	3 600 000	3 600 000
		650	Atatürk anıtı yapma ve her türlü giderleri	2 472 138	2 472 138
		651	Zelzele bölgelerinde resmi binalar yapma ve hertürlü giderleri	1 900 000	1 900 000
		652	Yollar ve köprüler	15 200 000	15 200 000
		653	Bölgelerde yaptırılacak yollar ve imar işleri hertürlü giderleri	900 006	900 006
		654	Su işleri	13 694 354	13 774 354
		655	Ankara lağımalarının yapma giderleri	1 500 000	1 500 000
21	Ekonomi Bakanlığı	681	Onarma giderleri	2 500	2 500
22	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı	712	İskan işleri	1 200 000	1 200 000
		713	Onarma işleri	150 000	150 000
23	Gümrük ve Tekel Bakanlığı	753	Yapı ve onarma işleri	31 000	31 000
		787	Yapı ve onarma işleri	100 000	100 000

24	Tarım Bakanlığı	849	Tesisler	1 000 000	1 000 000
25	Ulaştırma Bakanlığı	877	Onarma işleri	3 000	3 000
26	Ticaret Bakanlığı				
27	Çalışma Bakanlığı				
	Toplam				104 249 208

1948 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.146'da görüldüğü üzere 104 249 208 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %8'idir. Bu oran bir önceki yıllara göre %1'lik bir düşüş göstermiştir.

3.8.4.3 27. Birleşim (30 Aralık 1947)

30 Aralık 1947 tarihinde gerçekleşen 27. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.147'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.147 Anahtar kelimelerin 27. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	106
Mimar	10
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	5
Bayındırlık	17
Nafia	1
Müteahhit	2
Müteahhitlik	-
Mühendis	107
Mühendislik	9
Toplam	257

Yirminci yedinci birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinde mimar ve mühendis kelimelerinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde mimarlıkla ya da mühendislikle ilgili, gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimelerin, Tarım Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü, Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü ve Orman Genel Müdürlüğü bütçeleri içerisinde memuriyet tanımı olarak geçtiği görülmüştür [90].

3.8.4.4 60. Birleşim (17 Mayıs 1948)

17 Mayıs 1948 tarihinde gerçekleşen 60. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.148’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.148 Anahtar kelimelerin 60. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	135
Mimar	3
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	1
Bayındırlık	26
Nafia	3
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	2
Mühendislik	1
Toplam	171

Altmışıncı birleşimin gündem konuları arasından [91],

- 3803, 4274, ve 4459 sayılı kanunların köy okulu, öğretmen ve sağlık memuru evleri inşa ettirilmesiyle ilgili maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/346),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir

Köy okulu, öğretmen ve sağlık memuru evleri inşa ettirilmesi ile ilgili görüşmeler, Başkan’ın konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk söz alan Bolu Milletvekili İhsan Yalçın olmuştur. İhsan Yalçın, söz konusu kanunla birlikte, devletin köy okulları inşaatı için yeterli miktarda tahsisat ayıramaması sebebiyle, yükün köylünün sırtına yükleneceğini belirtmiş ve bu durumu orman köylüleri üzerinden değerlendireceğini dile getirmiştir. Milletvekili, orman köylülerinin geçimlerini sadece ormandan kereste imal etmek, nakletmek ve satmaktan elde ettiklerin, ancak devletin her ihtiyaç için bu keresteleri köylülerin elinden aldığını, 18 milyonluk nüfusun ihtiyacı olan okulların inşası için fakir orman köylüsünün geçimini sarf etmemek gerektiğini, devletin bu keresteleri para ile satın alması gerektiğini belirtmiş ve hükümete orman köylülerinin geçimlerinin nasıl sağlanacağını bu köylülerin kudret helvasıyla mı besleneceği sorusunu sormuştur [91].

Kanun tasarısı hakkında Seyhan Milletvekili Ahmet Remzi Yüreğir, kanunun adaletsiz olduğunu, köylünün üzerinde yine yük olacağını, eski kanunda köylünün 20 gün çalıştığını oysa bu yeni düzenlemeyle köylünün 30 gün çalışacağını belirtmiştir.

Eskişehir Milletvekili Kemal Zeytinoğlu, tartışılan kanun tasarısının adaletli olmadığını dile getirmiş ve konu hakkında şunları söylemiştir: *"...bendenizin kanaatıma göre, getirilen bu kanun da tam tatmin edici değildir. Çünkü yine köylüye otuz günlük bedeni mükellefiyet yüklemek suretiyle Kanunu gayri adil buluyorum. Çünkü bedeni mükellefiyetle bu ödevini yapamayan vatandaşların bedeli nakdi ile telafi etmeleri bu kanunda kabul olunuyor. Bedeli nakdiyi kabul ettikten sonra böyle bir kalkınma davasının lüzumlu külfetini bütün yurda, şehir, köy demeyerek, bütün memlekete teşmili icabettiği kanaatindeyim."* [91].

Kemal Zeytinoğlu ayrıca, söz konusu inşaatların inşa etkinliği hakkında da bir açıklama yapmıştır. Dönemin köy okullarının nasıl uygulandığının bilinmesi açısından milletvekilinin açıklaması önemli gözükmektedir. *"...Bundan başka köy okulları ve yine köylerde yapılan sağlık memurları, köy ebesi ve köy öğretmeni evlerinin inşaatında gördüğüm bazı noksanları da arz etmek istiyorum. Hakikaten şimdiye kadar köylü bu inşaatı tamamen kendi emeği, kendi malzemesi, kendi ustalığı ve hatta kendi mühendisliği ile meydana getirmiştir. Onlara Milli Eğitim Bakanlığı'nca tesbit edilmiş bir plan tipi verilmiştir, fakat bu planlar hiçbir zaman köyün vüsatına, bünyesine ve nüfusuna göre tanzim edilmemiş, bütün yurda şamil tek bir tip plan, küçük, büyük denilmiyerek tatbik edilmek istenilmiş, tatbik makamları mevzuun pratik tarafını düşünememişlerdir. Bu tipi, bu planı aynen tahakkuk ettirmek için köylüyü cebretmişlerdir. Köylü bidayette bu inşaatı başarmak üzere işe başlamış, fakat 30 haneli bir köye birkaç yüz haneli bir köyün ancak doldurabileceği bir mektep planını tatbik etmesi emredilince, gayet tabiidir ki, haklı olarak böyle bir mantıksızlık karşısında, reaksiyon göstermiştir. Tip planlar üzerindeki hatalardan baksın kontroller yani inşaatın devamı esnasında teknik kontrollere de ehemmiyet verilmemiştir. Diyebilirim ki, yurdun birçok yerlerinde, birçok köylerde maili inhidam denilebilecek derecede fena vaziyette inşa edilmiş köy okulları veya diğer öğretmen evleri ve saire gibi inşaat; mevcuttur. Şu halde yeni yapılacak inşaat bu hususun nazarı dikkate alınması bilhassa lazımdır."* [91].

Trabzon Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu da kanun tasarısının adaletsiz olduğunu, yapılması düşünölen 1800 köy okulu için ayrılan paranın çok yetersiz olduğunu, okul başına düşen yardımın inşaatın kerestesini bile karşılamadığını, ayrıca köylünün 30 günlük iş yükünün de adaletsiz olduğunu söz konusu iş yükünün kent ve kasabalarda da uygulanması gerektiğini belirtmiş ve köy okullarının köylüye yaptırılmasını imece olarak nitelendirilmesine de şu sözlerle itiraz etmiştir: “...Türk köylüsü fedakardır, lakin imece müessesesi bu kadar suiistimal edildikten sonra bu müesseseye dayanmak biraz hayale kapılmak olur. İmece başkadır, mükellefiyet başkadır. İmece Türk köylüsünün karakterine, ananesine girmiş bir vasıftır. İmecede köylü ruhunun rızası ve kabulü angarya vardır, mükellefiyette ise cebir vardır, tazyik vardır. Sizinle konuşan arkadaşınız imecenin yüzlerce köyde tatbiki ile birçok binaların yükseldiğini gören bahtiyarlardandır. Ama yapılmak istenen de imece değildir, angaryadır, mükellefiyettir... Tasavvur edin Şark vilâyetlerini, bunların yaz mevsimi pek kısadır. Dört, beş ay yaz. Bunun 30 gününü yalnız okul inşaatına, ötede bir bataklık kurutmak, yol yapmak, ebenin evini yapmak, hocanın evini yapmak gibi daha bin türlü işi vardır. Ne bileyim, köyün imarına ait işler köylüye nefes alacak vakit bırakmaz. Bu bakımdan zannedildiği gibi; bu kanun köylerde tatbik kabiliyetine malik değildir; kabiliyeti tatbikiyesi olmayan bir tasarıdır.” [91].

Yozgat Milletvekili İhsan Olgun, söz konusu kanun tasarısının genel ihtiyacı karşılamadığını ancak bu tasarıyla 4-5 yıldır ölkede köylü tarafından yapılmaya başlanmış ancak inşa halinde kalmış okulların bitirilebileceğini, eğer kanun tasarısı kabul edilmezse bu tarz birçok binanın atıl kalacağını belirtmiştir. Köy okulları inşaatı hakkındaki kanun tasarısına yapılan eleştirilere cevaben söz alan Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer, öncelikle yapılması planlanan 1800 değil 700 tane okul olduğunu, tip proje konusunda da artık köylerin ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanmış tek değil 13 tip projelerinin olduğunu, bu kanunla mükellefiyeti olan kadın köylülerin mükellefiyetlerinin kaldırıldığını belirtmiştir [91].

Kanun tasarısı hakkındaki görüşmeler oldukça uzamış, başkan görüşmelerin ve maddelerin oylanmasını ileri bir tarihe ertelemiştir.

3.8.4.5 71. Birleşim (14 Haziran 1948)

14 Haziran 1948 tarihinde gerçekleşen 71. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.149’da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.149 Anahtar kelimelerin 71. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	151
Mimar	3
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	4
Bayındırlık	39
Nafia	-
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	4
Mühendislik	-
Toplam	201

Yetmiş birinci birleşimin gündem konuları arasından [92],

- Bina Yapımı Teşvik Kanunu tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/351),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir

Konu hakkında ilk söz alan Denizli Milletvekili Hulusi Oral olmuştur. Hulusi Oral hükümet programında konut sıkıntısının öncelikli ve acil işlerden biri olduğunu, bu sıkıntının giderilmesi için gerekli malzemenin sağlanacağını belirten bir fıkra olduğunu, bu fıkraya ek olarak iki yeni tasarı görüşüldüğünü, bunlardan birinin, Ankara belediye sınırları içerisinde özel idareye, hazineye ve kendilerine ait arsalarda yapılmış gecekonduların kanunlaştırılması, diğerinin de kanunlaştırılmanın imkan olmayan yerlerdeki konut inşaatını desteklemek olduğunu belirtmiştir. Hulusi Oral konut sıkıntısının sadece kentlerde değil köylerde de olduğunu belirtmiş ve konu hakkında şunları söylemiştir: *“...Bina yapımını teşvik ederek vatandaşların ihtiyacını karşılamak mevzuubahs olduğuna göre ihtiyaç, şehirlerdeki kadar köylerde de vardır. Takdir buyurursunuz ki, senelerdenberi Garpta ve Şarkta harbler birçok şehirlerimizi ve köylerimizi harap etmiştir. Harap olan bu köylerin halkı, maddeten ıstırap çeken köylüler evlerini yapmakta birçok müşküllerle karşılaştılar, yaptıkları binalar eski ve gayrisihhi tarzda bulunmaktadır. Halen istihsal unsurlarını kuvvetlice temin edebilmeleri için herhalde*

bunlara sihi şeraiti haiz ev yapmak imkanını vermeliyiz, şimdi oturmakta oldukları evler çökük, dökük vaziyettedir. Şu halde ihtiyacı olan yalnız şehir ve kasabalar değildir, köyler de vardır... Kasabalar, 1999 nüfusu geçip de iki bin olduğu yerde başlar. İki bin nüfuslu bir köy kasabadır. Fakat yanında bir nüfus noksanıyla bir köy vardır, o köydür. Kasabaya bu kanunla birçok haklar, imtiyazlar bahşediyoruz. Fakat onun dışında kalan köylere bir hak bahşetmiyoruz, bir imtiyaz vermiyoruz. O köylerde okullar için kerestenin nakliyatındaki tenzilatı kabul etmiyoruz. Fakat bugün kasabalar ve şehirler için esasen okullarını biz yaptığımız gibi, bir de meskenlerinin, hatta apartmanlarının yapılmasına lazım olan malzemenin nakliyatında asgari ücretin kabulü suretiyle yardım etmeyi kabuletmış bulunuyoruz. Köy ve kasabada yaşayan insanlar için bu suretle bir fark yaratmış oluyoruz. Bendeniz bu farkı ortadan kaldırmak ve sosyal adalet temin etme zihniyetiyle köylünün çok muhtaç olduğu sıhhi evlerinin yapılması ve sıhhatlerinin korunması için değiştirmeye mecbur olduğu meskenlerini ve onların bitişiğinde bulunan gayrisihhi durumda bulunan samanlık ve saire gibi yerlerin inşasında, yalnız inşaat malzemesinin naklinde bundan istifade etmesini rica ediyorum.” [92].

Eskişehir Milletvekili Kemal Zeytinoğlu, söz konusu tasarının ülkede yaşanan konut sıkıntısına kesinlikle çözüm olabilecek nitelikte olmadığını, içeriği bakımından da muhtelif kanunlarla vatandaşa sağlanmış olan haklara ufak tefek rötüşler yapıldığını belirtmiş ve tasarı hakkında şunları söylemiştir: “...Tasarıda her nekad ucuz arsa temini, vergi muafiyeti, müsait fiyatla kredi, bazı inşa malzemesinin nakillerinde tenzilatlı tarife uygulanması gibi tenzil, muafiyet ve kolaylıklar biraz daha geniş ölçüde derpiş edilmiş ise de bütün bunların inşaatın maliyeti üzerindeki tesiri eser mesabesinde. Şu hale nazaran tasarımı; ev yaptırmak iktidarında olan bir vatandaşa sağlayacağı fayda itibarıyla kifayetsiz, mali kudreti müsait olmayanları ev sahibi etmek hususundaki hizmeti bakımından da bir hiç olarak vasıflandırmak mümkündür. Filhakika, medeni şartları haiz mesken ihtiyacı karşısında bütün yurt köyü ile, kasabası ile, şehiri ile hakiki bir buhran içerisinde. Memleket nüfusunun büyük bir ekseriyeti ise bugünkü inşa, pahalılığı muvacehesinde sathi tedbirlerin temin edeceği cüzi kolaylıklarla ev yaptırmak imkanından mahrum olacaktır.” [92] Kemal Zeytinoğlu, köy evlerinin ıslahı işinin bu kanun çerçevesinde düşünülmediğini, arazinin bünyesine göre kaya oyukları ile toprak yığıntılarını andıran köy evlerini mesken olarak nitelendirmeyi

eski dönemlerin hayat ölçülerinin dahi kabul etmeyeceğini, yıkılan devirlerin bıraktığı bu yüz kızartıcı eserlerin ıslahında devletin o güne kadar hiç bir teşebbüste bulunmadığını, Türk köylüsünün asırlardan beri ihmal edildiğini ve bu ihmalin sonucunu da Erzincan felaketinde¹ gördüklerini belirtmiştir. Milletvekili konut sıkıntının çözümü olarak işi teknik bir şekilde ele almak gerektiğini, kurulacak enstitülerle ülkenin iklim ve coğrafi şartlarının göz önünde bulundurulması gerektiğini, Teknik Üniversite ile iş birliği içinde olunması gerektiğini belirtmiştir [92].

Bolu Milletvekili İhsan Yalçın'da kanun tasarısını eksik bulmuş, konuyu malzeme fiyatları, vatandaşın malzemeyi temini ve konut vergileri gibi ekonomik veriler doğrultusunda değerlendirmiş ve apartman konusuna değinmiştir. Milletvekilinin apartman konusundaki önerisi şöyledir: *"...burada yalnız evler için faizlerde düşürme yoluna gidiliyor. Fakat birkaç kişinin birleşerek bir apartıman yapması suretiyle mesken ihtiyacını daha ucuz bir şekilde temin arzuları hiç düşünülmemiştir. Tek bir ev yapmak ayrı bir şeydir, bir kaç kişinin birleşmek suretiyle apartıman yapması ayrı bir şeydir. Bilhassa arsaların dar olduğu yerlerde apartıman inşaatını da teşvik etmek lazımgelir. Yahut zengin birisi bir apartıman yaparsa birçok vatandaşları da o binanın içine almış olacaktır."* [92].

Erzincan Milletvekili Behçet Kemal Çağlar'da bina yapımını teşvik için ne yapılırsa yapılsın yerinde olacağını belirtmiş, medeniyetin ve memlekete bağlılığın başında ev sahibi olmak olduğunu, izdivaça dahi evlenmek denildiğini, İngilizce'de vatana ev manasına gelen bir kelimenin karşılık geldiğini belirtmiştir. Milletvekili ayrıca kentlerde yapılan spekülasyonlardan dolayı kentlerin büyük zorlukların ve zevksizliklerin meydana geldiğini de belirtmiştir.

Konya Milletvekili Sadi İrmak hükümetin bu ilk teşebbüsünün memnuniyetle karşılanması gerektiğini zira tasarının ilk teşebbüs olduğu için eksikleri olduğunu, ancak bu eksiklerin de süratle tamamlanması gerektiğini belirtmiştir. Milletvekili özellikle kentlerin içinde boş bırakılan arsalar konusuna değinmiştir. Milletvekilinin konu hakkındaki sözleri şöyledir: *"...karşımızda duran meselelerden bir tanesi Devlete ait,*

---

¹ 26-27 Aralık 1939 tarihinde Erzincan'da oluşan çok şiddetli yer sarsıntısıdır. Şiddeti 7,9 richter ölçeğinde olan deprem sonucunda toplam 32.962 kişi hayatını kaybetmiş, yaklaşık 100.000 kişi de yaralanmıştır. Oluşan deprem neticesinde 116.720 bina yıkılmıştır. Dünyanın büyük depremleri arasında sayılan bu deprem Türkiye'nin en ciddi deprem felaketlerinden birisi olarak tarihe geçmiştir.

hususî bütçelere ait bu arsalar üzerinde bir karar verilirken, şehirlerimizde gayet acâip ve şehir hayatını bulandıran bir durum yaratan hususî arsalar üzerinde bir mükellefiyet konmamasını şahsen bir eksiklik telakki ederim. Şehirlerin ortasında arsalar seneler ve senelerdir boş durmaktadır ve mesken buhranının ağır tazyiki altında kalan vatandaşlar ve bunların kurduğa kooperatifler şehirlerden mütemadiyen uzaklaşmaktadır. Bu husus esas itibariyle şehirlerin ana planını bozmakta, teshin, tenvir ve elektrifikasyon işlerini mütemadiyen yapması dolayısıyla belediyenin yükünü tahammülsüz bir hale getirmektedir. Şehirlerin ortasında boş bırakılan ve şehrin estetiğini bozan bu arsalar üzerinde hatıra gelebilecek tedbir makul ve muayyen bir inşaat mükellefiyetinin vazıdır.” [92]. Sadi İrmak, özellikle işçi sınıfının konut sorununa çözüm bulunması gerektiğini ve inşaat malzemelerinin de en kısa sürede ucuzlatılması gerektiğini belirtmiştir.

Kırşehir Milletvekili İsmail Hakkı Baltacıoğlu, konut teşvik tasarısı hakkındaki açıklamalarına Durkheim’dan örnek vererek başlamıştır. *“Bazı meseleler vardır bir kenarından tutulur; mümkündür. Bazı meseleler de vardır ki bir kenarından tutulmaz, tam tutulur, ele alınır, halledilir veya halledilmez. Yapı teşvik meselesi de bu cinstendir. Bu, memleket çapında bir meseledir, vatan meselesidir. Büyük Sosyolog Emil’e Durkheim ev işi, aile denilen içtimai ve ahlaki zümrenin kabıdır diyor. İçtimai hayat bunun içerisine dökülür ve orada kaynar. Müsbet menfi, herşey orada kaynaşır. Şu halde vatan, en büyük kapıdır. Ev aile denilen ufak vatanın kabıdır.” [92]. İsmail Hakkı Baltacıoğlu, çimento kelimesinin kendisini çok kızdırdığını belirtmiş ve kendisinin kerpiçten bahsedeceğini belirtmiştir. Milletvekili eskiden beri kerpiçe hayran olduğunu, kerpiçe övgü diye bir yazısının çıktığını, Hakkari Valisi’nin bu yazısına istinaden kendisine hükümetin kerpiçi anlaması gerektiğini aksi taktirde doğuda ev kalmayacağını belirten bir yazı yolladığını, her şeyin yıkıldığını ancak kerpiç yapıların ayakta kaldığını, kendisinin Konya’da kerpiçten yapılmış saray gördüğünü, Ilgaz’da da 200 yıllık kerpiç bahçe duvarı olduğunu belirtmiştir. Milletvekili’nin kerpiç kullanımı ile ilgili sözleri şöyledir: *“...Artık kabul edelim ki memleketimiz Japondan bir numara fazla mı, eksik mi bilmem, o benim ihtisasım değildir; deprem ülkesidir burası, her gün sallanıyor Türkiye, ve her gün yıkılıyor bir tarafı. Artık tarihten yalnız ders değil, ibret alalım. Tarih kerpiçten başka bir şeye müracaat etmemiştir. Çünkü kayadan mesken**

yapmak pahalı olur. Su bendi yapıyor, saray yapıyor, köprü yapıyor, fakat mesken ki bir ailenindir, ucuz olmalıdır, çabuk olmalıdır, kalmalıdır, deprem tarafından yenilmemelidir. Ve topraktan yapılmalıdır. Toprak yığını deriz, yağma yok! Toprak yığını olduğu için temeli taş olduğu için, fiziki muhite cevvi muhite uymasını bildiği için kalmıştır. Kerpiç ala ve güzel şeydir; bu benim indi sözlerim değildir. Hatırımda kaldığına göre Bayındırlık Bakanlığı Bakanlığının Fen Heyeti Reisi olan bir zat bundan sekiz sene evvel bir şehircilik mütahassısı getirtmişlerdi, Almandı. Kısa boylu sakallı bir adamdı, Hatay'dan dönerken rast geldim, kerpiç hakkında bana pek çok şeyler söyledi ve dedi ki, Türkiye'nin mesken ihtiyacını hakikaten halledecek yegane vasıta kerpiçtir. Çünkü çimentosu yoktur, taşı yoktur, her yerde temin edilir, yazın serindir, kışın sıcaktır, ses nakletmez, kabili tamirdir, köylü kendi kendine yapabilir, bin türlü hassası vardır. Ben efendim, kerpiçten modern Köy Enstitüsü gördüm ben. Kerpiçten yapmışlar, üzerine tel gerip çimento siva yapmışlar, betondan farkedilmez. Mühendis de mimarı da görse dışından anlayamaz... Yapıda da demokrasi topraktır. Biz çimento ile başka şeyler yapalım, müzeler yapalım, yanmaması için. Saraylar yapalım, abideler yapalım. Köylere bol demir, çimento dedik mi, köyleri böyle kalkındıramayız. Bu aristokratik bir kanundur. Güzel kanundur, şık kanundur, cazip kanundur, mantıkan bunun hiçbir tarafı zedelenemez, fakat mantık herşey değildir." [92].

Ankara Milletvekili Naci Tınaz'da kerpiç konusuna değinmiş, 1908 meşrutiyetnin ilanı sırasında Bulgar sınırı Razlık'ta olduğunu, o bölgede bir binbaşının evine misafir gittiklerini, evin tertemiz, odalarının, mutfağının, banyosunun ve bahçesinin olduğunu, evin kerpiçten yapıldığını, sorduğundaysa o bölgedeki evlerin hep kerpiçten yapıldığını öğrendiğini, ayrıca Ankara'daki Sarı Kışla'nın ve Çorum Kışlası'nın ve bunlara benzer birçok binanın da kerpiçten olduğunu ve bu binaların 100-120 senelik hayatları olduğunu belirtmiştir [92].

Rize Milletvekili Dr. Saim Ali Dilemre de kerpiç ve sıvadan yapılan binaların mukavemetleri hakkında açıklama yapmıştır. Saim Ali Dilemre bir kaç yıl önce Krozini'nin bir kitabını tercüme ettiğini, kitapta Ur, Kadeş ve diğer Mezopotamya şehirlerinin kafes şeklinde örülmüş ve kamıştan yapılmış ve üzerleri çamurla sıvanmış binalardan yapıldığının görüldüğünü, bu binaların kaç yıldır ayakta kaldığını, bu bakımdan bir kerpiç komisyonunun kurulması gerektiğini belirtmiştir [92].

Aydın Milletvekili Mitat Aydın'da yaklaşık 25 yıl önce meclis kürsüsünden kerpici savunduğunda bir mühendisin kendisine kerpicin düşünüp düşünmediğini sorduğunu, ancak birçok milletvekilinin kerpiç hakkındaki sözlerini duyduktan sonra aklı selime doğru büyük bir yol kat edildiğini gördüğünü belirtmiştir. Mitat Aydın'ın kerpiç hakkındaki yorumu şöyledir: *"..her millet parasına göre iş yapar. Hepimiz sarayda oturmayı isteriz. Fakat paramız yoktur ki böyle bir bina yapabilelim. Anadolu bugün o haldedir ki, temellerin kazısından çıkacak olan toprağın içine suyu koyar ve bundan yapacağı kerpiçle evini kurarsa kendini bahtiyar addeder. Kerpiç hakkında Almanlar geçen harbde memleketimizde etüd yaptıktan sonra muazzam kitaplar yazmışlardır ve büyük medeni Almanya'da, kerpiçten evler vücuda getirmişlerdir. Benim, kendi memleketim Aydın'da 300 senelik evim vardır. Sonra Amerikalılar'ın Aydın'da, bulunan Forbes Pıyan Kumpanyasının yapmış olduğu birçok kerpiç meskenler, köşkler vardır, bahçe duvarları kerpiçtir, hulasa hepsi kireçtendir, taştan ve çimentodan değildir, bu medeni millet Türk milletinin kullandığı malzemeyi kullanmıştır. Yani kerpice doğru gitmemiz, gerileme değildir, su ve hava nasıl bir ihtiyaçsa evler de o derecede halkımız için faydalı birşeydir. Fakat ben bunu söylemekle hiçbir zaman abidelerimizi, tarihe bırakacağımız binaları ve saireyi bununla yapalım demiyorum, onlar ayrı bir kıymettir, ben fakir halka bina yaparken kerpici de düşünelim diyorum."* [92].

Bina Yapımı Teşvik Kanunu tasarısı hakkında söz alan milletvekillerine cevaben söz alan Bayındırlık Bakanı Nihat Erim, söz konusu kanun tasarısının ülkenin konut sıkıntısını kökünden halletme iddası ile hazırlanmadığını, mevcut sıkıntıya tezelden çözüm bulunabilmesi açısından hazırlandığını, milletvekillerinin belirttiği kerpiç konusunun da İstanbul Teknik Üniversitesi'ne sevk edildiğini ve mühendis hocalar tarafından konunun tetkik edildiğini belirtmiştir [92].

Birleşim sonunda tasarı Adalet Komisyonu'na sevk edilmiştir.

3.8.4.6 83. Birleşim (6 Temmuz 1948)

6 Temmuz 1948 tarihinde gerçekleşen 83. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.150'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.150 Anahtar kelimelerin 83. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	70
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	1
Bayındırlık	42
Nafia	2
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	4
Mühendislik	-
Toplam	119

Seksen üçüncü birleşimin gündem konuları arasından [92],

- Erzincan’da yaptırılacak meskenler hakkında kanun tasarısı ve Bayındırlık ve Bütçe Komisyonları raporları (1/365),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir

Erzincan’da yaptırılacak meskenler hakkındaki görüşmeler Başkan’ın konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk sözü Erzincan Milletvekili Behçet Kemal Çağlar almıştır. Behçet Kemal Çağlar çilekeş Erzincan’ın dokuz buçuk sene sonra meclise gelen söz konusu kanun teklifi ile dertlerine çare bulacağını belirtmiş ve Erzincanlı vatandaşların refahı için kanun tasarısının ivedi bir biçimde kabul edilmesini temenni ettiğini dile getirmiştir. Eskişehir Milletvekili Kemal Zeytinoğlu’da 1939 yılında meydana gelen bir felaket için kanun tasarısı hazırlamanın neden 9 sene geciktiğini sormuş ve Erzincan’da fekaletin üzerinden 9 sene geçmiş olmasına karşın hayatın normale dönmediğini belirtmiştir [92].

Kütahya Milletvekili Ahmet Tahtakılıç, Erzincan’a o güne kadar yapılan yardımların ve verilen paraların iyi kullanılmadığını, ev yaparken, mesken yaparken, hükümet konağı, amme binaları yaparken, amme işlerini tanzim ederken isabetsiz masraflar yapıldığını, ailelerin iki odalı evlerde umumi yerleri ortak kullanarak felaket bir halde yaşadıklarını belirtmiş ve tüm bu sorunlara en pratik yoldan çözüm bulunması gerektiğini dile getirmiştir. Milletvekilinin Erzincan’ın sorunu hakkındaki önerisi şöyledir: “...Erzincan’ın toprak haline gelmiş manzarasını bir tarafa bırakmışız, yeni bir şehir yapıyoruz, bu,

elbette isabetli bir şeydir... Ahşap yapı, kerpiç yapı gibi birtakım inşaat sistemlerinin, memleketimizin mali imkan ve zaruretleri bakımından ele alınması lazım geldiğini tesbit etmiştik. Şimdi Erzincan'ın bir zelzele mıntıkası olmasını ileri sürüp de betonarme inşaatı bütün fenni hesaplarla yapılacak inşaatı müdafaa edenler ortaya çıkacaktır. Arkadaşlar, betonarmede zelzele hesaplarını yapmak o kadar mühim bir iştir ki, ben gerçi mütahassısı değilim, fakat Erzincan'a gittiğim zaman sordum, bizim verdiğimiz bu altı milyon lira ile Erzincan'ın hususiyetini, zelzele paylarını nazara almak suretiyle betonarme ev yaptırmaya kalkarsak ancak 50 - 60 evden fazla bir şey yapmamıza imkan yoktur. Binaenaleyh biz birtakım nazari hesaplar içersinde kendimizi esir tutacağımıza ihtiyacımızla imkanlarımızı karşılaştırarak yine fennin de hissesini işin içine katarak en iyi neticeyi, almak yoluna gitmeliyiz... Sayın Bayındırlık Bakanından ricam şudur; bu işte malzeme tiplerinin tesbiti, bina planları üzerinde, halen bir odada bir aile oturduğunu ve hatta bir abdeshaneden iki üç ailenin istifade ettiğini, bir mutfaktan yine iki, üç ailenin istifade ettiğini göz önüne getirirsek bu para ile asgari ihtiyaçları karşılamak şartıyla birçok sayıda vatandaşların istifadesi cihetine gidilmesi metodunu takip etmeliyiz.” [92].

Erzincan'da yapılacak evler konusundaki eleştirilere ve önerilere cevaben söz alan Bayındırlık Bakanı Nihat Erim, bakanlığın uzmanlarıyla tetkik edilen konu sonucunda bölgede zelzeleye en dayanıklı ahşap ev yapılmasına karar verdiklerine, ayrıca Avusturya ile de yarı imal edilmiş evler üzerine de mutabakat sağlandığını, söz konusu evlerin Türkiye'de en ucuza yapılacak evlerden bile daha ucuza yapıldığını, bu suretle lükse sapmadan gereksiz masraflardan kaçınarak bu evleri yapacaklarını, bu evlerin de 2, 3 ve 4 odalı olmak üzere tipleri olduğunu belirtmiştir [92].

Konu hakkında başka söz alan olmamış ve maddelerin oylanmasına geçilmiştir.

3.8.4.7 86. Birleşim (9 Temmuz 1948)

9 Temmuz 1948 tarihinde gerçekleşen 86. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.151'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.151 Anahtar kelimelerin 86. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	265

Mimar	11
Mimarlık	12
Mimari	-
İmar	49
Bayındırlık	225
Nafia	4
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	35
Mühendislik	1
Toplam	602

Seksen altıncı birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinde inşa-inşaat, mimar, mimarlık, imar, bayındırlık ve mühendis kelimelerinin oldukça yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde bu anahtar kelimelerle ilgili, gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimelerinin, birleşim tutanağına ek olarak verilmiş olan ikinci dönem kanunlarının encümen raporları içerisinde kullanıldığı görülmüştür [92].

3.8.5 TBMM VIII. Dönem– III. Yasama Yılı (1 Kasım 1948-10 Haziran 1949)

TBMM VIII. Dönem III. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1948'de başlayıp 10 Haziran 1949 tarihinde sonlanmıştır. III. Yasama Yılı içerisinde 106 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 48., 52., 54. ve 97. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.8.5.1 48. Birleşim (21 Şubat 1949)

21 Şubat 1949 tarihinde gerçekleşen 48. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.152'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.152 Anahtar kelimelerin 48. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	147
Mimar	18
Mimarlık	3

Mimari	3
İmar	27
Bayındırlık	87
Nafia	5
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	56
Mühendislik	2
Toplam	348

Kırk sekizinci birleşimin gündem konuları arasından [93],

- 1949 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ile 1949 yılı Bütçe Kanunu tasarısında yapılması kararlaştırılan değişiklikler hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Bütçe Komisyonu raporu (1/381, 3/318),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

1949 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.153 ve Çizelge 3.154'te, ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.155'te gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.153 1949 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçeleri [93].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	10 524 623
2	Cumhurbaşkanlığı	1 047 500
3	Sayıştay Başkanlığı	1 989 657
4	Başbakanlık	3 457 550
5	Danıştay Başkanlığı	1 004 896
6	Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü	3 708 272
7	İstatistik Genel Müdürlüğü	1 671 021
8	Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü	2 243 787
9	Diyanet İşleri Başkanlığı	2 859 215
10	Adalet Bakanlığı	41 707 997
11	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	6 178 405
12	Milli Savunma Bakanlığı	460 450 000
13	İçişleri Bakanlığı	19 682 872
14	Emniyet Genel Müdürlüğü	33 446 880
15	Jandarma Genel Komutanlığı	42 937 214
16	Dışişleri Bakanlığı	13 427 499
17	Maliye Bakanlığı	109 669 548
18	Devlet Borçları	168 148 759
19	Milli Eğitim Bakanlığı	160 697 843
20	Bayındırlık Bakanlığı	10 987 262

21	Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı (Ekonomi)	11 325 509
22	Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı (Ticaret)	3 278 830
23	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı	52 481 308
24	Gümrük ve Tekel Bakanlığı	19 357 540
25	Tarım Bakanlığı	34 211 949
26	Ulaştırma Bakanlığı	3 801 783
27	Çalışma Bakanlığı	1 751 900
	Toplam	1 222 049 599

1949 yılı bütçe tutanaklarında, kurumlara ayrılan miktarların gösterildiği A-Cetveli olarak tanımlanan Çizelge 3.153'te verilen miktarlara ek olarak, tutanak kayıtlarında A1-Cetveli olarak verilmiş ek bütçe rakamları mevcuttur. A1-Cetveli verileri Çizelge 3.154'te gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.154 A1-Cetveli'nde 1949 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçeleri[93].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü	2 923 908
2	Adalet Bakanlığı	800 100
3	İçişleri Bakanlığı	12 000
4	Maliye Bakanlığı	31 550 500
5	Milli Eğitim Bakanlığı	5 035 000
6	Bayındırlık Bakanlığı	107 252 199
7	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı	26 000
8	Tarım Bakanlığı	2 091 121
	Toplam	149 690 828

1949 yılı genel bütçesi Çizelge 3.152'deki veriler ve Çizelge 3.154'teki verilen toplamı olan 1 371 740 427 liradır. Bu rakamdan Bayındırlık Bakanlığı'na ayrılan oran yaklaşık olarak %9'dur. Bu oran bir önceki yıla göre %1'lik bir artış göstermiştir.

Çizelge 3.155 1949 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [93].

	Kurum	Bölüm/ Madde	Açıklama	1949 yılı Başkanlık Divanınca istenen lira	1949 yılı Komisyonca kabul edilen lira
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	15/2	Milli saraylar giderleri/onarm a	70 000	70 000
		25	Yapı ve onarma işleri	10 000	10 000
2	Cumhurbaşkanlığı				
3	Sayıştay Başkanlığı	54	Onarma	9 000	9 000

4	Başbakanlık				
5	Danıştay Başkanlığı				
6	Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü		Yeniden radyo istasyonları kurulması ve eldeki istasyonun esaslı genişletme, değiştirme ve düzenleme her türlü giderleri	2 928 908	2 928 908
7	İstatistik Genel Müdürlüğü				
8	Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü	166	Meteoroloji istasyonları kurma ve onarma giderleri	35 000	35 000
9	Diyanet İşleri Başkanlığı				
10	Adalet Bakanlığı		Ceza ve tevkif evleri yapma ve esaslı onarma işleri	1 001 100	800 000
11	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü				
12	Milli Savunma Bakanlığı	292	Yapı ve onarma işleri	5 476 850	5 476 850
		293	Havameydanları yla yolları ve depoları yapımı	1 500 000	1 500 000
13	İçişleri Bakanlığı				
14	Emniyet Genel Müdürlüğü	375	Onarma işleri	200 000	165 000
15	Jandarma Genel Komutanlığı	407	Onarma işleri	960 000	800 000
16	Dışişleri Bakanlığı	423/2	Elçilik daimi delegelik ve konsolosluklar giderleri/Bina, arsa satınalma	1	1
		423/3	Bina yaptırma	1	1
17	Maliye Bakanlığı	464	Milli mülkler işleri	3 372 500	3 162 500
		465	Onarma giderleri	2 677 888	2 410 969
18	Devlet Borçları				

19	Milli Eğitim Bakanlığı	598/2	Kamulaştırma satınalma karşılık ve giderleri/Devlet çē intifa edilen amme tüzel kişiliklerine ait binaların onarma giderleri	1 200 443	494 443
20	Bayındırlık Bakanlığı	633	Ankara Gençlik parkı gazino inşaatının tamamlanması giderleri	62 000	62 000
		641	Halkın yapacağı su işlerine yardım	300 000	300 000
		642	Yersarsıntısı vesair afetlerden zarar gören bölgelere	3 043 935	1 043 935
			Demiryollar ve limanlar	26 372 588	25 755 588
			Yapı ve imar işleri	8 490 623	8 129 473
			5011 sayılı kanun gereğince Büyük Millet Meclisi binası ve eklentileri yapı, tesis ve kamulaştırma her türlü giderleri	4 850 000	4 850 000
			4626 sayılı kanun gereğince yapılacak memur evleri	3 600 000	3 500 000
			5243 sayılı Kanun gereğince Erzincan'da yaptırılacak meskenler ve her türlü giderler karşılığı	0	2 000 000
			4879 sayılı	500 000	475 000

			kanun gereğince Ankara Tıp Fakültesi yapımı ve her türlü giderleri		
			4677 sayılı kanun gereğince Atatürk anıtı yapma ve her türlü giderleri	2 472 138	2 472 138
			Yer sarsıntısı bölgelerinde resmi binalar yapma ve hertürlü giderleri	1 200 000	1 200 000
			Yollar ve köprüler	44 700 000	38 600 000
			Su işleri	18 574 354	17 910 000
			4099 sayılı kanun gereği Ankara lağımlarının yapma giderleri	1 500 000	1 500 000
21	Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı	670	Onarma giderleri	2 500	3 500
22	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı	703	İskan işleri	1 500 000	1 500 000
		704	Onarma işleri	150 000	150 000
23	Gümrük ve Tekel Bakanlığı	750	Onarma işleri	161 000	130 000
24	Tarım Bakanlığı				
25	Ulaştırma Bakanlığı	842	Onarma işleri	3 000	3 000
26	Çalışma Bakanlığı				
	Toplam				127 447 306

1949 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.155'ten görüldüğü üzere 127 447 306 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %9'udur. Bu oran bir önceki yıllara göre %1'lik bir artış göstermiştir.

3.8.5.2 52. Birleşim (25 Şubat 1949)

25 Şubat 1949 tarihinde gerçekleşen 52. Birleşimde, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.156'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.156 Anahtar kelimelerin 52. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	84
Mimar	7
Mimarlık	30
Mimari	2
İmar	8
Bayındırlık	19
Nafia	-
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	11
Mühendislik	1
Toplam	162

Elli ikinci birleşimin gündem konuları arasından [93],

- İstanbul Teknik Üniversitesi 1949 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ile İstanbul Teknik Üniversitesi 1949 yılı Bütçe Kanunu tasarısına bağlı (A) ve (B) işaretli cetvellerde yapılması kararlaştırılan değişiklikler hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Bütçe Komisyonu raporu (1/389, 3/325),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

İstanbul Teknik Üniversitesi'nin 1949 yılı bütçe görüşmeleri Başkan'ın konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında milletvekillerinden söz alan olmamış ve maddelerin oylanmasına geçilmiştir. Birleşimin anahtar kelimeleri değerleri içerisinde mimar, mimarlık, mimari ve mühendis kelimelerinin yüksek değerde çıkması, bütçe raporlarında Teknik Üniversitenin fakülte ve laboratuvar isimlerinin kullanılmasından kaynaklanmaktadır [93].

3.8.5.3 54. Birleşim (27 Şubat 1949)

27 Şubat 1949 tarihinde gerçekleşen 54. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.157'de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.157 Anahtar kelimelerin 54. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	35
Mimar	9
Mimarlık	-
Mimari	1
İmar	18
Bayındırlık	24
Nafia	1
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	115
Mühendislik	16
Toplam	219

Elli dördüncü birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinde mimar, imar, mühendis ve mühendislik kelimelerinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde bu anahtar kelimelerle ilgili, gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimelerinin, Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Tarım Bakanlığı ve Ulaştırma Bakanlığı bütçeleri içerisinde memuriyet tanımı olarak kullanıldığı görülmüştür [93].

3.8.5.4 97. Birleşim (31 Mayıs 1949)

31 Mayıs 1949 tarihinde gerçekleşen 97. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.158’de belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.158 Anahtar kelimelerin 97. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	88
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	1
Bayındırlık	91
Nafia	4
Müteahhit	2
Müteahhitlik	-
Mühendis	-
Mühendislik	-
Toplam	186

Doksan yedinci birleşimin gündem konuları arasından [94],

- Demiryollar ve Limanlar inşaatı için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesi hakkındaki 4643 sayılı Kanuna ek Kanun tasarısı ve Bayındırlık ve Bütçe Komisyonları raporları (1/532),
- İskele ve ufak barınaklar yapımı hakkında Kanun tasarısı ve Bayındırlık ve Bütçe Komisyonları raporları (1/535),
- Kozlu-Ereğli hattı ile Armtçuk şube hattının yapımı için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesi hakkında Kanun tasarısı ve Bayındırlık ve Bütçe Komisyonları raporları (1/536),
- Şose ve köprüler yapımı için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesi hakkında Kanun tasarısı ve Bayındırlık ve Bütçe Komisyonları raporları (1/541)

çalışma içeriği açısından önemli gözükmemektedir.

Yukarıda belirtilen gündem konuları hakkında milletvekilleri tarafından görüş bildirilmemiş, kanun tasarılarının maddeleri oylanmıştır. Anahtar kelimeler içerisinde inşa-inşaat kelimeleri yukarıda belirtilen kanun tasarılarının maddeleri ve encümen raporları içerisinde kullanılmıştır [94].

3.8.6 TBMM VIII. Dönem – IV. Yasama Yılı (1 Kasım 1949-24 Nisan 1950)

TBMM VIII. Dönem IV. Yasama Yılı, Zabıt Cerideleri'ne göre 1 Kasım 1949'da başlayıp 23 Nisan 1950 tarihinde sonlanmıştır. IV. Yasama Yılı içerisinde 72 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bunlar içerisinde 37., 45., 54., 55. ve 57. birleşimlerin anahtar kelime değerleri, alt değer kabul edilen yüz birimin üzerinde olmasından dolayı, söz konusu birleşimler çalışma kapsamına alınmıştır.

3.8.6.1 37. Birleşim (1 Şubat 1950)

1 Şubat 1950 tarihinde gerçekleşen 37. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.159'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.159 Anahtar kelimelerin 37. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	30

Mimar	2
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	-
Bayındırlık	126
Nafia	26
Müteahhit	1
Müteahhitlik	-
Mühendis	222
Mühendislik	6
Toplam	413

Otuz yedinci birleşimin gündem konuları arasından [95],

- Yollar Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri hakkında Kanun tasarısı ve Bayındırlık ve Bütçe Komisyonları raporları (1/565),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Yollar Genel Müdürlüğü kuruluş ve görevleri hakkındaki kanun tasarısı hakkında ilk sözü alan Eskişehir Milletvekili Emin Sazak, kanun tasarısının ülkenin yol derdine merhem olamayacağını, kanunun sadece bazı askeri yolları düzenlemekten ibaret olduğunu oysa, yaşamının, özgürlüğün, ben varım demenin ilk şartının ülkede yolsuz yerin kalmaması olduğunu belirtmiştir. Emin Sazak köylerin kazalara, kazaların vilayetlere bağlanması gerektiğini, bütün dünyanın havada yol yaparken kendilerinin karada yolsuz kalmalarını esefle karşıladığını, yol yapım işinin en kısa sürede bitirilebilmesi için ordunun yol yapımında çalışması gerektiğini belirtmiştir [95].

Emin Sazak, bir konu hakkında acı duyduğunu, bu konunun Türk mühendislerin kendilerini salıvermesi olduğunu belirtmiştir. Milletvekilinin acı duyduğu konu hakkındaki sözleri şöyledir: “...Bugünlerde bizim mühendisler kaldırmış kendini salıvermiş, bir ecnebi geldi mi bizimkiler benliğini kaybediyor... Arkadaşlar, bir millet kendi işini kendi yapamazsa o millet ben yaşayacağım diyemez. Bütün bunları kendi evlatlarımız yapacaktır. Ben 20, 30 tane mühendis çalıştırdım, beraber çalıştık, içinde Alman, Macar, Rus mühendisler vardı. Hakikati arz ediyorum; Türkün en gevşegi onların en iyisinden fazla randıman vermiştir. Çünkü Türk mühendisi bu iş benim işimdir, bu memleket benimdir diye işe sarılmıştır. Nitekim onların zarar ettiği yerde biz kar ettik... Türk çocukları, sıkıştığımız vakit bizim evlatlarımız olduğu için ne parayı ve ne de dövizi düşünür. Hükümetin muhtaç olduğu işi kendi yapar... Ben ihtiyar bir adamım,

tecrübelere malikim, bu memleketin evlatlarından nerede bir kıymet görürseniz ona hürmet gösteriniz. Biz gelip geçiyoruz, kıymet gençlerdedir.” [95].

Yozgat Milletvekili İhsan Olgun, Osmanlı İmparatorluğu döneminden beri devam eden yol sistemi ve siyasetinin ülkeyi gerek milli güvenlik bakımından gerekse ekonomik şartlar açısından çok geride bıraktığını belirtmiştir. İhsan Olgun, hükümetin dokuz yılda 23 bin kilometrelik yol şebekesi yapma amacıyla Yollar Genel Müdürlüğü tasarısını hazırladığını ancak hazırlanan tasarının ülkenin yol davasını karşılayabileceğine inanmadığını dile getirmiştir. Milletvekili kurulması planlanan Yollar Genel Müdürlüğü'nin teşkilat yapısının o güne kadar kurulan genel müdürlüklerin üzerinde olduğunu zira müdürlüğün sayıştayın kontrolünde olmadığını, bütçe kanunu ve ihale kanunu hükümlerine tabi olmadığını, kendi memurlarını kendi atayabildiğini, ayrıca kendi içinde teşkilat kurmaya yetkili olduğunu belirtmiş ve tüm bu vasıfların ülkenin sosyal yapısına uyup uymadığı sorusunu sormuş ve müdürlüğün teşkilat yapısı hakkında şunları söylemiştir: *“...bu memleketin dertlerini, bu memleketin içtimai ihtiyaçlarına göre uydurarak ona göre elbise biçmek mecburiyetindeyiz. Belki teknik bakımdan bunların bir kısmının memlekette faydası görülebilir. Fakat attığımız bir kısım ileri adımlar, bu memlekete zarar verebilir. Murakabesizlik ve geniş yetkiler, bilhassa idari murakabeden uzak kalmış vaziyette, Sayıştay'ın, Muhasebei Umumiye ve Artırma ve Eksiltme Kanunlarının hükümlerinin dışında kalmasında, ben şahsan, mühim mahzurlar görüyorum.” [95].*

Afyonkarahisar Milletvekili Kemal Özçoban, söz konusu kanun tasarısının, ülkenin yol ihtiyacını bertaraf edecek durumda olmadığını ancak mevcut yolların bir kısmının yeniden yapımı ve onarımı ile ilgili hükümleri içerdiğinden, tasarının kabul edilebilir gözüktüğünü belirtmiştir. Kemal Özçoban tasarının en büyük eksikliğinin köy yollarının yapımı olduğunu, köy yollarının esaslı bir şekilde ele alınmamasının her konuda olduğu gibi, Türk köylüsünün yol konusunda da yine kendi haline terk edildiğini, bu bakımdan da köylünün yol işinin daha uzun yıllar belki de asırlarca bekleyeceğini dile getirmiştir.

Elazığ Milletvekili Fahri Karakaya, köylü perişandır diyen milletvekillerinin taktik yaptığını, oysa Türk köylüsünün perişan olmadığını, tasarıda köy yollarının önemle ele alındığını, Yollar Genel Müdürlüğü tasarının kabul edilmesiyle o güne kadar yol konusundaki plansız, programsız ve şahsi görüşlere dayalı işlerin bir plana ve programa

tabi tutulacağını belirtmiş ve kaymakam ve valilerin bölgelerindeki yol yapımlarına müdahale etmemeleri gerektiğini şu sözlerle açıklamıştır: “...Şahsi düşüncelere, şahsi kararlara yer vermemek mecburiyetindeyiz. Bu nasıl olur biliyor musunuz; yavaş yavaş kanunun tatbikına doğru gidersek eski hale döneriz, elimize hiçbir şey geçmez. Vatandaş menfaatlilerinin, vatandaş parasının, vatandaş emeğinin beyhude yere israfına doğru gitmiş oluruz. Onun için bilhassa Yüksek Meclisten rica ediyorum; maddelere geldiği vakit de teklifte bulunacağım, esaslı şekilde programlar yapılsın, bundan hiç dönülmesin; yani valiler, kaymakamlar, Bayındırlık Müdürleri, doğrudan doğruya plan dahilinde ve programlı bir şekilde muntazaman tatbik etsinler. Ben en büyük mahzurlu tarafı, işi şunun, bunun elinde bırakmakta görüyorum.” [95].

Burdur Milletvekili Ahmet Ali Çınar, bir ülkenin ekonomisi ve savunması bakımından yolların en önemli unsurlar olduğunu, hatta bir ülkenin medeniyetini yollarından ölmenin mümkün olduğunu belirtmiş ve ülkenin yol konusunda diğer milletlere göre çok geride olduğunu dile getirmiştir. Milletvekili ülkenin içinde bulunduğu yol sıkıntısını istatistiksel verilerle şöyle anlatmıştır: “...Türkiye Cumhuriyeti acaba milletlerarası yol durumu itibariyle ne haldedir? Bunu istatistiklerin rakamlarıyla konuşturmak mümkündür. Bu gün bir kilometre kare toprak parçasına: İngiltere’de 1210, Fransa’da 1100, İtalya’da 1050, Almanya’da 1240, Çekoslovakya’da 750, Romanya’da 580, Yugoslavya’da 270, Bulgaristan’da 340, Yunanistan’da 170, İran’da 16, Afganistan’da 12, Habeşistan’da 14, Türkiye’de 17 metre, yol düşmektedir. Görülüyor ki; Türkiye yol durumu itibariyle ileri memleketlerle mukayese edilebilecek halde bulunmadıktan başka kalkınmalarını yine Türk büyüklerinin eliyle yapmış olan dünkü vilayetlerimizden de en az 15, 20 defa geri bir durumdadır. Doğu komşularımız İran ve Afganistan ve bir Afrika Devleti olan Habeşistan ile müsavi ve hatta genel bakımdan biraz da geri durumda bulunmamız; dikkatimizi çekecek bir durum arz etmektedir. Binaenaleyh biz, komşularımızdan çok geri olduktan başka bir Afrika Devleti olan Habeşistan’dan da geri durumdayız. Her zaman fırsat buldukça çok işler yaptığımızdan bahsediyoruz. Şu hadise gösteriyor ki, bizim bu konuşmalarımızın mesnetleri kavi ve kuvvetli değildir. Bu itibarla biz kuvvetli bir hamle yapmak mecburiyetindeyiz.” [95].

Eskişehir Milletvekili Kemal Zeytinoğlu tasarının çok geç kalmış olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir: “Muhterem arkadaşlar, kürsüye çıkarken gözüm göğsümdeki rozetin

tarihine ilişti. Truku maabir mühendisliğinin başka bir nam altında birkaç yıllarını da geride bırakan bir tarih, 1883. Fakat, biz 1950 yılında hala yeni kurulmuş bir Devletin, bir meclisin yeni Hükümetinin getirdiği tasarıyı müzakere eder gibi yol davası başlama yolunda bir kanun tasarısını müzakere ediyoruz. Bu, hakikaten çok acıdır, arkadaşlar. 1883 den beri turuku maabir mühendisliği namı altında yetiştirilmiş çok kıymetli, çok değerli yol mühendisleri olduğu halde, onların bilgisine, onların irşatlarına ehemmiyet vermedik, kıymet vermedik ve nihayet 1950 yılında tılsımlı bir işaretin sevki ile bir kanun tasarısını Büyük Meclise sunabildik ve ne acıdır ki, 19ncu asırdan beri memlekette bilgisi teessüs etmiş ve bu sahayı geliştirmek için lüzumlu elemanları yetiştirmiş olduğumuz halde tasarıyı 20. asrın ortasında müzakere ediyoruz.” [95].

Kemal Zeytinoğlu, yol konusundaki eksikliğin bir diğer sebebinin de yerli uzmana inanmama hastalığı olduğunu belirtmiştir. Tasarıda yeni bir şey olmadığını yıllardan beri Türk mühendislerin söylediği ve bildiği şeyler olduğunu, tasarının yetersiz olduğunu ve yeniden hazırlanması gerektiğini dile getirmiştir.

Afyonkarahisar Milletvekili Ahmet Veziroğlu, her işte olduğu gibi iktidar partisi hükümetinin köy işlerini ve köylüyü en sona bıraktığını belirtmiş ve tasarıda köylüler için olabilecek sıkıntılarını şu sözlerle açıklamıştır: “...Kylerimizi kalkındırmak için evvela köy yollarından işe başlamak lazım geldiğini takdir buyurursunuz. Sanki köylü vatandaşlar şehir ve kasabalı vatandaşlardan daha zengin ve daha müreffeh bir durumda mıdır ki, şehir ve kasabaların yollarını Devlet yapsın, köy yollarını köylü yapsın. Çünkü bu tasarıda köy yolları yine Köy Kanunu gereğince köylünün imece olarak yapmasına bırakmıştır. Ancak 17 nci maddenin ikinci fıkrasındaki hükme göre Hükümet teknik bakımdan ve malzeme vermek suretiyle mümkün olan yardımı yapar diye, bir hüküm koymuştur. Niçin şehir ve kasaba yolları gibi köy yollarını da Hükümet yaptırmıyor? Ve il yolları ağlarına dahil edilmiyor? Köylü vatandaşlar, Yol Vergisi vermiyorlar mı? Hani, daha yakın zamana kadar şehir ve kasabalıların mektebini Hükümet yapar ve köy mekteplerini köylüye yaptırdığınız gibi... İşte yol davasında da İktidar Partisi Hükümeti hala aynı prensipi muhafaza etmekte ve köylü ile şehirli ve kasabalı vatandaşlar arasında tefrik yaratmaktadır. Ve bu işlerde de ve yol işlerinde de köylü vatandaşlara daha fazla mükellefiyet tahmil edilmektedir.” [95].

Maraş Milletvekili Emin Soysal, tasarının yol meselesini radikal bir biçimde halletmek için hazırlanmış iyi bir tasarı olduğunu, bundan önceki sistemlerle işlerin yürümediğini ve kendisinin bu tasarıyla ülkenin yol sorununun çözüleceğine inandığını belirtmiştir [95].

Yollar Genel Müdürlüğü'nün görüşülmesi Başkan tarafından yeterli bulunmuş ve görüşmelerin devamı ve tasarı maddelerinin oylanması başka bir güne ertelenmiştir.

3.8.6.2 45. Birleşim (13 Şubat 1950)

13 Şubat 1950 tarihinde gerçekleşen 45. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.160'da belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.160 Anahtar kelimelerin 45. Birleşim'de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	188
Mimar	29
Mimarlık	1
Mimari	2
İmar	37
Bayındırlık	103
Nafia	6
Müteahhit	1
Müteahhitlik	-
Mühendis	70
Mühendislik	2
Toplam	439

Kırk beşinci birleşimin gündem konuları arasından [95],

- 1950 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/618),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir

1950 yılı bütçesi ve bütçeden kurumlara ayrılan miktarlar Çizelge 3.161'de ve kurumların bütçeleri içerisinde bayındırlık işlerine ayrılan miktar Çizelge 3.162'de gösterildiği gibidir.

Çizelge 3.161 1950 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçeleri [95].

	Kurum Adı	Kurumun Bütçesi
1	Büyük Millet Meclisi	14 452 725
2	Cumhurbaşkanlığı	1 006 307

3	Sayıştay Başkanlığı	2 052 451
4	Başbakanlık	3 412 549
5	Başbakanlık İktisadi İş Teşkilatı	1 000 773
6	Danıştay Başkanlığı	1 048 067
7	Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü	4 026 745
8	İstatistik Genel Müdürlüğü	2 772 199
9	Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü	2 435 628
10	Diyanet İşleri Başkanlığı	2 912 720
11	Adalet Bakanlığı	43 703 594
12	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	6 541 740
13	Milli Savunma Bakanlığı (Kara)	334 252 597
14	Milli Savunma Bakanlığı (Hava)	49 727 902
15	Milli Savunma Bakanlığı (Deniz)	47 195 531
16	Milli Savunma Bakanlığı (As.Fab.G.M.)	23 210 524
17	Milli Savunma Bakanlığı (Harita G.M.)	3 851 050
18	İçişleri Bakanlığı	23 045 352
19	Emniyet Genel Müdürlüğü	34 494 880
20	Jandarma Genel Komutanlığı	40 340 752
21	Dışişleri Bakanlığı	12 070 700
22	Maliye Bakanlığı	161 047 485
23	Devlet Borçları	203 467 178
24	Milli Eğitim Bakanlığı	176 444 347
25	Bayındırlık Bakanlığı	152 154 058
26	Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı	4 381 159
27	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı	56 721 916
28	Gümrük ve Tekel Bakanlığı	19 568 717
29	Tarım Bakanlığı	43 405 712
30	Ulaştırma Bakanlığı	3 363 262
31	Çalışma Bakanlığı	1 545 529
32	İşletmeler	10 964 684
	Toplam	1 487 218 563

Çizelge 3.161'deki veriler doğrultusunda, 1950 yılı genel bütçesinden Bayındırlık Bakanlığı'na ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %10'dur. Bu oran bir önceki yıla göre %2'lik bir artış göstermiştir.

Çizelge 3.162 1950 yılı bütçesinde bakanlıkların ve kurumların bütçelerinden bayındırlık işleri için ayrılan miktarlar [95].

	Kurum	Bölüm/ Madde	Açıklama	1950 yılı Başkanlık Divanınca istenilen lira	1950 yılı Komisyonca kabul edilen lira
1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	701	Onarma	80 000	80 000
2	Cumhurbaşkanlığı	701	Yapı ve onarma	0	10 000

	ğı				
3	Sayıştay Başkanlığı	701	Onarma	9 000	9 000
4	Başbakanlık				
5	Milletlerarası İktisadi İşbirliği Teşkilatı				
6	Danıştay Başkanlığı				
7	Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü	721	Yeniden radyo istasyonları kurulması ve eldeki istasyonun esaslı genişletme, değiştirme ve düzenleme hertürlü giderleri	550 000	550 000
8	İstatistik Genel Müdürlüğü				
9	Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü	701	Meteoroloji istasyonlarının onarma giderleri	10 000	10 000
		731	Meteoroloji istasyonları yapımı	10 000	10 000
10	Diyanet İşleri Başkanlığı				
11	Adalet Bakanlığı				
12	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü				
13	Milli Savunma Bakanlığı (Bakanlık ve Kara Kuvvetleri kısmı)	701	Küçük onarma işleri	1 808 328	1 808 328
		711	Kamulaştırma işleri	198 000	198 000
		731	Yeni yapılar ve esaslı onarma işleri	4 127 002	4 127 002
	Hava Kuvvetleri kısmı	701	Küçük onarma işleri	335 000	335 000
		731	Yeni yapılar	665 000	665 000
		732	Havameydanlarıyla yolları ve depoları yapımı	2 000 000	2 000 000
	Deniz Kuvvetleri kısmı	731	Yeni yapı ve esaslı onarmalar	328 500	328 500

	Askeri Fabrikalar G.M. kısmı	701	Küçük onarma işleri	175 000	175 000
		711	Kamulaştırma işleri	50 000	50 000
		731	Yeni yapılar	800 000	800 000
	Harita G.M. kısmı	731	Yeni yapılar	100 000	100 000
14	İçişleri Bakanlığı				
15	Emniyet Genel Müdürlüğü	701	Onarma	165 000	165 000
16	Jandarma Genel Komutanlığı	701	Onarma	500 000	500 000
17	Dışişleri Bakanlığı	701	Onarma	104 500	104 500
18	Maliye Bakanlığı	701	Onarma işleri	2 400 000	2 400 000
		711	Milli mülkler kamulaştırma ve satın alma giderleri	103 200	103 200
		724	Doğu Anadolu ve Edirne ili kalkınma giderleri	10 000 000	13 000 000
19	Devlet Borçları				
20	Milli Eğitim Bakanlığı	701	Onarmalar	600 000	600 000
		711	Kamulaştırma ve satın alma karşılığı	54 355	54 355
20	Bayındırlık Bakanlığı	459	Atatürk Anıtkabir Parkının bakım giderleri	100 000	100 000
		601	Halkın yapacağı su işlerine yardım	1 300 000	1 300 000
		602	Yersarsıntısı vesair afetlerden zarar gören bölgelere yardım	1 350 000	1 350 000
		701	Onarma işleri	30 000	30 000
		711	Kamulaştırma işleri	1	1
		731	Yeni yapı ve esaslı onarmalar	2 940 423	2 940 423
		732	5011 sayılı kanun gereğince Büyük Millet Meclisi binası ve eklentileri yapımı	4 000 000	4 000 000
		733	4626 sayılı kanun gereğince yapılacak memur meskenleri	1 500 000	1 500 000

		734	5243 sayılı Kanun gereğince Erzincan'da yaptırılacak meskenler ve her türlü giderleri	1 600 000	1 600 000
		735	5511 sayılı kanun gereğince Gördes ilçesinin nakledileceği yerde yapılacak meskenler karşılığı	0	500 000
		736	4879 sayılı kanun gereğince Ankara Tıp Fakültesi yapımı ve hertürlü giderleri	300 000	300 000
		737	5367 sayılı kanun gereğince havameydanları yapımı için girişilecek yüklenmeler karşılığı	10 000 000	10 000 000
		738	Yeniden radyo istasyonları kurulması ve eldeki istasyonun ıslahı genişletme, değiştirme ve düzeltme hertürlü giderleri	3	3
		761	İl ve köy yolları için özel idarelere	7 000 000	7 000 000
		766	Demiryolları	24 208 720	24 208 720
		767	Limanlar	7 602 000	7 602 000
		769	5414 sayılı kanun gereğince iskele ve ufak barınaklar yapımı karşılık ve giderleri	1 500 000	1 500 000
		775	Meriç su işleri	50 000	50 000
		776	4373 sayılı kanun gereğince taşkın sulara ve su baskınlarına karşı yapılacak korunma	50 000	50 000

			giderleri		
		778	3132, 4100, 4649 ve 5259 sayılı kanunlar gereğince yapılacak su işleri giderleri	16 260 000	16 260 000
		779	Küçük su işleri her türlü giderleri	2 000 000	2 000 000
		780	4099 sayılı kanun gereğince Ankara lağımlarının yapma giderleri	1 187 935	1 187 935
22	Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı	701	Onarma giderleri	2 500	3 500
23	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı	701	Onarma işleri	130 000	130 000
24	Gümrük ve Tekel Bakanlığı	701	Onarma giderleri	161 000	130 000
25	Tarım Bakanlığı				
26	Ulaştırma Bakanlığı	701	Onarma işleri	3 000	3 000
		702	Limanları temizleme, tarama ve mendirek giderleriyle şamandıra bakım ve onarma giderleri	335 000	335 000
27	Çalışma Bakanlığı				
28	İşletmeler Bakanlığı	701	Onarma giderleri	2 500	2 500
	Toplam				112 265 967

1950 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı Çizelge 3.161'de görüldüğü üzere 112 265 967 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %8'dir. Bu oran bir önceki yıla göre %1'lik bir düşüş göstermiştir.

3.8.6.3 54. Birleşim (23 Şubat 1950)

23 Şubat 1950 tarihinde gerçekleşen 54. Birleşim'de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.163'te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.163 Anahtar kelimelerin 54. Birleşim’de kullanım değerleri

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	49
Mimar	-
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	11
Bayındırlık	13
Nafia	-
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	34
Mühendislik	-
Toplam	107

Elli dördüncü birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinde mühendis kelimesinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde bu anahtar kelimeyle ilgili, gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını akla getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimenin, Orman Genel Müdürlüğü bütçesi içerisinde memuriyet tanımı olarak kullanıldığı görüşmüştür [95].

3.8.6.4 55. Birleşim (24 Şubat 1950)

24 Şubat 1950 tarihinde gerçekleşen 55. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.164’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.164 Anahtar kelimelerin 55. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	63
Mimar	6
Mimarlık	-
Mimari	-
İmar	4
Bayındırlık	28
Nafia	1
Müteahhit	1
Müteahhitlik	-
Mühendis	83
Mühendislik	-
Toplam	186

Elli dördüncü birleşimin gündem konuları arasında, çalışma içeriği açısından önemli bir gündem maddesi bulunmamaktadır. Ancak anahtar kelimeler içerisinde mühendis kelimesinin yüksek oranda çıkması, birleşim içerisinde bu anahtar kelimeyle ilgili, gündem konuları arasında belirtilmeyen bir düzenlemenin olup olmadığını aklı getirmiştir. Birleşimin detaylı incelenmesinde söz konusu anahtar kelimenin, Orman Genel Müdürlüğü ve Ulaştırma Bakanlığı bütçeleri içerisinde memuriyet tanımı olarak kullanıldığı görülmüştür [95].

3.8.6.5 57. Birleşim (1 Mart 1950)

1 Mart 1950 tarihinde gerçekleşen 57. Birleşim’de, çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım değerleri Çizelge 3.165’te belirtildiği gibidir.

Çizelge 3.165 Anahtar kelimelerin 57. Birleşim’de kullanım değerleri.

Anahtar kelimeler	Anahtar kelimelerin birleşim içinde kullanım değerleri
İnşa-İnşaat	48
Mimar	7
Mimarlık	-
Mimari	2
İmar	5
Bayındırlık	52
Nafia	-
Müteahhit	-
Müteahhitlik	-
Mühendis	4
Mühendislik	-
Toplam	118

Elli yedinci birleşimin gündem konuları arasından [96],

- Atatürk Anıt-Kabir inşasına dair olan 4677 sayılı kanuna ek kanun tasarısı ve Bayındırlık ve Bütçe komisyonları raporları (1/689),

çalışma içeriği açısından önemli gözükmektedir.

Anıtkabir inşası hakkındaki görüşmeler Başkan’ın konuyu meclise sunması ile başlamıştır. Konu hakkında ilk sözü Bayındırlık Bakanı Şevket Adalan almış ve konunun çok acil olduğunu biran önce görüşülmesi gerektiğini belirtmiştir.

Aydın Milletvekili Mitat Aydın'da tasarı hakkında söz almış ve Anıtkabir inşaatı hakkında şunları söylemiştir: *“Efendim, Anıt -Kabir Büyük Şefimize karşı Türk Milleti'nin nişanei şükranı olarak yaptırdığı bir türbeden ibarettir. Hükümet bunun üzerinde hakikaten esaslı olarak çalışmış, beynelmilel bir müsabaka açmış ve dünyanın tanınmış murakıplarını getirmiş, tetkikat yaptırmış ve bir tanesini kabul etmiştir. Şayanı şükrandır ki bugünkü proje de bir Türk Mühendis mimarının eseridir. Bu proje kabul edildikten sonra tatbik edilirken yanlış tatbik edilmiştir. B. M. Meclisinin bir kararı vardır ki, o da bu anıt kabirin önünden geçecek olan mektepler, bilhassa askeri mekteplerin merasim yapmaları temindir. Proje tersine tatbik edilmekle bu hususiyetini kaybetmiştir. Halen tadil edilecek vaziyet vardır. Sayın Bakanın bu hususu tetkik buyurmalarını bilhassa rica ederim. Bu münasebetle yeni yapılmakta olan Meclis binasında da aynı vaziyet olduğunu arz etmek istiyorum. Arkadaşlar, milyonlar sarfedilerek meydana getirilmekte olan bu koca binanın methali¹ yoktur. Sayın Bakanın bu ciheti de tetkik ettirmesini rica ediyorum. Hatta Meclis içinde birçok mühendis arkadaşlar vardır, bunları da tetkik edebilir.”* [96].

Gündem konusu hakkında başka söz alan olmamış ve maddelerin oylanmasına geçilmiştir. İnşaata gelecek yıllarda 24 milyona kadar yükleme yetkisi verilmiştir.

---

¹ Medhal: Girilecek yer, kapı

BÖLÜM 4

DEĞERLENDİRME

1920-1950 yılları arasında Meclis Zabıt Cerideleri üzerinden inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, nafia, bayındırlık, müteahhit, müteahhitlik, mühendis ve mühendislik kelimelerinin kantitatif değerlendirilmesi ve incelenmesi amacı ile yapılan bu çalışmanın sonucu ne olmuştur? Bu sorunun cevabını verebilmek ya da bulabilmek için öncelikle araştırmanın bölümlerinin genel bir değerlendirilmesinin yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda çalışmanın ikinci bölümü olan ve “TBMM’nin Kurulması: Yeni Bir Aktörün Doğuşu, Erkin Yeniden İnşası, ideolojik Alt Yapı ve Kurumsal Arka Plan” başlıklı kısmında, yeni Türkiye Devleti’nin kurulması aşamasında iktidarın ideolojik yapısı, iktidarı üreten aktörlerin ortaya çıkışı ve iktidarın biçimsel hali olan kurumun yani TBMM’nin işleyiş biçiminin nasıl olduğu incelenmiştir.

TBMM ulusal iradenin tek temsilcisi ve iktidarın öncelikli kurumsal aracı olarak kurgulanmıştır. TBMM’nin ideolojik inşası, “Meclis Birleşimlerinde Konularının Ele Alınış Biçimleri” başlıklı 4. Bölüm’de anlatıldığı üzere, öncelikli olarak Osmanlı geçmişini konu alan yeni bir tarih konstrüksiyonu üzerine oturtulmuştur. Söz konusu tarihyografik konstrüksiyon, geçmişi yeni iktidarın varlığına ve amaçlarına zemin oluşturacak şekilde biçimlendirilmiştir. Bir başka deyişle, kurumsal aktör var olabilmek için ötelediği, ittiği, dışarıda bıraktığı ancak bir noktada bağımlı olduğu geçmişe tutunmuştur. Bölüm 2’de anlatılan “antagonist-protogonist” kavramları bu durumu işaret etmektedir. TBMM’nin ya da genel bir betimlemeyle hegemonik kurumsal aktörün varlığı ihtiyaç üretimini oluşturabildiği gibi, ihtiyacın varlığı da aktörün var oluş sebebi olmuştur. Çünkü ihtiyaç ve aktör ya da eylem ve eylemci iç içe geçmiş ilişkilerden oluşmakta, hiç birisi kendi başına var olamamaktadır.

23 Nisan 1920’de Ankara merkezli açılan ve adı Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak kabul edilen kurumsal aktörü, bireysel aktörler eylemli hale getirmiştir. Bu bağlamda TBMM’yi meydana getiren bireysel aktörlerin sahip oldukları ideolojik eğilimler, bu aktörlerin toplu olarak meydana getirdikleri kurumsal aktörün temas ettiği her noktanın ideolojik hale gelmesine sebep olmuştur. Bu bağlamda çalışmanın “TBMM’nin 1920-1950 Yılları Arasındaki Dönemleri” başlıklı 3. Bölüm’ünde çalışma kapsamında incelenilen inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, bayındırlık, nafia, müteahhit, müteahhitlik, mühendis ve mühendislik kelimelerinin, kurumsal aktörü meydana getiren bireysel aktörler tarafından nasıl değerlendirildiği incelenmiştir. Bu inceleme kantitatif analiz yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Öncelikle incelenmesi yapılacak anahtar kelimeler tespit edilmiş, tespit edilen anahtar kelimeler 1920-1950 yılları arasında meydana gelmiş olan 2909 birleşimin tutanak kayıtlarında yani TBMM Zabıt Cerideleri içerisinde taranmıştır. 1920 ile 1950 yılları arasında toplam 2909 tane birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimlerin TBMM dönemlerine göre dağılımı Çizelge 4.1’de gösterildiği gibidir.

Çizelge 4.1 TBMM Dönemleri Birleşim Sayıları.

TBMM Dönemi	Birleşim sayısı	İncelenilen Birleşim Sayısı
1.Dönem	553	4
2. Dönem	473	21
3. Dönem	281	9
4. Dönem	294	10
5. Dönem	318	10
6. Dönem	313	18
7. Dönem	310	14
8. Dönem	367	20
Toplam	2909	106

2909 birleşim içerisinde çalışmanın anahtar kelimeleri olan inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, bayındırlık, nafia, müteahhit, müteahhitlik, mühendis ve mühendislik kelimeleri taranmıştır. Söz konusu anahtar kelimelerin her bir birleşim içerisinde kullanım sıklığı kayıt altına alınmış ve Ek-1 deki *Anahtar Kelimelerin Kullanım Tablosu* ve bu veriler doğrultusunda oluşturulan Ek-2 deki *Anahtar Kelimelerin Kullanım Grafiği* oluşturulmuştur. Meydana gelen tablo ve grafik içerisinde 100 birim alt değer olarak belirlenmiş ve veri toplamı 100 birimin üzerinde olan 106 tane birleşim

çalışma kapsamına alınmıştır. Bu noktada veri değerleri hakkında önemli olan bir noktanın belirtilmesi gerekmektedir: çalışmanın temel kaynağı olan Zabıt Cerideleri üzerinde yapılan detaylı incelemede gündem konuları farklı farklı encümenlerce/komisyonlarca raporlandığı görülmüştür. Bir konunun farklı encümenlerce/komisyonlarca raporlanması konu içeriğinin encümen/komisyon sayısı kadar tekrarlanması anlamına gelmektedir. Örneğin mimarlık hakkındaki bir düzenleme ile ilgili gündem konusu üç farklı encümen/komisyon tarafından rapor haline getirildiğinde söz konusu düzenleme üç defa tekrarlanmış olmaktadır. Bu durum da çalışma kapsamında konu edilen anahtar kelimelerin kullanım sıklığını artırmaktadır. Bu bağlamda çalışma kapsamına alınan birleşimlerin detaylı incelenmesi sonucunda, inşa- inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, bayındırlık, nafıa, müteahhit, müteahhitlik, mühendis ve mühendislik anahtar kelimelerinin incelenmiş olan birleşimler içerisindeki kullanım biçimleri ve söz konusu birleşimlerin değerlendirmeleri sonucu elde edilen bulgu ve sonuçlar aşağıdaki gibidir.

4.1 TBMM I. Dönemi

TBMM'nin I. Dönemi 23 Nisan 1920 tarihinde başlayıp 16 Nisan 1923 tarihinde sonlanmıştır. I. Dönem içerisinde 4 yasama yılı ve 553 birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimler içerisinde aşağıdaki çizelgede belirtilenler, çalışmanın anahtar kelimeleri toplamının alt değer kabul edilen 100 birimin üzerinde olmasından dolayı çalışma kapsamına alınmıştır.

Çizelge 4.2 TBMM I.Dönemi içerisinde çalışma kapsamına alınan birleşimler.

Yasama Yılı	Birleşim	Tarih
I. Yasama Yılı		
	150. Birleşim	14 Şubat 1921
II. Yasama Yılı		
	18. Birleşim	9 Nisan 1921
III. Yasama Yılı		
	61. Birleşim	24 Nisan 1922
IV. Yasama Yılı		
	20. Birleşim	8 Nisan 1923

Çizelge 4.2'de belirtilen birleşimlerde, milletvekilleri tarafından yapılan tartışmalar irdelendiğinde TBMM I. Dönemi'ndeki iktidar aktörlerinin, çalışma kapsamında ele alınan anahtar kelimeleri nasıl değerlendirdikleri gözlenebilmektedir.

14 Şubat 1921 tarihinde gerçekleşen 150. Birleşim'de¹, Nafia Vekaleti'nin kurumsal yapısı tartışılmıştır. Söz konusu tartışma dönemin nafia/bayındırlık anlayışının ya da ideallerinin ve buna bağlı olarak bayındırlıkla ilgili kurumsal yapının ne olduğunun gözlemlenebilmesi açısından önemli gözükmektedir. Yapılan tartışmalarda Nafia Vekaleti'nin lağv edilmesi istenmiştir, zira vekalet kimi milletvekillerine göre iş yapmamaktadır, bu sebepten vekaletten ayrılan bütçe fazla bulunmuş ve vekalet küçültülerek müdüriyet dönüştürülmek istenmiştir. Bu durum iktidarın zihninde tutarlı bir bayındırlık kavramının oluşmadığını işaret etmektedir. Ya da dönemin bayındırlık anlayışının günümüz tanımından başka bir durumu işaret ettiği düşünülebilmektedir. Sennett [97], olağan şeylerin dikkati çekmediğini, dikkati çekmeyen şeylerin de diğer şeylerden ayırt edilemediğini belirtir. Dönemin bayındırlık anlayışı Sennett'in olağan durumlar hakkındaki ifadesi üzerinden değerlendirildiğinde, ülkede yapılan bayındırlık işlerinin -ki söz konusu dönem ulusal mücadele yılları olmasından dolayı altyapı hizmetlerinin yoğun olarak gerçekleştirildiği bir dönemdir- olağan olarak algılandığı ve yapılan işlerin bayındırlık işi olarak fark edilmediği akla gelmektedir. Bu fark edememe hali, ileriki yıllarda ülke bütçesinin en büyük ortağı olacak olan kurumun 1920'lerde zihinsel meşruluğuna ulaşmadığını düşündürmektedir.

9 Nisan 1921 tarihinde gerçekleşen 18. Birleşim'de², incelenilen gündem konuları içerisinde milletvekillerinin üzerinde en çok tartışıldığı konu, ülkenin yol durumu olmuştur. Kimi milletvekilleri para sıkıntısı çekildiğini, bu sebepten içinde bulunulan savaş şartlarından dolayı yolla uğraşılması gerektiğini, özellikle de yol yapımı konusunun teşkilat ve uzmanlık gerektirdiğini, bu bakımdan ülkede para ve mühendis sıkıntısı yüzünden yol yapılmasının zor olacağını belirtmişlerdir. Bu görüşe karşılık kimi milletvekilleri ise yol yapımıyla ülke ekonomisinin canlanacağını ileri sürmüşlerdir. Yol konusunda yapılan bu tartışmalardan 1920'li yıllarda iktidarın henüz özellikle de savaş ortamında ne türlü bayındırlık hizmetlerini ön planda tutacağı konusunda kararsız kaldığını akla getirmektedir.

24 Haziran 1922 tarihinde gerçekleşen 61. Birleşim'de³, yol konusu tartışılmıştır. Bu tartışma sırasında ilginç olan ülkenin içinde bulunduğu yol durumu batı dünyası ile

¹ 150. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz s:25.

² 18. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz s:34.

³ 61. Birleşim'in detaylı anlatımı için Bkz s:37.

kıyaslanmıştır. Bu durum yeni iktidarın hayal sınırının batı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. 61. Birleşim içerisinde dönemin iktidar kabulünün sınırlarının ne olduğunun anlaşılabilmesi açısından önemli bir tartışma da Yol Ücretlerinin Nafia Vekaleti'ne verilmesi hakkında olmuştur. Erzincan Milletvekili Emin Bey, Nafia Vekaleti'ne böyle bir görev/sorumluluk verilmesinin meclisin sorumluluğunu/görevini bozacağını belirtmiştir. Sadece yollar için toplanan paranın yollar için harcanması ve bu konudaki yetkilerin de ilgili bakanlık olana Nafia Vekaleti'ne verilmesi ile ilgili olan kanun tasarısı zihinlerde milli hakimiyetin yok oluşu, parçalanışı, bozuluşu olarak tahayyül edilmiştir.

8 Nisan 1923 tarihinde gerçekleşen 20. Birleşim'de¹, dönemin en önemli yabancı sermayeli demiryolu projesi olan Chester Projesi ile ilgili sözleşme tartışılmıştır. Proje Amerikalı bir grup yatırımcı tarafından üstlenilmiştir. Grup, yapacakları demiryolu karşılığında hattın iki tarafında 20km'lik sahada maden araştırması yapma imtiyazı istemişlerdir. Amerikalı yatırımcı tarafından istenilen bu imtiyaz meclis gündeminde tartışmaya sebep olmuştur. İzmit Milletvekili Sırrı Bey, madenlerin de en az demiryolları kadar önemli olduğunu dile getirmiş ancak genel olarak ülkenin söz konusu projeye çok ihtiyacı olmasından dolayı Chester Projesi'ne sert bir muhalefet olmamıştır.

Yukarıda ele alınan tüm birleşimler, aşağıda sıralanan başlıklar altında değerlendirildiğinde şu bulgulara ulaşılmıştır:

İnşa-inşaat: I. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde, inşa-inşaat kelimeleri toplamda 280 kez kullanılmıştır. Söz konusu birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır.

- 150. Birleşim: İnşa-Inşaat kelime çifti 38 kez kullanılmıştır. 1920 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında, ayrıca ülkedeki bazı yol ve liman inşaatlarının görüşmelerinde ve görüşmelerinde ve tutanaklarında, ayrıca ülkedeki bazı yol ve liman inşaatlarının görüşmelerinde tutanaklarında inşaat işi olarak kullanılmıştır.²

---

¹ 20. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz s:44.

² TBMM ZC, D:1, C:8, S:207-217, 223, 226, 227.

- 18. Birleşim: İnşa-İnşaat kelime çifti 20 kez kullanılmıştır. Ülkedeki bazı yol ve su inşaatları hakkındaki görüşmelerde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.¹
- 61. Birleşim: İnşa-İnşaat kelime çifti 36 kez kullanılmıştır. Ülkedeki bazı yol ve köprü inşaatları hakkındaki görüşmelerde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.²
- 20. Birleşim: İnşa-İnşaat kelime çifti 186 kez kullanılmıştır. Anadolu Demiryolları ve Limanları inşaatı hakkındaki görüşmelerde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.³

Mimar: I. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimar kelimesi kullanılmamıştır.

Mimarlık: I. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimarlık kelimesi kullanılmamıştır.

Mimari: I. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimari kelimesi kullanılmamıştır.

Mimar, mimarlık ve mimari kelimelerinin kullanılmamış olması, Kurtuluş Savaşı'nın yaşandığı 1920-1923 yılları arasında, iktidarın mimarlığı kuramsal ya da pratik bir araç olarak görmediğini işaret etmektedir. Zira ortada biçimlenmemiş bir iktidar yapısı vardır. İktidarın siyasal alandaki inşasının tamamlanmamış olması, iktidarın fiziksel görünürlüğü sağlayan mimarlığı 1920-1923 yılları arasında henüz düşünsel çerçeveye yerleştirmemiş olduğunu göstermektedir.

İmar: I. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde imar kelimesi toplamda 10 kez kullanılmamıştır. Söz konusu birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 150. Birleşim: İmar kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti hakkındaki görüşmeler içerisinde vekaletin görevi olarak kullanılmıştır.⁴
- 18. Birleşim: İmar kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Van şehri suyolları imarı hakkındaki görüşmeler içerisinde kullanılmıştır.⁵
- 20. Birleşim: İmar kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Anadolu Demiryolları ve limanları inşaatları hakkındaki görüşmelerde ülke imarı olarak kullanılmıştır.⁶

Bayındırlık: I. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde, bayındırlık kelimesi

¹ TBMM ZC, D:1, C:9, S:413, 414, 428-431.

² TBMM ZC, D:1, C:21, S:4-17.

³ TBMM ZC, D:1, C:28, S:437-459, 464-479, 483, 484, 487-496, 500, 502, 504-517.

⁴ TBMM ZC, D:1, C:8, S: 209, 217.

⁵ TBMM ZC, D:1, C:9, S:415.

⁶ TBMM ZC, D:1, C:28, S:467, 495, 509.

kullanılmamıştır. Kelime kurumların isimlerinin değiştiği 1944 yılına kadar hemen hemen hiç kullanılmamıştır.

Nafia: I. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde, nafia kelimesi toplamda 546 kez kullanılmıştır. Söz konusu birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 150. Birleşim: Nafia kelimesi 201 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin 1920 yılı bütçe görüşmelerinde ve ülkede yapılması planlanan muhtelif demiryolu hatları hakkındaki görüşmelerde nafia programı, nafia meselesi ve nafia istikbali şeklinde kullanılmıştır.¹ Ayrıca vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 18. Birleşim: Nafia kelimesi 76 kez kullanılmıştır. Kelime, vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 61. Birleşim: Nafia kelimesi 100 kez kullanılmıştır. Yol bedeli kanunu ile ilgili görüşmelerde nafia programı olarak kullanılmıştır.² Ayrıca vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 20. Birleşim: Nafia kelimesi 169 kez kullanılmıştır. Kelime, vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.

Müteahhit: I. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde müteahhit kelimesi kullanılmamıştır.

Müteahhitlik: I. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde müteahhitlik kelimesi kullanılmamıştır.

Mühendis: I. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mühendis kelimesi toplamda 38 kez kullanılmamıştır. Söz konusu birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 150. Birleşim: Mühendis kelimesi 22 kez kullanılmıştır. 1920 yılı bütçe görüşmelerinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 18. Birleşim: Mühendis kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Vilayet merkezlerinde memur komisyonları kurulması ile ilgili görüşmelerde ve Ereğli-Ankara yolunun devlet

---

¹ TBMM ZC, D:1, C:8, S:209-217.

² TBMM ZC, D:1, C:21, S:10.

³ TBMM ZC, D:1, C:8, S:207, 209, 210, 212, 219, 221, 223, 225, 229.

yoluna katılmasına dair görüşmelerde, memur tanımı ve meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹

- 61. Birleşim: Mühendis kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Yol bedelleri ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 20. Birleşim: Mühendis kelimesi 8 kez kullanılmıştır. Anadolu demiryolu ve liman inşaatı ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³

Mühendislik: I. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mühendislik kelimesi kullanılmamıştır.

I. Dönem’de okunan hükümet programlarına bakıldığında, içinde bulunan savaş şartlarından dolayı programların alt yapı hizmetleri özelinde ele alındığı görülmektedir.⁴ Bunun yanı sıra I. Dönem içerisinde kurulan ve son hükümet olan V. İcra Vekilleri Heyeti’nin Hükümet Programı’nda ise, yapı bazında hapisanelerin inşası ile ilgili kısım göze çarpmaktadır. Savaşın hemen hemen sonlanmaya başladığı 5 Eylül 1923 tarihinde okunan programda ülkedeki altyapı hizmetlerinin yanı sıra bina programlarının da iktidarın niyet ve isteklerinin arasına girdiği anlaşılmaktadır. Hükümet programında hapisane yapımına dair bu detaylı anlatım, savaş sonrası şartlar altında olağan gözükmemektedir.

Kullanım sıklığı grafiği ve tablosuna bakıldığında ise, çalışma kapsamında incelenmiş olan *inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, bayındırlık, nafıa, müteahhit, müteahhitlik, mühendis ve mühendislik* anahtar kelimelerinin, TBMM I. Dönem’i içerisinde yoğunlaştığı tarih aralıkları gözlemlenebilmektedir. Bu bağlamda:

- I.Dönem-I. Yasama Yılı içerisinde: 14 Şubat 1921 ile 28 Şubat 1921 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Bu tarih aralığında 1920 yılı bütçesi görüşülmüştür. Bütçe görüşmeleri sırasında anahtar kelimelerin sık kullanılması olağan bir durumdur. Zira bütçe görüşmeleri ülkede hayali kurulan her türlü yatırımın planlandığı görüşmelerdir. Anahtar kelimelerin bütçe görüşmelerinde yüksek oranda çıkmasının bir başka sebebi de Zabıt Cerideleri’nin meydana getiriliş şeklidir. Zira bütçe hakkındaki her kanun tasarısı, hükümet ve ilgili encümenler

¹ TBMM ZC, D:1, C:9, S:409, 414.

² TBMM ZC, D:1, C:21, S:9, 10, 15, 18.

³ TBMM ZC, D:1, C:28, S:489, 494, 509.

⁴ I. Dönem Hükümet Programları için, Bkz: s:22.

tarafından tekrar edilmiştir. Bu durum da kelimelerin tekrarlanmasından kaynaklı olarak kullanım sıklığını artmasına sebep olmuştur.

- I.Dönem-II. Yasama Yılı içerisinde: 31 Mart 1921 ile 30 Nisan 1921 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Bu tarihler aralığında, *Kullanım Sıklığı Grafiği'*nden görüldüğü üzere, yoğunlaşmanın sebebi Nafia kelimesidir. Kelimenin yukarıda belirtilen tarihler arasında sık kullanımının sebebi Nafia Vekili'nin imzasının da altında olduğu muhtelif bakanlar kurulu kararlarıdır. Kelimenin kullanımının tez çalışması kapsamındaki kullanımı yukarıda da değerlendirilmesi yapılmış olan 18. Birleşimdir.
- I.Dönem-III. Yasama Yılı içerisinde belirgin bir yoğunlaşmaya rastlanmamıştır. Farklı farklı tarihlerde farklı anahtar kelimelerin yüksek değerleri saptanmıştır.
- I.Dönem-IV. Yasama Yılı içerisinde belirgin bir yoğunlaşmaya rastlanmamıştır. Farklı farklı tarihlerde farklı anahtar kelimelerin yüksek değerleri saptanmıştır.

TBMM I. Dönemi ulusal mücadelenin yaşandığı, henüz iktidarın kaygan bir zemine oturduğu dönemdir. Bayındırlık açısından iktidarın öncelikli hedefi demiryolu özelinde altyapı hizmetleri olmuştur.

4.2 TBMM II. Dönemi

TBMM'nin II. Dönemi 11 Ağustos 1923 tarihinde başlayıp 26 Haziran 1927 tarihinde sonlanmıştır. II. Dönem içerisinde 4 yasama yılı ve 473 birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimler içerisinde aşağıdaki çizelgede belirtilenler, çalışmanın anahtar kelimeleri toplamının alt değer kabul edilen 100 birimin üzerinde olmasından dolayı çalışma kapsamına alınmıştır.

Çizelge 4.3 TBMM II. Dönemi içerisinde çalışma kapsamına alınan birleşimler.

Yasama Yılı	Birleşim	Tarih
I. Yasama Yılı		
	21. Birleşim	19 Eylül 1923
	35. Birleşim	13 Ekim 1923
	46. Birleşim	1 Kasım 1923
II. Yasama Yılı-I.Kısım		
	18. Birleşim	22 Mart 1924
	37. Birleşim	14 Nisan 1924
	44. Birleşim	22 Nisan 1924
II.Yasama Yılı-II. Kısım		

	10. Birleşim	20 Kasım 1924
	19. Birleşim	10 Aralık 1924
	43. Birleşim	31 Ocak 1925
	74. Birleşim	10 Mart 1925
	75. Birleşim	11 Mart 1925
	92. Birleşim	2 Nisan 1925
	103. Birleşim	15 Nisan 1925
	109. Birleşim	22 Nisan 1925
III. Yasama Yılı		
	107. Birleşim	24 Mayıs 1926
	117. Birleşim	9 Haziran 1926
IV. Yasama Yılı		
	17. Birleşim	20 Aralık 1926
	66. Birleşim	12 Mayıs 1927
	70. Birleşim	21 Mayıs 1927
	72. Birleşim	26 Mayıs 1927
	79. Birleşim	21 Haziran 1927

Çizelge 4.3'te belirtilen birleşimlerde, milletvekilleri tarafından yapılan tartışmalar irdelendiğinde, TBMM II. Dönemi'ndeki iktidar aktörlerinin, çalışma kapsamında ele alınan anahtar kelimeleri nasıl değerlendirdikleri gözlenebilmektedir.

19 Eylül 1923 tarihinde gerçekleşen 21. Birleşim'de¹ tartışılan genel konu Yol Bedeli Kanunu olmuştur. Kanun hakkındaki en önemli eleştiri ülkenin yola çok ihtiyacı olduğu halde yol için toplanan paranın yollara harcanmadığı konusundadır. Nafia Encümeni konu hakkında bir gerekçe yazmıştır. Gerekçede toplanan yol bedellerinin başka kalemlere harcanmayıp sadece yola harcandığı takdirde yol ve yolla ilgili diğer bayındırlık hizmetlerinin kısa bir süre zarfında tesis ve inşa olabileceği konusunda fen heyetinin kesin görüşünün olduğu belirtilmiştir. Kastamonu milletvekili Halid Bey yol bedelleri hakkındaki tartışmalarda yolların en medeni devletlerde olduğu gibi tek merkezden yani Nafia Vekaleti tarafından yapılıp bütçesinin yine vekaletten çıkması gerektiğini belirtmiştir. Yol bedelleri ile ilgili yapılan tartışmalarda iktidar aktörleri tarafından öne sürülen ortak fikir ülkedeki yolların merkeziyet usulüyle yapılmasıdır. Bu durum meydana getirilmeye çalışılan iktidar kurgusunun tekillik hayalini göstermektedir. İktidar varlığını ülke yollarını merkeziyetçi bir ideoloji kurgusu üzerinden inşa etme hayalindedir. Söz konusu tekillik inşasına Antalya Millet Vekili Rasih Efendi karşı çıkmıştır. Rasih Efendi işlerin tek elden yürütülmesinin Nafia

¹ 21. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:50.

Vekaleti'ni iş yapamaz hale getireceğini bu sebepten ihtiyaç olan yolların hiç yapılamayacağını belirtmiştir. Milletvekilinin merkezîyetçilik konusundaki genel teamülünün aksine belirtmiş olduğu bu fikir, dönem iktidar aktörlerinin az da olsa apriorik olarak Osmanlı'dan taşıdıkları merkezîyetçi zihniyetten sıyrıldıklarını işaret etmektedir.

13 Ekim 1923 tarihinde gerçekleşen 35. Birleşim'de¹ tartışılan konu, Mübadele ve İmar Müdüriyet-i Umumiyesi'nin ve İmar ve İskan Vekaleti'nin kurulması ile ilgilidir. Çalışmanın başında da belirtildiği gibi aktörün varlığı bir ihtiyaç üretiminden oluşabilmektedir. Kurulması planlanan bu yeni kurumsal aktörler, savaş sonrası gerek göçe tabi tutulan Müslüman halkın gerekse bu bölgede kalan halkın iskan edilmesi ve harap bölgelerin tamir edilmesi ihtiyacından ortaya çıkmıştır. Halkın iskan edilmesi dışında söz konusu kurumlara yüklenen imar etme görevi dönemin zihniyetinde imar işinin nafia/bayındırlık kavramlarından ayrı algılandığı düşünülebilmektedir.

1 Kasım 1923 tarihinde gerçekleşen 46. Birleşim'de² tartışılan genel konu, Mübadele İmar ve İskan Vekaletinin bütçesi hakkındadır. Yeni kurulan bu bakanlığın bütçesi 6 milyon 95 bin 80 lira olarak kabul edilmiştir. Vekaletin bütçesinin belirlenmesinden sonra vekaletin sorumluluk ve görevlerini açıklayan kanun tasarısı görüşülmüştür. Kanun tasarısının ilk maddesine göre vekaletin görevi göç zorunlu kılınanları nakletmek ve memleketin harap olan bölgelerinin imarını sağlamaktır. Kanun maddesinden de anlaşılacağı üzere 46. Birleşim'in gerçekleştiği 1923 yıllarında imar etme işi nafia/bayındırlık işinden ayrı tutulmakta ve ülkedeki savaş sonrası harap olmuş yerlerin düzenlenmesi imar işi olarak algılanmaktadır.

22 Mart 1924 tarihinde gerçekleşen 18. Birleşim'de³ tartışılan genel konu, 1924 yılı Nafia Vekaleti bütçesi ve ülkede yapılacak muhtelif demiryolları hatlarının inşaatları ile ilgilidir. Demiryolları arasından özellikle Ergani-Diyarbakır hattı üzerinde tartışma olmuştur, zira söz konusu hat Ergani bakır madeninden yararlanılmak üzere inşa edilmek istenmektedir. Konu hakkında Diyarbakır Milletvekili Feyzi Bey Ergani bakır madeninden yararlanabilmek ve dışarıya ihraç edebilmek için öncelikle nakliye araçlarının meydana getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ankara Milletvekili Besim

¹ 35. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:54.

² 46. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:60.

³ 18. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s: 65.

Atalay Bey'de Ergani madenlerinden düzgün bir şekilde faydalandığında, bakır konusunda dünyada ikinci sırada olunacağını dile getirmiştir. Meclis gündeminde inşalarının tartışıldığı hatlar ve bu hatları talep eden iktidar mensupları arasındaki ilişki ilginçtir. Örneğin, Diyarbakır Milletvekili Diyarbakır hattının önemini vurgularken, Edirne Milletvekili Keşan hattının inşasının gerekliliğini anlatmış, Nafia Vekili de Ankara merkezli ya da Ankara'dan geçen hatların inşasını önermiştir. Milletvekillerinin seçim bölgelerindeki bayındırlık işlerine önem vermeleri aslında olağan bir durumdur. Ancak ilginç olan sözde öncelikli ideolojinin ülke kalkınması olarak kabul edildiği 1920'li yıllarda, siyasetin ve kişisel iktidarın ülke kalkınmasından daha öncelikli tutulduğu anlaşılmaktadır.

18. Birleşim'de 1909 ile 1924 yılları arasındaki Nafia bütçeleri sırası ile verilmiştir.¹ 1909'dan cumhuriyetin ilanına kadar olan süreçte vekaletin 1 milyon gibi ortalama bir bütçe ile idare edilirken 1924 yılında vekaletin bütçesi bir anda 16 milyona çıkmıştır. Bu durum bir kaç soruyu akla getirmektedir. Acaba, Osmanlı'nın son dönemlerinde bayındırlık hizmeti yapılmamış mıdır, ya da Osmanlı'da bayındırlık işleri için ayrılan bütçeler, cumhuriyet döneminden başka bir biçimde mi idare edilmektedir. Yani bayındırlık işleri için ayrılan bütçeler başka vekaletlerin/nezaretlerin bütçelerinde mi gösterilmektedir. 1924 yılında detayıyla verilen Nafia Vekaleti'nin bütçesine bakıldığında ise yaklaşık 10 milyonluk kısmın Samsun-Sivas ve Ankara-Musaköy demiryolları hatlarının inşalarına ayrıldığı görülmektedir. Bu durum yukarıda her milletvekilinin kendi seçim bölgeleri için demiryolu istemelerine karşın, merkezi iktidarın istediği hattın öncelikli olduğu açıkça göstermektedir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında bayındırlık işi olarak kabul edilen demiryolu inşaatları genel olarak, merkezi iktidarın eylem noktası olan Ankara ve periferisinde planlanmıştır.

18. Birleşim'de ayrıca, demiryolu inşaatları tartışmalarından doğan ülkedeki mühendis sıkıntısı da gündeme gelmiştir. 1923 yılına kadar Mühendis Mektebi'nin 432 mühendis yetiştirdiğini, ancak bu sayının Bulgaristan gibi bir ülkede 1800 olduğu, bu sebepten Mühendis Mektebi'nin ülke için çok gerekli mühendisleri yetiştirebilmesi için daha fazla kaynağa ihtiyacı olduğu özellikle okul hocalarının maaşlarına zam yapılmasının gerekli olduğu belirtilmiştir.

---

¹ Nafia Bütçeleri için, Bkz: s:72, Çizelge 3.13.

14 Nisan 1924 tarihinde gerçekleşen 37. Birleşim'de¹ tartışılan genel konu, Mersin Limanı inşaatı olmuştur. Zira limanın Fransız K. Gronblad adlı bir şirkete inşa ettirilip işletme imtiyazı yine aynı şirkete verilmesi planlanmaktadır. Ancak söz konusu iş hakkında hazırlanan protokol maddeleri yetersiz bulunmuş, projenin uygulama açısından eksik olduğu saptanmış ve iş sonunda karşılıklı ihtilafların bertaraf edilmesi açısından söz konusu limanın devlet tarafından yaptırılmasına karar verilmiştir.

22 Nisan 1924 tarihinde gerçekleşen 44. Birleşim'de² milletvekilleri tarafından tartışılan genel konu Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1924 yılı bütçesi, Anadolu Demiryolları Müdüriyet-i Umumiyesi'nin teşkil edilmesi ile ilgilidir. Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin bütçe fasılları konusunda önemli bir değerlendirme olmamıştır. Anadolu Demiryolları Müdüriyet-i Umumiyesi ile ilgili tartışmalarda da öncelikli olarak Haydarpaşa-Ankara, Eskişehir-Konya, Arifiye-Adapazarı demiryolları ile Haydarpaşa Liman ve rıhtımlarının satın alınmasına karar verilmiştir. Bu durum iktidarın ülkedeki her noktada tekil olma aşamasını açıkça göstermektedir. Satın alınması planlanan hatlara bakıldığında yine Ankara merkezli ve periferisinin olduğu görülmektedir. Bu durum aslında bir noktada Foucault'nun Panopticon metaforunu akla getirmektedir. Hatırlanacağı üzere Michel Foucault,[98] *Hapishanenin Doğuşu: Gözetim ve Ceza* adlı başyapıtında mimar ve düşünür Jeremy Bentham'ın yeni bir hapishane modeli olarak tasarladığı ve *Panopticon* adını verdiği, zamanına göre (on dokuzuncu yüzyıl) devrimci sayılabilecek gözetim ve denetim mekanizmasını modern zamanlardaki iktidarın işleyiş biçimini gözler önüne seren bir metafor olarak gündeme taşır. "Foucault'ya göre *Panopticon* mahkûmların hareketlerini, davranış biçimlerini ve hatta düşüncelerini kontrol altında tutan bir aygıt, bir makinedir adeta. *Panopticon* iç içe geçmiş halkalardan oluşan bir binadır ve tam ortasında bir gözetleme kulesi bulunur. Mahkûmların hücreleri bu gözetleme kulesinden rahatlıkla görülebilecek şekilde dizilmiştir. O kadar ki mahkûmun kendisi ne kadar saklanmaya çalışırsa çalışsın hapishanenin mimari yapısı vasıtasıyla oluşturulmuş ışıklandırma düzeneği öyle bir tasarlanmıştır ki mahkûmun gölgesi rahatlıkla görülebilir kuleden. Sürekli gözetim ve denetim altında tutulmakta olduğunu bilen mahkûm şahsiyet zaman içerisinde kendisini kuledeki gardiyanın gözüyle görmeye ve o gözün beklentileri doğrultusunda hareket etmeye başlar. O kadar ki artık kulede bir gardiyan

¹ 37. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:77.

² 44. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:82.

olup olmadığı bile önemsizleşir, zira zaten artık mahkûm hapishanenin gözünü, otoritenin bakış açısını içselleştirmiş ve otomatikman mahkûmluk rolünü benimsemiştir. Dolayısıyla çoğu zaman kulede bir gardiyan tutmaya bile gerek yoktur artık, ne de olsa zaten mahkûmlar sürekli kulede bir gardiyan varmış gibi hareket etmeyi alışkanlık haline getirmişlerdir” Erdem [99]. Ülkede yeni yapılması planlanan ya da satın alınması düşünülen tüm demiryolu hatlarının Ankara merkezli kurgulanması tıpkı Foucault’un denetim mekanizması gibidir. Ankara merkezdeki gözdür. Bu gözün denetleme aracı da demiryollarıdır.

20 Kasım 1924 tarihinde gerçekleşen 10. Birleşim’de¹ milletvekilleri tarafından tartışılan genel konu bazı vekalet ve kurumların 1924 yılı bütçelerine ek yapılması ile ilgilidir. Ek bütçe talebine yönelik genel eleştiri, ülke idaresinde hüküm sürmesi düşünülen tasarruf fikrinin başarısız olduğu yönündedir.

10 Aralık 1924 tarihinde gerçekleşen 19. Birleşim’de² müzakere edilen genel konu, Mübadele İmar ve İskan Vekaleti’nin lağv edilip, yerine Dahiliye Vekaleti’ne bağlı bir müdüriyet kurulması ile ilgilidir. Vekaletin lağv edilme gerekçesi olarak vekaletin görevi olan imar iskan işlerinin meydana getirilme şeklinde zorluklar olduğu, söz konusu işler hakkında diğer vekaletler tarafından da mesai harcandığı halde işlerin yürümediği gösterilmiştir. Savaş sonrası zorunlu göçe maruz kalan Müslüman halkın yerleştirilmesi ve ülkenin harap yerlerinin imarı amacıyla 13 Ekim 1923 tarihinde kurulması planlanan Mübadele İmar ve İskan Vekaleti yaklaşık bir yıl sonra kapatılmak istenmektedir. Bu durum cumhuriyet sonrası kurumsal yapısını bir türlü netleşememesi olarak görülse de, duruma ihtiyaç ve aktör devinimi üzerinden bakıldığında bu netleşememe halinin tekil olmaya çalışan iktidarın sürekli yeni tekillikler ürettiğini göstermektedir.

31 Ocak 1925 tarihinde gerçekleşen 43. Birleşim’de³ tartışılan ana konu 1925 yılı bütçesi olmuştur. 1925 yılı bütçesi yaklaşık olarak 160 milyon liradır. Bu bütçesin yaklaşık olarak 18 milyon liralık yani oransal olarak %12’si Nafia Vekaleti’ne ayrılmıştır. 1925 yılı bütçesinin detaylı biçimde tartışıldığı Bölüm 3.2.4.3’te de belirtildiği gibi Nafia Vekaleti’ne ayrılan bütçe sadece ülkenin bayındırlık işlerine harcanmamakta, vekaletle ilgili her türlü gideri kapsamaktadır. 1925 yılı bütçesinde vekalet ve kurumların

¹ 10. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:86.

² 19. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:90.

³ 43. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:94.

bütçelerinden inşaat işlerine ayrılan kısım sayfa 110'daki Çizelge 3.24'ten görüldüğü üzere yaklaşık olarak 19 milyon liradır. Bu miktar ana bütçenin %12'sidir. İnşaat alanına yapılan harcamaların da %78'lik kısmı demiryolu inşaatına ayrılmıştır. 1925 yılı bütçesi ve bütçeden kurumların bayındırlık işlerine ayrılan verilerden, dönemin iktidar yapısının bayındırlık politikasının önemli ölçüde yol üzerine kurgulandığı anlaşılmaktadır. Ülkenin bayındırlık anlamında yetkinleşmesi sadece yol merkezli tahayyül edilmiştir.

10 Mart 1925 tarihinde gerçekleşen 74. Birleşim'de¹ müzakere edilen konu, Nafia Vekaleti'nin 1925 yılı bütçesi olmuştur. Vekaletin bütçe tartışmaları içerisinde bayındırlık kavramının 1925'li yıllarda nasıl algılandığını en iyi ifade eden konuşma Trabzon Milletvekili Muhtar Bey tarafından yapılmıştır. Muhtar Bey, ülkenin yükselmesinin genel bir nafia programı yapılması ile mümkün olacağını, ziraatın, ticaretin ilerlemesinin nafiaya bağlı olduğunu, ülkede ne kadar okul yapılırsa yapılsın ülkenin ürünlerinin gerekli yerlere götürecektir vasıtaların yapılmadığı sürece ülkenin fakirlik içinde kalacağını belirtmiştir ve ülkenin yükselmesini sadece nafia işlerinin yani vasıta nakliyesinin ve memleketin imarının sağlanması ile olacağını dile getirmiştir. Muhtar Bey'in açıklamasından, günümüzde zihinlerde oluşan bayındırlık işlerinin 1925 fikir dünyasında farklı şekillerde tezahür ettiği açıkça anlaşılmaktadır. 1925'lerin nafia işlerinin sadece alt yapı hizmeti olarak tanımlandığı fark edilmektedir.

Vekaletin bütçe görüşmeleri sırasında ülkedeki mühendis sayısına ve mühendislerin durumuna da değinilmiştir. Ülkedeki mühendis sayısının Avrupa'ya göre çok az olduğu, mevcut mühendisler de çok az maaş verildiği için devlette çalışmadıkları bu sebepten devlet işlerinin yüz üstü kaldığı belirtilmiştir. Mühendisler için iyi ücret verilmediği takdirde ülkenin içinde bulunduğu durumda değil 300, 3 bin mühendisin bile yetersiz kalacağı belirtilmiştir. Mühendisler hakkındaki bu yorum, mühendislerin devlet işlerini belki bir noktada da toplumu değiştiren/iyileştiren/hayallerdeki muasır medeniyetler seviyesine çıkaracak uzmanlar olarak algılandığını göstermektedir. Mühendis bireyin bu iyileştirici/değiştirici olarak algılanmasını Göle [100] "teknokrasi" olarak tanımlamakta ve bilimin toplumsal düzene uygulanmasını şöyle açıklamaktadır: "...toplumun bu bilimsel yönetiminde çürümüş politikacılara yer yoktur. Bilimsel yönetimin gerektirdiği

---

¹ 74. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:100.

tarafsızlık sadece teknokrat uzmanların elindedir. Böylece savurganlığın planlama yoluyla, yozlaşmanın tarafsızlık yoluyla ortadan kaldırılması ve rasyonelleşme sayesinde faziletin egemenliği gerçekleşebilecektir.”

11 Mart 1925 tarihinde gerçekleşen 75. Birleşim’de¹ Nafia Vekaleti’nin 1925 yılı bütçe görüşmeleri devam etmiştir. Görüşmeler sırasında Nafia Vekaleti hakkında Aydın Milletvekili Mithat Bey’in yorumu ilginçtir. Milletvekili, Nafia Vekaleti’ni boğazda yıkılmaya yüz tutmuş saltanat devrini yaşamış büyük konaklara benzetmiş ve vekaleti ülkeyi baştan başa imar eden değil tamir eden olarak tanımlamıştır.

Nafia Vekaleti’nin bütçe görüşmeleri sırasında bütçe fasıllarında yer alan Mühendis Mektebi faslı tartışma sebebi olmuştur. Nafia Vekili’nin mühendis tanımlaması ilginçtir: *“NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI BEY (İstanbul)— ...Mühendis denince sırf hendeseci telakki ederiz. Fakat Avrupa’yı görmüş olanlar bilirler ki mühendis mutlaka bir defa iktisatçıdır... İkincisi Hukuku İdare, hakikaten bunu da itiraf etmeliyiz ki, Hukuku İdareyi okutmak için neye mühendis ararız? Çünkü imtiyaza verilir, imtiyaz nedir, memleketin imtiyaz siyaseti nedir, nafianın usulü idaresi nedir. Usulü idareyi bilmeyen bir mühendis, mühendis değil amele başı olur ve mühendisleri amele başı telakki etmeyiniz efendim.”* [42]. Nafia Vekili’nin mühendislik mesleğini algılayışı dönemin meslek ideolojisinin zihinlerdeki inşasının görülmesi açısından oldukça önemlidir. Vekilin tahayyül ettiği mühendis her konuyu bilen uzman kişidir. Vekilin mühendisi hem mühendis, hem iktisatçı, hem felsefeci, hem de hukukçudur; yani birçok meslek mühendislik içinde var olur. Bu zihin dünyası içerisinde mimarın henüz tanım olarak bile var olmadığı söylenebilir.

2 Nisan 1925 tarihinde gerçekleşen 92. Birleşim’de² tartışılan ana konu Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi’nin 1925 yılı bütçesi olmuştur. Görüşmeler sırasında üzerinde durulan konu, müdüriyetin Ankara’da yaptırmaya başladığı ancak inşaatının bir türlü bitirilemediği bir otel hakkında olmuştur. Tutanaklarda otelin adı hakkında bilgi yoktur, ancak söz konusu otelin Ankara Palas³ olabileceği düşünülmektedir. İlk tasarımı Vedat

¹ 75. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:102.

² 92. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:105.

³ Cumhuriyetin ilk yıllarında Mebusan Kulübü olarak yapılması düşünülen Ankara Palas’ın ilk tasarımı Mimar Vedat TEK tarafından hazırlanmıştır. Binanın yapımına 1924 yılında başlanmış, ancak yapının temeli atıldıktan sonra Vedat Bey işi bırakınca yarım kalan bina, Mimar Kemalettin Bey’in yeni tasarımına göre tamamlanmıştır. Mimar Kemalettin Bey’in 13 Temmuz 1927’de yapımı tamamlanmayan inşaat

Tek tarafından yapılan yapı, inşa süreci içinde Sıhhiye Vekaleti'nden Vakıflar İdaresi'ne devredilince Kemalettin Bey'in tasarımına göre tamamlanmıştır.

15 Nisan 1925 tarihinde gerçekleşen 103. Birleşim, anahtar kelimeleri toplamının 100 birimi geçmiş olmasından dolayı incelemeye alınmıştır. Ancak, yapılan incelemede birleşimin içerik açısından araştırma sınırları dahilinde olmadığı anlaşılmıştır. Birleşim içerisinde anahtar kelimelerden nafia kelimesinin 116 kez kullanılma sebebi, İstanbul Havagazı Şirketi ile hükümet arasında anlaşmazlığın neticelendirilmesi hakkında Nafia Encümeni'nin ve Nafia Vekili'nin birçok kez imzasının bulunduğu tutanak kayıtlarından kaynaklanmaktadır.

22 Nisan 1925 tarihinde gerçekleşen 109. Birleşim'de¹ tartışılan genel konu ülkedeki yanık yerlerin imarı için banka kurulması hakkındadır. Konu hakkında verilen tekliflerden, söz konusu bankanın 1923 yılında aynı amaç için kurulan ve bir yıl sonra lağv edilen Mübadele İmar İskan Vekaleti'nin kurulma aşamasında teşkil edilmesine karar verildiği, ancak hükümetin konu hakkında henüz teşebbüste bulunmadığı anlaşılmaktadır. Kurulması planlanan bankanın görevinin hane inşası ve yangından zarar görmüş kişilerin iskanı olduğu belirtilmiştir. Genel Türk Siyasi Tarihi anlatımına göre, 1923 tarihinde imzalanan Lozan Barış Anlaşması ile Kurtuluş Savaşı sonlanmıştır. 1923 tarihinden sonra iktidar, savaş sonrası harap olmuş yerlerin imarı için devimsel biçimde yeni kurumsal aktörler üretimine girmiştir. Bu durum acaba imar işinin ya da tanımlanmış olan “yanık yerlerin imarı” işinin zihinlerde tam olarak tanımlanamamasından mı kaynaklanmaktadır? Ya da bu devinimsel kurumsal aktör üretim biçimi iktidarın varlık üretme çabası mıdır? Bu durum aslında bu iki sorunun cevabının birleşimi gibi durmaktadır. İktidar sadece kurumsal aktörleri bir meşruiyet aracı olarak görmekte, yapılması planlanan işi tanımlayamamaktadır. Oysa “iş” de bir meşruiyet aracıdır. Yanı tanımlı bir imar politikası iktidarın varlığını tebası üzerinde sergileyebilmektedir. Birleşimin sonunda kurulması planlanan banka teklifi reddedilmiş, başka bir kurumsal aktör olan Harita Müdüriyet-i Umumiyesi'nin kurulması kabul edilmiştir.

şantiyesinde öldüğü dikkate alınacak olursa, binanın ancak 1927 yılı sonbaharında tamamlanarak işletmeye açılmış olabileceği düşünülmektedir [101].

¹ 109. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:109.

24 Mayıs 1926 tarihinde gerçekleşen 107. Birleşim'de¹ tartışılan konu Evkaf Müdüriyeti Umumiyesi'nin 1926 yılı bütçesi olmuştur. Birleşim içerisinde mimar kelimesinin 17 kez kullanılma sebebi müdüriyetin bütçe çizelgeleridir, zira birleşim içerisinde mimarlık mesleği ya da pratiği ile ilgili bir görüşme ya da düzenleme yoktur. Mimar kelimesi, müdüriyetin bütçe çizelgelerinde, müdüriyette çalışan mimar memurların, memuriyet unvanı ve kadro tanımı olarak kullanılmıştır.²

9 Haziran 1926 tarihinde gerçekleşen 117. Birleşim'de³ Devlet Demiryolları İstimlak Kanunu tartışılmıştır. Ülke için hayati olan demiryollarının bir an önce inşa edilebilmesi için, hatların inşaat güzergahlarına rastlayan arazi ve emlakın istimlakının mecburi olduğu, bu sebepten söz konusu kanunun çıkartılması gerektiği belirtilmiştir. Söz konusu kanunun ülke ve iktidar açısından önemi sebebiyle, kanun hakkında muhalefet ya da önemli bir yorum olmamış, kanun kabul edilmiştir.

20 Aralık 1926 tarihinde gerçekleşen 17. Birleşim'de⁴, Ankara-Ereğli Demiryolu inşa ve işletilmesi, şimendifer, liman ve su işlerine 2 milyon lira ek bütçe çıkarılması ve Samsun Limanı inşası konuları tartışılmıştır. Yine Ankara merkezli planlanan Ankara-Ereğli hattının önemi, Ereğli kömürlerinin ülke içine dağıtımı olarak vurgulanmıştır. Görülüyor ki ülke kömürünün ilk ulaştırılması gereken yer Ankara'dır, bu oldukça olağan bir durumdur zira Ankara yeni iktidarın konumlandığı yerdir.

Demiryollarına yeni hatlar eklenmesi konusundaki tartışmalarda, milletvekilleri olağan bir şekilde kendi seçim bölgelerinden geçen yeni hatlar önermişler ve önerdikleri hatların ülke açısından önemi konusunda diğer milletvekillerini ikna etmeye çalışmışlardır. Yeni hatlar hakkındaki tartışmalar sırasında, Eskişehir Milletvekili Emin Bey'in Ankara merkezli demiryolları hakkındaki yorumu, dönem iktidarının demiryollarını nasıl algıladığını işaret etmektedir. Eskişehir Mebusu Emin Bey, merkezi hükümetin ülkenin her tarafına demiryolu ağı ile birleştirildiğini, merkezi hükümet'in yerinin Ankara olduğunu, bu sebepten Ankara'nın oturulabilecek yani iktisadi ve sıhhi bakımdan yüksek bir şekle gelmesi gerektiğini, Ankara'nın her noktası bakımından yüksek medeniyet seviyesine gelmesi gerektiğini bunun da bir devlet ve siyaset

¹ 107. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:112.

² Mimar kelimesinin bordro çizelgelerinde kullanımına örnek olarak, Bkz: s:113, Çizelge: 3.31.

³ 117. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:114.

⁴ 17. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:117.

meselesi olduğunu belirtmiş bu sebeplerden dolayı hatların direk neden Ankara'ya bağlanmadığını sormuştur. Mebusun sorusu cevapsız kalmıştır ancak Emin Bey'in dönemin Ankara'sı hakkındaki tanımı zihinlerdeki merkez tanımının bir açıklaması gibidir. Mebus açık olmasa da üstü örtülü bir biçimde desteklenen demiryolu siyasetinin aslında söylendiği gibi ülke kalkınması değil siyaseten merkezin görünürlüğünün ve kabulünün ifadesi olduğunu belirtmiştir. Ankara merkezdir, merkez hükümettir ve demiryolları ile ülkenin her noktasını kontrol edebilmektedir.

12 Mayıs 1927 tarihinde gerçekleşen 66. Birleşim'in¹ anahtar kelime toplamı 100 birimi geçmemiştir. Ancak birleşim içerik açısından önemlidir, zira birleşimde Mühendislik ve Mimarlık hakkında kanun teklifi tartışılmıştır. Kanunun teklif edilme gerekçesi, mühendislik ve mimarlık mesleklerinin uzun ve zor tahsiller olduğu, iki mesleğin de ülkenin sağlık, ekonomik ve müdafaa konularında önemli roller üstlendiği, ancak söz konusu mesleklerin hiç bir sıfat ve yetkisi olmayan kişiler tarafından uygulanmaya başlandığı, bu sebepten dolayı yapılan işlerin çok acı sonuçlara maruz kalması olarak belirtilmiştir. Mühendislik ve mimarlık mesleklerinin "yetkin olmayan ya da bir başka deyişle diplomasız/eğitimsiz kişiler" tarafından icra edilmeye başlanması iktidarın dikkatini bu iki meslek grubuna çekmiştir. Yine kanun gerekçesinde, söz konusu meslek mekteplerinin hukuk ve haysiyetlerinin tanınması, kıymet ve önemlerinin artması için o ana kadar her hangi bir kanuni yükümlülük altına alınmamış olan mühendislik ve mimarlık mesleklerinin kayıt ve kanun çerçevesine alınması gerektiği belirtilmiştir. Mühendislik ve mimarlığın birden bire fark edilip, iktidarın kutsal kural koyucu parmağını söz konusu mesleklere uzatmasının sebebi nedir? Bu sorunun tek bir cevabı olmamakla birlikte, yukarıda belirtilen gerekçe açıkça zihin açıcı bir cevap görülmektedir. Gerekçede iki mesleğin de ülkenin, sağlık, ekonomik ve müdafaa konularında önemli roller üstlendiği belirtilir. Tanyeli [8] Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemlerinin bürokratik seçkinlerinin kendilerini içinde yaşadıkları andakinden çok daha rasyonel ve doğru işleyen bir toplumu yaratmakla, yani toplum mühendisliği yapmakla yükümlü saydıklarını, mimarların da bu ideolojik ülküyü kendi mesleki eylemlerini yönlendirecek bir ana ilkeye dönüştürdüklerini, mimarlık sorunlarının çözümünü ülkenin kurtuluşuyla bağlantılı, hatta eş anlamlı kıldıklarını

---

¹ 66. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:120.

belirtmiştir. Gerekçeden anlaşıldığı üzere mühendislik ve mimarlık meslekleri güncel siyasetin bir parçası olmuştur, zira söz konusu meslekler iktidarın bir aracı haline gelmiştir. İktidarın yeni/düzenli toplum hayali, eğitilmiş ve diplomalı bireyler tarafından meydana getirilecektir. Bu hayalin içine, mesleği pratik alanda öğrenmiş olanların sızması yasaklanmıştır. Bu bağlamda mesleklerin sadece diplomalı kişiler tarafından icra edilebileceğine dair kanun kabul edilmiştir.

21 Mayıs 1927 tarihinde gerçekleşen 70. Birleşim'de¹ tartışılan konu, Devlet Demiryolları ve Limanları İdare-i Umumiyesi'nin kuruluşudur. Söz konusu müdüriyetin kurulma gerekçesi olarak, ülkedeki demiryolu hatlarının farklı isimlerde farklı müdürlükler tarafından idare edildiği, bu durumun karışıklık yarattığı, bu sebepten ülkedeki tüm hatların tek bir müdüriyet çatısı altında toplanması gerektiği belirtilmiştir. Kendine farklı araçlar üretme çabası içinde olan iktidar, çoğulluk kaygısı yaşadığı her devlet kurumunun önünü tekilleşme dürtüsü ile tıkamıştır. Ülkenin her noktasını eşit kabul etme hayali cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren zihinlerde yerini almıştır.

26 Mayıs 1927 tarihinde gerçekleşen 72. Birleşim'de² tartışılan konu, çeşitli müdüriyetlerin 1927 yılı bütçeleri olmuştur. Birleşim içerisinde mimar ve mühendis kelimesinin sıklıkla kullanılmış olması, birleşimde Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1927 yılı bütçe tutanaklarının olmasından kaynaklanmaktadır. Zira söz konusu meslekler maaş bordro çizelgelerinde memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.

21 Haziran 1927 tarihinde gerçekleşen 79. Birleşim'de³ devlet ve il yollarının birleştirilmesi tartışılmıştır. Gerekçede, ülkenin askeri ve iktisadi açıdan önemli yollarının devlet, diğer yolların ise vilayet yolu olarak tanımlanmaktadır. Yolların birleştirilme sebebi olarak da, devlet yoluna ayrılan bütçe ile az yol yapılabildiği, devlet yolu yapımına illerin de katılması gerektiği, ayrıca ülkede az sayıda fen memuru olduğu farklı yollar için ayrı ayrı fen memuru bulunamadığı gösterilmiştir. Bu sebeplerden dolayı devlet ve il yollarının birleştirilmesine, hepsinin inşa, tamir ve idaresinin de il özel idarelerine bırakılmasına karar verilmiştir. Kabul edilen bu kanun da devletin, tekilleşme çabasını açıkça ortaya koymaktadır. Devlet her işi tek olarak kabul etmekte ve tek işin tek bir kurum tarafından çözülmesini istemektedir.

¹ 70. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:124.

² 72. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:125.

³ 79. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:128.

Yukarıda ele alınan tüm birleşimler aşağıda sıralanan başlıklar altında değerlendirildiğinde şu bulgulara ulaşılmıştır:

İnşa-inşaat: II. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde inşa-inşaat kelimeleri toplamda 1346 kez kullanılmıştır. II. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 21. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 31 kez kullanılmıştır. Kelime ülkedeki bazı yol ve köprü inşaatları hakkındaki görüşmelerde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.¹
- 35. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 23 kez kullanılmıştır. İmar ve iskan ile ilgili kanun tasarısı hakkındaki görüşmelerde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.²
- 46. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 10 kez kullanılmıştır. Mübadele İmar ve iskan Vekaleti teşkilat kanunu ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.³
- 18. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 222 kez kullanılmıştır. 1924 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarda, ayrıca ülkedeki muhtelif demiryolu inşaatları ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁴
- 37. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 108 kez kullanılmıştır. Mersin limanı ve rıhtımları inşaatı ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁵
- 44. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 41 kez kullanılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 1924 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁶
- 10. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 101 kez kullanılmıştır. Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nin 1924 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında, ayrıca ülkedeki yol ve büyük köprü inşaatları ile ilgili tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁷

¹ TBMM ZC, D:2, C:2, S:179, 182, 192, 193, 195, 196, 198-206, 212.

² TBMM ZC, D:2, C:2, S:622, 623, 631, 633-640.

³ TBMM ZC, D:2, C:3, S:159, 161, 162, 168.

⁴ TBMM ZC, D:2, C:7, S:848-885, 890-897, 900, 901, 924, 940, 943, 945-951, 961-963, 970.

⁵ TBMM ZC, D:2, C:8, S:651-664, 671-683, 698.

⁶ TBMM ZC, D:2, C:-, S:1012-1018, 1022, 1029, 1031, 1032, 1037, 1047, 1060, 1065, 1066, 1068, 1070, 1072, 1075, 1078, 1081, 3, 5, 7.

⁷ TBMM ZC, D:2, C:10, S:322, 328, 329, 332, 341-348, 3, 5, 8-9, 14, 23, 29-30, 35-37, 42-44, 49, 51, 54.

- 19. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 1 kez kullanılmıştır. Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nin lağv edilmesi ile ilgili görüşmelerde, inşaat işi olarak kullanılmıştır.¹
- 43. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 213 kez kullanılmıştır. 1925 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarda, inşaat işi ve müdüriyet adı olarak kullanılmıştır.²
- 74. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 31 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin 1925 bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında, inşaat işi olarak kullanılmıştır.³
- 75. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 66 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin 1925 bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁴
- 92. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 50 kez kullanılmıştır. 1925 yılı Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁵
- 109. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 99 kez kullanılmıştır. Savaş sonrası yeniden imar edilecek yerler için banka kurulması hakkındaki görüşmelerde ve ilgili tutanaklarda, ayrıca Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1925 yılı bütçesine ek yapılması ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁶
- 107. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 34 kez kullanılmıştır. Erzurum-Sarıkamış-Kars demiryolu hattının 1926 yılı bütçesi ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁷
- 117. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 75 kez kullanılmıştır. İnşa edilmekte olan devlet demiryollarının geçtiği arazilerin istimlak ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁸
- 17. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 62 kez kullanılmıştır. Ankara-Ereğli demiryolu inşaatı ile ilgili görüşmelerde, Şimendifer ve liman inşaatlarına harcanacak miktar ile

¹ TBMM ZC, D:2, C:11, S:51.

² TBMM ZC, D:2, C:13, S:14, 4, 20, 25-28, 31, 45, 47, 61, 67, 76, 79, 115, 119, 139, 177, 193, 194, 196, 323, 365, 371, 373-376, 383, 385-388, 397, 401, 407, 409, 411, 412, 415, 416, 421, 435, 436, 438, 443, 445, 447, 451-453, 463, 468, 472, 473, 491, 497, 506-508, 512, 514, 518, 519, 522-524, 543, 544, 547-549, 565-570, 577, 589, 594, 612, 614, 628, 632, 645, 646, 649, 650, 677, 680, 681, 685-690, 697, 698, 716, 719.

³ TBMM ZC, D:2, C:15, S:325-330, 333-337, 340, 342, 344.

⁴ TBMM ZC, D:2, C:15, S:351, 355-358, 364, 366, 369-385, 389-392.

⁵ TBMM ZC, D:2, C:17, S:34-41, 47, 49, 54, 3-8, 16-17, 25.

⁶ TBMM ZC, D:2, C:18, S:387, 388, 392, 393, 439, 455, 456, 458, 470, 500-516, 18, 20-21, 31, 39, 46-54.

⁷ TBMM ZC, D:2, C:25, S:454, 484, 489, 493, 496, 499, 8, 10-11, 14, 28, 30.

⁸ TBMM ZC, D:2, C:26, S:278, 279, 281, 286-288, 2-5, 13, 15, 24, 35-38, 41, 46-47, 50, 54-59.

ilgili görüşmelerde ve Samsun limanı inşası ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.¹

- 66. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 4 kez kullanılmıştır. Mühendislik ve mimarlık kanun teklifi hakkındaki görüşmelerde inşaat işi olarak kullanılmıştır.²
- 70. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 63 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları ve Limanları İdare-i Umumiyesi'nin teşkilat ve görevleri ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.³
- 72. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 42 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları Müdüriyet-i Umumiyesi ve Erzurum-Sarıkamış-Kars İşletmesi'nin 1927 yılı bütçesi hakkındaki görüşmelerde ve ilgili tutanaklarda inşaat işi ve müdüriyet adı olarak kullanılmıştır.⁴
- 79. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 80 kez kullanılmıştır. Devlet ve il yollarının birleştirilmesi ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁵

Mimar: I. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimar kelimesi toplamda 102 kez kullanılmıştır. II. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 35. Birleşim: Mimar kelimesi 1 kez kullanılmıştır. İmar İskan Vekaleti'nin kurulması ile ilgili görüşmelerde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 18. Birleşim: Mimar kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1924 yılı bütçe görüşmelerinde Mimar Vedat Tek olarak kullanılmıştır.⁷
- 44. Birleşim: Mimar kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1924 yılı bütçe tutanaklarında memur maaş bordro çizelgesinde kullanılmıştır.⁸
- 43. Birleşim: Mimar kelimesi 30 kez kullanılmıştır. 1925 yılı bütçe tutanaklarında memur maaş bordro çizelgesinde kullanılmıştır.⁹

¹ TBMM ZC, D:2, C:28, S:92, 96-99, 102-110, 114.

² TBMM ZC, D:2, C:101, 122.

³ TBMM ZC, D:2, C:32, S:261-282, 285, 286, 290, 291.

⁴ TBMM ZC, D:2, C:32, S:463, 468, 478-480, 484, 486, 509-512, 516, 522, 532-534, 537, 538, 554, 555, 556, 557.

⁵ TBMM ZC, D:2, C:33, S:335-347, 364, 379, 401, 426-432, 435, 441-443, 452.

⁶ TBMM ZC, D:2, C:2, S:633.

⁷ TBMM ZC, D:2, C:7, S:879.

⁸ TBMM ZC, D:2, C:8, S:23.

⁹ TBMM ZC, D:2, C:13, S:85-86, 103, 151, 180, 200, 332, 363, 365, 397, 401, 459-463, 575, 577, 597, 619, 643, 653, 704-706.

- 75. Birleşim: Mimar kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Maarif Vekili'nin konuşması içerisinde Mimar Sedat Bey olarak kullanılmıştır.¹
- 92. Birleşim: Mimar kelimesi 17 kez kullanılmıştır. Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi 1925 yılı bütçe görüşmeleri sırasında Mimar Kemalettin olarak ve müdüriyetin bütçe tutanaklarında memur maaş bordro çizelgesinde kullanılmıştır.²
- 107. Birleşim: Mimar kelimesi 17 kez kullanılmıştır. Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi 1926 yılı bütçe görüşmeleri raporlarında memur maaş bordro çizelgesinde kullanılmıştır.³
- 117. Birleşim: Mimar kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Altıncı Kolordu'nun mimarının yol masrafı ile ilgili tutanak içerisinde kullanılmıştır.⁴
- 66. Birleşim: Mimar kelimesi 13 kez kullanılmıştır. Mühendislik ve mimarlık hakkındaki kanun teklifi ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda genel meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 72. Birleşim: Mimar kelimesi 13 kez kullanılmıştır. Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1927 yılı bütçe tutanaklarında, memur maaş bordro çizelgesinde kullanılmıştır.⁶
- 79. Birleşim: Mimar kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Askeri yasak bölgeler hakkındaki kanun tasarısının tutanakları içerisindeki, yasak bölgelerde yapılan inşaatlar hakkındaki madde içerisinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁷

Mimarlık: II. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimarlık kelimesi toplamda 16 kez kullanılmıştır. II. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 66. Birleşim: Mimarlık kelimesi 15 kez kullanılmıştır. Mühendislik ve Mimarlık hakkında kanun tasarısı ile ilgili tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸
- 70. Birleşim: Mimarlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Mühendislik ve Mimarlık ile ilgili kanunun ikinci kez müzakere edileceğini belirten cümle içinde kullanılmıştır.⁹

¹ TBMM ZC, D:2, C:15, S:351.

² TBMM ZC, D:2, C:17, S:35-37, 48-49, 22-25.

³ TBMM ZC, D:2, C:25, S:485, 496, 8, 10-11, 13, 18-22.

⁴ TBMM ZC, D:2, C:26, S:30.

⁵ TBMM ZC, D:2, C:32, S:122-125.

⁶ TBMM ZC, D:2, C:32, S:511, 514, 522-525, 530, 533, 536.

⁷ TBMM ZC, D:2, C:33, S:338, 342.

⁸ TBMM ZC, D:2, C:32, S:122, 123.

⁹ TBMM ZC, D:2, C:32, S:255.

Mimari: II. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimari kelimesi toplamda 10 kez kullanılmıştır. II. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 18. Birleşim: Mimari kelimesi 4 kez kullanılmıştır. 1924 yılı Nafia Vekaleti bütçesi tutanakları içinde şube adı ve mühendis mektebindeki muallim tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 43. Birleşim: Mimari kelimesi 6 kez kullanılmıştır. 1925 yılı bütçe tutanaklarında Sanayi Nefise Mektebi Heyet-i Talimiye çizelgesinde muallim tanımı olarak kullanılmıştır.²

İmar: II. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde imar kelimesi toplamda 464 kez kullanılmamıştır. II. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 35. Birleşim: İmar kelimesi 122 kez kullanılmıştır. İmar ve İskan Vekaleti'nin kuruluşu hakkındaki görüşmeler içerisinde, vekalet adı ve imar işi olarak kullanılmıştır.³
- 46. Birleşim: İmar kelimesi 93 kez kullanılmıştır. Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nin kuruluşu hakkındaki görüşmeler içerisinde vekalet adı ve imar işi olarak kullanılmıştır.⁴
- 18. Birleşim: İmar kelimesi 7 kez kullanılmıştır. Demiryolu inşaatları hakkındaki görüşmeler içerisinde, ülkenin çeşitli yerlerindeki imar işleri olarak kullanılmıştır.⁵
- 37. Birleşim: İmar kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Mersin Limanı hakkındaki görüşmeler içerisinde, Mersin şehrinin imarı olarak kullanılmıştır.⁶
- 44. Birleşim: İmar kelimesi 23 kez kullanılmıştır. Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1924 yılı bütçe görüşmeleri içerisinde imarat olarak ve Mübadele, İmar ve İskan Kanunu içerisinde kanun adı olarak kullanılmıştır.⁷

---

¹ TBMM ZC, D:2, C:7/1, S:879, 943, 970, 972.

² TBMM ZC, D:2, C:13, S:365, 397, 401.

³ TBMM ZC, D:2, C:2, S: 618-669.

⁴ TBMM ZC, D:2, C:3, S: 146-150, 158-174.

⁵ TBMM ZC, D:2, C:7/1, S: 865, 866, 877, 878, 884, 888.

⁶ TBMM ZC, D:2, C:8/1, S:660.

⁷ TBMM ZC, D:2, C:8/1, S:1027, 1030, 1031, 1032, 1039, 1073, 1075, 1076, 1099, 3, 5, 7, 15, 16.

- 10. Birleşim: İmar kelimesi 5 kez kullanılmıştır. Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nin 1924 yılı bütçesi hakkındaki görüşmeler içerisinde vekalet adı olarak kullanılmıştır.¹
- 19. Birleşim: İmar kelimesi 84 kez kullanılmıştır. Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nin lağvı ile ilgili görüşmelerde vekalet adı ve imar işi olarak kullanılmıştır.²
- 43. Birleşim: İmar kelimesi 14 kez kullanılmıştır. 1925 yılı bütçe tutanakları içerisinde ülkedeki imar işleri ve mühendis tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 74. Birleşim: İmar kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin 1925 yılı bütçe görüşmeleri içerisinde ülkenin imarı olarak kullanılmıştır.⁴
- 75. Birleşim: İmar kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin 1925 yılı bütçe görüşmeleri içerisinde ülkenin imarı olarak kullanılmıştır.⁵
- 92. Birleşim: İmar kelimesi 21 kez kullanılmıştır. Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1925 yılı bütçe görüşmeleri içerisinde imarat ve vakıf yapılarının imarı olarak kullanılmıştır.⁶
- 103. Birleşim: İmar kelimesi 9 kez kullanılmıştır. Gündem görüşmeleri içerisinde çeşitli imar işleri olarak kullanılmıştır.⁷
- 109. Birleşim: İmar kelimesi 54 kez kullanılmıştır. Yanık yerlerin imarı için banka kurulması hakkındaki görüşmeler içerisinde kurulacak olan bankanın adı ve imar işi olarak kullanılmıştır.⁸
- 107. Birleşim: İmar kelimesi 9 kez kullanılmıştır. Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1926 yılı bütçe görüşmeleri içerisinde vakıf yapılarının imarı olarak kullanılmıştır.⁹
- 117. Birleşim: İmar kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Vekalet adı olarak kullanılmıştır.¹⁰
- 17. Birleşim: İmar kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Ankara-Ereğli demiryolu inşaatı hakkındaki görüşmeler içerisinde ülke imarı olarak kullanılmıştır.¹¹

¹ TBMM ZC, D:2, C:10, S: 327, 5, 36.

² TBMM ZC, D:2, C:11, S:48, 52-62, 65, 66.

³ TBMM ZC, D:2, C:13, S:25 ve sayfa numarası belirtilmemiş bütçe çizelgeleri.

⁴ TBMM ZC, D:2, C:15, S: 325-327, 332.

⁵ TBMM ZC, D:2, C:15, S: 352-355.

⁶ TBMM ZC, D:2, C:17, S: 38-42, 46, 48, 53, 55, 4, 6, 15, 17, 26.

⁷ TBMM ZC, D:2, C:18, S: 48, 49, 58, 60, 61.

⁸ TBMM ZC, D:2, C:18, S:390, 431-437, 455, 456, 508, 16-21, 51.

⁹ TBMM ZC, D:2, C:25, S:489, 495, 7-10.

¹⁰ TBMM ZC, D:2, C:26, S:35, 37, 38, 56.

¹¹ TBMM ZC, D:2, C:28, S:101.

- 72. Birleşim: İmar kelimesi 5 kez kullanılmıştır. Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1927 yılı bütçe görüşmeleri içerisinde vakıf yapılarının imarı olarak kullanılmıştır.¹

Bayındırlık: II. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde, bayındırlık kelimesi kullanılmamıştır. Kelime kurumların isimlerinin değiştiği 1944 yılına kadar hemen hemen hiç kullanılmamıştır.

Nafia: II. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde, nafia kelimesi toplamda 1677 kez kullanılmıştır. II. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 21. Birleşim: Nafia kelimesi 116 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 35. Birleşim: Nafia kelimesi 33 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 46. Birleşim: Nafia kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Vekil adı olarak kullanılmıştır.
- 18. Birleşim: Nafia kelimesi 242 kez kullanılmıştır. Mersin Limanı ile ilgili görüşmelerde nafia programı olarak kullanılmıştır.² Ayrıca, vekalet vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 37. Birleşim: Nafia kelimesi 100 kez kullanılmıştır. Mersin Limanı ile ilgili görüşmelerde nafia siyaseti olarak kullanılmıştır.³ Ayrıca vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 44. Birleşim: Nafia kelimesi 102 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 10. Birleşim: Nafia kelimesi 41 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 19. Birleşim: Nafia kelimesi 18 kez kullanılmıştır. Mübadele İmar İskan Vekaleti ile ilgili görüşmelerde, nafia işleri olarak kullanılmıştır.⁴ Ayrıca, vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 43. Birleşim: Nafia kelimesi 83 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil, müdür ve encümen adı olarak kullanılmıştır.

---

¹ TBMM ZC, D:2, C:32, S:509, 511, 516, 532.

² TBMM ZC, D:2, C:7, S:877.

³ TBMM ZC, D:2, C:8, S:682.

⁴ TBMM ZC, D:2, C:11, S:53.

- 74. Birleşim: Nafia kelimesi 63 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin 1925 yılı bütçe görüşmelerinde, nafia siyaseti olarak kullanılmıştır.¹ Ayrıca vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 75. Birleşim: Nafia kelimesi 175 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 92. Birleşim: Nafia kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Vekalet adı olarak kullanılmıştır.
- 103. Birleşim: Nafia kelimesi 116 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil, encümen ve nezaret adı olarak kullanılmıştır.
- 109. Birleşim: Nafia kelimesi 102 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil, encümen ve nezaret adı olarak kullanılmıştır.
- 107. Birleşim: Nafia kelimesi 21 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 117. Birleşim: Nafia kelimesi 22 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 17. Birleşim: Nafia kelimesi 78 kez kullanılmıştır. Su işleri için bütçe çıkartılması ile ilgili görüşmelerde umur-u nafia olarak kullanılmıştır.² Ayrıca, vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 66. Birleşim: Nafia kelimesi 15 kez kullanılmıştır. Mektep pansiyonlarının idaresi ile ilgili görüşmelerde Türklerin nafia işleri olarak kullanılmıştır.³ Ayrıca, vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 70. Birleşim: Nafia kelimesi 158 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 72. Birleşim: Nafia kelimesi 84 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 79. Birleşim: Nafia kelimesi 104 kez kullanılmıştır. Devlet ve vilayet yollarının birleştirilmesi ile ilgili tutanaklarda, nafia programı olarak kullanılmıştır.⁴ Ayrıca, vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.

Müteahhit: II. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde müteahhit kelimesi toplamda 54

---

¹ TBMM ZC, D:2, C:15, S:325-341.

² TBMM ZC, D:2 C:28 S:107-108.

³ TBMM ZC, D:2 C:32 S:105.

⁴ TBMM ZC, D:2 C:33 S:429.

kez kullanılmıştır. II. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmıştır:

- 37. Birleşim: Müteahhit kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Mersin Limanı ve rıhtımları ile ilgili görüşmelerde inşaatı yüklenici olarak kullanılmıştır.¹
- 44. Birleşim: Müteahhit kelimesi 15 kez kullanılmıştır. Ülkedeki ormanların fenni idaresi ve işletilmesi ile ilgili kanunun görüşme ve tutanaklarında kullanılmıştır.²
- 10. Birleşim: Müteahhit kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Mübadele, İmar ve İskan Vekaleti ile ilgili görüşmelerde kullanılmıştır.³
- 74. Birleşim: Müteahhit kelimesi 3 kez kullanılmıştır. 1925 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında kullanılmıştır.⁴
- 75. Birleşim: Müteahhit kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin 1925 yılı bütçe görüşmelerinde kullanılmıştır.⁵
- 103. Birleşim: Müteahhit kelimesi 1 kez kullanılmıştır. İstanbul havagazı Şirketi ile ilgili görüşmelerde kullanılmıştır.⁶
- 109. Birleşim: Müteahhit kelimesi 11 kez kullanılmıştır. Hükümet namına vuku bulacak müzayede, münakasa ve ihalelerin icrası ile ilgili tutanaklarda kullanılmıştır.⁷
- 117. Birleşim: Müteahhit kelimesi 16 kez kullanılmıştır. Müteahhitlere peşin ödeme yapılması hakkındaki kanun ile ilgili tutanaklarda kullanılmıştır.⁸
- 79. Birleşim: Müteahhit kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Devlet ve vilayet yolları hakkındaki kanun ile ilgili tutanaklarda kullanılmıştır.⁹

Müteahhitlik: II. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde müteahhitlik kelimesi toplamda 2 kez kullanılmıştır. II. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek aşağıdaki verilere ulaşılmıştır:

---

¹ TBMM ZC, D:2 C:8 S:675.

² TBMM ZC, D:2 C:8 S:1057-1061, 1102-1105.

³ TBMM ZC, D:2 C:10 S:332, 339.

⁴ TBMM ZC, D:2 C:15, S:327, 344.

⁵ TBMM ZC, D:2 C:15, S:258, 372, 386.

⁶ TBMM ZC, D:2 C:18, S:5.

⁷ TBMM ZC, D:2 C:18, S:500-502.

⁸ TBMM ZC, D:2 C:26, S:1, 2, 4, 13, 15, 16, 31, 34, 36, 46, 49.

⁹ TBMM ZC D:2 C:33 S:432, 435.

- 75. Birleşim: Mütcaahhitlik kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin 1925 yılı bütçe görüşmelerinde kullanılmıştır.¹

Mühendis: II. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mühendis kelimesi toplamda 521 kez kullanılmıştır. II. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmıştır:

- 21. Birleşim: Mühendis kelimesi 18 kez kullanılmıştır. Yol bedelleri ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 35. Birleşim: Mühendis kelimesi 18 kez kullanılmıştır. Mübadele ve İmar Müdüriyet-i ile ilgili görüşmelerde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 46. Birleşim: Mühendis kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Mübadele İmar İskan Vekaleti bütçesi ile ilgili tutanaklarda memur sıfatı olarak kullanılmıştır.⁴
- 18. Birleşim: Mühendis kelimesi 72 kez kullanılmıştır. Ülkedeki muhtelif demiryolları inşası ile ilgili görüşmelerde ve Nafia Vekaleti'nin 1924 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında, meslek tanımı, memur sıfatı ve mühendis mektebi olarak kullanılmıştır.⁵
- 37. Birleşim: Mühendis kelimesi 7 kez kullanılmıştır. Mersin Limanı ve rıhtımları ile ilgili görüşmelerde Fransız Mühendis K. Gronblad olarak kullanılmıştır.⁶
- 44. Birleşim: Mühendis kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Anadolu Demiryolları Müdüriyet-i Umumiyesi'nin teşkilatı ile görüşmeler ve tutanaklarda mühendis tanımı ve memur sıfatı olarak kullanılmıştır.⁷
- 19. Birleşim: Mühendis kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nin lağvı ile ilgili tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸
- 43. Birleşim: Mühendis kelimesi 156 kez kullanılmıştır. 1925 yılı bütçe görüşmeleri tutanaklarında memur sıfatı olarak kullanılmıştır.⁹

---

¹ TBMM ZC, D:2 C:15 S:358.

² TBMM ZC, D:2 C:2 S:198-210.

³ TBMM ZC, D:2 C:2 S:623, 633, 657.

⁴ TBMM ZC, D:2 C:3 S:150.

⁵ TBMM ZC, D:2 C:7 S: 867, 878-880, 884-887, 893, 897, 942-945, 953, 961-974.

⁶ TBMM ZC, D:2 C:8 S:656, 661, 671, 675.

⁷ TBMM ZC, D:2 C:8 S:1018, 1072, 1083, ek24.

⁸ TBMM ZC, D:2 C: S:52-53.

⁹ TBMM ZC, D:2 C:13 S:85, 86, 103, 122, 160, 167, 170, 200, 203, 372, 373, 376, 386, 392-96, 402-409, 418-428, 452-463, 481, 536, 537, 549, 553, 556, 573-580, 705, 706.

- 74. Birleşim: Mühendis kelimesi 27 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin 1925 yılı bütçe görüşmeleri içinde meslek tanımı ve mühendis mektebi olarak kullanılmıştır.¹
- 75. Birleşim: Mühendis kelimesi 65 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin 1925 yılı bütçe görüşmeleri içinde meslek tanımı ve mühendis mektebi olarak kullanılmıştır.²
- 92. Birleşim: Mühendis kelimesi 10 kez kullanılmıştır. Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1925 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek tanımı ve bordro çizelgelerinde memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 103. Birleşim: Mühendis kelimesi 7 kez kullanılmıştır. İstanbul Havagazı Şirketi ile ilgili görüşmelerde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁴
- 109. Birleşim: Mühendis kelimesi 9 kez kullanılmıştır. Harita Müdüriyet-i Umumiyesi ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 107. Birleşim: Mühendis kelimesi 20 kez kullanılmıştır. Erzurum-Sarıkamış hattı ile ilgili görüşme ve tutanaklarda ve Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1926 yılı bütçe tutanaklarında meslek tanımı ve bordro çizelgelerinde memuriyet sıfatı olarak kullanılmıştır.⁶
- 117. Birleşim: Mühendis kelimesi 8 kez kullanılmıştır. Farklı gündem konuları içinde, Mühendis Galip Bey, Mühendis Şevki Bey gibi kişisel meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 17. Birleşim: Mühendis kelimesi 8 kez kullanılmıştır. Çorum Mebusu Ziya Fevzi'nin ve Konya Mebusu Kazım Hüsnü'nün kişisel meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸
- 66. Birleşim: Mühendis kelimesi 20 kez kullanılmıştır. Mühendislik ve mimarlık ile ilgili görüşmelerde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁹
- 70. Birleşim: Mühendis kelimesi 9 kez kullanılmıştır. Harbiye fabrikalarında çalışacak memur ile ilgili tutanaklarda memur tanımı ve Çorum Mebusu Ziya Fevzi'nin ve Konya Mebusu Kazım Hüsnü'nün kişisel meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹⁰

¹ TBMM ZC, D:2 C:15 S:332, 335, 336, 339, 343.

² TBMM ZC, D:2 C:15 S:353-364, 369, 370, 379, 380.

³ TBMM ZC, D:2 C:17 S:48, 49, 23-25.

⁴ TBMM ZC, D:2 C:18 S:61, 62, 64, 68, 72.

⁵ TBMM ZC, D:2 C:18 S:450, 463, 464, 25-26, 58-63.

⁶ TBMM ZC, D:2 C:25 S:474, 485, 496, 499, 2, 6, 8, 10, 11, 13, 18-22.

⁷ TBMM ZC, D:2 C:26 S:275, 276, 12, 15, 25, 38, 40.

⁸ TBMM ZC, D:2 C:28 S:98, 104, 109, 110.

⁹ TBMM ZC, D:2 C:32 S:100, 122-125.

¹⁰ TBMM ZC, D:2 C:32 S:263, 294, 344, 345, 348, 350, 353.

- 72. Birleşim: Mühendis kelimesi 30 kez kullanılmıştır. Mühendis mektebi mezunlarının askerlik hizmetleri ile ilgili görüşmelerde ve Çorum Mebusu Ziya Fevzi'nin ve Konya Mebusu Kazım Hüsnü'nün kişisel meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 79. Birleşim: Mühendis kelimesi 27 kez kullanılmıştır. Devlet ve vilayet yollarının birleştirilmesi ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak ve Çorum Mebusu Ziya Fevzi'nin ve Konya Mebusu Kazım Hüsnü'nün kişisel meslek tanımı olarak kullanılmıştır.²

Mühendislik: II. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mühendislik kelimesi toplamda 24 kez kullanılmıştır. II. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmıştır:

- 21. Birleşim: Mühendislik kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Yol bedelleri ile ilgili görüşmelerde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 18. Birleşim: Mühendislik kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin 1340(1924) yılı bütçe tutanaklarında kullanılmıştır.⁴
- 43. Birleşim: Mühendislik kelimesi 3 kez kullanılmıştır. 1925 yılı bütçe görüşmeleri tutanaklarında memur sıfatı olarak kullanılmıştır.⁵
- 75. Birleşim: Mühendislik kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin 1925 yılı bütçe görüşmeleri içinde meslek tanımı ve mühendis mektebi olarak kullanılmıştır.⁶
- 66. Birleşim: Mühendislik kelimesi 12 kez kullanılmıştır. Mühendislik ve mimarlık ile ilgili görüşmelerde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 70. Birleşim: Mühendislik kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Harbiye fabrikalarında çalışacak memur ile ilgili tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸

---

¹ TBMM ZC, D:2 C:32 S:463, 468, 478, 481, 486, 489, 494, 504, 511, 514, 522, 523, 530, 533, 538, 551, 555, 557, 558, 560, 562, 563, 568.

² TBMM ZC, D:2 C:33 S:40, 417, 419, 422, 429, 431-436, 441, 446, 448, 451, 453.

³ TBMM ZC, D:2 C:2 S:202.

⁴ TBMM ZC, D:2 C:7 S:887, 942.

⁵ TBMM ZC, D:2 C:13 S:372, 407, 481.

⁶ TBMM ZC, D:2 C:15 S:363.

⁷ TBMM ZC, D:2 C:32 S:100, 122, 123.

⁸ TBMM ZC, D:2 C:32 S:345, 346.

- 62. Birleşim: Mühendislik kelimesi 3 kez kullanılmıştır. 1928 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 76. Birleşim: Mühendislik kelimesi 7 kez kullanılmıştır. Yüksek Mühendis Mektebi'nin tüzel kişiliği ile ilgili tutanaklarda ve devlet ve vilayet yollarının birleştirilmesi ile ilgili tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.²

II. Dönem'de okunan hükümet programlarına³ bakıldığında, yeni kurulan cumhuriyetinin iktidarının temel bayındırlık hedefinin demiryolu, köprü ve yol inşaatı olduğu görülmektedir.

Kullanım sıklığı grafiği ve tablosuna bakıldığında ise, çalışma kapsamında incelenmiş olan *inşa-inşaat*, *mimar*, *mimarlık*, *mimari*, *imar*, *bayındırlık*, *nafia*, *müteahhit*, *müteahhitlik*, *mühendis* ve *mühendislik* anahtar kelimelerinin, TBMM II. Dönem'i içerisinde yoğunlaştığı tarih aralıkları gözlemlenebilmektedir. Bu bağlamda:

- II.Dönem-I. Yasama Yılı içerisinde: 13 Ekim 1923 ile 8 Kasım 1923 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında nafia anahtar kelimesinin yüksek oranda kullanıldığı görülmektedir. Bu durum ilk bakışta söz konusu zaman aralığında nafia ile ilgili düzenlemenin olup olmadığını akla getirmektedir. Yoğunlaşmanın zaman aralığına dikkat edildiğinde, cumhuriyetin ilan edildiği 29 Ekim 1923 tarihinin de içinde olduğu aralıktır. Bu bağlamda nafia kelimesinin yüksek oranda çıkması olağandır, zira yeni cumhuriyetin kurumsal aktörleri de bu zaman dilimi içerisinde inşa edilmeye çalışılmaktadır. Nafia kelimesinin yüksek çıkması, kelimenin vekalet adı olarak kullanılması ve muhtelif kanun tutanakları altında Nafia Vekili'nin imzasının bulunmasından kaynaklanmaktadır.
- II. Dönem- II. Yasama Yılı-I. Kısım içerisinde: 15 Mart 1924 ile 22 Nisan 1924 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, 1924 yılı bütçesinin görüşüldüğü anlaşılmaktadır. Bütçe görüşmeleri sırasında anahtar kelimelerin sıklıkla kullanımı olağandır. Zira vekalet

¹ TBMM ZC, D:3 C: S:125, 235.

² TBMM ZC, D:3 C:4 S:24, 35, 37, 38.

³ TBMM II. Dönemi Hükümet Programları için, Bkz: s:48.

isimleri, vekil sıfatları, memuriyet tanımları bütçe görüşme tutanakları sırasında sıklıkla tekrar edilmektedir.

- II. Dönem – II. Yasama Yılı – II. Kısım içerisinde: 31 Aralık 1924 ile 7 Şubat 1925 ve 25 Şubat 1925 ile 22 Nisan 1925 tarih aralıklarında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralıklarının verilerine bakıldığında, Yol Mükellefiyet Kanunu ve 1925 yılı bütçesi ve çeşitli devlet kurumlarının 1925 yılı bütçelerinin görüşüldüğü anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, yukarıda da belirtildiği gibi anahtar kelimelerin bütçe görüşmeleri sırasında yüksek oranda çıkması olağan bir durumdur.
- II. Dönem – III. Yasama Yılı içerisinde: 25 Şubat 1926 ile 22 Nisan 1926 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, çeşitli devlet kurumlarının 1926 yılı bütçelerinin görüşüldüğü anlaşılmaktadır.
- II. Dönem – IV. Yasama Yılı içerisinde: 9 Mayıs 1927 ile 15 Haziran 1927 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, genel bir gündem konusunun olmadığı, hepsi birbirinden bağımsız gündem konularının tartışıldığı anlaşılmaktadır.

1923 ile 1927 tarih aralığında gerçekleşen TBMM II. Dönemi'nde meclis, yeni cumhuriyetin kurumsal yapısının düzenlenmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Ankara'nın iktidarın merkezi oluşu yeni açılması planlanan demiryolu hatları ile vurgulanmıştır. Bayındırlık faaliyetleri demiryolu ve limanlar ekseninde gelişmiştir. II. Dönem'de savaş sonrası ülkenin hangi devlet kurumu tarafından yeniden imar edilecek olması, iktidarın sürekli çelişki yaşadığı bir alan olmuştur. Zira yukarıda da anlatıldığı gibi ülke imarı için yeni kurumsal aktörler kurulmuş, ancak işleyiş sorunu yüzünden lağv edilmişlerdir.

4.3 TBMM III. Dönemi

TBMM'nin III. Dönemi 1 Kasım 1927 tarihinde başlayıp 26 Mart 1931 tarihinde sonlanmıştır. III. Dönem içerisinde 4 yasama yılı ve 281 birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimler içerisinde aşağıdaki çizelgede belirtilenler, çalışmanın anahtar kelimeleri toplamının alt değer kabul edilen 100 birimin üzerinde olmasından dolayı çalışma kapsamına alınmıştır.

Çizelge 4.4 TBMM III. Dönemi içerisinde çalışma kapsamına alınan birleşimler.

Yasama Yılı	Birleşim	Tarih
I. Yasama Yılı		
	62. Birleşim	19 Nisan 1928
	76. Birleşim	17 Mayıs 1928
	79. Birleşim	21 Mayıs 1928
II. Yasama Yılı		
	72. Birleşim	29 Mayıs 1929
	73. Birleşim	30 Mayıs 1929
	75. Birleşim	2 Haziran 1929
III. Yasama Yılı		
	37. Birleşim	20 Mart 1930
	59. Birleşim	17 Mayıs 1930
	64. Birleşim	27 Mayıs 1930
IV. Yasama Yılı (100 birimi geçen birleşim bulunmadığından, herhangi bir birleşim çalışma kapsamına alınmamıştır.)		

Çizelge 4.4'te belirtilen birleşimlerde, milletvekilleri tarafından yapılan tartışmalar irdelendiğinde TBMM III. Dönemi'ndeki iktidar aktörlerinin, çalışma kapsamında ele alınan anahtar kelimeleri nasıl değerlendirdikleri gözlenebilmektedir.

19 Nisan 1928 tarihinde gerçekleşen 62. Birleşim'de¹ müzakere edilen konu 1928 yılı bütçesi olmuştur. 1928 yılı bütçesi 207 milyon 101 bin 388 lira olarak kabul edilmiştir. Söz konusu bütçeden 32 milyon 717 bin 798 lirayla en fazla pay alan ikinci kurum Nafia Vekaleti'dir. Bütçeden cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar olan süreçte en fazla payı milli savunma giderleri almıştır. Savunma giderlerinin ardından bayındırlık giderlerinin bütçenin ikinci büyük ortağı olması, kurulup kurulmaması konusunda tereddütler yaşanan Nafia Vekaleti'nin 1928 yılından itibaren ülkenin en büyük kurumsal aktörlerinden biri haline geldiğini göstermektedir. 1928 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların toplamı 33 milyon 045 bin 386 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık %15'idir. İnşaat alanına yapılan harcamaların da %88'lik kısmı demiryolu ve liman inşaatına harcanmıştır.

17 Mayıs 1928 tarihinde gerçekleşen 76. Birleşim'de² ele alınan konu, Yüksek Mühendis Mektebi hakkındadır. Yüksek Mühendis Mektebi'nin tüzel bir kişiliğe sahip olması hakkında kanun teklifi hazırlanmıştır. Söz konusu teklif hakkında milletvekillerinden söz alan olmamıştır. Kanun teklifine göre mühendis mektebi, Nafia

¹ 62. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:132.

² 76. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:137.

Vekaleti'ne bağlı olmak üzere Yüksek Mühendis Mektebi'ne dnstrlmstr. Yüksek Mühendis Mektebi'nin tüzel kişiliğe sahip olmasına ve özel bir bütçe ile idare edilmesine karar verilmiştir.

Konu hakkında hükümetin hazırlamış olduğu gerekçede, kırk dört yıl önce zamanın ihtiyaına göre "turuk-u-muabir" mühendisi yetiştirmek maksadıyla askeri mühendis okuluna eklenmiş olarak tesis edilmiş olan Hendese-i Mülkiye Mektebi'nin, zamanla bilimsel kalitesini artıarak memleket yollarının ve özellikle de demiryollarının inşaatında hizmetleri nde olan ve halihazırda kendilerinden istifade edilmekte olan mühendislerin yetiştirildiği yer olduğu belirtilmiş, ayrıca Meşrutiyet'le beraber ülkenin imara olan ihtiyaının artmış olmasından dolayı okula çok sayıda ğrenci alındığı, Avrupa'dan uzmanlar getirilerek okulun ilmi seviyesinin yükseltilmeye alııldığının, tüm bunların sonucunda da mesleğe duyulan ihtiyaç dolayısıyla okulun Mühendis Mektebi adıyla tamamen Nafia Nezareti'ne bağlandığı belirtilmiştir. Gerekçede cumhuriyet hükümetinin ülkenin imarına verdiği önemden dolayı mühendis mektebine alınan ğrenci sayısının artırılması konusuna önem verildiği buna bağlı olarak okulun gelişmesi gerektiği, buna bağlı olarak ülkenin ihtiyaç duyduğu mühendislik programları Şubelerinin geliştirilmesi gerektiği, zira özellikle bilimdeki ilerlemeler artık hiç bir ülkede bir kimsenin mevcut mühendislik dallarını aynı anda idare edebilecek bir tarzda eğitim almasının mümkün olmadığı belirtilmiş, ayrıca yüksek fen eğitimi veren kurumların görevinin sadece mühendis yetitirmekten ibaret olmadığı aynı zamanda fennin gelişmesine hizmet etmek ve mensup oldukları ülkenin fenni alanda en yüksek konuma gelmesini sağlamak olduğu vurgulanmıştır. Belirtilen bu gerekçelerden dolayı mühendis mektebinin tüzel kişiliğe sahip olması, halihazırda bulunan üç ihtisas Şubesinin ıslah edilip, Avrupa'da benzer okulların programlarının incelenerek ihtiyaca göre bir program düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Hükümetin gerekçesi doğrultusunda Nafia Encümeni tarafından konu hakkında hazırlanan mazbatada hükümetin gerekçeleri aynen kabul edilmiştir. Mühendis Mektebi hakkında hazırlanan gerekçeden, mühendislik mesleğinin iktidar tarafından sadece bir meslek grubu olarak algılanmadığı açıkça görülmektedir. Mühendis okul eğitimi ile toplum üstü bir ayrıcalık kazanmaktadır. Mesleğe atfedilen bu ayrıcalık mesleğin iktidarın bir aracı olmasına sebep olmuştur. İktidar toplum üstü ayrıcalıklı mühendis mesleği ile ülkeyi en yüksek

konuma getirme hayali içindedir.

21 Mayıs 1928 tarihinde gerçekleşen 79. Birleşim'de¹ Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1928 yılı bütçesi görüşülmüştür. Mektebin bütçesi hakkında milletvekilleri tarafından görüş bildirilmemiştir.

29 Mayıs 1929 tarihinde gerçekleşen 72. Birleşim'de² demiryolları, limanlar ve su işleri için 240 milyon liralık ek tahsisat yapılması ve inşa olunacak yeni Nafia Vekaleti binası ile ilgili kanun tasarısı görüşülmüştür. Ek tahsisat tartışmalarından, iktidarın geniş kapsamlı yeni bayındırlık faaliyetinin su işleri alanında olduğu anlaşılmaktadır. İktidar sulama alanındaki bayındırlık faaliyetlerini sadece sulama ihtiyacı olarak görmemekte, sulama işlerinin ülkenin iktisadi hayatında da önemli bir yer teşkil edeceği düşüncesini kabul etmektedir.

72. Birleşim'de milletvekilleri tarafından yeni Nafia Vekaleti binası inşaatı ile ilgili görüş bildiren olmamıştır. Binanın yapılma gerekçesinde, 1929 yılında Nafia Vekaleti için kiralanacak binaya 20 bin kûsur lira kira verileceği, oysa kiralanacak binanın mevcut memurları yerleştirmeye bile yetmeyeceği bu sebepten kimi daireler için ayrı bir bina kiralanacağı buna bağlı olarak vekaletin ayrı binalarda iş görmesinin zor olduğu, tüm bu sebeplerden dolayı cumhuriyete layık bir Nafia Vekaleti için güzel bir bina inşa ettirilmesi gerektiği aynı zamanda bu yeni binanın devleti her yıl 35-40 bin lira masraftan kurtaracağını, sonuç olarak 700 bin lira ile Nafia Vekaleti binasının yaptırılacağı belirtilmiştir. Nafia Vekaleti binasının yaptırılması hakkındaki gerekçeden anlaşıldığı üzere, bayındırlık konusunda kurumsal yapısını temellendirmiş olan iktidar, bu kurumsal yapıya fiziksel mekan arayışına girmiştir. İktidarın kurumsal görünürlüğü yeni vekalet binalarıyla fiziksel görünürlük de kazanmaya başlamıştır.

30 Mayıs 1929 tarihinde gerçekleşen 73. Birleşim'de³ Evkaf Umum Müdürlüğü ile Devlet Demiryolları ve Limanları Umum-i İdaresi'nin 1929 yılı bütçeleri görüşülmüştür. Evkaf Umum Müdürlüğü'nün bütçe görüşmeleri sırasında Aydın Milletvekili Tahsin Bey Ayasofya ve Süleymaniye'nin içinde bulunduğu kötü fiziksel şartlardan bahsetmiştir. Söz konusu şartların Türk sıfatı ile uyumadığını dile getirmiştir. Milletvekilinin bu

---

¹ 79. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:140.

² 72. Birleşim'in detayları için, Bkz: s:141.

³ 73. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:145.

yorumu Osmanlı anıtlarının artık Türk sıfatıyla tanımlanmaya başlandığının bir işareti olarak düşünülebilir.

2 Haziran 1929 tarihinde gerçekleşen 75. Birleşim'de¹ Şose ve Köprüler Kanunu ile Ankara Şehri İmar Müdürlüğü'nün teşkilat ve görevleri ile ilgili kanun tasarısı görüşülmüştür. Şose ve Köprüler hakkındaki kanun ile dönemin büyük bir bayındırlık faaliyeti olan yol ve köprü inşaatlarını hangi kurum tarafından ve hangi yollarla yaptırılacağı belirlenmiştir. Bu bağlamda şose ve köprülerin inşa ve tamirleri Nafia vekaletine bağlanmıştır. Kanununun 4. Maddesinde Ankara civarındaki Şose ve Köprülerin inşaat ve tamirlerinin ilk sıraya konulması kanunlaştırılmıştır. Söz konusu kanun maddesi Ankara'nın iktidar için önemini vurgulamaktadır. Bu önem gündemin diğer konusu olan Ankara Şehri İmar Müdüriyeti'nin teşkilat yapısı hakkındaki tartışmalarla örtülü bir şekilde tekrar tekrar gündeme getirilmiştir. Ankara Şehri İmar Müdürlüğü ile ilgili olan kanun layihasının gerekçesinde, Ankara'yı *sıhhi ve fenni* bir şekilde eksiksiz *asri* bir şehir haline getirebilmek için, şehir planında Avrupa'nın en meşhur uzmanlarına müracaat edilmiş ve bir plan yaptırıldığı belirtilmiştir. Bu planlardan *fenni* ve mali özellikleri itibariyle en müsait olanı bir jüri tarafından tercih edilmiştir. Seçilen planın en kısa zamanda ve en faydalı şekilde tatbiki için imar müdüriyeti kanununun tanzim olunması gerektiği belirtilmiştir. Gerekçeden de anlaşıldığı üzere, iktidarın Ankara hayali yeni cumhuriyetin simgesinin *asri* bir kent olmasıdır.

20 Mart 1930 tarihinde gerçekleşen 37. Birleşim'de² milletvekilleri, Belediye Kanunu tasarısını tartışmışlardır. Söz konusu tasarı hakkında söz alan milletvekilleri, genel olarak ülke imarının bu tasarıya bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Tasarı hakkında söz alan Dahiliye Vekili Şükrü Kaya Bey, ülkedeki şehirlerin kuruluşlarına ait büyük ve düzeltilmesi zor olan kusurları olduğu, bu kusurların sebebinin eski zamanların şehir ve şehircilik anlayışından ve Osmanlı dönemindeki keyfi idare sisteminden kaynaklandığını belirtmiştir. Dahiliye Vekili'nin konuşmasından, ülkede yanlış/kötü olarak nitelendirilen her durum Osmanlı'ya indirgenildiği görülmektedir.

Kars Milletvekili Ağaoğlu Ahmet Bey belediyelerin sadece görevini yerine getiren bir kurum değil sosyal ve siyasi bir terbiye okulu olduklarını belirtmiştir. Kişi ve/veya

---

¹ 75. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:147.

² 37. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:150.

kurumlara *kutsal görev* yükleme alışkanlığı 1930 Türkiye'sinde çok yaygın bir pratiktir. Bir kamu kurumu olan belediye sadece kendisine tanımlanan işi yapmakla mükellef tutulmamakta, kuruma dönüştürücü ve daha önemlisi eğitici bir rol atfedilmektedir. Belediyelerin kutsal görevle görevlendirilme durumu, Balıkesir Milletvekili Hayrettin Bey'in konuşmasında da göze çarpmaktadır. Milletvekili bir ülkenin medeniyet seviyesinin belediyelere bakılıp ölçüldüğünü belirtmiştir. Bu noktada ilginç olan konu edilen her konu için milletvekillerinin aynı söylemde bulunmuş olmasıdır. Örneğin, mühendislerle ilgili bir gündem konusunda bir ülkenin medeniyet seviyesi mühendis sayısına bağlanırken, demiryollarının tartışıldığı başka bir oturumda medeniyet seviyesi ülkedeki demiryolu ağının uzunluğuna bağlanmakta, belediye ve şehirciliğin tartışıldığı başka bir oturumda da medeniyet seviyesi şehirlerin imarına ya da belediyelere bağlanmaktadır.

17 Mayıs 1930 tarihinde gerçekleşen 59. Birleşim'de¹ 1930 yılı bütçesi tartışılmıştır. 1930 yılı bütçesi 222 milyon 604 bin 023 liradır. Bunun 33 milyon 013 bin 867 lirası Nafia Vekaleti'ne ayrılmıştır. Oransal olarak bakıldığında ise bütçenin %14'lük kısmı Nafia Vekaleti'ne ayrılmıştır. Nafia Vekaleti Milli Müdafaa Vekaleti'nden sonra bütçeden en çok pay alan ikinci vekalettir. 1930 yılı bütçesinden, diğer vekalet ve kurumların bütçelerinden inşaat işi için ayrılan miktar 40 milyon 527 bin 770 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık %18'lik kısmıdır. İnşaat işlerine ayrılan bütçenin yaklaşık 28 milyon liralık kısmı da demiryolu ve liman inşaatına ayrılmıştır. Genel bütçeden inşaat alanına ayrılan miktar, dönemin iktidarının bayındırlık politikaları konusunda zihin açıcı bir durum sergilemektedir. Bayındırlık alanına harcanan miktarın yarısından fazlasının limanlar ve demiryollarına harcanmış olması, dönemin bayındırlık politikalarının geçmiş yıllarda olduğu gibi ülke alt yapısı yönünde şekillendiğini açıkça göstermektedir.

Yukarıda ele alınan tüm birleşimler aşağıda sıralanan başlıklar altında değerlendirildiğinde şu bulgulara ulaşılmıştır:

İnşa-inşaat: III. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde inşa-inşaat kelimeleri toplamda 517 kez kullanılmıştır. III. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

---

¹ 59. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:157.

- 62. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 90 kez kullanılmıştır. 1928 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.¹
- 76. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 26 kez kullanılmıştır. Yüksek Mühendis Mektebi'nin tüzel kişiliği hakkındaki görüşmelerde ve Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1928 yılı bütçe tutanaklarında mühendis tanımı ve inşaat işi olarak kullanılmıştır.²
- 79. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 44 kez kullanılmıştır. Demiryolları İnşaat ve İşletme Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1924 yılı kesin hesabı hakkındaki ek tutanak kayıtlarında ve Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1928 yılı bütçe tutanaklarında inşaat işi ve mühendis tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 72. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 39 kez kullanılmıştır. Demiryolları, su ve liman işlerine ek tahsisat verilmesi ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda, ayrıca inşa olunacak Nafia Vekaleti binası ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁴
- 73. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 77 kez kullanılmıştır. Evkaf Umum Müdürlüğü 1929 yılı bütçe tutanaklarında, Devlet Demiryolları ve Limanları Umumi İdaresi'nin teşkilat ve görevlerine dair kanunun tadili hakkındaki kanun tasarısı tutanaklarında ve Devlet Demiryolları ve Limanları Umumi İdaresi'nin 1929 yılı bütçe tutanaklarında inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁵
- 75. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 104 kez kullanılmıştır. Şose ve köprüler kanunu tasarısı tutanaklarında ve Ankara Şehri İmar Müdürlüğü'nün teşkilat ve görevleri ile ilgili kanun tasarısı görüşmelerinde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁶
- 37. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 46 kez kullanılmıştır. Belediye Kanunu ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁷

¹ TBMM ZC, D:3, C:3, S:142-145, 150, 153, 6-11, 23-25, 28, 30, 58, 61, 64, 68, 77, 79, 82, 93, 95, 112, 124, 126, 130, 136-138, 145, 155, 161, 163, 167-168, 172, 174-175, 201, 209, 243.

² TBMM ZC, D:3, C:4, S:3-5, 8, 16, 21-23, 35, 37-38.

³ TBMM ZC, D:3, C:4, S:219, 221, 224, 229, 233, 234, 237, 241, 242, 4, 6-10, 42, 55-56, 62-64, 68, 72-76.

⁴ TBMM ZC, D:3, C:12, S:137-139, 142, 152, 1-5, 10-11, 1-2, 1-2.

⁵ TBMM ZC, D:3, C:12, S:168, 171-175, 182, 187, 189-192, 1-2, 4-5, 18, 20, 28, 40, 42, 2-5, 3-6, 8, 13

⁶ TBMM ZC, D:3, C:12, S:249-256, 261, 269, 272, 280, 281, 1-23, 1, 3, 1-2, 1, 6, 5, 1-2.

⁷ TBMM ZC, D:3, C:17, S:32, 9, 19, 23, 25, 26, 30, 48, 52, 54, 58-61, 130-136, 144-145, 168.

- 59. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 73 kez kullanılmıştır. 1930 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.¹
- 64. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 18 kez kullanılmıştır. Yüksek Mühendis Mektebi 1930 yılı bütçe tutanaklarında ve Ankara İmar Müdürlüğü 1930 yılı bütçe tutanaklarında, inşaat işi ve mühendis tanımı olarak kullanılmıştır.²

Mimar: III. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimar kelimesi toplamda 26 kez kullanılmıştır. III. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 62. Birleşim: Mimar kelimesi 10 kez kullanılmıştır. 1928 yılı bütçe görüşmeleri tutanaklarında, memur maaş bordro çizelgelerinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 76. Birleşim: Mimar kelimesi 7 kez kullanılmıştır. Yüksek Mühendis Mektebi'nin tüzel kişiliğe sahip olması ile ilgili görüşmeler ve tutanaklarda meslek tanımı olarak ve Efka Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1928 yılı bütçe tutanaklarında memur maaş bordro çizelgesinde kullanılmıştır.⁴
- 59. Birleşim: Mimar kelimesi 8 kez kullanılmıştır. 1930 yılı bütçe raporları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.⁵
- 64. Birleşim: Mimar kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Tahlisiye (Cankurtaran) Umum Müdürlüğü'nün 1930 yılı bütçe tutanaklarında memur tanımı olarak kullanılmıştır.⁶

Mimarlık: III. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimarlık kelimesi toplamda 1 kez 76. Birleşim içerisinde kullanılmıştır. Kelimenin kullanım şekillerine bakıldığında aşağıdaki veriye ulaşılmıştır:

- 76. Birleşim: Mimarlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Yüksek Mühendis Mektebi'nin tüzel kişiliği ile ilgili kanun tasarısı tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁷

¹ TBMM ZC, D:3 C:19, S:84, 85, 90, 93, 94, 3, 7, 10, 12/5, 12/8, 12/10, 12/11, 12/12, 9, 34, 55, 69-71, 4, 11, 34, 36, 47, 56, 63, 86, 95, 103, 104, 110, 112, 124, 132, 139, 156, 169.

² TBMM ZC, D:3, C:19, S:215, 216, 68, 77, 86, 91-94, 3-4.

³ TBMM ZC, D:3, C:3, S:72, 197, 202, 204, 208, 228, 232.

⁴ TBMM ZC, D:3, C:4, S:13-15, 23, 37.

⁵ TBMM ZC, D:3 C:19 S:9, 11, 34, 36, 132-133.

⁶ TBMM ZC, D:3 C:19 S:82.

⁷ TBMM ZC, D:3 C:4 S:37.

Mimari: III. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimarlık kelimesi toplamda 4 kez 37. Birleşim içerisinde kullanılmıştır. Kelimenin kullanım şekillerine bakıldığında aşağıdaki veriye ulaşılmıştır:

- 37. Birleşim: Mimari kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Belediye Kanunu tasarısı görüşmelerinde ve ilgili tutanaklarda mimari teknik ve kıymet olarak kullanılmıştır.¹

İmar: III. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde imar kelimesi toplamda 98 kez kullanılmıştır. III. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 62. Birleşim: İmar kelimesi 5 kez kullanılmıştır. 1928 yılı bütçe görüşmeleri içerisinde memleketin imarı olarak kullanılmıştır.²
- 76. Birleşim: İmar kelimesi 7 kez kullanılmıştır. Yüksek Mühendis Mektebi'nin tüzel kişiliği hakkındaki görüşmeler içerisinde, ülkenin imara olan ihtiyacı olarak kullanılmıştır.³
- 79. Birleşim: İmar kelimesi 7 kez kullanılmıştır. 1924 yılına ait Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin kesin hesap tutanakları içerisinde, vakıf binalarının imarı olarak kullanılmıştır.
- 72. Birleşim: İmar kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Demiryollar ve Su işleri için ek tahsisat çıkartılması ile ilgili ek tutanak içerisinde ülke imarı olarak kullanılmıştır.⁴
- 73. Birleşim: İmar kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1929 yılı bütçe tutanakları içerisinde vakıf yapılarının imarı olarak kullanılmıştır.⁵
- 75. Birleşim: İmar kelimesi 14 kez kullanılmıştır. Ankara Şehri İmar Müdürlüğü'nün teşkilat yapısı hakkındaki görüşmeler içerisinde müdürlük adı olarak kullanılmıştır.⁶
- 37. Birleşim: İmar kelimesi 44 kez kullanılmıştır. Belediye Kanunu görüşmeleri içerisinde şehirlerin imarı olarak kullanılmıştır.⁷

---

¹ TBMM ZC, D:3 C:17 S:22, 30, 130, 131.

² TBMM ZC, D:3 C:3 S:152, 154, 156, ek124.

³ TBMM ZC, D:3 C:4 S:35-38.

⁶ TBMM ZC, D:3 C:4 S:229, 39, 42.

⁴ TBMM ZC, D:3 C:12 S:147, 2-3, 2.

⁵ TBMM ZC, D:3 C:12 S:8, 18, 41.

⁶ TBMM ZC, D:3 C:12 S:254, 256, 1-2.

⁷ TBMM ZC, D:3 C:17 S:22, 23, 27, 29, 31, 32, 2-6, 9-13, 23, 30, 40-41, 52-54, 66, 96, 99, 134-135, 144, 167-168.

- 59. Birleşim: İmar kelimesi 2 kez kullanılmıştır. 1930 yılı bütçe görüşmeleri içerisinde Ankara Şehri imar masrafı olarak kullanılmıştır.¹
- 64. Birleşim: İmar kelimesi 10 kez kullanılmıştır. Ankara İmar Müdürlüğü'nün 1930 yılı bütçe görüşmeleri içerisinde müdürlük adı olarak kullanılmıştır.²

Bayındırlık: III. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde bayındırlık kelimesi kullanılmamıştır.

Nafia: III. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde nafia kelimesi toplamda 464 kez kullanılmıştır. Kelime 37. Birleşim haricindeki diğer birleşimlerde vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır. 37. Birleşim'deki kullanım şekli aşağıdaki gibidir. Bayındırlık anlamına gelen nafia kelimesinin 464 kez sadece kurum ve kimlik adı olarak kullanımı ilginçtir. Zira yukarıda da belirtildiği gibi III. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlerde bayındırlık kelimesi de kullanılmamıştır. Bayındırlık kelimesinin kullanılmaması, nafia kelimesinin de sadece tanımlama olarak kullanılması bayındır etme ifadesinin başka bir karşılığının olup olmadığını akla getirmektedir; zira bu sorunun cevabı "bayındır etme işinin başka bir karşılığı yoktur" olarak verildiğinde, dönem iktidarının zihninde bayındır etme kavramının olmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü ne bayındırlık kelimesinin kendisi ne de kelimenin Osmanlıcası incelenilen birleşimlerde kullanılmamıştır.

- 37. Birleşim: Oyun ve eğlence yerleri ile belediyeler hakkındaki kanun tasarısı tutanaklarında nafia işleri olarak kullanılmıştır.

Müteahhit: III. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde müteahhit kelimesi toplamda 30 kez kullanılmıştır. Kelime anlamı olan "yüklenici" olarak kullanılmıştır. III. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 62. Birleşim: Müteahhit kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Kibrit şirketi ile ilgili görüşmelerde kullanılmıştır.³
- 79. Birleşim: Müteahhit kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Müzayede, münakasa ve ihale kanunu tutanaklarında kullanılmıştır.⁴

---

¹ TBMM ZC, D:3 C:19 S: 94, 36.

² TBMM ZC, D:3 C:19 S: 211, 92-93.

³ TBMM ZC, D:3 C:3 S:143, 153, 29, 174.

⁴ TBMM ZC, D:3 C:4 S:65, 66.

- 72. Birleşim: Mütahhit kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Haftalık cetvellerin tetkiki ile ilgili görüşmelerde kullanılmıştır.¹
- 73. Birleşim: Müteahhit kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları ve Limanları İdaresi'nin 1929 yılı bütçe tutanaklarında kullanılmıştır.²
- 75. Birleşim: Müteahhit kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Tuz kanunu ile ilgili tutanaklarda kullanılmıştır.³
- 37. Birleşim: Müteahhit kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Belediye kanunu ile ilgili tutanakta kullanılmıştır.⁴
- 59. Birleşim: Müteahhit kelimesi 13 kez kullanılmıştır. 1930 yılı bütçe tutanaklarında kullanılmıştır.⁵

Müteahhitlik: III. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde müteahhitlik kelimesi kullanılmamıştır.

Mühendis: III. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mühendis kelimesi toplamda 354 kez kullanılmıştır. III. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 62. Birleşim: Mühendis kelimesi 69 kez kullanılmıştır. 1928 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 76. Birleşim: Mühendis kelimesi 105 kez kullanılmıştır. Yüksek Mühendis Mektebi'nin tüzel kişiliği ile ilgili görüşme ve tutanaklarda mektep adı ve meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 79. Birleşim: Mühendis kelimesi 53 kez kullanılmıştır. Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1928 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında mektep adı, meslek tanımı ve Aydın Mebusu Mitat Bey'in kişisel meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸
- 72. Birleşim: Mühendis kelimesi 7 kez kullanılmıştır. Aydın Mebusu Mitat Bey'in kişisel meslek tanımı olarak kullanılmıştır.

¹ TBMM ZC, D:3 C:12 S:144.

² TBMM ZC, D:3 C:12 S:192, 5, 13.

³ TBMM ZC, D:3 C:12 S:1.

⁴ TBMM ZC, D:3 C:17, S:31.

⁵ TBMM ZC, D:3 C:19, S:6, 15, 72, 204, 211.

⁶ TBMM ZC, D:3 C:3 S:143, 145, 124-127, 130, 150, 197, 202, 207, 211, 216, 233-237, 240-241.

⁷ TBMM ZC, D:3 C:4 S:144-147, 158, 159, 13-14, 23-26, 30, 35-40.

⁸ TBMM ZC, D:3 C:4 S:220, 240, 241, 253, 5-6, 55-59.

- 73. Birleşim: Mühendis kelimesi 13 kez kullanılmıştır. Evkaf Umum Müdürlüğü'nün 1929 yılı bütçesi içinde memuriyet tanımı olarak ve Aydın Mebusu Mitat Bey'in kişisel meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 75. Birleşim: Mühendis kelimesi 20 kez kullanılmıştır. Şose ve köprüler kanunu ile ilgili tutanaklarda meslek tanımı ve Aydın Mebusu Mitat Bey'in kişisel meslek tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 37. Birleşim: Mühendis kelimesi 5 kez kullanılmıştır. Belediye kanunu ile ilgili görüşmelerde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 59. Birleşim: Mühendis kelimesi 19 kez kullanılmıştır. 1930 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁴
- 64. Birleşim: Mühendis kelimesi 63 kez kullanılmıştır. Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1930 yılı bütçesi ve mühendis ve fen memurlarına verilecek ihtisas ücretleri ile ilgili tutanaklarda meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁵

Mühendislik: III. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mühendislik kelimesi toplamda 13 kez kullanılmıştır. Kelimenin kullanıldığı birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 62. Birleşim: Mühendislik kelimesi 3 kez kullanılmıştır. 1928 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 76. Birleşim: Mühendislik kelimesi 7 kez kullanılmıştır. Yüksek Mühendis Mektebi'nin tüzel kişiliği ile ilgili tutanaklarda ve devlet ve vilayet yollarının birleştirilmesi ile ilgili tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 73. Birleşim: Mühendislik kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü'nün 1929 yılı bütçe tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸

¹ TBMM ZC, D:3 C:12 S:28.

² TBMM ZC, D:3 C:12 S:250, 12-15.

³ TBMM ZC, D:3 C:17 S:110-111.

⁴ TBMM ZC, D:3 C:19 S:10, 12, 12/8, 41-45, 108-110, 122.

⁵ TBMM ZC D:3 C:19 S:211-214, 218, 219, 227, 65-70, 1-2

⁶ TBMM ZC D:3 C: S:125, 235

⁷ TBMM ZC D:3 C:4 S:24, 35, 37, 38

⁸ TBMM ZC D:3 C:12 S:7

- 59. Birleşim: Mühendislik kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1930 yılı bütçe tutanaklarında yollar mühendislikleri başlığı olarak kullanılmıştır.¹

III. Dönem’de okunan IV. İnönü Hükümet Programı’nda özellikle su işlerine de önem verileceği vurgulanmıştır.

Kullanım sıklığı grafiği ve tablosuna bakıldığında ise, çalışma kapsamında incelenmiş olan *inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, bayındırlık, nafya, müteahhit, müteahhitlik, mühendis ve mühendislik* anahtar kelimelerinin, TBMM III. Dönem’i içerisinde yoğunlaştığı tarih aralıkları gözlemlenebilmektedir. Bu bağlamda:

- III. Dönem-I. Yasama Yılı içerisinde: 3 Mayıs 1928 ile 24 Mayıs 1928 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, 1928 yılı bütçe görüşmelerinin yapıldığı anlaşılmaktadır.
- III. Dönem-II. Yasama Yılı içerisinde: 29 Mayıs 1929 ile 3 Haziran 1929 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, genel olarak görüşülen bir gündem konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Her bir birleşimde farklı gündem konuları müzakere edilmiştir. Söz konusu gündem konularına bakıldığında, çalışma kapsamında da incelenmiş olan, Şose ve Yollar Kanunu, Ankara Şehri İmar Müdürlüğü teşkilat ve vazife kanunu, Nafia Vekaleti’nin yeni bina inşası ve muhtelif devlet kurumunun 1929 yılı bütçeleri çalışma bağlamında ön plana çıkmaktadır.
- III. Dönem-III. Yasama Yılı içerisinde: 17 Nisan 1930 ile 5 Haziran 1930 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, 1929 yılına ait ek bütçelerin ve 1930 yılı bütçesinin görüşüldüğü anlaşılmaktadır.
- III.Dönem-IV. Yasama Yılı içerisinde belirgin bir yoğunlaşmaya rastlanmamıştır. Farklı farklı tarihlerde farklı anahtar kelimelerin yüksek değerleri saptanmıştır.

1927 ile 1931 yılları arasında görev yapan TBMM III. Dönemi’nde bayındırlık alanında su işleri bayındırlık politikaları içine alınmış, kurumsal olarak kendini tamamlamaya çalışan iktidar kurumsallığını fiziksel olarak da inşa etmeye başlamış ve Nafia Vekaleti’nin yeni binasının yapımına karar verilmiş, Ankara’nın fiziksel gelişimi ön

---

¹ TBMM ZC D:3 C:19 S:42

planda tutulmuş ve Ankara İmar Müdürlüğü teşkil edilmiştir. Aslanoğlu [102] planlama çalışmalarının yurt ölçeğinde olduğunu belirtmektedir. 20 Mart 1930 tarihinde gerçekleşen 37.Birleşim’de müzakere edilen Belediyeler Kanunu, kent planlamasının aslında ülke ölçeğinde tahayyül edildiğinin bir göstergesi gibi görünmektedir. Aslanoğlu [102] çıkartılan bu yasalarla, cumhuriyet rejiminin algılandığı batılı biçimde sağlıklı ve uygar bir kent imgesi yaratılmak istendiğini belirtmiştir.

4.4 TBMM IV. Dönemi

TBMM’nin IV. Dönemi 4 Mayıs 1931 tarihinde başlayıp 23 Aralık 1934 tarihinde sonlanmıştır. IV. Dönem içerisinde 1 olağanüstü yasama yılı ve 4 yasama yılı ile toplamda 5 yasama yılı ve 294 birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimler içerisinde aşağıdaki çizelgede belirtilenler, çalışmanın anahtar kelimeleri toplamının alt değer kabul edilen 100 birimin üzerinde olmasından dolayı çalışma kapsamına alınmıştır.

Çizelge 4.5 TBMM IV. Dönemi içerisinde çalışma kapsamına alınan birleşimler.

Yasama Yılı	Birleşim	Tarih
Olağanüstü Yasama Yılı		
	27. Birleşim	14 Temmuz 1931
	34. Birleşim	22 Temmuz 1931
I. Yasama Yılı (100 birimi geçen birleşim bulunmadığından, I. Yasama Yılı içerisinde herhangi bir birleşim, çalışma kapsamına alınmamıştır.)		
II. Yasama Yılı		
	40. Birleşim	22 Nisan 1933
	43. Birleşim	29 Nisan 1933
	50. Birleşim	5 Mayıs 1933
	68. Birleşim	10 Haziran 1933
III. Yasama Yılı		
	48. Birleşim	7 Mayıs 1934
	51. Birleşim	14 Mayıs 1934
	57. Birleşim	26 Mayıs 1934
	58. Birleşim	27 Mayıs 1934
IV. Yasama Yılı (100 birimi geçen birleşim bulunmadığından, IV. Yasama Yılı içerisinde herhangi bir birleşim, çalışma kapsamına alınmamıştır.)		

Çizelge 4.5’te belirtilen birleşimlerde, milletvekilleri tarafından yapılan tartışmalar irdelendiğinde TBMM IV. Dönemi’ndeki iktidar aktörlerinin, çalışma kapsamında ele alınan anahtar kelimeleri nasıl değerlendirdikleri gözlenebilmektedir.

14 Temmuz 1931 tarihinde gerçekleşen 27. Birleşim'de¹ müzakere edilen konu, 1931 yılı bütçesidir. 1931 yılı bütçesi 186 milyon 435 bin 480 lira olarak belirlenmiştir. Bu miktarın 26 milyon 406 bin 377 lirası Nafia Vekaleti'ne ayrılmıştır. Oransal olarak bakıldığında Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %14'üdür. 1931 yılı bütçesi, 1929'da Amerika Birleşik Devletleri'nde patlak veren dünya ekonomik krizi etkisinde hazırlanmıştır. Söz konusu krizden korunmak için alınan tedbirler sebebiyle, vekalet ve kurumlara ayrılan pay azaltılmıştır. Bu sebepten dolayı Nafia Vekaleti'nin bütçesi bir önceki yılın bütçesine göre 7 milyon lira azaltılmıştır. 1931 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımlara ayrılan miktar 28 794 185 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %15'idir. Genel bütçeden inşaata ayrılan kısım bir önceki yıla göre %3 oranında azalma göstermiştir. Bunun sebebi 1930'larda dünyada yaşanan ekonomik krizin Türkiye ekonomisine yansımalarıdır. İnşaat alanına yapılan harcamanın yaklaşık %77'lik kısmının sadece Demiryolu inşaatına harcanmıştır. Ekonomik krizin yaşandığı bir dönemde ülkenin bayındırlık hizmetlerinin azaltılması ya da durdurulması olağan bir durumdur.

22 Temmuz 1931 tarihinde gerçekleşen 34. Birleşim'de² müzakere edilen konu, Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğü'nün ve Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1931 yılı bütçeleridir. Söz konusu iki kurumun bütçe görüşmelerinde konu yaşanan dünya ekonomik buhranı üzerinde yoğunlaşmıştır. Milletvekilleri tarafından, içinde bulunulan ekonomik buhrandan dolayı demiryolu inşaat masraflarının ya halkın omuzlarına yükletilmesi ya da dışarıdan borç alınması ile karşılanabileceği önerisi getirilmiştir. Kocaeli Milletvekili Sırrı Bey, devlet bütçesinden inşaat yapıma işinin sadece Türkiye'de ve Rusya'da olduğunu, oysa diğer milletlerin inşaat işlerini dışarıdan para alarak yaptıklarını belirtmiştir. Sırrı Bey'in konuşması dönemin inşaat işlerinin nasıl yürütüldüğünün anlaşılması açısından önemlidir. Devlet dönemin en önemli hatta tek yüklenicisidir, ancak bu durum dönem koşulları göz önünde bulundurulduğunda pek de şaşılacak bir durum değildir zira dünyada yaşanan ekonomik kriz özel ve yabancı teşebbüsün önünü kesmiştir.

Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1931 yılı gideri 399 bin 841 lira, geliri ise 460 bin 661 lira

¹ 27. Birleşim'in ayrıntılı anlatımı için, Bkz: s:165.

² 34. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:170.

olarak kabul edilmiştir.

22 Nisan 1933 tarihinde gerçekleşen 40. Birleşim'de¹ tartışılan konu, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü'nün 1933 yılı bütçesidir. Kurumun bütçe görüşmeleri sırasında, kimi milletvekilleri iktidarın mevcut demiryolu siyasetini gözden geçirmesi gerektiğini zira, dünyada artık kara yolu siyasetinin ön planda olduğunu belirtmişlerdir. Cumhuriyetin 10. Yılında mevcut politikaların yavaş yavaş sızıntı verdiği, bayındırlık konusunda iktidar aktörlerinin farklı yatırımları zihinlerinde canlandırdıkları görülmektedir. Bu noktada, cumhuriyetin 10. Yılı için bestelenen ve dönemin iktidarının her türlü katı politikasının marş şeklinde söylendiği 10. Yıl marşı ile iktidarda sızıntıların başladığı tarihin eşzamanlı olması ilginçtir.

29 Nisan 1933 tarihinde gerçekleşen 43. Birleşim'de² müzakere edilen konu, Ankara Şehri İmar Müdürlüğü ile Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1933 yılı bütçeleridir. Ankara Şehri İmar Müdürlüğü'nün bütçe görüşmeleri sırasında kurumun görevleri üzerine bir tartışma yaşanmış, kimi milletvekilleri tarafından söz konusu kuruma artık ihtiyaç olmadığı belirtilmiştir. Ancak genel kanı Ankara'nın devletin merkezi olduğu ve bu sebepten söz konusu kuruma ihtiyaç duyulduğu yönünde olmuştur. Yukarıda belirtilen, iktidar sızıntıları bu birleşimde de görülmektedir. İktidarın kendini fiziksel olarak temellendirdiği ve mükemmel ülke hayalinin şeklini üzerine inşa etmeye çalıştığı Ankara'ya ait olan bir kurum, kimi milletvekili tarafından kapatılmak istenmektedir. Bu durum cumhuriyetin 10. yılından sonra ülke politikalarında, ideolojik bir değişimin yaşanmaya başladığını işaret etmektedir.

5 Mayıs 1933 tarihinde gerçekleşen 50. Birleşim'de³ tartışılan konu, 1933 yılı bütçesi olmuştur. 1933 yılı bütçesi hakkında açıklama yapan Maliye Vekili Mustafa Abdülhalik Bey, dünyada yaşanan ekonomik şartlar altında, ülkenin mali ve milli bünyesinde hiç bir sarsıntıya meydan vermemek, cumhuriyet fikirleri olan hizmetleri yerine getirebilmek için, buhran senelerinde imar işleri ve yeni sanayi tesisatı gibi faaliyetlere ara verildiğini dile getirmiştir. 1933 yılı bütçesi 170 milyon 383 bin 640 lira olarak belirlenmiştir. Bunun 10 milyon 046 bin 993 lirası Nafia Vekaleti'ne ayrılmıştır. Oransal olarak bakıldığında Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık olarak %6'sıdır. Bu

¹ 40. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:172.

² 43. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:174.

³ 50. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:178.

oran önceki yıllardaki bütçeden Nafia Vekaleti'ne ayrılan oranlara göre oldukça düşük bir orandır. Bunun sebebi, Maliye Vekili'nin de konuşmasında belirttiği dünya ekonomik krizinden korunmak için alınan tedbirlerin en başında gelen imara ve yeni yatırımlara ara verilmesi olup, Nafia Vekaleti'ne ayrılan pay azaltılmış olmasıdır.

1933 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısım 11 052 603 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %6'sıdır. Genel bütçeden inşaatla ayrılan kısım çalışma kapsamı içerisinde incelenilen 1931 yılına göre %9 oranında bir azalma göstermiştir. Bunun sebebi 1930'larda dünyada yaşanan ekonomik krizin Türkiye ekonomisine yansımalarıdır. İnşaat alanına yapılan harcamanın yaklaşık %65'lik kısmı sadece Demiryolu inşaatına harcanmıştır.

10 Haziran 1933 tarihinde gerçekleşen 68. Birleşim'de¹ milletvekilleri tarafından tartışılan konu, Yapı ve Yollar Kanunu'dur. Söz konusu kanun, ülkedeki inşaat işlerinin teknik olarak nasıl yapılması gerektiği ile ilgilidir. Kanun için içeriğini açıklayan 51 maddeden oluşmuştur. Kanun yerleşim yerlerinin en genel haritalarından, en detayda konutların çıkmalarının ölçülerine kadar detaylı bir şekilde hazırlanmıştır. Teoride iktidar inşaat eylemini, düzenlediği kanunlarla bir nizama oturtmak istemektedir. Ancak inşaat işinin Türkiye'de en siyasi eylem olduğu görülmemektedir. Kanunun varlığı bunu değiştirmemektedir. İktidar, iktidarını koruyabilmek için öncelikli katı kurullarla sınırladığı inşaat işini esnetmektedir. Bu bağlamda inşaat işi hakkında üretilmiş olan her kanun biçimsellikten öteye geçemez, zira iktidar yaşayabilmek için inşaat işi için üretilmiş kanunların eylemsel hale geçmesine müsaade etmemektedir.

7 Mayıs 1934 tarihinde gerçekleşen 48. Birleşim'de² meclisin gündem konusu, Nafia memur ve müstahdemlerinin yapmalarının yasak olduğu işler hakkındadır. Kanun iktidarın korku odaklarından birini açıkça göstermektedir. Devlet mensubu olmuş birinin, devlet dışında başka bir kuruma ya da kuruluşa devlet işleri hakkında bilgi verecek olmasıdır. Söz konusu kanun hakkında fikir beyan eden milletvekillerinin hepsi, söz konusu kanunun iyiliğinden ve gerekliliğinden bahsetmiş, söz konusu kanunla devlet aleyhine olabilecek her türlü yolsuzluğun önüne geçilebileceği ifade edilmiştir. Özellikle de Nafia Vekaleti'nde çalışan mühendislerin, devletten ayrılıp özel şirketlerde

---

¹ 68. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:184.

² 48. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:203.

çalışmasının önü kapatılmaya çalışılmıştır. Hatta bu kişilerin vatanperver ve hamiyetli insanlar olamayacağı belirtilmiştir. Bu durum devlet dışında çalışmanın neredeyse vatan hainliği olabileceği olarak algılandığını göstermektedir.

14 Mayıs 1934 tarihinde gerçekleşen 51. Birleşim'de¹ milletvekilleri tarafından tartışılan konu Müzayede ve Münakasa Kanunu'dur. Kanun tasarısı hakkında milletvekillerinden görüş bildiren olmamıştır.

26 Mayıs 1934 tarihinde gerçekleşen 57. Birleşim'de² Nafia Vekaleti'nin merkez ve taşra teşkilatı görüşülmüştür. Görüşmeler sırasında, Nafia Vekaleti'nin ülke için önemi defalarca vurgulanmıştır. Vekaletin Osmanlı döneminde sadece bir büro olduğu, oysa cumhuriyet döneminde ise vekaletin Avrupa ülkelerindeki kurumların derecesine çıkartıldığı belirtilmiştir. Görülüyor ki iktidarın kurumsal olarak da hedefi Avrupa kurumsallığıdır.

27 Mayıs 1934 tarihinde gerçekleşen 58. Birleşim'in³ gündem konusu 1934 yılı bütçesidir. 1934 yılı bütçesi 173 milyon 505 bin 930 lira olarak belirlenmiştir. Bütçeden Nafia Vekaleti'ne düşen pay 14 milyon 388 bin 893 liradır. Oransal olarak bakıldığında Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin %8'idir. 1934 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaata ayrılan kısım 14 076 120 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %8'idir. Genel bütçeden inşaata ayrılan kısım çalışma kapsamı içerisinde incelenilen bir önceki yıl olan 1933 yılına göre %2 oranında bir artış göstermiştir. İnşaat alanına yapılan harcamanın yaklaşık %74'lük kısmı önceki yıllarda olduğu gibi sadece Demiryolu inşaatına harcanmıştır.

Yukarıda ele alınan tüm birleşimler aşağıda sıralanan başlıklar altında değerlendirildiğinde şu bulgulara ulaşılmıştır:

İnşa-inşaat: IV. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde inşa-inşaat kelimeleri toplamda 658 kez kullanılmıştır. IV. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

---

¹ 51. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:206.

² 57. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:207.

³ 58. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:209.

- 27. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 57 kez kullanılmıştır. 1931 yılı bütçe görüşmelerinde ve ilgili tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.¹
- 34. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 40 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğü'nün 1931 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında, Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1931 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında, Konya Ovası Sulama İdaresi 1931 yılı bütçe tutanaklarında, inşaat işi ve mühendis tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 40. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 81 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü 1933 yılı bütçe görüşmelerinde ve ilgili tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.³
- 43. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 50 kez kullanılmıştır. Ankara Şehri İmar Müdürlüğü 1933 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında, Yüksek Mühendis Mektebi 1933 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında, inşaat işi ve mühendis tanımı olarak kullanılmıştır.⁴
- 50. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 62 kez kullanılmıştır. 1933 yılı bütçe görüşmelerinde ve ilgili tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁵
- 68. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 64 kez kullanılmıştır. Yapı ve Yollar ile ilgili kanun tasarısı hakkındaki görüşmelerde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁶
- 48. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 1 kez kullanılmıştır. Nafia memurlarının yapmasının yasak olduğu işler hakkındaki görüşmelerde inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁷
- 51. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 77 kez kullanılmıştır. Artırma ve Eksiltme kanun tasarısı ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁸

¹ TBMM ZC, D:4, C:3, S:76, 7, 19, 33, 35, 40-43, 49-50, 87, 111, 114, 156, 176, 178, 34, 36, 59, 71, 86, 102-104, 110-113, 125, 132-133, 163.

² TBMM ZC, D:4, C:3, S:305, 306, 308, 310, 328, 157-159, 165-166, 1, 220-222.

³ TBMM ZC, D:4, C:14, S:85, 87, 92, 93, 95, 97, 4-8, 11, 13-16, 22-35, 41, 45-46.

⁴ TBMM ZC, D:4, C:14, S:115, 116, 118, 140, 3, 4, 4, 6, 11, 15, 16, 24-26, 29, 32, 39.

⁵ TBMM ZC, D:4, C:15, S:81, 16, 24, 29, 39, 63, 82-84, 91, 137-142, 183, 186, 211, 217, 253-256, 262-265, 275-276, 286, 292.

⁶ TBMM ZC, D:4, C:16, S:132, 140-145, 149, 152-159, 4, 5, 12, 1, 6, 2, 3-4, 7, 12, 22, 24, 26, 28, 30, 32-33, 42, 48.

⁷ TBMM ZC, D:4, C:22, S:79.

⁸ TBMM ZC, D:4, C:22, S:116, 117, 119, 120, 122, 125, 126, 128, 2, 4-7, 10, 14-15, 22-24, 32-35, 42-55.

- 57. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 137 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti merkez ve taşra teşkilatı kanun tasarısı ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda inşaat işi ve reislik adı olarak kullanılmıştır.¹
- 58. Birleşim: İnşa-inşaat kelime çifti 89 kez kullanılmıştır. 1934 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında inşaat işi olarak kullanılmıştır.²

Mimar: IV. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimar kelimesi toplamda 39 kez kullanılmıştır. IV. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 27. Birleşim: Mimar kelimesi 8 kez kullanılmıştır. 1931 yılı bütçe raporları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.³
- 43. Birleşim: Mimar kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Ankara Şehri İmar Müdürlüğü'nün 1933 yılı bütçe raporlarında memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁴
- 50. Birleşim: Mimar kelimesi 8 kez kullanılmıştır. 1933 yılı bütçe raporları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.⁵
- 68. Birleşim: Mimar kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Yapı ve yollar hakkında kanun tasarısı tutanakları içerisinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 48. Birleşim: Mimar kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Hizmetten ayrılan memur ve müstahdemlerin yapmaya yasaklı oldukları işler hakkındaki kanun tasarısı tutanakları içerisinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 51. Birleşim: Mimar kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Müzayede ve Münakasa Kanunu tasarısı tutanakları içerisinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸

---

¹ TBMM ZC, D:4, C:22, S:246, 251, 254, 262, 264-270, 5-8, 2, 14, 2, 4, 7, 10-13, 19-22, 25, 2-24, 30, 33-34, 40.

² TBMM ZC, D:4, C:22, S:303, 310, 311, 326, 328, 10, 15, 18-20, 1, 6, 26, 40, 42, 63, 69, 79, 85-86, 121-122, 124-125, 131, 133-135, 145, 147, 155, 157, 166, 172, 178, 180, 205, ek211, 232, 249, 253-254, 261, 293, 302-303, 310, 312-315.

³ TBMM ZC, D:4, C:3, S:45, 68, 70, 87-88, 132.

⁴ TBMM ZC, D:4, C:14, S:C cetveli, 1.

⁵ TBMM ZC, D:4, C:15, S:39, 45, 50, 63, 65, 292.

⁶ TBMM ZC, D:4, C:16 S:155, 32.

⁷ TBMM ZC, D:4, C:22 S:78, 3, 5.

⁸ TBMM ZC, D:4, C:22 S:7, 53.

- 57. Birleşim: Mimar kelimesi 12 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin merkez ve taşra teşkilatı hakkında kanun tasarısı tutanakları içerisinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 58. Birleşim: Mimar kelimesi 10 kez kullanılmıştır. 1934 yılı bütçe raporları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.²

Mimarlık: IV. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimarlık kelimesi toplamda 1 kez kullanılmıştır. Kelime Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1933 yılı bütçesinin görüşüldüğü 43. Birleşim'de meslek tanımı olarak kullanılmıştır.

Mimari: IV. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimari kelimesi toplamda 10 kez kullanılmıştır. IV. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 34. Birleşim: Mimari kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1931 yılı bütçe raporlarında şube ve mektep olarak kullanılmıştır.³
- 68. Birleşim: Mimari kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Yapı Yollar Kanunu tasarısı görüşmelerinde durum ve biçim anlamlarında kullanılmıştır.⁴
- 57. Birleşim: Mimari kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti merkez ve taşra teşkilatı kanun tasarısı hakkındaki görüşmelerde ve ilgili tutanaklarda tarz ve birlik adı olarak kullanılmıştır.⁵

İmar: IV. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde imar kelimesi toplamda 203 kez kullanılmıştır. IV. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 27. Birleşim: İmar kelimesi 2 kez kullanılmıştır. 1931 yılı bütçe tutanakları içerisinde Ankara Şehri imar masrafı olarak kullanılmıştır.⁶
- 43. Birleşim: İmar kelimesi 22 kez kullanılmıştır. Ankara Şehri imar Müdürlüğü'nün 1933 yılı bütçe tutanakları içerisinde müdürlük adı olarak kullanılmıştır.⁷

---

¹ TBMM ZC, D:4, C:22 S:262, 266, 269, 3, 10, 27, 32-35.

² TBMM ZC, D:4, C:22 S:20, 166, 180, 205, 218, 223, 233-234.

³ TBMM ZC, D:4, C:3 S:210.

⁴ TBMM ZC, D:4, C:16, S:156.

⁵ TBMM ZC, D:4, C:22, S:264, 267, 8, 14, 15.

⁶ TBMM ZC, D:4, C:3, S: 93, 36.

⁷ TBMM ZC, D:4, C:14, S:113-118, 121, 141, 144, 2-5.

- 50. Birleşim: İmar kelimesi 5 kez kullanılmıştır. 1933 yılı bütçe görüşmeleri içerisinde Ankara şehri imar masrafı olarak kullanılmıştır.¹
- 68. Birleşim: İmar kelimesi 116 kez kullanılmıştır. Yapı ve Yollar hakkında kanun tasarısı ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda Ankara Şehri İmar Müdürlüğü adı ve imar işi olarak kullanılmıştır.²
- 48. Birleşim: İmar kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Nafia memur ve müstahdemlerinin yapmasının yasak olduğu işler ile ilgili görüşmelerde ülkenin imarı olarak kullanılmıştır.³
- 51. Birleşim: İmar kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Müzayede ve Münakasa kanunu tasarısı ile ilgili görüşmelerde imar işi olarak kullanılmıştır.⁴
- 57. Birleşim: İmar kelimesi 19 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti merkez taşra teşkilatı hakkındaki kanun tasarısı görüşmeleri ve tutanaklarında ülkenin imarı olarak kullanılmıştır.⁵
- 58. Birleşim: İmar kelimesi 32 kez kullanılmıştır. 1934 yılı bütçe görüşmeleri içerisinde Ankara Şehri İmar Müdürlüğü olarak kullanılmıştır.⁶

Bayındırlık: IV. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde bayındırlık kelimesi kullanılmamıştır.

Nafia: IV. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde nafıa kelimeleri toplamda 544 kez kullanılmıştır. IV. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 27. Birleşim: Nafia kelimesi 22 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 34. Birleşim: Nafia kelimesi 42 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 40. Birleşim: Nafia kelimesi 38 kez kullanılmıştır. Vekalet ve vekil adı olarak kullanılmıştır.

¹ TBMM ZC, D:4, C:15, S:70, 71, 183.

² TBMM ZC, D:4, C:16, S:141, 149-152, 1-48.

³ TBMM ZC, D:4, C:22, S:29, 1.

⁴ TBMM ZC, D:4, C:22, S:114, 128, 5, 23.

⁵ TBMM ZC, D:4, C:2,2 S: 262-267, 1-5, 14-16.

⁶ TBMM ZC, D:4, C:22, S: 297, 308, 311, 316, 334, 337, 3-4, 10, 3, 1-2, 40.

- 43. Birleşim: Nafia kelimesi 12 kez kullanılmıştır. Vekalet ve vekil adı olarak kullanılmıştır.
- 50. Birleşim: Nafia kelimesi 26 kez kullanılmıştır. Vekalet ve vekil adı olarak kullanılmıştır.
- 68. Birleşim: Nafia kelimesi 15 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 48. Birleşim: Nafia kelimesi 98 kez kullanılmıştır. Nafia memur ve müstahdemlerinin yasaklı oldukları işler ile ilgili görüşmelerde nafia işleri olarak kullanılmıştır.¹ Ayrıca vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 51. Birleşim: Nafia kelimesi 15 kez kullanılmıştır. Müzayede ve münakasa kanunu ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda nafia ve fen işleri olarak kullanılmıştır.²
- 57. Birleşim: Nafia kelimesi 224 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti merkez ve taşra teşkilatı ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda nafia işleri ve nafia eserleri olarak kullanılmıştır.³ Ayrıca, vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 58. Birleşim: Nafia kelimesi 52 kez kullanılmıştır. 1934 yılı bütçe görüşmelerinde nafia programı olarak kullanılmıştır.⁴ Ayrıca vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.

Müteahhit: IV. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde müteahhit kelimesi toplamda 86 kez kullanılmıştır. IV. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 27. Birleşim: Müteahhit kelimesi 10 kez kullanılmıştır. 1931 yılı bütçe tutanaklarında kullanılmıştır.⁵
- 40. Birleşim: Müteahhit kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü'nün 1933 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında kullanılmıştır.⁶

¹ TBMM ZC, D:4, C:22 S:74, 79.

² TBMM ZC, D:4, C:22 S:121, 32-35.

³ TBMM ZC, D:4, C:22 S: 263-269, 2, 8-13.

⁴ TBMM ZC, D:4, C:22, S:310.

⁵ TBMM ZC, D:4, C:3, S:11, 19, 27, 134, 179, 171.

⁶ TBMM ZC, D:4, C:14, S:92, 26, 31.

- 43. Birleşim: Müteahhit kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Ankara Şehri İmar Müdürlüğü'nün 1933 yılı bütçe görüşmelerinde kullanılmıştır.¹
- 50. Birleşim: Müteahhit kelimesi 8 kez kullanılmıştır. 1933 yılı bütçe görüşmelerinde kullanılmıştır.²
- 48. Birleşim: Müteahhit kelimesi 12 kez kullanılmıştır. Nafia memur ve müstahdemlerinin yapmalarının yasak olduğu işler ile ilgili görüşme ve tutanaklarda kullanılmıştır.³
- 51. Birleşim: Müteahhit kelimesi 43 kez kullanılmıştır. Müzayede ve münakasa kanunu ile ilgili görüşme ve tutanaklarda kullanılmıştır.⁴
- 57. Birleşim: Müteahhit kelimesi 1 kez kullanılmıştır. İnhisarlar İdaresi'nin 1934 yılı bütçe tutanaklarında kullanılmıştır.⁵
- 58. Birleşim: Müteahhit kelimesi 7 kez kullanılmıştır. 1934 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında kullanılmıştır.⁶

Müteahhitlik: IV. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde müteahhitlik kelimesi kullanılmamıştır.

Mühendis: IV. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mühendis kelimesi toplamda 310 kez kullanılmıştır. IV. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 27. Birleşim: Mühendis kelimesi 15 kez kullanılmıştır. 1931 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 34. Birleşim: Mühendis kelimesi 62 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları Umum Müdürlüğü'nün ve Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1931 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁸

¹ TBMM ZC, D:4, C:14, S:136.

² TBMM ZC, D:4, C:15, S:24, 100, 139, 328.

³ TBMM ZC, D:4, C:22, S:78, 79, 1, 4, 5.

⁴ TBMM ZC, D:4, C:22, S:124, 4, 7, 12, 26-31, 48-57, 63, 64.

⁵ TBMM ZC, D:4, C:22, S:9.

⁶ TBMM ZC, D:4, C:22, S:11, 201, 272, 312.

⁷ TBMM ZC, D:4, C:3, S:67, 93-94, 99, 108, 112.

⁸ TBMM ZC, D:4, C:3, S:324, 325, 347, 160, 164, 171-172, 182-183, 192, 209-212, 221, 228.

- 40. Birleşim: Mühendis kelimesi 16 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü'nün 1933 yılı bütçe tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 43. Birleşim: Mühendis kelimesi 46 kez kullanılmıştır. Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1933 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek ve mektep tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 50. Birleşim: Mühendis kelimesi 16 kez kullanılmıştır. 1933 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 68. Birleşim: Mühendis kelimesi 10 kez kullanılmıştır. Yapı ve Yollar ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁴
- 48. Birleşim: Mühendis kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Nafia memur ve müstahdemlerinin yapmalarının yasak olduğu işler ile ilgili görüşmelerde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 51. Birleşim: Mühendis kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Müzayede ve münakasa kanunu tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 57. Birleşim: Mühendis kelimesi 88 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti merkez ve taşra teşkilatı ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 58. Birleşim: Mühendis kelimesi 50 kez kullanılmıştır. 1934 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁸

Mühendislik: IV. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mühendislik kelimesi toplamda 8 kez kullanılmıştır. IV. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 27. Birleşim: Mühendislik kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1931 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında yol mühendislikleri başlığı olarak kullanılmıştır.⁹

¹ TBMM ZC, D:4, C:14, S:88, 12, 48-50, 57-60, 75-79.

² TBMM ZC, D:4, C:14, S:115, 119-121, 141, 149, 3-8.

³ TBMM ZC, D:4, C:15, S:55, 70-72, 131-133, 260.

⁴ TBMM ZC, D:4, C:16, S:152, 155, 5, 32.

⁵ TBMM ZC, D:4, C:22, S:77-80, 3, 5.

⁶ TBMM ZC, D:4, C:22 S:7.

⁷ TBMM ZC, D:4, C:22, S:265, 266, 269, 3-4, 8-10, 22-41.

⁸ TBMM ZC, D:4, C:22, S:302, 304, 20, 6, 11-12, 128, 136, 181, 225, 240-246, 302-306.

⁹ TBMM ZC, D:4, C:3, S:94.

- 40. Birleşim: Mühendislik kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü'nün 1933 yılı bütçe görüşmelerinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 43. Birleşim: Mühendislik kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1933 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 50. Birleşim: Mühendislik kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1933 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında yol mühendislikleri başlığı olarak kullanılmıştır.³
- 57. Birleşim: Mühendislik kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti merkez ve taşra teşkilatı ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁴

IV. Dönem içerisinde okunan hükümet programında dünyada yaşanan ekonomik sıkıntı vurgulanmıştır.

Kullanım sıklığı grafiği ve tablosuna bakıldığında ise, çalışma kapsamında incelenmiş olan *inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, bayındırlık, nafıa, müteahhit, müteahhitlik, mühendis ve mühendislik* anahtar kelimelerinin, TBMM III. Dönem'i içerisinde yoğunlaştığı tarih aralıkları gözlemlenebilmektedir. Bu bağlamda:

IV. Dönem-I. Yasama Yılı içerisinde: 3 Mayıs 1928 ile 24 Mayıs 1928 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında

- IV. Dönem-Olağanüstü Yasama Yılı içerisinde: 14 Temmuz 1931 ile 25 Temmuz 1931 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, 1931 yılı bütçe görüşmelerinin gerçekleştiği anlaşılmaktadır.
- IV. Dönem- I. Yasama Yılı içerisinde: 12 Mayıs 1932 ile 30 Mayıs 1932 ve 20 Haziran 1932 ile 27 Haziran 1932 tarih aralıklarında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralıklarının verilerine bakıldığında, 1932 yılı bütçesinin görüşüldüğü anlaşılmaktadır.

¹ TBMM ZC, D:4, C:14, S:88.

² TBMM ZC, D:4, C:14, S:120, 7.

³ TBMM ZC, D:4, C:15, S:70.

⁴ TBMM ZC, D:4, C:22, S:4, 39.

- IV. Dönem- II. Yasama Yılı içerisinde: 27 Mart 1933 ile 29 Mayıs 1933 ve 15 Mayıs 1933 ile 12 Haziran 1933 tarih aralıklarında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralıklarının verilerine bakıldığında, eski yıllara ait kesin bütçe hesaplarının görüşüldüğü anlaşılmaktadır.
- IV. Dönem- III. Yasama Yılı içerisinde: 7 Mayıs 1934 ile 18 Haziran 1934 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, sık kullanıma sebebinin nafıa kelimesinin kullanım şekline kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Kelime, vekalet ve vekil tanımlaması olarak muhtelif evrakta yinelenmiştir.
- IV. Dönem- IV. Yasama Yılı içerisinde: 13 Aralık 1934 ile 23 Aralık 1934 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, ortak bir gündem konusu olmadığı, birbirinden bağımsız gündem konularının müzakere edildiği anlaşılmaktadır.

IV. Dönem'in çalışmasını sürdürdüğü 1931 ile 1934 yıllar, dünyanın içinde bulunduğu ekonomik krizin ülkeyi etkilememesi için tedbirlerin alındığı yıllar olmuştur. Bütçe görüşmelerinde de belirtildiği gibi, krizin etkisini en aza indirmek için öncelikli bayındırlık sahasındaki işler yavaşlatılmıştır. IV. Dönem'de yaşanmaya başlayan ilginç durumlardan biri, iktidar mensuplarının cumhuriyetin 10. yılında iktidara yönelik eleştirilerin başlamış olmasıdır. Örneğin kimi milletvekilleri demiryolu siyasetinin yeniden gözden geçirilmesini hatta mevcut siyasetten vazgeçilip kara yolu siyasetinin benimsenmesi önermiş, kimi milletvekilleri de iktidarın modern Türkiye ile özdeşleştirdiği Ankara özelinde kurulmuş olan Ankara İmar Müdürlüğü'nün kapatılması önerisini getirmişlerdir. 10 yılını tamamlayan Cumhuriyet Türkiye'sinde yeni ideolojik söylemler varlığını göstermeye başlamıştır.

4.5 TBMM V. Dönemi

TBMM'nin V. Dönemi 1 Mart 1935 tarihinde başlayıp 27 Ocak 1939 tarihinde sonlanmıştır. V. Dönem içerisinde 1 olağanüstü yasama yılı ve 4 yasama yılı ile toplamda 5 yasama yılı ve 318 birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimler içerisinde aşağıdaki çizelgede belirtilenler, çalışmanın anahtar kelimeleri toplamının alt değer kabul edilen 100 birimin üzerinde olmasından dolayı çalışma kapsamına alınmıştır.

Çizelge 4.6 TBMM V.Dönemi içerisinde çalışma kapsamına alınan birleşimler.

Yasama Yılı	Birleşim	Tarih
Olağanüstü Yasama Yılı		
	23. Birleşim	4 Mayıs 1935
	27. Birleşim	22 Mayıs 1935
	38. Birleşim	14 Haziran 1935
I. Yasama Yılı (100 birimi geçen birleşim bulunmadığından, I. Yasama Yılı içerisinde herhangi bir birleşim, çalışma kapsamına alınmamıştır.)		
II. Yasama Yılı		
	69. Birleşim	31 Mayıs 1937
III. Yasama Yılı		
	64. Birleşim	23 Mayıs 1938
	74. Birleşim	10 Haziran 1938
	75. Birleşim	13 Haziran 1938
	79. Birleşim	22 Haziran 1928
	80. Birleşim	24 Haziran 1938
IV. Yasama Yılı (100 birimi geçen birleşim bulunmadığından, IV. Yasama Yılı içerisinde herhangi bir birleşim, çalışma kapsamına alınmamıştır.)		

Çizelge 4.6'da belirtilen birleşimlerde, milletvekilleri tarafından yapılan tartışmalar irdelendiğinde TBMM V. Dönemi'ndeki iktidar aktörlerinin, çalışma kapsamında ele alınan anahtar kelimeleri nasıl değerlendirdikleri gözlenebilmektedir.

4 Mayıs 1935 tarihinde gerçekleşen 23. Birleşim'de¹ iktidar aktörleri tarafından tartışılan konu, Yüksek Mühendis Mektebi ile ilgili kanunun 1. Maddesine ek yapılması ile ilgilidir. Kanun maddesine yapılan ek maddeye göre, Yüksek Mühendis Mektebi, Nafia Vekaleti tarafından atanan bir müdürle idare edilecektir.

23. Birleşim'de ayrıca, mimar ve mühendis kelimelerinin sıklıkla kullanılmasına sebep olan ancak içerik açısından çalışma kapsamında olmayan Vergi Kanunu da görüşülmüştür. Söz konusu kanun serbest meslek sahiplerinin ödeyecekleri vergi miktarları ile ilgilidir.

22 Mayıs 1935 tarihinde gerçekleşen 27. Birleşim'de² 1935 yılı bütçesi görüşülmüştür. 1935 yılı bütçesi 195 milyon 011 bin 053 lira olarak belirlenmiştir. Genel bütçeden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım 12 milyon 440 bin 005 liradır. Oransal olarak bakıldığında Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin %6'sıdır. Bu oran bir önceki yıla göre %2'lik bir düşüş göstermiştir. 1935 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları

¹ 23. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:224.

² 27. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:225.

içerisinden inşaat ile ilgili olan kısımların toplamı 12 588 595 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %6'sıdır. Genel bütçeden inşaata ayrılan kısım çalışma kapsamı içerisinde incelenilen bir önceki yıl olan 1934 yılına göre %2 oranında bir düşüş göstermiştir. İnşaat alanına yapılan harcamanın yaklaşık %62'lik kısmı önceki yıllarda olduğu gibi sadece Demiryolu inşaatına harcanmıştır.

14 Haziran 1935 tarihinde gerçekleşen 38. Birleşim'de¹ milletvekillerinin çalışma kapsamında müzakere ettiği konu, Nafia Vekaleti'nin teşkilat ve görevlerine dair olan kanuna ek yapılmasıdır. Nafia Vekaleti teşkilatına dair ek kanun maddeleri içerisinde 4. Madde çalışma içeriği açısından önemlidir. Zira söz konusu maddenin kabul ediliş tarihi olan 1935 yılına kadar ülkede her kurum kendi inşaat faaliyetini sürdürmektedir ki bu durum çalışmanın bu noktasına kadar incelenmiş olan bütçe fasıllarından gözlemlenebilmektedir. Ancak bu kanun maddesi ile birlikte kurumların inşa ve tamir işleri artık tek merkezden yani Nafia Vekaleti'nden yürütülmesi planlanmaktadır. Bu durum dönemin Türkiye'sinde bayındırlık kavramının sadece demiryolu-yol-sulama işleri olarak algılanmasından farklı daha geniş bir anlam kazandığının göstergesidir. Artık bayındırlık kavramı sadece alt yapı hizmeti olarak algılanmamakta, bina inşaatı olarak da kabul edilmektedir.

31 Mayıs 1937 tarihinde gerçekleşen 69. Birleşim'de² müzakere edilen gündem konusu, Ankara Şehri İmar Müdürlüğü'nün Ankara Belediyesi'ne devri olmuştur. İktidarın yeni Türkiye Cumhuriyeti için yaratmak istediği kent imgesinin örneği olan Ankara'nın planlanması için kurulmuş olan Ankara İmar Müdürlüğü 1937 yılında Ankara Belediyesine devredilmek istenmektedir. Bu durum akla, Cumhuriyetin ilanından on dört yıl sonra, iktidarın Ankara üzerine inşa ettiği meşruiyet hayalinin bir noktada zayıflamış olabileceği fikrini getirmektedir.

23 Mayıs 1938 tarihinde gerçekleşen 64. Birleşim'de³ 1938 yılı bütçesi görüşülmüştür. 1938 yılı bütçesi 249 milyon 954 bin 020 lira olarak belirlenmiştir. Bütçe içerisinde Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım 8 milyon 892 bin 040 lira olarak belirlenmiştir. Oransal olarak bakıldığında bu miktar genel bütçenin yaklaşık olarak yüzde dördüdür. 1938 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat işlerine ayrılmış olan miktar 10

¹ 38. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:233.

² 69. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:235.

³ 64. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:239.

625 640 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %4'üdür. Genel bütçeden inşaata ayrılan kısım çalışma kapsamı içerisinde incelenilen bir önceki yıl olan 1935 yılına göre %2 oranında bir düşüş göstermiştir. İnşaat alanına yapılan harcamalar içerisinde büyük oranlı bir masraf faslı olmamış, harcamaların %37'lik kısmı Nafia Vekaleti fasılları içerisinde geçen ülkenin tüm vekalet ve genel müdürlüklerinin inşaatlarının toplandığı 735. Fasılda olmuştur.

10 Haziran 1938 tarihinde gerçekleşen 74. Birleşim'de¹ milletvekillerinin müzakere ettiği konu Mühendis ve Mimarlık hakkında kanun tasarısıdır. Görüşmeler sırasında Trabzon Milletvekili Mitat Aydın, bir memleketteki gelişmişlik ve tekniğin o memleketteki mühendis ve teknik bilgi sahibi teknisyenlerin sayıları ve başarılarıyla ölçüldüğünü, belirtmiştir. 1930'larda oldukça olağan bir durum olan, kişi ya da kuruma kutsal görev yükleme alışkanlığı milletvekilinin mühendislik mesleği hakkındaki yorumundan açıkça görülmektedir. İncelenilen başka birleşimlerde, imara, şehirlere, demiryollarına atfedilen ülke gelişmişliğini gösterme görevi, 74. Birleşim'de mühendis mesleğine yüklenmiştir.

Mimarlık mesleği ile ilgili olarak da Konya Milletvekili Osman Şevki Uludağ bir değerlendirme yapmıştır. Milletvekili hükümetin o güne kadar mühendislik ve mimarlık mesleklerini himaye etmediğini ancak mühendislik mesleğinin toplumda bir yer edindiğini ama mimarlık mesleğinin ise herkes tarafından yapıldığını, mühendisin de mimar olduğunu, marangozun da mimar olduğunu, dülgerin de mimar olduğunu kısaca eline keser alan herkesin mimarlık işini yaptığını, hatta mimarların kendi meslek isimlerini beğenmeyip kendilerine arşitekt dediklerini belirtmiştir. Milletvekili ayrıca ülkede yüksek mimar olarak isimlendirilen bir mesleğin olamayacağını, çünkü Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezunlara yüksek mimar dendiğini oysa söz konusu okulda heykel, resim gibi mimarlığın da sadece bir şube olduğunu, ülkenin tam imarında önemli görev alacak olan mimarın iptidai sanatlar arasında zikredildiğini, bu sebepten aslında ülkede yüksek mimar bulunamayacağını belirtmiştir. Ayrıca milletvekili okuldan yeni mezun birine yüksek mimar denilemeyeceğini, yükseklik sıfatı için önce kurs görülmesi gerektiği, ardından asistanlık yapılması gerektiği, en son olarak da baş asistan olunması gerektiğini belirtmiştir. Bu noktada ilginç olan bu konuşmayı yapan

---

¹ 74. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:248.

milletvekilinin tıp doktoru olmasıdır. Milletvekili mimarlık mesleğinin akademik işleyişini kendi mesleği üzerinden değerlendirmiştir. Mimarlık mesleğinin başka bir meslek üzerinden değerlendiriliyor olması dahi, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde mimarlık mesleğinin aslında henüz tutarlı bir karşılığının olmadığını, bu tutarsız durum karşısında iktidarın mimarlık mesleğini yeniden biçimlendirme işine giriştiğini işaret etmektedir. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde mimarın yeniden biçimlendirilmesini, 2 Haziran 2009 tarihinde Osmanlı Bankası Müzesi'nde gerçekleşen "Türkiye'de Ulusalçılık ve Mimarlık" adlı sempozyumda, "Mimar Müellifin İcadı, Mesleğin Fethi, Ulusun İnşası" başlıklı konuşması ile Uğur Tanyeli [103] şöyle açıklamaktadır: "...Bir yapının maddi olarak inşasını gerçekleştirenle o yapının zihinsel inşasını gerçekleştirenler başka kişilerdir. Bunu bu kadar açık bir biçimde 15. yy'da anlatan birisi var karşımızda. Türk mimarlık tarihi ise bu meseleyi görmemek için üstün bir çaba harcar. Tarihteki bütün mimarları aynı kategoride değerlendirmek gibi bir hüner gösterebiliriz. Mimarın tarihini görmek istemeyiz. Bu görmeme ısrarı bilinçli olarak var edilmiş gibi görünüyor. 'Meslek Türklerin elindeyken bir süre sonra gayr-i müslimlerin eline geçti. Erken Cumhuriyet döneminde bu süreç tersine çevrilerek meslek yeniden fethedilmelidir' anlatısı inşa edildi. Ortada aslında geri alınan bir şey de yok, yeniden inşa edilen bir mimar kimliği var. Müellif mimar olarak adlandırılan bir insan tipinin inşa edildiğini görüyoruz... Erken Cumhuriyet döneminde 1930'lardan itibaren diplomasız kalfaların hareket alanına da kısıtlamalar getiriliyor... Yeni doğan Türk mimar kuşağı kalfalarla karıştırılmak istenmiyor. Ulusalçı bir yeniden fethin kahramanı olmak istiyorlar. Önceki dönemin yaptıkları işi esnaflık olarak niteliyorlar ve kendilerini daha farklı görüyorlar." Tanyeli'nin de işaret ettiği gibi 1930'lar Türkiye'sinde mimar kimliği, İktidarın ürettiği kanunlarla yeniden inşa edilmeye başlanıyor, özellikle Tanyeli'nin belirttiği diploma sorunu 74. Birleşim'de müzakere edilen Mühendislik ve Mimarlık ile ilgili kanun tasarısında açıkça görülmektedir. Zira kanun mesleğin sınırlarından öte, mesleğin diploma ile sınırlı akademik eğitimi üzerine kurulmuştur.

13 Haziran 1938 tarihinde gerçekleşen 75. Birleşim'de¹ çalışma bağlamında incelenilen konu, yüksek mühendis ve teknik okul mezunlarının mecburi hizmetleri ile ilgilidir. Söz konusu konu ile ilgili çıkartılmak istenen kanuna göre, yüksek mühendis okulunu

---

¹ 75. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:254.

bitirenler sekiz yıl, teknik okulu bitirenler altı yıl devlete mecburi hizmet yapacaklardır. İktidarın meslekleri devlet mekanizması içerisinde istihdam etme pratiği, bir noktada devletçi ideolojinin göstergesi olabileceği gibi, belki başka bir bakış açısıyla iktidarın korku odaklarından birini de göstermektedir. İktidar devletçi ideolojinin arkasına sığınmakta ve ihtiyaç duyduğu ya da duymadığı teknik meslek sahiplerinin kendi dışında çalışıp devlet işlerin alternatif olabilecek güç odakları üretmesini engellemektedir. Erkin mecburi hizmet pratiğindeki temel hedefi kendisine ait kurumsal yapının ülkede tekil olmasını istemesidir.

22 Haziran 1938 tarihinde gerçekleşen 79. Birleşim'de¹ İstanbul Elektrik Şirketi'nin devlet tarafından satın alınması ile ilgili kanun tasarısı görüşülmüştür. İstanbul Elektrik Şirketi'nin satın alınması dönemin devletçi ideolojisini açıkça göstermektedir. Bu noktada Trabzon Milletvekili Mitat Aydın'ın devletleştirme konusundaki yorumu ilginçtir. Milletvekili, ülkede milli iktisat ruhu ile çalışan her yabancı şirkete yer olacağını belirtmiştir. Yaptığı işten kazanç elde etmeyi düşünen yerli ya da yabancı bir kuruluşun, devlet çıkarını kendi çıkarından ön planda tutacağını hayal edilmesi aslında ne kadar katı bir devletçilik anlayışına sahip olduğunu göstermektedir.

24 Haziran 1938 tarihinde gerçekleşen 80. Birleşim'de² müzakere edilen konu, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme İdaresi'nden ayrılıp Nafia Vekaleti'ne bağlanan inşaat dairesinin görevleri hakkındadır. Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme İdaresi'nin inşaat dairesinin tüm yetki ve görevleri Nafia Vekaleti'ne bağlanmıştır. Diğer vekaletlerin ve müdürlüklerin inşaat ve tamirat işlerinin de Nafia Vekaleti'ne bağlanması ile Nafia Vekaleti kurulduğu yıllardaki kaygan zemininden artık tamamen sıyrılmış, iktidarın/erkin ülkedeki bayındırlık etkinliklerinin en önemli baş aktörü olmuştur.

Yukarıda ele alınan tüm birleşimler aşağıda sıralanan başlıklar altında değerlendirildiğinde şu bulgulara ulaşılmıştır:

İnşa-inşaat: V. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde inşa-inşaat kelimeleri toplamda 464 kez kullanılmıştır. V. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

¹ 79. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s: 255.

² 80. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:257.

- 23. Birleşim: İnşa-İnşaat kelime çifti 16 kez kullanılmıştır. İnhisarlar Umum Müdürlüğü 1935 yılı bütçe tutanaklarında, Evkaf Umum Müdürlüğü 1934 yılı bütçesine ek yapılması hakkındaki tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.¹
- 27. Birleşim: İnşa-İnşaat kelime çifti 93 kez kullanılmıştır. 1935 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.²
- 38. Birleşim: İnşa-İnşaat kelime çifti 89 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti teşkilat ve görevleri ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.³
- 64. Birleşim: İnşa-İnşaat kelime çifti 131 kez kullanılmıştır. 1938 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁴
- 74. Birleşim: İnşa-İnşaat kelime çifti 11 kez kullanılmıştır. Mühendis ve mimarlık hakkındaki kanun tasarısı ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁵
- 75. Birleşim: İnşa-İnşaat kelime çifti 9 kez kullanılmıştır. Yüksek mühendis ve teknik okul mezunlarının mecburi hizmetleri hakkındaki kanun tasarısı ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁶
- 79. Birleşim: İnşa-İnşaat kelime çifti 20 kez kullanılmıştır. Yeniden yapılacak su işleri ile ilgili tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁷
- 80. Birleşim: İnşa-İnşaat kelime çifti 95 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'ne bağlanan inşaat idaresinin görevleri hakkındaki görüşmelerde ve tutanaklarda, idare adı ve inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁸

Mimar: V. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimar kelimeleri toplamda 174 kez kullanılmıştır. V. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

¹ TBMM ZC, D:5, C:3, S:40, 42, 45, 46, 1, 3, 3, 10, 17, 20.

² TBMM ZC, D:5, C:3, S:158, 160, 165, 172, 3, 6, 25, 29, 32-33, 38-39, 58, 65, 71, 81, 88, 93, 106, 122, 125, 128, 130, 137-142, 151, 154, 162-163, 170, 173, 179, 185, 187, 213, 218, 232, 241, 250, 260, 265-67, 276, 295, 297, 310, 321, 326, 328-331 .

³ TBMM ZC, D:5, C:4, S:196-201, 206, 226, 12, 16, 18, 20-21, 27, 29-32, 35, 1-6, 8, 10, 12-13, 1, 3, 4, 11, 1-2, 10, 12.

⁴ TBMM ZC, D:5, C:25, S: 112, 113, 115, 118-120, 123, 136, 13, 15, 25, 28, 33-37, 41-42, 46-48, 55, 61, 63, 65, 90-91, 4-5, 31, 46-47, 66, 72, 99, 134, 140, 143, 145-149, 158, 162-163, 183, 186-187, 190, 197-198, 205-206, 208, 233, 242, 269, 302-303, 350, 351, 367, 43, 45, 66, 11, 18, 25.

⁵ TBMM ZC, D:5, C:26, S:65, 69, 58-59, 3, 5, 11.

⁶ TBMM ZC, D:5 C:26, S:114-115, 4, 7, 3.

⁷ TBMM ZC, D:5, C:26, S:238, 239, 260, 265-267, 1, 2-3, 10, 17, 2-3, 6-7.

⁸ TBMM ZC, D:5, C:26, S:290, 296, 299, 302-305, 310, 318, 319, 1-8, 6, 3, 5, 7, 9, 12.

- 23. Birleşim: Mimar kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Kazanç Vergisi hakkında kanun tasarısı içerisinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 27. Birleşim: Mimar kelimesi 14 kez kullanılmıştır. 1935 yılı bütçe raporları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.²
- 38. Birleşim: Mimar kelimesi 37 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti teşkilat ve görevleri hakkındaki kanun tasarısı görüşmelerinde ve tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 64. Birleşim: Mimar kelimesi 19 kez kullanılmıştır. 1938 yılı bütçe raporları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.⁴
- 74. Birleşim: Mimar kelimesi 90 kez kullanılmıştır. Mühendis ve mimarlık hakkında kanun tasarısı görüşmeleri ve ilgili raporları içerisinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 79. Birleşim: Mimar kelimesi 8 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti teşkilat ve görevlerine dair kanun tasarısının tutanakları içerisinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁶

Mimarlık: V. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimarlık kelimesi toplamda 50 kez kullanılmıştır. V. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 64. Birleşim: Mimarlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1938 yılı bütçe tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 74. Birleşim: Mimarlık kelimesi 47 kez kullanılmıştır. Mühendis ve Mimarlık hakkında kanun tasarısı ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸
- 75. Birleşim: Mimarlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Bir önceki tutanak konusunun yazıldığı bölümde kullanılmıştır.⁹

¹ TBMM ZC, D:5, C:3 S:5, 8-13.

² TBMM ZC, D:5, C:3 S:65, 173, 179, 187, 213, 226, 230, 232, 242-243, 252.

³ TBMM ZC, D:5, C:4 S:196, 197, 1, 4-5, 8, 12, 19, 21-22, 6, 6.

⁴ TBMM ZC, D:5, C:25 S:149, 190, 198, 233, 271, 279, 302, 53, 65-66.

⁵ TBMM ZC, D:5, C:26, S:65-67, 1-11.

⁶ TBMM ZC, D:5, C:26 S:1-4.

⁷ TBMM ZC, D:5, C:25, S:257.

⁸ TBMM ZC, D:5, C:26, S:64-67, 1-7, 10-11.

⁹ TBMM ZC, D:5, C:26, S:belirtilmemiş.

- 79. Birleşim: Mimarlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti teşkilat ve görevleri ile ilgili kanun tasarısı tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹

Mimari: V. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimari kelimesi toplamda 11 kez kullanılmıştır. V. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 27. Birleşim: Mimari kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1935 yılı bütçe görüşmelerinde Milletvekili Halil Menteşe'nin konuşması içinde kullanılmıştır.²
- 38. Birleşim: Mimari kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti teşkilatı hakkındaki kanun tasarısı görüşmeleri ve ilgili tutanaklar içerisinde kullanılmıştır.³
- 64. Birleşim: Mimari kelimesi 4 kez kullanılmıştır. 1938 yılı bütçe tutanakları içerisinde Güzel sanatlar Akademisi şubesi olarak kullanılmıştır.⁴
- 74. Birleşim: Mimari kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Mühendis ve Mimarlıkla ilgili kanun tasarısı hakkındaki görüşmelerde ve ilgili tutanaklarda şube adı olarak kullanılmıştır.⁵

İmar: V. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde imar kelimesi toplamda 169 kez kullanılmıştır. V. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 23. Birleşim: İmar kelimesi 7 kez kullanılmıştır. Ankara Şehri İmar Müdürlüğü'nün 1934 yılı bütçe tutanakları içerisinde müdürlük adı olarak kullanılmıştır.⁶
- 27. Birleşim: İmar kelimesi 7 kez kullanılmıştır. Ankara Şehri İmar Müdürlüğü'nün 1931 yılı kesin hesap tutanakları içerisinde müdürlük adı olarak ve 1935 yılı bütçe görüşmeleri içerisinde imar işleri olarak kullanılmıştır.⁷
- 38. Birleşim: İmar kelimesi 27 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin teşkilat ve görevlerine dair kanun tasarısı görüşmelerinde ve tutanaklarında ülkedeki imar işleri olarak kullanılmıştır.⁸

---

¹ TBMM ZC, D:5, C:26 S:3.

² TBMM ZC, D:5, C:3 S:161.

³ TBMM ZC, D:5, C:4 S:196, 4, 8.

⁴ TBMM ZC, D:5, C:25 S:41, 131, 41.

⁵ TBMM ZC, D:5, C:26 S:2, 3, 5.

⁶ TBMM ZC, D:5, C:3, S: 46, 1-3.

⁷ TBMM ZC, D:5, C:3, S:156, 159, 165.

⁸ TBMM ZC, D:5, C:4, S: 196, 197, 2-22.

- 69. Birleşim: İmar kelimesi 114 kez kullanılmıştır. Ankara Şehri İmar Müdürlüğü'nün teşkilat ve görevleri hakkındaki kanun tasarısı görüşmelerinde ve tutanaklarında müdürlük adı ve imar işleri olarak kullanılmıştır.¹
- 64. Birleşim: İmar kelimesi 4 kez kullanılmıştır. 1938 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanakları içerisinde Ankara'nın imar işleri olarak kullanılmıştır.²
- 74. Birleşim: İmar kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Mühendislik ve Mimarlık hakkındaki kanun tasarısı görüşmelerinde ülke imarı olarak kullanılmıştır.³
- 75. Birleşim: İmar kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Orman kanunu hakkındaki görüşmeler içerisinde imar işi olarak kullanılmıştır.⁴
- 79. Birleşim: İmar kelimesi 4 kez kullanılmıştır. İstanbul Elektrik İşleri Umum Müdürlüğü'nün teşkilatı hakkındaki kanun tasarısı görüşmelerinde imar işi olarak kullanılmıştır.⁵
- 80. Birleşim: İmar kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Merkez Bankası ile ilgili kanun tasarısı görüşmelerinde ülkenin imarı olarak kullanılmıştır.⁶

Bayındırlık: V. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde bayındırlık kelimesi toplamda 3 kez kullanılmıştır. V. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 27. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 2 kez kullanılmıştır. 1935 yılı bütçe tutanaklarında memleketin bayındırlığı olarak kullanılmıştır.⁷
- 74. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Mühendislik ve Mimarlık hakkında kanun ile ilgili tutanaklarda bakanlık adı olarak kullanılmıştır.⁸

Nafia: V. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde nafia kelimesi toplamda 733 kez kullanılmıştır. V. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

¹ TBMM ZC, D:5, C:18, S: 423, 424, 435-447, 463, 5, 1-7.

² TBMM ZC, D:5, C:25, S: 120, 45, 53, 11.

³ TBMM ZC, D:5, C:26, S:65.

⁴ TBMM ZC, D:5, C:26, S: 115.

⁵ TBMM ZC, D:5, C:26, S:262.

⁶ TBMM ZC, D:5, C:26, S:319.

⁷ TBMM ZC, D:5, C:3, S:3.

⁸ TBMM ZC, D:5, C:26, S:1.

- 23. Birleşim: Nafia kelimesi 64 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 27. Birleşim: Nafia kelimesi 35 kez kullanılmıştır. 1935 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında nafia programı, nafia işleri, nafia eserleri olarak kullanılmıştır.¹ Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 38. Birleşim: Nafia kelimesi 209 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil, mühendis, müdürlük ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 69. Birleşim: Nafia kelimesi 40 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 64. Birleşim: Nafia kelimesi 43 kez kullanılmıştır. 1938 yılı bütçe tutanakları içinde nafia eserleri olarak kullanılmıştır.² Ayrıca, vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 74. Birleşim: Nafia kelimesi 36 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 75. Birleşim: Nafia kelimesi 75 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 79. Birleşim: Nafia kelimesi 172 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 80. Birleşim: Nafia kelimesi 59 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.

Müteahhit: V. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde müteahhit kelimesi toplamda 4 kez kullanılmıştır. Kelime anlamı olan *yüklenici* olarak kullanılmıştır. Müteahhit kelimesi V. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlerden 27. Birleşim içerisinde kullanılmıştır. Söz konusu birleşime bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 27. Birleşim: Müteahhit kelimesi 4 kez kullanılmıştır. 1935 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında yüklenici anlamında kullanılmıştır.³

Müteahhitlik: V. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde müteahhitlik kelimesi kullanılmamıştır.

¹ TBMM ZC, D:5, C:3, S:160, 165, 139.

² TBMM ZC, D:5, C:25, S:146.

³ TBMM ZC, D:5, C:3, S:16, 209, 328.

Mühendis: V. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mühendis kelimesi toplamda 351 kez kullanılmıştır. V. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır.

- 23. Birleşim: Mühendis kelimesi 23 kez kullanılmıştır. Yüksek Mühendis Mektebi ile ilgili görüşme ve tutanaklarda mektep ve meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 27. Birleşim: Mühendis kelimesi 32 kez kullanılmıştır. 1935 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 38. Birleşim: Mühendis kelimesi 83 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin teşkilat ve görevleri ile ilgili görüşme ve tutanaklarda ve Maden Tetkik Arama Enstitüsü ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 64. Birleşim: Mühendis kelimesi 70 kez kullanılmıştır. 1938 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında mektep, meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁴
- 74. Birleşim: Mühendis kelimesi 100 kez kullanılmıştır. Mühendis ve mimarlık ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 75. Birleşim: Mühendis kelimesi 29 kez kullanılmıştır. Yüksek mühendis ve teknik okulları mezunları ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 79. Birleşim: Mühendis kelimesi 6 kez kullanılmıştır. İstanbul Elektrik Şirketi Satın Alma ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 80. Birleşim: Mühendis kelimesi 8 kez kullanılmıştır. Hava sınıfı mensuplarına verilecek zamlar ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸

Mühendislik: V. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mühendislik kelimesi toplamda 41 kez kullanılmıştır. V. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır.

¹ TBMM ZC, D:5, C:3, S:57, 23-25, 2-5.

² TBMM ZC, D:5, C:3, S:161, 172, 134, 143, 173, 187, 232, 252-257, 320-323.

³ TBMM ZC, D:5, C:4, S:196, 197, 212, 213, 219, 222, 226, 28-29, 1-13, 3-26.

⁴ TBMM ZC, D:5, C:25, S:45, 47-48, 63-64, 66, 103, 109, 146, 149, 190, 209, 257, 279, 281-282, 287, 293-294, 302, 325, 357, 364, 367-368, 27, 58-64.

⁵ TBMM ZC, D:5, C:26, S:55-67, 1-11.

⁶ TBMM ZC, D:5, C:26, S:122-127, 1-5.

⁷ TBMM ZC, D:5, C:26, S:8, 25, 34.

⁸ TBMM ZC, D:5, C:26, S:299, 8.

- 27. Birleşim: Mühendislik kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1935 yılı bütçe görüşmelerinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 38. Birleşim: Mühendislik kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin teşkilat ve görevleri ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 74. Birleşim: Mühendislik kelimesi 31 kez kullanılmıştır. Mühendis ve mimarlık ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 75. Birleşim: Mühendislik kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Orman Umum Müdürlüğü teşkilatı ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁴

V. Dönem içerisinde okunan hükümet programlarından, I. Bayar hükümeti tarafından 1937 yılında okunan hükümet programı, ülkenin bayındırlık ve imar durumu açısından önemli verilere sahiptir. Söz konusu hükümet programında beledi işler ön planda tutulmuş, belediyelerin görev ve sorumluluklarının artırılması gerektiği vurgulanmıştır. Programda özellikle sağlık yapılarının artırılması konusuna değinilmiş, endüstri yapılarının inşa edileceği belirtilmiştir. Cumhuriyetin kuruluşundan beri uygulanan demiryolu siyasetine aynen devam edileceği, bunun yanı sıra karayolu inşaatları için muhtelif kanunlarda tadilat yapılacağı, su işlerinin ön planda tutulacağı belirtilmiştir.

Kullanım sıklığı grafiği ve tablosuna bakıldığında ise, çalışma kapsamında incelenmiş olan *inşa-inşaat*, *mimar*, *mimarlık*, *mimari*, *imar*, *bayındırlık*, *nafia*, *müteahhit*, *müteahhitlik*, *mühendis* ve *mühendislik* anahtar kelimelerinin, TBMM V. Dönem'i içerisinde yoğunlaştığı tarih aralıkları gözlemlenebilmektedir. Bu bağlamda:

- V.Dönem-Olağanüstü Yasama Yılı içerisinde: 4 Mayıs 1935 ile 14 Haziran 1935 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, geçmiş yıllara ait bütçelerle ilgili bilgilerin verildiği ve 1935 yılı bütçesinin konu edildiği görülmektedir.
- V. Dönem- I. Yasama Yılı içerisinde: 25 Mayıs 1936 ile 12 Haziran 1936 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, 1936 yılı bütçesinin görüşüldüğü anlaşılmaktadır.

¹ TBMM ZC, D:5, C:3, S:172.

² TBMM ZC, D:5, C:4, S:196, 197, 3, 10, 13.

³ TBMM ZC, D:5, C:26, S:64-66, 1-7.

⁴ TBMM ZC, D:5, C:26, S:123, 6.

- V. Dönem – II. Yasama Yılı içerisinde: 24 Mayıs 1937 ile 14 Haziran 1937 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, 1937 yılı bütçesinin görüşüldüğü anlaşılmaktadır.
- V. Dönem – III. Yasama Yılı içerisinde: 20 Mayıs 1938 ile 29 Haziran 1938 tarihleri arasında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, 1938 yılı bütçesinin ve geçmiş yıllara ait kesin hesap bilançolarının görüşüldüğü anlaşılmaktadır.
- V. Dönem –IV. Yasama Yılı içerisinde anahtar kelimelerin sıklıkla kullanıldığı bir tarih aralığı saptanmamıştır.

TBMM V. Dönemi'nin görev yaptığı 1935 ile 1939 tarihleri arasında, iktidar bayındırlık işlerini yeniden tanımlamış, belediyelerin görev ve sorumlulukları artırılmış, mühendislik ve mimarlık mesleklerinin hukuksal çerçeveleri belirlenmiş ve ülkede her kurumun kendi bünyesinde yürüttüğü inşaat işleri 1935 yılında Nafia Vekaleti'ne bağlanmıştır. Bu yeni düzenleme ile Nafia Vekaleti, Türkiye'de kamu eliyle yaptırılacak olan bina yapımı işlerinin hemen hemen tamamını üslenmiş olacaktır.

4.6 TBMM VI. Dönemi

TBMM'nin VI. Dönemi 3 Nisan 1939 tarihinde başlayıp 15 Ocak 1943 tarihinde sonlanmıştır. VI. Dönem içerisinde 1 olağanüstü yasama yılı ve 4 yasama yılı ile toplamda 5 yasama yılı ve 313 birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimler içerisinde aşağıdaki çizelgede belirtilenler, çalışmanın anahtar kelimeleri toplamının alt değer kabul edilen 100 birimin üzerinde olmasından dolayı çalışma kapsamına alınmıştır.

Çizelge 4.7 TBMM VI. Dönemi içerisinde çalışma kapsamına alınan birleşimler.

Yasama Yılı	Birleşim	Tarih
Olağanüstü Yasama Yılı		
	14. Birleşim	22 Mayıs 1939
	18. Birleşim	26 Mayıs 1939
	25. Birleşim	12 Haziran 1939
	37. Birleşim	7 Temmuz 1939
I.Yasama Yılı		
	18. Birleşim	27 Aralık 1939
	48. Birleşim	8 Mayıs 1940
	56. Birleşim	27 Mayıs 1940
	65. Birleşim	10 Haziran 1940

II. Yasama Yılı		
	23. Birleşim	30 Aralık 1940
	56. Birleşim	26 Mayıs 1941
	60. Birleşim	30 Mayıs 1941
	76. Birleşim	8 Ağustos 1941
	81. Birleşim	22 Eylül 1941
III. Yasama Yılı		
	62. Birleşim	25 Mayıs 1942
	66. Birleşim	29 Mayıs 1942
	81. Birleşim	14 Ağustos 1942
IV. Yasama Yılı		
	12. Birleşim	2 Aralık 1942
	18. Birleşim	16 Aralık 1942

Çizelge 4.7’de belirtilen birleşimlerde, milletvekilleri tarafından yapılan tartışmalar irdelendiğinde TBMM VI. Dönemi’ndeki iktidar aktörlerinin, çalışma kapsamında ele alınan anahtar kelimeleri nasıl değerlendirdikleri gözlenebilmektedir.

22 Mayıs 1939 tarihinde gerçekleşen 14. Birleşim’de¹ iktidar aktörleri tarafından tartışılan konu 1939 yılı bütçesi olmuştur. 1939 yılı bütçesi 261 milyon 064 bin 192 lira olarak kabul edilmiştir. Bütçeden Nafia Vekaleti’ne ayrılan kısım 8 milyon 143 bin 510 liradır. Oransal olarak bakıldığında genel bütçenin yaklaşık %3’lük kısmı Nafia Vekaleti’ne ayrılmıştır. Bütçe görüşmeleri sırasında genel bütçenin (adi bütçe) yanı sıra 58 milyon tutarında fevkalade tahsisat adı altında ek bir bütçe çıkartıldığı, bu bütçenin yaklaşık 22 milyonluk kısmının nafia işlerine ayrılmış olduğu anlaşılmaktadır. 1939 yılı bütçesinde en fazla ödenek yine ülke savunmasına ayrılmıştır. Ancak bu durum, 1939 yılında Avrupa’da başlayan savaş şartlarından dolayı olağan gözükmemektedir. 1939 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı 10 660 917 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %4’üdür. İnşaat alanına yapılan harcamalar içerisinde büyük oranlı bir masraf faslı olmamış, harcamaların %30’luk kısmı Nafia Vekaleti fasılları içerisinde geçen ülkenin tüm vekalet ve genel müdürlüklerinin inşaatlarının toplandığı 735. Fasılda olmuştur.

26 Mayıs 1939 tarihinde gerçekleşen 18. Birleşim’de² Nafia Vekaleti’nin teşkilat yapısı, görevleri ve 1939 yılı bütçesi görüşülmüştür. Hazırlanan yeni kanun tasarısı ile vekaletin görev tanımı yapılmıştır. Buna göre Nafia Vekaleti ülkede, demiryolları ve limanların

¹ 14. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:260.

² 18. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:268.

inşaatları, su işleri, şose ve köprü işleri, yapı ve imar işleri, nafia şirket ve müesseseleri işleri, genel ve özel kanunlarla sorumlu tutulan işler ve tüm bu işleri yapmaya yetkili fen adamlarının yetiştirilmesi ile mükelleftir. Görülüyor ki, devlete ait her türlü inşaat eylemi Nafia Vekaleti'nin sorumluluğuna verilmiştir. Vekaletin yeni teşkilat kanunu ile birlikte Dahiliye Vekaleti'ne bağlanmış olan Ankara İmar Müdürlüğü'ne ait görevler de Nafia Vekaleti'ne devredilmiştir. Bu durum aslında, ülkede cumhuriyetin ilanı ile süregelen mevcut inşa pratiklerinin değiştirilmesi, devlet makinesi içerisinde fark edilen aksaklıklarının giderilmesi için yapılan bir kurumsal icat aldatmacasıdır. Bir başka deyişle, öncelikli olarak ihtiyaç tanımlanmakta, sonra bu ihtiyaç için bir kurum teşkil edilmektedir. Ancak teşkil edilen kurum hayali kurulan sorunsuz/pürüzsüz işleyişi sergileyememektedir. Bu noktada aynı ihtiyaç için başka bir kurum hayal edilmekte ve mevcut olan kurum aynı etkinliği ile yeni kuruma dönüştürülmekte ya da daha güçlü olduğuna inanılan daha büyük bir kuruma devredilmektedir. Tüm bu biçimsel dönüşüm içinde, yapılan iş aynı kalmakta ancak yapanın biçimsel şekli değişmektedir.

12 Haziran 1939 tarihinde gerçekleşen 25. Birleşim'de¹ mimar ve mühendis anahtar kelimeleri yüksek oranda çıkmıştır. Ancak yapılan inceleme sonucunda, birleşimde memur maaşları ile ilgili kanun tasarısının görüşüldüğü saptanmıştır. Bu bağlamda söz konusu anahtar kelimeler, maaş düzenlemelerinde kullanılan bordro çizelgelerinde memur tanımı olarak kullanılmıştır.

7 Temmuz 1939 tarihinde gerçekleşen 37. Birleşim'de² çalışma bağlamında incelenilen gündem konusu, belediyelerce yapılacak istimlaklarla ilgili kanun düzenlemesi hakkındadır.

27 Aralık 1939 tarihinde gerçekleşen 18. Birleşim'de³ milletvekilleri, görevden ayrılan devlet memurlarının yapmalarının yasak olduğu işler ile ilgili hukuki düzenlemeyi tartışmışlardır. Çıkarılması düşünülen kanuna göre, devlete ait kurum ve kuruluşlardan ayrılan mühendis, mimar ve fen memurlarının, ayrıldıkları işlerle ilgili iki yıl müddetle çalışamayacaklardır. Kanun tasarısı hakkında milletvekillerinden genel olarak kanun lehinde yorumlar yapılmıştır, ancak Sivas Milletvekili Abdurrahman Naci Demirağ konuya günümüz iktidarının zihin dünyası açısından dahi fazla demokratik olabilecek

---

¹ 25. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:274.

² 37. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:275.

³ 18. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:276.

bir yorum getirmiştir. Milletvekili, ülkede mühendis, mimar ve fen memurunun çok az olduğunu, bunların mesailerinin sadece devlete bağlı olmaması gerektiğini, devlet memuriyeti dışında çalışan bu kişilerin de aslında devlete hizmet etmiş olduklarını belirtmiştir. Milletvekilinin bu yorumu, akla devlete hizmetin ne olduğu sorusunu getirmektedir. Beriş [104], devletçiliğin geri kalmış bir ulusun çağı yakalamasını sağlayacak bir kalkınma stratejisi olarak tanımlanmaması gerektiğini, devletçiliğin otoriter yönetim anlayışının merkezinde bulunduğunu, bu merkezîyetçi ideolojinin ülke içindeki tüm ekonomik ve toplumsal kaynakların ortak siyasal hedefler doğrultusunda yönetilmesi ve yönlendirilmesi olduğunu belirtmektedir. Beriş [104] “...hızlı bir ekonomik kalkınma arayışındaki rejim, kendiliğinden gelişecek ekonomik dinamiklerin yaratacağı bir büyümeye çok da sıcak bakmaz. Bu bağlamda, devletçiliğin, rejimin ülke içinde kurmayı hedeflediği denetimin en önemli aracı olduğu rahatlıkla ifade edilebilir. Ekonomi alanında sağlanacak tam bir denetim, cumhuriyet rejiminin, iktidarını sağlam ve kalıcı bir zemine oturtmasını sağlayacak, böylece devlet, beka sorunu ile karşılaşmayacaktır.” Beriş’in [104] devletçilik tanımındaki *denetim* ve *ortak siyasal hedef* kavramları yukarıda sorulan devlet hizmeti ile ilgili sorunun bir açıklaması olabilecek niteliktedir. Yani bir başka deyişle, devletin denetimi altında devletin belirlediği ortak hedef doğrultusunda hizmet vermek devlet hizmeti olarak algılanmaktadır. Bu bağlamda, devlete ait kurum ve kuruluşlarında çalışmayan ya da ayrılan memurlar, denetim mekanizmasının dışına çıkmaktadırlar.

8 Mayıs 1940 tarihinde gerçekleşen 48. Birleşim’de¹ Devlet Havayolları Umum Müdürlüğü’nün teşkilatı ile ilgili müzakereler yapılmıştır.

27 Mayıs 1940 tarihinde gerçekleşen 56. Birleşim’de² 1940 yılı bütçesi görüşülmüştür. 1940 yılı bütçesi 268 milyon 476 bin 321 lira olarak belirlenmiştir. Bütçeden 9 milyon 047 bin 998 lira Nafia Vekaleti’ne ayrılmıştır. Oransal olarak bakıldığında bu miktar genel bütçenin yaklaşık %3’üdür. Ancak 1940 yılı bütçe görüşmelerinde, bütçe hakkında açıklama yapan Maliye Vekili Fuad Ağralı, 1936 yılından itibaren çıkartılan Fevkalade Tahsisat’tan bahsetmiştir. Fevkalade Tahsisat’ın 1936 yılında kabul edilen bir kanunla, adi bütçede devamlı olarak yer alması söz konusu olmayan masrafların toplu

---

¹ 48. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:280.

² 56. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:280.

bir program halinde sunulması olduğunu, dört yıldan beri uygulanmakta olan fevkalade tahsisat kanunu ile en önemli ve hayati alanlarda ülkeyi teçhiz etmek konusunda oldukça faydalı sonuçlar verdiğini, belirtmiştir. Vekil 1936 yılından beri 241 951 000 lira fevkalade tahsisat çıkardıklarını, 1934-35 yıllarında da genel bir program dahilinde olmasa da muhtelif kanunlarla 14 180 000 lira daha çıkardıklarını, toplamda 256 131 000 lira fevkalade tahsisat yaptıklarını bu miktarın:

147 924 000 lirasının Milli Müdafaa'ya,

49 211 000 lirasının Demiryolu inşaatına,

18 213 000 lirasının Muhtelif nafia ve imar işlerine,

20 785 000 lirasının maden sanayi tesisatına,

11 895 000 lirasının Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti'ne (iskan işlerine),

5 123 000 lirasının Maarif Vekaleti'ne (Fakülte ve okul inşaatları),

2 730 000 lirasının ziraat işlerine ayrıldığını belirtmiştir.

Bu bağlamda, ülkedeki büyük bayındırlık işlerinin adi bütçe olarak tanımlanan bütçe dışında gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

1940 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısım 9 342 852 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %3'üdür. Bu oran Maliye Vekili Fuad Ağralı'nın 1940 yılı bütçesi hakkında açıklama yaparken bahsettiği 1936 yılında kanunlaşan Fevkalade Tahsisat Kanunu'ndan dolayı ülkede yapılan bayındırlık girişimlerini göstermemektedir. Bu oran adi bütçe olarak kabul edilen bütçede her yıl belli olan fasıllar için geçerlidir.

10 Haziran 1940 tarihinde gerçekleşen 65. Birleşim'de¹ devlet memurları aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi ile ilgili kanun değişikliği görüşülmüştür.

30 Aralık 1940 tarihinde gerçekleşen 23. Birleşim'de² devlet memurları aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi ile ilgili kanun değişikliği görüşülmüştür.

26 Mayıs 1941 tarihinde gerçekleşen 56. Birleşim'de³ 1941 yılı bütçesi görüşülmüştür.

¹ 65. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:287.

² 23. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:288.

³ 56. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:289.

1941 yılı bütçesi hakkında açıklama yapan Maliye Vekili Fuad Ağralı, 1941 yılı bütçesinin Avrupa'da gündün güne büyüyen savaşın etkisinde hazırlandığını, bu sebepten hemen hemen bütün kaynakların Milli Müdafaa bütçesine aktarıldığını, bu sebepten Fevkalade Bütçe ile idare olunan tüm hizmetlerin Adi Bütçe'ye alındığını belirtmiştir. 1941 yılı bütçesi 309 milyon 734 bin 307 lira olarak belirlenmiştir. Bütçeden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım 18 milyon 666 bin 440 liradır. Oransal olarak bakıldığında, Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %6'dır. Bu oran bir önceki yıla göre iki kat artmıştır ancak bu artış nafia işlerindeki artıştan değil, Maliye Vekili Fuad Ağralı'nın konuşmasında belirttiği gibi nafia işlerinin fevkalade bütçeden adi bütçeye alınmasından kaynaklanmaktadır. 1941 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı 18 404 397 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %6'sıdır.

30 Mayıs 1941 tarihinde gerçekleşen 60. Birleşim'de¹ Devlet Havayolları, Hudut ve Sahiller, Posta Telgraf ve Telefon, İnhisarlar, Orman, Beden Terbiyesi, Devlet Demiryolları, Devlet Denizyolları ve Devlet Limanları Umum Müdürlükleri'nin 1941 yılı bütçe görüşmeleri yapılmıştır.

8 Ağustos 1941 tarihinde gerçekleşen 76. Birleşim'de² milletvekilleri, Ankara kanalizasyonu ve ülkedeki su işleri ile ilgili kanun tasarılarını müzakere etmişlerdir. Ankara kanalizasyonu ile ilgili tartışmalar ilginç bir biçimde, Ankara kanalizasyon işi üzerinde olmamış kanalizasyon kelimesinin kullanımı üzerinde yoğunlaşmıştır. Kimi milletvekilleri millileşmeye çok önem verildiği bir dönemde, bir kanun maddesinde kanalizasyon gibi yabancı bir kelimenin kullanılmasını yersiz bulmuşlar, kanalizasyon kelimesi yerine mecra kelimesini önermişlerdir. Başka bir öneride kanalizasyon kelimesi yerine lağım kelimesinin kullanılması olmuştur. Ankara kentinin bir beledi hizmeti ile ilgili olması gereken tartışmalar Türk dilinin ve buna bağlı olarak kültürün kaybolması yönünde tartışmalara dönmüştür. Bu dolaylı anlatım şekli meclis konuşmalarında olağandır. Yani tartışılması gereken ana konu yerine, konu üzerinden başka bir konu ele alınmaktadır. Özellikle bu durum, değerlendirmesi yapılan 76. Birleşim özelinde ilginçtir, zira Ankara kentinin kanalizasyonu ile ilgili kanun tasarısı milletvekillerinin

---

¹ 60. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:295.

² 76. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:295.

zihinlerinde dil ve kültür kaybı imgesinin oluşmasına sebep olmuştur. İktidarın, oldukça olağan bir beledi hizmet kanununu dahi millileşme/milliyetçilik üzerinden okuması, 1940'larda çözülme/kayıp paranoyası ürettiğini göstermektedir. Aslında bu paranoya daha erken bir evrede 1935 yılında Cumhuriyet Halk Partisi'nin Dördüncü Büyük Kurultayı'nda Recep Peker'in parti programını sunma konuşmasında göze çarpmaktadır. Peker [105], cumhuriyetin yaşatılması için milliyetçiliğin zorunlu olduğunu savunmakta ve bu zorunluluğu şöyle açıklamaktadır: "...Türkiye ancak sıkı bir ulusçuluk imanına sarılmış olmalıdır ki biri ötekini besleyen zehirli cereyanlara karşı kendini koruyabilsin. Bu cereyanlar karşısında Türkiye halkını korumak için şimdiye kadar partinin ana vasıflarından biri sayılan ulusçuluk kilidi ile Türkiye'nin kapısını sımsıkı kapatmalıdır." Peker'in konuşması, iktidarın derin bir çöküş/parçalanma korkusu yaşadığını açıkça göstermektedir. Yaşanılan bu korkunun sonucunda da, teknik temellere dayalı bir kanunun dahi milliyetçilik üzerinden değerlendirilmesine sebep olmuştur.

22 Eylül 1941 tarihinde gerçekleşen 81. Birleşim'de¹ milletvekilleri, Yüksek Mühendis Okulu ile Teknik Okul'un Maarif Vekaleti'ne devri ile ilgili kanun tasarısını görüşmüşlerdir. Kanun tasarısı hakkında söz alan milletvekillerinin bütünü, tasarının ülkede teknik eleman yetiştirmek için atılmış büyük bir adım olduğu kanısındadırlar. Antalya Milletvekili Rasih Kaplan kanun tasarısını Osmanlı üzerinden değerlendirmiştir. Milletvekili, ülkenin idaresinde ilime başvurulmadığı takdir de Osmanlı'nın akıbetine uğranacağını, millet idaresinin ancak ilim sahibi olunarak gerçekleşebileceğini belirtmiştir. Milletvekili'nin yapmış olduğu bu açıklama, erken cumhuriyet döneminde sıkça rastlanan konuşma biçimi olan, iktidarın teknik bilgi üzerinden siyaset üretme ve erki meşru kılma çabasını göstermektedir. Durna [106], cumhuriyetin kuruluş yıllarında, kurucu seçkinlerle halk arasında kurulan simgesel ilişkiyi besleyen en önemli unsurun, sorumluluk/mesuliyet duygusu olduğunu belirtir. Bu duygu ya da hakikat sistemi, halkı halk, seçkini seçkin olarak anlamsal sabiteye yerleştiren bir unsurdur. Sonuçta, cumhuriyet seçkinin anlam evreninde, halk kendini geliştirmeye ve kendini temsil etmeye muktedir olmayan bir ihmal uzamı olarak durur. Halkın geriliği, zaten Osmanlı geçmişinden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, iktidar kendini, halkın ulaşamadığı

---

¹ 81. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:298.

teknik bilgi aracılığı ile mutlak/aşkın ve her türlü eyleme muktedir olarak tanımlamakta ve tabasının gözünde tek doğruyu bilen devlet baba imgesine bürünmektedir.

25 Mayıs 1942 tarihinde gerçekleşen 62. Birleşim'de¹ 1942 yılı bütçesi görüşülmüştür. 1942 yılı bütçesi hakkında açıklama yapan Maliye Vekili Fuad Ağralı, bütçenin bütün Avrupa'yı sarmış olan savaşın ağır şartları altında hazırlandığını belirtmiştir. 1942 yılı bütçesi 393 milyon 029 bin 479 lira olarak belirlenmiştir. Bütçeden Nafia Vekaleti'ne ayrılan pay 19 milyon 316 bin 322 liradır. Bu miktara oransal olarak bakıldığında genel bütçeden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım %5'tir. 1942 yılı bütçesi içerisinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların toplamı 22 milyon 036 bin 475 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık %6'sıdır.

29 Mayıs 1942 tarihinde gerçekleşen 66. Birleşim'de² devlet memurları aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi ile ilgili kanun değişikliği görüşülmüştür.

14 Ağustos 1942 tarihinde gerçekleşen 81. Birleşim'de³ milletvekilleri tarafından, mesleki teknik okulların açılması ve mevcut olanların büyütülmesi ile ilgili kanun tasarısı görüşülmüştür. Görüşmelerde, ülke kalkınmasının ve medeniyet temsilinin sadece teknik bilgi ile sağlanabileceği tekrar tekrar vurgulanmıştır.

2 Aralık 1942 tarihinde gerçekleşen 12. Birleşim'de⁴ Marmara Denizi'nde yapılmasına karar verilen 7 tane iskele inşaatına ek bütçe talebi ile ilgili kanun görüşülmüştür.

16 Aralık 1942 tarihinde gerçekleşen 18. Birleşim'de⁵ çalışma kapsamında incelenilen konu, subay yüksek mühendis, askeri yüksek mühendis ve askeri mühendislere verilecek ihtisas ücreti ile ilgili kanun tasarısı hakkındadır.

Yukarıda ele alınan tüm birleşimler aşağıda sıralanan başlıklar altında değerlendirildiğinde şu bulgulara ulaşılmıştır:

İnşa-inşaat: VI. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde inşa-inşaat kelimeleri toplamda 1381 kez kullanılmıştır. VI. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

¹ 62. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:309-315.

² 66. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:315.

³ 81. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:315-317.

⁴ 12. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:318-320.

⁵ 18. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:320-321.

- 14. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 132 kez kullanılmıştır. 1939 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında inşaat işi olarak kullanılmıştır.¹
- 18. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 112 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti teşkilat ve görevleri ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda, Nafia Vekaleti'nin 1939 yılı bütçe görüşmelerinde ve ilgili tutanaklarda, inşaat işi, reislik ve müdürlük adı olarak kullanılmıştır.²
- 25. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 9 kez kullanılmıştır. Devlet memurları maaşlarının düzenlenmesi ile ilgili tutanaklarda müdürlük ve daire adı olarak kullanılmıştır.³
- 37. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 74 kez kullanılmıştır. Belediyelerce yapılacak istimlak hakkındaki kanun tasarısının tutanaklarında, Amasra dalga kıran inşaatı tutanaklarında, Devlet Denizyolları için yeni gemi inşa edilmesi hakkındaki tutanaklarda ve Sümerbank sermayesine 58 milyon ek yapılması hakkındaki tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁴
- 18. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 14 kez kullanılmıştır. Görevden ayrılan memur ve müstahdemlerin yapmalarının yasak olduğu işler ile ilgili kanun tasarısının görüşmelerinde ve tutanaklarda, şube ismi ve inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁵
- 48. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 30 kez kullanılmıştır. İnhisarlar Umum Müdürlüğü'nün 1936 yılı kesin hesapları hakkındaki tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁶
- 56. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 140 kez kullanılmıştır. 1940 yılı bütçe görüşmelerinde ve ilgili tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁷

¹ TBMM ZC, D:6, C:2, S:130-133, 136-138, 144-149, 4-5, 17, 25-28, 33-35, 38, 41, 43, 46, 50, 72, 74-75, 93, 5, 46, 64, 91, 97, 108, 114-115, 131, 138, 141-145, 154, 158, 165, 166, 191, 194-195, 198-199, 205-206, 213,-217, D/3, D/4, D/13, D/44, D/52, D/55, D/64, D/67, D/68, E/4, E/5, C/9, C/37, G/2, G/3, L/8, L/10, 37, 50, 52-54, 60, 3, 6, 8, 25.

² TBMM ZC, D:6, C:2, S:276-284, 287-292, 297-306, 310, 2, 5-14, 17-18, 26.

³ TBMM ZC, D:6, C:3, S:59, 63, 73-74, 79.

⁴ TBMM ZC, D:6, C:4, S:170-172, 176, 188, 189, 194, 199, 206, 1, 1-2, 4-5, 1-3, 2, 5-7, 13-18, 28, 2, 4-5, 7, 9.

⁵ TBMM ZC, D:6, C:7, S:128, 129, 133, 138, 140, 4, 2.

⁶ TBMM ZC, D:6, C:11 S:3-9, 13.

⁷ TBMM ZC, D:6, C:11, S:272-274, 277, 280, 289, 291, 294, 4-6, 10-11, 27, 29, 33, 38-40, 61-63, 5, 60, 66, 70, 96, 123, 155, 157-158, 160-163, 180, 204, 206-207, 210, 213-214, 222, 230-231, 234-235, 243, 250, D/1, D/5, D/21, D/45, D/46, D/47, D/48, D/49, D/51, D/53, D/81, E/2, E/4, E/5, C/9, C/10, C/42, C/43, G/2, G/3, L/7, 18, 46.

- 65. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 15 kez kullanılmıştır. Devlet memurları maaşlarının düzenlenmesi ile ilgili tutanaklarda, memur mühendislerin uzmanlık alanı ve şube adı olarak kullanılmıştır.¹
- 23. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 12 kez kullanılmıştır. Memur maaşlarının düzenlenmesi hakkındaki tutanaklarda, daire adı olarak kullanılmıştır.²
- 56. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 218 kez kullanılmıştır. 1941 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarda, inşaat işi ve daire adı olarak kullanılmıştır.³
- 60. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 132 kez kullanılmıştır. Çeşitli devlet kurumlarının 1941 yılı bütçe tutanaklarında, inşaat işi ve daire adı olarak kullanılmıştır.⁴
- 76. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 44 kez kullanılmıştır. Ankara Şehri kanalizasyonu ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda, yeniden yapılacak su işleri ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁵
- 81. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 30 kez kullanılmıştır. Erzurum ve Erzurum Belediyeleri'ne 3 milyon 3 yüz lira yardım yapılması ile ilgili tutanaklarda inşaat işi olarak ve devlet memurları maaşlarının düzenlenmesi ile ilgili tutanaklarda, mühendis tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 62. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 253 kez kullanılmıştır. 1942 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarda, inşaat işi ve daire ismi olarak kullanılmıştır.⁷
- 66. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 41 kez kullanılmıştır. Devlet memurları maaşlarının düzenlenmesi ile ilgili tutanaklarda, mühendis tanımı olarak

¹ TBMM ZC, D:6, C:12, S:7, 19-22, 33, 51-55.

² TBMM ZC, D:6, C:15, S:232, 233, 241, 9, 13-15.

³ TBMM ZC, D:6, C:18, S:149, 150, 160, 162-167, 178, 181, 4-5, 13, 15, 22, 26, 28, 31-34, 41, 62, 77, 2-3, 7, 36, 76, 84, 90, 98, 112, 122, 127, 139, 142, 146, 150, 154, 161, 170, 175-176, 209-210, 218-219, 223-231, 237, 244, 248, 252-253, 258, 260, 262, 272, 299, 301-302, 305, 308-309, 316, 318, 320-321, 328-329, 332, 339, 346, D/2, D/7, D/34, D/48, D/50, D/51, D/53, D/55, D/56, D/57, D/58, D/84, E/2, E/4, E/5, E/6, C/9, C/43, C/44, G/2, G/3, L/8, 3, 8, 12-14, 17, 27, 35.

⁴ TBMM ZC, D:6, C:18, S:330, 343, 348, 354, 355, 370, 371, 375-377, 380, 382, 3, 6, 9, 16, 7-8, 14, 19-22, 26, 40, 9, 14, 17, 19, 24, 3, 6, 9, 11, 14, 24, 3-9, 12, 15, 4-5, 9, 12, 17, 19, 21, 27-28, 30, 33-34, 36, 39, 46-47, 61-63, 7-8, 13, 17-18, 23-24, 6-8, 11, 15-16.

⁵ TBMM ZC, D:6, C:20, S:76-80, 1-9, 2-5.

⁶ TBMM ZC, D:6, C:20, S:201-202, 1-5, 1-2, 1, 5, 2-3, 6-8, 11-12, 7, 2.

⁷ TBMM ZC, D:6, C:25, S:254, 258, 260, 273, 287, 3, 10-11, 18, 24, 31-36, 54, 57, 60-61, 77, 2-3, 8, 12, 22, 34, 44, 77-79, 84-85, 93-94, 110, 122, 127, 139, 144/5, 144/6, 144/9, 144/14, 146, 148-149, 155, 159, 172, 200, 202, 204-208, 212-220, 226, 234, 238, 241, 248, 259, 286, 304, 313-314, 323-326, 328, 331, 339, 347, D/7, D/34, D/48, D/49, D/50, D/51, D/54, D/55, D/56, D/57, D/58, D/79, E/2, E/5, E/6, E/7, C/10, C/47, C/48, G/1, G/2, L/8, L/9, 12-13, 22, 31-32, 37, 40, 51-52.

kullanılmıştır. Çeşitli devlet kurumlarının 1942 yılı bütçe tutanaklarında inşaat işi ve daire ismi olarak kullanılmıştır.¹

- 81. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 8 kez kullanılmıştır. Mesleki teknik okulların açılması ile ilgili kanun tasarısı görüşmelerinde ve tutanaklarında, inşaat işi olarak kullanılmıştır.²
- 12. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 112 kez kullanılmıştır. 1942 şubat ayına ait bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.³
- 18. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 5 kez kullanılmıştır. Yalova Kaplıcaları İdaresi'nin 1940 yılı bütçe tutanaklarında, inşaat işi ve inşaat malzemesi olarak kullanılmıştır.⁴

Mimar: VI. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimar kelimesi toplamda 315 kez kullanılmıştır. VI. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 14. Birleşim: Mimar kelimesi 32 kez kullanılmıştır. 1939 yılı bütçe raporları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.⁵
- 18. Birleşim: Mimar kelimesi 44 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti teşkilat ve görevlerine dair kanun tasarısının tutanakları içerisinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 25. Birleşim: Mimar kelimesi 32 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi ile ilgili kanun tasarısı tutanaklarında memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.⁷
- 37. Birleşim: Mimar kelimesi 10 kez kullanılmıştır. Belediyelerce yapılacak istimlak ile ilgili kanun tasarısı tutanakları içinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸

---

¹ TBMM ZC, D:6, C:25, S:443, 444, 450-454, 463, 465, 477, 2, 4, 6, ek11, 22, 25, 28, 34, 37-42, 49, 64-66, 6-8, 13-14, 17, 20, 22, 27, 6, 9, 13, 17, 20, 25, 4, 15-16, 23.

² TBMM ZC, D:6, C:27, S:78, 81, 85, 86, 1-3, 4, 2, 5-6, 2-3, 4-8, 12, 2, 8-9.

³ TBMM ZC, D:6, C:29, S:3-6, 8, 2-7.

⁴ TBMM ZC, D:6, C:29, S:130, 3-5.

⁵ TBMM ZC, D:6, C:2, S:114, 133, 145, 198, 206, 217, D/3, D/47, D/54-55, E/4, L/5-6, L/9-10, 23, 25, 34, 38, 59-60.

⁶ TBMM ZC, D:6, C:2, S:280-282, 303, 2, 4, 12-13, 17, 19-20, 24-25.

⁷ TBMM ZC, D:6, C:, S:43, 49, 56, 58-63, 72, 74, 77-79.

⁸ TBMM ZC, D:6, C:4, S:184-187, 13, 7-8.

- 18. Birleşim: Mimar kelimesi 32 kez kullanılmıştır. Hizmetten ayrılan memur ve müstahdemlerin yapmalarının yasak olduğu işler ile ilgili kanun tasarısı görüşmelerinde ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 48. Birleşim: Mimar kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Posta, Telefon ve Telgraf Umum Müdürlüğü teşkilat yapısı ile ilgili kanun tasarısı raporları içerisinde memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 56. Birleşim: Mimar kelimesi 25 kez kullanılmıştır. 1940 yılı bütçe raporları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.³
- 65. Birleşim: Mimar kelimesi 22 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi hakkındaki kanun tasarısı tutanakları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.⁴
- 23. Birleşim: Mimar kelimesi 18 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi ile ilgili kanun tasarısı tutanaklarında memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.⁵
- 56. Birleşim: Mimar kelimesi 30 kez kullanılmıştır. 1941 yılı bütçe raporları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.⁶
- 60. Birleşim: Mimar kelimesi 9 kez kullanılmıştır. Bazı devlet kurumlarının 1941 yılı bütçe tutanaklarında memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır, ayrıca milletvekilleri arasından Reşad Mimaroglu'nun soyadı olarak kullanılmıştır.⁷
- 76. Birleşim: Mimar kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Milletvekilleri arasından Reşad Mimaroglu'nun soyadı içerisinde kullanılmıştır.⁸
- 81. Birleşim: Mimar kelimesi 7 kez kullanılmıştır. Milletvekilleri arasından Reşad Mimaroglu'nun soyadı içerisinde ve devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi hakkındaki kanun tasarısı tutanakları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.⁹

---

¹ TBMM ZC, D:6, C:7, S:136-140, 6-7.

² TBMM ZC, D:6, C:11, S:4, 12, 7, 9.

³ TBMM ZC, D:6, C:11, S:123, 162-163, 214, 222, 235, L/5-8, 21, 29, 37-38, 49.

⁴ TBMM ZC, D:6, C:12, S:5, 10, 15-18, 26, 32, 39, 43, 48-51, 60.

⁵ TBMM ZC, D:6, C:15, S:229, 232, 233, 8, 12-13.

⁶ TBMM ZC, D:6, C:18, S:31, 175, 232, 308, 321, 332, L/5, L/8, 3, 11-14, 24-25, 38.

⁷ TBMM ZC, D:6, C:18, S:356, 386, 12, 15-18, 49.

⁸ TBMM ZC, D:6, C:20 S:77.

⁹ TBMM ZC, D:6, C:20 S:208, 3, 7-12.

- 62. Birleşim: Mimar kelimesi 25 kez kullanılmıştır. 1942 yılı bütçe raporları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.¹
- 66. Birleşim: Mimar kelimesi 5 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi ile ilgili kanun tasarısı tutanakları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.²
- 81. Birleşim: Mimar kelimesi 16 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi ile ilgili kanun tasarısı tutanakları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde ve milletvekilleri arasından Reşad Mimaroglu'nun soyadı olarak kullanılmıştır.³
- 18. Birleşim: Mimar kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Milletvekilleri arasından Reşad Mimaroglu'nun soyadı içerisinde kullanılmıştır.⁴

Mimarlık: VI. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimarlık kelimesi toplamda 9 kez kullanılmıştır. VI. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 25. Birleşim: Mimarlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti'nin memur bordro düzenlemesi çizelgeleri içerisinde "sıhhi mimarlık şubesi" olarak kullanılmıştır.⁵
- 56. Birleşim: Mimarlık kelimesi 2 kez kullanılmıştır. 1940 yılı bütçe tutanakları içerisinde vergi hasılatı bölümünde mühendislik ve mimarlık kanunu olarak kullanılmıştır.⁶
- 65. Birleşim: Mimarlık kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti'nin memur bordro düzenlemesi çizelgeleri içerisinde "sıhhi mimarlık şubesi" olarak kullanılmıştır.⁷
- 56. Birleşim: Mimarlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1941 yılı bütçe raporları içerisinde harçlar bölümünde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸

¹ TBMM ZC, D:6, C:25, S:72/12-13, 146, 155, 364, L/8-9, 3, 12, 19, 37, 51.

² TBMM ZC, D:6, C:25, S:53, 13, 5-6.

³ TBMM ZC, D:6, C:27, S:77, 78, 2-3, 10, 2, 4-6, 3-4.

⁴ TBMM ZC, D:6, C:29, S:144.

⁵ TBMM ZC, D:6, C:3, S:43.

⁶ TBMM ZC, D:6, C:11, S:C/19, C/37.

⁷ TBMM ZC, D:6, C:12, S:32, 60.

⁸ TBMM ZC, D:6, C:18, S:C/37.

- 62. Birleşim: Mimarlık kelimesi 2 kez kullanılmıştır. 1942 yılı bütçe raporları içerisinde harçlar bölümünde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 81. Birleşim: Mimarlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi ile ilgili tutanaklar içerisinde kullanılmıştır.²

Mimari: VI. Dönem içerisinden seçilen birleşimlerde mimari kelimesi toplamda 18 kez kullanılmıştır. VI. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 14. Birleşim: Mimari kelimesi 4 kez kullanılmıştır. 1939 yılı bütçe tutanakları içerisinde Güzel Sanatlar Akademisi tatbikat bölümü ve asistan tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 18. Birleşim: Mimari kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti teşkilat yapısı ve görevleri ile ilgili kanun tasarısı görüşmelerinde ve tutanakları içerisinde tarz olarak kullanılmıştır.⁴
- 18. Birleşim: Mimari kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Hizmetten ayrılan memur ve müstahdemlerin yapmalarının yasak olduğu işler ile ilgili kanun tasarısı tutanakları içerisinde memur tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 56. Birleşim: Mimari kelimesi 5 kez kullanılmıştır. 1940 yılı bütçe tutanakları içerisinde Güzel Sanatlar Akademisi ile ilgili bölümde şube adı ve asistan tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 56. Birleşim: Mimari kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1941 yılı bütçe tutanakları içerisinde Güzel Sanatlar Akademisi ile ilgili bölümde tatbikat bölümü olarak kullanılmıştır.⁷
- 62. Birleşim: Mimari kelimesi 2 kez kullanılmıştır. 1942 yılı bütçe tutanakları içerisinde proje çizimi olarak ve Güzel Sanatlar Akademisi ile ilgili bölümde tatbikat bölümü olarak kullanılmıştır.⁸

---

¹ TBMM ZC, D:6, C:25, S:C/20, C/40.

² TBMM ZC, D:6, C:27, S:5.

³ TBMM ZC, D:6, C:2, S:127, 128, 23, 25.

⁴ TBMM ZC, D:6, C:2, S:277, 303, 6.

⁵ TBMM ZC, D:6, C:7, S:7.

⁶ TBMM ZC, D:6, C:11, S:142, 143, 20.

⁷ TBMM ZC, D:6, C:18, S:206.

⁸ TBMM ZC, D:6, C:25, S:169, 187.

- 81. Birleşim: Mimari kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Mesleki Teknik Okulların açılması ile ilgili tutanaklar içerisinde okulların şekli olarak kullanılmıştır.¹

İmar: VI. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde imar kelimesi toplamda 191 kez kullanılmıştır. VI. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 14. Birleşim: İmar kelimesi 7 kez kullanılmıştır. 1939 yılı bütçe görüşmeleri içerisinde ülkenin imarı olarak ve Yapı ve İmar İşleri Reisliği'nin adı olarak kullanılmıştır.²
- 18. Birleşim: İmar kelimesi 71 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti teşkilat yapısı ile ilgili kanun tasarısı görüşmelerinde ve tutanaklarında Yapı ve İmar İşleri Müdürlüğü'nün adı, imar planları ve imar işleri olarak kullanılmıştır.³
- 25. Birleşim: İmar kelimesi 5 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıkları cetvellerinde imar mühendisi olarak kullanılmıştır.⁴
- 37. Birleşim: İmar kelimesi 36 kez kullanılmıştır. Belediyelerce yapılacak istimplaklar hakkındaki tutanaklar içerisinde imar planı olarak kullanılmıştır.⁵
- 56. Birleşim: İmar kelimesi 13 kez kullanılmıştır. 1940 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanakları içerisinde ülkenin imarı, Yapı İmar İşleri Reisliği ve mühendis tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 65. Birleşim: İmar kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Memur aylıkları düzenleme cetvellerinde Yapı İmar Reisliği olarak kullanılmıştır.⁷
- 23. Birleşim: İmar kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Memur aylıklarının düzenleme cetvellerinde Yapı İmar Reisliği olarak kullanılmıştır.⁸
- 56. Birleşim: İmar kelimesi 14 kez kullanılmıştır. 1941 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında Yapı ve İmar İşleri Reisliği ve imar işleri olarak kullanılmıştır.⁹

---

¹ TBMM ZC, D:6, C:27, S:3.

² TBMM ZC, D:6, C:2, S:140, 151, 45, L/10.

³ TBMM ZC, D:6, C:2, S: 276-290, 297, 303, 2-18.

⁴ TBMM ZC, D:6, C:3, S:63, 74.

⁵ TBMM ZC, D:6, C:4, S: 176-78, 183, 189, 1-4, 1-6.

⁶ TBMM ZC, D:6, C:11, S:273, 281, 283, 297, 45, 163, L/7.

⁷ TBMM ZC, D:6, C:12, S:18, 28, 51.

⁸ TBMM ZC, D:6, C:15, S:232, 9, 13.

⁹ TBMM ZC, D:6, C:18, S:150, 173, 34, 71, 232, L/8, 24.

- 60. Birleşim: İmar kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Orman Umum Müdürlüğü'nün 1941 yılı bütçe görüşmelerinde orman imar ve işletmesi olarak kullanılmıştır.¹
- 76. Birleşim: İmar kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Ankara Şehri kanalizasyonu hakkındaki görüşmelerde imar faaliyeti olarak kullanılmıştır.²
- 81. Birleşim: İmar kelimesi 11 kez kullanılmıştır. Erzurum ve Erzincan Belediyeleri'ne yardım hakkındaki görüşmelerde imar işi olarak kullanılmıştır.³
- 62. Birleşim: İmar kelimesi 14 kez kullanılmıştır. 1942 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında Yapı İmar İşleri Reisliği, imar işleri ve imar mühendisi olarak kullanılmıştır.⁴
- 81. Birleşim: İmar kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Mesleki Teknik Okullar açılması ile ilgili tutanaklarda Yapı İmar Reisliği olarak kullanılmıştır.⁵
- 18. Birleşim: İmar kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Tunceli ilinin idaresi ile ilgili tutanaklarda imar işi olarak kullanılmıştır.⁶

Bayındırlık: VI. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde bayındırlık kelimesi toplamda 1 kez kullanılmıştır. Kelime bayındırlık vaziyeti tanımında kullanılmıştır. Kelime VI. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlerden sadece 18. Birleşim'de kullanılmıştır. Birleşime bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 18. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti'nin teşkilat yapısı hakkındaki tutanaklarda bayındırlık vaziyeti olarak kullanılmıştır.⁷

Nafia: VI. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde nafia kelimesi toplamda 920 kez kullanılmıştır. VI. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 14. Birleşim: Nafia kelimesi 68 kez kullanılmıştır. Bazı devlet kurumlarının 1938 yılı bütçelerine ek yapılmasına dair görüşme ve tutanaklarda, nafia eserleri, nafia

¹ TBMM ZC, D:6, C:18, S:346, 371, 19.

² TBMM ZC, D:6, C:20, S: 80, 4.

³ TBMM ZC, D:6, C:20, S:201, 202, 1-2.

⁴ TBMM ZC, D:6, C:25, S:254, 282, 59, 202-210, L/8, L/10.

⁵ TBMM ZC, D:6, C:27, S:4.

⁶ TBMM ZC, D:6, C:29, S:1-2.

⁷ TBMM ZC, D:6, C:2 S:11.

hizmetleri, nafia işleri, cumhuriyet nafiası olarak kullanılmıştır.¹ Ayrıca, Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.

- 18. Birleşim: Nafia kelimesi 223 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır
- 25. Birleşim: Nafia kelimesi 24 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıkları düzenlenmesi ile ilgili görüşmelerde nafia işleri olarak kullanılmıştır.² Ayrıca, vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 37. Birleşim: Nafia kelimesi 27 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 18. Birleşim: Nafia kelimesi 89 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil, encümen ve şirket adı olarak kullanılmıştır.
- 48. Birleşim: Nafia kelimesi 15 kez kullanılmıştır. Encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 56. Birleşim: Nafia kelimesi 42 kez kullanılmıştır. 1940 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanakları içinde, nafia ve imar işi, nafia hizmeti ve nafia eserleri olarak kullanılmıştır.³ Ayrıca, vekalet, vekil, encümen, müdürlük ve şirket adı olarak kullanılmıştır.
- 65. Birleşim: Nafia kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Vekalet ve şirket adı olarak kullanılmıştır.
- 23. Birleşim: Nafia kelimesi 19 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil, şirket ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 56. Birleşim: Nafia kelimesi 45 kez kullanılmıştır. 1941 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında, nafia işleri, nafia hizmetleri ve nafia eserleri olarak kullanılmıştır.⁴ Ayrıca vekalet, vekil, şirket ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 60. Birleşim: Nafia kelimesi 11 kez kullanılmıştır. Vekalet adı olarak kullanılmıştır.
- 76. Birleşim: Nafia kelimesi 93 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 81. Birleşim: Nafia kelimesi 55 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.

---

¹ TBMM ZC, D:6, C:2 S:126, 131, 140.

² TBMM ZC, D:6, C:3 S:108.

³ TBMM ZC, D:6, C:11, S:273, 34, 159.

⁴ TBMM ZC, D:6, C:18, S:149, 150, 163, 4, 76, 226.

- 62. Birleşim: Nafia kelimesi 74 kez kullanılmıştır. 1942 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında nafia işleri, nafia hizmetleri ve nafia programı olarak kullanılmıştır.¹ Ayrıca, Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 66. Birleşim: Nafia kelimesi 5 kez kullanılmıştır. Vekalet adı olarak kullanılmıştır.
- 81. Birleşim: Nafia kelimesi 62 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 12. Birleşim: Nafia kelimesi 42 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 18. Birleşim: Nafia kelimesi 20 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.

Müteahhit: VI. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde müteahhit kelimesi toplamda 33 kez kullanılmıştır. VI. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 56. Birleşim: Müteahhit kelimesi 56 kez kullanılmıştır. 1941 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında kullanılmıştır.²
- 60. Birleşim: Müteahhit kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Devlet Havayolları Umum Müdürlüğü'nün 1941 yılı bütçe tutanaklarında kullanılmıştır.³
- 76. Birleşim: Müteahhit kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Ankara Şehri kanalizasyonu hakkındaki kanun ile ilgili tutanaklarda kullanılmıştır.⁴
- 62. Birleşim: Müteahhit kelimesi 3 kez kullanılmıştır. 1942 bütçe tutanaklarında kullanılmıştır.⁵
- 66. Birleşim: Müteahhit kelimesi 1 kez kullanılmıştır. İnhisarlar Umum Müdürlüğü'nün 1942 yılı bütçe görüşmelerinde kullanılmıştır.⁶
- 81. Birleşim: Müteahhit kelimesi 16 kez kullanılmıştır. Mücbir ve zaruri sebepler dolayısıyla takip ve tahsiline imkan görülmeyen borçların terkinine dair kanun ile ilgili tutanaklarda kişi adlarının önünde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁷

¹ TBMM ZC, D:6, C:25, S: 254, 257, 264, 273, 3 206-207.

² TBMM ZC, D:6, C:18, S:34, 53, 75, 218, 355.

³ TBMM ZC, D:6, C:18, S:4, 27.

⁴ TBMM ZC, D:6, C:20, S:1.

⁵ TBMM ZC, D:6, C:25, S:D/78, C/34, C/37.

⁶ TBMM ZC, D:6, C:25, S:456.

⁷ TBMM ZC, D:6, C:27, S:4, 6, 8, 14, 26, 30, 44, 46-48.

- 12. Birleşim: Müteahhit kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Şubat 1942 ayına ait rapor içinde kullanılmıştır.¹

Müteahhitlik: VI. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde müteahhitlik kelimesi toplamda 1 kez kullanılmıştır. Kelime 62. Birleşim’de kullanılmıştır. Birleşime bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 62. Birleşim: Müteahhitlik kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1942 yılı bütçe tutanaklarında kullanılmıştır.²

Mühendis: VI. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mühendis kelimesi toplamda 1219 kez kullanılmıştır. VI. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 14. Birleşim: Mühendis kelimesi 75 kez kullanılmıştır. 1939 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 18. Birleşim: Mühendis kelimesi 133 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti vazife ve teşkilatı ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁴
- 25. Birleşim: Mühendis kelimesi 133 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 37. Birleşim: Mühendis kelimesi 20 kez kullanılmıştır. Belediyelerce yapılacak istinlak ile ilgili görüşme ve tutanaklarda ve Hatay vilayeti kurulması ile ilgili tutanaklarda meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 18. Birleşim: Mühendis kelimesi 63 kez kullanılmıştır. Hizmetten ayrılan memur ve müstahdemlerin yapamayacakları işler ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁷

---

¹ TBMM ZC, D:6, C:29, S:6.

² TBMM ZC, D:6, C:25, S:C/37

³ TBMM ZC, D:6, C:2, S:129, 141, 144, 145, 43-44, 81, 89, 114, 142, 149, 198, 218, D/28, D/54, D/55, D/57, D/58, D/60, D/61, D/63, D/64, D/79, E/4, C/23, C/33, L/5, L/6, L/8, L/9, L/10, L/13, 37, 59, 6, 19, 23

⁴ TBMM ZC, D:6, C:2, S:278, 280-282, 287, 290-293, 299, 300, 306, 309, 310, 2, 4, 8, 12, 13, 15-26.

⁵ TBMM ZC, D:6, C:3, S:114-116, 7, 19, 43, 49, 58-65, 73-79.

⁶ TBMM ZC, D:6, C:4, S:184-187, 47, 7, 14, 13, 5, 7-8.

⁷ TBMM ZC, D:6, C:7, S:136-141, 2, 6-7.

- 48. Birleşim: Mühendis kelimesi 54 kez kullanılmıştır. Orman Umum Müdürlüğü, PTT ve Devlet Havayolları Umum Müdürlüğü teşkilat ve kadroları ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 56. Birleşim: Mühendis kelimesi 58 kez kullanılmıştır. 1940 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 65. Birleşim: Mühendis kelimesi 68 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi ile ilgili tutanaklarda memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 23. Birleşim: Mühendis kelimesi 90 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi ile ilgili tutanaklarda memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁴
- 56. Birleşim: Mühendis kelimesi 90 kez kullanılmıştır. 1941 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek, mektep ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 60. Birleşim: Mühendis kelimesi 63 kez kullanılmıştır. Çeşitli vekalet ve kurumların 1941 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 76. Birleşim: Mühendis kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Ankara şehri kanalizasyonu ile ilgili görüşmelerde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 81. Birleşim: Mühendis kelimesi 71 kez kullanılmıştır. Yüksek Mühendis Okulu'nun Maarif Vekaleti'ne devri ile ilgili görüşme ve tutanaklarda okul ve meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸
- 62. Birleşim: Mühendis kelimesi 97 kez kullanılmıştır. 1942 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek, mektep ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁹

¹ TBMM ZC, D:6, C:11, S:1, 6-8, 1-4, 10-13, 9, 8, 9-10, 3,7-8.

² TBMM ZC, D:6, C:11, S:123, 159, 213, 214, 236, D/2, ekE/4, C/19, C/27, C/37, L/4-L/8, 35-38.

³ TBMM ZC, D:6, C:12, S:10-11, 18-21, 25-32, 43-44, 51-54, 58-60.

⁴ TBMM ZC, D:6, C:15, S:224, 229-241, 4, 8-15.

⁵ TBMM ZC, D:6, C:18, S:7, 32, 29, 175, 218-219, 226-228, 237, 308, 321, ek333, D/24, D/85-D/88, E/5, C/18, C/28, C/37-C/38, L/2-L-9, 21-25, 38, 40.

⁶ TBMM ZC, D:6, C:18, S:346, 349-352, 365, 378, 8-9, 15, 26-29, 37, 40, 3, 5, 9, 15, 24, 6, 11, 14-15, 7, 29, 36, 41-42, 49-59.

⁷ TBMM ZC, D:6, C:20, S:77, 78, 84, 86, 3.

⁸ TBMM ZC, D:6, C:20, S:183, 190-194, 204, 205, 226, 3-12, 1-6.

⁹ TBMM ZC D:6 C:25 S:254, 263, 266, 278, 23, 26, 30-32, 61, 34, 41, 72/13, 144/6, 155, 168, 173, 202, 204, 213, 215, 224, 232, 270, 305, D/23, D/70, D/71, D/72, E/5, C/20, C/30, C/40 L/4, L/7, L/8, L/9, 12, 15, 32, 35-38, 51.

- 66. Birleşim: Mühendis kelimesi 54 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının ayarlanması ile ilgili tutanaklarda memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 81. Birleşim: Mühendis kelimesi 41 kez kullanılmıştır. Mesleki teknik okulların açılması ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 12. Birleşim: Mühendis kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Şubat 1942 ayına ait rapor içinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 18. Birleşim: Mühendis kelimesi 102 kez kullanılmıştır. Subay yüksek mühendis, askeri mühendis ve askeri yüksek mühendislere verilecek aylıklar ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁴

Mühendislik: VI. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mühendislik kelimesi toplamda 61 kez kullanılmıştır. VI. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 14. Birleşim: Mühendislik kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1939 yılı bütçe tutanaklarında mühendislik ve mimarlık kanun adı olarak kullanılmıştır.⁵
- 18. Birleşim: Mühendislik kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Nafia Vekaleti vazife ve teşkilatı ile ilgili tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 25. Birleşim: Mühendislik kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek ve şube tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 37. Birleşim: Mühendislik kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Şubat 1939 tarihine ait raporda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸
- 48. Birleşim: Mühendislik kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Posta, Telgraf ve Telefon ve Devlet Havayolları Umum Müdürlükleri'nin teşkilat yapısı ile ilgili tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁹

¹ TBMM ZC, D:6, C:25, S:452, 459, 466, 6, 10, 11, 36, 37, 43, 45, 53, 56, 59-62, 8, 14, 16, 27, 29, 30, 38, 6, 13, 5-6.

² TBMM ZC, D:6, C:27, S:85-90, 8, 46, 1-3.

³ TBMM ZC, D:6, C:29, S:4.

⁴ TBMM ZC, D:6, C:29, S:141, 142, 1-4, 3-4.

⁵ TBMM ZC, D:6, C:2, S:C/33.

⁶ TBMM ZC, D:6, C:2, S:8, 11, 15.

⁷ TBMM ZC, D:6, C:3, S:114, 115, 43, 76.

⁸ TBMM ZC, D:6, C:4, S:47.

⁹ TBMM ZC, D:6, C:11, S:4, 3.

- 56. Birleşim: Mühendislik kelimesi 4 kez kullanılmıştır. 1940 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek tanımı ve kanun adı olarak kullanılmıştır.¹
- 65. Birleşim: Mühendislik kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi ile ilgili tutanaklarda meslek adı olarak kullanılmıştır.²
- 23. Birleşim: Mühendislik kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi ile ilgili tutanaklarda sıhhi mühendislik olarak kullanılmıştır.³
- 56. Birleşim: Mühendislik kelimesi 5 kez kullanılmıştır. 1941 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek, kanun ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁴
- 60. Birleşim: Mühendislik kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Çeşitli vekalet ve kurumların 1941 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 62. Birleşim: Mühendislik kelimesi 21 kez kullanılmıştır. 1942 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 66. Birleşim: Mühendislik kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının ayarlanması ile ilgili tutanaklarda memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 18. Birleşim: Mühendislik kelimesi 12 kez kullanılmıştır. Subay yüksek mühendis, askeri mühendis ve askeri yüksek mühendislere verilecek aylıklar ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁸

VI. Dönem içerisinde okunan hükümet programlarından, Cumhuriyet Halk Partisi'nin programının esas alınacağı vurgulanmış, ayrıca VI. Dönem'in çalışma aralığında sürmekte olan II. Dünya Savaşı sebebiyle, hükümet programlarında öncelikli olarak halkın iâşesi ön planda tutulmuştur.

Kullanım sıklığı grafiği ve tablosuna bakıldığında ise, çalışma kapsamında incelenmiş olan *inşa-inşaat*, *mimar*, *mimarlık*, *mimari*, *imar*, *bayındırlık*, *nafıa*, *müteahhit*, *müteahhitlik*, *mühendis* ve *mühendislik* anahtar kelimelerinin, TBMM VI. Dönem'i

¹ TBMM ZC, D:6, C:11, S:C/19, C/37, L/4, 37.

² TBMM ZC, D:6, C:12, S:11, 27, 44, 60.

³ TBMM ZC, D:6, C:15, S:239, 15.

⁴ TBMM ZC, D:6, C:18, S:33, C/18, C/37, L/4, 23.

⁵ TBMM ZC, D:6, C:16, S:60.

⁶ TBMM ZC, D:6, C:25, S:32, D/70-72, C/20, C/40, L/4.

⁷ TBMM ZC, D:6, C:25, S:63.

⁸ TBMM ZC, D:6, C:29, S:142, 1-4.

içerisinde yoğunlaştığı tarih aralıkları gözlemlenebilmektedir. Bu bağlamda:

- VI. Dönem-Olağanüstü Yasama Yılı içerisinde: 12 Mayıs 1939 ile 7 Temmuz 1939 tarih aralığında anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, 1939 yılı bütçesinin görüşüldüğü anlaşılmaktadır.
- VI. Dönem – I. Yasama Yılı içerisinde: 6 Mayıs 1940 ile 10 Haziran 1940 tarih aralığında anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, 1940 yılı bütçesinin görüşüldüğü anlaşılmaktadır.
- VI. Dönem – II. Yasama Yılı içerisinde: 14 Mayıs 1941 ile 30 Mayıs 1941 tarih aralığında anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, 1941 yılı bütçesinin ve geçmiş yıllara ait kesin hesap bilançolarının görüşüldüğü anlaşılmaktadır.
- VI. Dönem – III. Yasama Yılı içerisinde: 25 Mayıs 1942 ile 17 Haziran 1942 tarih aralığında anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, 1942 yılı bütçesinin görüşüldüğü anlaşılmaktadır.
- VI. Dönem – IV. Yasama Yılı içerisinde: 14 Aralık 1942 ile 30 Aralık 1942 tarih aralığında anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, ortak bir görüşmenin olmadığı, birbirinden farklı gündem konularının müzakere edildiği anlaşılmaktadır.

TBMM VI. Dönemi'nin görev yaptığı 1939 ile 1943 tarihleri arasında, Avrupa'nın hemen hemen tamamında II. Dünya Savaşı yaşanmaktadır. Bu savaş şartları ülkeyi hem siyasi hem de ekonomik olarak etkilemiştir. VI. Dönem içerisinde incelenen bütçelerden anlaşıldığı üzere, bütçeler milli müdafaa özelinde hazırlanmıştır. Bu dönem içerisinde millileşme söylemi iktidar mensupları tarafından katı bir biçimde söylenmeye başlanmış, kanun dilinde kullanılan yabancı kelimeler dahi eleştiri konusu olmuştur. VI. Dönem içerisinde incelenilen gündem konularında, mühendis ve fen memurları için mecburi hizmet kavramının gündeme geldiği görülmüştür. İktidar kendi dışında bir ekonomik girdi üretimini ya da odağını engelleyebilmek adına mühendislere uzun yıllarla mükellef kılınan mecburi hizmet zorunluluğu getirmiştir. Ayrıca VI. Dönem içerisinde incelenilen bütçe görüşmelerinden, devletin büyük bayındırlık faaliyetlerini adi bütçe olarak tanımlanan genel bütçeden değil, tanımlanan iş için çıkartılan fevkalade bütçeden karşıladığı anlaşılmıştır.

4.7 TBMM VII. Dönemi

TBMM'nin VII. Dönemi 8 Mart 1943 tarihinde başlayıp 14 Haziran 1946 tarihinde sonlanmıştır. VII. Dönem içerisinde 1 olağanüstü yasama yılı ve 3 yasama yılı ile toplamda 4 yasama yılı ve 310 birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimler içerisinde aşağıdaki çizelgede belirtilenler, çalışmanın anahtar kelimeleri toplamının alt değer kabul edilen 100 birimin üzerinde olmasından dolayı çalışma kapsamına alınmıştır.

Çizelge 4.8 TBMM VII. Dönemi içerisinde çalışma kapsamına alınan birleşimler.

Yasama Yılı	Birleşim	Tarih
Olağanüstü Yasama Yılı		
	25. Birleşim	21 Mayıs 1943
	26. Birleşim	24 Mayıs 1943
	49. Birleşim	16 Temmuz 1943
	56. Birleşim	17 Eylül 1943
I. Yasama Yılı		
	58. Birleşim	22 Mayıs 1944
	68. Birleşim	5 Haziran 1944
	81. Birleşim	7 Temmuz 1944
	86. Birleşim	18 Temmuz 1944
	87. Birleşim	2 Ağustos 1944
II. Yasama Yılı		
	58. Birleşim	21 Mayıs 1945
	66. Birleşim	30 Mayıs 1945
	78. Birleşim	25 Haziran 1945
III. Yasama Yılı		
	12. Birleşim	17 Aralık 1945
	21. Birleşim	28 Aralık 1945

Çizelge 4.8'de belirtilen birleşimlerde, milletvekilleri tarafından yapılan tartışmalar irdelendiğinde TBMM VII. Dönemi'ndeki iktidar aktörlerinin, çalışma kapsamında ele alınan anahtar kelimeleri nasıl değerlendirdikleri gözlenebilmektedir.

21 Mayıs 1943 tarihinde gerçekleşen 25. Birleşim'de¹ milletvekilleri tarafından Şose ve Köprüler kanununun bazı maddelerinin tadil edilmesi görüşülmüştür. Tadil maddesi, yol vergisinin artırılması hakkındadır.

24 Mayıs 1943 tarihinde gerçekleşen 26. Birleşim'de² 1943 yılı bütçesi görüşülmüştür. Bütçe hakkında açıklama yapan Maliye Vekili Fuad Ağralı, her taraftan ülke sınırlarını

¹ 25. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:323-324.

² 26. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:324-328.

saran savaşın, ülkenin mali durumunu ve düzenini oldukça etkilediğini, savaş yılları içerisinde hazırlanmış diğer bütçeler gibi 1943 yılı bütçesinde de ilk sırayı milli müdafaa tedbirlerinin aldığı belirtilmiştir. 1943 yılı bütçesi 486 milyon 717 bin 349 lira olarak belirlenmiştir. Bütçeden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım 22 milyon 621 bin 642 liradır. Oransal olarak bakıldığında, Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım genel bütçenin %5'idir. 1943 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısım 29 323 797 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %6'sıdır.

16 Temmuz 1943 tarihinde gerçekleşen 49. Birleşim'de¹ devlet memurları aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi ile ilgili kanunda kısmi değişiklik yapılması ile ilgili gündem görüşülmüştür.

17 Eylül 1943 tarihinde gerçekleşen 56. Birleşim'de² milletvekilleri, İstanbul Üniversitesi binalarının yaptırılması ile ilgili kanun tasarısını görüşmüşlerdir. Gündemde, söz konusu binaların yapımı ile ilgili detaylı bir anlatım ya da tartışma olmamış, sadece üniversitenin yetersiz fiziksel şartlarından bahsedilip, daha iyi bir eğitim için yeni binalara ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Kanun tasarısını göre, İstanbul Üniversitesi binalarını yaptırmak, inşaat için bütçe taahhüdüne girişme işi Maarif Vekaleti'nin görevi, ancak yapılacak projenin her türlü teknik onayı ve takibi Nafia Vekaleti'nin görevidir. Bu durum öncelikli olarak üniversitenin yetkin bir kurum olarak görülmediğini akla getirmektedir³. Yani üniversiteye ait bir inşaatın gerekliliği, eğitim konusunda en üst kurum olan Maarif Vekaleti tarafından saptanmakta, ancak inşaat işinin teknik tarafı Nafia Vekaleti tarafından denetlenmektedir. Bu durum açıkça devletin denetleme mekanizmasını göstermektedir. Tanımlanan iş, devletin işle ilgili kurulabilecek her bir kurumu tarafından denetlenmektedir.

22 Mayıs 1944 tarihinde gerçekleşen 58. Birleşim'de⁴ 1944 yılı bütçesi görüşülmüştür. 1944 yılı bütçesi sürmekte olan savaş şartlarına karşı alınan tedbirler doğrultusunda hazırlanmıştır. 1944 yılı bütçesi 570 milyon 434 bin 417 lira olarak belirlenmiştir.

---

¹49. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:328-329.

² 56. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:329-331.

³ 1933'de çıkarılan 2252 sayılı yasayla TBMM, Darülfünun'u ve ona bağlı bütün kurumları kadro ve örgütüyle lağvedip Milli Eğitim Bakanlığı'nın İstanbul'da yeni bir üniversite kurmasını kabul etti. İstanbul Üniversitesi, 1 Ağustos 1933'de yeni bir kadro ve yapıyla açıldı. Cumhuriyet 10. yılını kutlarken 18 Kasım 1933'de İstanbul Üniversitesi "ilk ve tek" üniversite olarak eğitime başladı [107].

⁴ 58. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:331-337.

Bütçeden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım 36 milyon 558 bin 644 liradır. Oransal olarak bakıldığında, genel bütçeden Nafia Vekaleti'ne ayrılan kısım %7'dir. 1944 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı 45 804 705 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %8'idir.

5 Haziran 1944 tarihinde gerçekleşen 68. Birleşim'de¹ iktidar mensupları, Belediye Yapı ve Yollar Kanunu'nun, Ebniye Kanunu'nun ve Belediye Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklik yapılması ile ilgili kanun tasarısını müzakere etmişlerdir. Müzakerelerden, Belediye Yapı ve Yollar Kanunu ile ilgili değişikliğin, büyük yangınlardan korunmak için betonarme yapımının zorunlu tutulması sonucu yapılan binaların, yaşanan depremlerde yıkıldığı ve fazla hasar olması sebebiyle özellikle deprem bölgelerinde betonarme zorunluluğunda ısrar edilmemesi konusunda olduğu anlaşılmaktadır. Kanun tasarısı ile ilgili müzakereler, ülkede özellikle de Ankara'da yaşanan konut sıkıntısı özelinde devam etmiştir. Isparta Milletvekili K. Turan, büyük kentlerin konut sıkıntısı içinde olduğunu, hatta seçilip Ankara'ya gelen milletvekillerinin ev bulamadığını dile getirmiş ve belediyelerin ucuz konut yapmalarını önermiştir. Konu hakkında söz alan Trabzon Milletvekili Mitat Aydın, içinde bulunulan konut sıkıntısının sebebinin çatı kat kullanımının yasaklanmış olduğundan kaynaklandığını belirtmiştir. Milletvekili, Ankara'yı Paris, Marsilya ve Berlin'le kıyaslamış, bu kentlerde çatı kullanıldığını ancak Ankara'da bu uygulamanın yasak olduğunu belirtmiştir. Cengizkan [108], II. Dünya Savaşı süresince çoğu kentlerde duran, hatta Ankara ve İstanbul gibi büyük kentlerde ekşiye düşen kentsel nüfusun artış hızının savaş sonrasında yeni ekonomi politikalarının da etkisiyle tam bir kırdan kente göç dalgasına neden olduğunu belirtmiş ve dönemin konut sıkıntısının giderilme şeklini şöyle açıklamıştır: "*... Dar bir kentsel alanda sıkışan kent için, belediyenin öncülüğünde yeni konut alanları elde etmek; bina yapımını teşvik ederek kent içindeki planlı alanda boşlukların doldurulmasını sağlamak; nihayet 1940'lı yılların sonundan başlayarak tarım arazilerini yapılaşmaya açmak yoluyla kentsel alanları genişletme; denenen başlıca konut stoğunu artırma ve büyütme politikalarını oluşturmuştur.*" Değerlendirilmesi yapılan 68. Birleşim'de konu edilen konut sıkıntısının sebebinin, Cengizkan [108] savaş sonrası yaşanan göç olarak tanımlamıştır. Her ne kadar birleşimin gerçekleştiği 1944 yılında II. Dünya Savaşı son bulmamış olsa da, ülkede

---

¹ 68. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:337-339.

özellikle de Ankara'da bir konut sıkıntısı yaşanmaktadır. Birleşim içerisinde konu hakkında söz alan milletvekillerinden hiçbiri, yaşanan sıkıntının sebebinin ne olduğu konusunda yorum yapmamış, yaşanan sıkıntıya çözüm önerileri getirmişlerdir. Hatta yukarıda da belirtildiği gibi, sonuçlarının ülkenin siyasi, ideolojik ve ekonomik hayatında neredeyse şekillendirici rol oynayacak olan konut sıkıntısına çatı katı yapımıyla çözüm bulunabileceğine inanan milletvekilleri olmuştur. Bu inancın arkasında, iktidarın Ankara'yı rejimin fiziksel meşruiyet dayanağı olarak görmesi fikrinin olduğu düşünülebilir. Zira Ankara konut sorunu çöks dahi, bu sorun Avrupa'daki kentler gibi çözümleni ve çözüm sonunda oluşacak fiziksel biçim Avrupa'daki kent kardeşlerine benzemelidir. Böylece Ankara'ya göç eden kırsal nüfus da, çatı katlarından Ankara'nın modern yüzü ile disipline edilebilecektir.

7 Temmuz 1944 tarihinde gerçekleşen 81. Birleşim'de¹ milletvekilleri İstanbul Teknik Üniversitesi ile ilgili düzenlemeyi müzakere etmişlerdir. Söz konusu düzenleme, mevcut olan Yüksek Mühendis Okulu'nun İstanbul Teknik Üniversitesi'ne dönüştürülmesi ile ilgilidir. Konu hakkında söz alan Konya Milletvekili S. Irmak, dünyada tekniğin hayli ilerlediğini, tekniğin milletlerin hayatında en hayati ihtiyaç olduğunu, Yüksek Mühendis Okulu'nun üniversiteye çevrilmesinin doğru bir karar olduğunu, ayrıca teknikte çok büyük adımlar atmış olan Amerika ile devamlı sıkı temasta olunması gerektiğini belirtmiştir. Milletvekilinin Amerika önerisi, iktidarın zihnindeki muasır medeniyet pusulasının artık başka bir yönü gösterdiğini akla getirmektedir.

18 Temmuz 1944 tarihinde gerçekleşen 86. Birleşim'de² depreme karşı alınacak tedbirler ve memur meskenleri inşası ile ilgili kanun tasarıları görüşülmüştür. Deprem önlemleri ile ilgili müzakerelerde, kentlerin sadece depreme maruz kalmadığını her afetin kendi düzenlemesinin yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Memur meskenleri hakkında milletvekillerinden görüş bildiren olmamıştır. Kanun tasarısına göre, lüzum görülen yerlerde memurlar için mesken yaptırılmasına karar verilmiş ve işin tüm sorumluluğu Nafia Vekaleti'ne verilmiştir.

2 Ağustos 1944 tarihinde gerçekleşen 87. Birleşim'de³ devlet memurları aylıklarının belirlenmesi ve denkleştirilmesi ile ilgili kanun tasarısı görüşülmüştür.

---

¹ 81. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:339-343.

² 86. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:343-345.

³ 87. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:345.

21 Mayıs 1945 tarihinde gerçekleşen 58. Birleşim’de¹ 1945 bütçesi görüşülmüştür. 1945 yılı bütçesi 418 milyon 936 bin 486 lira olarak belirlenmiştir. Bütçeden Bayındırlık Bakanlığı’na ayrılan kısım 37 milyon 442 bin 734 liradır. Oransal olarak bakıldığında, Bayındırlık Bakanlığı’na ayrılan kısım, genel bütçenin %9’udur. 1945 yılı bütçesi hakkında açıklama yapan Maliye Bakanı N.E. Sümer, savaş yıllarında yavaşlamış olan kuruluş faaliyetlerinin yeniden hızlandırılacağını, milletin biyolojik varlığını korumak için bir sağlık savaşına girileceğini, tarım ve sanayi kalkınması, yol ve ulaştırma şebekelerinin genişletileceğini ve milletin benliğini bir daha kazandıracak olan eğitim işlerine önem verileceğini belirtmiştir. Bakanın açıklamasında, geçmiş yıllardan farklı olarak sağlık hizmetlerinin ön planda tutulduğu görülmektedir. 1945 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı 44 milyon 501 bin 093 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %11’idir.

30 Mayıs 1945 tarihinde gerçekleşen 66. Birleşim’de² Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü’nün, Devlet Denizyolları İşletme Genel Müdürlüğü’nün, Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü’nün ve Orman Genel Müdürlüğü’nün 1945 yılı bütçeleri görüşülmüştür.

25 Haziran 1945 tarihinde gerçekleşen 78. Birleşim’de³ milletvekilleri, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı teknik okullarda yetiştirilecek askeri mühendisler hakkında kanun tasarısını müzakere etmişlerdir. Tasarı hakkında görüş bildirilmemiş ve Milli Eğitime bağlı teknik okullarda askeri mühendis yetiştirilmesine karar verilmiştir.

17 Aralık 1945 tarihinde gerçekleşen 12. Birleşim’de⁴ 1946 yılı bütçesi görüşülmüştür. 1946 yılı bütçesi 874 milyon 572 bin 884 lira olarak belirlenmiştir. Bu miktarın 79 milyon 394 bin 953 lirası Bayındırlık Bakanlığı’na ayrılmıştır. Oransal olarak bakıldığında Bayındırlık Bakanlığı’na ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %9’udur. 1946 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı 94 milyon 038 bin 420 liradır.

28 Aralık 1945 tarihinde gerçekleşen 21. Birleşim’de⁵ Devlet Demiryolları ve Limanları

---

¹ 58. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:346-351.

² 66. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:351-352.

³ 78. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:352-353.

⁴ 12. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:353-358.

⁵ 21. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:358.

İşletme Genel Müdürlüğü'nün, Devlet Denizyolları İşletme Genel Müdürlüğü'nün, Devlet havayolları Genel Müdürlüğü'nün ve Orman Genel Müdürlüğü'nün 1946 yılı bütçeleri görüşülmüştür.

Yukarıda ele alınan tüm birleşimler aşağıda sıralanan başlıklar altında değerlendirildiğinde şu bulgulara ulaşılmıştır:

İnşa-inşaat: VII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde inşa-inşaat kelimeleri toplamda 1390 kez kullanılmıştır. VII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 25. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 79 kez kullanılmıştır. Şose ve köprüler kanununun bazı maddelerinin tadili ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda, Posta, Telefon ve Telgraf Umum Müdürlüğü'nün 1943 yılı bütçe tutanaklarında, inşaat işi olarak kullanılmıştır.¹
- 26. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 281 kez kullanılmıştır. 1943 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında inşaat işi ve daire adı olarak kullanılmıştır.²
- 49. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 19 kez kullanılmıştır. Mesleki teknik okulların açılması ile ilgili tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.³
- 56. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 35 kez kullanılmıştır. İstanbul Üniversitesi binalarının yaptırılması ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁴
- 58. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 351 kez kullanılmıştır. 1944 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarında inşaat işi ve daire ismi olarak kullanılmıştır.⁵

---

¹ TBMM ZC, D:7, C:2, S:120-122, 125, 128, 131, 132, 134, 136, 138, 1-5, 3-5, 9, 16, 21-22, 25, 32, ek36, 39-40, 42, 45, 52, 71-73, 7-8, 18, 22, 28, 30.

² TBMM ZC, D:7, C:2, S:159, 160, 166, 176, 182, 4-5, 22, 27, 30, 37, 40-41, 48-49, 58, 68, 90, 95-96, 99-103, 125, 144, 147, 149-152, 2, 22-23, 43, 74/10, 74/11, 82/5, 95, 104, 124, 128-129, 147-148, 152-153, 157, 172, 176, 190-191, 194-196, 205, 220, 240-241, 248, 264, 272, 274, D/8, D/36, D/51-54 D/58-63, D/70, D/72, E/2-4, C/22, C/24, G/1-2, L/6-7, R/6, R/10, R/14, R/16, R/21-22, R/25-31, R/34-36, R/39-40, 20-21, 27, 36, 46.

³ TBMM ZC, D:7, C:4, S:130, 137, 2-4, 3, 2-3, 3, 14, 6, 14.

⁴ TBMM ZC, D:7, C:5 S:31, 32, 36, 41, 42, 1-3, 1, 1-11.

⁵ TBMM ZC, D:7, C:10, S:130, 131, 133, 135, 3-4, 10, 20, 24, 33, 39, 42, 54-55, 60, 74, 80, 83-85, 92, 104-105, 130-134, 2-3, 8, 16, 43, 57, 70, 72/12, 72/14, 78, 78, 87, 132, 134, 150-153, 180, 182, 185, 189, 202-203, 206-208, 215, 222-224, 228-230, 236, 246, 264, 270, 273-274, 285, 296, 298, D/2, D/29, ekD/38, D/41, D/56, D/62-66, E/2-5, C/19, G/1-2, L/8-9, R/6-8, R/11, R/15-17, R/23-24, R/27-42, 18, 31, 35-37, 54, 62.

- 68. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 66 kez kullanılmıştır. Belediye Yollar Kanunu'nun ve Ebniye Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.¹
- 81. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 9 kez kullanılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi ile ilgili görüşmeler ve tutanaklarda bölüm/fakülte ismi olarak kullanılmıştır.²
- 86. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 87 kez kullanılmıştır. Depreme karşı alınacak tedbirler hakkındaki kanun tasarısının tutanaklarında, memur meskenleri inşası ile ilgili kanun tasarısı hakkındaki görüşmelerde ve ilgili tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.³
- 87. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 78 kez kullanılmıştır. Memur maaşları düzenlenmesi ile ilgili tutanaklarda, şube, reislik ve memur tanımı olarak kullanılmıştır.⁴
- 58. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 173 kez kullanılmıştır. 1945 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁵
- 66. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 67 kez kullanılmıştır. Bazı devlet kurumlarının 1945 yılı bütçe tutanaklarında inşaat işi ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 78. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 15 kez kullanılmıştır. Ulaştırma Bakanlığı kuruluşu hakkındaki kanun tasarısının tutanaklarında, inşaat işi ve mühendis tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 12. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 90 kez kullanılmıştır. 1946 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁸

¹ TBMM ZC, D:7, C:11, S:14-17, 1-13.

² TBMM ZC, D:7, C:12, S:21, 22, 1-3.

³ TBMM ZC, D:7, C:12, S:103-105, 108, 111-16, 1-3, 1-3, 10-16, 4, 1-7.

⁴ TBMM ZC, D:7, C:13, S:23, 27, 41, 52, 30, 32-33, 41, 54, 1-6.

⁵ TBMM ZC, D:7, C:7, S:198-199, 209, 212-213, 221, 223, 2-4, 17, 33, 57, 61-64, 81, 87-88, 90, 92, 98, 101, 123, 130, 4-5, 25, 47, 82, 85, 192-193, 206-209, 217, 233, 254-255, 268, 284, 292, 294-295, D/38, D/44, D/57-58, D/63-68, C/20-21, G/1-2, L/8, 3, 20, 30, 40-45.

⁶ TBMM ZC, D:7, C:17, S:521, 526-528, 531-532, 540, 552, 556, 564, 7, 9, 11, 7-9, 12, 17, 2, 6, 10, 13-14, 21, 44, 4, 19, 40-41, 45, 77-78, 5-6, 16, 3.

⁷ TBMM ZC, D:7, C:18, S:399, 413, k1-4, 3, 1, 8, 12, 28, 44, 47-48.

⁸ TBMM ZC, D:7, C:20, S:81, 87, 89, 91, 92, 110, 114, 4, 9, 37, 51, 58-60, 64-65, 69, 77, 96, 120, 126, 37, 39, 71, 160, 163, 170-171, 186-189, 212-213, 219, 227, 243, 304, D/35, D/46-47, C/20-21, G/1-2, L/9, R/14, R/26, R/31, R/34, 9, 38.

- 21. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 40 kez kullanılmıştır. Bazı devlet kurumlarının 1946 yılı bütçe tutanaklarında, inşaat işi ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.¹

Mimar: VII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimar kelimesi toplamda 232 kez kullanılmıştır. VII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 25. Birleşim: Mimar kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğü 1943 yılı bütçe tutanaklarında memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 26. Birleşim: Mimar kelimesi 21 kez kullanılmıştır. 1943 yılı bütçe raporlarında memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.³
- 49. Birleşim: Mimar kelimesi 31 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi ile ilgili kanun tasarısı tutanaklarında memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.⁴
- 56. Birleşim: Mimar kelimesi 12 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi ile ilgili kanun tasarısı tutanaklarında memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.⁵
- 58. Birleşim: Mimar kelimesi 23 kez kullanılmıştır. 1944 yılı bütçe raporlarında memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.⁶
- 68. Birleşim: Mimar kelimesi 13 kez kullanılmıştır. Belediye Yapı ve Yollar Kanunu ile Ebniye Kanunu hakkındaki düzenlemeler ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 81. Birleşim: Mimar kelimesi 4 kez kullanılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi hakkında kanun tasarısı görüşmelerinde ve ilgili tutanaklarda meslek yanımı olarak kullanılmıştır.⁸

---

¹ TBMM ZC, D:7, C:20, S:577, 588, 599, 623, 637, 643, 23, 66, 70-71, 6, 15, 21, 24, 29, 7, 4, 10, 3, 9, 12-13, 4-7, 4-6.

² TBMM ZC, D:7, C:2, S:56.

³ TBMM ZC, D:7, C:2, S:L/6-8, R/5, R/16, R/22, R/39, 3, 17, 25, 36, 41-42.

⁴ TBMM ZC, D:7, C:4, S:133, 1-6, 3, 12-15, 21, 27, 29, 33, 35.

⁵ TBMM ZC, D:7, C:5, S:48, 3-4.

⁶ TBMM ZC, D:7, C:10, S:104, 2, 274, C/9, L/2, L/8-9, R/6, R/17, R/24, 18, 22, 26, 36, 38, 56.

⁷ TBMM ZC, D:7, C:11, S:16, 2, 4, 6, 8, 9.

⁸ TBMM ZC, D:7, C:12, S:21, 1, 5.

- 86. Birleşim: Mimar kelimesi 20 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi hakkındaki kanun tasarısı tutanakları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.¹
- 87. Birleşim: Mimar kelimesi 47 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi ile ilgili kanun tasarısı tutanakları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.²
- 58. Birleşim: Mimar kelimesi 23 kez kullanılmıştır. 1945 yılı yedi aylık bütçe tutanakları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde memuriyet ve meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 66. Birleşim: Mimar kelimesi 7 kez kullanılmıştır. Bazı devlet kurumlarının 1945 yılı bütçe tutanakları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.⁴
- 12. Birleşim: Mimar kelimesi 20 kez kullanılmıştır. 1946 yılı bütçe tutanakları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde ve meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 21. Birleşim: Mimar kelimesi 10 kez kullanılmıştır. Bazı devlet kurumlarının 1946 yılı bütçe tutanakları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.⁶

Mimarlık: VII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimarlık kelimesi toplamda 12 kez kullanılmıştır. VII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 26. Birleşim: Mimarlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1943 yılı bütçe raporları içerisinde harçlar bölümünde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 49. Birleşim: Mimarlık kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Basın Yayın Umum Müdürlüğü vazife ve teşkilat kanunu tutanakları içerisinde Fen Başmüsavirliği'ne atanma şartı maddesinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸
- 58. Birleşim: Mimarlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1944 yılı bütçe raporları içerisinde harçlar bölümünde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁹

¹ TBMM ZC, D:7, C:12, S:4, 18, 20, 23-26, 30.

² TBMM ZC, D:7, C:13, S:43, 23, 25, 28, 30, 37-41, 46, 50-54, 63, 73, 4-6.

³ TBMM ZC, D:7, C:17, S:63, 48, 214, L/7-9, R/5, R/17, 9-10, 20, 31, 41-45, 72.

⁴ TBMM ZC, D:7, C:17, S:5, 28, 32, 3, 25, 64.

⁵ TBMM ZC, D:7, C:20, S:106, 69, 193, L/2, L/9, R/6, R/17, R/23, 9, 10, 14, 26, 31, 32, 57.

⁶ TBMM ZC, D:7, C:20, S:653, 58, 6, 26, 28, 29, 24, 28.

⁷ TBMM ZC, D:7, C:2, S:C/9.

⁸ TBMM ZC, D:7, C:4, S:133, 21.

⁹ TBMM ZC, D:7, C:10, S:C/9.

- 81. Birleşim: Mimarlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi hakkında kanun tasarısı tutanaklarında şube adı olarak kullanılmıştır.¹
- 87. Birleşim: Mimarlık kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti'nin memur bordro düzenlemesi çizelgeleri içerisinde "sıhhi mimarlık şubesi" olarak kullanılmıştır.²
- 58. Birleşim: Mimarlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1945 yılı bütçe raporları içerisinde harçlar bölümünde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 12. Birleşim: Mimarlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1946 yılı bütçe raporları içerisinde harçlar bölümünde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁴

Mimari: VII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimari kelimesi toplamda 11 kez kullanılmıştır. VII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 58. Birleşim: Mimari kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1944 yılı bütçe tutanakları içerisinde Güzel Sanatlar Akademisi ile ilgili bölümde tatbikat bölümü olarak kullanılmıştır.⁵
- 68. Birleşim: Mimari kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Belediye Yapı Yollar Kanunu ile ilgili tutanaklarda biçimsel özellik olarak kullanılmıştır.⁶
- 81. Birleşim: Mimari kelimesi 1 kez kullanılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi hakkında kanun tasarısı ile ilgili tutanaklarda şube ve fakülte adı olarak kullanılmıştır.⁷
- 86. Birleşim: Mimari kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Memur meskenleri inşası ile ilgili tutanaklarda biçimsel özellik olarak kullanılmıştır.⁸
- 87. Birleşim: Mimari kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Devlet memurlarının aylıklarının düzenlenmesi ile ilgili tutanaklarda Güzel Sanatlar Akademisi bölümü altında şube şefi tanımı olarak kullanılmıştır.⁹

¹ TBMM ZC, D:7, C:12, S:23.

² TBMM ZC, D:7, C:13, S:25, 46, 63.

³ TBMM ZC, D:7, C:17, S:C/9.

⁴ TBMM ZC, D:7, C:20, S:C/9.

⁵ TBMM ZC, D:7, C:10, S:R/24.

⁶ TBMM ZC, D:7, C:11, S:2.

⁷ TBMM ZC, D:7, C:12, S:3.

⁸ TBMM ZC, D:7, C:12, S:2.

⁹ TBMM ZC, D:7, C:13, S:38, 67.

- 58. Birleşim: Mimari kelimesi 2 kez kullanılmıştır. 1945 yılı bütçe tutanakları içinde müsabaka ve bölüm adı olarak kullanılmıştır.¹
- 78. Birleşim: Mimari kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi ile ilgili tutanaklarda şube şefi olarak kullanılmıştır.²
- 12. Birleşim: Mimari kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1946 yılı bütçe tutanakları içerisinde Güzel Sanatlar Akademisi genel giderleri bölümü içinde uygulama olarak kullanılmıştır.³

İmar: VII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde imar kelimesi toplamda 179 kez kullanılmıştır. VII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 25. Birleşim: İmar kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Şose ve köprüler kanunu ile ilgili görüşmelerde yol imarı olarak kullanılmıştır.⁴
- 26. Birleşim: İmar kelimesi 15 kez kullanılmıştır. 1943 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında imar işleri, kurum adı ve mühendis tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 56. Birleşim: İmar kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Ankara'da Fen Fakültesi kurulması ile ilgili görüşmelerde ve devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi ile ilgili tutanaklarda imar işi olarak kullanılmıştır.⁶
- 58. Birleşim: İmar kelimesi 21 kez kullanılmıştır. 1944 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında ülkenin imar işleri, reislik adı ve mühendis tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 68. Birleşim: İmar kelimesi 21 kez kullanılmıştır. Belediye Yapı Yollar kanunu ile ilgili tutanaklarda imar planı olarak kullanılmıştır.⁸
- 81. Birleşim: İmar kelimesi 1 kez kullanılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi hakkında kanun tasarısı tutanaklarında ülkenin imarı olarak kullanılmıştır.⁹

¹ TBMM ZC, D:7, C:17, S:48, R/21.

² TBMM ZC, D:7, C:18, S:4, 2.

³ TBMM ZC, D:7, C:20, S:R/23.

⁴ TBMM ZC, D:7, C:2, S: 123, 125.

⁵ TBMM ZC, D:7, C:2, S: 156, 164, 187, 74/9, 148, 188, 190-191, 196, E/4, L/7, 48, 40.

⁶ TBMM ZC, D:7, C:5, S:34, 1.

⁷ TBMM ZC, D:7, C: 10, S:161, 85, 130, 134, 78, 224, 229, 230, E/4, E/5, L/8, L/9, R/29, R/41, 36-38.

⁸ TBMM ZC, D:7, C:11, S: 16, 1-7.

⁹ TBMM ZC, D:7, C:12, S:1.

- 86. Birleşim: İmar kelimesi 31 kez kullanılmıştır. Depreme karşı alınacak tedbirler hakkındaki kanun tasarısı görüşmeleri ve tutanaklarında imar işleri ve imar planları olarak kullanılmıştır.¹
- 87. Birleşim: İmar kelimesi 9 kez kullanılmıştır. Memur aylıklarının düzenlendiği cetvellerde reislik adı olarak kullanılmıştır.²
- 58. Birleşim: İmar kelimesi 32 kez kullanılmıştır. 1945 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında ülkenin imarı, yapı ve imar işleri ve mühendis tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 66. Birleşim: İmar kelimesi 7 kez kullanılmıştır. Çeşitli kurumların 1945 yılı bütçe görüşmeleri ve raporları içerisinde ülkenin imarı olarak kullanılmıştır.⁴
- 78. Birleşim: İmar kelimesi 9 kez kullanılmıştır. Yeni ilçeler kurulması ile ilgili görüşmeler ve tutanaklarda memleketin imarı olarak kullanılmıştır.⁵
- 12. Birleşim: İmar kelimesi 24 kez kullanılmıştır. 1946 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında yapı imar işleri ve mühendis tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 21. Birleşim: İmar kelimesi 5 kez kullanılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü 1946 yılı bütçe tutanaklarında hayrat imarı ve imar cemiyeti olarak kullanılmıştır.⁷

Bayındırlık: VII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde bayındırlık kelimesi toplamda 191 kez kullanılmıştır. VII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 25. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Bayındırlık Dergisi adı olarak kullanılmıştır.⁸
- 56. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Ankara'da Fen Fakültesi kurulması hakkındaki görüşmelerde ülkenin bayındırılıştırılması olarak kullanılmıştır.⁹

¹ TBMM ZC, D:7, C:12, S:111-115, 2-5, 1-6, 10-13, 2.

² TBMM ZC, D:7, C:13, S:18, 43, 64, 4-6.

³ TBMM ZC, D:7, C:17, S: 197, 205, 212, 217, 229, 238, 63-64, 206, 208-209, 214-217, 268, D/75, E/5, L/9, R/25.

⁴ TBMM ZC, D:7, C:17, S:528, 547-552, 6.

⁵ TBMM ZC, D:7, C:18, S:400-402, 2, 2-3.

⁶ TBMM ZC, D:7, C:20, S: 91, 110, 70, 91, 126, 144, 183, 186, 189, 195-196, 248, 256, E/4, E/5, L/9, R/26.

⁷ TBMM ZC, D:7, C:20, S: 651, 17, 13.

⁸ TBMM ZC, D:7, C:2, S:4.

⁹ TBMM ZC, D:7, C:5, S:36.

- 58. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 55 kez kullanılmıştır. Bayındırlık Bakanlığı olarak kullanılmıştır.
- 66. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 8 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü'nün 1945 yılı bütçe görüşmelerinde devletin bayındırlık işleri olarak bir kez kullanılmıştır, diğer kullanımlar bakanlık adıdır.¹
- 78. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 43 kez kullanılmıştır. Bakanlık ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 12. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 66 kez kullanılmıştır. 1946 yılı bütçe tutanaklarında ülkenin bayındırlığı, bayındırlık eserleri, bakanlık ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.²
- 21. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 17 kez kullanılmıştır. Bakanlık ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.

Nafia: VII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde nafia kelimesi toplamda 551 kez kullanılmıştır. VII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 25. Birleşim: Nafia kelimesi 58 kez kullanılmıştır. Şose ve köprüler ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda nafia işleri olarak kullanılmıştır.³ Ayrıca, vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 26. Birleşim: Nafia kelimesi 64 kez kullanılmıştır. 1943 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında nafia işleri ve nafia programı olarak kullanılmıştır.⁴ Ayrıca vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 49. Birleşim: Nafia kelimesi 20 kez kullanılmıştır. Encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 56. Birleşim: Nafia kelimesi 70 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 58. Birleşim: Nafia kelimesi 75 kez kullanılmıştır. 1944 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında nafia işleri, nafia programı ve nafia eserleri olarak kullanılmıştır.⁵

¹ TBMM ZC, D:7, C:17, S:528.

² TBMM ZC, D:7, C:20, S:81, 87, 89, 109, R/25.

³ TBMM ZC, D:7, C:2, S:127, 131.

⁴ TBMM ZC, D:7, C:2, S:160, 96, 190.

⁵ TBMM ZC, D:7, C:10, S:135, 2, 130, 224, R/29.

- 68. Birleşim: Nafia kelimesi 55 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 81. Birleşim: Nafia kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 86. Birleşim: Nafia kelimesi 115 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 87. Birleşim: Nafia kelimesi 29 kez kullanılmıştır. Vekalet, vekil ve encümen adı olarak kullanılmıştır.
- 58. Birleşim: Nafia kelimesi 32 kez kullanılmıştır. Vekalet ve bakanlık adı olarak kullanılmıştır.
- 66. Birleşim: Nafia kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Bakanlık adı olarak kullanılmıştır.
- 78. Birleşim: Nafia kelimesi 21 kez kullanılmıştır. Bakanlık ve vekalet adı olarak kullanılmıştır.
- 12. Birleşim: Nafia kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Bakanlık ve vekil adı olarak kullanılmıştır.
- 21. Birleşim: Nafia kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Bakanlık adı olarak kullanılmıştır.

Müteahhit: VII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde müteahhit kelimesi toplamda 22 kez kullanılmıştır. VII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 25. Birleşim: Müteahhit kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü'nün 1943 yılı bütçe tutanaklarında kullanılmıştır.¹
- 26. Birleşim: Müteahhit kelimesi 4 kez kullanılmıştır. 1943 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında kullanılmıştır.²
- 58. Birleşim: Müteahhit kelimesi 5 kez kullanılmıştır. 1944 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında kullanılmıştır.³
- 58. Birleşim: Müteahhit kelimesi 4 kez kullanılmıştır. 1945 yılı yedi aylık bütçe görüşme ve tutanaklarında kullanılmıştır.⁴

¹ TBMM ZC, D:7, C:2, S:15, 17, 28.

² TBMM ZC, D:7, C:2, S:101-103, 78.

³ TBMM ZC, D:7, C:10, S:150, 151.

⁴ TBMM ZC, D:7, C:17, S:209, 221.

- 66. Birleşim: Müteahhit kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Devlet Denizyolları genel Müdürlüğü 1945 yılı yedi aylık bütçe tutanakları içinde kullanılmıştır.¹
- 12. Birleşim: Müteahhit kelimesi 2 kez kullanılmıştır. 1946 yılı bütçe tutanaklarında kullanılmıştır.²
- 21. Birleşim: Müteahhit kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Orman Genel Müdürlüğü'nün 1946 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında kullanılmıştır.³

Müteahhitlik: VII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde müteahhitlik kelimesi kullanılmamıştır.

Mühendis: VII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mühendis kelimesi toplamda 1123 kez kullanılmıştır. VII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 25. Birleşim: Mühendis kelimesi 15 kez kullanılmıştır. Şose ve köprüler kanunu ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁴
- 26. Birleşim: Mühendis kelimesi 85 kez kullanılmıştır. 1943 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 49. Birleşim: Mühendis kelimesi 75 kez kullanılmıştır. Devlet memurları aylıkları ile ilgili tutanaklarda memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 56. Birleşim: Mühendis kelimesi 41 kez kullanılmıştır. Ankara'da Fen Fakültesi kurulması, devlet memurları aylıklarının belirlenmesi ve askeri memurlar hakkında kanun ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 58. Birleşim: Mühendis kelimesi 124 kez kullanılmıştır. 1944 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁸

¹ TBMM ZC, D:7, C:17, S:41.

² TBMM ZC, D:7, C:20, S:71.

³ TBMM ZC, D:7, C:20, S:614, 13, 47.

⁴ TBMM ZC, D:7, C:2, S: 126, 135, 136, 3, 9, 32, 47, 48, 56, 58, 60, 62-65, 68, 70, 9, 31, 42.

⁵ TBMM ZC, D:7, C:2, S:187, 76, 87, 89, 96, 98, 103-104, 106, 118, 129, 171, 176, 181, 184, 189, 197-198, 238, 250, D/24, D/25, D/76, D/78, E/41, C/9, C/17, L/6, L/7, L/8, R/5, R/16, R/20, R/26, R/28, R/29, R/39, R/40, 17, 20, 23, 35-42.

⁶ TBMM ZC, D:7, C:4, S:133, 1-2, 5, 1-6, 3, 12-15, 6, 21, 27-28, 30, 33-37.

⁷ TBMM ZC, D:7, C:5, S:34-36, 45, 48, 1-4, 2.

⁸ TBMM ZC, D:7, C:10, S:43, 64-66, 77, 86, 104, 2, 132, 137, 202, 206, 213, 216, 231, D/27, D/28, D/38, E/4, C/9, C714, L/2, L/8, L/9, L/10, R/17, R/22, R/28, R/30, R/41, R/42, 18, 30-38, 56-61.

- 68. Birleşim: Mühendis kelimesi 13 kez kullanılmıştır. Belediye yapı yollar kanunu ile ilgili görüşmelerde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 81. Birleşim: Mühendis kelimesi 84 kez kullanılmıştır. Dahiliye Vekaleti merkez ve taşra teşkilatı ve İstanbul Teknik Üniversitesi ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek, mektep ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 86. Birleşim: Mühendis kelimesi 12 kez kullanılmıştır. Askeri memurlar ile ilgili kanun ve devlet memurları aylıkları ile ilgili görüşme ve tutanaklarda memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 87. Birleşim: Mühendis kelimesi 184 kez kullanılmıştır. Çeşitli vekalet ve kurumların teşkilat cetvellerinde memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁴
- 58. Birleşim: Mühendis kelimesi 92 kez kullanılmıştır. 1945 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 66. Birleşim: Mühendis kelimesi 73 kez kullanılmıştır. Çeşitli bakanlık ve kurumların 1945 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 78. Birleşim: Mühendis kelimesi 55 kez kullanılmıştır. Askeri mühendislerle ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 12. Birleşim: Mühendis kelimesi 71 kez kullanılmıştır. 1946 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁸
- 21. Birleşim: Mühendis kelimesi 75 kez kullanılmıştır. Çeşitli bakanlık ve kurumların 1946 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁹

Mühendislik: VII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mühendislik kelimesi

¹ TBMM ZC, D:7, C:11, S:16, 2, 4, 6, 8-9.

² TBMM ZC, D:7, C:12, S:18, 20-25, 1-8.

³ TBMM ZC, D:7, C:12, S:2, 4, 6, 9, 18, 20, 23-24, 30.

⁴ TBMM ZC, D:7, C:13 S:42-45, 22-26, 29-38, 38, 40-41, 46-73.

⁵ TBMM ZC, D:7, C:17, S: 51, 62-64, 68, 44, 52/1, 190, 209, 213-214, 218, 293, D/38, C/9, C/14, L/2, L/8, L/9, L/12, R/5, R/11, R/12, R/17, R/24, R/27, 3, 9, 20, 30, 34, 38-44, 52, 68-72.

⁶ TBMM ZC, D:7, C:17, S:23, 551, 562, 572, 5, 12-13, 23, 28-29, 32, 36, 41-42, 24-25, 65-71, 74, 5-6, 15, 19, 36-37, 19.

⁷ TBMM ZC, D:7, C:18, S:397, 406, 407, 3-4, 42-44, 47-51, 1-9.

⁸ TBMM ZC, D:7, C:20, S:16, 65-69, 83, 189, 192-193, 201, 217, 220, 226, D/46, C/9, C/14, L/2, L/8, L/9, R/6, R/12, R/17, R/26, R/28, 3, 9-10, 26-36, 41, 52, 57.

⁹ TBMM ZC, D:7, C:20, S:582, 586, 612, 615, 616, 624, 625, 629, 635, 30, 56-57, 61, 63, 66-67, 6, 29, 4, 18, 34-35, 19, 24-25, 28, 40, 7, 13, 41, 46-47, 3, 21.

toplamda 87 kez kullanılmıştır. VII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 25. Birleşim: Mühendislik kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü'nün 1943 yılı bütçe tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 26. Birleşim: Mühendislik kelimesi 14 kez kullanılmıştır. 1943 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek ve başmühendislik tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 49. Birleşim: Mühendislik kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Basın Yayın Umum Müdürlüğü teşkilatı hakkındaki kanun ile ilgili görüşmelerde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 56. Birleşim: Mühendislik kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Devlet kurumlarında çalışanlara bir aylık ek ücret verilmesi ile ilgili tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁴
- 58. Birleşim: Mühendislik kelimesi 4 kez kullanılmıştır. 1944 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek, şube ve kanun tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 81. Birleşim: Mühendislik kelimesi 14 kez kullanılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi ile ilgili görüşmelerde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 87. Birleşim: Mühendislik kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti'nin teşkilat cetvellerinde Sıhhi Mühendislik Şubesi olarak kullanılmıştır.⁷
- 58. Birleşim: Mühendislik kelimesi 3 kez kullanılmıştır. 1945 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek ve kanun tanımı olarak kullanılmıştır.⁸
- 66. Birleşim: Mühendislik kelimesi 5 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü'nün 1945 yılı bütçe tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁹

---

¹ TBMM ZC, D:7, C:2, S:69.

² TBMM ZC, D:7, C:2, S:87, D/76, D/78, C/9.

³ TBMM ZC, D:7, C:4, S:133.

⁴ TBMM ZC, D:7, C:5, S:2.

⁵ TBMM ZC, D:7, C:10, S:43, 137, C/9.

⁶ TBMM ZC, D:7, C:12, S:23, 24, 1-3, 6.

⁷ TBMM ZC, D:7, C:13, S:46, 47, 63.

⁸ TBMM ZC, D:7, C:17, S:190, 209, C/9.

⁹ TBMM ZC, D:7, C:17, S:24, 25, 74.

- 78. Birleşim: Mühendislik kelimesi 34 kez kullanılmıştır. Ulaştırma Bakanlığı kuruluş ve görevleri ile ilgili tutanaklarda ve Milli Eğitime bağlı teknik okullarda yetiştirilecek askeri mühendisler ile ilgili tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 12. Birleşim: Mühendislik kelimesi 3 kez kullanılmıştır. 1946 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 21. Birleşim: Mühendislik kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Çeşitli bakanlık ve kurumların 1946 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³

VII. Dönem içerisinde okunan hükümet programında, tıpkı önceki hükümetler gibi, Cumhuriyet Halk Partisi'nin programının esas alınacağı vurgulanmış, ayrıca sürmekte olan II. Dünya Savaşı sebebiyle, yatırımlardan önce halkın iâşesi ön planda tutulacağı belirtilmiştir.

Kullanım sıklığı grafiği ve tablosuna bakıldığında ise, çalışma kapsamında incelenmiş olan *inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, bayındırlık, nafıa, müteahhit, müteahhitlik, mühendis ve mühendislik* anahtar kelimelerinin, TBMM VII. Dönem'i içerisinde yoğunlaştığı tarih aralıkları gözlemlenebilmektedir. Bu bağlamda:

- VII. Dönem-Olağanüstü Yasama Yılı içerisinde: 17 Mayıs 1943 ile 2 Haziran 1943 tarih aralığında anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, 1943 yılı bütçesinin görüşüldüğü anlaşılmaktadır.
- VII. Dönem – I. Yasama Yılı içerisinde: 8 Mayıs 1944 ile 3 Ağustos 1944 tarih aralığında anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, 1944 yılı bütçesinin görüşüldüğü anlaşılmaktadır.
- VII. Dönem – II. Yasama Yılı içerisinde: 21 Mayıs 1945 ile 25 Haziran 1945 tarih aralığında anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, 1945 yılı bütçesinin ve geçmiş yıllara ait kesin hesap bilançolarının görüşüldüğü anlaşılmaktadır.
- VII. Dönem – III. Yasama Yılı içerisinde: 14 Aralık 1945 ile 28 Aralık 1945 tarih aralığında anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralığının verilerine bakıldığında, 1946 yılı bütçesinin görüşüldüğü anlaşılmaktadır.

¹ TBMM ZC, D:7, C:18, S:406, 43, 44, 47, 48, 50, 51, 3, 6, 7.

² TBMM ZC, D:7, C:20, S:189, 220, C/9.

³ TBMM ZC, D:7, C:20, S:67, 4, 13.

TBMM VII. Dönemi'nin görev yaptığı 1943 ile 1946 tarihleri arasında, Avrupa'da başlayıp tüm dünyaya yayılan II. Dünya Savaşı sonlanmıştır. Ancak savaş şartları Türkiye'yi ekonomik ve sosyal olarak etkilemiştir. VII. Dönem içerisinde incelenen bütçelerden anlaşıldığı üzere, bütçeler bir önceki dönemde olduğu gibi milli müdafaa özelinde hazırlanmıştır. Bu dönem içerisinde ülkede özellikle de büyük kentlerde konut sıkıntısı baş göstermeye başlamıştır. Yüksek Mühendis Okulu, İstanbul Teknik Üniversitesi'ne dönüştürülmüştür. TBMM VII. Dönemi içerisinde Türkiye siyasi hayatı açısından bir dönüm noktası kabul edilebilecek Demokrat Parti 7 Ocak 1946 yılında kurulmuştur. 21 Temmuz 1946 yılında yapılacak olan genel seçim sonucunda da Demokrat Parti, Türk Parlamentosunda seçilmiş ilk muhalefet olarak meclise girecektir.

4.8 TBMM VIII. Dönemi

TBMM'nin VIII. Dönemi 5 Ağustos 1946 tarihinde başlayıp 23 Nisan 1950 tarihinde sonlanmıştır. VIII. Dönem içerisinde 1 olağanüstü yasama yılı ve 4 yasama yılı ile toplamda 5 yasama yılı ve 367 birleşim gerçekleşmiştir. Bu birleşimler içerisinde aşağıdaki çizelgede belirtilenler, çalışmanın anahtar kelimeleri toplamının alt değer kabul edilen 100 birimin üzerinde olmasından dolayı çalışma kapsamına alınmıştır.

Çizelge 4.9 TBMM VIII. Dönemi içerisinde çalışma kapsamına alınan birleşimler.

Yasama Yılı	Birleşim	Tarih
I. Yasama Yılı		
	18. Birleşim	18 Aralık 1946
	25. Birleşim	27 Aralık 1946
	34. Birleşim	22 Ocak 1947
	45. Birleşim	17 Şubat 1947
	80. Birleşim	3 Eylül 1947
II. Yasama Yılı		
	20. Birleşim	22 Aralık 1947
	23. Birleşim	26 Aralık 1947
	27. Birleşim	30 Aralık 1947
	60. Birleşim	17 Mayıs 1948
	71. Birleşim	14 Haziran 1948
	83. Birleşim	6 Temmuz 1948
	86. Birleşim	9 Temmuz 1948
III. Yasama Yılı		
	48. Birleşim	21 Şubat 1949
	52. Birleşim	25 Şubat 1949
	54. Birleşim	27 Şubat 1949

	97. Birleşim	31 Mayıs 1949
IV. Yasama Yılı		
	37. Birleşim	1 Ocak 1950
	45. Birleşim	13 Şubat 1950
	54. Birleşim	23 Şubat 1950
	55. Birleşim	24 Şubat 1950
	57. Birleşim	1 Mart 1950

Çizelge 4.9’da belirtilen birleşimlerde, milletvekilleri tarafından yapılan tartışmalar irdelendiğinde TBMM VIII. Dönemi’ndeki iktidar aktörlerinin, çalışma kapsamında ele alınan anahtar kelimeleri nasıl değerlendirdikleri gözlenebilmektedir.

18 Aralık 1946 tarihinde gerçekleşen 18. Birleşim’de¹ 1947 yılı bütçesi görüşülmüştür. 1947 yılı bütçesi 1 milyar 021 milyon 215 bin 530 lira olarak belirlenmiştir. Genel bütçeden Bayındırlık Bakanlığı’na ayrılan miktar 84 milyon 501 bin 247 liradır. Oransal olarak bakıldığında, Bayındırlık Bakanlığı’na ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %8’idir. 1947 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı 99 499 850 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %9’udur.

27 Aralık 1946 tarihinde gerçekleşen 25. Birleşim’de² Tarım ve Ulaştırma Bakanlıkları’nın 1947 yılı bütçeleri incelenmiştir.

22 Ocak 1947 tarihinde gerçekleşen 34. Birleşim’de³ İstanbul Üniversitesi Hukuk ve İktisat Fakülteleri ile Tıp Fakültesi merkez binası ve Enstitülerin yaptırılması ve Fen-Edebiyat Fakülteleri binalarının tamamlanması ile ilgili kanun tasarıları görüşülmüştür. Söz konusu görüşmeler, çalışma kapsamında incelenilen birleşimler içerisinde, tanımlı bir yapı hakkında olmasından dolayı ilginçtir; zira iktidar mensupları bir yapıyı konu edecekler, sahip oldukları yasama erkini bir yapı özelinde kullanacaklardır. Görüşmelerde Balıkesir Milletvekili Muzaffer Akpınar almıştır. Milletvekili söz konusu binaların, ülkenin kültür alanındaki kalkınmasına bir hediye olduğunu belirtmiş ve Eczacılık Bölümü için de bir bina talep etmiştir. Milletvekili ne binaların fiziksel özelliklerini dert edinmiş, ne de binaların yapılması ile ilgili kanun tasarısını dert edinmiştir. Milletvekili Türkiye siyasilerinin olağan davranışını sergilemiş, mevcut konu

¹ 18. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:363-367.

² 25. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:367-368.

³ 34. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:368-373.

üzerinden başka bir konuya değinmiştir. Ankara Milletvekili Raşit Börekçi ise dolaysız bir anlatımla kanun tasarısı hakkında görüş bildirmiştir. Milletvekili söz konusu binaların, ülkede yapılan tüm devlet inşaat işlerini elinde tutan Bayındırlık Bakanlığı tarafından değil de İstanbul Üniversitesi tarafından yapılacak olmasına itiraz etmiştir. Milletvekili, söz konusu işin 40 milyonluk bir bütçe gerektirdiğini, bu miktardaki büyük bir bütçeli işin devlet tarafından idare edilmesi ve yürütülmesi gerektiğini savunmuştur. Burdur Milletvekili Ahmet Çınar'da söz konusu binaların teknik tarafı hakkında görüş bildirmiştir. Milletvekili bina yerlerinin yanlış seçildiğini, binaların çürük zeminli ve kalabalık bir muhite inşa edilmeye çalışıldığını, dolayısıyla sağlam zemin bulmak için yersiz masraflar yapıldığını belirtmiştir. Ahmet Çınar'da büyük bütçeli bu işin Bayındırlık Bakanlığı tarafından yapılmasını desteklemiştir. Bayındırlık Komisyonu Üyesi Niyazi Aksu ise, söz konusu inşaatların neden İstanbul Üniversitesi tarafından yaptırılacağını açıklamıştır. Aksu, inşaat işi ile üniversitenin ayrı şeyler olduğunu, üniversite ve hastane yapmanın olağan bir inşaat işi ile karıştırılmaması gerektiğini, üniversite inşaatının uzmanlıklara dayandığını, bu bakımdan üniversitenin kendi uzmanlığına dayanarak, kendi eliyle işi kendisinin yapmasının doğru olduğunu belirtmiştir. Komisyon üyesinin açıklaması, 1945 yılında iktidar tarafından inşaat işi tanımının henüz tutarlı bir zemine oturtulmadığını akla getirmektedir. İnşaat pratiği ile üniversite her ne kadar farklı tutulmaya çalışılsa da aslında bu iki kavram aynı çerçeve içine alınmıştır. İnşaat pratiğine ait doğru uzmanlık ya da doğru teknik bilginin, inşaatı yapılacak olan kurum tarafından sağlanacağı inancı, dönemin zihin dünyasında hakimdir.

İstanbul Üniversitesi Binaları'nın inşaat işinin, Devlet tarafından değil de kurum tarafından yaptırılacak olması, cumhuriyetin ilanı ile temellendirilmeye çalışılan tek iktidar kavramının çözülmeye başladığının bir işareti olarak düşünülebilir. Zira incelenilen VIII. Dönem meclisin muhalefetle tanıştığı, iktidarın tekil halinin muhalefet söylemiyle karşılaştığı dönemdir. Büyük çaplı inşaat işlerinin devlet tekelinden çıkması, devletin kendi dışında bir uzmanlık alanı olabileceğini görmesi ile iktidarın muhalefet ile karşılaşmasının aynı yıllara rastlaması, 1940'lı yılların sonunda mutlak iktidar kavramının değişime uğramaya başladığını akla getirmektedir.

17 Şubat 1947 tarihinde gerçekleşen 45. Birleşim'de¹ Büyük Millet Meclisi Binası

---

¹ 45. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:373-380.

inşaatının Bayındırlık Bakanlığı'na devri ile ilgili kanun tasarısı görüşülmüştür. Konu hakkında ilk söz alan Bayındırlık Bakanı Cevdet Kerim İncedayı olmuştur. Bakan binanın inşaat sürecini anlatmıştır. Bakan binanın 1937 yılında yapılmasına karar verildiğini, bu sebeple uluslararası bir yarışma açıldığını ve Bakanlar Kurulu'nca Prof. Holz Meister'in projesinin seçildiğini ve işi TBMM Başkanlık Divanı'nın üslendiğini, ancak II. Dünya Savaşı sebebiyle müteahhidin inşaatı yapamadığını, inşaatın Bayındırlık Bakanlığı'nın katılımıyla o güne kadar ilerlediğini belirtmiştir. Bakan söz konusu kanun tasarısı ile, meclis binası inşaatı ile ilgili her türlü yetkinin Bayındırlık Bakanlığı'na devredileceğini belirtmiştir. Konu hakkında ilk itiraz Burdur Milletvekili Ahmet Ali Çınar'dan gelmiştir. Milletvekili devletin her zaman imkanları üzerinde ve ihtiyaç fazlasında inşaat yaptığını, meclis binasının da çok büyük olduğunu belirtmiştir. Milletvekili işin kontrolörlük kısmının yanlış yürütüldüğünü dile getirmiştir; zira binanın mimarı Holzmeister'in kontrol için kullandığı tekniğin çok zayıf olduğunu, kontrol işinin Bayındırlık bakanlığı tarafından yapılması gerektiğini çünkü projenin başka bir iş, kontrol işinin başka bir iş olduğunu belirtmiştir. Milletvekilinin itirazı dolaylı olarak mimarlık mesleğinin sınırlarını çizmektedir. Bayındırlık Bakanı Cevdet Kerim İncedayı ise, kontrol işinin mimarın kendisi tarafından yapılması gerektiğini, çünkü ilim ve tekniğin eser sahibine ait olduğunu, eser sahibinin projesini yaparken teknikten başka kendinde biriken sanat, ruh ve aşkını, yaptığı binaya vermek istediğini bu sebepten kontrolörlük işinin de sanatçının hakkı olduğunu belirtmiştir. Milletvekilinin ve bakanın mimarlık mesleğini dolaylı anlatımlarla tanımlaması, mesleğin iktidar tarafından saygın bir çerçeveye oturtulmaya başlandığını göstermektedir. 1930'larda yapıya ait teknik bilginin mühendis eksenli tanımlaması artık mimar ekseninde şekillenmeye başlamıştır. Tanyeli'ye [8] göre, mimarın saygınlık kazanması olağan bir üst düzey memur kadardır. Meslek saygındır ancak mesleği icra edenler anonimdir, çünkü bürokrasi kendi üyelerinin anonimlikten sıyrılmasına sıcak bakmamaktadır. Binaları ve tasarımları yapanlar devlet daireleridir, kişiler değildir. Bozdoğan [109] ise Erken Cumhuriyet Türkiye'sinin kendine özgü koşullarında, mimarlık mesleğine, düz anlamda ulus inşasının faili olma sıfatı verildiğini, modern binaların belirgin estetik söylemi de mimarların, yeni ulusa şekil veren sanatçılar olarak meşrulaştırıldığını belirtmektedir. İster anonim olsun ister ulus inşası faili olsun, mimarlık mesleği teknik bilgi sahibi olan kişi ile sanat yapan kişi arasında sıkışmıştır.

3 Eylül 1947 tarihinde gerçekleşen 80. Birleşim'de¹ İhale Kanunu'na ek kanun tasarısı görüşülmüştür. Ek kanun, mimari özellikleri ile anıt mahiyetinde olabilecek büyük yapıların projelerinin yarışma ile hazırlanması ve yarışmaya konulan işlerin kesin proje ve planlarının düzenlenmesini ve yapıların denetlenmesini yarışmayı birinci, ikinci ve üçüncü olarak kazananlara verileceğini, bunun mümkün olmadığı durumda ise pazarlıkla yaptırılacağı ile ilgilidir. Kanun tasarımı hakkında ilk söz alan Burdur Milletvekili Ahmet Ali Çınar olmuştur. Çınar söz konusu işlerin yarışma yoluyla yapılmasını doğru bulmuş ancak kontrolörlük işinin mimara bırakılmasını eleştirmiştir. Milletvekili çalışma kapsamında incelenmiş olan bir önceki birleşimdeki sorunu gündeme getirmiştir. Kontrolörlük işinin mimarlıktan farklı bir uzmanlık gerektirdiğini, bu işin mimara bırakılmaması gerektiğini belirtmiştir. Milletvekili ayrıca, işlerin pazarlık usulüyle değil sabit miktar esasına göre yapılmasını gerektiğini çünkü mimarın kendi yüzdesini büyütme için inşaatı gereksiz büyüttüğünü, bu sebepten dolayı da memleket servetinin boşa harcandığını belirtmiştir. Milletvekili bu duruma örnek olarak da meclis binası duvarını örnek göstermiştir. Milletvekili yapılmaya çalışılan yapının Meclis Binası olduğunu kale yapılmadığını, yapılan duvarın mimarın fazla para almak istemesinden kaynaklandığını belirtmiştir. İhale kanunu hakkındaki tartışmalar meclis binası ve kontrolörlük işi özelinde devam etmiştir. Muhafif görüşler olmasından dolayı Bayındırlık Bakanı meclis binasının büyük ölçekli olmasının sebebini ulusal ideolojiye temellendirerek açıklamıştır. Bakan, Türk Milleti'nin medeniyet meşalesini eline alıp dünyayı dolaştığını ve medeniyeti meydana getirdiğini, Türk Milleti'nin sadece muhteşem ordusuyla değil, medeni toplumlara lazım olan her bir şeyi ile iftihar etmesi gerektiğini, Meclis Binası'nın böyle bir eser olduğunu dile getirmiştir. 1930'larda cumhuriyet kurucularının hakim sesi olan ulusalcı dil, 1940 sonlarında sadece iktidarın dili olarak varlığını sürdürmeye çalışmıştır. Muhafif milletvekilin sözlerinden, yapılara atfedilen imgesel anlamlar yerini ekonomik gerçeklere bırakmıştır. Burada, mevcut iktidarın gücünü kendisinden vazgeçen tebaasının gözünde meşru kılabilmek için mimarlık ürününü kullandığı görülmektedir. Bu durumun Türkiye Mimarlık Tarihi anlatımında II. Milli Mimarlık dönemine rastlaması olağan gözükmemektedir. İktidar tebaasını kaybetmektedir, bu kayıp onun geçmişine sıkı sıkı tutunmasına yol açmıştır. Bu sebepten, iktidarın üretimindeki yapılar kültürel öz arayışlarının ürünü olmuştur.

---

¹ 80. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:380-387.

Ancak ilginç olan yapı üzerinden üretilen ulusalcı söylem, yapının tasarımcısı üzerinden üretilmemektedir. Bir önceki birleşimde de tartışıldığı üzere, 1940 sonlarında Tanyeli'nin dediği gibi Türk mimarı anonimdir. Sayar [110], 1950'li yıllara kadar Türk mimarlarının meslek alanını kontrol edemediği, dolayısıyla da hizmet piyasasını denetleyemediği bir durumun söz konusu olduğunu, yabancı mimarların özellikle kamu alanında devlet seçkinleri tarafından yeni rejimin başarılarını görselleştirecek simge yapıların inşası ile görevlendirilirken, yerli mimarların varlıklarını ve yeterliliklerini ispat etme ve mimarlık mesleğini yasal bir çerçeveye oturtarak yabancı mimar ve kalfalara karşı haklarını belirleme mücadelesinde olduklarını belirtmiştir.

22 Aralık 1947 tarihinde gerçekleşen 20. Birleşim'de¹ İstanbul Teknik Üniversitesi'nin 1948 yılı bütçesi görüşülmüştür.

26 Aralık 1947 tarihinde gerçekleşen 23. Birleşim'de² 1948 yılı bütçesi görüşülmüştür. 1948 yılı bütçesi 1 milyar 243 milyon 565 bin 697 lira olarak belirlenmiştir. Genel bütçeden Bayındırlık Bakanlığı'na ayrılan kısım 97 milyon 436 bin 997 liradır. Oransal olarak bakıldığında 1948 yılı genel bütçesinden Bayındırlık Bakanlığı'na ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %8'idir. 1948 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısımların bütçe toplamı 104 249 208 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %8'idir.

30 Aralık 1947 tarihinde gerçekleşen 27. Birleşim'de³ Tarım Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü, Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü ve Orman Genel Müdürlüğü'nün 1948 yılı bütçeleri görüşülmüştür.

17 Mayıs 1948 tarihinde gerçekleşen 60. Birleşim'de⁴ köy okulu, öğretmen ve sağlık memuru evleri inşa ettirilmesi ile ilgili kanun tasarısı görüşülmüştür. Konu hakkında ilk söz alan Bolu Milletvekili İhsan Yalçın devletin köy okulu yapımına yeterli bütçeyi çıkarmadığını bu sebepten yükün köylünün omuzlarında olduğunu belirtmiştir. Tasarı hakkında söz alan milletvekillerinin hepsi, kanun tasarısının adaletsiz olduğunu devletin yapması gereken işleri köylünün omuzlarına yüklediğini belirtmişlerdir. Meclisin tek

¹ 20. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:387-388.

² 23. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:388-393.

³ 27. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:393-394.

⁴ 60. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:394-397.

partili kurgulandığı yıllarda, hazırlanan kanun tasarıları hemen hemen hiç muhalif eleştiriye maruz kalmamakta, tasarılar hakkındaki görüşmeler tasarının ve iktidarın başarısının vurgulanması çerçevesinde gerçekleşmektedir. Ancak 1946 yılından sonra TBMM içerisinde gerçek bir muhalefetin olması, kanun tasarılarının uzun uzun tartışılmasına ve sonuçta hemen kabul edilmeyip encümenlere tekrar yollanmasına yol açmıştır. Olağan bir şekilde kanun tasarıları, içerikleri üzerinden değil içeriklerinin muhalefet ve iktidarın ideolojik temas noktaları üzerinden değerlendirilmeye başlanmıştır. 60. Birleşim bu durumun açık bir örneğidir. Kırsalını unutan, modern kentlisi üzerinden kırsalı kurgulamaya çalışan iktidar ile kırsalın tüm sıkıntısını memleket meselesi olarak gören yeni muhalefet, olağan bir okul ve memur evi inşaat işi ile ilgili kanun tasarısını içerik açısından değil ideolojik açıdan değerlendirmişlerdir.

14 Haziran 1948 tarihinde gerçekleşen 71. Birleşim’de¹ Bina Yapımı Teşvik Kanun tasarısı görüşülmüştür. Kanun tasarısı ülkede yaşanan konut sıkıntısı ile ilgilidir. Tasarıda Ankara sınırları içindeki gecekonduların kanunileştirilmesi ve yeni konut alanları açılması hükmü bulunmaktadır. Muhalefet tasarının sadece kent üzerinden değil köy üzerinden de değerlendirilmesi gerektiğini, asıl köylünün konuta muhtaç olduğunu belirtmiştir. Sey [111], II. Dünya Savaşı sonrası Türkiye’nin savaşa girmediği halde etkilendiğini ve 1939 sonrasında konut üretiminde fark edilir bir şekilde azalma olduğunu belirtmiş ve Ankara’nın konut sorununun en keskin şekilde hissedildiği kent olduğunu dile getirmiştir. Temelde Ankara’nın konut sıkıntısının çözülmesi üzerine hazırlana tasarı, muhalefet tarafından memleket, daha da özelde köy üzerinden değerlendirilmiştir.

6 Temmuz 1948 tarihinde gerçekleşen 83. Birleşim’de² Erzincan’da yapılacak meskenler ile ilgili kanun tasarısı görüşülmüştür. Görüşmeler deprem bölgesi olan Erzincan’da hangi malzemenin kullanılması gerektiği hakkında şekillenmiştir. Konu hakkında Bayındırlık Bakanı, bölgede en dayanıklı malzemenin ahşap olduğunu ahşap ev yapılmasına karar verdiklerini belirtmiştir.

9 Temmuz 1948 tarihinde gerçekleşen 86. Birleşim’de³ çalışma içeriği ile ilgili gündem maddesi yoktur.

---

¹ 71. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:397-403.

² 83. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:403-405.

³ 86. Birleşim’in detaylı anlatımı için, Bkz: s:405-406.

21 Şubat 1949 tarihinde gerçekleşen 48. Birleşim'de¹ 1949 yılı bütçesi görüşülmüştür. 1949 yılı bütçesi tutanaklarda A- Cetveli ve A1-Cetveli olarak sınıflandırılmıştır. A-Cetveli'nin bütçe toplamı 1 milyar 222 milyon 049 bin 599 liradır. A-Cetveli içerisinde Bayındırlık Bakanlığı'na ayrılan miktar 10 milyon 987 bin 262 liradır. A1-Cetveli'nin bütçe toplamı 149 bin 690 bin 828 liradır. A1-Cetveli içerisinde Bayındırlık Bakanlığı'na ayrılan miktar 107 milyon 252 bin 199 liradır. Söz konusu iki bütçe cetvelinin toplamından Bayındırlık Bakanlığı'na ayrılan oran yaklaşık olarak %9'dur. 1949 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları içerisinde inşaat ile ilgili olan kısım 127 milyon 447 bin 306 liradır. Bu miktar ana bütçenin %9'udur.

25 Şubat 1949 tarihinde gerçekleşen 52. Birleşim'de² İstanbul Teknik Üniversitesi'nin 1949 yılı bütçesi görüşülmüştür.

27 Şubat 1949 tarihinde gerçekleşen 54. Birleşim'de³ Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Tarım Bakanlığı ve Ulaştırma Bakanlığı'nın 1949 yılı bütçeleri görüşülmüştür.

31 Mayıs 1949 tarihinde gerçekleşen 97. Birleşim'de⁴ ülkedeki muhtelif altyapı inşaatları için gelecek yıllara geçici yüklenme girişimleri hakkında kanun tasarıları görüşülmüştür. Kanun tasarıları hakkında milletvekillerinden görüş bildiren olmamıştır.

1 Şubat 1950 tarihinde gerçekleşen 37. Birleşim'de⁵ Yollar Genel Müdürlüğü'nün kuruluş ve görevleri ile ilgili kanun tasarısı görüşülmüştür. Tasarı hem muhalefet hem de iktidar milletvekilleri tarafından eleştirilmiştir. Ancak eleştiriler, kurulmaya çalışılan Müdürlük hakkında olmamış, ülkenin yol durumu hakkında olmuştur. Muhalefet milletvekilleri ülkenin yol durumunu köy yolları üzerinden değerlendirmişlerdir.

13 Şubat 1950 tarihinde gerçekleşen 45. Birleşim'de⁶ 1950 yılı bütçesi görüşülmüştür. 1950 yılı bütçesi 1 milyar 487 milyon 218 bin 563 lira olarak belirlenmiştir. Genel bütçeden Bayındırlık Bakanlığı'na ayrılan kısım 152 milyon 154 bin 058 liradır. Oransal olarak bakıldığında 1950 yılı genel bütçesinden Bayındırlık Bakanlığı'na ayrılan kısım genel bütçenin yaklaşık %10'udur. 1950 yılı bütçesinde, kurumların bütçe fasılları

---

¹ 48. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:406-411.

² 52. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:411-412.

³ 54. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:412-413.

⁴ 97. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:413-414.

⁵ 37. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:414-419.

⁶ 45. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:419-425.

içerisinden inşaat ile ilgili olan kısımların toplamı 112 milyon 265 bin 967 liradır. Bu miktar ana bütçenin yaklaşık olarak %8'dir.

23 Şubat 1950 tarihinde gerçekleşen 54. Birleşim'de¹ Orman Genel Müdürlüğü'nün 1950 yılı bütçesi görüşülmüştür.

24 Şubat 1950 tarihinde gerçekleşen 55. Birleşim'de² Orman Genel Müdürlüğü'nün ve Ulaştırma Bakanlığı'nın 1950 yılı bütçeleri görüşülmüştür.

1 Mart 1950 tarihinde gerçekleşen 57. Birleşim'de³ Anıtkabir inşaatı ile ilgili ek kanun tasarısı görüşülmüştür. Konu hakkında Aydın Milletvekili Mitat Aydın görüş bildirmiştir. Milletvekili yapının uluslararası yarışmaya açıldığını, inşası yapılan eserin çok sevindirici bir şekilde Türk Mühendis Mimarının eseri olduğunu ancak projenin uygulama aşamasında yanlışlar yapıldığını, yapının önünde okul ve askeri geçit merasim için yer olmadığını, hükümetin bu konuya dikkat etmesi gerektiğini belirtmiştir. Kanun tasarısı hakkında milletvekilleri tarafından başka görüş bildiren olmamıştır.

Yukarıda ele alınan tüm birleşimler aşağıda sıralanan başlıklar altında değerlendirildiğinde şu bulgulara ulaşılmıştır:

İnşa-inşaat: VIII. Dönem içerisinden seçilen birleşimlerde inşa-inşaat kelimeleri toplamda 2180 kez kullanılmıştır. VIII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 18. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 90 kez kullanılmıştır. 1947 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁴
- 25. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 48 kez kullanılmıştır. Bazı devlet kurumlarının 1947 yılı bütçe tutanaklarında, inşaat işi ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 34. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 90 kez kullanılmıştır. İstanbul Üniversitesi binalarının yapımı ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁶

¹ 54. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:425.

² 55. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:425-426.

³ 57. Birleşim'in detaylı anlatımı için, Bkz: s:426-428.

⁴ TBMM ZC, D:8, C:3, S:21, 23, 34, 35, 45-47, 2, 15, 33, 39, 47, 59-62, 68, 79, 86, 73-74, 122, 166, 168/3, 174-175, 178, 180, 196-205, 212, 218/1, 227, 246, 284, D/36, C/20, C/22, G/1, G/2, R/25, R/34, R/38, 3, 27, 33-36, 42.

⁵ TBMM ZC, D:8, C:3, S:604, 624, 633, 658, 16-17, 47, 81, 53, 5-9, 13-15, 28, 45, 48, 2, 5, 7, 11, 2.

⁶ TBMM ZC, D:8, C:4, S:33-41, 2-6.

- 45. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 91 kez kullanılmıştır. Büyük Millet Meclisi binası inşaat yetkisinin devri hakkındaki görüşmelerde ve ilgili tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.¹
- 80. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 91 kez kullanılmıştır. Artırma, eksiltme ve ihale kanunu ile ilgili görüşmeler sırasında, Meclis Binası inşaatı ile ilgili görüşmelerde, inşaat işi olarak kullanılmıştır.²
- 20. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 52 kez kullanılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi 1948 yılı bütçe tutanaklarında, fakülte adı ve inşaat işi olarak kullanılmıştır.³
- 23. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 259 kez kullanılmıştır. 1948 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarda, inşaat işi, müdürlük ve reislik adı olarak kullanılmıştır.⁴
- 27. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 106 kez kullanılmıştır. Bazı devlet kurumlarının 1948 yılı bütçe tutanaklarında, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁵
- 60. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 135 kez kullanılmıştır. Köy okulu, sağlık memuru ve öğretmen evleri inşa ettirilmesi ile ilgili görüşmelerde ve ilgili tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁶
- 71. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 151 kez kullanılmıştır. Bina Yapım Teşvik Kanunu görüşmelerinde ve ilgili tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁷
- 83. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 70 kez kullanılmıştır. Erzincan'da yapılacak konutlar hakkındaki görüşmelerde ve ilgili tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁸

¹ TBMM ZC, D:8, C:4, S:189, 195, 220-226, 1-4.

² TBMM ZC, D:8, C:6, S:565-568, 577, 585-596, 1.

³ TBMM ZC, D:8, C:8, S:114-116, 134-135, 142, 146, 149, 167-169, 174, 180, 182, 3-4, 9, 11-12, 17, 26, 6, 8, 12, 6, 8-9, 14.

⁴ TBMM ZC, D:8, C:8, S:283, 287, 290, 291, 296, 304, 305, 323-325, 331-335, 340, 345, 350, 352, 359-362, 2, 4, 8, 11, 25, 29-30, 34, 39-40, 43-46, 82, 6, 37, 69, 78, 138, 144-145, 157, 164, 170/6, 172, 175, 177, 180, 186, 200-216, 218/1, 218/15, 227, 249, 281, C/20, C/22, G/1-2, R/25, R/29, R/38, R/42, 13, 18, 20, 25-26.

⁵ TBMM ZC, D:8, C:8, S:673, 678, 712, 719, 730, 733, 737, 759, 775, 792, 830, 831, 840-844, 849, 851, 854, 858, 4, 20, 22-23, 29, 32, 42, 44-45, 74, 2-3, 6-9, 12, 14, 16-19, 37, 4, 10, 19, 61, 7, 13, 2, 5-12, 5, 31-33.

⁶ TBMM ZC, D:8, C:11, S:350, 351, 368, 372-381, 6, 7, 4-10, 16-17, 1-10.

⁷ TBMM ZC, D:8, C:12, S:194, 197-208, ek1-4, 1-5, 1-10.

⁸ TBMM ZC, D:8, C:12, S:783, 794, 834, 837, 848, 849, 851-853, 1-3, 1-4.

- 86. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 265 kez kullanılmıştır. Muhtelif kanun tasarılarının tutanaklarında, inşaat işi ve Teknik Üniversite ile ilgili tutanaklarda fakülte adı olarak kullanılmıştır.¹
- 48. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 147 kez kullanılmıştır. 1949 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarda inşaat işi olarak kullanılmıştır.²
- 52. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 84 kez kullanılmıştır. Bazı devlet kurumlarının ve İstanbul Teknik Üniversitesi'nin 1949 yılı bütçe görüşmelerinde ve ilgili tutanaklarında, inşaat işi ve fakülte adı olarak kullanılmıştır.³
- 54. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 35 kez kullanılmıştır. Bazı devlet kurumlarının 1949 yılı bütçe tutanaklarında, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁴
- 97. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 88 kez kullanılmıştır. Demiryolu, liman, şose ve köprüler için gelecek yıllara taahhüt verilmesi ve barınak yapımı ile ilgili tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁵
- 37. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 30 kez kullanılmıştır. Yollar Genel Müdürlüğü'nün kuruluşu ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁶
- 45. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 188 kez kullanılmıştır. 1950 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarda, inşaat işi ve müdürlük adı olarak kullanılmıştır.⁷
- 54. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 49 kez kullanılmıştır. Bazı devlet kurumlarının 1950 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.⁸

¹ TBMM ZC, D:8, C:12, S:1-4, 1-5, 1-5, 1-2, 1-3, 1-10, 1-13, 1, 3, 9, 11, 13, 25, 27, 29-30, 5, 1, 15, 1-3, 1-4, 2, 7-8, 11-12, 15, 6, 8-9, 10, 22, 1-8.

² TBMM ZC, D:8, C:16, S:292, 304, 314, 324, 325, 334, 336, 337, 341, 342, 346, 352, 353, 3-4, 31-33, 35, 37, 39-43, 128, 131, 133, 140, 151-160, 168-169, 183, 191-192, 197, 199, 209, 212, 225, 247, 250, 256, 44, 157, 171, 179, 192, 192/5, 195, 205, 210-213, 227-229, 232, 261, 263, 298, 311, 352, ekC/22-23, G/1-2, R/20, R/24, R/27-29, 12-13, 18, 20, 23.

³ TBMM ZC, D:8, C:16, S:606, 622, 623, 625, 634, 637, 648, 655-658, 664, 668, 669, 672, 674, 676-681, 687, 3-4, 10, 12-13, 17, 28, 32, 9, 6-7, 11, 6, 9-13.

⁴ TBMM ZC, D:8, C:16, S:837, 845, 847, 856, 858, 869, 872, 873, 901, 911, 920, 921, 926, 927, 931, 932, 940, 951, 963, 966, 7, 43, 45, 47, 56, 59-60, 72, 113-114, 3, 5, 8-12, 19, 23, 48, 28, 30, 36, 38, 6, 14, 18-19, 29, 33, 49, 54, 2-8, 10-15, 21-22, 29, 74.

⁵ TBMM ZC, D:8, C:19, S:1102, 1141-1146, 1151, 1197, 1205, 1-7, 1-7, 1-7.

⁶ TBMM ZC, D:8, C:24, S:6, 7, 25, 29, 36, 3-4, 7, 10, 12-13, 24.

⁷ TBMM ZC, D:8, C:24, S:496, 498, 512, 517, 6, 16, 21, 24, 36-37, 41, 71-72, 103, 123, 127-128, 182, 243, 249, 251, 264, 272, 274, 284, 287, 297, 302, 309, 313, 330-348, 355-356, 358/2, 381-384, 394, 410, 426-427, 448, 456, 458, 461-468, 522, C/22, C/24, G/1-2, R/13-14, R/23, R/27-30, 15-17, 23, 25

⁸ TBMM ZC, D:8, C:24, S:1063, 1083-1085, 1088, 1101, 1112, 1118, C/14-15, C/29, C/44, 58, 79, 81, 6, 9, 17, 32, 36, 2-3, 15, 21-25.

- 55. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 63 kez kullanılmıştır. Bazı devlet kurumlarının 1950 yılı bütçe görüşmelerinde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.¹
- 57. Birleşim: İnşa/inşaat kelime çifti 48 kez kullanılmıştır. Anıtkabir inşaatı ile ilgili düzenleme hakkındaki görüşmelerde ve tutanaklarda, inşaat işi olarak kullanılmıştır.²

Mimar: VIII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimar kelimesi toplamda 162 kez kullanılmıştır. VIII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 18. Birleşim: Mimar kelimesi 20 kez kullanılmıştır. 1947 yılı bütçe tutanakları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde memuriyet ve meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 25. Birleşim: Mimar kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Bazı devlet kurumlarının 1947 yılı bütçe tutanakları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.⁴
- 34. Birleşim: Mimar kelimesi 2 kez kullanılmıştır. İstanbul Üniversitesi Hukuk, iktisat ve Tıp fakülteleri binalarının yapımı ile ilgili görüşmeler içerisinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 45. Birleşim: Mimar kelimesi 8 kez kullanılmıştır. Meclis Binası yapımı ile ilgili görüşmeler içerisinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 80. Birleşim: Mimar kelimesi 8 kez kullanılmıştır. Artırma Eksiltme Kanunu görüşmeleri sırasında Meclis Binası konusunun görüşmeleri içerisinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 23. Birleşim: Mimar kelimesi 13 kez kullanılmıştır. 1948 yılı bütçe tutanaklarında memur maaş bordro çizelgelerinde memuriyet ve meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸

¹ TBMM ZC, D:8, C:24, S:1147, 1166, 1179, 1180, 1182, 1186-1188, 1202, 1208, 1219, 5, 96-97, 109-111, 117-118, 126, 175-176, 8, 12, 19, 32, 57, 59, 10, 13, 16-17, 19, 25, 41, 4, 18, 71.

² TBMM ZC, D:8, C:25, S:3, 26, 28, 114, 16, 2, 1-9, 12, 6.

³ TBMM ZC, D:8, C:3, S:45, 46, 58, 59, 211, L/2, L/9-11, R/6, 7, 8, 16, 23, 27, 34, 36, 41, 59.

⁴ TBMM ZC, D:8, C:3, S:663, 66, 36, 40.

⁵ TBMM ZC, D:8, C:4, S:34, 36.

⁶ TBMM ZC, D:8, C:4, S:223-225.

⁷ TBMM ZC, D:8, C:6, S:585-599, 1, 2.

⁸ TBMM ZC, D:8, C:8, S:43, 201, 218/3, L/2, L/9-11, R/6, 13, 19.

- 27. Birleşim: Mimar kelimesi 10 kez kullanılmıştır. Bazı devlet kurumlarının 1948 yılı bütçe tutanaklarında maaş bordro çizelgelerinde memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 60. Birleşim: Mimar kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Köy okulu, sağlık memuru ve öğretmen evi inşa ettirilmesi ile ilgili kanun tasarısı tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 71. Birleşim: Mimar kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Bina Yapımı Teşvik Kanunu görüşmelerinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 86. Birleşim: Mimar kelimesi 11 kez kullanılmıştır. Belediye Yapı Yollar Kanunu tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁴
- 48. Birleşim: Mimar kelimesi 18 kez kullanılmıştır. 1949 yılı bütçe tutanaklarında memur maaş bordro çizelgelerinde memuriyet ve meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 52. Birleşim: Mimar kelimesi 7 kez kullanılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi 1949 yılı bütçe raporlarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 54. Birleşim: Mimar kelimesi 9 kez kullanılmıştır. Bazı devlet kurumlarının 1949 yılı bütçe tutanakları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde kullanılmıştır.⁷
- 37. Birleşim: Mimar kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Yollar Genel Müdürlüğü kuruluş ve görevleri ile ilgili kanun tasarısı görüşmelerinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸
- 45. Birleşim: Mimar kelimesi 29 kez kullanılmıştır. 1950 yılı bütçe tutanakları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde memuriyet ve meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁹
- 55. Birleşim: Mimar kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Bazı devlet kurumlarının 1950 yılı bütçe tutanakları içerisinde memur maaş bordro çizelgelerinde memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.¹⁰

¹ TBMM ZC, D:8, C:8, S:60, 34, 32, 33, 37

² TBMM ZC, D:8, C:11, S:5, 9

³ TBMM ZC, D:8, C:12, S:202, 203

⁴ TBMM ZC, D:8, C:12, S:1, 3, 1, 13, 14, 30

⁵ TBMM ZC, D:8, C:16, S:157, 202, 228, 253, L/3, L/10-12, 9, 12, 13, 24.

⁶ TBMM ZC, D:8, C:16, S:676, 679, 687, 21, 11.

⁷ TBMM ZC, D:8, C:16, S:961, 991, 101, 36, 46.

⁸ TBMM ZC, D:8, C:24, S:19.

⁹ TBMM ZC, D:8, C:24, S:304, 332, 343, 386, L/9-11, 13, 14, 19, 24, 34-36, 39.

¹⁰ TBMM ZC, D:8, C:24, S:1199, 160, 41.

- 57. Birleşim: Mimar kelimesi 7 kez kullanılmıştır. Anıtkabir inşaatı hakkındaki kanun tasarısı görüşmelerinde ve ilgili tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹

Mimarlık: VIII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimarlık kelimesi toplamda 85 kez kullanılmıştır. VIII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 18. Birleşim: Mimarlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1947 yılı bütçe raporları içerisinde harçlar bölümünde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 20. Birleşim: Mimarlık kelimesi 35 kez kullanılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi 1948 yılı bütçe raporlarında fakülte adı olarak kullanılmıştır.³
- 23. Birleşim: Mimarlık kelimesi 3 kez kullanılmıştır. 1948 yılı bütçe raporları içerisinde harçlar bölümünde meslek tanımı olarak kullanılmıştır, ayrıca bütçe raporlarının okullarla ilgili bölümde Milli Mimarlık Enstitüsü Kanunu tanımı içinde kullanılmıştır.⁴
- 86. Birleşim: Mimarlık kelimesi 12 kez kullanılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi kuruluş kanunu tutanakları içerisinde fakülte adı olarak kullanılmıştır.⁵
- 48. Birleşim: Mimarlık kelimesi 3 kez kullanılmıştır. 1949 yılı bütçe raporları içerisinde harçlar bölümünde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 52. Birleşim: Mimarlık kelimesi 30 kez kullanılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi 1949 yılı bütçe raporlarında fakülte adı olarak kullanılmıştır.⁷
- 45. Birleşim: Mimarlık kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1950 yılı bütçe raporları içerisinde harçlar bölümünde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁸

Mimari: VIII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mimari kelimesi toplamda 14 kez kullanılmıştır. VIII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

---

¹ TBMM ZC, D:8, C:25, S:28, 3, 4, 8.

² TBMM ZC, D:8, C:3, S:52, 54, 179, C/9.

³ TBMM ZC, D:8, C:8, S:3-10, 16-26.

⁴ TBMM ZC, D:8, C:8, S:184, 185, C/10.

⁵ TBMM ZC, D:8, C:12, S:2, 7-16.

⁶ TBMM ZC, D:8, C:16, S:149, C/10.

⁷ TBMM ZC, D:8, C:16 S:12, 17-25, 28-30, 33.

⁸ TBMM ZC, D:8, C:24, S:C/11.

- 18. Birleşim: Mimari kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1947 yılı bütçe tutanakları içerisinde Müzeler ve Anıtlar genel giderleri bölümünde, araştırma şekli olarak kullanılmıştır.¹
- 34. Birleşim: Mimari kelimesi 1 kez kullanılmıştır. İstanbul Üniversitesi binalarının yapımı ile ilgili görüşmeler sırasında Milletvekili Raşit Börekçi'nin konuşması içinde detay tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 23. Birleşim: Mimari kelimesi 4 kez kullanılmıştır. 1948 yılı bütçe tutanakları içerisinde mimarlık işi ve araştırma tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 48. Birleşim: Mimari kelimesi 3 kez kullanılmıştır. 1949 yılı bütçe tutanakları içerisinde Güzel Sanatlar Akademisi ile ilgili bölümde okul kısmı, uygulama ve değer olarak kullanılmıştır.⁴
- 54. Birleşim: Mimari kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü 1949 yılı bütçe görüşmeleri içerisinde Milletvekili Fahri Bük'ün konuşmasında kullanılmıştır.⁵
- 45. Birleşim: Mimari kelimesi 2 kez kullanılmıştır. 1950 yılı bütçe tutanaklarında Güzel Sanatlar Akademisi genel giderleri bölümü içerisinde, okul bölümü olarak kullanılmıştır.⁶
- 57. Birleşim: Mimari kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Vakıflara ait eserlerin korunması ile ilgili gündem konusu içinde eser tanımı olarak kullanılmıştır.⁷

İmar: VIII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde imar kelimesi toplamda 246 kez kullanılmıştır. VIII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 18. Birleşim: İmar kelimesi 24 kez kullanılmıştır. 1947 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarda imar işleri, imar planı ve mühendis tanımı olarak kullanılmıştır.⁸
- 25. Birleşim: İmar kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Orman Genel Müdürlüğü'nün 1947 yılı bütçe raporları içerisinde imar işi olarak kullanılmıştır.⁹

¹ TBMM ZC, D:8, C:3, S:R/22.

² TBMM ZC, D:8, C:4, S:4.

³ TBMM ZC, D:8, C:8, S:324, 186, R/26.

⁴ TBMM ZC, D:8, C:16, S:203, 204, R/25.

⁵ TBMM ZC, D:8, C:16, S:961.

⁶ TBMM ZC, D:8, C:24, S:R/24.

⁷ TBMM ZC, D:8, C:25, S:4, 177.

⁸ TBMM ZC, D:8, C:3, S:41, 44, 45, 55, 61, 64, 79, 110, 114, 196-200, 205, 212, 214.

⁹ TBMM ZC, D:8, C:3, S:26, 14-15.

- 34. Birleşim: İmar kelimesi 2 kez kullanılmıştır. İstanbul Üniversitesi Binalarının yaptırılması ile ilgili görüşmelerde yapı ve imar dairesi olarak kullanılmıştır.¹
- 45. Birleşim: İmar kelimesi 9 kez kullanılmıştır. Büyük Millet Meclisi Binası ile ilgili görüşmelerde daire ismi, imar planı, Ankara'nın ve ülkenin imarı olarak kullanılmıştır.²
- 80. Birleşim: İmar kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Artırma Eksiltme ve İhale Kanunu görüşmelerinde imar hareketleri olarak kullanılmıştır.³
- 20. Birleşim: İmar kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 1948 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında hayrat imarı ve Şehitlikler İmar Cemiyeti olarak kullanılmıştır.⁴
- 23. Birleşim: İmar kelimesi 31 kez kullanılmıştır. 1948 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanakları içinde daire ismi, banka adı ve imar hareketleri olarak kullanılmıştır.⁵
- 27. Birleşim: İmar kelimesi 5 kez kullanılmıştır. Çeşitli kurumların 1948 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanakları içinde imar işi olarak kullanılmıştır.⁶
- 60. Birleşim: İmar kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Köy okulu, öğretmen ve sağlıkçı evi inşa kanunu ile ilgili görüşmelerde köy imarı olarak kullanılmıştır.⁷
- 71. Birleşim: İmar kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Bina Yapım Teşvik Kanunu ile ilgili tutanaklarda imar sınırı ve imar planı olarak kullanılmıştır.⁸
- 83. Birleşim: İmar kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Erzincan'da yapılacak meskenlerle ilgili görüşmelerde imar işi olarak kullanılmıştır.⁹
- 86. Birleşim: İmar kelimesi 49 kez kullanılmıştır. İkinci yasama yılında görüşülen muhtelif konuların raporları içerisinde, imar planı, imar işleri, daire ismi ve imar sınırı olarak kullanılmıştır.¹⁰

¹ TBMM ZC, D:8, C:4, S:35-36.

² TBMM ZC, D:8, C:4, S:220, 224, 1-4.

³ TBMM ZC, D:8, C:6, S:593.

⁴ TBMM ZC, D:8, C:8, S:131, 141.

⁵ TBMM ZC, D:8, C:8, S:287, 323, 340, 354, 361, 362, 40, 46, 71, 186, 202-204, 213, 215, 218/4, 218/6, 265, 280, 296, R/30.

⁶ TBMM ZC, D:8, C:8, S:678, 764, 767, 778.

⁷ TBMM ZC, D:8, C:11, S:375.

⁸ TBMM ZC, D:8, C:12, S:5-6.

⁹ TBMM ZC, D:8, C:12, S:848.

¹⁰ TBMM ZC, D:8, C:12, S: 1111-1114, 1-6, 5-6, 1-7, 6-12, 21-29, 33, 36, 39, 52, 56.

- 48. Birleşim: İmar kelimesi 27 kez kullanılmıştır. 1949 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında daire adı, yapı ve imar işi, banka adı ve ülke imarı olarak kullanılmıştır.¹
- 52. Birleşim: İmar kelimesi 8 kez kullanılmıştır. Maliye Bakanlığı 1949 yılı bütçe görüşmelerinde yol ve imar işi ve şehir imarı olarak kullanılmıştır.²
- 54. Birleşim: İmar kelimesi 18 kez kullanılmıştır. Çeşitli kurumların 1949 yılı bütçe görüşmelerinde imar hududu ve imar işi olarak kullanılmıştır.³
- 97. Birleşim: İmar kelimesi 1 kez kullanılmıştır. İller Kanunu ile ilgili görüşmelerde vilayet imarı olarak kullanılmıştır.⁴
- 45. Birleşim: İmar kelimesi 37 kez kullanılmıştır. 1950 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında yapı ve imar işi, imar cemiyeti, derneği ve imar hareketi olarak kullanılmıştır.⁵
- 54. Birleşim: İmar kelimesi 11 kez kullanılmıştır. Orman Genel Müdürlüğü 1950 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında yurt ve orman imarı ve imar işleri olarak kullanılmıştır.⁶
- 55. Birleşim: İmar kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Ulaştırma Bakanlığı 1950 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında imar hareketi ve imar işi olarak kullanılmıştır.⁷
- 57. Birleşim: İmar kelimesi 5 kez kullanılmıştır. Anıtkabir inşaatı ile ilgili görüşmelerde imar işi olarak kullanılmıştır.⁸

Bayındırlık: VIII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde bayındırlık kelimesi toplamda 1307 kez kullanılmıştır. VIII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 18. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 66 kez kullanılmıştır. Bakanlık ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.

¹ TBMM ZC, D:8, C:16, S:1-5, 126, 156, 159, 183, 209, 231, 233, 250, 263, 159-160, 227-229, 236-239, 311, 312/12, R/29.

² TBMM ZC, D:8, C:16, S:626, 630, 631, 678.

³ TBMM ZC, D:8, C:16, S:824, 867, 877, 879, 966, 30.

⁴ TBMM ZC, D:8, C:19, S:1154.

⁵ TBMM ZC, D:8, C:24, S:515, 13, 29, 80, 83, 134, 146, 161, 168, 173, 179, 182, 210, 219, 228, 235, 243, 249, 254, 255, 265, 298, 325, 334, 338, 341, 358/5, 382, 435, 501, 526.

⁶ TBMM ZC, D:8, C:24, S:1118, 62, 68, 32, 18, 22-23, 40.

⁷ TBMM ZC, D:8, C:24, S:1188, 1199, 33.

⁸ TBMM ZC, D:8, C:25, S:35-36, 9-14.

- 25. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 13 kez kullanılmıştır. Bakanlık ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 34. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 66 kez kullanılmıştır. Bakanlık ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 45. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 70 kez kullanılmıştır. Bakanlık ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 80. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 70 kez kullanılmıştır. Bakanlık ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 20. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 14 kez kullanılmıştır. Bakanlık adı olarak kullanılmıştır.
- 23. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 116 kez kullanılmıştır. Bakanlık, bakan ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 27. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 17 kez kullanılmıştır. Bakanlık, bakan ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 60. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 26 kez kullanılmıştır. Bakanlık, bakan ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 71. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 39 kez kullanılmıştır. Bakanlık, bakan ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 83. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 42 kez kullanılmıştır. Bakanlık, bakan ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 86. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 225 kez kullanılmıştır. Bakanlık, bakan ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 48. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 87 kez kullanılmıştır. Bakanlık, bakan ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 52. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 19 kez kullanılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi 1949 yılı bütçe tutanaklarında ülkenin bayındırlığı olarak kullanılmıştır.¹ Ayrıca, bakanlık, bakan ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 54. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 24 kez kullanılmıştır. Bakanlık, bakan ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.

---

¹ TBMM ZC, D:8, C:16, S:2-3.

- 97. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 91 kez kullanılmıştır. Demiryolları inşaatı için gelecek yıllara yüklemeye yapılması ile ilgili görüşmelerde bayındırlık başarısı olarak kullanılmıştır.¹ Ayrıca bakanlık, bakan ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 37. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 126 kez kullanılmıştır. Bakanlık, bakan ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 45. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 103 kez kullanılmıştır. Bakanlık, bakan ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 54. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 13 kez kullanılmıştır. Bakanlık, bakan ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 55. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 28 kez kullanılmıştır. Bakanlık, bakan ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 57. Birleşim: Bayındırlık kelimesi 52 kez kullanılmıştır. Bakanlık, bakan ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.

Nafia: VIII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde nafia kelimesi toplamda 60 kez kullanılmıştır. VIII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 18. Birleşim: Nafia kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Vekil, fen memuru ve müdür olarak kullanılmıştır.
- 25. Birleşim: Nafia kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Bakanlık adı olarak kullanılmıştır.
- 34. Birleşim: Nafia kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Vekalet, encümen ve komisyon adı olarak kullanılmıştır.
- 27. Birleşim: Nafia kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Bakanlık adı olarak kullanılmıştır.
- 60. Birleşim: Nafia kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Vekil adı olarak kullanılmıştır.
- 83. Birleşim: Nafia kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Vekil adı olarak kullanılmıştır.
- 86. Birleşim: Nafia kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Vekalet adı olarak kullanılmıştır.
- 48. Birleşim: Nafia kelimesi 5 kez kullanılmıştır. Müdürlük, fen memuru ve vekil adı olarak kullanılmıştır.
- 54. Birleşim: Nafia kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Bakanlık adı olarak kullanılmıştır.
- 97. Birleşim: Nafia kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Müdürlük adı olarak kullanılmıştır.

---

¹ TBMM ZC, D:8, C:19, S:1141, 1149.

- 37. Birleşim: Nafia kelimesi 26 kez kullanılmıştır. Vekalet ve müdürlük adı olarak kullanılmıştır.
- 45. Birleşim: Nafia kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Müdürlük ve vekil adı olarak kullanılmıştır.
- 55. Birleşim: Nafia kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Bakanlık adı olarak kullanılmıştır.

Müteahhit: VIII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde müteahhit kelimesi toplamda 12 kez kullanılmıştır. VIII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 34. Birleşim: Müteahhit kelimesi 2 kez kullanılmıştır. İstanbul Üniversitesi binalarının yapılması ile ilgili görüşmelerde kullanılmıştır.¹
- 45. Birleşim: Müteahhit kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Meclis binası yapım yetkisinin Bayındırlık Bakanlığı'na verilmesi ile ilgili tutanaklarda kullanılmıştır.²
- 27. Birleşim: Müteahhit kelimesi 2 kez kullanılmıştır. 1948 yılı bütçe görüşmelerinde kullanılmıştır.³
- 97. Birleşim: Müteahhit kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Yüzbaşı Osman Erbay'ın hükümlü olduğu cezanın affı ile ilgili görüşmelerde ve şose ve yollar için gelecek yıllara yüklenme yapılması ile ilgili tutanaklarda kullanılmıştır.⁴
- 37. Birleşim: Müteahhit kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Yollar Genel Müdürlüğü kuruluş ve görevleri ile ilgili tutanaklarda kullanılmıştır.⁵
- 45. Birleşim: Müteahhit kelimesi 1 kez kullanılmıştır. 1950 yılı bütçe tutanaklarında kullanılmıştır.⁶
- 55. Birleşim: Müteahhit kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü'nün 1959 yılı bütçe tutanaklarında kullanılmıştır.⁷

Müteahhitlik: VIII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde müteahhitlik kelimesi kullanılmamıştır.

---

¹ TBMM ZC, D:8, C:4, S:34.

² TBMM ZC, D:8, C:4, S:4.

³ TBMM ZC, D:8, C:8, S:813, 860.

⁴ TBMM ZC, D:8, C:19, S:1120, 3.

⁵ TBMM ZC, D:8, C:24, S:3.

⁶ TBMM ZC, D:8, C:24, S:285.

⁷ TBMM ZC, D:8, C:24, S:205.

Mühendis: VIII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mühendis kelimesi toplamda 1051 kez kullanılmıştır. VIII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 18. Birleşim: Mühendis kelimesi 71 kez kullanılmıştır. 1947 bütçe görüşmeleri ve tutanakları içinde meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 25. Birleşim: Mühendis kelimesi 85 kez kullanılmıştır. Çeşitli devlet kurumlarının 1947 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 34. Birleşim: Mühendis kelimesi 4 kez kullanılmıştır. İstanbul Üniversitesi binaları ile ilgili görüşmelerde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 45. Birleşim: Mühendis kelimesi 36 kez kullanılmıştır. Büyük Millet Meclisi binasının yapım yetkisinin Bayındırlık Bakanlığı'na verilmesi ile ilgili görüşme ve tutanaklarda ve devlet memurları aylıklarının düzenlenmesi ile ilgili tutanaklarda meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁴
- 80. Birleşim: Mühendis kelimesi 36 kez kullanılmıştır. Artırma, eksiltme ve ihale kanunu görüşmelerinde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 20. Birleşim: Mühendis kelimesi 19 kez kullanılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi 1948 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek ve mektep tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 23. Birleşim: Mühendis kelimesi 50 kez kullanılmıştır. 1948 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 27. Birleşim: Mühendis kelimesi 107 kez kullanılmıştır. Çeşitli bakanlıkların ve kurumların 1948 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁸

¹ TBMM ZC, D:8, C:3, S:45-47, 58-59, 197, 209, 210, L/2, L/3, L/9, L/10, L/11, L/12, R/6, R/28, 3, 7-8, 29, 31, 33-34, 36, 38, 41, 43, 57, 59.

² TBMM ZC, D:8, C:3, S:600, 616, 617, 627, 629, 637, 652, 653, 662, 663, 23, 66, 71-73, 77, 2, 7, 18, 37-38, 20, 36-37, 40, 38, 44-45, 5, 9, 29, 1.

³ TBMM ZC, D:8, C:4, S:33, 36, 37.

⁴ TBMM ZC, D:8, C:4, S:191-197, 202, 207, 209, 212, 222, 223, 225, 226, 1-5, 1-2, 2-4.

⁵ TBMM ZC, D:8, C:6, S:586, 588-594.

⁶ TBMM ZC, D:8, C:8, S:167-169, 7.

⁷ TBMM ZC, D:8, C:8, S:314, 331, 42-43, 49, 201, 218/1, 218/3, 236-237, C/10, L/2, L/3, L/9, L/10, L/11, L/12, R/6, R/31, 9, 18-19, 26, 28.

⁸ TBMM ZC, D:8, C:8, S:687, 707, 708, 725, 805, 822, 827, 834, 846, 862, 60-61, 66-67, 7, 9, 35, 37, 34, 40-41, 44, 52, 2, 8, 11, 14, 18, 28-29, 22, 32-33, 37.

- 60. Birleşim: Mühendis kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Köy okulu, sağlık memuru ve öğretmen evi inşa edilmesi ile ilgili tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 71. Birleşim: Mühendis kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Bina yapım teşvik kanunu ile ilgili görüşmelerde ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 83. Birleşim: Mühendis kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Erzincan'da yaptırılacak meskenler ile ilgili görüşmelerde ve Aydın Milletvekili Mitat Aydın'ın kişisel meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 86. Birleşim: Mühendis kelimesi 35 kez kullanılmıştır. Filyos-Ereğli hattı ve Ereğli Limanı yapımı, belediye yapı yollar kanunu, Ziraat Enstitüsü kanunu gibi çeşitli konularla ilgili tutanaklarda meslek tanımı olarak ve Albay Osman Nuri İnceler'in ve Hasan Basri'nin kişisel meslek tanımları olarak kullanılmıştır.⁴
- 48. Birleşim: Mühendis kelimesi 56 kez kullanılmıştır. 1949 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 52. Birleşim: Mühendis kelimesi 11 kez kullanılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi 1949 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek ve mektep adı olarak kullanılmıştır.⁶
- 54. Birleşim: Mühendis kelimesi 115 kez kullanılmıştır. Çeşitli bakanlıkların ve kurumların 1949 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 37. Birleşim: Mühendis kelimesi 222 kez kullanılmıştır. Yollar Genel Müdürlüğü'nün kuruluşu ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁸
- 45. Birleşim: Mühendis kelimesi 70 kez kullanılmıştır. 1950 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.⁹

¹ TBMM ZC, D:8, C:11, S:7.

² TBMM ZC, D:8, C:12, S:203, 205, 3.

³ TBMM ZC, D:8, C:12, S:851, 1.

⁴ TBMM ZC, D:8, C:12, S:1, 3, 3, 3, 4, 1, 3, 5-7, 12-13, 20.

⁵ TBMM ZC, D:8, C:16, S:351, 96, 154, 231, D/25, L/3, C/10, L/10, L/11, L/12, L/13, L/14, 13, 23, 24.

⁶ TBMM ZC, D:8, C:16, S:639, 641, 652, 664, 690, 3-7, 26.

⁷ TBMM ZC, D:8, C:16, S:858, 901, 902, 921, 991, 101-106, 109, 7, 18, 21, 24, 45-46, 37, 2-3, 5, 7, 9, 13, 17, 20-21, 24, 37-39, 54, 44, 46, 49, 53-55, 66-67.

⁸ TBMM ZC, D:8, C:24, S: 16, 19, 23-38, 3, 14, 32-39.

⁹ TBMM ZC, D:8, C:24, S:529,68-69, 138, 294, 331, 339, 464, C/11, L/2, L/9, L/10, L/11, L/12, R/32, 23-24, 31, 34,-40.

- 54. Birleşim: Mühendis kelimesi 37 kez kullanılmıştır. Çeşitli bakanlıkların ve kurumların 1950 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 55. Birleşim: Mühendis kelimesi 83 kez kullanılmıştır. Çeşitli bakanlıkların ve kurumların 1950 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek ve memuriyet tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 57. Birleşim: Mühendis kelimesi 4 kez kullanılmıştır. Anıtkabir inşaatı ile ilgili görüşmelerde ve orman işletmeleri ile ilgili raporda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.³

Mühendislik: VIII. Dönem içerisinde seçilen birleşimlerde mühendislik kelimesi toplamda 52 kez kullanılmıştır. VIII. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlere tek tek bakıldığında aşağıdaki verilere ulaşılmaktadır:

- 18. Birleşim: Mühendislik kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Bayındırlık Bakanlığı'nın 1947 yılı bütçe tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁴
- 25. Birleşim: Mühendislik kelimesi 2 kez kullanılmıştır. Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü'nün 1947 yılı bütçe tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 45. Birleşim: Mühendislik kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Eskişehir Milletvekilliği'ne seçilen Kemal Zeytinoğlu'na ait seçim tutanağı ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 80. Birleşim: Mühendislik kelimesi 3 kez kullanılmıştır. Artırma Eksiltme ve İhale Kanunu ile ilgili görüşmelerde meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁷
- 23. Birleşim: Mühendislik kelimesi 6 kez kullanılmıştır. 1948 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek, kurs ve kanun tanımı olarak kullanılmıştır.⁸

¹ TBMM ZC, D:8, C:24, S:1120, 4-5, 11, 13-15, 19, 29, 42, 45-47.

² TBMM ZC, D:8, C:24, S:1142, 1155, 175, 1181, 1186, 1198, 1199, 1206, 160, 163, 165, 168, 170-172, 181, 8, 11, 55, 17, 38, 41, 48-50, 61-62.

³ TBMM ZC, D:8, C:25, S:28, 6.

⁴ TBMM ZC, D:8, C:3, S:197.

⁵ TBMM ZC, D:8, C:3, S:77.

⁶ TBMM ZC, D:8, C:4, S:192, 194, 5.

⁷ TBMM ZC, D:8, C:6, S:588, 592.

⁸ TBMM ZC, D:8, C:8, S:314, 42, 201, C/10.

- 27. Birleşim: Mühendislik kelimesi 9 kez kullanılmıştır. Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü'nün 1948 yılı bütçe tutanaklarında meslek tanımı olarak kullanılmıştır.¹
- 60. Birleşim: Mühendislik kelimesi 1 kez kullanılmıştır. Köy okulu, sağlık memuru ve öğretmen evi inşa edilmesi ile ilgili tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.²
- 48. Birleşim: Mühendislik kelimesi 2 kez kullanılmıştır. 1949 yılı bütçe görüşmeleri ve tutanaklarında meslek ve kanun tanımı olarak kullanılmıştır.³
- 52. Birleşim: Mühendislik kelimesi 1 kez kullanılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi 1949 yılı bütçe tutanaklarında mühendislik öğretmeni olarak kullanılmıştır.⁴
- 54. Birleşim: Mühendislik kelimesi 16 kez kullanılmıştır. Çeşitli bakanlıkların ve kurumların 1949 yılı bütçe görüşme ve tutanaklarında meslek ve başmühendislik tanımı olarak kullanılmıştır.⁵
- 37. Birleşim: Mühendislik kelimesi 6 kez kullanılmıştır. Yollar Genel Müdürlüğü'nün kuruluşu ile ilgili görüşme ve tutanaklarda meslek tanımı olarak kullanılmıştır.⁶
- 45. Birleşim: Mühendislik kelimesi 2 kez kullanılmıştır. 1950 yılı bütçe tutanaklarında mühendislik kursu ve kanun tanımı olarak kullanılmıştır.⁷

VIII. Dönem içerisinde okunan hükümet programlarında, ülkede baş gösteren konut sıkıntısı öncelikli hedef olarak belirlenmiştir. Cumhuriyetin ana hedefi olan demiryolu inşaatların yanı sıra ülkede büyük su işlerine başlanacağı ve kara yolu hatlarının iyileştirileceği program hedefleri arasındadır. VIII. Dönem hükümet programlarında ülkenin değişmekte olan siyasi ve ideolojik yapısı üzerinde durulmuş genel ülke ve dünya durumu değerlendirmeleri yapılmıştır.

Kullanım sıklığı grafiği ve tablosuna bakıldığında ise, çalışma kapsamında incelenmiş olan *inşa-inşaat*, *mimar*, *mimarlık*, *mimari*, *imar*, *bayındırlık*, *nafia*, *müteahhit*, *müteahhitlik*, *mühendis* ve *mühendislik* anahtar kelimelerinin, TBMM VIII. Dönem'i içerisinde yoğunlaştığı tarih aralıkları gözlemlenebilmektedir. Bu bağlamda:

¹ TBMM ZC, D:8, C:8, S:40, 41, 52.

² TBMM ZC, D:8, C:11, S:374.

³ TBMM ZC, D:8, C:16, S:C/10, L/14.

⁴ TBMM ZC, D:8, C:16 S:3.

⁵ TBMM ZC, D:8, C:16 S:901, 21, 24, 53, 54, 55, 66, 67.

⁶ TBMM ZC, D:8, C:24, S:19, 23, 24, 3.

⁷ TBMM ZC, D:8, C:24, S:331, C/11.

- VIII. Dönem – Olağanüstü Yasama Yılı içerisinde, anahtar kelimelerin kullanımının sıklaştığı bir tarih aralığı saptanmamıştır.
- VIII. Dönem-I. Yasama Yılı içerisinde: 11 Aralık 1946 ile 30 Aralık 1946, 14 Şubat 1947 ile 14 Nisan 1947 ve 6 Haziran 1947 ile 3 Eylül 1947 tarih aralıklarında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralıklarının verilerine bakıldığında, 1947 yılı bütçesinin ve geçmiş yıllara ait kesin hesapların görüşüldüğü anlaşılmaktadır.
- VIII. Dönem-II. Yasama Yılı içerisinde: 22 Aralık 1947 ile 30 Aralık 1947 ve 17 Mayıs 1948 ile 9 Temmuz 1948 tarih aralıklarında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralıklarının verilerine bakıldığında, 1948 yılı bütçesinin görüşüldüğü anlaşılmaktadır.
- VIII. Dönem-III. Yasama Yılı içerisinde: 21 Şubat 1949 ile 27 Şubat 1949 ve 29 Nisan 1949 ile 10 Haziran 1949 tarih aralıklarında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralıklarının verilerine bakıldığında, 1949 yılı bütçesinin ve birbirinden ayrı farklı gündem konularının görüşüldüğü anlaşılmaktadır.
- VIII. Dönem-IV. Yasama Yılı içerisinde: 28 Aralık 1949 ile 24 Mart 1950 tarih aralığında, anahtar kelimelerin kullanımı sıklaşmıştır. Söz konusu tarih aralıklarının verilerine bakıldığında, 1950 yılı bütçesinin görüşüldüğü anlaşılmaktadır.

TBMM VIII. Dönemi, Türk siyasi hayatında parlamento içinde demokratik hayata fiili olarak geçildiği dönemdir; zira meclis VIII. Dönem’de iki partili olarak çalışmıştır. Meclis içinde muhalefetin varlığı, birleşimlere yansımış, gündem konuları artık müzakeresiz kabul edilmemeye başlanmıştır. Hemen hemen her gündem konusunu milletvekilleri müzakere etmeye başlamıştır. Ancak, müzakere işi gündem konusu esas alınıp, ideolojik ifade çerçevesinde şekillenmiştir. Özellikle iktidar, sahip olduğu tekilliğini yitirmemek için ulusalcı söyleme daha fazla tutunmuş gibi gözükmektedir.

4.9 Meclis Birleşimlerinde Konuların Ele Alınış Biçimleri

TBMM Zabıt Cerideleri içerisinde, konu edilen anahtar kelimelerin kullanım biçimlerinin yanı sıra, bu araştırmanın çalışma aralığı olan 1920-1950 yılları arasındaki iktidar aktörlerinin konuları ele alış biçimleri de gözlemlenebilmektedir. Gündem konularının ele alınış biçimleri dönemin iktidar zihniyetini ortaya koymaktadır. Bu

bağlamda aşağıdaki alt başlıklar belirlenmiştir.

4.9.1 Ulusalçı İdeolojinin Yeniden Üretilişi

Geleneksel historiyoğrafik anlatıda Osmanlı'nın yıkılışı olarak tanımlanan zaman dilimi, Bülent Tanju'nun [112] "1908-1946 Türkiye Mimarlığı'nın Kavramsal Çerçevesi" adlı doktora tezindeki kaynaklardan biri olan Ahmet Hamdi Tanpınar'ın [113] "XIX. Asır Türk Edebiyatı" adlı eserinde "mutlaklığın yitirildiği bir dönem" olarak tanımlanmaktadır. Parla [114], mutlak metnin kayboluşunu mutlak metni simgeleyen "baba"'nın yok olması olarak tanımlamaktadır. Tanju [112] ise bu durumu mutlak metnin çözülmesi ya da "üst-ben"'in kaybedilmesi olarak tanımlar. TBMM, kaybedilmiş olan bu üst-ben'in ya da "baba" nın yeniden tasarlanıp biçimlendirilmesi ve yeniden üretilmesi olarak düşünülebilir. Yeniden inşa edilmeye başlanan üst-ben ya da "baba", kaybedilmiş olanın defektlerinden arındırılıp yeni/kusursuz bir şekilde tahayyül edilmiştir. Bu yeni/kusursuz baba bir kaç temel özellikle donatılmaya başlanmıştır. Öncelikle yeni babanın kim ve ne olduğu sorusuna cevap olabilecek çok güçlü tarihsel argümanlar üretilmiştir. Bu tarihsel argümanlar yeni babanın katı disiplinli bir ulusalçı ideaya sahip olmasına sebep olmuştur. Tanju [112], Cumhuriyet yönetimi ile kurulmasına çalışılan çağdaş Türk öznesinin, bir kökensel yarılanın, yani eski öznenin bir kabuğu gibi algılanan Osmanlı/Müslüman öğelerin ayıklanmasının/soyulmasının sonucu olduğunu, bu içerik ayıklamalarından sonra kültürel yapıdan arta kalan özün, yani Türk kültürünün ne olduğunun resmi toplantılarda, devletin denetiminde ve hatta tekelinde belirlendiğini belirtmektedir. Yeni iktidar, kendi ulusal öznelerini, özneler arası ilişkileri ve bunların eklemlendiği ulusal/akılcı üst-benin ortak karakteristiğini inşa etmektedir. Aktar [115], Cumhuriyet öznesinin ulusal nitelikli tasarımının, Osmanlı geçmişinin izlerinin yok edilmesi ve Osmanlı öznesinin asimilasyonu gibi iki paralel süreç ile gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, Osmanlı sonrası yeniden inşa edilmeye çalışılan mutlak erk ideasının temel noktalarından biri ulusalçı ideoloji olarak kabul edilebilir. Bu ideoloji TBMM'nin erken yıllarında, tahayyül edilen yeni iktidarın geleceğinin sağlam bir zemine oturması açısından bilinçli bir şekilde üretilirken, başka bir açıdan da geçmişin "hastalıklı" halinden temizlenmek için içgüdüsel olarak üretilmiştir. Bilinçli bir şekilde üretilen ulusalçı ideoloji bağımsızlık ve kalkınma stratejisinin başat aracı olarak kabul edilmiştir. Karpas [116], ideolojilerin

yaşayabilmeleri için dayanak olacak ve destek verecek bir elit kitleye ihtiyaç duyduğunu, TBMM'nin kurulması ile iktidara hakim olan yeni elit kitlenin somut bir programa temel olacak bir ideolojiye sahip olması lüzumu kadar, bu ideoloji doğrultusunda gözle görülen, elle tutulan eserler yaratması gerektiğini belirtmiştir. Karpat'ın ideoloji ve gözle görülür-elle tutulur eser ikili fikrinden yola çıkıldığında, 1920-1950 yılları arasındaki Zabıt Cerideleri'nde, çalışma kapsamında incelenilenler içerisinde, dönemin ulusalcı ideolojisinin ve bu ideolojinin somutlaştığı "alanlar" görülebilmektedir.

Örneğin, 20 Mart 1930 tarihinde gerçekleşen III. Dönem III. Yasama Yılı 37. Birleşim'in gündem konusu olan Belediye Kanunu görüşmelerinde Dahiliye Vekili Şükrü Kaya Bey, belediyeciliği ulusalcı bir ideolojiyle şöyle değerlendirmiştir: *"Eğer bugün şehirlerimizdeki evlerimizin bir kısmı ahşaptan ve kerpiçtense, sokaklarımızın birçoğu kaldırımsız ve ışsızsa, sularımız bol ve temiz değilse, şehir hizmetleri tamamen görülemiyorsa, medeni, içtimai, sıhhi teşkilat ve müesseselerimiz yoksa ve yahut tasavvur ve temenni ettiğimiz miktar ve seviyesini bulamamışlarsa emin olmalıyız ki bunların büyük bir kısmı istipdat¹ ve istilanın milli servet ve refahta açtığı rahnelerdendir. Nitekim efendiler, istipdat ve istila refedilpte millet mukadderatına hakim olur olmaz Türkün yaradılışındaki medeni ve içtimai yüksek kabiliyet derhal inkişaf etti. Bu kabiliyet milli her sahada olduğu gibi az zamanda şehirlerimizde de eserlerini göstermeğe başladı... Türk şehirlerinin Türkün yüksek medeniyet ve idealleri hizasına çıkabilmesine zaman unsurundan maada ciddi hiç bir mani kalmaz... Muhterem efendiler! Bu layihanın açık vasıflarından ve inkılapçı hükümlerinden biri de Türk kadınının Türk erkeğile zaten müsavi olan şerefli hakkını belediye işlerinde de tamamen tayin etmesidir. Türk tarihini her sahasında ve her safhasında erkeğile yana yana her fedakarlığı yapan millet ve vatan işlerinde büyük ferağatla her mahrumiyete, her cefaya ve her acıya katlanan milletin, vatanın felaket ve saadetlerine aynı hisle iştirak eden büyük kalpli ve yüksek faziletli Türk kadını müşterek eseri olan bu Cumhuriyette elbette ve elbette, kendi evinin işlerinde olduğu gibi belediye işlerinde de temiz ve ciddi mevkiini alacaktır. Istipdat ve cehalet devirlerinden arta kalan kötü ve sakat zihniyetlerin sakil ve sakim mülahazaların Cumhuriyet ve inkılabın temiz ve*

---

¹ İstibdad: Keyfi idare sistemi.

faziletli muhitinde yeri yoktur. Kadınlarımızın yakın senelerde teşrii meclislerde de faziletkar mevkilerini ihraz edeceklerine şüphe yoktur”¹.

Belediye Kanunu hakkında Balıkesir Milletvekili Hayrettin Bey şöyle bir değerlendirme yapmıştır. “... Türk milleti vatanperver, Türk milleti yalnız yaşadığı ve büyüdüğü muhitte değil, muhitinden taşıdığı zamanlarda dahi gittiği yerlere zibüümran verecek, bu gün için dahi alemler medeniyet için medarı imtisak olacak layemut eserler ihdas etmiştir.”² Bu son ifadedeki tarihselci ve yayılmacı dil ilginçtir. Dönemin politikalarının Misak-ı Milli sınırları içinde bir kalkınma ve uluslaşma öngördüğü bir sırada, bazılarının pekala da yayılmacı bir ulusalcı dil kullandığı anlaşılmaktadır.

26 Mayıs 1934 yılında gerçekleşen IV. Dönem III. Yasama Yılı 57. Birleşim’de, gündem konusu olan Nafia Vekaleti Teşkilatı ile ilgili görüşmelerde Kocaeli Milletvekili Sırrı Bey, vekaletin teşkilat yapısının yenilenmesi ile ülkedeki yapı tarzının da değişeceğini şu sözlerle ifade eder: “Şimdiye kadar memlekette yapılan binalara verilmiş mimari tarzların çokluğu, memleketin milli zevkinin gösterilmesine hiç de hadim değildi. Milliyetperver Türkiyede düşünülmesi muktazi bir mevzuun dahi vakti merhunu şimdi gelmiştir.”³ Vekaletin teşkilat yapısı ve görevleri ile ilgili kanunun ilk maddesindeki bir tanım, dönemin katı ulusalcı zihniyetinin kanunlar aracılığıyla dayatma haline getirilmesinin görülmesi açısından önemli bir örnektir: “MADDE 1 — Nafia Vekaleti Devlet daire ve müesseselerine ait her türlü bina ve inşaatın ve Türk mimarisinin tarzını tayin etmekle mükellef bir teşekküldür.”⁴. Bu kanun maddesi ile iktidarın ulusalcı bir üslup talebi olduğu ortaya konmaktadır. İlginç olan, yasanın çıktığı 1934 yılının sonraki dönemlerin çoğu mimarlık tarihi metninde “modernist” olarak nitelenişidir. Oysa siyasal iktidar odaklarının beklentisinin ulusalcılık meselesiyle hiç meşgul olmayan modernizm doğrultusunda olmadığı düşünülmelidir.

27 Mayıs 1934 tarihinde gerçekleşen IV. Dönem III. Yasama Yılı 58. Birleşim’in gündem konusu olan 1934 yılı bütçe görüşmeleri sırasında Şebin Karahisar Mebusu Sadri Maksudi Bey dönemin tarih anlayışını şu sözlerle ifade etmiştir: “...Tarihi tedris ve tetkik sahasındaki inkılabın mahiyetini kendi fikrimle ifade etmek istemiyorum. Bu

---

¹ Bkz: Bölüm 3.3.4.1

² Bkz: Bölüm 3.3.4.1

³ Bkz: Bölüm 3.4.5.3

⁴ Bkz: Bölüm 3.4.5.3

husussa dair Büyük Gazinin bir fikrini aynen arzedeceğim. Bir gün Gazi Hazretlerinin meclislerinde bulunmak şerefine nail olmuşum. Gazi Hazretleri dediler ki, siz hukuk tarihi okutuyorsunuz. Hukuk tarihi umumi tarihle alakadardır. Benim tarih sahasındaki tetkikatım bana şu kanaati telkin etti: Kadim devirlerin yüksek medeniyet yaratmış milletlerinden birçoğu Türk ırkına mensup idi. Orta Asya'dan çıkmış milletler idiler. Orta Asya türkün en eski vatanıdır ve medeniyetin de beşiğidir - Ben, Sümerlerin Türklüğü ileri sürülmüştür, dedim. Büyük Gazi, hayır dediler. Bu ancak Sümerler değil, İskitler, Hititler, Metler, Etrüskler de Türk'tür buyurdular - Sonra bu tezleri bütün delillerile, mufassal bir surette izah ettiler - Bir müddet geçtikten sonra, bir münasebetle, tarihi tatbik sahasındaki inkılabın ehemmiyetini, yüksek gayesini Gazi Hazretleri şu şekilde izah buyurdular: Osmanlı devrinde Türk çocuklarının kafası, yanlış tarihle doldurulmuştur. Tarihinin, ancak, 600 sene mukaddem 400 çadırlı bir aşiret hayatile başladığına sahip olan Türk çocukları Türkün büyüklüğünü hissedemez, anlayamazlar. Türk'e, Türk'ün pek eski bir millet olduğunu ve en eski medeniyetleri yaratanların Türkler olduğunu anlatmak gerektir. Milletler için hakiki tarihlerini bilmek gayet büyük bir manevi kuvvettir. Bu manevi kuvvet icabında maddi kuvvet şeklinde de tecelli edebilir. Beş bin sene mukaddem yüksek bir medeniyete malik olan bir ırkın evladı olduğunu bilen bir neferin, bir zabitin millete, milletin istiklaline atfettiği kıymet bambaşka olacaktır. Büyük bir milletin evladı olduğunu idrak eden fertlerden mürekkep bir ordu yenilmez bir kuvvet olacaktır.”¹

Yukarıdaki alıntıdaki dil ulusalcı ideolojinin ve onun güdümündeki tarih yazımının bir emir-komuta zinciri içinde oluşturulduğunu işaret etmektedir. Bu durumun İttihat ve Terakki döneminden de, Türk Ocakları'nın milliyetçiliğinden de farklı bir ideoloji üretim süreci olduğu düşünülebilir². Karpaz [116], Türkiye'deki düşünce akımlarının nasıl kendine has “milli” özellikler aldığını şöyle açıklamıştır. Birinci özellik, Türkiye'de düşünce akımları yeni bir kimlik yaratmak etrafında dönüşmektedir. İkinci özellik, sosyal yapı ve kimlik değiştirmek ve yenileşme yoluyla toplumun varlığını ve kültürünü korumak ve devam ettirmek çabasıdır. Üçüncü özellik, yeni kolektif bir kimlik yani milli

¹ Bkz: Bölüm 3.4.5.4

² İttihat ve Terakki yönetimi, Osmanlı'da ulus söyleminin en güçlü yansıma bulduğu ve bir çeşit ulus-devlet yapılanmasının siyasal bir bütünlük aracı olarak ilk defa kendini gösterdiği dönem olarak görülebilir. Bu dönemde Türklük devlet yapılanmasının temel bir ögesi haline gelirken, yabancılarla ilişkilerde egemenlik ilkesinden hareket edilmiştir [117].

bir kimlik arama çabasıdır. Karpata'nın [116] belirttiği bu üç özellik, Türkiye'deki "milli" önadlı ideolojilerin neden kaygan bir zeminde tutunma çabası içinde olduklarına ışık tutacak niteliktedir. Yani önce İttihat ve Terakki'nin milliyetçiliği, ardından Türk Ocakları'nın milliyetçiliği ve 1930'larda altı ok altında tahayyül edilip katılışp anayasa haline gelen CHP milliyetçiliğinin oluşum sebebi, Karpata'nın [116] belirttiği toplumsal varlığın devamı olarak nitelendirilebilir.

26 Mayıs 1939 tarihinde gerçekleşen VI. Dönem Olağanüstü Yasama Yılı 18. Birleşim'in gündem konularından olan Nafia Vekaleti'nin 1939 yılı bütçe görüşmelerinde, Sivas Milletvekili Abdurrahman Naci Demirağ, cumhuriyet döneminde o güne kadar 30 bin km şimendifer inşa edildiğini, bu derece bir başarının da ancak Türk'e mahsus bir durum olduğunu, tüm bu işlerin Türk mühendislerin, Türk sermayedarlarının ve Türk amirlerinin azmi ile yapıldığını belirtmiştir.¹

17 Şubat 1947 tarihinde gerçekleşen VIII. Dönem I. Yasama Yılı 45. Birleşim'in gündem konularından olan meclis binası inşaatının Bayındırlık Bakanlığı'na devri hakkındaki görüşmelerde, Bayındırlık Bakanı Cevdet Kerim İnceday meclis binası hakkında yaptığı açıklamada, binanın ulusal sembolik ifadesini şu şekilde açıklamıştır: *"...Bu bina Türk iradesiyle Türk hakimiyetinin yegane mümessili olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yalnız zaruret ve ihtiyacının karşılığı değil ebedi milletimizin, ebedi ve en önde bir abidesi de olacaktır... Milletimizin ebedi hayatına layık ve gelecek nesillerin tarih boyunca övünebileceği bu muazzam eseri Türk Milleti'ne kazandırmış oluruz."*² Bakanın yeni meclis binası hakkındaki tasviri, Karpata'nın [116] "ideoloji ve gözle görülür-elle tutulur eser" tanımını akla getirmektedir. Bakanın tasvirinde ulusalcı söylemin meclis binası aracılığıyla elle tutulur-gözle görülür bir hale geldiği görülebilmektedir.

Ulusalcı ideolojinin nesnel biçime dönüştüğünün gözlemlendiği bir başka örnek de 3 Eylül 1947 tarihinde gerçekleşen VIII. Dönem I. Yasama Yılı 80. Birleşim'dir. Birleşimin gündem konularından olan Artırma Eksiltme İhale Kanunu ile ilgili görüşmelerde konu ana gündem konusunun dışına çıkmış ve meclis binası inşaatı tartışılmaya başlanmıştır. Söz konusu tartışma içerisinde, Bayındırlık Bakanı Cevdet Kerim İncedayı meclis binası inşaatı için şu açıklamayı yapmıştır: *"...Biz yer yüzünde beşeriyet parçaları doğdukları*

---

¹ Bkz: Bölüm 3.6.2.2

² Bkz. Bölüm 3.8.3.4

yerlerde, oraya düşen taş gibi, alemi ve hayati o kadardan ibaret sayarken, medeniyet meşalesini eline alıp dünyayı dolaşan ve medeniyeti ihdasa yol açan bir milletiz. Yeraltı kazıları ve tarihi etüdları bunu ispat etmiştir. Bu millet bundan sonra, bunlar gibi, bunlardan iyisini yapmakla da mükelleftir. Bir millet yalnız muhteşem ordusu ile değil, medeni cemiyete lazım olan her şeyi ile iftihar ve tekevvün eder. Millet, bu gibi büyük eserlerle: Büyük Millet Meclisi binası ile üniversite binalarıyla, muhteşem köprülerle, muazzam camilerle, mimarisini ihdas eder ve bununla medenidir, yaşama hakkına saygı duyurur ve dokunmayın dedirtir. İşte yapılan Büyük Millet Meclisi Türk Milleti için böyle bir eserdir...”¹

Yukarıda verilen örnekler iktidarın bireysel aktörlerinin ulus inançlarının nasıl bir söylemsel ibadete dönüştüğünü göstermektedir. Söylemin, ibadetleştirilme süreci içerisinde mümkün olduğu kadar çok köklendirilmiş nesnel “resmi” gerçeklerin üretilmesi zorunlu olmuştur. Bu zorunluluğun sebebini Yeşilkaya [11] ulusalcılık ilkesi ile sağlanan birliğin, ülkeyi “zararlı” fikirlere karşı koruyan bir kalkan olduğunu açıklamaktadır. Bu bağlamda, mülksüzleşmiş, mutlaklığını, üst-benini, en önemlisi babasını kaybetmiş olan “çocuk” ulusalcılık söyleminin tekil ve tekin kalkanının ardına sığınmıştır.

4.9.2 Bireysellik Vurgusu

Meclis konuşmalarında milletvekillerinin kullandığı dilin kabaca iki şeklinin olduğu göze çarpmaktadır. Bunlardan birincisi anlatılanların belirli bir öznenin eylemini değil, öznesi belirsiz bir eylemin ortaya koyulması, ikincisi ise birinci tekil şahsın sorumluluğunda bir eylem ve düşünceyi onun dilinden ortaya koyması. Bu ikinci “ben” anlatıları ötekine oranla enderdir. Bu tür bir ikinci “ben” anlatısı 13 Ekim 1923 tarihinde gerçekleşen II Dönem I. Yasama Yılı 35. Birleşim’de göze çarpmaktadır. Birleşimin gündem konularından biri olan Mübadele ve İmar Genel Müdürlüğü hakkında Zonguldak Milletvekili Tunalı Hilmi Bey, müdürlük değil vekalet kurulmasını kendi kişisel deneyimlerine dayandırmıştır. Vekilin durum hakkındaki sözleri şöyledir: “... *On bir yaşlarımda (Adana) ovalarını boş görmüş olmakla titreye gelen ruhum sanki o yaşlardan beri böyle bir layihayı tanzim ile icra ettirmeyi nüfus sağlama –*

---

¹ Bkz: Bölüm 3.8.3.5

retme siyaseti ile memleketi, boşluk ve insansızlık ölümünden kurtarmayı bir dilek edinmişesine kaygılıdır.”¹

Anlatılarda birey kendini “ben” olarak değil “onlar” olarak görür. Birey sahip olduğu öznel bireyselliği ikinci plana itip, nesnel bir toplumsallık inşa etme çabasındadır. Birey olan “ben” ile parçası olunan “onlar” arasında sıkışmışlık özellikle göze çarpmaktadır. Örneğin, 22 Haziran 1938 tarihinde gerçekleşen V. Dönem III. Yasama Yılı 79. Birleşim’de, birleşimin gündem konusu olan İstanbul Elektrik şirketi’nin satın alınması ile ilgili görüşmelerde Antalya Milletvekili Rasih Kaplan küçüklüğünden beri kendine, Türk Milleti’nin diğer milletlerin sahip oldukları zeka ve kabiliyete sahip oldukları halde, niçin bu milletin bu kadar fakir ve yurdun bu kadar harap kaldığını sorup durduğunu, sorusunun cevabını da milli iradenin kurulmasından sonra aldığını belirtmiştir. Rasih Kaplan, Türk Milleti’nin fakir kalmasının sebebini ülkedeki tüm bayındırlık işlerinin hepsinin imtiyaz ile halkın elinden alındığını, milli iradenin kurulmasıyla, milletin ve memleketin gasp edilmiş haklarının geri alındığını, elektrik şirketinin satın alınmasıyla, başka uluslara, başka milletlere fayda temin eden bir kuruluşun daha Türk Ulusu’nun eline geçtiğini belirtmiştir. Milletvekili kendi üzerinden sormak istediği soruyu, aslında bir parçası olduğu yani “biz” olduğu Türk Milleti olarak değil, karşıdan baktığı “onlar” olan Türk Milleti olarak sormaktadır.

Elektrik şirketinin satın alınması hakkında söz alan bir diğer milletvekili de İçel Milletvekili Fikri Mutlu olmuştur. Fikri Mutlu yapılan işin başarisından bahsedip dönemin Nafia Vekili Ali etinkaya hakkında da yazdığı övgü dolu şiirini okumuştur.

“Türkiye’ye yeniden can verirken Atatürk,

Her alanda düşmanı devirirken Atatürk,

Bayar Hükümeti halledecek her işi,

Dünyayı ısıttıka Atatürk’ün güneşi,

İktisadi üstünlüğümüz erecek gökteki aya,

İmtiyazlı şirketler iyi ki çarptı etinkayaya.”²

---

¹ Bkz: Bölüm 3.2.2.2

² Bkz: Bölüm 3.5.5.4

Bu dizeler, bireyselliğin gündeme geldiğinde bile dilin bireyi değil, yine otoriteyi anlattığını göstermektedir. Kafadar'ın [118], 16. ve 17. Yüzyıllarda Osmanlı dünyasından dört kişiyi ele alarak, genel tematiğinin Osmanlı'da birey kavramı olan kitabında, benlik "herhangi bir grupta özdeşleşmekten tamamen bağımsız olma durumu" olarak tanımlanır. Aynı kaynakta, "on altıncı yüzyıl Fransa'sında ben'in keşfedilmesinin insanların ait oldukları gruplarla bilinçli bir ilişki içinde gerçekleştiğini ve kendini tanımlama karşısındaki en büyük engelin bir bütüne ait olmak değil, güçsüzlük ve yoksulluk olduğu belirtilir. Kafadar'ın benlik ile ilgili tanımlarından yola çıkıldığında TBMM'nin bireysel aktörleri olan milletvekillerinin ben kavrayışlarının bütün üzerinden olduğu anlaşılmaktadır. Bu sözde bireysel ya da tekil aktörler gerçek tekilliğin tekinsizliğinden oldukça uzak bir mesafede durmaktadırlar. Tekilliğin ya da bireyselliğin ya da "ben" in tekilliğinden kaynaklı tekinsizlik hali, otoriteye sığınıp otoritenin varlığıyla çoğullaşıp korunaklı hale gelmiştir. 26 Mayıs 1939 tarihinde gerçekleşen VI. Dönem Olağanüstü Yasama Yılı 18. Birleşim'de bireyin kendinden bahsetmekten ya da kendini örnek gösterememe hali ilginçtir. Birleşimin gündem konularından olan Nafia Vekaleti teşkilat yapısı ile ilgili görüşmelerde, Çanakkale Milletvekili Ziya Gevher Etili Ankara'nın kanalizasyon sorununa değinerek söz konusu sorun çözülmezse kentte salgın hastalıkların baş göstereceğini, böyle bir salgın hastalık halinde "*kendisinin de dahil olduğu mühim şahsiyetler*" in kaybedebileceğini dile getirmiştir.¹ Milletvekili salgın hastalığın toplumsal sonuçlarını ancak (kendisi de dahil) mühim şahısların kaybı bağlamında vahim bulur gibidir. Bu ilginç bir dil sürçmesi olabilir. Ancak, işaret ettiği şey, bireyselliğin "mühim" bir grup bütünü içine sığdırılışı ve ne tekilliğin, ne de toplumsal ölçekte genelliğin zihinlerde kolay kolay inşa edilemeyeşidir.

4.9.3 Ankara'nın Ele Alınış Biçimi

Bozdoğan [109], Ankara'nın başkent olmasını yeni rejimle Osmanlı geçmişi arasına mesafe koyulması olarak tanımlamaktadır. Ankara modern Türkiye'nin sınırları içindeki coğrafi merkeziliğinden öte, Türkiye Cumhuriyeti'ni doğuran "iyiliksever anne" imgesine sahiptir, bu sebepten dolayı cumhuriyet kendini doğuran anaya karşı her

---

¹ Bkz: Bölüm 3.6.2.2

türlü ihtimamı göstermeye çalışmıştır. Ankara'nın fiziksel inşa eylemin temel hedefi aslında ulusun inşa edilmişidir, bu bağlamda Ankara'nın başka hiç bir şehirle hele hele de araya mesafe koyulmaya çalışılan Osmanlı imgelemli kentlerden tamamıyla farklı yeni ifade eden bir biçimi olmalıdır. Bozdoğan [109], Ankara'nın önemsiz bir geçmişi olmasının, cumhuriyet modernleşmecilerinin onu büyük hayallerini uygulamaya geçirebilecekleri bir tabula rasa olarak algılamalarına ve tasvir etmelerine izin verdiğini belirtmektedir.

Tanyeli [119], Ankara'nın gerçekte yeni bir kent olmadığını, sıfırdan kurulmadığını, ancak yönetimin ona hep yeni Türkiye'nin yepyeni, hatta tarihsiz bir temsiliymiş gibi baktığını ki bunda şaşırtıcı bir taraf olmadığını zira kendini meşrulaştırmak zorunda olan, geçmişin olağan devamı değil de, bir taze başlangıç olduğunu iddia eden bir siyasal iktidarın bu savını doğrulayan somut görüntü ve mekanları yaratması gerektiğini belirtmektedir. Yine Tanyeli'ye [119] göre Ankara iç tutarlılığı ve türdeşliği olan bir adanmışlar cemaatinin mekanı olarak düşünür. Ankara saf ulusalcı bir yaratım olarak tahayyül edilir. Ankara, rejimin meşruiyet dayanağı olan modernleştirici misyonunun mekanı, hatta modernliğin ta kendisidir. Ankara'nın yeni iktidarın temsili olması hayali/kurgusu meclis görüşmelerinde açıkça okunmaktadır. Meclis görüşmelerinde, milletvekillerinin Ankara hakkında yapmış olduğu aşağıdaki yorumlar, Ankara'nın iktidar seçkinlerinin zihninde nasıl tahayyül edildiğini açıklar niteliktedir.

20 Aralık 1926 tarihinde gerçekleşen II. Dönem IV. Yasama Yılı 17. Birleşim'de, birleşimin gündem konularından olan Ankara-Ereğli Demiryolu hattının inşaatı ile ilgili görüşmelerde Eskişehir Milletvekili Emin Bey, merkezi hükümetin ülkenin her tarafına demiryolu ağı ile birleştirildiğini, merkezi hükümetin yerinin Ankara olduğunu, bu sebepten Ankara'nın oturulabilecek yani iktisadi ve sıhhi bakımdan yüksek bir şekle gelmesi gerektiğini, Ankara'nın her noktası bakımından yüksek medeniyet seviyesine gelmesi gerektiğini bunun da bir devlet ve siyaset meselesi olduğunu belirtmiş, bu sebeplerden dolayı hattın direk Ankara'ya bağlanması gerektiğini dile getirmiştir.¹

2 Haziran 1929 tarihinde gerçekleşen III. Dönem II. Yasama Yılı 75. Birleşim'de, birleşimin gündem konusu olan şose ve köprüler kanununun dördüncü maddesinde Ankara civarındaki şose ve büyük köprülerden önemlilerinin ilk sıraya konulması

---

¹ Bkz: Bölüm 3.2.6.2

belirtilmiştir. Aynı birleşim içerisinde Ankara İmar Müdürlüğü'nün teşkil edilmesi de gündem konularının arasındadır. Konu tartışılmamış maddeleri kabul edilmiştir. Teşkilatın gerekçesinde, Ankara'yı *sıhhi ve fenni* bir şekilde eksiksiz *asri* bir şehir haline getirebilmek için, şehir planında Avrupa'nın en meşhur uzmanlarına müracaat edilmiş ve bir plan yaptırılmıştır. Bu planlardan *fenni* ve mali özellikleri itibariyle en müsait olanı bir jüri tarafından tercih edilmiştir. Seçilen planın en kısa zamanda ve en faydalı şekilde tatbiki için imar müdüriyeti kanununun tanzim olunması gerektiği belirtilmiştir.¹

29 Nisan 1933 tarihinde gerçekleşen IV. Dönem II. Yasama Yılı 43. Birleşim'in ana gündem konusu Ankara İmar Müdürlüğü ile ilgidir. Söz konusu görüşmeler sırasında vekillerin Ankara ile ilgili görüşleri şöyledir: *“İzmir Milletvekili Kitapçı Hüsnü Bey: ... Ankara şehri için böyle bir imar müdürlüğünün kurulmasına behemehal lüzum vardır. Çünkü burası bir devlet merkezi olmuştur. Ankara'nın şerefile mütenasip bir tarzda fedakarlık edeceğiz. Bu işi borç içinde bulunan belediyeye verirsek imar işleriyle uğraşamaz, işler muntazam yürümez. Onun için bunun Devlet bütçesine alınmasına lüzumu kati vardı. O zaman hakikaten Ankara imara muhtaçtı. Devlet bütçesinden azami fedakarlık yapmak icap ediyordu. Bunlar yapıldı, edildi. Ankara bu gün mamuriyete mazhar olmuştur... Dahiliye Vekili Şükrü Kaya Bey: ... Efendim, imar müdüriyeti, Ankara şehri Devlet merkezi olmak itibarile görülen lüzum üzerine tesis edilmiştir ve bu lüzum elan bakidir ve devam etmektedir.”*²

31 Mayıs 1937 tarihinde gerçekleşen V. Dönem II. Yasama Yılı 69. Birleşim'in gündem konusu olan Ankara İmar Müdürlüğü'nün Ankara Belediyesi'ne devredilmesi ile ilgili görüşmelerde, Dahiliye Vekili Şükrü Kaya, Ankara İmar Müdürlüğü'nün hangi sebepler ve koşullar altında kurulmuş olduğunu şu sözlerle açıklamıştır: *“...Ankara İmar Müdürlüğü, Ankara Devlet merkezinin planını tanzim ve tatbik için kurulmuş, bir müessesedir. Ankara Belediyesi'nin nihayet ne bütçesi, ne de teşkilatı ve ne de salahiyeti fenniyesi, böyle büyük bir yükü üzerine alacak kabiliyette olmadığı için, Devletin yakından alakadar olduğu ve nakdi fedakarlıkta bulunduğu bu şehrin imarı için bir Devlet organı kurmak tabii ve zaruri görülmüştü. Dostlarımızın ve hepimizin yüzünü güldüren Ankara'nın hali hazır, milletimizin büyük fedakarlığının eseri olmakla beraber,*

---

¹ Bkz Bölüm 3.3.3.3

² Bkz: Bölüm 3.4.4.2

kısmen de bu müdüriyeti umumiyenin eseridir, denilebilir. Ankara, Türkiye'nin ilk planı yapılan ve şehir hayatı yaşadığı halde tatbik edilen bir şehirdir... Ankara'mızın böyle güzel bir nümune olması, bize, diğer şehirlerimizi de, Ankara'ya yakın ve Ankara gibi, temiz, güzel, havalı bir şehir yapmak ihtiyacını ve hevesini vermiştir.”¹ Özellikle bu son örnekte belirtildiği gibi, Ankara yeni devletin merkezi ve diğer kentler için “güzel bir nümunedir”, ülke Ankara gibi temiz, güzel ve havalı olmalıdır.

4.9.4 İstanbul'un Ele Alınış Biçimi

Yeni iktidarla birlikte sanki hiç geçmişi olmamış, yeni iktidar gibi saf ve pürüzsüz olan Ankara'nın aksine İstanbul hep uzaklaşılan hatırlanmak istenmeyen hasta geçmişin kenti olarak algılanmıştır. Tanyeli'nin [119] dediği gibi, o dönemin söylemlerinde İstanbul modern değildir, çünkü karmaşıklık, çelişki ve heterojenlik yani kozmopolitizm üreten mekandır. Aynı fikri ve ideali paylaşan homojen bir kentli grubun yaşadığı bir başkent, diğer yanda ise sürekli çatlak söz, çeşitlilik ve farklılaşma üreten bir modern öncesi kent İstanbul durmaktadır. 27 Mayıs 1940 tarihinde gerçekleşen VI. Dönem I. Yasama Yılı 56. Birleşim'de, birleşimin gündem konularından olan 1940 yılı bütçe görüşmelerinde söz alan Manisa Mebusu Refik İnce, büyük binalar yapılmış olmasına rağmen resmi kurumlar için kira sıkıntısının hala devam etmekte olduğunu, İstanbul gibi Osmanlı İmparatorluğu'ndan birçok bina devrolunan bir şehirde, resmi kurumların yerleşmesi için sıkıntı çekilmesinin dikkat çekici olduğunu belirtmiştir.² Milletvekili “Osmanlı İmparatorluğu'ndan devrolunan” sözleriyle İstanbul'un kimi ya da neyi ifade ettiğini açıkça belirtmiştir. İstanbul eskinin kentidir.

Tanyeli [119], Ankara imgelerinin çalışabilmesi için İstanbul'un bir karşıt olarak görselleştirilmesi ve anlatılması gerektiğini, sadece devlet organları tarafından değil tüm aktörlerin bu karşılaştırmayı çekinmeden yaptığını, İstanbul'un hiç kimse tarafından çağdaşlık ve taze bir gücün mekanı olma savıyla gündeme getirilmediğini, hep tarihselliğin, doğanın ve güzelliğin mekanı olduğunu, sanki turistik bir kent olduğunu belirtir. Tanyeli'nin turistik kent tanımlaması oldukça ilginçtir, zira 30 Mayıs 1929 tarihinde gerçekleşen III. Dönem II Yasama yılı 73. Birleşim'de, birleşimin gündem konusu olan Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nin 1929 yılı bütçe görüşmelerinde, Aydın

¹ Bkz: Bölüm 3.5.4.1

² Bkz: Bölüm 3.6.3.3

Milletvekili Tahsin Bey'in Ayasofya ve Süleymaniye hakkındaki görüşleri şöyledir: *"Efendim, Heyeti Celilenizin malumu olduğu üzere İstanbulda bir takım abidatımız vardır. Avrupa ve Amerika'dan her sene binlerce seyyah gelir. Bunları ziyaret ederler. Bu abideler daha bir misli bulunmayan asardandır. Geçende bendeniz Ayasofya Camii avlusundan geçerken bir takım Amerikalı seyyahların gezdiklerini gördüm. Malumu aliniz orada bazı kimseler üç beş iskemle atarak kahvecilik ediyorlar. Fakat o cami ve abideye göre bu hal çok çirkin ve hakikaten yaru agyara karşı da bir an idamesi caiz olmayan bir şeydir. Amerikalı seyyahların ve bilhassa madamların eteklerini kaldırarak çamurlara batmamak için tiksinerak yürüdüklerini gördüm. Bu vaziyete hakikaten bir Türk sıfatile mahcup ve müteessir oldum. Süleymaniye Camii de malumu aliniz dünyada misli bulunmayan bir abidedir. Etrafı mezbeleliktir. Ve içinde çocuklar oynayıp duruyorlar. Böyle Süleymaniye gibi abidatın avlularının o halde bulunması doğru değildir. Bilhassa ecnebiler en çok bu yerleri geziyorlar. Devletin, milletin şerefine mütenasip olmıyan bu hal için Evkaf İdaresinin bu hususlara itina etmesini rica ederim. Yazıktır, ayıptır, ecnebiler bize gülüyorlar. Ayasofya ve Süleymaniye gibi camilere parklar yaptırın, ağaçlar diktirsin, insan içerisine girdiği zaman hakikaten bir mabedin avlusuna girmekte olduğunu anlasın. Bunun için Evkaf İdaresinin bu noktaya dikkat etmesini rica ederim."*¹ Milletvekili'nin İstanbul algısı tıpkı Tanyeli'nin dediği gibi turistik kentten öteye gitmemektedir.

4.9.5 Osmanlı Dönemi'nin Ele Alınış Biçimi

Yeni iktidarın kendi varlığının doğruluğunu meşru kılabilmesi için, ispat etmesi gereken doğruluk savını sağlam bir yanlışlar geçmişine oturtması gerekmiştir. Yani yeni Türkiye Cumhuriyeti iktidarı, iktidarının varlığına ve birliğine sağlam zemin olarak geçmişin hasta-kötü-bozulmuş olan Osmanlı Dönemini seçmiştir. Osmanlı "öteki" haline getirilmiştir. Tanyeli [120], yeni Cumhuriyet'in, önerdiği çok kapsamlı modernleşme programı ile kendisini Osmanlı'dan kesin bir kopuş olarak tariflemek zorunda olduğunu, kendisinin Osmanlı'nın olağan devamı sayılamayacağını ısrarla vurgulamasının kaçınılmaz olduğunu ve değişmiş olan siyasal sistemin meşrulaştırılması için kullanılabilecek en sağlam gerekçenin Osmanlı'nın başarısızlığı olduğunu

---

¹ Bkz: Bölüm 3.3.3.2

belirtmektedir. Bozdoğan [109], yeni rejimin, kendi medeniyet tanımının karşısına bir “öteki” koymaya olan ihtiyacının, 1930’lardaki cumhuriyetin resmi söyleminde bol bol örneklendiğini, anakronizm-ilerleme, gelenek-modernlik, cehalet-aydınlanma gibi ikili karşıtlıkların hepsinin 1930’larda Kemalizm’in başlıca temalarından biri olan eski ile yeni arasındaki zıtlıkta cisimleştiğini, yeniye sadece kendi içinde bir ilerleme simgesi olarak değil, daha çok artık geri kalmışlığın işareti olarak görüldüğü için gözden düşen zıt eski imgesiyle karşı karşıya konarak değer verilip, yeni olan her şeyin övüldüğünü belirtmektedir. Bu bağlamda aşağıda örnekleri verilmiş olan meclis görüşmelerinde Osmanlı ile ilgili yapılmış konuşmalar/ belirtilmiş fikirler yeni iktidarın Osmanlıyı nasıl başarısız öteki olarak tanımladığını göstermektedir.

8 Nisan 1923 tarihinde gerçekleşen, I. Dönem IV. Yasama Yılı 20. Birleşim’de, Nafia Vekili Fevzi Bey, Anadolu Demiryolu inşaatı ile ilgili görüşmelerde, söz konusu inşaatın borç alınarak yapılmama sebebini Osmanlı’ya dayandırarak açıklamıştır. Vekil, başka devletlerin demiryolları inşaatlarını devlet adına borçlanarak yaptığını hatta padişahlık zamanında da aynı yolun denendiğini, fakat yol yerine saraylar, köşkler ve Paris seyahatleri yapıldığını, bunların sonucu olarak da Düyunu Umumiye’nin ağır yükü altında ezildiğini belirtmiştir.¹

2 Nisan 1925 tarihinde gerçekleşen II. Dönem II. Yasama Yılı II. Kısım 92. Birleşim’in gündem konularından olan Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi’nin bütçe görüşmelerinde Bozok Mebusu Ahmet Hamdi Bey Osmanlı Dönemindeki Evkaf Nezareti’ni batakhaneye benzetmiştir.²

7 Mayıs 1934 tarihinde gerçekleşen IV. Dönem III. Yasama Yılı 48. Birleşim’in gündem maddesi olan Nafia Memur ve Müstahdemleri’nin Yapmasının Yasak Olduğu İşler ile ilgili görüşmelerde Edirne Milletvekili Şeref Bey konuyu Osmanlı üzerinden değerlendirmiştir: “...Memleket tevekkül harabesine dönmüş. 600 yıldır, Üsküdar’dan bu yana hiç gelinmemiş. Anadolu yalnız istismar edilmiştir. Yalnız iki iş için: Yok olan Osmanlı İmparatorluğu köye varmıştır: Asker almak, para almak için... Başka hiç bir iş için gelinmiş değildir. Bütün bu fenalıkları ortadan kaldırmak için yapılacak şey, memlekette teknik işlerinde kullanılmak için fen adamlarının Hükümet elinde

---

¹ Bkz: Bölüm 3.1.5.1

² Bkz: Bölüm 3.2.4.6

bulunmasını temindir. Hükümet kendi cihazında bunları tutmalıdır. Başka türlü makine işlemez. Çünkü makine paslıdır, gıcırtilıdır, başka türlü yürüyemez, işleyemez.”¹ Kütahya Mebusu Naşit Hakkı Bey’de gündem konusu olan memurlar kanununu Osmanlı ile bağdaştıran bir yorum yapmıştır. Naşit Hakkı Bey şöyle demiştir: “...Arkadaşlar, hepimiz hatırlarız, Osmanlı Devletinin bütün memurları ve onun gibi nafıası da bürokrattı. Osmanlı Nafıasının İstanbul’daki ricali, o zamanki imtiyazlı şirketlerin torbalarına başlarını sokmuş, sarayla el ele vermiş, memleketi istismar eden büyük bir kitleden ibaretti. Osmanlı nafıası, memleket üzerinde bir eser bırakmadan göçtü, gitti. Eğer memlekette 3-5 nafıa eserlerine rast geliniyorsa, onlar vaktile vatanperver bir kaç vali ve kumandanın kendi isimleri ile yad edilen eserlerdir. İnkılap idaresi memleketi bu halde bulduğu vakit ilk acı ihtiyacı, fen adamlarının, teknik mütehassısların yokluğunda buldu... Kemalizm Devleti, yapıcı devlettir. Bu devlet, bütün mütehassısları ve memleketin yüksek kabiliyetlerini elinde tutmadıkça, Osmanlı imparatorluğu zamanında olduğu gibi, memuriyet ikinci sınıf zekaların elinde kaldıkça biz ülkümüze erişemeyiz.”²

27 Mayıs 1934 tarihinde gerçekleşen IV. Dönem III. Yasama Yılı 58. Birleşim’in gündem konusu olan 1934 yılı bütçe görüşmelerinde İzmir Milletvekili Halil Bey, Halil Bey konuşmasında Osmanlı idari yapısı hakkında görüş bildirmiş ve bu konuda şu sözleri söylemiştir: “...Osmanlı imparatorluğunun inhitat ve inhilal (düşme ve çökme) devirleri, dünya yüzünde, en kötü bir idareyi asırlarca yaşatmıştır ve o idare milletimizi çok haksız olarak şöyle bir hüküm karşısında bulundurmuştur: Avrupa müverrihleri, Avrupa büyüklüğü Türklerin fetih kuvveti vardır fakat idare ve medeniyet kabiliyetleri, dehaları yoktur, hükmünü vermişlerdir... Bu dört asırlık kötü idarenin mesuliyeti bize, ırkıma ait değildir. Bu dört asırlık müddet zarfında Türk’e kapı kulları hakimdi. O, kapı kulları sultana ve saray vasıtasile milletin mukadderatına hakimdi. Misal söyleyeceğim. Abdülhamit devrinden bahsedeceğim. O sarayı yıkmak için Türk gençliği cefalara, menfalara, hapislere katlandı. Yarım asır süren mücadelede bulundu ve o sarayı dağıttı. O saray ne idi? Arkadaşlar, onu göz önüne getirelim. Türk denilen bir padişah bir tepenin üstünde bir saray içinde mesken yapmış. O sarayın içinde Türkün mukadderatına hakim olanlar, hakiki hakimler kimlerdi? Arap katipler, Arap şeyhleri,

---

¹ Bkz: Bölüm 3.4.5.1

² Bkz: Bölüm 3.4.4.1

Arnavut silahşorlardı. Sarayın etrafını çeviren muhafızlar ise Arnavut taburları, Arap alayları idi. Bu, kime karşı idi? O sarayın içinde oturan adamın saltanatını muhafaza için İşkodralarda, Havranlarda, Yemenlerde memleketi kurtarmak için çalışan Türklere karşı idi. İşte Türk genci yarım asır çalışarak bu saltanatı yıkarak o kötü devre hatime vermiştir. Fakat temizleme ameliyesini tamamen yapamamıştır. Çünkü yine memleketi idare edenlerin içinde kapu kulları bulunuyordu. Osmanlı imparatorluğunun kötü devrinin amillerinden biri olan taassup yine siyasi bünyemizde yaşıyordu. Bunu temizlemekte Büyük Millet Meclisine ve Cumhuriyete nasip olmuştur. Binaenaleyh Türk bayrağını bu yurttan ebedileştireceğiz. Avrupalıların dediği gibi, medeniyette Türkler geri ve kabiliyetsiz değillerdir. Bunu bilahare yer altından çıkan eski eserler ve vesikalarla alimler meydana koymaktadırlar. Sonra Türkün medeniyet asarı ile yurdun her tarafı müebbet abidelerle doludur ve bütün dünyada her taraftan hayretle bakılmaktadır. Binaenaleyh bu memlekette Türkün yine yeniden büyük medeniyetler kuracağına kaniim.”¹

22 Mayıs 1935 tarihinde gerçekleşen V. Dönem Olağanüstü Yasama Yılı 27. Birleşim’de, birleşimin gündem konusu olan 1935 yılı bütçe görüşmelerinde İzmir Milletvekili Halil Menteşe ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşulları Selçuklu ve Osmanlı’ya dayandırarak açıklamıştır. Halil Menteşe’nin konu hakkında sözleri şöyledir: “Uzun asırlar imparatorluk hayatı yaşadıkdan, dahilde, hariçte uzun boğuşmalar yaptıktan sonra nihayet mübarek ana yurdumuzun hududunda toplanmış bulunuyoruz. Buradan bir karış geri gitmemeğe, yalnız milli mevcudiyetimiz için değil, mensub olduğumuz büyük ırkın şerefi namına borçluyuz. Büyük ırkın şerefi, diyorum. Türk, seyri mevcudiyetinde öyle devirler yaşamıştır ki, o devirlerde yalnız kuvvet ve kudret ile değil, medeniyet ile dahi o zamanki milletlerin üzerinde yaşamıştır. Bunu aramak için toprağın altına kadar gitmeğe lüzum yoktur. Toprağın üstünde ve Türkün bütün büyük güzergahında bu gün o medeniyetin şaheserleri yeryüzünü süslemektedir. Tarihin ibtidai devrine değil, daha yakınlara baksak dahi, mesela Selçuk devrini, mesela Osmanlıların itila devri olan iki buçuk asırlık zamanı ele alsak, yurdumuzun her tarafı bilhassa büyük merkezler Türk’ün dehai medeniyetinin şaheserleriyle dopdoludur. Geçenlerde bir mütehassis mühendisten şu suali sormuştum: Dedim ki, büyük abideler,

---

¹ Bkz: Bölüm 3.4.5.4

mesela Süleymaniye, Yenicami, Sultan Ahmed hakikaten, denildiği gibi, yüksek bir kıymeti mimariyi temsil ediyor mu? Bu mütehassıs zatin vermiş olduğu cevap şu olmuştur: Onlar Türk'ün dehasını temsil eden şaheserlerdir. İlim, fen, bu gün de, yarın da, müebbeden onların önünde huşu ile, tazimle eğilmeğe mecburdur... Niçin Türk'ün seyri medenisi o devirlerde en üstün bulunmuştur Çünkü o devirlerde Türk, mukadderatına tamamile sahibti. Onun başbuğu milletin ve ordunun içinde yaşardı. Henüz din, amme hidematı üzerinde hakim değildi... Sultan Süleyman zamanında nizamı devletin hükümleri birer birer ihlal edilmeğe başlamıştır. En mühimlerinden biri, damadların Devlet memuriyeti alması idi. Hırvat Rüstem Paşa ilk defa Hürrem Sultana damad olmuştu, müsahib nüfuzu, saray entrikaları devletin bünyesinde tahribat yapmağa başlamıştı... İşte bu iki amildir ki Devletin bünyesini zayıflatmış ve bu zayıflamalar birçok mağlubiyetlere sebep olmuş ve kapitülasyonlar, ihsan ve atıfat suretile verilmiş olan kapitülasyonlar siyasi muahedelerle kativet kesbetmiştir. Dinin amme müessesatına hakimiyeti dolayisile üniversiteler skolastik mahiyet almıştı...”¹

Meclis görüşmelerinde Osmanlı ile ilgili konuşmalardan anlaşılacağı üzere yukarıda da belirtildiği gibi, Osmanlı başarısız olan, asla unutulmaması gereken ve hatalarından derler çıkartılması gereken geçmiş olarak tanımlanmaktadır.

4.9.6 Batı Dünyası İle Karşılaştırma

Yeni iktidar, bir yandan ulusal bir ideolojiyle yeni fiziksel mekanı olan Ankara'yı İstanbul'a rağmen inşa ederken bir yandan tüm bu ideolojik ve fiziksel inşasını meşru kılabilmek için geleceğini geçmişin “hasta adamına” temellendirmiştir. Ancak bu kurguda eksik olan bir “örnek ya da hedef” tir. Bu örnek/hedef için dönemin en ideal zemini “muasır” medeniyet olan “Batı”dır. Batı, hayali kurulan modernin örneğidir ve sahip olduğu tekniklerle milletin/ülkenin eksikleri kapatılacaktır. Ahıska [121], Türkiye’de Batı’ya olan atıfların iktidar pratiklerini ve öznelliği hem kuran hem de anlamlandıran bir söylemsel harita olarak tanımlamakta ve garbiyatçılık olarak nitelendirdiği kavramı bir toplumsal fantezi olarak nitelendirmektedir. Ahıska, “Radyonun Sihirli Kapısı” adlı kitabında Türkiye’deki Batı kavranışını şöyle açıklar: “Türkiye’de Cumhuriyet sonrası milliliğin tariflenmesinde biz ve onlar arasında sürekli

---

¹ Bkz: Bölüm 3.5.2.2

çizilmeye çalışılan sınır “Batı”ya karşı bir dizi muğlak ve bölünmüş tavrı barındırmaktadır. Batı bir yandan tarihimizi yadsayan ve felakete sürükleyen güçtür, bir yandan medeniyet idealinin öncüsü ve örneğidir... Batı, Türkiye’de modernleşme arzusundaki milli seçkinler için ego-idealinin sanal bakış açısını oluşturmaktadır.” Ahıska’nın [121] batı üzerinden kurduğu fantezi metaforu meclis görüşmeleri sırasında göze çarpmaktadır. Milletvekillerinin dönemin Türkiye’sini, inşaat etkinliklerini, yol ağı uzunluklarını daha birçok teknik sayılabilecek konuyu batı ile kıyaslaması ya da örnekleme dönemin iktidar zihniyetindeki batı algısını açıkça sergilemektedir. 24 Haziran 1922 tarihinde gerçekleşmiş olan I. Dönem III. Yasama Yılı 61. Birleşim’de, yollar ile ilgili gündem konusu hakkındaki Encümen önerisi şöyledir: “...Bizde elyevm turku umumiye ve hususiye olarak çoğu bozuk ve harap (27) bin kilometre kadar yol mevcudolduğu halde mesaha-i sathiyesi memleketimizde dun ve demiryollarınca zengin olan Fransa’da (1910) tarihinde (38) bin kilometre turku umumiye ve (648) bin kilometre turku hususiye mevcudolduğu ibret göziyle görülecek bir şeydir. Bunun muhtelif esbabı vardır. Umumi surette denebilir ki, nüfusumuzun azlığı ile beraber bizde yol inşasında memleketin ihtiyacına muvafık bir usul sabit tutulup azimkarane yürütülmemesi, tarik bedelatının mavuzialehine sarf kılınmaması, nafia tahsisatının bütçemizde sulh senelerinde bile yüzde (2 - 3) raddesinde (Başka memleketlerde yüzde 12 - 18 kadar) kalması başlıca sebeplerdir...”¹

13 Ekim 1923 tarihinde gerçekleşen II. Dönem I. Yasama Yılı 35. Birleşim’de, birleşimin gündem konularından biri olan Mübadele İmar Genel Müdürlüğü’nün kurulması ile ilgili görüşmelerde Gelibolu Milletvekili Celal Nuri Bey, devlet işleri söz konusu olduğunda fevkalade teşkilatın kurulması gerektiğini savunmuş ve buna örnek olarak da İngiltere ve Almaya gibi Avrupa ülkelerinde imar ve iskan vekaletlerinin kurulmuş olduğuna dair örnekler vermiştir²

22 Mart 1924 tarihinde gerçekleşen II. Dönem II. Yasama Yılı I. Kısım 18. Birleşim’de, birleşimin gündem konularından biri olan Nafia Vekati’nin 1924 yılı bütçe görüşmeleri sırasında ülkedeki madenlerden bahsedilirken Aksaray Milletvekili Besim Atalay Bey, Ergani Madeninin düzgün işletilmesi neticesinde bakır konusunda dünyada

---

¹ Bkz: Bölüm 3.1.4.1

² Bkz: Bölüm 3.2.2.2

Amerika'dan sonra ikinci olunacağını, ancak ziraat konusunda da Romanya'dan sonra gelinebilmesi için Aksaray hattının da yapılması gerektiğini belirtmiştir.¹

10 Aralık 1924 tarihinde gerçekleşen II. Dönem II. Yasama Yılı II. Kısım 19. Birleşim'in gündem konularından olan Mübadele İmar İskan Vekaleti'nin lağvı ile ilgili görüşmelerde İstanbul Mebusu Hamdullah Suphi Bey tasarıya karşı çıkma gerekçesini, büyük devletlerin özel bir muhaceret siyaseti olduğunu, Rusların, İtalyanların, Fransızların bu konuda müstakil teşkilatları olduğunu, muhaceret işinin bir ilim ve ihtisas meselesi olduğunu belirtmiştir.²

10 Mart 1925 tarihinde gerçekleşen II. Dönem II. Yasama Yılı II. Kısım 74. Birleşim'in gündem konularından olan Nafia Vekaleti'nin 1925 yılı bütçe görüşmelerinde Trabzon Milletvekili Muhtar Bey ülkedeki mühendis sayısını Bulgaristan ile karşılaştırmıştır. Muhtar Bey ülkede fen memuru yetiştirilemediğini, ülkede toplam 300 kadar mühendis olduğunu, ufak bir devlet olan Bulgaristan'da bile 1800 mühendis olduğunu belirtmiş ve ülkenin içinde bulunduğu durumda değil üç yüz, üç bin mühendisin bile yetersiz kalacağını dile getirmiştir.³ Mersin Mebusu Niyazi Bey'de ülkedeki mühendis sayısı ile ilgili bir açıklama yapmıştır. Niyazi Bey, ülkedeki mühendis mektebinin Avrupa'dakilerle kıyaslanınca çok fakir bir halde olduğunu, ülkenin mühendislerinin yabancı mühendislerden aşağı kalmadığını hatta yabancılardan daha iyi olduklarını belirtmiştir.⁴

11 Mart 1925 tarihinde gerçekleşen II. Dönem II. Yasama Yılı II. Kısım 75. Birleşim'de Nafia Vekaleti bütçe görüşmelerine devam edilmiştir. Aydın Milletvekili Mithat Bey ülkedeki mühendis sayısına da değinmiş ve mühendis sayısını az bulanların aksine ülkedeki mühendis sayısını yapılacak işler için yeterli bulmuş, Türk mühendisleri, Avrupa'daki mühendislerden daha yetenekli olarak tanımlamıştır.⁵

22 Temmuz 1931 tarihinde gerçekleşen IV. Dönem Olağanüstü Yasama Yılı 34. Birleşim'de Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğü'nün 1931 yılı bütçe görüşmelerinde Kocaeli Milletvekili Sırrı Bey devletin inşa pratiğinin uygulama şekli konusunda bir açıklama yapmıştır: *"...hiç bir devletin bütçesinden inşaat yapıldığı*

---

¹ Bkz: Bölüm 3.2.3.1

² Bkz: Bölüm 3.2.4.2

³ Bkz: Bölüm 3.2.4.4

⁴ Bkz: Bölüm 3.2.4.4

⁵ Bkz: Bölüm 3.2.4.5

yoktur. Böyle devletin bütçesinden inşaat yapılmaz. Bu usul yalnız bizde ve bir de Sovyetlerde vardır ki, devlet bütçesinden inşaat yapılmaktadır. Halbuki gerek limanların ve gerek şimendiferlerin biran evvel yapılması başka devletlerde olduğu gibi mutlaka hariçten istikraz yapmağa tavakkuf eder. İstikrazın bu, bir sabit neticesidir. Bu, ekonominin kaçılmaz bir neticesidir.”¹

26 Mayıs 1939 tarihinde gerçekleşen VI. Dönem Olağanüstü Yasama Yılı 18. Birleşim’in gündem konularından olan Nafia Vekaleti’nin 1939 yılı bütçe görüşmelerinde, Sivas Milletvekili Abdurrahman Naci Demirağ, nafianın yol siyasetine değinmiştir. Milletvekili, ülkede 40 bin kilometre araba ve otomobil yolu olduğunu, bunun 17 bin kilometresinin şose 23 bin kilometresinin de ham yol olduğunu, bu kilometreyi İngiltere, Fransa ve Almanya ile kıyaslayınca rakamın çok düşük olduğunu dile getirmiştir.² Aynı birleşim içerisinde Trabzon Mebusu Mitat Aydın’da ülkenin yol durumunu şu şekilde açıklamıştır: “...Mesela şimendifercilik sahasını ele alalım. Bize saha itibarile yakın olan memleketlerden mesela Fransa’da 80 bin kilometrelik hat vardır. Bizim ise 8 bin, Almanya’da 120 bin kilometre, Lehistan’da 35 bin kilometrelik hat vardır. Demek ki arkadaşlar bunlara nazaran çok geriyiz, buralarda ayrıca kanallar, şoseler, asfalt yollar da vardır. Bizim bütün bunlara mukabil 8 bin kilometrelik hattımız vardır.”³

5 Haziran 1944 tarihinde gerçekleşen VII. Dönem I. Yasama Yılı 68. Birleşim’in gündem konularından olan Belediye Yapı Yollar Kanunu ile ilgili görüşmelerde Trabzon Milletvekili Mitat Aydın da söz almıştır. Mitat Aydın dünyanın içinde bulunduğu buhranın ülkeye yaşattığı sıkıntılardan birinin de konut sıkıntısı olduğunu, özellikle bu sıkıntının Ankara’da ıstırap halinde olduğunu belirtmiştir. Mitat Aydın Ankara’da yaşanan konut sıkıntısının nedenlerinden biri olarak Avrupa’da uygulanan çatı katı kullanımının Ankara’da yasaklanmış olması olduğunu dile getirmiştir. Mebusun bu konudaki sözleri şöyledir: “...biz Ankara’yı bugün medeni memleket şehirleri gibi kurmağa çalışıyoruz ve bunda da hakikaten muvaffak olmuşuzdur. Fakat biz onların büyük şehirlerde tatbik ettikleri bazı usulleri kaldırmış bulunuyoruz. Mesela; Paris, Marsilya ve Berlin gibi büyük şehirlerde her tarafta çatı katları bulunduğu halde, biz

---

¹ Bkz: Bölüm 3.4 2.2

² Bkz: Bölüm 3.6.2.2

³ Bkz: Bölüm 3.6.2.2

maalesef memleketimizde, bundan evvelki İmar Müdürü Semih Bey zamanında çatı katı yaptıрма usulünü kaldırmışızdır. Halbuki, Avrupa'da çatı katında oturmak gayet tabiidir, burada oturanlardan yetişmiş meşhur adamlar da vardır. Son zamanlarda modern tip binalarda bu çatı katı gayet güzel bir yer tutmaktadır ve bu suretle birçok modern binalar meydana getirilmiştir. Halbuki bizde çatı katı kaldırılmış, buna mukabil de bodrum katlarında, rutubetli ve taaffünlü, karanlık ve ziya girmeyen yerlere ailelerimizi bırakmış vaziyetteyiz. Bu vaziyet karşısında çatı katlarını sıhhi şerait altında olmak şartıyla yaptığımız takdirde belki bir senede 5-6 yüz, belki de 1 000 aded bina yapmış olacağız; 3-4 odalı bir bina yapmak memleketimiz için, büyük bir ıstırapı önlemek demektir.”¹

7 Temmuz 1944 tarihinde gerçekleşen VII. Dönem I. Yasama Yılı 81. Birleşim'in gündem konularından olan İstanbul Teknik Üniversitesi ile ilgili görüşmelerde söz alan Maarif Vekili Hasan Ali Yücel İstanbul Teknik Üniversitesi hakkında şu açıklamayı yapmıştır: *“Yüksek Mühendis okulumuzun vazifesini gören müesseseler, dünyanın muhtelif yerlerinde muhtelif isimlerle anılıyor. İdari teşkilat, ilmi teşkilat da tamam biri birine benzemiyor. Mesela, Almanya'da technische hochschule'ler vardır. Yüksek malumunuz olduğu üzere bunun Türkçesi Yüksek Mühendis okuludur. Fransa'ya gelerseniz Fransa'da Ponts et Chaussees, Polytechnique vardır. Bunlar Fransızların Grandes Ecoles dedikleri yüksek okullar sırasındadır. Üniversite içine alınmamışlardır. Fakat ona mukabil İngiltere'de üniversite içerisinde teknik üniversiteler kurulmuş bir haldedir ve bunların da ayrıca şubeleri vardır. Biz kendi ihtiyacımızı karşılamak vaziyetinde iken mutlaka dışarıdaki şu veya bu müesseseye kendimizi benzetmek için herhangi bir zaruret hissetmiyoruz... Mesela Macaristan'da Peşte'de iki üniversite görüyoruz. Birisi, Teknik Üniversite, diğer İlimler Üniversitesi. İsimleri de böyledir. Peşte Teknik Üniversitesi, tıpkı bizim bu kanun layihasiyle huzurunuzda getirdiğimiz ve düşündüğümüz Yüksek Mühendis okulunun, layihanın Yüksek Heyetinizce kabulünden sonra alacağı vaziyete benziyor. Peşte'de iki üniversitenin bulunması hiç bir zaman bir iltibasa mahal vermiyor. Sen nerede talebesin denildiği zaman birisi, ben Teknik Üniversite'de talebeyim diyor, öteki de Üniversite'de talebeyim diyor ve herkes onların nerede talebe olduklarını kolayca anlıyor. Ben Edebiyat fakültesinde öğrenciyim, o Teknik Üniversite'de öğrenci denildiği*

---

¹ Bkz: Bölüm 3.7.3.2

vakit herhangi karışıklık mevzuubahis değildir. Bir şehirde birkaç üniversite olması haline gelince; mesela Newyork'ta 8 üniversite, Tokyo'da, işittiğimize ve öğrendiğimize göre, beşi Devletin olmak üzere 17 üniversite vardır. Bu beşi Devletin olan üniversitelerin bir tanesi de teknik üniversitedir.”¹

14 Haziran 1948 tarihinde gerçekleşen VIII. Dönem II. Yasama Yılı 71. Birleşim'in gündem konularından olan Bina Yapım Teşvik Kanunu ile ilgili görüşmelerde, kerpiç hakkında yapılan tartışmalara Aydın Milletvekili Mitat Aydın şu sözleri söylemiştir: “... Kerpiç hakkında Almanlar geçen harbde memleketimizde etüd yaptıktan sonra muazzam kitaplar yazmışlardır ve büyük medeni Almanya'da, kerpiçten evler vücuda getirmişlerdir. Benim, kendi memleketim Aydın'da 300 senelik evim vardır. Sonra Amerikalılar'ın Aydın'da, bulunan Forbes Piyana Kumpanyasının yapmış olduğu birçok kerpiç meskenler, köşkler vardır, bahçe duvarları kerpiçtir, hulasa hepsi kireçtendir, taştan ve çimentodan değildir, bu medeni millet Türk milletinin kullandığı malzemeyi kullanmıştır. Yani kerpice doğru gitmemiz, gerileme değildir, su ve hava nasıl bir ihtiyaçsa evler de o derecede halkımız için faydalı bir şeydir.”²

13 Şubat 1950 tarihinde gerçekleşen VIII. Dönem IV. Yasama Yılı 45. Birleşim'in gündem konularından olan Yollar Genel Müdürlüğü'nün kuruluşu ile ilgili görüşmelerde Burdur Milletvekili Ahmet Ali Çınar ülkenin yol durumunu başka devletlerin yol ağı ile kıyaslayarak değerlendirmiştir. Milletvekilinin konu hakkındaki açıklama şöyledir: “...Türkiye Cumhuriyeti acaba milletlerarası yol durumu itibariyle ne haldedir? Bunu istatistiklerin rakamlarıyla konuşturmak mümkündür. Bu gün bir kilometre kare toprak parçasına: İngiltere'de 1210, Fransa'da 1100, İtalya'da 1050, Almanya'da 1240, Çekoslovakya'da 750, Romanya'da 580, Yugoslavya'da 270, Bulgaristan'da 340, Yunanistan'da 170, İran'da 16, Afganistan'da 12, Habeşistan'da 14, Türkiye'de 17 metre, yol düşmektedir. Görülüyor ki; Türkiye yol durumu itibariyle ileri memleketlerle mukayese edilebilecek halde bulunmadıktan başka kalkınmalarını yine Türk büyüklerinin eliyle yapmış olan dünkü vilayetlerimizden de en az 15, 20 defa geri bir durumdadır. Doğu komşularımız İran ve Afganistan ve bir Afrika Devleti olan Habeşistan ile müsavi ve hatta genel bakımdan biraz da geri durumda bulunmamız;

---

¹ Bkz: Bölüm 3.7.3.3

² Bkz. Bölüm 3.8.4.5

dikkatimizi çekecek bir durum arz etmektedir. Binaenaleyh biz, komşularımızdan çok geri olduktan başka bir Afrika Devleti olan Habeşistan'dan da geri durumdayız. Her zaman fırsat buldukça çok işler yaptığımızdan bahsediyoruz. Şu hadise gösteriyor ki, bizim bu konuşmalarımızın mesnetleri kavi ve kuvvetli değildir. Bu itibarla biz kuvvetli bir hamle yapmak mecburiyetindeyiz.”¹

---

¹ Bkz: Bölüm 3.8.6.2

BÖLÜM 5

SONUÇ

1920 ile 1950 tarihleri arasında Meclis Zabıt Cerideleri üzerinden inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, nafia, bayındırlık, müteahhit, müteahhitlik, mühendis ve mühendislik kelimelerinin değerlendirildiği bu çalışmada, iktidar aktörlerinin seçili anahtar kelimeleri nasıl değerlendirdikleri, nasıl algıladıkları ya da nasıl etkiledikleri sorusuna cevap aranmıştır.

23 Nisan 1920’de Ankara merkezli açılan ve adı Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak kabul edilen kurumsal aktörü, bireysel aktörler eylemli hale getirmiştir. Bu bağlamda TBMM’yi meydana getiren bireysel aktörlerin sahip oldukları ideolojik eğilimler, bu aktörlerin toplu olarak meydana getirdikleri kurumsal aktörün temas ettiği her noktanın ideolojik hale gelmesine sebep olmuştur. Türkiye’de iktidar temsilinin birincil aktörü olan TBMM mimarlık pratiğine katılan sayısız aktörden biridir. TBMM’yi farklı kılan, sahip olduğu hegemonik yapıyla bizatihi kendisinin aldığı kanun ve kararlarla mimarlık ortamına şekil verici olmasıdır. Bu bağlamda, TBMM’nin mimarlık ortamına her müdahalesi ya da temas etmesi, mimarlık ile ilgili her birey ya da eylemin dönüşüm ve değişiminde doğrudan etkili olmuştur.

Erken Cumhuriyet Dönemi mimarlık anlatılarında, cumhuriyetle kurulan yeni yönetimin bayındırlık konusunda birincil amacının, çağdaş bir toplumun ayırt edici niteliği olan düzenli ve insancıl bir yaşam çerçevesinin oluşturulması olduğu söylenmekte ve söz konusu amaç her türlü mimari ürün ya da eylem üzerinden okunmaktadır. Ancak küçük bir düşünsel manipülasyonla Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı, yeni iktidarın

meydana getirdiği mimarlık ürünlerinde saklı olan gizler üzerinden yani nesne üzerinden değil de, bizatihi yeni iktidarın kendisi yani özne üzerinden değerlendirildiğinde, iktidarın mimarlıkla ya da mimari ürünle ilişkisinin kesin/katı/kalıplaşmış bir şekli olmadığı anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle çalışmanın zaman aralığı olan 1920-1950 yılları arasında, mimarlık ya da mimar iktidarın zihin dünyasında, iktidarın meşruiyet sembolleri olarak tahayyül edilmemektedir. Bu argümanın ilk bakışta, cumhuriyetin tüm ideolojik iz ve işaretlerinin mimarlık üzerinden okunduğu ve bulunan iz ve işaretler üzerinden iktidarın değerlendirildiği neredeyse gelenekselleşmiş Erken Cumhuriyet Dönemi mimarlık anlatısına karşıt olduğu düşünülebilir. Oysa mekan üzerinden konuşmanın aslında mekanı üreten öznenen konuşmak olduğu düşüncesinden yola çıkıldığında, söz konusu karşıtlığın, dönemin mimarlık pratiklerinin anlamlandırılma/isimlendirilme uğraşına farklı bir ifade biçimi kazandırma çabası olduğu söylenebilir.

1920-1950 yılları arasında Türkiye’de devlet eliyle gerçekleşen mimarlık pratiklerini, olağan anlamlandırma biçimi olan ideoloji-iktidar-mimarlık kısır döngüsü üzerinden değerlendirmek, eylemin ve eylemcinin adsız ve monolitik bir hale gelmesine sebep olmaktadır. Oysa bizatihi iktidar aktörü üzerinden, yani çalışma kapsamında TBMM üzerinden yapılan bir değerlendirmede, iktidarın sahip olduğu yasama ve yürütme erkini, üretilen her bir yapı özelinde farklı kanunlar altında kullandığı görülmektedir. Bir başka deyişle, devletin müdahil olduğu her bir inşa eylemi tekil bir kanun üzerinden değil, inşa eyleminin gerçekleşeceği pratik özelinde hazırlanan kanun üzerinden değerlendirilir. Bu durum tekil bir biçimsel dönem anlatısının arkasında aslında iktidarın sahip olduğu yürütme erkinin yatmakta olduğunu ve anonim bir aktör üzerinden yapılan dönem anlatılarının, bizatihi aktörün kendisi üzerinden yapılması gerektiğini akla getirmektedir.

İktidar varlığını, sahip olduğu yasama yetkisini kullanarak kanun ve yasalar üretimi aracılığı ile yeniden üretir. Türkiye’de kanun üretme/yapma yetkisi TBMM’ye aittir. TBMM öngördüğu her bir durum için kanun üretebilir. Kanun teklifleri bireysel ya da toplu olarak milletvekilleri ya da bakanlar kurulu tarafından gerekçe gösterilerek yapılır. Kanun tasarısı ve teklifleri, TBMM Başkanlığı’na sunulur. TBMM Başkanlığı’nca doğrudan ilgili komisyona gönderilir. Tasarı ve teklif üzerindeki görüşmelerini

tamamlayan komisyon konuyla ilgili hazırladığı raporunu Genel Kurul gündemine alınmak üzere TBMM Başkanlığı'na sunar. Kanun tasarı ve teklifleri, Genel Kurul'da madde madde görüşülür. Görüşmelerin tamamlanmasından sonra tasarı veya teklifin tümünün oylaması yapılır. Genel Kurul'da kabul edilen tasarı veya teklif kanunlaşmış sayılır. Mimarlık ürünü ya da pratiğinin bu hukuksal işleyiş içindeki yeri, iktidarın aktörü olan milletvekillerinin ya da bakanlar kurulunun temas ettiği ya da temas etmek istediği kadardır. Bir başka deyişle, iktidar ve mimarlık arasındaki ilişki, iktidar aktör ya da aktörlerinin mimarlığı dert edinip edinmemeleri ilgilidir. İktidar aktörlerinin 1920 ile 1950 yılları arasında, inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, bayındırlık, nafia, müteahhit, müteahhitlik, mühendis ve mühendislik kelimelerini nasıl dert edindikleri Meclis Zabıt Cerideleri üzerinden okunabilmekte ve 1920 ile 1950 yılları arasında gerçekleşen 8 dönem üzerinden iktidarın, incelenilen anahtar kelimeleri zamana ve mekana göre nasıl farklı kavradıkları gözlemlenebilmektedir.

23 Nisan 1920 ile 16 Nisan 1923 tarihleri arasında gerçekleşen TBMM I. Dönemi içerisinde incelenilen birleşimlerde, iktidar aktörlerinin ana gündem konusu bir başka deyişle dert noktaları, içinde bulunulan savaş şartlarından dolayı demiryolu inşaatlarıdır. I. Dönem içerisinde incelenilen birleşimlerde mimar, mimarlık ve mimari kelimeleri kullanılmamıştır bile. Bu, Kurtuluş Savaşı'nın yaşandığı 1920-1923 yılları arasında, iktidarın mimarlığı kuramsal ya da pratik bir araç olarak görmediğini işaret etmektedir.

11 Ağustos 1923 ile 26 Haziran 1927 tarihleri arasında gerçekleşen TBMM II. Dönemi içerisinde incelenilen birleşimlerde, yeni kurulmuş olan devletin merkezi otoritesinin sağlanması özelinde, gündem konuları tartışılmıştır. Ülkedeki ana inşai faaliyet alt yapı hizmetleri olmuştur. Alt yapı hizmetleri merkezî bir ideoloji üzerinden gerçekleştirilmek istenmiştir. İnşası planlanan demiryolları Ankara ve periferisi özelinde düşünülmüştür. II. Dönem içerisinde iktidarın dert noktalarından biri savaş sonrası harap olmuş yerlerin imarı konusu olmuştur ve konu ile ilgili Mübadele İmar ve İskan Vekaleti kurulmuş ve aynı dönem içerisinde lağv edilmiş ve kısa ömürlü vekaletin sorumlulukları Dahiliye Vekaleti'ne devredilmiştir. II. Dönem içerisinde iktidarın bireysel aktörleri, ülke kalkınmasını 1930'larda sıklıkla karşılaşılabilecek olan neden-sonuç ilişkisi üzerinden değerlendirmeye başlamışlardır. Örneğin, milletvekilleri bir ülkenin

kalkınmasını sadece nafiya işlerindeki başarıya bağlarken, bir başka milletvekili de ülkedeki mühendis sayısı ile ilişkilendirmiştir. II. Dönem içerisinde mühendislik mesleği devletin ideolojik aygıtlarından biri haline gelmeye başlamıştır. Meslek ülkeyi sadece teknik anlamda değil, sosyal anlamda da, hayali kurulan muasır medeniyetler seviyesine ulaştıracak meslek grubu olarak tahayyül edilmeye başlanmıştır. Bu tahayyül milletvekillerinin öncelikli olarak mühendislik mesleğiyle ve onunla teknik açıdan ilgili olduğu için de mimarlık mesleğiyle dolaylı biçimde ilgilenmelerine sebep olmuş ve mühendislik ve mimarlık mesleklerinin yasal çerçeveye oturtulması için kanun teklifi yapılmıştır.

1 Kasım 1927 ile 26 Mart 1931 tarihlerinde gerçekleşen III. Dönem’de mühendislik mesleğinin eğitim aşaması ön planda tutulmuştur. Mühendislik mesleği iktidar tarafından sadece bir meslek grubu olarak algılanmamaktadır. Mühendis okul eğitimi ile toplumüstü bir ayrıcalık da kazanmaktadır. Mesleğe atfedilen bu ayrıcalık mesleğin iktidarın bir ideolojik aracı olmasıyla bağlantılıdır. İktidar toplumüstü ayrıcalıklı bir teknik güç olarak düşlediği mühendislik ile ülkeyi yenileme ve dönüştürme hayali içindedir. III. Dönem içerisinde iktidar, o güne kadar takip ettiği demiryolu siyasetinin yanına su işlerini de eklemiştir. Üzerinde durulan her yeni politika, TBMM’de ülkenin kalkınmasındaki en önemli etken olarak tanımlanmaya başlanmaktadır. III. Dönem içerisinde ulusalcı söylem, ve Ankara’nın önemi milletvekillerinin ifade biçimlerine yerleşmeye başlamıştır.

4 Mayıs 1931 ile 23 Aralık 1934 tarihleri arasında gerçekleşen IV. Dönem, Amerika Birleşik Devletleri’nde başlayıp tüm dünyada etkili olan dünya ekonomik krizi etkisi altında gerçekleşmiştir. IV. Dönem’de mevcut politikaların yavaş yavaş işlemediği, bayındırlık konusunda iktidar aktörlerinin farklı yatırımları zihinlerinde canlandırdıkları görülmektedir. Söz konusu işleme Ankara üzerinden de üretilmiştir. Ankara özelinde kulmuş olan Ankara İmar Müdürlüğü’nün varlığı IV. Dönem içerisinde artık bir tartışma konusudur. Bu durum cumhuriyetin 10. yılından sonra ülke politikalarında, ideolojik bir değişimin yaşanmaya başladığını işaret etmektedir. O güne kadar devletin fiziksel olarak asri temsilinin tartışmasız tek örneği olarak tahayyül edilen Ankara, artık tartışılabilir hale gelmiştir. Ayrıca, IV. Dönem içerisinde mimarlık pratikleri açısından temel kanunlardan biri olan Yapı Yollar Kanunu kabul edilmiştir. Ancak Türkiye’de

iktidarın en önemli araçlarından biri olan inşa işinin söz konusu kanun çerçevesinde değerlendirmede açıkça görülmüştür. Devlet elinin deydığı her inşaat işi için ayrı kanun çıkarılmıştır. İktidar sahip olduğu yasama erkini neredeyse her inşa işi özelinde kullanmıştır. Böylece Türkiye’de inşa pratiğinin sınırlarını çizmek amacıyla hazırlanan kanunlar iktidar istediği sürece esnetilmiştir. Çünkü, inşaat işi en temel, siyasi manüplasyona açık politik bir propaganda aracıdır. Bu noktada inşaat işinin iktidar tarafından siyasi araç olarak kullanılması mimarlık işinin de aynı araçlardan biri olabileceği yanılığını yatmaktadır. Oysa Türkiye’de inşa işi incelenilen 8 dönem içerisinde teknik iş olarak tanımlanmakta, buna karşılık mimarlık işi ise daima sanatla bağdaştırılmaktadır. Hatta yıllı belli olmayan ancak toplum eğitimi için Atatürk’e atfedilen sözlerden biri mimarlığın teknikle bağdaştırılmadığını açıkça göstermektedir: “Sanat güzelliğin ifadesidir. Bu ifade sözle olursa şiir, nağme ile olursa müzik, resim ile olursa heykeltraşlık, bina ile olursa mimarlık olur.”

1 Mart 1935 tarihinde başlayıp 27 Ocak 1939 tarihleri arasındaki TBMM V. Dönemi’de, mühendislik mesleğinin yanına mimarlık mesleği de eklenmeye çalışılmıştır. Ancak bu *ekleme* işi mesleğin sahip olduğu teknik öğeler üzerinden olmamış, meslek bu kez de akademik bir çerçeve içinde değerlendirilmiştir. Konuyu dert edinip genel kurulda gündeme getiren kimi milletvekilleri, mesleğe ilişkin doktor mimar, yüksek mimar gibi akademik tanımlamalarının yanlışlığını kendi meslekleri üzerinden değerlendirmişlerdir. Mimarlık mesleğinin başka bir meslek grubu üzerinden değerlendiriliyor olması, Erken Cumhuriyet Dönemi’nde mimarlık mesleğinin iktidarın zihin dünyasında aslında henüz tutarlı bir karşılığının olmadığını göstermektedir. Bu tutarsız durum karşısında iktidar, mesleği öncelikli olarak meslek eğitimi ve diploma üzerinden, yeniden biçimlendirme işine girişmiştir. V. Dönem içerisinde iktidarın hem çözülme/dağılma korkusuna karşı ve hem de kendi kurumsal yapısının tekilliğinin devamı adına ürettiği, temelde mühendisler için tasarladığı mecburi hizmet görevi de gündeme gelmiştir. Bu durum aslında iktidarın temelde mühendislik mesleğinden bir anlamda rahatsızlık duyduğuna işaret etmektedir. İktidar, mühendisliği öyle yüce bir bilgi ve güç ağının merkezi gibi inşa etmiştir ki, bu meslek iktidarın bünyesi ve sıkı denetimi dışında kullanıldığı an, adeta iktidarın varlığını tehdit edici bir niteliğe bürünmüştür. İktidar geliştirdiği bu düşsel kaygıyı, sahip olduğu yasama erkiyle

disipline edip neredeyse bastırma eyleminde bulunmak isteyecektir. Bu durum akla şu soruyu getirmiştir: Cumhuriyetin ilanından beri kutsal görevlerle biçimlendirilmiş diye tahayyül edilen mühendislik mesleği iktidarın kaygı konusu olmuşsa, iktidar bu duruma karşı benzer bir teknik bilgiye sahip olabileceğine inandığı, başka bir mesleği, örneğin mimarlığı görünür kılmak için çalışmış mıdır? V. Dönem içerisinde, devlet-inşaat-tekil kavramları Nafia Vekaleti çatısı altında bir araya getirilmiştir. Cumhuriyetin kuruluş yıllarında varlığı bile tartışma sebebi olan vekalet artık devlet inşaatlarının yürütüldüğü tek kurum haline getirilmiştir.

3 Nisan 1939 ile 15 Ocak 1943 tarihleri arasında gerçekleşen TBMM VI. Dönemi, Avrupa'da başlayan II. Dünya Savaşı'nın etkileri altında sürdürülmüştür. VI. Dönem içerisinde, milletvekillerinin gündem konularını katı bir milliyetçi dille değerlendirdikleri fark edilmektedir. Müzakere edilen kanunların dili dahi millileşme üzerinden değerlendirilir.

8 Mart 1943 ile 14 Haziran 1946 yılları arasında gerçekleşen TBMM VII. Dönemi'nde iktidar mensupları, devlet eliyle yapılmakta olan yapılar ile ilgili kanunlar hakkında bireysel ifadelerde bulunmaya başlamışlardır. Bireysel ifadelerden önce dikkat çeken nokta, iktidarın kendi eliyle yürüttüğü inşaat işlerini denetleme mekanizmasıdır. İstanbul Üniversitesi binalarının yapım aşaması bu duruma açık bir örnektir. Üniversite kendi inşaatını yapmaya ve ihtiyacını belirlemeye muktedir değildir. İnşaatı yapmak Nafia Vekaleti'ne aitken, kurumun inşaat hizmeti ihtiyacı Maarif Vekaleti'nce saptanmaktadır. Bu durum sadece iktidarın bir eylem denetlemesi olarak değil, farklı denetleme organlarını kullanarak bir noktada kendi aygıtlarını da denetlediğini akla getirmektedir. İktidar eylem üzerinde denetim sağlayabilmek için kurumsal aygıtlarını gözetim mekanizmaları olarak kullanmaktadır. Bu arada, VII. Dönem içerisinde yapılan müzakerelerden iktidarın muasır medeniyet hedefi olan kültürel coğrafyanın Avrupa ekseninden Amerika Birleşik Devletleri eksenine kaydığı anlaşılmaktadır.

5 Ağustos 1946 ile 23 Nisan 1950 tarihleri arasında gerçekleşen TBMM VIII. Dönemi Cumhuriyetin ilanından beri süre gelen tekil iktidarın muhalefetle karşılaştığı dönemdir. Gündem konuları gündemin içeriğinin tartışılmasından ziyade iktidar ve muhalefetin ideoloji üretimi çerçevesinde biçimlenmeye başlamıştır. Mimarlık mesleği özellikle devlet eliyle yaptırılmakta olan binalar hakkındaki kanun tasarıları görüşmelerinde

tartışılır olmuştur. Tartışma konusu hiç tanımlanamayan mesleğin sınırları hakkındadır. Mimarlık mesleği erken yıllarda da yaşadığı sanat ve teknik arasına sıkışmıştır. Mimarın yaptığı yapıya kontrolörlük yapıp yapamayacağı iktidarın önemli dert noktalarından biri durumundadır.

Dönemsel yapı stoklarının morfolojisi üzerinden mimarlık ve iktidar ikilisinin tartışıldığı alışlagelmiş mimarlık anlatılarına karşılık, bizatihi iktidar aktörlerinin kendi sözlerinden yola çıkılarak inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, bayındırlık, nafia, müteahhit, müteahhitlik, mühendis ve mühendislik, uygulama, meslek ve tanımları ile iktidar ilişkisinin kurulduğu bu çalışmada; özellikle mimarlık mesleğine ve işine atfedilen iktidarın meşruiyet aracı olarak tanımlamasının, iktidar aktörleri tarafından hiç de öyle algılanmadığı, hatta 1920-1950 yılları arasındaki iktidar aktörlerinin zihninde mimarlık mesleğinin ve işinin tam olarak bir tanımının da olmadığı görülmüştür. Meslek, sanat ve teknik arasındaki bir eskimiş ikileme sıkışmıştır ve aslında üzerinde düşünce üretilmez. Binalara atfedilen iktidarı temsil etme değeri, binanın sahip olduğu mimari öğelerde ve morfolojide değil, inşaatın teknik kısmındadır. Mühendislik mesleği ise iktidar tarafından toplumu muasır medeniyetler seviyesine çıkaracak tek meslek olarak kabul edilmektedir. Mimarlık ve mühendislik mesleklerinin ortak pratiği olan inşa etme pratiği ise iktidarın propaganda aracıdır. İktidar başarılarını inşaat etkinlikleri üzerinden yurttaşlarına anlatmaktadır.

Bu bağlamda, 1920-1950 yılları arasında iktidar ile inşa-inşaat, mimar, mimarlık, mimari, imar, bayındırlık, nafia, müteahhit, müteahhitlik, mühendis ve mühendislik ilişkisinin anlamlandırılma çabası, kavramlar üzerinden iktidar anlatımı olarak değil, iktidar üzerinden kavramların anlatımı olarak değiştirildiğinde, ne iktidarın, ne kurumların, ne mesleklerin, ne ideolojilerin, ne dönemlerin, ne de binaların katı biçimsel birer tanımları olamayacağı görülmekte ve tüm bunların sadece içerisinde üretildikleri sürece ilişkin iz ve işaretler olduğu anlaşılmaktadır.

KAYNAKLAR

- [1] Akın, R., (2001). TBMM Devleti (1920-1923), İletişim Yayınları, İstanbul.
- [2] Çelik, N.B., (1999). "Söylem Kuramları, Hegemonya Kavramı ve Kemalizm", Doğu Batı Dergisi, 8:33-47.
- [3] Antagonizma Nedir?, <http://nedir.antoloji.com/antagonizma/>, 29 Mart 2009.
- [4] TBMM (1959). TBMM Zabıt Ceridesi, I. Dönem, 1.Cilt, 3.Birleşim, 25 Nisan 1920, TBMM Basımevi, Ankara.
- [5] Mahçupyan, E., (1999). "Osmanlı Dünyasının Zihni Temelleri Üzerine", Doğu Batı Dergisi, 8:49-67.
- [6] Güneş, İ., (2008). Birinci TBMM'nin Düşünce Yapısı (1920-1923), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- [7] Tanyeli, U., (1989). "Mimarlıkta İdeolojik Amentü", Mimarlık Dergisi, 1989/4:78-81
- [8] Tanyeli, U., (2007). Mimarlığın Aktörleri Türkiye 1900-2000, Garanti Galerî Yayınları, İstanbul.
- [9] Karpat, K., (2007). Türkiye'de Siyasal Sistemin Evrimi 1876-1980, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara.
- [10] TBMM (1981), TBMM Zabıt Ceridesi, I. Dönem, 4.Cilt, 67. Birleşim, 19 Eylül 1920, TBMM Basımevi, Ankara.
- [11] Yeşilkaya, N., (1999). Halkevleri:İdeoloji ve Mimarlık, İletişim Yayınları, İstanbul.
- [12] Eagleton, T., (2000). İdeoloji, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- [13] Foucault, M., (2005). İktidarın Gözü, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- [14] Bakırcı, F., (2000). TBMM'nin Çalışma Yöntemi, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- [15] TBMM (1944). TBMM Zabıt Ceridesi, I. Dönem, 7.Cilt, 130. Birleşim, 6 Ocak 1921, TBMM Basımevi, Ankara.
- [16] Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, <http://www.bayindirlik.gov.tr/turkce/>, 30 Haziran 2009.

- [17] TBMM (1959). TBMM Zabıt Ceridesi, I. Dönem, 1.Cilt, 4. Birleşim, 26 Nisan 1920, TBMM Basımevi, Ankara.
- [18] TBMM (1981). TBMM Zabıt Ceridesi, I. Dönem, 3.Cilt, 57. Birleşim, 2 Eylül 1920, TBMM Basımevi, Ankara.
- [19] TBMM (1945). TBMM Zabıt Ceridesi, I. Dönem, 8.Cilt, 150. Birleşim, 14 Şubat 1921, TBMM Basımevi, Ankara.
- [20] TBMM (1959). TBMM Zabıt Ceridesi, I.Dönem, 1.Cilt, 13. Birleşim, 9 Mayıs 1920, TBMM Basımevi, Ankara.
- [21] TBMM (1959). TBMM Zabıt Ceridesi, I. Dönem, 18.Cilt, 1. Birleşim, 1 Mart 1922, TBMM Basımevi, Ankara.
- [22] Mutlu, Y.,(2005). Bayındırlık Bakanlığı Tarihi, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yayını, Ankara.
- [23] Anderson, B., (2009). Hayali Cemaatler, Metis Yayınları, İstanbul.
- [24] Keskin, F., (2005). İktidarın Gözü, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- [25] Batur, A., (2007). “Modern Olmak: Bir Cumhuriyet Mimarlığı Arayışı”, Editörler: Holod, R., Evin. A., Özkan, S., Modern Türk Mimarlığı, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, Ankara.
- [26] Çoban, B. ve Özarslan, Z., (2008). Panoptikon Gözün İktidarı, Su Yayınları, İstanbul.
- [27] Tanyeli, U., (2007). “Mimar Yoktur Mimarlar Vardır”, Yeni Mimar Gazetesi, 52:8-9.
- [28] Dağlı, N., Aktürk, B., (1988). Hükümetler ve Programları 1920-1960, TBMM Basımevi, Ankara.
- [29] TBMM (1945). TBMM Zabıt Ceridesi, I. Dönem, 8.Cilt, 150. Birleşim, 14 Şubat 1921, TBMM Basımevi, Ankara.
- [30] TBMM (1954). TBMM Zabıt Ceridesi, I. Dönem, 9.Cilt, 18. Birleşim, 9 Nisan 1921, TBMM Basımevi, Ankara.
- [31] TBMM (1959). TBMM Zabıt Ceridesi, I. Dönem, 21.Cilt, 61. Birleşim, 24 Haziran 1922, TBMM Basımevi, Ankara.
- [32] TBMM (1961). TBMM Zabıt Ceridesi, I. Dönem, 28.Cilt, 20. Birleşim, 8 Nisan 1923, TBMM Basımevi, Ankara.
- [33] Alkan, F., (1999). Yeni Türkiye Devletinin Bayındırlık Politikası, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- [34] TBMM (1961). TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, 1.Cilt, 21. Birleşim, 19 Eylül 1923, TBMM Basımevi, Ankara.
- [35] TBMM (Yılı Belirtilmemiş), TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, 2.Cilt, 35. Birleşim, 13 Ekim 1923. TBMM Basımevi, Ankara.
- [36] TBMM (Yılı Belirtilmemiş), TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, 3.Cilt, 46. Birleşim, 1 Kasım 1923. TBMM Basımevi, Ankara.

- [37] TBMM (1970). TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, 7.Cilt, 18. Birleşim, 22 Mart 1924, TBMM Basımevi, Ankara.
- [38] TBMM (1975). TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, 8.Cilt, 37.Birleşim, 14 Nisan 1924- 44.Birleşim, 22 Nisan 1924, TBMM Basımevi, Ankara.
- [39] TBMM (1975). TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, 10.Cilt, 10. Birleşim, 20 Kasım 1924, TBMM Basımevi, Ankara.
- [40] TBMM (1975). TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, 11.Cilt, 19. Birleşim, 10 Aralık 1924, TBMM Basımevi, Ankara.
- [41] TBMM (1975). TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, 13.Cilt, 43. Birleşim, 31 Ocak 1925, TBMM Basımevi, Ankara.
- [42] TBMM (1946). TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, 15.Cilt, 74. Birleşim, 10 Mart 1925 - 75.Birleşim, 11 Mart 1925, TBMM Basımevi, Ankara.
- [43] TBMM (1976). TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, 17.Cilt, 92. Birleşim, 2 Nisan 1925, TBMM Basımevi, Ankara.
- [44] TBMM (1976). TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, 18.Cilt, 103.Birleşim, 15 Nisan 1925-109. Birleşim, 22 Nisan 1925, TBMM Basımevi, Ankara.
- [45] TBMM (Yılı Belirtilmemiş). TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, 25.Cilt, 107. Birleşim, 24 Mayıs 1926, TBMM Basımevi, Ankara.
- [46] TBMM (Yılı Belirtilmemiş). TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, 26.Cilt, 117. Birleşim, 9 Haziran 1926, TBMM Basımevi, Ankara.
- [47] TBMM (Yılı Belirtilmemiş). TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, 28.Cilt, 17. Birleşim, 20 Aralık 1926, TBMM Basımevi, Ankara.
- [48] TBMM (Yılı Belirtilmemiş). TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, 32.Cilt, 66. Birleşim, 12 Mayıs 1927- 70. Birleşim, 21 Mayıs 1927, TBMM Basımevi, Ankara.
- [49] TBMM (Yılı Belirtilmemiş). TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, 33.Cilt, 79. Birleşim, 21 Haziran 1927, TBMM Basımevi, Ankara.
- [50] TBMM (Yılı Belirtilmemiş). TBMM Zabıt Ceridesi, III. Dönem, 3.Cilt, 62. Birleşim, 19 Nisan 1928, TBMM Basımevi, Ankara.
- [51] TBMM (Yılı Belirtilmemiş). TBMM Zabıt Ceridesi, III. Dönem, 4.Cilt, 76. Birleşim, 17 Mayıs 1928- 79. Birleşim, 21 Mayıs 1928, TBMM Basımevi, Ankara.
- [52] TBMM (Yılı Belirtilmemiş). TBMM Zabıt Ceridesi, III. Dönem, 12.Cilt, 72. Birleşim, 29 Mayıs 1929, - 73. Birleşim, 30 Mayıs 1929, - 75. Birleşim, 2 Haziran 1929, TBMM Basımevi, Ankara.
- [53] TBMM (Yılı Belirtilmemiş). TBMM Zabıt Ceridesi, III. Dönem, 17.Cilt, 37. Birleşim, 20 Mart 1930, -, TBMM Basımevi, Ankara.
- [54] TBMM (Yılı Belirtilmemiş). TBMM Zabıt Ceridesi, III. Dönem, 19.Cilt, 59. Birleşim, 17 Mayıs 1930, - 64. Birleşim, 26 Mayıs 1930, TBMM Basımevi, Ankara.

- [55] TBMM (1931). TBMM Zabıt Ceridesi, VI. Dönem, 3.Cilt, 27. Birleşim, 14 Temmuz 1931, - 34. Birleşim, 22 Temmuz 1931, TBMM Basımevi, Ankara.
- [56] TBMM (1933). TBMM Zabıt Ceridesi, VI. Dönem, 14.Cilt, 40. Birleşim, 22 Nisan 1933, - 43. Birleşim, 29 Nisan 1933, TBMM Basımevi, Ankara.
- [57] TBMM (1933). TBMM Zabıt Ceridesi, VI. Dönem, 15.Cilt, 50. Birleşim, 5 Mayıs 1933, TBMM Basımevi, Ankara.
- [58] TBMM (1933). TBMM Zabıt Ceridesi, IV. Dönem, 16.Cilt, 68. Birleşim, 10 Haziran 1933, TBMM Basımevi, Ankara.
- [59] TBMM (1934). TBMM Zabıt Ceridesi, IV. Dönem, 22.Cilt, 48. Birleşim, 7 Mayıs 1934, - 51. Birleşim, 14 Mayıs 1934, - 57. Birleşim, 26 Mayıs 1934, - 58. Birleşim, 27 Mayıs 1934, TBMM Basımevi, Ankara.
- [60] TBMM (1935). TBMM Zabıt Ceridesi, V. Dönem, 3.Cilt, 23. Birleşim, 4 Mayıs 1935, - 27. Birleşim, 22 Mayıs 1935, TBMM Basımevi, Ankara.
- [61] TBMM (1935). TBMM Zabıt Ceridesi, V. Dönem, 4.Cilt, 38. Birleşim, 14 Haziran 1935, TBMM Basımevi, Ankara.
- [62] TBMM (1937). TBMM Zabıt Ceridesi, V. Dönem, 18.Cilt, 69. Birleşim, 31 Mayıs 1937, TBMM Basımevi, Ankara.
- [63] TBMM (1938). TBMM Zabıt Ceridesi, V. Dönem, 25.Cilt, 64. Birleşim, 23 Mayıs 1938, TBMM Basımevi, Ankara.
- [64] TBMM (1938). TBMM Zabıt Ceridesi, V. Dönem, 26.Cilt, 74. Birleşim, 10 Haziran 1938, - 75. Birleşim, 13 Haziran 1938, - 79. Birleşim, 22 Haziran 1938, - 80. Birleşim, 24 Haziran 1938, TBMM Basımevi, Ankara.
- [65] TBMM (1939). TBMM Zabıt Ceridesi, VI. Dönem, 2.Cilt, 14. Birleşim, 22 Mayıs 1939, - 18. Birleşim, 26 Mayıs 1939, TBMM Basımevi, Ankara.
- [66] TBMM (1939). TBMM Zabıt Ceridesi, VI. Dönem, 3.Cilt, 25. Birleşim, 12 Haziran 1939, TBMM Basımevi, Ankara.
- [67] TBMM (1939). TBMM Zabıt Ceridesi, VI. Dönem, 4.Cilt, 37. Birleşim, 7 Temmuz 1939, TBMM Basımevi, Ankara.
- [68] TBMM (1940). TBMM Zabıt Ceridesi, VI. Dönem, 7.Cilt, 18. Birleşim, 27 Aralık 1939, TBMM Basımevi, Ankara.
- [69] TBMM (1940). TBMM Zabıt Ceridesi, VI. Dönem, 11.Cilt, 48. Birleşim, 8 Mayıs 1940, - 56. Birleşim, 27 Mayıs 1940, TBMM Basımevi, Ankara.
- [70] TBMM (1940). TBMM Zabıt Ceridesi, VI. Dönem, 12.Cilt, 65. Birleşim, 10 Haziran 1940, TBMM Basımevi, Ankara.
- [71] TBMM (1941). TBMM Zabıt Ceridesi, VI. Dönem, 15.Cilt, 23. Birleşim, 30 Aralık 1940, TBMM Basımevi, Ankara.
- [72] TBMM (1941). TBMM Zabıt Ceridesi, VI. Dönem, 18.Cilt, 56. Birleşim, 26 Mayıs 1941, - 60. Birleşim, 30 Mayıs 1941, TBMM Basımevi, Ankara.
- [73] TBMM (1941). TBMM Zabıt Ceridesi, VI. Dönem, 20.Cilt, 76. Birleşim, 8 Ağustos 1941, - 81. Birleşim, 22 Eylül 1941, TBMM Basımevi, Ankara.

- [74] TBMM (1942). TBMM Zabıt Ceridesi, VI. Dönem, 25.Cilt, 62. Birleşim, 25 Mayıs 1942, - 66. Birleşim, 29 Mayıs 1942, TBMM Basımevi, Ankara.
- [75] TBMM (Yılı Belirtilmemiş). TBMM Zabıt Ceridesi, VI. Dönem, 27.Cilt, 81. Birleşim, 14 Ağustos 1942, TBMM Basımevi, Ankara.
- [76] TBMM (1943). TBMM Zabıt Ceridesi, VI. Dönem, 29.Cilt, 12. Birleşim, 2 Aralık 1942, - 18 Birleşim, 16 Aralık 1942, TBMM Basımevi, Ankara.
- [77] TBMM (1943). TBMM Zabıt Ceridesi, VII. Dönem, 2.Cilt, 25. Birleşim, 21 Mayıs 1943, - 26. Birleşim, 24 Mayıs 1943, TBMM Basımevi, Ankara.
- [78] TBMM (1943). TBMM Zabıt Ceridesi, VII. Dönem, 4.Cilt, 49. Birleşim, 16 Temmuz 1943, TBMM Basımevi, Ankara.
- [79] TBMM (1943). TBMM Zabıt Ceridesi, VII. Dönem, 5.Cilt, 56. Birleşim, 17 Eylül 1943, TBMM Basımevi, Ankara.
- [80] TBMM (1944). TBMM Zabıt Ceridesi, VII. Dönem, 10.Cilt, 58. Birleşim, 22 Mayıs 1944, TBMM Basımevi, Ankara.
- [81] TBMM (1944). TBMM Zabıt Ceridesi, VII. Dönem, 11.Cilt, 68. Birleşim, 5 Haziran 1944, TBMM Basımevi, Ankara.
- [82] TBMM (1944). TBMM Zabıt Ceridesi, VII. Dönem, 12.Cilt, 81. Birleşim, 7 Temmuz 1944, - 86. Birleşim, 18 Temmuz 1944, TBMM Basımevi, Ankara.
- [83] TBMM (1944). TBMM Zabıt Ceridesi, VII. Dönem, 13.Cilt, 87. Birleşim, 2 Ağustos 1944, TBMM Basımevi, Ankara.
- [84] TBMM (1945). TBMM Zabıt Ceridesi, VII. Dönem, 17.Cilt, 58. Birleşim, 21 Mayıs 1945, - 66. Birleşim, 30 Mayıs 1945, TBMM Basımevi, Ankara.
- [85] TBMM (1945). TBMM Zabıt Ceridesi, VII. Dönem, 18.Cilt, 78. Birleşim, 25 Haziran 1945, TBMM Basımevi, Ankara.
- [86] TBMM (1946). TBMM Zabıt Ceridesi, VII. Dönem, 20.Cilt, 12. Birleşim, 17 Aralık 1945, - 21. Birleşim, 28 Aralık 1945, TBMM Basımevi, Ankara.
- [87] TBMM (1947). TBMM Zabıt Ceridesi, VIII. Dönem, 3.Cilt, 18. Birleşim, 18 Aralık 1946, - 25. Birleşim, 27 Aralık 1946, TBMM Basımevi, Ankara.
- [88] TBMM (Yılı Belirtilmemiş). TBMM Zabıt Ceridesi, VIII. Dönem, 4.Cilt, 34. Birleşim, 22 Ocak 1947, - 45. Birleşim, 17 Şubat 1947, TBMM Basımevi, Ankara.
- [89] TBMM (1947). TBMM Zabıt Ceridesi, VIII. Dönem, 6.Cilt, 80. Birleşim, 3 Eylül 1947, TBMM Basımevi, Ankara.
- [90] TBMM (1948). TBMM Zabıt Ceridesi, VIII. Dönem, 8.Cilt, 20. Birleşim, 22 Aralık 1947, - 23. Birleşim, 26 Aralık 1947, - 27. Birleşim, 30 Aralık 1947, TBMM Basımevi, Ankara.
- [91] TBMM (1948). TBMM Zabıt Ceridesi, VIII. Dönem, 11.Cilt, 60. Birleşim, 17 Mayıs 1948, TBMM Basımevi, Ankara.

- [92] TBMM (1948). TBMM Zabıt Ceridesi, VIII. Dönem, 12.Cilt, 71. Birleşim, 14 Haziran 1948, - 83. Birleşim, 6 Temmuz 1948, - 86. Birleşim, 9 Temmuz 1948, TBMM Basımevi, Ankara.
- [93] TBMM (1949). TBMM Zabıt Ceridesi, VIII. Dönem, 16.Cilt, 48. Birleşim, 21 Şubat 1949, - 52. Birleşim, 25 Şubat 1949, - 54. Birleşim, 27 Şubat 1949, TBMM Basımevi, Ankara.
- [94] TBMM (1949). TBMM Zabıt Ceridesi, VIII. Dönem, 19.Cilt, 97. Birleşim, 31 Mayıs 1949, TBMM Basımevi, Ankara.
- [95] TBMM (1950). TBMM Zabıt Ceridesi, VIII. Dönem, 24.Cilt, 37. Birleşim, 1 Şubat 1950, - 45. Birleşim, 13 Şubat 1950, - 54 Birleşim, 23 Şubat 1950, - 55. Birleşim, 24 Şubat 1950, TBMM Basımevi, Ankara.
- [96] TBMM (1950). TBMM Zabıt Ceridesi, VIII. Dönem, 25.Cilt, 57. Birleşim, 1 Mart 1950, TBMM Basımevi, Ankara.
- [97] Sennet, R., (2005). Otorite, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- [98] Foulcault, M., (2006). Hapishanenin Doğuşu, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- [99] Erdem, C., Bir Gözün İçinde Binbir Göz, Minimal ve Maksimal Yazılar, <http://cengizerdem.wordpress.com/2009/11/21/panoptik-kitabin-adiyla-kurgusu-arasindaki-iliski/>, 12 Haziran 2011.
- [100] Göle, N.,(2004). Mühendisler ve İdeoloji, Metis Yayınları, İstanbul.
- [101] Ankara Palas, <http://ankarapalas.com/>, 10 Mart 2010.
- [102] Aslanoğlu, İ., (2001). Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı 1923-1938, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
- [103] Tanyeli, U., (2009). “Mimar Müellifin İcadı Mesleğin Fethi Ulusun İnşası”, Türkiye’de Ulusalcılık ve Mimarlık Sempozyumu, 2 Haziran 2009, İstanbul.
- [104] Beriş, H.E., (2009). Tek Parti Döneminde Devletçilik, Liberte Yayınları, Ankara.
- [105] Peker, R., (1935). CHP Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası, Ulus Basımevi, Ankara.
- [106] Durna, T., (2009). Kemalist Modernleşme ve Seçkinlik, Dipnot Yayınları, Ankara.
- [107] İstanbul Üniversitesi Tarihçesi, <http://www.istanbul.edu.tr/tarihce.php>, 13 Mart 2011.
- [108] Cengizkan, A., (2010). “1950’li Yıllarda Ankara’da Konut: Modernleşme ve Demokratikleşmenin Konut Sunumuna Yansımaları”, Der:Altan Ergüt, E., İmamoğlu, B., Cumhuriyet’in Mekanları Zamanları İnsanları, Dipnot Yayınları, Ankara.
- [109] Bozdoğan, S., (2002). Modernizm ve Ulusun İnşası, Metis Yayınları, İstanbul.
- [110] Sayar, Y., (2004). “Türkiye’de Mimari Proje Yarışmaları 1930-2000: Bir Değerlendirme”, Mimarlık Dergisi, 320:18-23.

- [111] Sey. Y., (2007). "Yeni Vatandaşların Barındırılması: Konut Politikaları ve Toplu Konut", Editörler: Holod, R., Evin. A., Özkan, S., Modern Türk Mimarlığı, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, Ankara.
- [112] Tanju, B., (1999). 1908-1946 Türkiye Mimarlığının Kavramsal Çerçevesi, Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [113] Tanpınar, A.H., (1956). XIX. Asır Türk Edebiyatı, Cilt 1, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- [114] Parla, J., (1990). Babalar ve Oğullar: Tanzimat Romanının Epistemolojik Temelleri, İletişim Yayınları, İstanbul.
- [115] Aktar, C., (1993). Türkiyenin Batılılaştırılması, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- [116] Karpat, K., (2004). "Türkiye'de Bugün İdeoloji Durumu", Doğu Batı Dergisi, 30:25-44.
- [117] Hülür, H. ve Akça G., (2007). "İmparatorluktan Cumhuriyete Siyasal Bütünlük ve Ulusalcılık", Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 22:311-335.
- [118] Kafadar, C., (2010). Kim Var İmiş Biz Burda Yoğ İken, Metis Yayınları, İstanbul.
- [119] Tanyeli U., (2009). Türkiye'nin Görsellik Tarihine Giriş, Akın Nalça Yayınları, İstanbul.
- [120] Tanyeli, U., (1999). "Bir Historiyografik Model Olarak Gerileme-Çöküş ve Osmanlı Mimarlığı Tarihi", Osmanlı Mimarlığı'nın Yedi Yüzyılı, YEM Yayınları, İstanbul.
- [121] Ahıska, M., (2005). Radyonun Sihirli Kapısı, Metis Yayınları, İstanbul.

EK-A

**1920-1950 YILLARI ARASINDAKİ TBMM BİRLEŞİMLERİNDE ANAHTAR
KELİMELERİN KULLANIM SIKLIĞI TABLOSU**

I.DÖNEM 1. YASAMA YILI (23-4-1920/28-2-1921)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.1	23-4-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.2	24-4-1920	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.3	25-4-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.4	26-4-1920	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	4
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.5	27-4-1920	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.6	28-4-1920	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.7	29-4-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.8	1-5-1920	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	6
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.9	2-5-1920	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.10	3-5-1920	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.11	4-5-1920	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.12	6-5-1920	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.13	9-5-1920	5	-	-	-	-	-	4	-	-	1	-	10
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.14	11-5-1920	4	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	8
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.15	13-5-1920	1	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	5
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.16	15-5-1920	8	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	9
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.17	17-5-1920	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	7
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.18	19-5-1920	5	-	-	-	2	-	6	-	-	-	-	13
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.19	22-5-1920	2	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	6
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.20	24-5-1920	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.21	29-5-1920	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.22	2-6-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.23	3-6-1920	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.24	5-6-1920	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.25	1-7-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.26	3-7-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.27	4-7-1920	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.28	5-7-1920	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.29	6-7-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.30	8-7-1920	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	4
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.31	10-7-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.32	12-7-1920	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.33	13-7-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.34	14-7-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.35	15-7-1920	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.36	17-7-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.37	18-7-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.38	21-7-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.39	24-7-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.40	28-7-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.41	31-7-1920	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	4
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.42	2-8-1920	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.43	3-8-1920	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.44	7-8-1920	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.45	9-8-1920	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.46	10-8-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.47	12-8-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.48	14-8-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.49	15-8-1920	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.50	16-8-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.51	17-8-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.52	18-8-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.109	6-12-1920	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.110	7-12-1920	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	1	9
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.111	9-12-1920	6	-	-	-	-	-	-	27	-	-	-	-	-	-	-	-	13	19
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.112	11-12-1920	6	-	-	-	-	-	-	27	-	-	-	-	-	-	-	-	33	33
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.113	13-12-1920	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	7	7
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.114	14-12-1920	3	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	6	9
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.115	16-12-1920	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.116	18-12-1920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.117	20-12-1920	6	-	-	-	-	-	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	1	27
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.118	21-12-1920	2	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	7	11
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.119	22-12-1920	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.120	23-12-1920	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.121	25-12-1920	-	-	-	-	-	-	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-	1	29
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.122	26-12-1920	-	-	-	-	-	-	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.123	27-12-1920	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.124	28-12-1920	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.125	29-12-1920	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.126	30-12-1920	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.127	1-1-1921	4	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3	10
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.128	3-1-1921	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.129	4-1-1921	-	-	-	-	-	-	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	3	25
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.130	6-1-1921	-	-	-	-	-	-	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-	9	41
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.131	8-1-1921	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.132	10-1-1921	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.133	13-1-1921	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.134	17-1-1921	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.135	20-1-1921	-	-	-	-	-	-	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-	2	38
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.136	22-1-1921	4	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	5	18
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.137	24-1-1921	2	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	1	14
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.138	26-1-1921	1	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	7	37
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.139	29-1-1921	21	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	2	11
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.140	30-1-1921	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.141	31-1-1921	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.142	1-2-1921	1	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.143	3-2-1921	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.144	5-2-1921	4	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.145	7-2-1921	4	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	7	9
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.146	8-2-1921	2	-	-	-	-	-	-	201	-	-	-	-	-	-	-	-	22	264
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.147	10-2-1921	5	-	-	-	-	-	-	33	-	-	-	-	-	-	-	-	6	41
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.148	12-2-1921	1	-	-	-	-	-	-	24	-	-	-	-	-	-	-	-	33	33
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.149	14-2-1921	38	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	20	54
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.150	17-2-1921	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	12
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.151	17-2-1921	8	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	3	17
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.152	17-2-1921	10	6	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	5	32
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.153	19-2-1921	4	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	14
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.154	21-2-1921	5	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	5	17
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.155	22-2-1921	12	1	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	2	32
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.156	24-2-1921	8	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	14
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.157	26-2-1921	5	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	5	17
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.158	27-2-1921	22	2	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33
1.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.159	28-2-1921	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

I. DÖNEM II. YASAMA YILI (1-3-1921/28-2-1922)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.1	1-3-1921	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.2	2-3-1921	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.3	5-3-1921	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.4	7-3-1921	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.5	10-3-1921	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	4
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.6	12-3-1921	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	12
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.7	14-3-1921	-	-	-	-	4	-	3	-	-	-	-	5
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.8	17-3-1921	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	3
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.9	19-3-1921	-	-	-	-	2	-	3	-	-	-	-	10
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.10	21-3-1921	3	-	-	-	4	-	9	-	-	-	-	9
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.11	24-3-1921	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	17
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.12	26-3-1921	2	-	-	-	-	-	23	-	-	2	-	2
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.13	28-3-1921	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	7
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.14	31-3-1921	10	-	-	-	-	-	9	-	-	3	-	14
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.15	2-4-1921	4	-	-	-	1	-	76	-	-	4	-	103
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.16	4-4-1921	4	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	8
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.17	7-4-1921	4	-	-	-	3	-	5	-	-	1	-	13
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.18	9-4-1921	20	-	-	-	1	-	25	-	-	2	-	26
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.19	11-4-1921	5	-	-	-	1	-	15	-	-	-	-	21
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.20	13-4-1921	6	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	10
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.21	16-4-1921	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.22	18-4-1921	4	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	4
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.23	21-4-1921	6	-	-	-	-	-	36	-	-	3	-	48
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.24	23-4-1921	1	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	10
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.25	25-4-1921	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.26	28-4-1921	19	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	4
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.27	30-4-1921	9	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	35
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.28	2-5-1921	7	-	-	-	-	-	36	-	-	3	-	48
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.29	5-5-1921	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	10
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.30	7-5-1921	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.31	9-5-1921	4	-	-	-	2	-	7	-	-	-	-	13
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.32	12-5-1921	2	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	14
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.33	14-5-1921	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.34	16-5-1921	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.35	17-5-1921	8	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	9
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.36	19-5-1921	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.37	28-5-1921	5	-	-	-	3	-	19	-	-	3	-	30
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.38	30-5-1921	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.39	18-6-1921	4	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	6
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.40	20-6-1921	6	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	13
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.41	23-6-1921	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	5
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.42	25-6-1921	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.43	27-6-1921	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.44	30-6-1921	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.45	2-7-1921	-	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-	16
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.46	4-7-1921	-	-	-	-	1	-	3	-	-	6	-	10
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.47	7-7-1921	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.48	9-7-1921	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.49	11-7-1921	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.50	14-7-1921	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	3
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.51	16-7-1921	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
1.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.52	18-7-1921	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

1.DÖNEM III. YASAMA YILI (1-3-1922/28-2-1923)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFİA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.1	1-3-1922	3	-	-	-	-	7	-	-	-	-	10
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.2	2-3-1922	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.3	6-3-1922	3	-	-	-	-	2	-	-	-	-	5
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.4	7-3-1922	26	-	-	-	-	4	-	-	-	-	30
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.5	9-3-1922	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.6	11-3-1922	1	-	-	-	-	5	-	-	-	-	6
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.7	13-3-1922	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.8	14-3-1922	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	4
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.9	16-3-1922	1	-	-	-	-	7	-	-	-	-	8
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.10	18-3-1922	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.11	20-3-1922	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.12	21-3-1922	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	4
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.13	23-3-1922	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.14	25-3-1922	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.15	27-3-1922	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.16	28-3-1922	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.17	30-3-1922	1	-	1	-	-	3	-	-	-	-	5
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.18	1-4-1922	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.19	3-4-1922	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.20	4-4-1922	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.21	6-4-1922	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.22	8-4-1922	6	-	-	1	-	5	-	-	-	-	12
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.23	10-4-1922	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.24	11-4-1922	8	-	-	-	-	15	-	-	-	-	23
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.25	GC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.26	GC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.27	15-4-1922	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	9
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.28	16-4-1922	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	2
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.29	17-4-1922	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.30	18-4-1922	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.31	20-4-1922	6	-	-	20	-	1	-	-	-	-	27
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.32	22-4-1922	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.33	24-4-1922	-	-	-	3	-	5	-	-	2	-	10
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.34	25-4-1922	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	3
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.35	27-4-1922	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.36	29-4-1922	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.37	1-5-1922	3	-	-	-	-	3	-	-	2	-	6
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.38	2-5-1922	1	-	-	1	-	5	-	-	-	-	7
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.39	4-5-1922	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.40	6-5-1922	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.41	9-5-1922	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.42	11-5-1922	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.43	15-5-1922	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	12
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.44	18-5-1922	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.45	20-5-1922	20	-	-	3	-	2	-	-	-	-	25
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.46	3-6-1922	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-	14
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.47	4-6-1922	-	-	-	-	-	34	-	-	-	-	34
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.48	5-6-1922	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	4
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.49	7-6-1922	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4
1.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.50	8-6-1922	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1

1. DÖNEM IV. YASAMA YILI (1-3-1923/16-4-1923)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFİA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.1	1-3-1923	19	-	-	-	-	-	8	-	-	2	-	29
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.2	2-3-1923	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.3	GC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.4	GC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.5	GC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.6	GC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.7	8-3-1923	4	-	-	-	1	-	79	-	-	3	-	87
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.8	21-3-1923	3	-	-	-	1	-	2	-	-	1	2	9
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.9	22-3-1923	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	3
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.10	24-3-1923	-	-	-	-	1	-	7	-	-	-	-	8
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.11	26-3-1923	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	7
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.12	28-3-1923	6	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	10
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.13	29-3-1923	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.14	31-3-1923	21	-	-	-	20	-	5	-	-	-	-	46
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.15	1-4-1923	13	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	19
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.16	2-4-1923	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.17	3-4-1923	4	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	7
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.18	5-4-1923	2	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	8
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.19	7-4-1923	6	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	15
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.20	8-4-1923	186	-	-	-	4	-	169	-	-	8	-	367
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.21	9-4-1923	5	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	11
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.22	11-4-1923	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	4
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.23	12-4-1923	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	15
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.24	14-4-1923	4	-	-	-	5	-	5	-	-	-	-	11
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.25	15-4-1923	2	-	-	-	4	-	3	-	-	-	-	9
1.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.26	16-4-1923	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

II. DÖNEM I. YASAMA YILI (1-8-1923/28-2-1924)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFİA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.1	11-8-1923	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.2	12-8-1923	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.3	13-8-1923	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.4	14-8-1923	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.5	16-8-1923	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	5
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.6	19-8-1923	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	3
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.7	21-8-1923	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.8	22-8-1923	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.9	23-8-1923	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.10	26-8-1923	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.11	29-8-1923	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.12	1-9-1923	-	-	-	-	-	19	-	-	1	2	26
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.13	3-9-1923	-	-	-	-	-	5	1	-	1	-	12
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.14	5-9-1923	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	8
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.15	8-9-1923	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.16	9-9-1923	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.17	12-9-1923	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.18	13-9-1923	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.19	15-9-1923	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.20	17-9-1923	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.21	19-9-1923	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.22	20-9-1923	-	-	-	-	-	116	-	-	18	2	167
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.23	22-9-1923	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.24	24-9-1923	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.25	25-9-1923	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.26	26-9-1923	-	-	-	-	-	22	-	-	-	-	22
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.27	27-9-1923	-	-	-	-	-	25	-	-	-	-	25
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.28	29-9-1923	-	-	-	-	-	14	-	-	1	-	19
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.29	30-9-1923	-	-	-	-	-	2	1	-	1	-	39
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.30	2-10-1923	-	-	-	-	-	17	-	-	1	-	12
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.31	3-10-1923	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	7
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.32	7-10-1923	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.33	8-10-1923	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	7
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.34	10-10-1923	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	6
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.35	13-10-1923	-	-	-	-	-	33	-	-	18	-	197
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.36	15-10-1923	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	11
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.37	17-10-1923	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	6
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.38	18-10-1923	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	9
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.39	20-10-1923	-	-	-	-	-	76	-	-	-	1	16
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.40	21-10-1923	-	-	-	-	-	9	-	-	1	-	16
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.41	24-10-1923	-	-	-	-	-	11	-	-	1	-	27
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.42	27-10-1923	-	-	-	-	-	34	-	-	3	-	95
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.43	29-10-1923	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.44	30-10-1923	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.45	31-10-1923	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	9
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.46	1-11-1923	-	-	-	-	-	93	-	-	1	-	106
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.47	3-11-1923	-	-	-	-	-	28	-	-	-	-	30
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.48	4-11-1923	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.49	6-11-1923	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.50	8-11-1923	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.51	10-11-1923	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
2.DÖN.-1.YAS.YIL-BİR.52	12-11-1923	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3

2.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.109	23-2-1924	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	10
2.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.110	24-2-1924	3	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	12
2.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.111	25-2-1924	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	6
2.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.112	26-2-1924	10	-	-	-	-	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
2.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.113	27-2-1924	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	21
2.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.114	28-2-1924	4	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15

II. DÖNEM II. YASAMA YILI İKİSİM (1-3-1924/3-10-1924)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.1	1-3-1924	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	4
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.2	3-3-1924	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.3	4-3-1924	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	3
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.4	5-3-1924	4	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	6
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.5	6-3-1924	2	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	6
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.6	8-3-1924	1	1	-	-	1	-	1	-	-	3	1	8
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.7	9-3-1924	4	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	9
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.8	10-3-1924	5	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	9
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.9	11-3-1924	6	-	-	-	-	-	8	-	-	1	-	15
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.10	12-3-1924	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.11	13-3-1924	-	-	-	-	3	-	2	-	-	-	-	5
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.12	15-3-1924	38	1	-	-	15	-	20	-	-	5	-	79
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.13	16-3-1924	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.14	17-3-1924	3	1	-	-	7	-	2	-	-	8	-	21
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.15	18-3-1924	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	2
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.16	19-3-1924	22	3	-	-	2	-	17	-	-	2	-	48
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.17	20-3-1924	9	-	-	-	-	-	10	1	-	-	-	20
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.18	22-3-1924	222	1	-	4	7	-	242	-	-	72	2	550
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.19	23-3-1924	11	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	13
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.20	24-3-1924	32	6	-	-	28	-	5	-	-	16	-	87
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.21	25-3-1924	18	1	-	-	-	-	9	-	-	3	-	31
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.22	26-3-1924	8	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	12
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.23	29-3-1924	1	-	-	-	-	-	4	-	-	5	2	12
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.24	30-3-1924	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.25	31-3-1924	4	-	-	-	-	-	5	2	-	10	-	21
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.26	1-4-1924	36	-	-	-	-	-	29	-	-	5	-	70
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.27	2-4-1924	5	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	8
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.28	3-4-1924	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.29	5-4-1924	16	-	-	-	-	-	40	-	-	11	-	67
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.30	6-4-1924	4	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	7
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.31	7-4-1924	3	-	-	-	5	-	2	-	-	-	-	10
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.32	8-4-1924	1	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	4
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.33	9-4-1924	11	-	-	-	4	-	61	-	-	-	-	76
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.34	10-4-1924	20	-	-	-	3	-	11	1	-	5	-	40
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.35	12-4-1924	14	-	-	-	-	-	29	-	-	-	-	43
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.36	13-4-1924	-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	6
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.37	14-4-1924	108	-	-	-	1	-	100	1	-	7	-	217
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.38	15-4-1924	5	-	-	-	1	-	4	1	-	-	-	11
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.39	16-4-1924	13	-	-	-	10	-	4	-	-	1	-	28
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.40	17-4-1924	5	2	-	4	-	-	1	-	-	-	-	12
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.41	19-4-1924	42	-	-	-	1	-	26	-	-	3	-	72
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.42	20-4-1924	7	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	12
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.43	21-4-1924	2	-	-	-	1	-	8	-	-	-	-	11
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.44	22-4-1924	41	4	-	-	23	-	102	15	-	6	-	191
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.45	18-10-1924	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.46	20-10-1924	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.47	23-10-1924	13	-	-	-	1	-	5	-	-	-	-	19
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.48	27-10-1924	1	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	4
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.49	30-10-1924	40	2	-	1	18	-	2	-	-	-	-	63

II. DÖNEM II. YASAMA YILI II.KISIM (1-11-1924/22-5-1925)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1924	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.2	5-11-1924	10	-	-	6	-	5	1	-	-	-	23
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.3	6-11-1924	15	-	-	10	-	4	-	-	-	-	29
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.4	8-11-1924	2	-	-	7	-	8	1	-	3	-	21
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.5	11-11-1924	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.6	13-11-1924	20	-	-	2	-	5	-	-	-	-	28
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.7	15-11-1924	-	-	-	-	-	3	-	-	2	-	5
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.8	17-11-1924	12	-	-	1	-	9	-	-	-	-	22
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.9	19-11-1924	10	-	-	2	-	29	-	-	5	-	46
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.10	20-11-1924	101	-	-	5	-	41	2	-	-	-	149
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.11	22-11-1924	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.12	26-11-1924	3	-	-	-	-	8	-	-	-	-	3
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.13	27-11-1924	9	-	-	-	-	2	-	-	-	-	11
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.14	1-12-1924	4	-	-	-	-	4	-	-	-	-	8
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.15	3-12-1924	1	-	-	-	-	9	-	-	-	-	10
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.16	4-12-1924	3	-	-	2	-	5	-	-	-	-	10
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.17	6-12-1924	4	-	-	-	-	6	2	-	-	-	12
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.18	8-12-1924	18	-	-	-	-	13	-	-	-	-	31
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.19	10-12-1924	1	-	-	84	-	18	-	-	3	-	106
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.20	11-12-1924	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.21	13-12-1924	3	-	-	3	-	4	-	-	3	-	13
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.22	15-12-1924	7	-	-	-	-	4	-	-	-	-	11
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.23	18-12-1924	2	-	-	-	-	3	-	-	-	-	5
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.24	20-12-1924	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	4
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.25	22-12-1924	2	-	-	-	-	3	-	-	1	-	6
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.26	24-12-1924	10	-	-	-	-	12	2	-	-	-	24
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.27	27-12-1924	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.28	29-12-1924	5	-	-	-	-	2	-	-	-	-	7
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.29	31-12-1924	24	-	-	1	-	26	-	-	8	-	59
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.30	1-1-1925	12	-	-	-	-	39	1	-	16	-	68
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.31	3-1-1925	11	-	-	-	-	30	-	-	10	1	52
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.32	5-1-1925	14	-	-	-	-	36	-	-	20	-	70
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.33	7-1-1925	9	-	-	-	-	5	-	-	6	-	20
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.34	8-1-1925	-	-	-	-	-	9	-	-	1	-	10
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.35	12-1-1925	7	-	-	-	-	32	-	-	5	-	43
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.36	17-1-1925	4	-	-	-	-	2	-	-	-	-	6
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.37	19-1-1925	11	-	-	-	-	10	-	-	16	-	37
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.38	21-1-1925	16	-	-	-	-	24	-	-	4	-	44
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.39	22-1-1925	31	-	-	-	-	18	-	-	8	-	57
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.40	24-1-1925	34	-	-	1	-	39	1	-	9	-	84
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.41	26-1-1925	17	-	-	-	-	10	-	-	-	-	27
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.42	29-1-1925	8	-	-	-	-	22	-	-	2	-	32
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.43	31-1-1925	213	-	-	6	-	83	-	-	156	3	505
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.44	1-2-1925	39	-	-	-	-	1	6	-	2	1	49
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.45	2-2-1925	9	-	-	-	-	6	15	-	2	-	33
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.46	3-2-1925	9	-	-	-	-	11	-	-	-	-	20
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.47	4-2-1925	-	-	-	-	-	9	1	-	-	-	10
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.48	5-2-1925	34	-	-	2	-	27	-	-	16	-	79
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.49	7-2-1925	26	-	-	1	-	10	1	-	1	-	39
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.50	8-2-1925	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.51	9-2-1925	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
2.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.52	10-2-1925	2	-	-	1	-	2	-	-	-	-	5

2. DÖN. 2. YAS. YIL. -BİR. 109	22-4-1925	99	-	-	-	-	54	-	102	11	-	9	-	275
--------------------------------	-----------	----	---	---	---	---	----	---	-----	----	---	---	---	-----

II. DÖNEM III. YASAMA YILI (1-11-1925/10-6-1926)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1925	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	5
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.2	2-11-1925	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.3	4-11-1925	13	-	-	-	-	3	-	-	2	-	18
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.4	7-11-1925	1	-	-	2	-	7	-	-	1	-	11
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.5	9-11-1925	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	4
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.6	11-11-1925	-	-	-	-	-	47	-	-	-	-	47
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.7	13-11-1925	19	-	-	-	-	23	-	-	5	-	47
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.8	14-11-1925	9	-	-	-	-	22	-	-	-	-	31
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.9	16-11-1925	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-	5
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.10	18-11-1925	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	2
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.11	19-11-1925	25	-	-	-	-	6	-	-	-	-	31
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.12	21-11-1925	-	-	-	2	-	6	-	-	-	-	12
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.13	23-11-1925	9	-	-	1	-	6	5	-	4	-	21
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.14	25-11-1925	1	-	-	3	-	4	-	-	-	-	8
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.15	26-11-1925	9	-	-	-	-	13	-	-	-	-	22
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.16	28-11-1925	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	4
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.17	30-11-1925	4	-	-	-	-	14	-	-	-	-	18
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.18	2-12-1925	13	-	-	-	-	40	8	-	8	-	69
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.19	5-12-1925	18	-	-	1	-	3	15	-	-	-	37
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.20	7-12-1925	4	-	-	-	-	3	-	-	-	-	7
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.21	9-12-1925	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.22	10-12-1925	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.23	12-12-1925	65	-	-	1	-	31	-	-	-	-	97
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.24	14-12-1925	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.25	16-12-1925	-	-	-	-	-	10	-	-	1	-	11
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.26	17-12-1925	-	-	-	-	-	22	-	-	2	-	24
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.27	19-12-1925	5	-	-	2	-	2	-	-	-	-	9
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.28	21-12-1925	25	-	-	1	-	7	-	-	-	-	33
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.29	23-12-1925	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.30	24-12-1925	2	-	-	1	-	2	-	-	5	-	5
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.31	26-12-1925	1	-	-	4	-	6	-	-	-	-	11
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.32	28-12-1925	2	-	-	-	-	5	-	-	2	-	9
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.33	30-12-1925	2	-	-	-	-	4	-	-	1	-	7
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.34	31-12-1925	39	-	-	26	-	16	-	-	16	-	97
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.35	2-1-1926	3	-	-	-	-	6	-	-	9	-	9
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.36	4-1-1926	4	-	-	2	-	5	2	-	-	-	13
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.37	6-1-1926	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.38	9-1-1926	-	-	-	-	-	6	-	-	3	-	9
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.39	11-1-1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.40	13-1-1926	14	-	-	1	-	28	2	-	8	-	53
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.41	14-1-1926	24	-	-	-	-	9	-	-	1	-	34
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.42	16-1-1926	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.43	18-1-1926	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.44	23-1-1926	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.45	25-1-1926	3	-	-	1	-	3	-	-	-	-	7
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.46	27-1-1926	9	-	-	-	-	4	-	-	-	-	13
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.47	30-1-1926	6	4	-	-	-	-	5	-	4	-	19
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.48	1-2-1926	1	1	-	-	-	3	1	-	3	-	9
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.49	3-2-1926	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.50	4-2-1926	5	1	-	-	-	1	1	-	1	-	9
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.51	6-2-1926	1	-	-	-	-	19	-	-	-	-	20
2.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.52	8-2-1926	19	-	-	-	-	8	-	-	-	-	27

2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.53	10-2-1926	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.54	11-2-1926	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.55	13-2-1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.56	15-2-1926	17	-	-	-	-	-	-	17	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	38
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.57	17-2-1926	20	-	-	-	-	-	-	20	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.58	20-2-1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.59	22-2-1926	18	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.60	24-2-1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.61	25-2-1926	35	-	-	-	-	-	-	35	-	-	-	-	-	-	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	62	
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.62	27-2-1926	41	3	-	-	-	-	3	41	-	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	61	
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.63	28-2-1926	19	3	-	-	-	-	3	19	-	-	-	-	-	-	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	52	
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.64	1-3-1926	12	-	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.65	3-3-1926	22	-	-	-	-	-	-	22	24	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47	
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.66	4-3-1926	13	-	-	-	-	-	-	13	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.67	6-3-1926	1	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.68	8-3-1926	8	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.69	10-3-1926	7	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.70	13-3-1926	25	-	-	-	-	-	-	25	3	-	-	-	-	39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	77	
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.71	15-3-1926	36	-	-	-	-	-	-	36	1	-	-	-	-	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	88	
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.72	17-3-1926	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.73	18-3-1926	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.74	20-3-1926	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.75	22-3-1926	47	-	-	-	-	-	-	47	-	-	-	-	-	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	83	
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.76	24-3-1926	10	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	12
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.77	25-3-1926	27	-	-	-	-	-	-	27	1	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47	47
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.78	27-3-1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.79	29-3-1926	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.80	31-3-1926	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	13
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.81	1-4-1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.82	3-4-1926	4	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.83	5-4-1926	18	-	-	-	-	-	-	18	5	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	28
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.84	7-4-1926	27	-	-	-	-	-	-	27	-	-	-	-	-	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	54	54
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.85	10-4-1926	21	-	-	-	-	-	-	21	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34	34
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.86	11-4-1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.87	19-4-1926	12	-	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	49	49
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.88	20-4-1926	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	8
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.89	22-4-1926	32	1	-	-	-	-	1	32	1	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	66	66
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.90	24-4-1926	13	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32	32
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.91	26-4-1926	18	1	-	-	-	-	1	18	1	-	-	-	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	43	43
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.92	28-4-1926	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.93	1-5-1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.94	3-5-1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	7
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.95	6-5-1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.96	10-5-1926	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.97	12-5-1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.98	13-5-1926	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	14
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.99	15-5-1926	13	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	25
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.100	16-5-1926	21	-	-	-	-	-	-	21	4	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47	47
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.101	17-5-1926	3	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.102	18-5-1926	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.103	19-5-1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.104	20-5-1926	11	1	-	-	-	-	1	11	10	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	44	44
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.105	22-5-1926	6	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	15
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.106	23-5-1926	5	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	7
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.107	24-5-1926	34	17	-	-	-	-	17	34	9	-	-	-	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	101	101
2.DÖN.-3.YAS.YIL-BIR.108	26-5-1926	9	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	18

2.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.109	29-5-1926	17	-	-	-	-	-	-	19	-	20	10	-	-	-	66
2.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.110	30-5-1926	7	-	-	-	-	-	-	1	-	12	-	-	-	-	20
2.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.111	31-5-1926	5	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	9
2.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.112	1-6-1926	36	-	-	-	-	-	-	-	-	28	-	-	7	1	72
2.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.113	2-6-1926	4	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	16	-	27
2.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.114	5-6-1926	6	-	-	-	-	-	-	-	-	8	2	-	-	-	16
2.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.115	7-6-1926	3	-	-	-	-	-	-	1	-	8	-	-	-	-	12
2.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.116	8-6-1926	2	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	7
2.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.117	9-6-1926	75	1	-	-	-	-	-	6	-	22	16	-	8	-	128
2.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.118	10-6-1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2

II. DÖNEM IV. YASAMA YILI (1-11-1926/26-6-1927)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	MAFİA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1926	6	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	7
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.2	3-11-1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.3	6-11-1926	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.4	8-11-1926	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.5	11-11-1926	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.6	15-11-1926	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	5
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.7	18-11-1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.8	22-11-1926	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	4
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.9	25-11-1926	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.10	27-11-1926	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.11	1-12-1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.12	6-12-1926	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.13	8-12-1926	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	8
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.14	13-12-1926	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.15	16-12-1926	9	-	-	-	1	-	11	-	-	3	-	24
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.16	18-12-1926	7	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	12
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.17	20-12-1926	62	-	-	-	1	-	78	-	-	8	-	149
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.18	25-12-1926	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.19	27-12-1926	35	2	-	-	2	-	17	-	-	7	-	37
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.20	30-12-1926	6	2	-	-	-	-	4	-	-	2	-	14
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.21	3-1-1927	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.22	6-1-1927	1	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	6
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.23	8-1-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.24	15-1-1927	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.25	17-1-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.26	19-1-1927	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.27	20-1-1927	10	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	13
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.28	22-1-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.29	24-1-1927	-	-	-	-	-	-	8	-	-	1	-	9
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.30	27-1-1927	5	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	9
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.31	31-1-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.32	3-2-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.33	7-2-1927	6	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	9
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.34	10-2-1927	2	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	5
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.35	12-2-1927	2	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	5
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.36	14-2-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.37	19-2-1927	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.38	26-2-1927	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	4
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.39	2-3-1927	-	-	-	-	-	-	5	-	-	2	-	7
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.40	5-3-1927	15	-	-	-	-	-	6	-	-	1	-	22
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.41	9-3-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.42	12-3-1927	9	-	-	-	2	-	10	-	-	1	-	24
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.43	14-3-1927	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.44	19-3-1927	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.45	21-3-1927	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	3
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.46	26-3-1927	2	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	8
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.47	28-3-1927	45	-	-	-	-	-	43	-	-	4	-	92
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.48	9-4-1927	12	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-	26
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.49	10-4-1927	10	-	-	-	2	-	9	-	-	-	-	21
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.50	11-4-1927	13	1	-	-	-	-	6	-	-	-	-	20
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.51	12-4-1927	5	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	9
2.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.52	13-4-1927	12	-	-	-	-	-	5	-	-	1	-	18

2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.53	14-4-1927	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33	9	-	-	-	4	-	-	65
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.54	16-4-1927	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	8
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.55	17-4-1927	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.56	18-4-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	3
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.57	19-4-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	6
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.58	21-4-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	3
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.59	25-4-1927	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.60	27-4-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.61	30-4-1927	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.62	2-5-1927	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	18
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.63	5-5-1927	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	-	-	-	-	-	-	-	29
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.64	7-5-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	7
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.65	9-5-1927	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	45
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.66	12-5-1927	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	79
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.67	14-5-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	7
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.68	16-5-1927	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	13
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.69	19-5-1927	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	4	-	-	-	-	-	-	42
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.70	21-5-1927	63	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	158	4	-	-	-	-	-	-	239
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.71	23-5-1927	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	10	-	-	-	-	-	-	27
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.72	26-5-1927	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	84	-	-	-	-	-	-	-	174
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.73	28-5-1927	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	41	4	-	-	-	-	-	-	99
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.74	30-5-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.75	16-6-1927	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	2	-	-	-	-	-	-	22
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.76	18-6-1927	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	-	-	-	-	-	-	-	79
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.77	19-6-1927	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	40
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.78	20-6-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.79	21-6-1927	80	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	104	2	-	-	-	-	-	-	216
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.80	22-6-1927	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	-	-	-	-	-	-	-	57
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.81	23-6-1927	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	1	-	-	-	-	-	-	22
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.82	25-6-1927	46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33	-	-	-	-	-	-	-	94
2.DÓN.-4.YAS.YIL.-BIR.83	26-6-1927	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

III. DÖNEM I. YASAMA YILI (1-11-1927/24-5-1928)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.2	2-11-1927	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.3	3-11-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.4	5-11-1927	1	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	6
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.5	7-11-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.6	14-11-1927	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.7	17-11-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.8	21-11-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.9	21-11-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.10	24-11-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.11	28-11-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.12	1-12-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.13	3-12-1927	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.14	5-12-1927	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.15	8-12-1927	-	-	-	-	-	-	5	-	-	1	-	6
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.16	10-12-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.17	12-12-1927	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	4
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.18	15-12-1927	5	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	7
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.19	17-12-1927	-	-	-	-	-	-	1	-	-	5	-	6
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.20	19-12-1927	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.21	22-12-1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.22	24-12-1927	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	4
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.23	27-12-1927	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.24	29-12-1927	28	2	-	-	-	-	12	2	-	6	-	49
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.25	31-12-1927	11	1	-	-	-	-	15	2	-	1	-	32
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.26	2-1-1928	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.27	5-1-1928	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.28	7-1-1928	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.29	9-1-1928	1	-	-	-	-	-	4	-	-	4	-	9
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.30	12-1-1928	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.31	14-1-1928	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.32	16-1-1928	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.33	19-1-1928	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.34	21-1-1928	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.35	23-1-1928	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.36	26-1-1928	43	-	-	-	-	-	1	4	1	13	-	62
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.37	28-1-1928	1	-	-	-	-	-	3	-	-	2	-	6
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.38	30-1-1928	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.39	2-2-1928	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	3
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.40	4-2-1928	2	1	-	-	-	-	33	1	-	6	-	43
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.41	6-2-1928	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	3
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.42	9-2-1928	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.43	11-2-1928	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.44	13-2-1928	-	-	-	-	-	-	7	1	-	1	-	9
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.45	16-2-1928	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.46	18-2-1928	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.47	25-2-1928	6	-	-	-	-	-	12	-	-	1	-	19
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.48	27-2-1928	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.49	1-3-1928	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.50	5-3-1928	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.51	8-3-1928	-	-	-	-	-	-	1	-	-	7	2	10
3.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.52	10-3-1928	6	-	-	-	-	-	13	-	-	18	-	37

III. DÖNEM II. YASAMA YILI (1-11-1928/3-6-1929)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFİA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1928	1	-	-	1	-	11	-	-	-	-	13
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.2	5-11-1928	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	9
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.3	8-11-1928	4	-	-	-	-	11	-	-	2	-	17
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.4	12-11-1928	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.5	17-11-1928	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.6	22-11-1928	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.7	24-11-1928	4	-	-	-	-	2	-	-	-	-	6
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.8	26-11-1928	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.9	29-11-1928	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	4
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.10	1-12-1928	6	-	-	1	-	1	-	-	-	-	8
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.11	3-12-1928	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.12	8-12-1928	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.13	10-12-1928	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.14	15-12-1928	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.15	17-12-1928	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.16	22-12-1928	11	-	-	-	-	10	-	-	2	-	23
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.17	24-12-1928	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	5
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.18	27-12-1928	4	-	-	-	-	2	-	-	1	-	7
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.19	29-12-1928	24	2	1	-	-	20	13	-	14	11	85
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.20	31-12-1928	19	-	-	-	-	30	-	-	1	-	50
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.21	5-1-1929	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.22	7-1-1929	-	-	-	-	-	9	-	-	1	-	10
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.23	10-1-1929	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	3
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.24	12-1-1929	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.25	14-1-1929	3	-	-	-	-	15	-	-	2	-	20
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.26	17-1-1929	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.27	19-1-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.28	21-1-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.29	24-1-1929	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.30	26-1-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.31	28-1-1929	12	-	-	3	-	2	-	-	3	-	20
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.32	2-2-1929	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.33	7-2-1929	10	-	-	-	-	3	-	-	1	-	14
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.34	11-2-1929	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.35	16-2-1929	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.36	18-2-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.37	23-2-1929	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-	4
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.38	25-2-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.39	2-3-1929	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.40	4-3-1929	41	-	-	1	-	9	-	-	2	-	53
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.41	18-3-1929	1	1	-	-	-	2	-	-	2	-	6
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.42	21-3-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.43	23-3-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.44	25-3-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.45	28-3-1929	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	3
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.46	30-3-1929	-	11	-	-	-	7	-	-	27	5	50
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.47	1-4-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.48	4-4-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.49	6-4-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-2.YAS.YIL.-BİR.50	8-4-1929	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1

III. DÖNEM III. YASAMA YILI (1-11-1929/2-10-1930)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFİA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1929	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.2	4-11-1929	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.3	9-11-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.4	11-11-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.5	14-11-1929	1	-	-	-	-	15	-	-	-	-	16
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.6	18-11-1929	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.7	23-11-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.8	28-11-1929	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.9	2-12-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.10	5-12-1929	7	-	-	-	-	-	-	-	1	2	10
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.11	7-12-1929	15	-	-	-	-	32	13	-	-	-	60
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.12	9-12-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.13	12-12-1929	13	-	-	-	-	-	-	-	1	-	14
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.14	14-12-1929	11	-	-	-	-	2	2	-	-	-	15
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.15	16-12-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.16	21-12-1929	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	7
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.17	23-12-1929	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.18	26-12-1929	-	-	-	-	-	-	17	-	-	-	17
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.19	30-12-1929	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.20	4-1-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.21	6-1-1930	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.22	11-1-1930	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.23	18-1-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.24	20-1-1930	4	-	-	-	-	6	-	-	4	-	14
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.25	23-1-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	11
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.26	25-1-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.27	27-1-1930	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.28	1-2-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.29	6-2-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.30	8-2-1930	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.31	13-2-1930	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.32	15-2-1930	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.33	20-2-1930	11	-	-	-	-	16	-	-	4	-	31
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.34	10-3-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.35	13-3-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.36	15-3-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.37	20-3-1930	46	-	4	44	-	7	1	-	5	-	107
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.38	22-3-1930	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	3
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.39	24-3-1930	11	-	-	2	-	-	-	-	-	-	13
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.40	27-3-1930	7	-	-	-	-	12	2	-	-	-	21
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.41	29-3-1930	-	-	-	-	-	2	-	-	5	-	8
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.42	31-3-1930	6	-	1	5	-	3	3	-	1	-	13
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.43	3-4-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.44	7-4-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.45	10-4-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.46	12-4-1930	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	3
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.47	14-4-1930	2	-	-	-	-	6	-	-	4	-	12
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.48	17-4-1930	35	-	-	3	-	14	1	-	5	-	58
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.49	19-4-1930	2	-	-	5	-	6	-	-	-	-	2
3.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.50	21-4-1930	50	-	-	5	-	6	2	-	5	-	68

3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.51	24-4-1930	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	34
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.52	26-4-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.53	28-4-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.54	1-5-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.55	3-5-1930	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	65
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.56	5-5-1930	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	22
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.57	14-5-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.58	15-5-1930	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	36	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	51
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.59	17-5-1930	73	8	-	-	-	-	-	-	-	-	23	13	-	-	-	-	-	19	1	-	-	139
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.60	18-5-1930	3	1	-	-	-	-	-	-	-	5	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	12
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.61	19-5-1930	10	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	21
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.62	22-5-1930	45	3	-	-	-	-	-	-	-	20	4	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	86
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.63	24-5-1930	11	-	-	-	-	-	-	-	-	15	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	29
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.64	26-5-1930	18	1	-	-	-	-	-	-	-	17	63	-	-	-	-	-	-	63	-	-	-	109
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.65	29-5-1930	31	4	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	53
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.66	31-5-1930	5	-	-	-	-	-	-	-	-	46	2	-	-	-	-	-	-	32	-	-	-	99
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.67	2-6-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	4
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.68	3-6-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4	-	-	-	5
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.69	4-6-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.70	5-6-1930	38	-	-	-	-	-	-	-	-	37	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	76
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.71	7-6-1930	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.72	8-6-1930	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	6
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.73	9-6-1930	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	4
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.74	10-6-1930	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	12	-	-	-	26
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.75	11-6-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.76	12-6-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	4
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.77	14-6-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.78	15-6-1930	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	7
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.79	16-6-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.80	17-6-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.81	22-9-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.82	25-9-1930	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.83	27-9-1930	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
3.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.84	2-10-1930	8	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12

III. DÖNEM IV. YASAMA YILI (1-11-1930/26-3-1931)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MUTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.2	3-11-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.3	6-11-1930	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.4	13-11-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.5	15-11-1930	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.6	17-11-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.7	22-11-1930	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.8	27-11-1930	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.9	1-12-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.10	4-12-1930	7	-	-	-	11	-	-	2	-	7	-	27
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.11	8-12-1930	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	3
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.12	11-12-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.13	15-12-1930	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.14	20-12-1930	8	-	-	-	11	-	1	-	-	3	-	23
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.15	25-12-1930	19	-	-	-	-	-	15	-	-	4	-	38
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.16	29-12-1930	15	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	21
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.17	1-1-1931	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.18	3-1-1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.19	8-1-1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.20	10-1-1931	2	-	-	-	-	-	5	-	-	2	-	9
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.21	15-1-1931	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.22	19-1-1931	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	4
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.23	24-1-1931	-	13	8	-	1	-	14	-	-	15	10	61
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.24	26-1-1931	7	-	1	-	-	-	3	-	-	2	-	12
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.25	2-2-1931	7	3	-	1	4	-	10	-	-	2	-	27
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.26	5-2-1931	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	6
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.27	9-2-1931	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.28	12-2-1931	1	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	8
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.29	23-2-1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.30	26-2-1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.31	2-3-1931	2	-	-	-	1	-	1	-	-	7	-	11
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.32	5-3-1931	5	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	8
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.33	9-3-1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.34	12-3-1931	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.35	16-3-1931	5	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	11
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.36	19-3-1931	-	-	-	-	13	-	-	-	-	1	-	14
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.37	21-3-1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.38	23-3-1931	1	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	4
3.DON.-4.YAS.YIL.-BİR.39	26-3-1931	20	-	-	-	1	-	38	2	-	7	-	68

IV. DÖNEM - OLANAN ÜSTÜ YASAMA YILI (4-5-1931/25-7-1931)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFİA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.1	4-5-1931	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.2	9-5-1931	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	6
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.3	14-5-1931	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.4	18-5-1931	6	1	-	-	-	-	8	1	-	1	-	17
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.5	23-5-1931	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.6	28-5-1931	11	1	-	-	-	-	21	-	-	17	-	51
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.7	30-5-1931	1	-	-	-	-	-	25	-	-	2	-	28
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.8	1-6-1931	15	-	-	-	3	-	32	-	-	20	-	70
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.9	4-6-1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.10	6-6-1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.11	8-6-1931	17	10	-	-	-	-	4	-	-	7	-	48
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.12	11-6-1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.13	13-6-1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.14	15-6-1931	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.15	20-6-1931	14	-	-	-	1	-	11	-	-	-	-	26
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.16	22-6-1931	71	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	75
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.17	25-6-1931	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.18	27-6-1931	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.19	29-6-1931	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	6
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.20	2-7-1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.21	4-7-1931	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.22	5-7-1931	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	3
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.23	6-7-1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.24	7-7-1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.25	9-7-1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.26	11-7-1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.27	14-7-1931	57	8	-	-	2	-	22	10	-	15	1	115
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.28	15-7-1931	5	-	-	-	12	-	4	-	-	-	-	21
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.29	16-7-1931	4	-	-	-	4	-	5	-	-	3	-	16
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.30	18-7-1931	8	-	-	-	-	-	5	1	-	1	-	15
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.31	19-7-1931	15	-	-	-	8	-	18	-	-	4	1	46
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.32	20-7-1931	3	-	-	1	-	-	6	-	-	8	-	18
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.33	21-7-1931	5	1	-	-	-	-	9	-	-	4	-	19
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.34	22-7-1931	40	-	-	2	-	-	42	-	-	62	-	146
4.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.35	25-7-1931	25	-	-	-	1	-	58	2	-	3	-	89

IV. DÖNEM -I.YASAMA YILI (1-11-1931/9-7-1932)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1931	1											1
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.2	7-11-1931	1						3					4
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.3	12-11-1931					1							1
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.4	16-11-1931	1											1
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.5	21-11-1931												
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.6	28-11-1931	27						1	1				31
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.7	29-11-1931	2						2					4
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.8	30-11-1931	1							2				4
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.9	3-12-1931	3											4
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.10	5-12-1931							1					1
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.11	7-12-1931							1					1
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.12	10-12-1931					1							1
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.13	14-12-1931							1					2
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.14	17-12-1931	16											2
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.15	21-12-1931	32						1			1		33
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.16	24-12-1931	7	6					9					22
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.17	26-12-1931												
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.18	28-12-1931	7						1					8
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.19	29-12-1931	1											1
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.20	31-12-1931												
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.21	4-1-1932	2											2
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.22	7-1-1932	2											2
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.23	18-2-1932												
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.24	20-2-1932												
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.25	25-2-1932					1							1
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.26	29-2-1932	2	6		1	3		3	1		16		32
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.27	5-3-1932							1					1
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.28	10-3-1932												
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.29	14-3-1932					1		1					2
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.30	17-3-1932							1					1
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.31	19-3-1932	7						11			2	1	21
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.32	24-3-1932							2			1		3
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.33	28-3-1932					1							1
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.34	31-3-1932	2				28							30
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.35	1-4-1932					1		1					2
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.36	7-4-1932										1		1
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.37	9-4-1932	3							2		3		8
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.38	11-4-1932							1			2		3
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.39	21-4-1932										1		1
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.40	25-4-1932							2					2
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.41	28-4-1932	1						1					2
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.42	2-5-1932	7						1					8
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.43	5-5-1932	3				2		11		2			18
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.44	7-5-1932							9					9
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.45	9-5-1932												
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.46	12-5-1932	17	4			2		6			6		35
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.47	14-5-1932	4						6			1		11
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.48	16-5-1932	9	1								33		46
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.49	19-5-1932	7	2			2		4	2		8		29
4.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.50	21-5-1932	2						22					24

4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 51	23-5-1932	32	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	18	6	-	-	16	-	-	73
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 52	26-5-1932	11	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	7	-	-	-	10	-	-	31
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 53	28-5-1932	23	1	3	1	1	16	13	1	1	1	13	1	1	2	37	2	97	-	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 54	29-5-1932	4	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	9	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 55	30-5-1932	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	5	-	-	-	17	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 56	31-5-1932	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	6	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 57	1-6-1932	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 58	2-6-1932	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 59	4-6-1932	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 60	6-6-1932	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 61	9-6-1932	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 62	11-6-1932	29	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	31	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 63	13-6-1932	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 64	16-6-1932	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	-	-	18	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 65	18-6-1932	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	4	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 66	20-6-1932	49	8	1	-	-	-	27	1	1	7	27	1	7	1	1	-	-	94	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 67	21-6-1932	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	5	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 68	22-6-1932	12	-	-	-	-	-	-	9	-	-	5	5	-	-	-	-	1	27	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 69	23-6-1932	12	-	-	-	-	-	-	5	-	-	19	19	1	-	10	-	-	47	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 70	25-6-1932	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	27	-	-	10	-	-	62	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 71	26-6-1932	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	7	1	-	-	-	-	14	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 72	27-6-1932	26	-	-	-	-	-	-	2	-	-	13	13	3	-	-	-	-	44	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 73	28-6-1932	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	6	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 74	29-6-1932	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 75	30-6-1932	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9	-	-	-	-	-	9	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 76	2-7-1932	7	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	3	-	-	-	-	-	11	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 77	3-7-1932	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	3	-	-	8	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 78	4-7-1932	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	14	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 79	6-7-1932	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 80	7-7-1932	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	
4.DON.-1.YAS.YIL.-BIR 81	9-7-1932	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	8	

IV. DÖNEM - II.YASAMA YILI (1-11-1932/26-10-1933)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MUTEAHHİT	MUTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1932	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.2	7-11-1932	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.3	10-11-1932	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.4	12-11-1932	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.5	17-11-1932	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.6	19-11-1932	9	1	-	1	-	-	1	-	-	4	-	16
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.7	21-11-1932	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	5
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.8	24-11-1932	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	-	14
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.9	26-11-1932	11	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	15
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.10	1-12-1932	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.11	5-12-1932	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.12	8-12-1932	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.13	15-12-1932	-	-	-	-	-	-	-	5	-	7	-	12
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.14	17-12-1932	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.15	22-12-1932	21	-	-	-	2	-	3	-	-	2	-	28
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.16	24-12-1932	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.17	29-12-1932	19	-	-	-	6	-	25	10	-	14	-	74
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.18	31-12-1932	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	3
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.19	2-1-1933	12	-	-	-	-	-	13	1	-	1	-	27
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.20	5-1-1933	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.21	7-1-1933	10	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	12
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.22	9-1-1933	1	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	12
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.23	12-1-1933	24	-	-	-	4	-	8	2	-	2	-	36
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.24	14-1-1933	57	2	-	-	-	-	24	-	-	1	-	84
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.25	1-3-1933	1	-	-	-	4	-	2	-	-	4	-	11
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.26	4-3-1933	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.27	6-3-1933	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.28	11-3-1933	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.29	13-3-1933	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.30	16-3-1933	2	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	4
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.31	20-3-1933	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.32	25-3-1933	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.33	27-3-1933	1	-	-	-	2	-	4	-	-	2	-	6
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.34	29-3-1933	33	-	-	-	11	-	12	-	-	21	-	36
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.35	1-4-1933	36	-	-	-	5	-	20	-	-	21	-	75
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.36	13-4-1933	1	-	-	-	-	-	46	1	-	1	-	89
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.37	15-4-1933	-	-	-	-	2	-	10	-	-	-	-	11
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.38	17-4-1933	9	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	7
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.39	20-4-1933	12	1	-	-	20	-	13	-	-	-	-	42
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.40	22-4-1933	81	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	17
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.41	24-4-1933	-	-	-	-	-	-	38	4	-	16	-	141
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.42	27-4-1933	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.43	29-4-1933	50	3	1	-	22	-	2	-	-	-	-	2
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.44	1-5-1933	2	-	-	-	1	-	12	1	-	46	2	137
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.45	4-5-1933	13	-	-	-	3	-	4	-	-	1	-	4
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.46	6-5-1933	4	-	-	-	-	-	4	1	-	3	-	24
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.47	8-5-1933	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.48	11-5-1933	8	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.49	13-5-1933	19	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	10
4.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.50	15-5-1933	62	8	-	-	5	-	26	8	-	16	1	126

4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.51	16-5-1933	1	1	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	1	-	-	14
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.52	17-5-1933	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.53	18-5-1933	9	-	-	-	-	-	-	-	25	-	-	-	27	-	-	61
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.54	20-5-1933	36	-	-	-	-	-	-	-	39	-	-	-	10	-	-	86
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.55	21-5-1933	11	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	3	-	-	20
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.56	22-5-1933	3	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	17	-	-	31
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.57	23-5-1933	24	2	4	-	-	-	-	-	47	-	-	-	11	-	-	90
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.58	24-5-1933	8	1	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	5	-	-	29
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.59	25-5-1933	8	11	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	13	-	-	37
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.60	27-5-1933	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.61	28-5-1933	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.62	29-5-1933	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	5
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.63	30-5-1933	15	-	-	-	-	-	-	-	28	-	-	-	1	-	-	46
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.64	31-5-1933	4	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	3	-	-	14
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.65	3-6-1933	31	2	-	-	-	-	-	-	35	-	-	-	9	-	-	90
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.66	5-6-1933	7	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	1	-	-	17
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.67	8-6-1933	26	-	-	-	-	-	-	-	14	-	-	-	2	-	-	79
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.68	10-6-1933	64	3	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	10	-	-	210
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.69	11-6-1933	20	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	2	-	-	37
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.70	12-6-1933	42	3	-	-	-	-	-	-	26	-	-	-	5	-	-	88
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.71	1-10-1933	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.72	7-10-1933	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.73	12-10-1933	6	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	8
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.74	16-10-1933	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.75	19-10-1933	11	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	17
4.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.76	26-10-1933	1	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	5	-	-	11

IV. DÖNEM- III.YASAMA YILI (1-11-1933/27-10-1934)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.1	1-11-1933	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.2	9-11-1933	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.3	18-11-1933	1	2	-	-	-	-	14	10	-	1	-	28
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.4	20-11-1933	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.5	23-11-1933	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.6	27-11-1933	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	4
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.7	30-11-1933	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.8	2-12-1933	-	-	-	-	-	-	4	-	-	1	-	5
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.9	4-12-1933	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.10	7-12-1933	3	6	-	-	4	-	5	-	-	24	-	42
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.11	9-12-1933	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.12	11-12-1933	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.13	14-12-1933	3	-	-	-	21	-	-	-	-	-	-	24
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.14	16-12-1933	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	2
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.15	18-12-1933	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.16	21-12-1933	3	-	-	-	4	-	2	-	-	-	-	9
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.17	23-12-1933	42	-	-	-	1	-	30	2	-	-	-	75
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.18	25-12-1933	1	-	-	-	-	-	20	-	-	15	-	36
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.19	27-12-1933	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	3
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.20	28-12-1933	15	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	27
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.21	1-3-1934	3	-	-	-	2	-	2	-	-	1	-	8
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.22	3-3-1934	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.23	5-3-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.24	6-3-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.25	8-3-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.26	12-3-1934	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.27	15-3-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.28	17-3-1934	14	13	-	-	-	-	5	28	-	13	1	74
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.29	19-3-1934	1	2	-	-	1	-	1	5	-	8	2	20
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.30	20-3-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.31	21-3-1934	-	-	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.32	22-3-1934	5	-	-	-	2	-	15	1	-	-	-	12
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.33	31-3-1934	14	-	-	-	3	-	2	-	-	-	-	23
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.34	2-4-1934	2	-	-	-	-	-	11	-	-	1	-	19
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.35	5-4-1934	4	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	14
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.36	7-4-1934	7	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	13
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.37	9-4-1934	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	15
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.38	12-4-1934	13	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	2
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.39	14-4-1934	4	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	20
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.40	16-4-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.41	19-4-1934	1	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	5
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.42	21-4-1934	8	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	21
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.43	26-4-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.44	28-4-1934	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.45	30-4-1934	24	-	-	-	-	-	17	2	-	3	-	45
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.46	3-5-1934	5	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.47	5-5-1934	5	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	8
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.48	7-5-1934	1	3	-	-	3	-	98	12	-	6	-	123
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.49	10-5-1934	-	-	-	-	-	-	5	1	-	1	-	7
4.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.50	12-5-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.51	14-5-1934	77	2	-	-	-	-	-	4	-	15	43	-	1	-	142
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.52	17-5-1934	33	1	-	-	-	-	-	1	-	4	6	-	3	-	48
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.53	19-5-1934	18	3	-	3	-	-	-	10	-	14	18	-	12	-	78
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.54	21-5-1934	9	7	-	4	-	-	-	6	-	16	3	-	36	-	81
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.55	23-5-1934	1	-	-	-	-	-	-	1	-	12	-	-	1	-	15
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.56	24-5-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.57	26-5-1934	137	12	-	6	-	-	-	19	-	224	1	-	88	3	490
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.58	27-5-1934	89	10	-	-	-	-	-	32	-	52	7	-	50	-	240
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.59	28-5-1934	34	-	-	-	-	-	-	7	-	39	8	-	2	-	90
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.60	29-5-1934	35	-	-	-	-	-	-	-	-	19	1	-	11	-	66
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.61	30-5-1934	3	3	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	3	-	14
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.62	31-5-1934	23	4	-	1	-	-	-	12	-	37	1	-	14	2	94
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.63	2-6-1934	20	6	-	-	-	-	-	4	-	4	18	-	5	-	57
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.64	4-6-1934	-	-	-	-	-	-	-	2	-	4	-	-	4	-	4
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.65	7-6-1934	8	-	-	-	-	-	-	11	-	12	-	-	-	-	31
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.66	9-6-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.67	11-6-1934	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	4
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.68	14-6-1934	27	-	-	-	-	-	-	7	-	15	-	-	-	-	49
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.69	16-6-1934	9	-	-	-	-	-	-	1	-	7	-	-	-	-	17
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.70	18-6-1934	28	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	17	3	57
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.71	21-6-1934	6	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	1	-	13
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.72	23-6-1934	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	5	-	7
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.73	25-6-1934	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	9
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.74	28-6-1934	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.75	30-6-1934	24	-	-	-	-	-	-	-	-	21	-	-	-	-	45
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.76	2-7-1934	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	4
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.77	4-7-1934	11	-	-	-	-	-	-	6	-	10	-	-	-	-	27
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.78	5-7-1934	2	-	-	-	-	-	-	1	-	15	-	-	-	-	18
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.79	24-10-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.80	25-10-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÓN.-3.YAS.YIL.-BIR.81	27-10-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

IV. DÖNEM - IV. YASAMA YILI (1-11-1934/23-12-1934)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFİA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1934	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.2	8-11-1934	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.3	12-11-1934	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.4	15-11-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.5	17-11-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.6	22-11-1934	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.7	24-11-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.8	26-11-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.9	29-11-1934	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.10	1-12-1934	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.11	3-12-1934	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.12	5-12-1934	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.13	6-12-1934	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	13
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.14	8-12-1934	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.15	10-12-1934	18	-	-	-	-	-	8	-	-	1	-	27
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.16	13-12-1934	18	-	-	-	9	-	22	-	-	5	-	54
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.17	15-12-1934	9	-	-	2	2	-	22	-	-	-	-	33
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.18	17-12-1934	3	-	-	1	1	-	2	-	-	-	-	6
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.19	20-12-1934	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.20	22-12-1934	26	-	-	-	11	-	26	-	-	-	-	63
4.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.21	23-12-1934	24	-	-	-	-	-	45	-	-	-	-	69

V. DÖNEM - OLAĞAN ÜSTÜ YASAMA YILI (1-3-1935/25-10-1935)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFİA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.1	1-3-1935	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.2	7-3-1935	1	-	-	-	1	-	3	-	-	2	-	7
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.3	11-3-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.4	13-3-1935	-	-	-	-	-	-	30	-	-	-	-	30
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.5	21-3-1935	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	4
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.6	25-3-1935	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.7	28-3-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.8	30-3-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.9	1-4-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.10	4-4-1935	15	1	-	-	3	-	7	-	-	4	-	30
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.11	6-4-1935	5	5	-	-	27	1	15	-	-	17	-	70
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.12	8-4-1935	3	-	2	-	1	-	17	-	-	29	2	54
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.13	11-4-1935	8	-	-	-	-	1	23	-	-	3	-	35
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.14	13-4-1935	7	-	-	-	-	-	13	1	-	2	-	23
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.15	15-4-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.16	18-4-1935	7	-	-	-	-	-	6	-	-	2	-	15
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.17	20-4-1935	1	-	-	-	-	-	7	-	-	23	-	31
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.18	22-4-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.19	25-4-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.20	27-4-1935	5	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	7
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.21	29-4-1935	2	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	11
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.22	2-5-1935	-	-	-	-	-	-	7	-	-	1	-	8
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.23	4-5-1935	16	6	-	-	7	-	64	-	-	23	-	116
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.24	6-5-1935	29	-	-	-	-	-	12	1	-	3	-	45
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.25	KY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.26	20-5-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	14
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.27	22-5-1935	93	14	-	1	7	2	35	4	-	32	1	189
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.28	23-5-1935	12	-	-	-	8	1	5	1	1	29	-	29
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.29	25-5-1935	21	9	-	13	2	2	17	-	-	6	2	72
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.30	26-5-1935	3	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	7
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.31	27-5-1935	7	-	-	-	14	-	7	-	-	-	-	28
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.32	30-5-1935	28	6	-	-	7	4	37	-	-	12	-	94
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.33	3-6-1935	4	-	-	10	12	-	5	1	-	10	-	42
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.34	5-6-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.35	7-6-1935	-	4	-	-	31	-	6	-	-	5	-	46
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.36	KY	-	-	-	-	-	2	35	-	-	2	-	39
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.37	12-6-1935	1	-	-	-	-	1	18	-	-	-	-	20
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.38	14-6-1935	89	37	-	3	27	-	209	-	-	83	6	454
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.39	1-10-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.40	4-10-1935	3	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	10
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.41	7-10-1935	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.42	9-10-1935	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.43	11-10-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.44	14-10-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.45	16-10-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.46	18-10-1935	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.47	21-10-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.48	23-10-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-OU YAS.YIL.-BİR.49	25-10-1935	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2

V. DÖNEM - I.YASAMA YILI (1-11-1935/31-7-1936)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.2	6-11-1935	1	-	-	-	-	6	-	-	-	-	7
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.3	8-11-1935	1	-	4	2	-	38	-	-	-	-	45
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.4	11-11-1935	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.5	13-11-1935	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.6	15-11-1935	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	9
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.7	18-11-1935	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	4
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.8	20-11-1935	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.9	27-11-1935	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.10	29-11-1935	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.11	2-12-1935	-	-	-	-	-	17	-	-	-	-	17
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.12	4-12-1935	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.13	6-12-1935	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.14	9-12-1935	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.15	11-12-1935	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.16	13-12-1935	-	-	-	-	-	65	-	-	-	-	65
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.17	16-12-1935	4	-	-	2	-	5	-	-	-	-	11
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.18	18-12-1935	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.19	20-12-1935	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.20	23-12-1935	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.21	25-12-1935	5	-	-	1	-	21	-	-	-	-	27
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.22	3-1-1936	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.23	6-1-1936	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.24	8-1-1936	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.25	KY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.26	KY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.27	KY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.28	KY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.29	KY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.30	KY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.31	KY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.32	KY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.33	KY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.34	KY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.35	KY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.36	KY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.37	KY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.38	11-3-1936	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.39	16-3-1936	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.40	18-3-1936	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.41	20-3-1936	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.42	23-3-1936	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.43	25-3-1936	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.44	27-3-1936	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.45	30-3-1936	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.46	1-4-1936	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	4
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.47	3-4-1936	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.48	6-4-1936	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.49	8-4-1936	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.50	10-4-1936	-	-	-	23	-	3	-	-	-	-	26
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.51	13-4-1936	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
5.DON-1.YAS.YIL.-BİR.52	15-4-1936	1	-	5	1	-	-	-	-	-	-	7

V. DÖNEM - II.YASAMA YILI (1-11-1936/18-9-1937)

OTURUM ADI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFİA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	2
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.3	-	3	4	-	3	-	17	-	-	-	-	27
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.6	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.7	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.8	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	13
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.9	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	4
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.10	-	-	1	-	-	-	16	-	-	-	-	24
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.11	-	5	3	-	-	-	8	-	-	-	-	9
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.12	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.13	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	6
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.14	-	2	4	-	-	-	2	-	-	-	-	8
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.15	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	4
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.16	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.17	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	8
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.18	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.24	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	9
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.26	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	15
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.27	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.28	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	13
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.29	-	-	-	-	19	-	17	-	-	-	-	36
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.30	-	-	-	-	7	-	3	-	-	-	-	10
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.31	-	-	-	-	6	-	4	-	-	-	-	10
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.32	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.33	-	-	-	-	-	-	22	-	-	-	-	22
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.34	-	-	-	-	6	-	8	-	-	-	-	14
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.35	-	4	-	-	1	-	26	-	-	-	-	31
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.36	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.37	-	-	-	-	5	-	20	-	-	-	-	25
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.38	-	-	-	-	3	-	7	-	-	-	-	10
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.40	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.41	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.42	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.43	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.44	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.45	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.46	-	-	-	-	19	-	-	-	-	-	-	19
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.47	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.48	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.49	-	-	-	-	-	-	27	-	-	-	-	27
5.DON-2.YAS.YIL-BİR.50	-	-	-	-	-	-	20	-	-	-	-	20

5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.51	26-4-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	14
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.52	28-4-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36	-	-	-	-	36
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.53	30-4-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	7
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.54	3-5-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.55	5-5-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	-	18
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.56	7-5-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.57	10-5-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	20	-	-	-	-	22
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.58	12-5-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	5
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.59	14-5-1937	-	-	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	7
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.60	17-5-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.61	20-5-1937	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.62	21-5-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.63	24-5-1937	-	-	-	-	-	-	13	2	7	-	-	-	-	-	34	-	-	-	-	56
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.64	25-5-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	11
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.65	26-5-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-	29	-	-	-	-	34
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.66	27-5-1937	-	-	-	-	-	-	2	-	15	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	40
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.67	28-5-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	7
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.68	29-5-1937	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	7
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.69	31-5-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	114	-	-	-	-	-	40	-	-	-	-	154
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.70	2-6-1937	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	86	-	-	-	-	88
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.71	4-6-1937	-	-	-	-	-	-	7	19	9	-	-	-	-	-	19	-	-	-	-	54
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.72	7-6-1937	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	17	-	-	-	-	21
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.73	9-6-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	11
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.74	11-6-1937	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	23	-	-	-	-	24
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.75	12-6-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.76	14-6-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	16
5.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.77	18-9-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

V. DÖNEM - III.YASAMA YILI (1-11-1937/29-6-1938)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.1	1-11-1937	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	3
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.2	5-11-1937	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.3	8-11-1937	-	1	-	1	2	-	5	-	-	-	-	9
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.4	10-11-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.5	15-11-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.6	17-11-1937	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.7	19-11-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.8	22-11-1937	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.9	24-11-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.10	26-11-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.11	29-11-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.12	1-12-1937	3	-	-	-	-	-	3	-	-	24	5	35
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.13	8-12-1937	-	-	-	-	-	-	17	-	-	-	1	18
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.14	10-12-1937	53	-	-	-	26	-	3	-	-	1	-	83
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.15	13-12-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.16	15-12-1937	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.17	17-12-1937	15	-	-	-	3	-	2	-	-	-	-	20
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.18	20-12-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	10
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.19	22-12-1937	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.20	24-12-1937	8	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	10
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.21	27-12-1937	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.22	29-12-1937	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	4
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.23	3-1-1938	20	-	-	-	1	-	9	-	-	2	-	32
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.24	5-1-1938	-	-	-	-	-	-	14	-	-	2	-	16
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.25	7-1-1938	4	-	-	-	-	-	4	-	-	19	-	27
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.26	10-1-1938	-	-	-	-	1	-	1	2	-	1	-	5
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.27	12-1-1938	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.28	14-1-1938	31	-	-	-	3	-	35	-	-	10	-	79
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.29	17-1-1938	6	4	-	2	19	-	60	-	-	2	-	93
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.30	2-3-1938	4	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	9
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.31	4-3-1938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.32	7-3-1938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.33	9-3-1938	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.34	11-3-1938	-	-	-	-	-	-	28	-	-	-	-	28
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.35	14-3-1938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.36	16-3-1938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.37	18-3-1938	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.38	KY	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.39	23-3-1938	-	-	-	-	-	1	16	-	-	2	-	19
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.40	25-3-1938	5	-	-	-	-	3	6	-	-	-	-	14
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.41	28-3-1938	1	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	6
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.42	30-3-1938	20	-	-	2	-	-	20	-	-	13	-	53
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.43	1-4-1938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.44	4-4-1938	6	-	-	-	1	-	37	-	-	22	-	66
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.45	6-4-1938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.46	8-4-1938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.47	11-4-1938	-	-	-	-	2	-	5	-	-	-	-	7
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.48	13-4-1938	2	-	-	-	8	-	1	-	-	-	-	11
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.49	15-4-1938	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	2
5.DÖN.-3.YAS.YIL-BİR.50	18-4-1938	6	-	-	-	1	-	13	-	-	1	-	21

5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.51	20-4-1938	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	3	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.52	25-4-1938	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.53	27-4-1938	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	11	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.54	29-4-1938	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.55	2-5-1938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.56	4-5-1938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.57	6-5-1938	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.58	9-5-1938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.59	11-5-1938	23	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	29	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.60	13-5-1938	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.61	16-5-1938	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	9	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.62	18-5-1938	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.63	20-5-1938	47	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33	2	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.64	23-5-1938	131	19	4	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	43	90	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.65	24-5-1938	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	272	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.66	25-5-1938	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.67	26-5-1938	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	40	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.68	27-5-1938	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	42	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.69	30-5-1938	32	8	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	6	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.70	1-6-1938	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	97	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.71	3-6-1938	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	39	20	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.72	6-6-1938	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	50	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.73	8-6-1938	5	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	13	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.74	10-6-1938	11	90	47	3	4	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36	20	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.75	13-6-1938	9	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	75	8	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.76	15-6-1938	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	8	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.77	17-6-1938	30	21	7	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	29	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.78	20-6-1938	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	3	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.79	22-6-1938	20	8	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	172	43	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.80	24-6-1938	95	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	59	90	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.81	27-6-1938	10	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	34	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.82	28-6-1938	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	211	
5.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.83	29-6-1938	21	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	57	163	
																										21	21
																										1	14
																										9	89

V. DÖNEM - IV. YASAMA YILI (1-11-1938/27-1-1939)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1938	5	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	8
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.2	7-11-1938	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.3	11-11-1938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.4	14-11-1938	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.5	16-11-1938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.6	28-11-1938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	9	11
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.7	2-12-1938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.8	5-12-1938	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.9	7-12-1938	5	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	14
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.10	12-12-1938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.11	14-12-1938	1	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	12
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.12	16-12-1938	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.13	19-12-1938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.14	21-12-1938	2	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	5
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.15	23-12-1938	6	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	10
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.16	2-1-1939	25	-	-	-	-	-	30	-	-	-	-	55
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.17	4-1-1939	4	-	-	-	3	-	4	-	-	3	-	14
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.18	6-1-1939	2	-	-	-	1	-	1	-	-	6	-	10
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.19	9-1-1939	14	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	23
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.20	11-1-1939	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.21	13-1-1939	4	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	10
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.22	16-1-1939	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.23	18-1-1939	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.24	20-1-1939	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	3
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.25	23-1-1939	3	-	-	-	6	-	-	-	-	5	-	14
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.26	25-1-1939	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.27	26-1-1939	14	-	-	-	3	-	22	-	-	11	-	50
5.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.28	27-1-1939	3	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	6

VI. DÖNEM - OLANAN ÜSTÜ YASAMA YILI (3-4-1939/23-10-1939)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.1	3-4-1939	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.2	10-4-1939	2	-	-	-	5	-	6	-	-	-	-	13
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.3	14-4-1939	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.4	17-4-1939	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.5	21-4-1939	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.6	26-4-1939	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.7	3-5-1939	3	-	-	-	5	-	1	-	-	2	-	11
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.8	5-5-1939	10	3	-	5	6	-	3	-	-	7	-	34
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.9	8-5-1939	7	-	-	-	-	-	8	-	-	1	-	16
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.10	10-5-1939	29	2	-	-	-	-	1	-	-	2	-	34
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.11	12-5-1939	32	2	-	-	1	-	10	-	-	18	1	64
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.12	15-5-1939	2	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	7
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.13	17-5-1939	13	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	16
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.14	22-5-1939	132	32	-	4	7	-	68	-	-	75	1	319
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.15	23-5-1939	10	-	-	-	2	-	4	-	-	-	-	16
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.16	24-5-1939	9	-	-	-	1	-	4	-	-	1	-	15
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.17	25-5-1939	1	8	-	1	13	-	1	-	-	4	-	28
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.18	26-5-1939	112	44	-	4	71	1	223	-	-	133	3	591
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.19	27-5-1939	5	-	-	-	1	-	19	-	-	3	-	28
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.20	29-5-1939	10	-	-	-	-	-	11	-	-	16	-	37
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.21	30-5-1939	47	2	-	-	2	-	18	-	-	22	-	91
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.22	5-6-1939	14	-	-	-	2	-	46	-	-	3	-	65
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.23	7-5-1939	14	-	-	-	-	-	46	-	-	-	-	66
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.24	9-6-1939	7	3	-	-	8	-	26	-	-	3	-	47
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.25	12-6-1939	9	32	1	-	5	-	24	-	-	133	4	208
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.26	14-6-1939	1	-	-	-	18	-	9	-	-	-	-	28
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.27	16-6-1939	-	4	-	-	1	-	10	-	-	11	-	26
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.28	19-6-1939	-	-	-	-	-	-	7	-	-	19	3	29
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.29	21-6-1939	4	-	-	-	-	-	1	-	-	6	-	11
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.30	23-6-1939	27	4	-	-	-	-	8	-	-	13	1	53
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.31	26-6-1939	43	1	-	-	1	-	3	-	-	1	-	49
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.32	28-6-1939	25	-	-	-	1	-	11	-	-	2	-	39
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.33	30-6-1939	5	3	-	-	6	-	39	-	-	9	-	62
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.34	3-7-1939	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.35	5-7-1939	25	-	-	-	7	-	41	-	-	1	-	74
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.36	6-7-1939	23	-	-	-	-	-	11	-	-	15	-	49
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.37	7-7-1939	74	10	-	-	36	-	27	-	-	20	1	168
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.38	8-7-1939	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	6
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.39	11-9-1939	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.40	18-9-1939	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.41	25-9-1939	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.42	2-10-1939	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.43	9-10-1939	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.44	16-10-1939	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
6.DÖN.-OÜ YAS.YIL.-BİR.45	23-10-1939	7	-	-	-	7	-	4	-	-	-	-	18

VI. DÖNEM - I. YASAMA YILI (1-11-1939/11-9-1940)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1939	-	-	-	-	-	-	4	-	-	3	-	7
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.2	6-11-1939	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.3	8-11-1939	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.4	20-11-1939	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.5	24-11-1939	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.6	27-11-1939	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	4
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.7	29-11-1939	-	-	-	-	-	-	13	-	-	2	-	23
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.8	1-12-1939	8	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	28
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.9	4-12-1939	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.10	6-12-1939	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	6
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.11	8-12-1939	1	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.12	11-12-1939	-	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-	30
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.13	13-12-1939	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.14	15-12-1939	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.15	20-12-1939	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.16	22-12-1939	14	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	19
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.17	25-12-1939	1	-	-	-	-	-	89	-	-	63	-	199
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.18	27-12-1939	14	32	-	1	-	-	2	-	-	2	-	8
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.19	29-12-1939	1	2	-	-	-	-	4	-	-	7	-	26
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.20	3-1-1940	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.21	5-1-1940	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.22	8-1-1940	3	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	10
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.23	10-1-1940	24	-	-	-	-	-	6	-	-	13	-	35
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.24	12-1-1940	29	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	3
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.25	15-1-1940	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.26	17-1-1940	3	-	-	-	1	-	6	-	-	-	-	10
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.27	18-1-1940	14	-	-	2	-	-	6	-	-	10	-	37
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.28	19-1-1940	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	3
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.29	20-3-1940	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.30	22-3-1940	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.31	25-3-1940	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.32	27-3-1940	3	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	6
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.33	29-3-1940	17	-	-	-	-	-	11	-	-	9	-	37
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.34	1-4-1940	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.35	3-4-1940	13	-	-	-	11	-	8	-	-	-	-	32
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.36	5-4-1940	1	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	14
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.37	8-4-1940	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.38	10-4-1940	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.39	12-4-1940	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.40	15-4-1940	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.41	17-4-1940	16	-	-	-	-	-	9	-	-	2	-	27
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.42	19-4-1940	14	-	-	-	-	-	3	-	-	6	-	23
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.43	24-4-1940	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.44	26-4-1940	10	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	12
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.45	29-4-1940	2	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	7
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.46	3-5-1940	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	3
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.47	6-5-1940	42	-	-	-	-	-	35	-	-	3	-	80
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.48	8-5-1940	30	6	-	-	-	-	15	-	-	54	2	107
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.49	10-5-1940	4	1	-	-	-	-	21	-	-	5	-	31
6.DÖN.-I.YAS.YIL.-BİR.50	13-5-1940	1	-	-	-	-	-	7	-	-	-	3	11

VI. DÖNEM II.YASAMA YILI (1-11-1940/22-9-1941)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1940	6	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	10
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.2	8-11-1940	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.3	11-11-1940	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.4	13-11-1940	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.5	15-11-1940	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.6	20-11-1940	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.7	22-11-1940	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.8	25-11-1940	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.9	27-11-1940	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.10	29-11-1940	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	6
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.11	2-12-1940	11	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	19
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.12	4-12-1940	13	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	14
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.13	6-12-1940	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.14	9-12-1940	5	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	7
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.15	11-12-1940	6	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	9
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.16	13-12-1940	21	-	-	-	1	-	48	-	-	1	-	71
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.17	16-12-1940	2	5	-	-	14	-	11	-	-	23	1	56
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.18	18-12-1940	2	-	-	-	1	-	11	-	-	1	-	15
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.19	20-12-1940	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.20	23-12-1940	2	2	-	-	6	-	2	-	-	6	1	19
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.21	25-12-1940	3	-	-	-	1	-	8	-	-	12	-	12
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.22	27-12-1940	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.23	30-12-1940	12	18	-	-	3	-	19	-	-	90	2	144
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.24	3-1-1941	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	2
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.25	6-1-1941	8	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	17
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.26	10-3-1941	41	-	-	-	2	-	8	-	-	4	6	61
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.27	12-3-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.28	14-3-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.29	19-3-1941	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.30	21-3-1941	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.31	24-3-1941	-	-	-	-	-	-	4	-	-	2	-	8
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.32	26-3-1941	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	11
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.33	28-3-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.34	31-3-1941	5	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	7
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.35	2-4-1941	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.36	4-4-1941	16	-	-	-	-	-	46	-	-	1	-	63
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.37	7-4-1941	-	-	-	-	1	-	7	-	-	4	-	12
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.38	9-4-1941	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.39	11-4-1941	12	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	18
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.40	14-4-1941	18	-	-	-	-	-	18	-	-	7	-	45
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.41	16-4-1941	1	-	-	-	-	-	13	3	-	-	-	17
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.42	18-4-1941	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.43	21-4-1941	2	-	-	-	1	-	74	1	-	7	-	85
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.44	25-4-1941	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.45	28-4-1941	20	12	-	-	6	-	5	-	-	3	-	48
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.46	30-4-1941	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.47	2-5-1941	-	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-	14
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.48	5-5-1941	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	3
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.49	7-5-1941	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
6.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.50	9-5-1941	1	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	4

6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.51	12-5-1941	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.52	14-5-1941	32	12	-	-	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	82
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.53	16-5-1941	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.54	21-5-1941	48	-	-	-	-	-	-	2	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	59
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.55	23-5-1941	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.56	26-5-1941	218	30	-	-	-	-	-	14	45	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	414
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.57	27-5-1941	9	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.58	28-5-1941	34	-	-	-	-	-	-	4	32	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	91
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.59	29-5-1941	18	-	-	-	-	-	-	1	64	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	99
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.60	30-5-1941	132	9	-	-	-	-	-	3	11	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	221
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.61	2-6-1941	7	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.62	4-6-1941	1	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.63	9-6-1941	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.64	13-6-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.65	16-6-1941	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.66	18-6-1941	2	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.67	20-6-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.68	23-6-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.69	25-6-1941	2	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.70	27-6-1941	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.71	30-6-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.72	2-7-1941	1	-	-	-	-	-	-	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.73	4-7-1941	29	-	-	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	45
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.74	4-8-1941	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.75	6-8-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.76	8-8-1941	44	1	-	-	-	-	-	3	93	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	148
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.77	11-8-1941	7	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.78	15-9-1941	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.79	17-9-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.80	19-9-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
6.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.81	22-9-1941	30	7	-	-	-	-	-	11	55	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	174

VI. DÖNEM - III. YASAMA YILI (1-11-1941/14-8-1942)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFİA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1941	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.2	7-11-1941	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.3	12-11-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.4	17-11-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.5	19-11-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.6	21-11-1941	5	-	-	-	1	-	9	-	-	-	-	22
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.7	24-11-1941	9	1	-	1	8	-	1	-	-	-	-	13
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.8	26-11-1941	4	-	-	-	1	-	3	5	-	-	-	13
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.9	28-11-1941	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.10	1-12-1941	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.11	3-12-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.12	5-12-1941	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.13	8-12-1941	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.14	10-12-1941	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.15	12-12-1941	6	-	-	-	-	-	15	-	-	3	-	24
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.16	15-12-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.17	17-12-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.18	19-12-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.19	22-12-1941	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.20	24-12-1941	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.21	26-12-1941	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.22	5-1-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.23	7-1-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.24	9-1-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.25	12-1-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.26	14-1-1942	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.27	16-1-1942	5	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	9
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.28	19-1-1942	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.29	21-1-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	5	16
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.30	23-1-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.31	26-1-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.32	28-1-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.33	30-1-1942	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.34	2-2-1942	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.35	16-3-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.36	18-3-1942	1	-	-	-	-	-	4	-	-	5	-	10
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.37	20-3-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.38	23-3-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.39	27-3-1942	11	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.40	30-3-1942	-	-	-	-	-	-	2	5	-	-	-	18
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.41	1-4-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.42	3-4-1942	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.43	6-4-1942	8	-	-	-	-	-	5	4	-	-	-	17
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.44	8-4-1942	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	8
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.45	10-4-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.46	13-4-1942	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.47	15-4-1942	19	-	-	-	-	-	61	-	-	-	-	80
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.48	17-4-1942	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.49	20-4-1942	9	-	-	-	1	-	11	-	-	21	-	42
6.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.50	24-4-1942	-	-	-	-	-	-	2	1	-	3	-	6

6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.51	27-4-1942	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	15
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.52	29-4-1942	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.53	4-5-1942	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.54	6-5-1942	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	20
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.55	8-5-1942	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	20
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.56	11-5-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	3
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.57	13-5-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.58	15-5-1942	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31	-	-	-	39
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.59	18-5-1942	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	9
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.60	20-5-1942	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.61	22-5-1942	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	13
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.62	25-5-1942	253	25	2	2	14	2	1	10	5	5	5	1	1	97	21	492	-	-	16	-	-	-	57
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.63	26-5-1942	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	12
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.64	27-5-1942	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	86
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.65	28-5-1942	46	5	-	1	10	-	-	-	2	2	2	-	-	22	-	86	-	-	54	-	-	-	107
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.66	29-5-1942	41	5	-	-	-	-	-	7	1	-	-	-	-	1	-	13	-	-	-	-	-	-	13
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.67	1-6-1942	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.68	3-6-1942	3	4	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	4
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.69	5-6-1942	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	31
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.70	8-6-1942	6	4	2	-	-	-	-	-	1	1	21	-	-	21	-	47	-	-	-	-	-	-	47
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.71	10-6-1942	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	62
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.72	12-6-1942	48	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	62
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.73	15-6-1942	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.74	17-6-1942	30	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	62
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.75	19-6-1942	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	10	-	2	-	20
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.76	3-8-1942	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	12
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.77	5-8-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.78	7-8-1942	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.79	10-8-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.80	12-8-1942	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	1	-	-	-	15
6.DON.-3.YAS.YIL.-BIR.81	14-8-1942	8	16	1	1	6	1	1	6	16	62	41	151	-	-	-	-	-	-	41	-	-	-	151

VI. DÖNEM IV. YASAMA YILI (1-11-1942/15-1-1943)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFİA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1942	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	2
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.2	9-11-1942	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.3	11-11-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.4	13-11-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.5	16-11-1942	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.6	18-11-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.7	20-11-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.8	23-11-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.9	25-11-1942	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.10	27-11-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.11	30-11-1942	13	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	15
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.12	2-12-1942	112	-	-	-	-	-	42	1	-	1	-	156
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.13	4-12-1942	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.14	7-12-1942	3	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	8
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.15	9-12-1942	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.16	11-12-1942	10	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	16
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.17	14-12-1942	6	-	-	-	-	-	56	-	-	10	-	72
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.18	16-12-1942	5	1	-	-	2	-	20	-	-	102	12	142
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.19	23-12-1942	19	-	-	-	-	-	5	-	-	28	1	53
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.20	25-12-1942	12	-	-	-	-	-	3	-	-	5	-	20
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.21	28-12-1942	7	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	12
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.22	30-12-1942	4	6	-	-	-	-	15	-	-	3	-	28
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.23	4-1-1943	7	-	-	-	-	-	5	-	-	8	-	20
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.24	6-1-1943	-	2	-	1	-	-	10	-	-	-	-	13
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.25	8-1-1943	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.26	11-1-1943	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.27	13-1-1943	43	6	-	1	-	-	31	-	-	1	-	82
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.28	14-1-1943	27	-	-	-	1	-	56	-	-	-	-	84
6.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.29	15-1-1943	13	-	-	-	-	-	14	-	-	3	-	30

VII. DÖNEM -OLAĞANÜSTÜ YASAMA YILI (8-3-1943/17-9-1943)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.1	8-3-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.2	15-3-1943	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.3	17-3-1943	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.4	22-3-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.5	26-3-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.6	29-3-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.7	31-3-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.8	5-4-1943	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.9	7-4-1943	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.10	9-4-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.11	12-4-1943	10	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	13
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.12	14-4-1943	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.13	16-4-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.14	19-4-1943	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.15	21-4-1943	15	-	-	-	-	-	20	-	-	-	-	35
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.16	28-4-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.17	30-4-1943	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.18	3-5-1943	4	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-	8
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.19	5-5-1943	33	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	34
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.20	7-5-1943	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.21	10-5-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.22	12-5-1943	12	-	-	-	-	-	2	-	-	3	-	17
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.23	14-5-1943	13	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	17
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.24	17-5-1943	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.25	21-5-1943	79	1	-	-	3	1	1	23	-	15	-	34
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.26	24-5-1943	281	21	1	-	15	1	58	3	-	15	1	160
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.27	25-5-1943	23	1	-	-	2	-	64	4	-	85	14	485
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.28	26-5-1943	32	-	-	-	6	3	6	-	-	-	-	32
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.29	27-5-1943	5	-	-	1	6	3	26	3	-	10	1	82
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.30	28-5-1943	14	5	-	1	5	-	7	-	-	7	-	22
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.31	31-5-1943	-	-	-	1	5	-	1	1	-	3	-	30
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.32	2-6-1943	36	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	3
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.33	4-6-1943	-	-	-	-	1	-	4	2	-	4	-	47
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.34	7-6-1943	4	-	-	-	-	-	5	-	-	3	-	8
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.35	9-6-1943	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	11
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.36	16-6-1943	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.37	18-6-1943	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	3
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.38	21-6-1943	1	-	-	-	4	-	2	-	-	3	-	10
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.39	23-6-1943	1	3	-	-	-	-	7	-	-	2	-	13
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.40	25-6-1943	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	3
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.41	28-6-1943	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.42	30-6-1943	3	-	-	-	-	-	1	-	-	4	1	9
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.43	2-7-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.44	5-7-1943	22	15	-	-	-	-	1	-	-	31	1	31
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.45	7-7-1943	1	-	-	-	-	-	1	-	-	28	1	67
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.46	9-7-1943	1	4	-	-	-	-	1	-	-	7	-	9
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.47	12-7-1943	-	-	-	-	-	-	1	-	-	4	-	10
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.48	14-7-1943	1	-	-	-	-	-	5	-	-	18	1	19
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.49	16-7-1943	19	31	4	-	-	-	20	-	-	14	-	20
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.50	19-7-1943	35	2	-	3	5	2	38	-	-	75	1	150
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.51	6-9-1943	1	-	-	-	-	-	2	-	-	6	-	91
7.DÖN.-OU.YAS.YIL.-BİR.52	8-9-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3

VII. DÖNEM - I. YASAMA YILI (1-11-1943/4-10-1944)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFİA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1943	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	3
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.2	8-11-1943	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.3	12-11-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.4	15-11-1943	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.5	22-11-1943	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	4
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.6	24-11-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.7	29-11-1943	5	-	-	-	-	-	4	-	-	1	-	10
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.8	3-12-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.9	6-12-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.10	13-12-1943	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.11	17-12-1943	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.12	20-12-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.13	22-12-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.14	24-12-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.15	27-12-1943	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.16	3-1-1944	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	4
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.17	5-1-1944	1	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	11
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.18	10-1-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.19	14-1-1944	5	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	11
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.20	17-1-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.21	19-1-1944	36	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-	52
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.22	21-1-1944	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.23	24-1-1944	19	-	-	-	2	-	43	-	-	-	-	64
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.24	26-1-1944	12	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	12
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.25	6-3-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.26	8-3-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.27	10-3-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.28	13-3-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.29	15-3-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.30	17-3-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.31	20-3-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.32	23-3-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.33	24-3-1944	5	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	6
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.34	27-3-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.35	29-3-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.36	31-3-1944	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.37	3-4-1944	1	-	-	-	-	-	2	3	-	2	-	8
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.38	5-4-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.39	7-4-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.40	10-4-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.41	12-4-1944	6	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	7
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.42	14-4-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.43	17-4-1944	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.44	19-4-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.45	20-4-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.46	21-4-1944	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.47	22-4-1944	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.48	24-4-1944	15	-	-	2	3	-	5	-	-	2	-	27
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.49	26-4-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.50	28-4-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	10
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.51	3-5-1944	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.52	5-5-1944	35	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	37

7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.53	8-5-1944	9	-	-	-	-	-	-	-	24	-	-	-	-	-	-	17	-	50
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.54	10-5-1944	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	19
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.55	12-5-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.56	15-5-1944	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.57	17-5-1944	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.58	22-5-1944	351	-	-	-	-	-	-	-	21	-	-	-	-	-	-	124	-	605
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.59	23-5-1944	4	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	17
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.60	24-5-1944	10	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	19
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.61	25-5-1944	5	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	6	-	22
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.62	26-5-1944	36	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	12	-	98
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.63	27-5-1944	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	7
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.64	29-5-1944	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.65	30-5-1944	35	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	19	-	81
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.66	31-5-1944	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	74
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.67	2-6-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.68	5-6-1944	66	-	-	-	-	-	-	-	21	-	-	-	-	-	-	13	-	169
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.69	7-6-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.70	9-6-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.71	12-6-1944	11	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	25
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.72	14-6-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	5	-	17
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.73	16-6-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47	-	47
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.74	19-6-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.75	21-6-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36	-	61
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.76	26-6-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.77	28-6-1944	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.78	30-6-1944	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.79	3-7-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.80	5-7-1944	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	62
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.81	7-7-1944	9	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	32	-	120
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.82	10-7-1944	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	11
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.83	12-7-1944	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	11	-	26
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.84	14-7-1944	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	14
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.85	17-7-1944	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	16
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.86	18-7-1944	87	-	-	-	-	-	-	-	31	-	-	-	-	-	-	12	-	266
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.87	2-8-1944	78	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	184	-	355
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.88	3-8-1944	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	51
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.89	4-8-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.90	7-8-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.91	4-9-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.92	6-9-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.93	8-9-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.94	11-9-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.95	13-9-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.96	15-9-1944	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	-	50
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.97	27-9-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.98	2-10-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-1.YAS.YIL.-BIR.99	4-10-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

VII. DÖNEM-II. YASAMA YILI (1-11-1944/15-8-1945)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFİA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİSLİK	MÜHENDİSLİK	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1944	6	-	-	-	2	2	6	-	-	-	1	-	17
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.2	8-11-1944	1	-	-	-	-	-	4	-	-	-	2	-	7
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.3	13-11-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.4	15-11-1944	39	-	-	-	2	-	2	1	-	-	2	-	46
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.5	20-11-1944	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.6	22-11-1944	32	-	-	14	2	-	20	2	-	-	-	-	70
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.7	1-12-1944	7	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	10
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.8	4-12-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	-	16
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.9	6-12-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.10	8-12-1944	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	6
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.11	11-12-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.12	13-12-1944	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.13	15-12-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	23
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.14	18-12-1944	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	4
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.15	20-12-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	11
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.16	22-12-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.17	25-12-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.18	29-12-1944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.19	3-1-1945	16	-	-	-	4	-	14	-	-	-	4	-	38
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.20	5-1-1945	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.21	8-1-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.22	10-1-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.23	12-1-1945	1	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	5
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.24	15-1-1945	2	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	7
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.25	17-1-1945	19	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	22
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.26	19-1-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.27	5-3-1945	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	4
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.28	9-3-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.29	12-3-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.30	16-3-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.31	19-3-1945	6	-	-	-	-	-	7	-	-	-	1	-	14
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.32	21-3-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.33	23-3-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.34	26-3-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.35	28-3-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.36	30-3-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.37	2-4-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.38	4-4-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.39	6-4-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.40	9-4-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.41	11-4-1945	-	-	-	-	-	5	1	1	-	-	-	-	7
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.42	13-4-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.43	16-4-1945	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.44	18-4-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.45	20-4-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.46	25-4-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.47	27-4-1945	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.48	30-4-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.49	2-5-1945	1	4	-	1	9	-	-	8	-	-	2	-	25
7.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.50	4-5-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2

7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.51	7-5-1945	4	-	-	-	-	-	-	-	2	2	9	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	10
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.52	9-5-1945	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.53	11-5-1945	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.54	14-5-1945	10	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.55	16-5-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.56	17-5-1945	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.57	18-5-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.58	21-5-1945	173	23	1	2	32	55	32	4	4	32	55	32	4	4	32	55	32	4	3	3	417	
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.59	22-5-1945	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.60	23-5-1945	20	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.61	24-5-1945	32	1	-	-	6	29	12	6	6	6	29	12	6	6	29	12	6	6	1	1	99	
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.62	25-5-1945	10	-	-	-	5	5	2	2	5	5	5	2	2	5	5	2	2	5	5	5	29	
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.63	26-5-1945	7	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.64	28-5-1945	5	-	-	-	1	3	1	7	1	7	3	1	7	1	7	3	1	7	3	-	-	20
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.65	29-5-1945	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.66	30-5-1945	67	7	-	-	7	8	2	1	7	8	2	1	7	8	2	1	7	8	2	1	170	
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.67	1-6-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.68	4-6-1945	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.69	5-6-1945	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.70	6-6-1945	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.71	8-6-1945	12	-	-	-	31	10	2	2	31	10	10	2	2	31	10	2	2	3	3	3	60	
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.72	11-6-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.73	13-6-1945	6	-	-	-	6	5	1	2	6	5	5	1	2	6	5	1	2	2	2	2	20	
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.74	15-6-1945	1	-	-	-	-	17	20	1	-	17	20	1	1	-	20	1	1	2	2	-	41	
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.75	18-6-1945	-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	6	
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.76	20-6-1945	6	-	-	-	2	6	2	-	2	6	2	-	-	2	6	2	-	-	-	-	17	
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.77	22-6-1945	4	-	-	-	-	5	-	-	-	5	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	9	
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.78	25-6-1945	15	-	-	-	2	43	21	-	2	43	21	-	-	21	-	-	-	-	-	55	179	
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.79	27-6-1945	-	-	-	-	-	2	1	-	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4	
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.80	29-6-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.81	2-7-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.82	4-7-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.83	6-7-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.84	9-7-1945	2	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.85	10-7-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.86	1-8-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.87	6-8-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.88	8-8-1945	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.89	13-8-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.90	15-8-1945	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

VII. DÖNEM - III. YASAMA YILI (1-11-1945/14-6-1946)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFİA	MUTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MUHENDİSLİK	TOPLAM
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.2	5-11-1945	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.3	9-11-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.4	19-11-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.5	23-11-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.6	26-11-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.7	30-11-1945	6	-	-	-	-	4	-	-	-	-	10
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.8	3-12-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.9	7-12-1945	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.10	10-12-1945	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	4
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.11	14-12-1945	5	-	-	4	5	-	-	-	-	-	15
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.12	17-12-1945	90	1	1	24	66	3	2	-	71	3	281
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.13	18-12-1945	9	-	-	7	21	1	-	-	-	-	38
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.14	19-12-1945	4	-	-	-	2	1	-	-	-	-	7
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.15	20-12-1945	19	-	-	3	1	-	-	-	1	-	24
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.16	21-12-1945	14	1	-	3	5	-	1	-	2	-	26
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.17	24-12-1945	5	2	-	-	4	-	-	-	2	-	13
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.18	25-12-1945	8	3	1	5	32	7	2	-	9	1	98
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.19	26-12-1945	38	-	-	1	9	1	-	-	23	1	43
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.20	27-12-1945	3	-	-	1	5	1	-	-	5	-	15
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.21	28-12-1945	40	10	-	5	17	1	3	-	75	4	155
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.22	9-1-1946	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	4
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.23	14-1-1946	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	3
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.24	16-1-1946	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.25	18-1-1946	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	10
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.26	21-1-1946	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.27	23-1-1946	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.28	25-1-1946	14	-	-	-	3	-	-	-	8	3	13
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.29	28-1-1946	3	-	-	5	12	1	-	-	-	-	17
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.30	30-1-1946	26	-	-	3	44	17	-	-	7	2	23
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.31	1-2-1946	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	4
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.32	4-2-1946	4	3	-	4	29	2	-	-	-	-	42
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.33	6-2-1946	1	-	-	-	5	-	-	-	-	-	6
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.34	8-2-1946	18	-	-	-	17	1	-	-	-	-	36
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.35	11-2-1946	-	2	1	-	1	-	-	-	5	8	26
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.36	13-2-1946	1	-	-	-	5	1	-	-	7	-	7
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.37	15-2-1946	8	-	2	1	12	-	-	-	10	-	33
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.38	3-4-1946	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.39	8-4-1946	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.40	12-4-1946	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.41	15-4-1946	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.42	17-4-1946	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.43	19-4-1946	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.44	24-4-1946	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.45	29-4-1946	1	1	-	3	27	-	-	-	-	-	32
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.46	3-5-1946	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	2
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.47	6-5-1946	-	-	-	1	7	-	-	-	-	-	8
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.48	8-5-1946	1	6	-	8	27	4	-	-	12	-	58
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.49	13-5-1946	2	-	-	1	7	-	-	-	1	-	11
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.50	15-5-1946	2	-	-	2	12	2	1	-	47	16	82

7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.51	17-5-1946	9	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.52	20-5-1946	-	7	-	-	-	-	-	9	1	5	-	-	-	-	-	-	-	7	27
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.53	22-5-1946	2	-	-	-	-	-	-	12	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.54	24-5-1946	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.55	27-5-1946	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.56	29-5-1946	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.57	31-5-1946	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.58	3-6-1946	5	16	1	-	-	-	-	5	1	1	-	-	-	-	-	-	13	-	42
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.59	5-6-1946	-	-	-	-	-	-	-	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.60	7-6-1946	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.61	10-6-1946	5	11	19	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	16	18	76
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.62	11-6-1946	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.63	12-6-1946	-	5	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	2	18
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.64	13-6-1946	4	-	-	3	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	24
7.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.65	14-6-1946	29	-	-	-	-	-	-	6	11	-	-	-	-	-	-	-	3	-	49

VIII. DÖNEM-OLAĞAN ÜSTÜ YASAMA YILI (5-8-1946/20-9-1946)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFİA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.1	5-8-1946	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.2	12-8-1946	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	4
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.3	14-8-1946	5	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	10
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.4	16-8-1946	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.5	19-8-1946	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.6	21-8-1946	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.7	23-8-1946	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.8	26-8-1946	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.9	2-9-1946	7	-	-	-	-	3	-	-	-	1	-	11
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.10	4-9-1946	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.11	6-9-1946	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.12	9-9-1946	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	3
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.13	11-9-1946	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.14	13-9-1946	4	-	-	-	3	15	-	-	-	-	-	22
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.15	16-9-1946	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.16	17-9-1946	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.17	18-9-1946	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-OÜ.YAS.YIL.-BİR.18	20-9-1946	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

VIII. DÖNEM-I. YASAMA YILI (1-11-1946/13-10-1947)

OTURUM ADI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.2	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	4
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.3	4	-	-	-	-	3	-	4	-	8	-	19
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	9
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.6	9	-	-	-	2	1	-	-	-	11	-	21
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.7	8	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	12
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.10	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.11	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.12	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	2
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.14	-	-	-	-	-	4	-	-	-	1	-	4
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.15	20	2	-	-	-	3	-	-	-	3	2	30
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.16	14	-	30	2	-	1	-	-	-	3	-	50
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.17	9	-	-	-	-	8	-	-	-	-	1	18
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.18	90	20	1	1	24	66	3	-	-	71	1	277
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.19	5	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	9
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.20	-	-	-	-	5	4	-	-	-	-	-	9
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.21	3	-	-	-	4	11	-	-	-	1	-	19
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.22	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	8
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.23	39	5	-	-	8	25	3	-	-	9	1	90
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.24	9	2	-	-	2	5	-	-	-	14	-	32
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.25	48	6	-	-	4	13	1	-	-	85	2	159
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.26	1	-	-	-	1	5	-	-	-	2	-	9
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.27	27	6	-	-	13	26	-	-	-	5	-	77
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.34	90	2	-	1	2	66	3	2	-	4	-	170
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.36	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.37	2	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	6
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.39	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.40	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.42	4	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	6
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.43	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	6
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.44	23	-	-	-	12	7	-	-	-	-	-	42
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.45	91	8	-	-	9	70	-	3	-	36	5	222
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.46	16	-	-	-	4	2	-	2	-	-	-	24
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.47	74	-	-	-	1	6	-	-	-	-	-	81
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.48	32	3	-	4	-	28	-	-	-	2	-	69
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.49	51	-	-	-	2	6	6	3	-	8	-	76
8.DÖN.-1.YAS.YIL.-BİR.50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

VIII. DÖNEM-II. YASAMA YILI (1-11-1947/9-7-1948)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİS	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1947	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.2	5-11-1947	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	4
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.3	7-11-1947	28	-	-	-	-	-	-	1	-	7	-	36
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.4	10-11-1947	1	-	-	-	-	2	-	2	-	7	-	12
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.5	12-11-1947	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.6	14-11-1947	16	-	-	-	5	17	-	-	-	3	-	41
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.7	17-11-1947	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.8	19-11-1947	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.9	21-11-1947	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.10	24-11-1947	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.11	26-11-1947	7	-	-	-	-	8	-	-	-	13	-	28
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.12	28-11-1947	7	8	-	2	7	3	-	-	-	2	-	29
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.13	5-12-1947	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.14	8-12-1947	2	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	7
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.15	10-12-1947	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.16	12-12-1947	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.17	15-12-1947	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.18	17-12-1947	8	-	-	-	3	7	-	-	-	1	-	19
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.19	19-12-1947	14	-	-	-	-	24	-	-	-	-	-	38
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.20	22-12-1947	52	-	35	-	4	14	-	-	-	19	-	124
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.21	24-12-1947	5	-	-	-	1	8	-	-	-	-	-	8
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.22	25-12-1947	15	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	28
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.23	26-12-1947	259	13	3	4	31	116	6	-	-	50	6	488
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.24	27-12-1947	48	1	-	-	2	9	-	-	-	2	-	62
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.25	28-12-1947	11	-	-	-	3	4	1	-	-	3	-	22
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.26	29-12-1947	34	9	-	3	7	22	4	-	-	11	8	98
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.27	30-12-1947	106	10	-	-	5	17	1	2	-	107	9	257
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.28	31-12-1947	1	-	-	-	1	3	1	-	-	1	-	7
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.29	12-1-1948	2	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	5
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.30	14-1-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.31	16-1-1948	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	3
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.32	19-1-1948	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	3
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.33	21-1-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.34	23-1-1948	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.35	26-1-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.36	30-1-1948	19	-	-	-	-	13	-	-	-	5	-	37
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.37	2-2-1948	2	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	7
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.38	4-2-1948	-	-	-	-	-	1	-	-	-	5	1	7
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.39	6-2-1948	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	3
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.40	9-2-1948	1	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	6
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.41	11-2-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	5
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.42	13-2-1948	-	-	-	-	4	1	-	-	-	2	-	6
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.43	16-2-1948	2	3	-	-	-	2	1	-	2	-	-	10
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.44	18-2-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.45	20-2-1948	5	-	-	-	1	3	1	-	-	-	-	10
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.46	12-4-1948	24	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	31
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.47	14-4-1948	-	-	-	-	2	8	1	-	-	36	1	49
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.48	16-4-1948	36	1	-	-	-	11	8	-	-	26	5	86
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.49	19-4-1948	9	-	-	-	1	3	-	-	-	2	-	15
8.DÖN.-2.YAS.YIL.-BİR.50	21-4-1948	6	-	-	-	-	6	1	-	-	4	-	17

8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.51	26-4-1948	7	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	1	11
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.52	28-4-1948	2	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	6
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.53	30-4-1948	10	1	-	-	-	-	-	1	11	1	-	-	-	-	12	-	36
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.54	3-5-1948	1	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	6
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.55	5-4-1948	4	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	8
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.56	7-5-1948	5	-	-	-	-	-	-	-	6	3	-	-	-	-	-	-	14
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.57	10-5-1948	9	3	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	16
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.58	12-5-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.59	14-5-1948	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.60	17-5-1948	135	3	-	-	-	-	-	1	26	3	-	-	-	-	2	1	171
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.61	21-5-1948	63	-	-	-	-	-	-	3	8	-	-	-	-	-	1	-	75
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.62	24-5-1948	41	5	-	-	-	-	-	4	18	6	1	-	-	-	8	-	83
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.63	26-5-1948	5	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	5	-	21
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.64	28-5-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	1	6
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.65	31-5-1948	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	6
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.66	2-6-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	4
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.67	4-6-1948	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.68	7-6-1948	19	-	-	-	-	-	-	21	5	-	-	-	-	-	3	-	48
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.69	9-6-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.70	11-6-1948	22	6	-	-	-	-	-	5	22	3	-	-	-	-	6	-	64
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.71	14-6-1948	151	3	-	-	-	-	-	4	39	-	-	-	-	-	4	-	201
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.72	16-6-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	7
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.73	18-6-1948	14	-	-	-	-	-	-	1	6	3	-	-	-	-	1	-	25
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.74	21-6-1948	27	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	1	-	-	36
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.75	23-6-1948	13	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	16
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.76	25-6-1948	8	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	9	-	25
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.77	28-6-1948	51	-	-	-	-	-	-	10	14	1	-	-	-	14	-	-	92
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.78	30-6-1948	39	5	-	-	-	-	-	49	10	1	-	-	-	9	-	-	113
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.79	1-7-1948	18	1	-	-	-	-	-	2	6	-	-	-	-	1	-	-	28
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.80	2-7-1948	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.81	3-7-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.82	5-7-1948	11	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	13
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.83	6-7-1948	70	-	-	-	-	-	-	1	42	2	-	-	-	4	-	-	119
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.84	7-7-1948	7	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	4	-	-	29
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.85	8-7-1948	28	-	-	-	-	-	-	5	56	2	-	-	-	6	-	-	97
8.DON.-2.YAS.YIL.-BIR.86	9-7-1948	265	11	-	-	-	-	-	49	225	4	-	-	-	35	-	1	602

VIII. DÖNEM-III. YASAMA YILI (1-11-1948/10-6-1949)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFİA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MÜHENDİSLİK	MÜHENDİSLİK	TOPLAM
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1948	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.2	5-11-1948	-	-	-	-	-	13	-	-	-	1	-	14
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.3	8-11-1948	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.4	10-11-1948	13	-	-	-	-	8	-	3	-	5	-	29
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.5	12-11-1948	16	-	-	-	-	15	-	-	-	8	-	39
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.6	15-11-1948	12	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	14
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.7	17-11-1948	7	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	14
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.8	19-11-1948	20	4	-	1	4	10	1	-	-	5	-	45
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.9	22-11-1948	4	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	6
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.10	24-11-1948	1	-	-	-	-	3	-	-	-	1	-	5
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.11	26-11-1948	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	4
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.12	29-11-1948	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.13	1-12-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.14	3-12-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.15	6-12-1948	8	-	-	-	-	9	2	1	-	7	-	27
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.16	8-12-1948	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.17	10-12-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.18	13-12-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.19	15-12-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.20	17-12-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.21	20-12-1948	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.22	22-12-1948	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.23	24-12-1948	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.24	27-12-1948	2	-	-	-	-	8	-	-	-	2	-	12
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.25	29-12-1948	12	-	2	-	1	44	-	-	-	2	-	61
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.26	3-1-1949	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.27	5-1-1949	2	-	-	-	-	11	1	-	-	-	-	14
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.28	7-1-1949	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.29	10-1-1949	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	6
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.30	12-1-1949	11	-	-	-	-	12	-	-	-	36	3	62
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.31	13-1-1949	12	2	-	-	-	3	-	-	-	1	-	18
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.32	14-1-1949	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.33	17-1-1949	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	4
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.34	19-1-1949	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.35	21-1-1949	5	-	-	-	-	3	1	-	-	8	-	17
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.36	24-1-1949	2	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	5
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.37	26-1-1949	19	-	-	-	5	9	-	-	-	2	-	35
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.38	28-1-1949	1	-	-	-	-	18	-	-	-	1	-	20
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.39	31-1-1949	8	-	-	-	-	6	2	-	-	-	-	16
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.40	2-2-1949	4	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	14
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.41	4-2-1949	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	5
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.42	7-2-1949	12	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	22
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.43	9-2-1949	24	5	-	2	2	3	-	-	-	2	-	35
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.44	11-2-1949	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.45	14-2-1949	25	-	-	-	1	4	6	-	-	1	-	37
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.46	16-2-1949	2	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	5
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.47	18-2-1949	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.48	21-2-1949	147	18	3	3	27	87	5	-	-	56	2	348
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.49	22-2-1949	5	2	-	-	1	3	-	-	-	1	-	12
8.DÖN.-3.YAS.YIL.-BİR.50	23-2-1949	27	4	-	1	2	7	-	-	-	1	-	42

VIII. DÖNEM-IV. YASAMA YILI (1-11-1949-23-4-1950)

OTURUM ADI	OTURUM YILI	İNŞA-İNŞAAT	MİMAR	MİMARLIK	MİMARİ	İMAR	BAYINDIRLIK	NAFIA	MÜTEAHHİT	MÜTEAHHİTLİK	MUHENDİS	MUHENDİSLİK	TOPLAM
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.1	1-11-1949	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.2	7-11-1949	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	4
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.3	11-11-1949	1	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	7
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.4	14-11-1949	31	-	-	-	1	14	3	1	-	4	-	54
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.5	16-11-1949	5	-	-	-	1	5	-	-	-	-	-	11
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.6	18-11-1949	5	-	-	-	1	7	2	-	-	5	1	21
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.7	21-11-1949	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.8	23-11-1949	-	-	-	-	6	1	-	-	-	-	-	7
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.9	25-11-1949	5	-	-	-	1	7	2	-	-	-	-	15
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.10	28-11-1949	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.11	30-11-1949	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.12	2-12-1949	2	-	-	-	2	2	2	-	-	-	-	8
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.13	5-12-1949	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	3
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.14	7-12-1949	-	-	-	-	-	3	-	-	-	1	-	4
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.15	9-12-1949	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.16	12-12-1949	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	6
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.17	14-12-1949	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	7
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.18	16-12-1949	6	-	-	-	-	12	-	-	-	2	-	20
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.19	19-12-1949	4	1	-	-	2	32	-	-	-	6	-	45
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.20	21-12-1949	5	-	-	-	1	7	-	-	-	3	-	16
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.21	23-12-1949	9	-	-	-	2	1	-	-	-	1	-	13
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.22	26-12-1949	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.23	28-12-1949	12	-	18	1	-	25	-	-	-	4	-	60
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.24	30-12-1949	3	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	8
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.25	4-1-1950	-	1	-	2	-	4	-	-	-	-	-	7
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.26	6-1-1950	44	-	-	1	-	13	1	-	-	19	-	78
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.27	9-1-1950	29	1	-	-	8	36	-	-	-	5	-	79
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.28	11-1-1950	16	5	-	-	-	7	-	-	-	17	1	46
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.29	13-1-1950	5	1	3	3	5	33	-	-	-	10	-	60
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.30	16-1-1950	16	-	-	3	3	4	1	-	-	-	-	23
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.31	18-1-1950	7	1	-	-	-	9	-	-	-	-	-	17
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.32	20-1-1950	2	-	-	1	1	3	-	-	-	5	-	11
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.33	23-1-1950	23	-	-	2	2	9	-	-	-	4	-	38
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.34	25-1-1950	7	-	-	-	-	4	-	-	-	2	-	13
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.35	27-1-1950	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.36	31-1-1950	16	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	21
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.37	1-2-1950	30	2	-	-	-	126	26	1	-	222	6	413
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.38	3-2-1950	11	2	-	-	1	39	5	-	-	33	4	95
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.39	6-2-1950	1	-	-	2	2	19	1	-	-	2	-	25
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.40	7-2-1950	1	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	4
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.41	8-2-1950	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.42	9-2-1950	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.43	10-2-1950	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5	-	6
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.44	11-2-1950	19	4	-	3	3	37	2	-	-	31	2	98
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.45	13-2-1950	188	29	1	2	37	103	6	1	-	70	2	439
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.46	14-2-1950	3	2	-	-	2	1	-	-	-	1	-	9
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.47	15-2-1950	1	-	-	-	-	3	-	-	-	3	-	7
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.48	16-2-1950	8	1	-	-	5	7	-	-	-	6	-	27
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.49	17-2-1950	40	8	-	1	16	18	-	-	-	5	-	88
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.50	18-2-1950	38	3	37	-	3	3	-	-	-	4	-	88
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.51	20-2-1950	29	1	-	1	6	40	1	-	-	18	-	96
8.DÖN.-4.YAS.YIL.-BİR.52	21-2-1950	60	1	-	-	3	55	-	-	-	11	-	130

EK-B

**1920-1950 YILLARI ARASINDAKİ TBMM BİRLEŞİMLERİNDE ANAHTAR
KELİMELERİN KULLANIM SIKLIĞI GRAFİĞİ**

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı :Aysun AYDIN ÖKSÜZ
Doğum Tarihi ve Yeri :07 MART 1978
Yabancı Dili :İngilizce
E-posta :mimar_aysun@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Mimarlık/Mimarlık Tarihi ve Kuramı	Yıldız Teknik Üniversitesi	2004
Lisans	Mimarlık	Karadeniz Teknik Üniversitesi	2001
Lise	Fen-Matematik	Ankara Gazi Anadolu Lisesi	1996

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	Firma/Kurum	Görevi
2005-2011	Yıldız Teknik Üniversitesi /Mimarlık Bölümü	Araştırma Görevlisi
2004-2005	Karadeniz Teknik üniversitesi/Mimarlık Bölümü	Araştırma Görevlisi